

İSTANBUL CAMİLERİ - II

İbrahim Hilmi TANIŞIK

Üsküdar Belediyesi Adına Yayın Sahibi
Hilmi Türkmen
Belediye Başkanı

Genel Koordinatör
Zekeriya Şanlıer
Başkan Yardımcısı

Proje Yönetimi
Gülsüm Hasbal İsmailoğlu
Kültür Sanat Danışmanı

Mesut Meyveci
Kültür İşleri Müdürü
Hüseyin Hilmi Erdem
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü

Hazırlayan
Fatih Dalgacı

Emeği Geçenler
Metin Dizgi: İbrahim Akın Kurtoğlu & Arzu Kurtoğlu
Osmanlıca Çeviri: H. Halit Atlı & Fatih Dalgacı
Dizin: Fatih Dalgacı

Grafik Tasarım ve Uygulama
Bartu Selim Doğan

Üsküdar Belediyesi Kültür Yayınları - 2023
Yayın No: 170

ISBN: 978-625-6732-02-5
978-625-6732-00-1 (Tk)

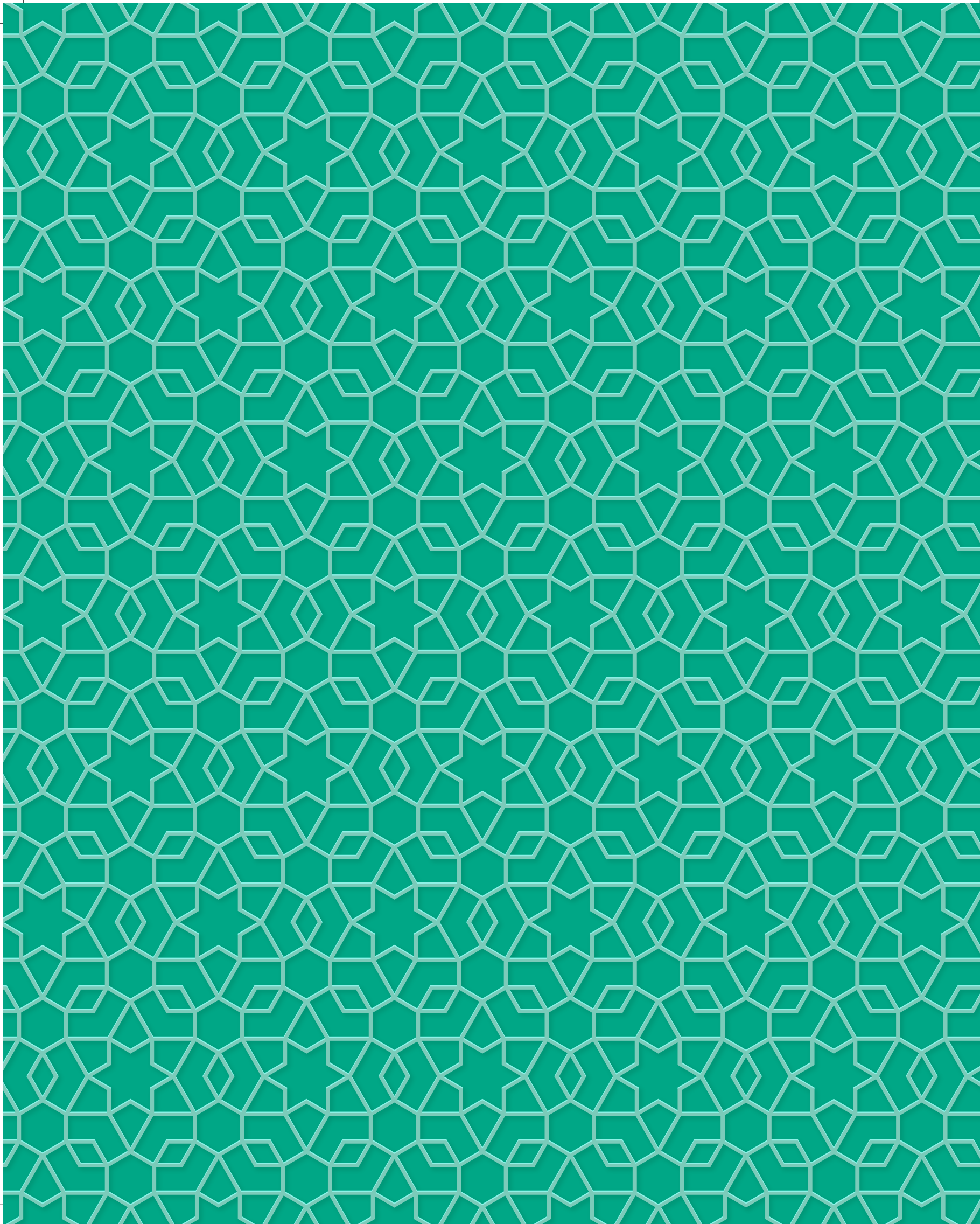
Baskı ve Cilt
Matsis Matbaa Hizmetleri Tic.ve San.ve Tic.Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51 Sefaköy-Küçükçekmece / İstanbul
Tel : 0 212 624 21 11 Fax : 0 212 624 21 17

Matbaa Sertifika No: 40421
Yayınevi Sertifika No: 42240

Bu yayının bütün hakları saklıdır. Görsel ve yazılı hiçbir bölümü Üsküdar Belediyesi'nin yazılı izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ve benzeri yollarla çoğaltılamaz, aktarılamaz, yayımlanamaz. 2023.

İstanbul Camileri

2.
CİLT

İÇİNDEKİLER

KİTAP HAKKINDA	9	DİKİLİTAŞ CAMİİ	69
İSTANBUL CAMİLERİ		DOLMABAĞÇE CAMİİ	71
BEYOĞLU CİHETİ		EMEKYEMEZ CAMİİ	74
ABBAS AĞA CAMİİ	13	EMİN CAMİİ	76
ABDÜSSELÂM CAMİİ	16	EMİRGÂN CAMİİ	78
AĞA CAMİİ	18	ERTUĞRUL CAMİİ	81
AĞAOĞLU CAMİİ	21	FATMA HÂTUN CAMİİ	85
ALİ KETHÜDÂ CAMİİ	23	FERİKÖY CAMİİ	87
AMBARLIDERE CAMİİ	25	FETİH CAMİİ	89
ANBER AĞA CAMİİ	27	FİLİZ SOKAĞI CAMİİ	91
ARAP CAMİİ	29	FİRUZ AĞA CAMİİ	92
ÂSÂRİYE CAMİİ	33	GAZİ HASAN PAŞA MESCİDİ	94
BADEMLİK CAMİİ	35	GEDİK ABDİ CAMİİ	95
BAĞÇEKÖY CAMİİ	37	GÜLTEPE CAMİİ	97
BALTALIMANI CAMİİ	38	HACI AHMED CAMİİ	98
BAYEZİD-İ CEDİD CAMİİ	40	HACI HÜSREV CAMİİ	100
BEBEK CAMİİ	41	HACI MAHMUD EFENDİ CAMİİ	102
BEDRÜDDİN CAMİİ	43	HACI ŞABAN CAMİİ	103
BİRLİK EVLER CAMİİ	44	HAMİDİYE CAMİİ	105
BOSTANIÇI CAMİİ	45	HARMANTEPE CAMİİ	110
CAMİ-İ KEBİR	47	HENDEK CAMİİ	111
CAVİT AĞA CAMİİ	50	HOCA HAYRİ EFENDİ CAMİİ	113
CERRAH MAHMUD EFENDİ CAMİİ	52	İBÂDULLAH CAMİİ	115
CİHANGİR CAMİİ	54	İBRAHİM PAŞA CAMİİ	117
ÇAĞLIYAN CAMİİ	56	İCLÂLİYE CAMİİ	119
ÇATMALI MESCİD CAMİİ	58	İHMAL PAŞA CAMİİ	121
ÇELİKTEPE CAMİİ	60	İLK NAMAĞÂH	124
ÇIKSALIN CAMİİ	61	İLYAS ÇELEBİ CAMİİ	125
ÇUKURCUMA CAMİİ	62	İSKELE CAMİİ	126
DARÜL'ACEZE CAMİİ	64	İTFAİYE CAMİİ	129
DÂYE HÂTUN CAMİİ	65	KAADİRİHÂNE (HACI PİRİ) CAMİİ	130
DİBEK CAMİİ	67	KABATAŞ CAMİİ	133

KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ	136	ORTAKÖY CAMİİ	219
KAMER HÂTUN CAMİİ	137	OSMAN REİS CAMİİ	223
KAPTAN İBRAHİM AĞA CAMİİ	139	PİŞMANİYE CAMİİ	225
KAPTAN PAŞA CAMİİ	142	PİYALE PAŞA CAMİİ	227
KARA İMAM CAMİİ	143	REŞİTPAŞA MAHALLESİ CAMİİ	230
KARA KETHUDÂ CAMİİ	145	SAÇLI EMİR CAMİİ	231
KARABAŞ CAMİİ	147	SAHAF CAMİİ	233
KARANFİLKÖY CAMİİ	149	SELİME HÂTUN CAMİİ	235
KARANLIK MESCİD (HACI MİMÎ CAMİİ)	151	SİNAN PAŞA CAMİİ (BEŞİKTAŞ)	237
KAZANCI CAMİİ	153	SİNAN PAŞA CAMİİ (OKMEYDANI)	239
KEÇECİ PİRÎ CAMİİ	154	SİRKECİ MUSLİHİDDİN CAMİİ	241
KEMANKEŞ CAMİİ	156	SİRKECİBAŞI CAMİİ	244
KILIÇ ALİ PAŞA CAMİİ	159	SOKOLLU TAVİL MEHMED PAŞA CAMİİ	246
KİREÇBURNU CAMİİ	163	SÜRMEDELİ CAMİİ	250
KIRMIZI MİNARE CAMİİ	165	SÜRÜRİ CAMİİ	251
KULAKSIZ ÇARŞI CAMİİ	167	ŞAHKULU CAMİİ	254
KUMBARAHANE CAMİİ	169	ŞEHSÜVAR BEY CAMİİ	256
KUMKÖY CAMİİ	171	ŞENLİK DEDE CAMİİ	258
KURT ÇELEBİ CAMİİ	173	ŞİŞLİ CAMİİ	259
KURTULUŞ CAMİİ	175	TAHTAKADI CAMİİ	263
KURUÇEŞME CAMİİ	177	TERSANE CAMİİ	264
KUŞTEPE CAMİİ	179	TEŞVİKİYE CAMİİ	265
KÜÇÜK MECİDİYE CAMİİ	181	TEVFİKİYE CAMİİ	268
KÜÇÜK PİYÂLE CAMİİ	184	TOMTOM KAPTAN CAMİİ	270
LEVEND ÂFET YOLAL CAMİİ	186	TURŞUCU CAMİİ	272
MADEN MAHALLESİ CAMİİ	188	USKUMRUKÖY CAMİİ	273
MAHMUD AĞA CAMİİ	189	UZUNCA OVA CAMİİ	274
MAKRÎZÂDE (BOZACI SOKAĞI) CAMİİ	191	VİŞNEZÂDE CAMİİ	276
MECİDİYEKÖY CAMİİ	192	YAHYÂ EFENDİ CAMİİ	279
MEŞRUTİYET CAMİİ	194	YAHYÂ KEMAL (BEYATLI) CAMİİ	281
MOLLA ÇELEBİ CAMİİ	196	YAHYÂ KEMAL MAHALLESİ CAMİİ	282
MURADİYE CAMİİ	198	YAHYÂ KETHÜDÂ CAMİİ	283
MÜEYYİTZÂDE CAMİİ	200	YELDEĞİRMENİ CAMİİ	285
NESLİŞAH CAMİİ	202	YENİÇEŞME CAMİİ	287
NEŞET AĞA CAMİİ	204	YENİMAHALLE (OKMEYDANI) CAMİİ	289
NİMET ABLA (ÖZDEN) CAMİİ	205	YENİMAHALLE (SARIYER) CAMİİ	291
NUSRETİYE CAMİİ	207	YERALTI CAMİİ	293
OKÇU MUSA CAMİİ	213	YOLCUZÂDE CAMİİ	296
ORHANİYE KIŞLASI CAMİİ	215	YUSUF AĞA CAMİİ	298
ORTA CAMİİ	216	ZEKERİYA KÖYÜ CAMİİ	300
ORTABAYIR CAMİİ	218	ZİNDANARDI CAMİİ	301

İSTANBUL CAMİLERİ
ÜSKÜDAR CİHETİ

ABDULLAHAĞA CAMİİ	305	FATİH CAMİİ	374
ABDÜLBÂKİ EFENDİ CAMİİ	307	FATMA HÂTUN CAMİİ	376
II. ABDÜLHAMİD CAMİİ	309	FENÂİ ALİ EFENDİ CAMİİ	378
AHMED ÇELEBİ CAMİİ	311	FENERYOLU CAMİİ	380
AHMEDİYE CAMİİ	312	FERİDİYE CAMİİ	382
AKBABA KÖYÜ CAMİİ	315	FETHİ PAŞA CAMİİ	383
ALEMDAĞ KÖYÜ CAMİİ	317	FEYZİYYE CAMİİ	385
ALİ ÇAKMAK CAMİİ	318	FEYZULLAH EFENDİ CAMİİ	387
ALİ REİS CAMİİ	319	FISTIKLIMESCİD CAMİİ	389
ALTUNİZÂDE CAMİİ	320	GALİP PAŞA CAMİİ	391
ARAKIYECİ CAMİİ	322	GÜLBAHÇE CAMİİ	392
ATİYK VALİDE CAMİİ	324	GÜLFEM HÂTUN CAMİİ	394
AYAZMA CAMİİ	327	GÜMÜŞSUYU CAMİİ	396
AZİZ MAHMUD EFENDİ CAMİİ	331	HACI ALİBEY CAMİİ	397
BEYLERBEYİ CAMİİ	334	HACI HASNÂ HÂTUN MESCİDİ	399
BODRUMÎ ÖMER LÜTFİ EFENDİ MESCİDİ	337	HACI ÖMER EFENDİ CAMİİ	401
BOSTANCIBAŞI CAMİİ	338	HALİLAĞA CAMİİ	403
BULGURLU KÖYÜ CAMİİ	340	HÂLİS BEY CAMİİ	405
BULGURLU MESCİD CAMİİ	342	HAZNEDAR USTA CAMİİ	407
BURGAZADA CAMİİ	344	HÜSREV AĞA CAMİİ	408
BÜRHÂNİYE CAMİİ	346	İBRAHİM AĞA CAMİİ	410
CA'FERAĞA CAMİİ	348	İCADİYE CAMİİ	412
CEVİZLİ CAMİİ	350	İHSÂNİYE CAMİİ	414
ÇAKIRAĞA CAMİİ -		İKBÂLİYE CAMİİ	416
BAYEZİD KETHÜDÂ CAMİİ	352	İMRAHOR CAMİİ	417
ÇALIK AHMED AĞA CAMİİ	354	İNCİRKÖY CAMİİ	419
ÇAVUŞOĞLU CAMİİ	356	İRANLILAR CAMİİ	421
ÇINARLI (ABDULLAH PAŞA) CAMİİ	357	İSKELE CAMİİ	423
ÇİLEHÂNE CAMİİ	359	İSTİKLAL MAHALLESİ CAMİİ	426
ÇİNİLİ CAMİİ	360	KANDİLLİ CAMİİ	427
ÇUKURBAYIR CAMİİ	362	KANLICA (İSKENDERPAŞA) CAMİİ	429
DEBBAĞLAR CAMİİ	363	KAPTAN PAŞA CAMİİ	431
DERSEKİ KÖYÜ CAMİİ	364	KARA DAVUT PAŞA CAMİİ	433
DUDULLU AŞAĞI MAHALLE MESCİDİ	366	KARAGÖZSIRTI CAMİİ	435
DOĞANCILAR CAMİİ	367	KAYMAK MUSTAFA PAŞA CAMİİ	436
DUDULLU KÖY CAMİİ	370	KAZASKER CAMİİ	440
ELMALI ÇİFTLİĞİ CAMİİ	371	KAZDAL YAKUP CAMİİ	442
ESENEVLER MAHALLE CAMİİ	372	KERİME HÂTUN CAMİİ	444
FAİK PAŞA CAMİİ	373	KINALIADA CAMİİ	446
		KISIKLI CAMİİ	448
		KOŞUYOLU CAMİİ	450

KOZYATAĞI CAMİİ	452	SÖĞÜTLÜÇEŞME CAMİİ	525
KULELİ CAMİİ	454	SUADİYE CAMİİ	528
KULOĞLU CAMİİ	456	SULTAN MUSTAFA CAMİİ	530
KUZGUNCUK CAMİİ	458	SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ	532
KÜÇÜK SELİMİYE CAMİİ	461	ŞADIRVAN CAMİİ	534
KÜÇÜKBAKKALKÖY CAMİİ	464	ŞEL'ÜSTÜ CAMİİ	537
KÜÇÜKYALI CAMİİ	466	ŞEMSİPAŞA CAMİİ	538
KÜPLÜCE CAMİİ	467	ŞEREFÂBAD CAMİİ	540
MALATYALI İSMAİL AĞA CAMİİ	469	ŞEYH CAMİİ	543
MALTEPE FEYZULLAH EFENDİ CAMİİ	471	ŞEYHİSLAM (ŞEYHÜLİSLAM) CAMİİ	545
MECİDİYE MAHALLESİ CAMİİ	474	ŞİFA CAMİİ	547
MERYEMZÂDE CAMİİ	476	TALİMHÂNE CAMİİ	549
MİHRİMAH SULTAN (İSKELE) CAMİİ	477	TAVÂŞI HASAN CAMİİ	551
MİHRİMAH SULTAN CAMİİ	481	TEPE MAHALLE CAMİİ	553
MUHLİS BEY CAMİİ	483	TEPEKÖY CAMİİ	555
NAKKAŞ CAMİİ	486	TERSANE KETHÜDÂSİ CAMİİ	556
NAMAZGÂH CAMİİ	488	TOKATKÖY CAMİİ	558
NAMAZGÂH KÖYÜ CAMİİ	489	TOYGAR HAMZA CAMİİ	559
NASÛHİ TEKKE CAMİİ	490	TUĞLACI CAMİİ	561
ORTAÇEŞME CAMİİ	492	TUZLA KÖYÜ CAMİİ	563
OSMAN AĞA CAMİİ	493	TÜCCARBAŞI (BÖCEKLİ) CAMİİ	565
PAŞALİMANI CAMİİ	496	ÜMRANİYE CAMİİ	567
PEKSİMETÇİ CAMİİ	498	ÜSKÜPLÜLER CAMİİ	569
PENDİK ÇARŞI CAMİİ	500	VÂNİKÖY CAMİİ	570
RÂSİM PAŞA CAMİİ	502	YAKACIK CAMİİ	572
RUMÎ MEHMED PAŞA CAMİİ	504	YALIKÖY CAMİİ	574
SABANBAĞLARI CAMİİ	506	YAMAN EVLER CAMİİ	576
SALACAK CAMİİ	508	YENİ CAMİİ	578
SARIKADI KÖYÜ CAMİİ	510	YENİ TAŞOCAĞI CAMİİ	580
SELİMİYE CAMİİ	512	YENİ VALİDE CAMİİ	581
SELMANAĞA CAMİİ	517	YENİKARYE (ALTINTEPE) CAMİİ	587
SİNANÜDDİN CAMİİ	518	YÛŞA' TEPE CAMİİ	590
SOĞANLI KÖY CAMİİ	520	ZİHNİ PAŞA CAMİİ	592
SOĞANLIKÖY YENİMAHALLE CAMİİ	522	ZÜHTÜ PAŞA CAMİİ	595
SOLAK SİNAN CAMİİ	523		

KİTAP HAKKINDA

İstanbul Camileri'nin ikinci cildi 1960-1966 yılları arasını kapsamaktadır. “*Be-yoğlu Ciheti*” ve “*Üsküdar Ciheti*” (Çalışmanın sonunda, bölüm olarak belirtilmeyen “*Adalar*” kısmı da mevcuttur.) olmak üzere iki bölümden oluşan çalışmada 291 cami hakkında bilgi verilmiştir. Bu cilt teksir kâğıdına, daktilo ile yazılmıştır. Mimari ve sanat tarihi için son derece önemli bir anlatıma sahip olan notlarda, caminin tüm mimari unsurlarından bahsedilmektedir. Merdiven basamak sayısından, pencere adedine, duvar kalınlıklarından ayakkabılıklara, bölümlerinden minarenin mimari yapısına, abdesthanesinden çevre birimlerine ve caminin alabileceği cemaat sayısına kadar her husus sırasıyla belirtilmiştir. Uzun ve meşakkatli bir emeğin ürünü olan bu çalışma, ilgili araştırmacıların da dikkatini çekeceği üzere son derece değerli bilgiler barındırmaktadır. İkinci cildin yazım metodu ile birinci cildin metodu birbirinden farklıdır. İbrahim Hilmi Bey, ikinci ciltte verdiği ayrıntılı mimari bilgileri birinci ciltte geniş anlamda vermemektedir. Buna bağlı olarak, muhtemelen bu düşünceyle, birinci ciltte bahsettiği bazı yapıları ikinci ciltte, 30 yıl sonra tekrar yazmış, bu sefer ayrıntılı olarak anlatmıştır. İkinci ciltte karşılaşacağınız bazı camiler yakın dönem olarak nitelendirilen yapılardır. Bu yapılar günümüzde ya tamir görmüş ya da yıkılarak yeniden yapılmıştır. Bundan ötürü bahsedilen mahalle camilerinin hangi tarihte temelinin atıldığı, imamı, derneği hakkındaki bilgiler son derece önemlidir. İkinci cilt içinde kullanılan görseller merhumun çekmiş olduğu fotoğraflardır. Bazı fotoğraflar görüleceği üzere net değildir. Zamanın imkânlarına göre çekilmiş bu fotoğraflar, tarihî bir vesika olduğundan dolayı eleme yapılmaksızın kullanılması uygun görülmüştür.

Fatih DALGALI

Kasım, 2023

5
154

3
Sevimli Camii - Haydarpaşa - Pengik Mahalliye hattında...
Kilometre uzaklığında, (Maltepe) ile (Kartal) arasında, bu istindeki istasyon-
dan her dakikalık mesafededir. Arasındaki (Gerde)cin (Kale) köyünden (Hacı Ahmet)
tarafından başlatılan cami Enece (Hiceli) Firinca (Hemir Bey)in başlatması
(60.000) lira ile başlatılmış ve Hayirsover halkının para ve malı ile yurduna-
niyle teminlanarak (1963) yılında ihdet edilmiştir. Bu güzel ve 'bedin ufak
1965'ten itibaren alması

İkişer adı, banyo, duşluk ve belalı (2) ay ile mesafesi bir anuzalla, Onu şifhane, (7) musluklu ve
yapılan buğle temizlik yapı (3) uşunu (1) hata ve (1) duşluk, bir lavabo üstü yeni kömürlü Çaktı
ve bu şekilde binaların olabilmektedir.

**İSTANBUL CAMİLERİ HAKKINDA İZLENİMİ BİR
DOKÜMAN**

1938 yılında başlayarak, İstanbul camilerinin sayısına dair otuz yıla
elde edilebilmiş izleni bilgilerini, özet olarak meraklılarına duyurmayı amaç
tuzunların isteklerine uyarak kararlaştırılan bir yazıyı 1968 tarihinde İstanbul
"Sabillürcü" mecmuasına sunmuş idim. (308, 309 ve 310) sayılı nüshalarında
yukarıdaki yazının üzerinden altı yıl daha geçti. Bu geçen yıllarda, İstanbul'da
bir taraftan yeni yeni mabedler güzelliğinden öbür taraftan da birçok kapalı ve
kayıp mesitler ortadan kaldırılıp tarihe karıştı. Mahallelerdeki mabedler-
den bir tarafı güzelliğinden diğerleri ezildi veya silindiler. Bu itibarla konu-
ya bu defa yeni mabetler çıkarmayı meraklılara sunuyorum.

İstanbul'da camilerin (Şerefinin ekolu) nun hayatiye (Mehmet) Mehmet
immetli (Şerefinin ekolu) nun hayatiye (Mehmet) Mehmet
MİRALİ 1864 yılında, yeni mabedler ve evvel "Mehmet" mecmuasına sunmuş idim
MİRALİ (Mehmet) Mehmet (1) eserini (Mehmet) Mehmet tarafından tespit-
lenmiş fikirlerini ele alarak (36) yıl önce giriştiğim bu incelemeyi - etrafında
Devlet Meclisi, sonra Meclis ve Millî Eğitim Bakanlığı'na sunmuş idim
Mehmet Mehmet Mehmet'in 18 yıl önce yazdığı işleri mecmuasına sunmuş idim
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı

(1) Bu eser Ayvansaraylı Hacı İsmail Ef. oğlu Hacı Hüseyin tarafından Müstakimiyet
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı

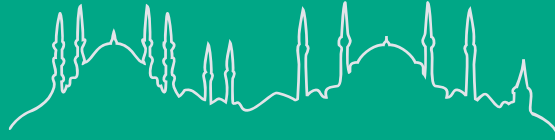
(2) Bu eser Ayvansaraylı Hacı İsmail Ef. oğlu Hacı Hüseyin tarafından Müstakimiyet
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı

1. İncelemelerde, İstanbul camilerinin sayısına dair otuz yıla
elde edilebilmiş izleni bilgilerini, özet olarak meraklılarına duyurmayı amaç
tuzunların isteklerine uyarak kararlaştırılan bir yazıyı 1968 tarihinde İstanbul
"Sabillürcü" mecmuasına sunmuş idim. (308, 309 ve 310) sayılı nüshalarında
yukarıdaki yazının üzerinden altı yıl daha geçti. Bu geçen yıllarda, İstanbul'da
bir taraftan yeni yeni mabedler güzelliğinden öbür taraftan da birçok kapalı ve
kayıp mesitler ortadan kaldırılıp tarihe karıştı. Mahallelerdeki mabedler-
den bir tarafı güzelliğinden diğerleri ezildi veya silindiler. Bu itibarla konu-
ya bu defa yeni mabetler çıkarmayı meraklılara sunuyorum.

İstanbul'da camilerin (Şerefinin ekolu) nun hayatiye (Mehmet) Mehmet
immetli (Şerefinin ekolu) nun hayatiye (Mehmet) Mehmet
MİRALİ 1864 yılında, yeni mabedler ve evvel "Mehmet" mecmuasına sunmuş idim
MİRALİ (Mehmet) Mehmet (1) eserini (Mehmet) Mehmet tarafından tespit-
lenmiş fikirlerini ele alarak (36) yıl önce giriştiğim bu incelemeyi - etrafında
Devlet Meclisi, sonra Meclis ve Millî Eğitim Bakanlığı'na sunmuş idim
Mehmet Mehmet Mehmet'in 18 yıl önce yazdığı işleri mecmuasına sunmuş idim
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı

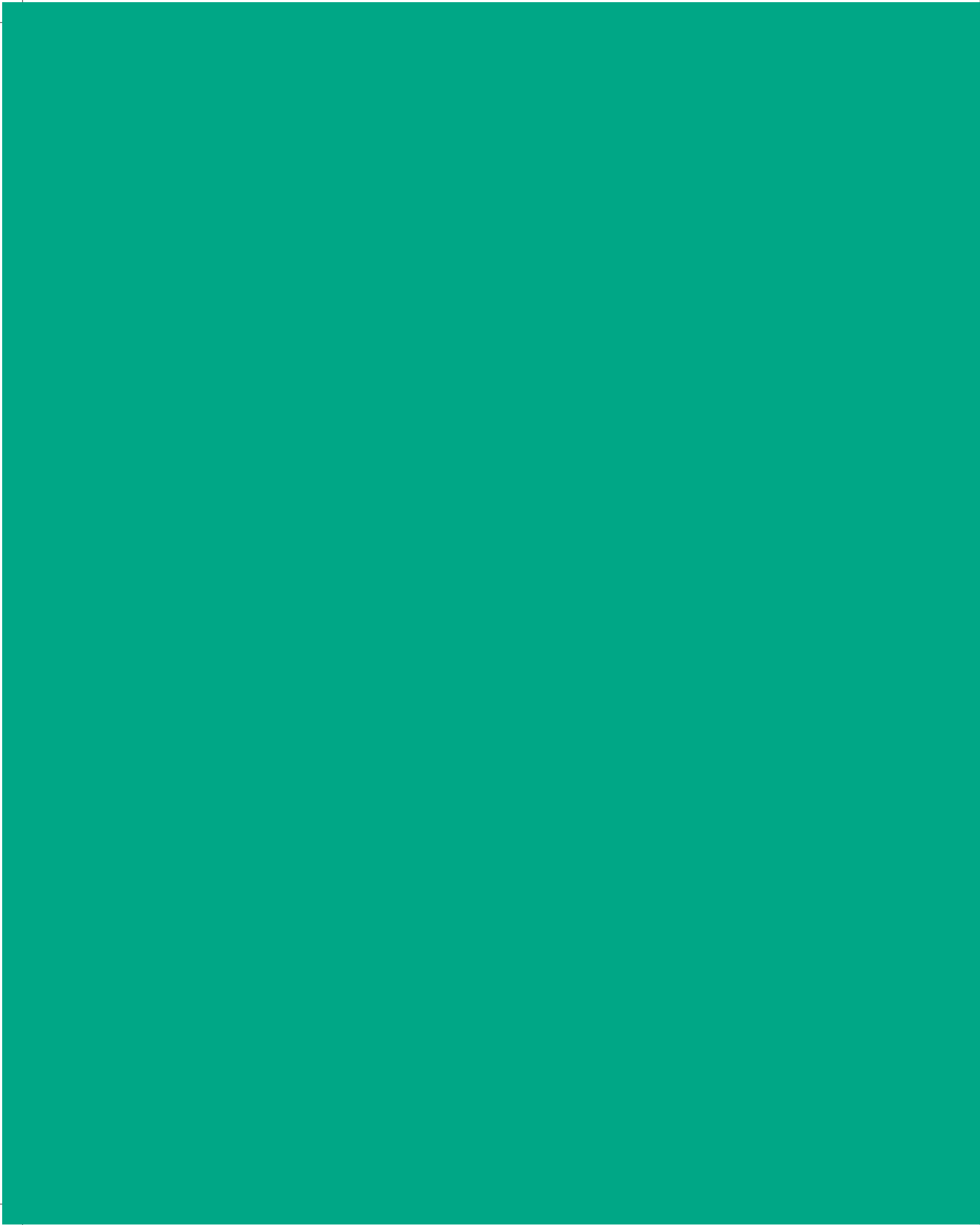
(1) Bu eser Ayvansaraylı Hacı İsmail Ef. oğlu Hacı Hüseyin tarafından Müstakimiyet
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı
Mehmet Mehmet Mehmet'in ve resmi tatil günlerinde İstanbul'da her saatini kızı yazı

İbrahim Hilmi Tanışık'ın İstanbul camileri notları.

İSTANBUL CAMİLERİ

BEYOĞLU CİHETİ

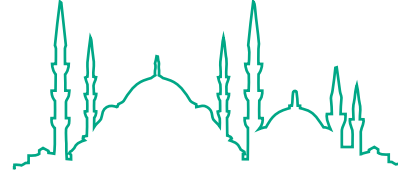
Beşiktaş'ta Selamlık Caddesi'nin üst tarafında, tümsek bir noktadadır. Yaptıran Dârüssaâde Abbas Ağa Mısır'a sürgün edilmiş, orada 1082 (1672) tarihinde vefat etmiş ve İmam-ı Şâfiî civarına gömülmüştür. Caminin ibadete açılışı dört yıl önce, 1076 (1666) yılındadır. Bu tarih, ebced hesabıyla şu ibâre ile ifadelendirilmiştir; “*Beyt-i Ma'mur Mescid-i Aksâ*”.

Cami 1250 (1835) ve 1320 (1903) tarihlerinde iki esaslı tamir görmüş olup, gerektiğçe kısmî onarımlar da yapılmış ve yapılmaktadır. Caminin yakınındaki umumî çeşme de Abbas Ağa'nın hayıdır. Vaktiyle Laleli'de bir çifte hamamı varmış, ama şimdi mevcut değildir. Ayrıca Üsküdar'da 2 ve İstanbul'da 12 ayrı yerde çeşmesi bulunduğu Hadîka yazmaktadır. Caminin altındaki sarnıç, bendler yapıldıktan sonra yağmur suyuna ihtiyaç kalmadığından artık kullanılmamaktadır.

Cami 14.00x13.00 metre sâhalıdır ve duvarlarının kalınlığı 130 santimdir. Tek sağır kubbesinin dış yüzü geniş saçaklı çatı halinde ve ehram biçiminde, kurşunlu ve yüksek alemlidir. Avlusuna iki kapıdan girilir. Batı köşesindeki kapı 3.00x3.00 metre ebadında, geniş yapılı ve sağ yönünde bir kişi geçebilecek derecede açılır kapanır kısımlı olup, kanatları yalnız lüzumu halinde açılır. Kuzey cephedeki kapı ise 2.00x2.70 metre ölçülerinde, eşiği avludan iki basamak yüksekte, kalın, tablalı ve doğramadır. Bu ikinci kapı ile son cemaat yeri kapısının arası tavanlanmış olup, çatısı yeni kiremitle örtülü geçit durumundadır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, benzetme istalâktit şekilli ve 1.60x4.00 metre ölçüdedir. Minber 7 basamaklı 0.88x2.90 metre ebadında, boyalı, ahşap, yanları parmaklıklıdır. Kürsü ayaklı dörtgen olup yüzölçüsü 90'ar santim, yüksekliği 1.65 metre ve dayama merdivenlidir. Maksûreler üç yönlüdür; kuzeydekiler 2.20x3.80'er, yandakiler ise 7.60x2.20'şer metre sâhalı, ön ve kenarları trabzanlıdır. Cümle kapısı kalın doğrama, uzun tablalı ve 1.60x2.50 metre ölçülerindedir. Mihraptaki celî sülüs “*Küllemâ...*” levhası ile “*Lâfza-i Celâl*” ve öbür levhalar, Sultan II. Mahmud'un imzasını taşımaktadır.

Alt pencereler içten kapaklı, dıştan demir parmaklıklılı, 1.10x2.00'şer metre ölçüde; batı yönünde 2, doğu yönünde 3 ve kible cephesinde de 4 tanedir. Üsttekiler çift çerçevesi, 1.12x1.80 metre ebatlı ve içten altışar, dıştansa 20'şer küçük kare camlı ve demir çerçevesi olup, zeminleri çini tuğladandır. Kiblede 4, doğuda 3 ve batıda 2 olmak üzere cem'an 9 tanedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ABBAS AĞA CAMİİ

Mahfele, doğu yönündeki maksûreden 15 tahta basamakla çıkılmaktadır. Batı avludan da mahfele 12 basamaklı kadınlar için ayrı bir merdiven vardır. Merdivenlerin kenarları trabzanlıdır. Kuzey mahfel ön ve arkada iki kısımdır; ön yani iç mahfelin sâhası 8.50x13.00 metre, batı yönündeki hünkâr mahfelinin sâhası ise 3.60x2.00 metre genişlikte olup, batı tarafında dört camlı ve sürmeli küçük bir pencere mevcuttur. Tavanı içten nakışlı bir kubbecik şeklinde, mihrabı pencereye yakın, yan cephesi kalın bir perde ile örtülüdür. İç ve dış mahfeller birleştirilmiş, ortası açık kapı durumunda bir duvarla ikiye bölünmüş olan arkadaki oda, ön mahfele de açık geçitlidir. Bu odanın doğu yönünde 2, kuzeyinde 3 tane dörder camlı ve sürme çerçevesi 0.80x1.40 metre ebadındaki 5 pencere, demir parmaklıklı ve dikdörtgendir. Mahfeller alttan 86'şar santim çevreli 6 ahşap direğe oturtulmuştur. Mahfel tavanları boyalı ve ahşaptır.

Tavan filizî yağlıboyalı ve sanatlıdır. Göbek kısmı güneş şûâî şeklinde işlidir ve ortasından bir billûr avize indirilmiştir. Mihrap ve mahfellerin önlerinde çam kozalağı biçiminde üçer tane renkli, şamdanlar üzerinde birer kırmızı ampul, ortada dört ampullü bir askı ile mihrabın kemerinde balon şeklinde bir büyük abajurlu lamba ve avizenin dört yönünde birer beyaz armudî ve maksûrelerin tavanlarında da dört tane renkli ve abajurlu lamba bulunmaktadır. Kuzey mahfelin altında kâr-ı kadim iki topkandil asılıdır.

Son cemaat yerlerinden sağdaki 3.60x3.20 metre sâhalı, soldaki ise bunun 1.5 misli genişliktedir. Birincinin kible ve kuzeyinde, 0.86x2.00 metre ölçülerinde, biri 14 diğeri 8 camlı iki pencere vardır. İkincinin solunda 28 kare camlı ve kapılı bir camekân görülmektedir. Kible yönünde ondörder camlı 2, doğu yönünde 2 ve kuzeyinde de 1 olmak üzere toplam 5 pencere bulunmaktadır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.50x2.00 metre, cümle kapısı önündeki hasır döşeli sâha 2.10x2.20 metre ölçüdedir. Son cemaat kapısı kalın, tablalı ve 0.80x2.50 ebatlıdır. Alt pencerelerin üstte üçer tanesi sabit camlı, çerçevelerin camlarıysa 13'er tanedir.

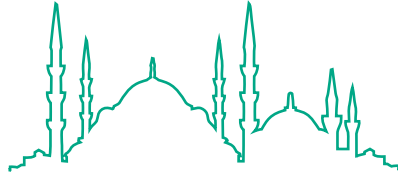
Minare birinci geniş avlu kapısının ilerisinde, batı avlunun kiblesinde, uzun gövdesi sıvalı, çanaklığı kabartma şekilli, şerefesi kesmetaş çevreli, peteği ince, külâhı kurşunlu ve boylu, basamak sayısı 72'dir.

Doğu yön avlunun kiblesinde musalla taşı ve kuzeyinde üstü çatılı ve gider yollu, gerisindeki muazzam depoya bağlanmış dört musluklu temizlik yeri vardır. Avlunun bu kısmında birkaç ağaç da yetiştirilmiştir. Kuzey ve batı çevre duvarları gayet yüksektir.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

ABBAS AĞA CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ABDÜSSELÂM CAMİİ

Haliç Halıcıoğlu'nda, Kumbarahane Caddesi'nin üst tarafında bu namdaki sokakta, fevkanidir. Yaptıran Defterdar Abdüsselâm 962 (1562) yılında vefat edip, Küçükçekmece'deki medrese ve imareti civarında bulunan özel türbesine gömülmüştür.

Dış kapısının eşiği sokaktan altı taş basamak yüksektedir. Merdivenin önünde üstü demir parmaklıklı demir kapı ve yukarısında 1.50x2.30 metre ölçülerinde camekânlı son cemaat kapısı bulunmaktadır. Son cemaat yeri sağda ve 2.75x4.00 metre ebatlı olup kapısı mihrapçıklıdır. Batı yönündeki kapı, müezzin meşrutâ evine aittir. Sol yönde depo durumundaki odanın kapısı kilitlidir.

Cümle kapısı kalın doğrama, 1.500x3.00 metre ebadında ve 20 küçük kare camlıdır. Son cemaat yerinin batı ve kuzey yönlerinde 2.70x1.10'ar metre ölçülü ve dokuzar camlı birer pencere, sol tarafta ise 18 basamaklı mahfel merdiveni bulunmaktadır. Minarenin kapısı mahfelin solunda, yapısı taş ve tuğladandır. Kaidesi dörtgen, mahrut ve gövdesi kısa, dıştan sıvalı, çanaklık altı kademeli, şerefe çevresi duvarlı, peteği uygun, külâhı kurşunlu, basamak sayısı 17'dir ki, cem'an 35 adede tekabül eder. Mahfel merdivenin üst başında, yan tarafta çift camlı ufak bir pencere görülür. Kuzey cephede de iki kemerli pencere vardır. Mahfelin ölçüsü 3.50x10.50 metredir.

Cami 7.10x10.50 metre sâhalıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 1.60x4.50 metre ebatlarındadır. Minber 8 basamaklı ve 0.87x2.20 metre ölçüdedir. Kürsü, minber ve tavan ahşaptır. Maksûre sağ yönde olup, ebadı 1.50x4.50 metre ve esas duvarların kalınlığı 63 santimdir. Pencerele dokuzar camlı, 1.00x2.00'şer metre ölçülü ve ayrıca üstteki klâsik kemerler üçer camlıdır. Sayısı, dört yönde ikişer tanedir.

Temizlik yeri dış kapının karşısında çini tuğla zeminli, giriş cephesi demir parmaklıklı, 2.50x4.80 metre sâhalı, sağ yönünde emme-basma tulumbalıdır. Solda 1.60 metre genişlikte ve 90 santim derinlikte üç musluklu mermer bir su deposu vardır. Bu tekne Hacı Mehmed Efendi isminde bir hayırsever tarafından 1309 (1893) tarihinde vakfedilmiştir. Kuzey yönde gider yollu beş musluk ve yedi oturma tahtalı esas temizlik yeri bulunmaktadır. Parmaklıkların önünde bir de tahta kanepeler mevcuttur. Çatısı ehramî, yeni kiremitlidir. Caminin geniş saçakları eskimiş, onarıma muhtaç durumdadır.

Cami, 200-220 cemaat alabilecek kapasitededir.

ABDÜSSELÂM CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

AĞA CAMİİ

Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi üzerinde, Sakızağacı Caddesi'nin köşesinde olup, avlu zemini her iki caddeden yüksekçedir. Yaptıran, Galatasaray Ağası Şeyhülharem Hüseyin Ağa'dır. Caminin yapılışı 1005 (1597) olup, sâhası 15.20x10.60 metre ve duvarlarının kalınlığı 108 santimdir. İlk şekli kubbeli olan yapı iki kez yanmıştır. İlk yangından sonra Sultan II. Mahmud, ikinciden sonra da hayırsever bir hanım tarafından yenilenmiştir. Tekrar uzun yıllar harap kalan bina, 1358 (1939) yılında imar olunmuştur. Çatısı kurşunludur.

Tavan üç bölümlüdür; geride mahfel üzerindeki tavan düz satırlı ve üç parçalı, nakışlıdır. Mahfelle kible cihetteki beşik örtüsü, şekilli kısmın arasında bulunan dar beşik örtülü orta kısım ve kible yönündeki enlemesine geniş beşik örtülü kısım. Mahfel altındaki 0.96x1.10 metre çevreli 2 ve caminin ortasındaki 72x73 santim çevreli yine 2 dörtgen destek sütunun yerden 1.30'ar metrelik etekleri, mavi zemin üzerine geometrik şekilli çini kaplamalıdır.

Mihrap klâsik üslûpta istalâktitli, taç kısmı arabesk tezyinatlı ve 2.15x5.00 metre ölçülüdür. Minber 7 basamaklı, sarı cilâlı, zarif yapılı ve 0.76x2.50 metre ebatlıdır. Kürsü sol yönde ve dörtgen, 96'şar santim cepheli, 1.50 metre yükseklikte, klâsik geçme şekilli ve dayama merdivenlidir.

Mahfele 19 mozaik basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 4.50x11.50 metre olan mahfelin yanlarında dörder camlı, sivri kemerli 1.12x1.40 metre ebatında; birerden 2 ve kuzeyde de 4 olmak üzere cem'an 6 pencere vardır. Zeminleri çini döşelidir.

Camide 1.12x1.65 metre ölçüde dikdörtgen şekilli; kible, doğu ve batıda iki küçük ve ikişer büyük camlı dörderden 12 pencere ile doğu-kuzey yönde bir de dolap olarak kullanılan pencere bulunmaktadır.

Cümle kapısı kalın geçme şekilli ve sanatlıdır. İçeriye girilince iki maksûre arasındaki muşamba döşeli sâha 2.60x3.20 metre, doğu ve batı yanlardaki çevreleri açık maksûre yerleri 4.70x4.15'er metre sâhalıdır. Geride caminin zemininden iki basamak aşağıda mermer zemin üzerine hasır döşenmiş kısmın sâha ölçüsü 1.80x3.20 metredir. Mahfelin ortası dikdörtgen çıkmalı, önü klâsik sanatlıdır. Kafesi korkulukludur.

Tavandan orta boy bir topkandil inmekte, mihrabın iki tarafındaki şamdanlar üzerinde ve pencerelerin önündeki ayaklı, geniş tablalı onikişer lambalı iki elektrik cihazı camiye yeteri kadar aydınlatmaktadır. Tavanın göbeğindeki nakışların

çevresinde “Nûr” sûresinin 35. âyeti mavi zemin üzerine beyaz celî sülüs hat ile “Vallâhü Biküllî Şey’in Alîm”, batı kible ve doğu cephelerindeki geniş kuşakta da “Besmele-i Şerife” ve “Sâf Sûresi”nin baştan 13 âyetini ihtiva eden “Sebbeha Lillâhi Ma Fissema’vati... Ve Beşşiril Mü’minin...Sadakallâh...” âyeti nefis sülüs yazısı 1367 (1948) tarihini ve Mustafa Halim imzasını taşımaktadır.

Bütün pencerelerin, mihrabın ve aralarındaki duvarların etrafı kahverengi mavi ve beyaz lâle ve çiçeklerle kuşaklandırılmıştır. Mahfelin altında billûr çanaklı, üçerli cihazlar asılıdır.

Ayakkabı muhafaza hücreleri cümle kapısıyla camekânlı kapı arasındadır. Camekân kapı ve çevresi 48 küçük kare camlıdır. Buradan mermer zeminli avluya 4 basamakla inilir. Etrafı altı köşe tuğla biçimli ve beton zeminlidir.

Minare demir kapılı, dörtgen kaide- li, kısa mahrutlu, gövdesi kesme taştan, onaltı yüzlü, şerefesi kafes şekilli ve külâhı kurşunludur. 65 basamaklıdır.

Şadırvan Okmeydanı’ndaki Sinan Paşa Camii’nden nakledilmiş olup, yüksek sanatı hâiz, çok değerlidir. Sekiz mermer sütunlu, aralarındaki oyma kafesli cepheler içeriye çökük mukla’ar (içbükey), geniş kare saçaklı ve sekizer tunç musluk ile oturma taşlıdır. Caminin musalla taşlarının bulunduğu yüksek beton zeminli sahada mermer fıskiye ve kafesli ve sanatlı küçük bir şadırvan daha görülmektedir. Avlunun kuzey cephesinde dört helâ ve idrarlıkları, iki el yıkama musluklu yere hem avludan, hem de sokaktan ayrı birer kapı bırakılmıştır. Caminin çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Duvarların üst kıyıları klâsik kabartma lâle şekillidir.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

A Ğ A C A M İ İ

Sişli ilçesinin Mecidiye köyü I. Taşocağı Sokağı ile stadyum karşısındaki sokağın kavşağında, sağ yönde, tümsektedir. Yaptıran, Konyalı Hacı Tefik Ağaoglu adındaki bir hayırseverdir.

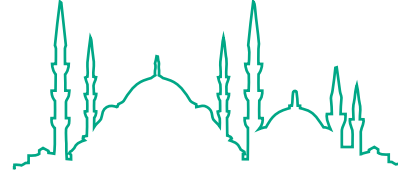
Cami tek büyük merkezî ve üç küçük sağır kubbeli olup, yapısı tamamen taştandır. Duvarlarının kalınlığı 58 santim, minaresi taş yapılı, 74 basamaklı, kaidesi dörtgen, uzunca mahrutlu, gövde mevzun, şerefe çevresi kafesli, külâhı kurşunlu ve alemi madenidir. Mahfeldeki kapısından şerefeye 57 basamakla çıkarılır. Avludaki kapının önünde 17 basamak mevcuttur.

Kubbe dört geniş kemer ile pandantiflerin teşkil ettiği kasnağa oturtulmuş olup içi zarif nakışlı ve göbekteki çember içerisinde celî sülüs hatla “Besmele-i Şerife” ile “Elem tere ennallâhe sahhare leküm...” âyeti, çevredeki büyük çemberde ise “İnne lilmüttekıyne hadâika ve a'nâben...” Âyet-i Kerîmesi bulunmaktadır. Duvarlarda “Lâfza-i Celâl”, “İsm-i Nebî”, “Çâryâr” ve “Ahfâd-ı Resûl” adlarıyla, mahfel kuzeyinde “Yâ Hazret-i Bilâli Habeşî” levhaları bulunmakta olup, üst pencerelerin çevreleri de klâsik nakışlarla bezelidir.

Mihrap kabartma klâsik taçlı, alınlığındaki celî sülüs “Küllemâ dehale...” yazısı gömme, içi istalâktitli, iki yanı pembe kolonlu ve içi beş safhalı olup, 2.15x3.75 metre ebadlıdır. Minber sanatlı doğrama, 8 basamaklı, çardağı külâhsız, yanları altışar bölümde klâsik oyma kafesli olup, ölçüsü 0.75x2.20 metredir. Kürsüsü henüz yaptırılmamıştır.

Alt pencereler dikdörtgen şekilli, üstten ikişeri sabit altışar camlı, dıştan kalın demir kafesli, mermer zeminli ve yan cephelerde üçerden 6 ile kiblede de 2 olmak üzere, hepsi 6 tanedir. Ölçüleri 1.00x1.90'ar metredir. Üst pencereler klâsik kemerli, renkli çiçekli, alçıdan, 1.00x2.50'şer metre ebadlı ve doğu-batı yönlerde -ortadakiler üstte- üçerden 6 tane olup, mihrap üzerinde bir de yeşil zemin üzerine sarı renkteki camlarla “Besmele-i Şerife” yazılı yuvarlak küçük bir pencere bulunmaktadır. Mahfelin gerisinde renksiz camlı dikdörtgen 2 pencere vardır.

Mahfel beton yapılı ve merdivenli, ortası dikdörtgen içerlek olup, yan kısımları alttan birer beton dörtgen kolonla desteklidir. Orta kısım 1.90x2.40, yanlar ise 1.70x4.00'er metre sâhalıdır. Kubbenin göbeğinden 12 zincirle asılmış çember şeklindeki bir topkandil ve çerçevenin de 100 kadar kâr-ı kadim kandilli ampülü ile cami ışıltılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

AĞAOĞLU CAMİİ

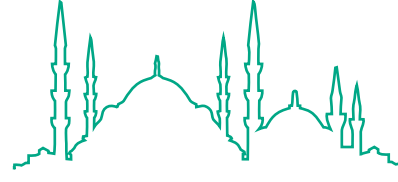
Avlu 20x25 metre sâhalı, zemini mozaik döşeli, çevresi üstleri harpuştalı duvarlarla muhafazalı, yalnız kuzey cephesi demir parmaklıklıdır. Bu cephenin altına camiye irâd olarak beş de dükkân yapılmıştır. Doğu baştaki ilk iki dükkân arasından avluya 14 basamaklı bir giriş yeri bırakılmıştır. Batı yönden de birkaç basamakla ulaşılan avlunun bir kapısı daha vardır.

Son cemaat yerleri avludan 6 basamak yüksektedir. Kubbelere 1.35'er metre çevreli 4 üstuvânî mermer kolon ve 5 klâsik kemer üzerindedir. Cümle kapısı önündeki sâha dört metre genişliktedir.

Müştemilât doğu avluda olup kuzeyden güneye üst katında üç oda, birer mutfak ve helâ, altında sol başta bir oda, sağında önü açık gasilhâne, ortada abdest muslukları, sonunda 4 helâ ve karşılarında idrarlıklar ile bunların gerilerinde de yüksekte 6 pencere görülür. Üst kat meşrutâ evin kible yönündeki sokaktan açılmış kapısından 5 basamakla koridora geçilir. Sol başta 1.50x2.20 metre ölçüde ve tek pencereli helâ yeri, sağında 2.30x3.50'ler metre sâhalı, çift camlı birer pencereli iki oda ve en nihayetinde 3.60x3.00 metre sâhalı ve iki pencereli üçüncü bir oda vardır. Binanın çatısı yeni kiremitle örtülmüştür.

Cami 300-350 kişi ve avlusu da bunun iki mislinden daha fazla cemaati rahatlıkla alabilir genişliktedir.

Boğaziçi Sarıyer’de, deniz kıyısında merkezdedir. Yaptıran Ali Kethüdâ’nın nerede gömülü olduğu ve caminin yapılış tarihi belli değildir. Zamanla harap olan camiyi Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa’nın kethüdâsı (Mehmed Ağa) tamir ettirmiş ve 1133 (1721)’de bir de tuğla minare yaptırmıştır. Caminin doğu yön kuzey köşesindeki 15 musluklu temizlik yeri Dârüssaâde Hacı Beşir Ağa tarafından yaptırılmış ve suyu karşı köşedeki Musahip Mesut Ağa’nın 1055 (1646) tarihli çeşmesinden alınmıştır. Cami tekrar harap olmuş ve son olarak Sultan Abdülaziz’in annesi (Pertevniyal) Valide Sultan tarafından genişletilerek bugünkü şekilde bina ve ihyâ olunmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ALİ KETHÜDÂ CAMİİ

Sâhası son cemaat yeri ile birlikte 22.60x11.20 metre olup, duvarlarının kalınlığı 78 santimdir. Dış kapı 1.80x2.50 metre ölçüde, eşiği dört basamak yüksekte, yapısı kalın, tablalı ve sarı cilâlı, doğramadır. Ayakkabı çıkarma yeri 3.00x2.20 metre sâhalı, mozaik zeminlidir.

Son cemaat yeri sol yönde ve 40 santim yüksektedir. Genişliği 5.80x4.00 metre, kuzey ve doğu yönleri ikişer pencerelidir. Cümle kapısı dış kapının aynı biçim ve ölçüsünde, sanatlıdır. Önü perdelidir. İki kapı arasındaki sahada üstü tahta kaplama iki ahşap direk vardır. Ayakkabılığın sağ tarafındaki oda imamlara mahsusur. Mahfele bu odanın yanından 18 dönen basamaklı merdivenle çıkılır.

Mahfeller üç yönlüdür; yan mahfellerden sağdakinin, yani batı yöndekinin ölçüsü 22.60x3.00 metre, kuzeydekini ise 6.00x7.75 metredir. Minarenin kapısı batı yön merdiveninin üst basamağı önünde ve küçük sofadan geçilince köşededir. Minare kesmetaş yapılı, şerefesinin taş çevresinin üstü demir parmaklıklı, külâhı boğumlu ve kesmetaştan, basamak sayısı 58’dir.

Mahfeller yerden tavana kadar 8 köşeli ve 72 santim çevreli, iki yan tarafta yedişerden 14 ahşap direğe oturtulmuştur. Önleri trabzanlı, ortası kavisli çıkmalıdır. Tavan ahşap, etrafı çıtalarla şekillendirilmiş, merkezinden bir büyük, kuzeyinden bir orta boy, kible ve mukabil yönlerden de ikişer küçük kâr-ı kadim topkandil inmekte ve mihrabın önünde bir avize, berisinde asma iki petrol lâbası ve duvarlarda bir hayli ampul görülmektedir.

Mahfel pencereleri üstte, ikisi sabit sekizer camlı 0.90x2.00 metre ölçüde; batı yönde 7, doğuda 8, kiblede 4 ve kuzeyde 3 olmak üzere toplam 22 dikdörtgen ile, dış kapının üstü hizasında 1.80 santim kuturlu daire şeklinde ve ortada da 60

santim kuturlu küçük bir dairenin çevresinde 12 camlı bir pencere şeklindedir. Alt pencereleri kible yönde 4, kuzeyde 3 ve doğuda 6 olmak üzere cem'an 13 tanedir.

Maksûreler iki tarafta 2.65x2.45'er santim sâhalıdır. Mahfellerin tavanlarından abajurlu sekiz ampul asılıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.50x4.20 metre ölçüde ve sâde yapılıdır. Minber 12 basamaklı, kenarları oyma şekilli ve boyalı, ahşap, 0.80x2.55 metre ebatlıdır. Kürsü ayaklı, 1.70 metre yüksekte, altı köşeli çanak biçimli ve dayama merdivenlidir.

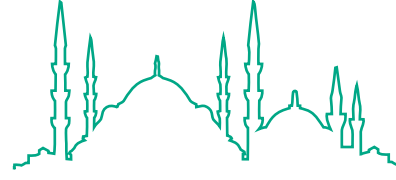
Cami 700-750 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde, Ortaköy Hacı Mahmud Efendi Camii'nin önünden geçen meşhur derenin nihayetinden yükselen sırtlardan birinin üzerinde, yeni kurulan 60 gecekondunun arasındadır. Minaresi aşağıdan, Hacı Mahmud Efendi Camii avlusundan da görülür.

1382 (1963) yılında hayırsever halkımızın yardım ve bağışlarıyla inşa edilip ibadete açılmıştır. Sâhası 5.00x7.80 metreden ibarettir. Bunun 2.00x5.00 metrelik kısmı toprak zeminli ayak-kabı çıkarma yeridir. Üstünde aynı ölçüde bir salaş mahfel vardır. Buraya, dayama 9 tahta basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Ortası 80 santim eninde düz çıkmalıdır. Alttan dört direkle desteklenen mahfelin iki yan cephesinde, ikişer camlı ve 1.15x1.15'er metre ölçülerde birer dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

AMBARLIDERE CAMİİ

Cami sâhasının doğusunda biri üç, öbürü dört camlı ve ahşap çerçevesi 2, batı yönünde altışar camlı yine 2 tane aynı biçimli ve 1.50x1.25'er metre ebadlı -mahfeldekilerle birlikte- toplam 6 pencere camiye aydınlatmaktadır. Işık tesisatı hazırlanmışsa da, buralara henüz elektrik gelmemiş olduğundan, mutfak gazına bağlı büyük bir ampulle mâbed aydınlatılmaktadır

Minare briket yapılı, 46 basamaklı, dörtgen kaideli, mahrutu kısa, gövdesi sekiz yönlü, şerefesi oyma parmaklıklı, peteği uygun, külâhı betondan, kapısı ise doğu avludadır.

Mihrap 0.90x2.00 metre ebadında ve 84 santim derinlikte, dikdörtgen ve düz gömme yapılıdır. Minber 5 basamaklı, kapısı, çardağı ve külâhı tahtadan, 0.55x2.00 metre ölçüde, yeşil yağlıboyalı olup yanları tahta parmaklıklılıdır. Kürsüsü yoktur. Giriş kapısı üçer tablalı ve çift kanatlı 1.50x2.50 metre genişliğinde, kullanılmış doğrama, kalın ve sağlamdır.

Caminin döşemesi ve tavanı ahşaptır. Ehram şekilli çatısı yeni kiremitli ve taş temel üzerine tek tuğla ile örülmüş duvarları olan bina şimdilik ibadete açık ise de, burası hayırsever bir zâtın kârgir yeni bir bina yapmak üzere hazırlığa geçmiş bulunması üzerine imam meşrutâsı haline getirileceği ve Vakıflar'dan kadro sağlanacağı vaadi alınmıştır.

Cami, 120-150 cemaat alabilir.

Beşiktaş'ta Serencebey Yokuşu'nun ortasında, kible yöndeki kapısından 6 taş basamaklı merdivenle inilen beton zeminli sâhanın ilerisinde, kuzeydeki Cihannüma Sokağı'na inilen 18 basamaklı merdivenin başında bulunan dış kapı önüne gelinir.

Burası önü saçaklı, çift kanatlı ve yeşil yağlıboyalı son cemaat kapısının iç tarafındaki ayakkabı çıkartma yeridir. Sağ tarafındaki 15 basamaklı ahşap merdivenle mahfele çıkılır. Mahfelin dört yönünde altışar camlı, ikişerden sekiz penceresi vardır. Kible cephe ortasındaki açık kapı yerinden mihrabın karşısındaki kavisli kısım çıkmalıdır. İkiye bölünmüş kısımlar arasındaki pencereler -kadınlara tahsis edilmiş olan gerideki kısmı perdelemek için- ahşap kafeslerle örtülüdür.

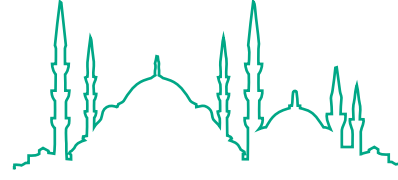
Camiyi yaptıran Haznedarbaşı Süleyman Ağa'dır. Binanın yapılış tarihi 1116 (1705) ve bâninin ölümü 1133 (1721) olup, civarda yaptırmış olduğu mektebinin avlusunda gömülüdür. Zamanla harab olan cami 1277 (1861) tarihinde yenilenmiş ve biraz önce kaydettiğimiz çeşme ile birlikte -gâlip bir ihtimalle- bu yenileme de merhum Valide Sultan tarafından yaptırılmıştır.

Caminin zemini seviyesindeki erkekler son cemaat yeri ile birlikte yüz kadar cemaat alabilecek genişlikte olan mahfellerden inilince, cümle kapısından içeri girilmeden önce kible ve batıda ikişerden 4 ve kuzeyde de 1 olmak üzere cem'an 5 tane altışar camlı dikdörtgen pencere görülür.

İç pencereler doğu ve kible yönlerde dörderden sekiz dikdörtgen ve batı yönde ikisi üçgen camlı, biri havalandırma menfezli üç olmak üzere cem'an 11 adettir. Alt pencereler yeşil yağlıboyalı ve demir parmaklıdır. Zeminleri Malta taşıyla döşelidir.

Mihrap klâsik yarı üstuvâni gömme olup; minber, kürsü ve tavan ahşaptır. Minberin bulunduğu sağ kible köşe duvarı 45 derece kesiktir. Tavandan kâr-ı kadim dört topkandil inmektedir. Caminin çatısı eski kiremitle örtülüdür. Minarenin kapısı sağ maksûrededir. Yapısı kesmetaştan ve basamak sayısı 43'tür. Caminin duvarları da kesmetaştır.

Batı yönde, minare bitişiğindeki iki odalı müezzin meşrutâsı 1960 yılında yenilenmiştir. Bu evin kapısı Muhtarievvel Sokağı'ndadır. İmam meşrutâ evi çok eski yapıda ve iki katlı olup, kapısı Serencebey Yokuşu'ndadır. Altında demir bir depoya gelen Taksim Suyu ile iki musluktan abdest alınmaktadır. Temizlik yerinin

İSTANBUL CAMİLERİ

ANBER AĞA CAMİİ

A N B E R A Ğ A C A M İ İ

gerisinde helâlar vardır. Bu meşrutâ evin de yenilenmesi düşünülmektedir. Caminin Serencebey Yokuşu köşesinde, Bezmiâlem Valide Sultan'ın güzel bir akar çeşmesi görülmektedir.

Camii 300-350 cemaat alabilecek genişliktedir.

Galata'da Mahkeme Sokağı'ndadır. Derinliğine dikdörtgen plânlıdır. Yaptıran, Emevilerden Mesleme bin Abdülmelik'tir. Caminin iç kible batı duvarına tesbitli 17 kıt'alık mermer kitâbedeki açıklamaya göre; Abdülmelik'in halifeliği zamanında Yezid fitnesi bastırıldıktan sonra, bu zât Kostantınıyye fethini dileyerek Mesleme'yi Serasker-Başkomutanlığa tayin etmiş, Hicret'in 96'ncı yılında birgün Mesleme tarafından irad edilen bir hutbe ile Rum diyarına gidileceği ve şehidlik veya gazilik rütbesine erişileceği, bu feyizden hisse almayı kabul etmeyenlerle cenk edileceği ilân edilmesi üzerine, bu sözleri dinleyen halktan 50.000 kişinin söz verdiği, ayrıca sahabeden birçok zâtların da nefere katıldığı, kona-göçe giderek Rum diyarına, yani İstanbul'a gelip muhasara ettikleri, Mesleme'nin kardeşi Süleyman'ın da donanma ile gelerek şehir alınır sırada iken Bulgarlar'ın hücumu ve kıtlık dolayısıyla sulh olmaya yanaştığı ve fakat Galata'yı almak müyesser olduğundan hemen bu cami-i şerifi yaptıkları anlatılmaktadır.

Rum Tekfuru haraç vermeyi kabul etmiş ve aman dilemiş olduğundan Araplar 7 sene burada oturmuşlar. Fakat o sırada Şam'da çıkan bir karışıklık üzerine Mesleme'nin kardeşi halife olmuş ve Mesleme'yi yanına çağırdığından, kalan askerde hastalık çıkmış, kral da sözünü bozup askerinin huzurunu bozunca başsız kalan askerler Şam'a dönmüşlerdir. Tekfur, caminin mihrabını ve minberini kaldırtmış, Fatih Sultan Mehmed İstanbul'u alıncaya kadar çok yıllar küfrün hâkim olduğu bu güzel şehir, ondan sonra yüzlerce cami ve mescid yapılarak, İslâm'ın yükselişine ebediyen şahit olmuş ve olacaktır.

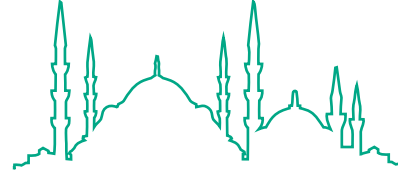
İlk yapılışı 97 (716) yılında olan bu cami Galata camilerinin en büyüğü olduğundan, Cami-i Kebîr olarak da adlandırılmıştır. Sultan I. Mahmud'un annesi Salih Sultan Azapkapı'daki sebil ve çeşmesini, okul ve başka eserlerini yaptırdığı sırada 1145 (1733) yılında camiyi genişleterek yenilemiştir. Avludaki şadırvanın üzerindeki kitâbenin tarih beyti bu hususu şöyle ifade etmektedir;

*Dediler her biri tahsin edip tarihi itmamın
Bu ahaen camii tevei' kıldı Valide Sultan.*

1147 (1735)

Şadırvanın yapılışı 2 yıl sonradır.

Cami 1222 (1808) yılında vukubulan büyük yangında tekrar harab olmuş ve yenilenmiştir. Bugünkü binanın sâhası 48.70x21.50 metre, duvarlarının kalınlığı

İSTANBUL CAMİLERİ

ARAP CAMİİ

85 santimdir. Ayrıca mihrap sâhası 7.50x6.60 metredir. Mihrap som mermerden 2.25x4.50 metre ölçüde, klâsik istalâktitlidir. Kemerü üzerindeki alınlıkta “*Fevelli Vecheke...*” Âyet-i Kerîmesi yazılı olup, taç kısmı kabartma arabesk motiflidir. Sâhanın iki yanındaki geçitlerin açıklığı ikişer metre, duvar kalınlığı 80 santimdir.

Sağ yandaki sâha 4.10x3.60 metre, soldaki kısım camekânlı kapılı derslane durumdadır. Buranın ölçüsü 6.50x6.50 metre-karedir. Tavanı çift çapraz tonos örtülüdür. Dershanenin kuzeyindeki camekânın küçük kare 56 camı, batı yönündeki 25 küçük kare ve 4 de muhtelif boy camı vardır. Sağ yön bir pencerelidir.

Alt pencereler klâsik mermerli 2’şer küçük kare ve altışar büyük 26’şar camlı, zeminleri tahta kaplanmış 1.25x2.25 metre ölçülü olup, doğu ve batı yönlerde dokuzardan 18 tanedir.

Minber mermer yapılı, kabartma motifli, 12 basamaklı, 1.00x4.30 metre ebadında, külâhı ince uzundur. Kürsü kabartma ve oyma geometrik tezyinatlı, 4 cepheli olup, yüz genişliği 1 metre, yüksekliği ise 2 metre kadardır. Müezzinler mahfeli caminin sağ ortasında altı-üstlü çift katlıdır. Alt kısım yerden 2 basamak yüksektedir ve üst kata 10 basamakla çıkılmaktadır. Sâhası 3.50x3.30 metre, tavanı küçük kare şekilli ahşaptır. Üst kat 8 köşeli 8 direğe oturtulmuştur ve çevresi parmaklıklıdır.

Cami girişi 3 kapılıdır. Her 3’ü kalın tablalı, doğrama, ölçüleri 2.20x3.75’er metre ve ihtişamlıdır. Önlerindeki ayakkabı çıkarma yerlerinden yanlardakiler 2.40x3.40’ar, kuzeydeki 5.00x4.50 metre sâhalıdır. Bunun sol tarafında bir de camekân oda mevcuttur.

Maksûrelerden sağ yan öndeki kısım 14.80x3.40 ve gerisindeki kısım 9.00x3.40 metre sâhalı, zemini 2 basamak yüksekte, kenarlarıysa parmaklıklıdır. Mahfellerin merdivenlerinden kuzeybatı köşesindeki 21 basamaklı, altı kömür deposudur. Doğudaki üçlü merdivenin ortada sahanlığına 13 basamağı ve sahanlıktan mahfellerin iki yanına yine 13’er olmak üzere, cem’an 26 basamağı vardır. Zeminden

tavana mahfeller doğu ve batı yönlerde dokuzardan 18, kuzeyde 4 olmak üzere hepsi 22 ahşap, sekizer köşeli ve 135'er santim çevreli sütunla bağlanmıştır. Kible doğu yönde, hünkâr mahfelinin köşesinde, boyu bu mahfelin döşemesinin altına kadar olmak üzere bir sütun daha vardır.

Doğu yan mahfel 22.50x5.15 metre, ön-deki hünkâr mahfeli 4.50x4.75 metre sâhali, batı yönde minberin kapısı hizasına kadar olan kısmın ölçüsü ise 36.30x5.15 metredir. Hünkâr mahfeli kısmına alttaki dershanenin yemek salonu durumundaki beton sayalıklan 27 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. Burasını camiden her biri 1.00x 3.80 metre ölçülü 10 camekân ayırmaktadır. Bunlar 21'er küçük kare camlı ve üstlerinde birer büyük cam bulunan, birbirine eklenmiş kapı kanatları görünümündedir. Yemek salonu sâhasına dışarıdan kalın tablalı ve 1.50x2.50 metre ebadında bir kapı vardır.

Hünkâr mahfelinin kible duvarına bitişen noktasının altındaki sütunun karşısında, dalgalı bir de üstuvâni mermer sütun bulunmaktadır. Hünkâr mahfeline, gerisindeki 7.15x5.50 metrelik sofadan geçilmektedir. Mahfelin cephesi zarif oyma şekilli ve yaldızlanmış kafesle çevrilidir.

Kemerli alçı pencereler, caminin yanlardan dokuzardan 18 ve kuzeyde 6 olmak üzere cem'an 24 tane ve şekilli 1.30x2.30'ar metre ölçüde alçıdan yapılmıştır. Kemerleri 20'şer küçük kare ve çerçeveler de 6'şar camlıdır. Sayıları öbür pencerelerin aynısıdır ve bunlardan kible ve kuzeyde yoktur.

Caminin üç bölümlü zarif göbekli tavanının ortasından ve mihrap kısmının çapraz tonos tavanından birer büyük avize ile mihrap önünde bir asma petrol lambası ve kenarlarda deveboynu biçiminde duvara mihlanmış ayaklar üzerinde bir ampul görülmektedir. Orta cümle kapısının karşısında da bir avize ve iki tane si 3'lü, birisi 4'lü 3 elektrik cihazı mevcuttur.

Hünkâr mahfeli sofasının kible doğu yönünde tek kanat kapılı ve 5.4x2.80

metre ölçülü odaya 1.20x2.50 metrelik camlı kapıdan girilip, gerideki enlemesine 5.40x2.80 metre genişliğindeki odaya da yine bir koridordan geçilmektedir. Bu arka odanın sâhası 3.00x5.00 metre olup, tek camlı kapısı 1.70x2.50 metredir. Caminin doğu kuzey yönündeki üçlü merdivenin gerisindeki iki sütun arasında kadınlara ayrılan kısım kafesle çevrilmiştir. Cami hoparlörlüdür.

Minare mihrabın batısında, kible cephede görülen kapının gerisinde dörtgen kule şekilli, kiliseden kalma, dört cepheyi dolaşan 97 tahta basamak merdivenli ve şerefesizdir. Ezanlar, birer açık pencere durumundaki boşluklardan okunmakta veya bazen de batı kuzey avluda ifa olunmaktadır. Caminin çatısı yeni kiremitli, saçakları tavanlı ve olukludur.

Şadırvan batı yön avluda, sekiz köşeli, sekiz musluklu ve gider yollu, mermer zeminli ve sekiz mermer sütunludur. Ayna taşları kabartma motifli, dış çevresi demir parmaklıklı, kubbesi mahrut biçiminde, alemi boylu, giriş cihetinden gayrısı, yedi yönlü birer uzun tahtalıdır. Şadırvanın gerisinde, demir kapaklı mermer bir kuyu bileziği görülmektedir.

Batı yön avluda, kible yönden girilince tam karşıdaki set üzerinde iki cesim çınar ağacı ve üç musalla mevcuttur. Şadırvanın kuzeydeki duvar boyunca sağda bir bekçi odası, sola doğru dörtgen 6 beton sütun üzerinde zemini ve çatısı betondan, giderli ve 3 uzun oturma tahtalı, geniş musluklu bir temizlik yeri daha vardır.

Sütunların araları, uzun tahtalarla 2'şer demir ayaklı 4 kanepede durumundadır. Avlunun batı ortasında irili ufaklı 12 ağaç bulunmaktadır. Temizlik yerinin solunda, ayrı bir çatı altında 5 helâ ve 7 idrarlık vardır. Çift kemerli büyük batı avlu kapısının soluna geniş bir havuz yapılmıştır. Bu kapıdan Kalyon Sokağı'na çıkılır. Diğer yöndeki Hocahanım isimli sokaktan geçilerek camiden ayrılmış olur.

Cami 3.000-3.500 cemaat alır genişliktedir.

Beşiktaş ile Yıldız arasında, Kılıç Ali Paşa Mahallesi'nde, caddenin sol yön bir sokak gerisindedir. Tek sağır kubbeli, iç sâhası daire biçimli ve 13 metre kuturlu ve çevre duvarları 103 santim kalınlıkta kesmetaştır. Son cemaat yerinin ve mahfellerin duvarları Bağdadî'dir.

Vaktiyle yerinde bulunan Sinan Paşa Mescidi'nin harab olması üzerine, Sultan II. Mahmud tarafından 1234 (1839) tarihinde yaptırılıp ibadete açılmış ve padişah son cuma namazını burada edâ ettikten sonra hastalanarak vefat etmiş. Caminin inşa kitâbesi, harf inkılâbı sırasında sökülüp atılmışsa da, imamı merhum Ziya Efendi'den almış olduğumuz kopyası aynen şöyledir;

*Camii hayrül eser Sultan Mahmud'a Huda
Verdi (Âsâriye) namiyle şeref bu camie
ziver'a tarihim oldu babına cevher-*

*Eylesün şevketle mahfel-zîbi ömri sermedî
Oldu asâri mebânii cihanın emcedi*

nisâr (Etti hakanı zaman ihyâ bu dilcu Ma'bedi).

↑
1254 (1839)

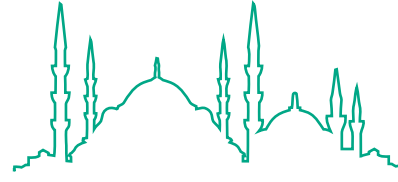
↑
Ta'mir-i cami'
1291 (1875).

Bu kitâbeden, caminin 90 yıl kadar önce de bir onarım gördüğü anlaşılmaktadır.

Son cemaat kapısının önü bütün mermer zeminli, üstü duvara bağlanmış kursorun kaplı saçaklı 1.40x2.60 metre ölçüde kalın, doğrama, yeşil yağlıboyalı ve sâde yapılıdır. Ayakkabı çıkarma yeri mermer zeminli, 1.80x1.50 metre ebadında ve cümle kapısının dışındaki muşambalı kısmı 2.15x1.50 metre ölçüdedir.

Son cemaat yeri yarım daire şeklinde ve 4.30x3.20 metre, yan taraflarsa 4.00x0.85 metre genişliktedir. Doğu yönünde sekizer camlı ve sürme çerçevesi üç pencere vardır. Sağ taraftaki 1.00x2.60 metre ölçülü kapıdan hünkâr mahfelinin merdivenine gidilen mermer zeminli sayalıklı 6.00x4.00 metre sâhalıdır. Bu sahadada 6 tane sürmeli ve 8'er camlı pencere vardır. Merdivenin arkasında sürmeli bir pencere mevcuttur.

Hünkâr mahfelinin sofasına 17 geniş basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Solda, yani doğu yönde bunun tıpkısı bir sofa daha vardır. Ölçüleri 4.50x3.50'şer metredir. İkisinin ortasındaki müezzinler mahfelinin kuzeyinde 4 tane sürmeli ve sekizer camlı pencere bulunmaktadır. Mahfeller ahşap tavanlıdır. Müezzinler

İSTANBUL CAMİLERİ

ÂSÂRİYE CAMİİ

mahfelin içe doğru kavisli şekilli olup, önünde iki kolon ve sağında hünkâr mahfeline açılan üç basamak yükseklikteki kapı ile merdivenin üst tarafında trabzanların solunda, yani mahfelin kuzeybatısında minarenin kapısı görülür.

Minarenin bütünü kesme taştandır. Kaidesi dörtgen, gövde üstuvâni ve 63 basamaklıdır. Cümle kapısı kalın, ahşap 1.60x2.60 metre ebadında düz ve boyalıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 2.60x4.00 metre ölçülü ve sâde yapılıdır.

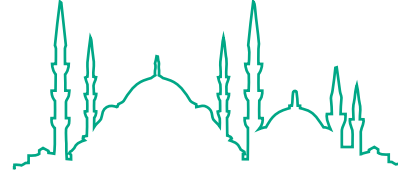
Minber 9 basamaklı, 0.90x3.15 metre ebadında, kabartma motiflerle süslü ve boyalıdır. Kürsü sol duvara tesbitli, üstuvâni şekilli ve dayama merdivenlidir. Alt pencereler altışar camlı 1.12x2.30 metre genişlikte, baklava biçimi demir kafesli, mermer zeminli, çeşitli boylarda 12'şer camlı ve çift çerçvelidir. Bunlar kiblede 4, mihrap üzerinde 5 tane, kuzey yönde ise biraz büyücek 4 tane 12'şer camlı ve 0.56x2.40 metre ölçülü 4 tane dörder camlı dar pencereden ibarettir. Üsttekilerin de hepsi 1.12x2.30 metre ölçülü ve yine aynı sayıdadır.

Kubbenin içerisi kabartma alçı şekillerle bezenmiştir. Merkezinden bir büyük topkandil sarkıtılmıştır. Şamdanlar üzerinde iki karpuz lamba mevcuttur. Hünkâr mahfelinin caminin batı yönündeki kapısı önünde, iki başta 114 santim çerçveli 2 mermer kolon ve ortalarında 86'şar santim çevreli 2 ahşap direk vardır. Bunların üzerindeki çıkma odada 3, kapının iki yanındaki altı üstlü iki odada da 2'şerden 8 olmak üzere, cem'an 11 sürme pencere bulunmaktadır. Kible yöndeki alt ve üst odalarsa üçerden 6 sürme penceresidir.

Temizlik yeri ve helâlar dış kapının sokak aşırı karşısındadır. Çatısı adi kiremitli, gider yollu, 4 oturma tahtalı ve musluklu temizlik yeri, ilerisinde de 1 bekçi odası ve 3 helâ vardır. Buranın giriş kapısının dış tarafında, sağ yönde tekneli bir akar çeşme ve onun sağında vaktiyle tabutluk olarak kullanılan şimdiki müezzin meşrutâsı görülmektedir. Caminin iki imam ve üç müezzinlik kadrosundan birer tanesi indirilmiştir. Baş imamın meşrutâ evi, camiden ilerideki yokuş sokak üzerindedir. Musalla doğu avluda, batı avlu tamirlerden artan enkaz yığınlarıyla doludur. Hünkâr mahfelinin dış kapısı karşısındaki çevre duvarı, ortadan açık kapı durumundadır.

Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Haliç Sütlüce Mahallesi'nin Bademlik mevkiî Talip Paşa Sokağı'nda, yüksek bir sırt üzerindedir. Bânisi olan hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapılp, 1954 yılı 22 Nisan Çarşamba günü ibadete açılmıştır. Sâhası 12.00x14.00 ve son cemaat yeri 3.30x10.00 metredir. Duvarlar temelden itibâren çift tuğla, çimento takviyeli harçla yapılmıştır. Tavan ters kiriş beton olup, zeminden yüksekliği 6.10 santimdir. Araya bir mahfel daha ilave edilmiştir. Avlusunu ve müştamilâtını çevreleyen duvarların dört yönü 800 metredir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BADEMLİK CAMİİ

Avlunun iki kapısı vardır. Bunlar, kıble cephenin her iki başındadır. Yani avludan caminin kuzey cephesine inilirken batı ve doğu yönlerinin karşılıklı olarak baş taraflarındadır. Bunlardan son cemaat yerine girilmektedir. Son cemaat yeri üç saf genişliktedir. Kuzey cihetinde sağlı sollu 4'er dikdörtgen ve kemerlerinde 3'er üçgen biçimli birer pencere bulunmaktadır. İç kapı ile bunun sağında kadınlara mahsus mahfelin kapısı vardır. Bu ikinci kapının önündeki 3 mozaik basamaktan sonra ilâve 13 ahşap basamakla mahfele çıkılmaktadır.

Mahfel de üç saf cemaat alacak genişliktedir. Cümle kapısının solunda son cemaat yerine açılan 7 camlı, büyücek bir pencere mevcuttur. Caminin esas sâhası içerisinde de doğu ve batı yönlerde üçerden 6, kiblede 2 tane olmak üzere aynı büyüklükte 8 pencere mevcuttur. Mihrap alçıdan, yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü fırınlanmış gürgen ağacından yapılmış olup sanatlı ve zariftir. Tavana yakın 0.80x1.70 metre ebadlı 10 adet üst pencere bulunmaktadır. Bunlar süslü ve renkli camlı, alçı çerçeveslidir. Tavan yağlıboya tezyinatlıdır.

Caminin inşasına, malzeme bağışları dışında 160.000 kûsur lira harcanmıştır. Tavanın tam ortasından 7 ampullü bir avize ile duvarlarında üçlü ve ikili aplik denilen lambalarla cami mükemmelen aydınlatılmıştır. Minare briketten yapılmış olup, şerefesi ve külâhı betondandır. Kaidesi dörtgen, mahrutu saçak hizasında, gövdesi boylu ve gösterişlidir. Basamakları 68 tanedir. Çatı yeni kiremitle örtüldür. Kadınlar mahfelinin ön tarafı betondandır.

Caminin imam ve müezzin meşrutâ evleri ile bunların doğu yan köşesinde 3 helâ ve 5 musluklu temizlik yeri ile Talip Paşa Sokağı'nda 3 dükkânı vardır.

Sâhası 360-400 cemaat alabilecek genişliktedir.

— BADEMLİK CAMİİ

Boğaziçi'nde Büyükdere berisinde, Çayırbaşı-Kemerburgaz asfaltının 4. kilometresi üzerindeki Orman Fakültesi'nin ilerisindedir. Hayırsever köy halkının bağış ve emekleriyle -yapılış tarihi bilinmeyen- ve devamlı bakımlarıyla çok iyi korunmakta olan cami ahşap duvarlı ve çatısı yeni kiremitle örtülü olup, içerisi gayet temiz, pırıl pırıl yağlıboyalıdır.

Bina alanı iki bölümdür: Kuzey, yani geri kısım 6.40x6.60 metre ve ön kısım yani güney (kible) tarafı 6.40x8.80 metre olup, bütünü 6.40x15.20 metre sâhalıdır. Ön kısma iki basamakla çıkılır. Döşemesi ahşap, gerisi ise beton zeminlidir.

Giriş kapısı batı yön gerisinde, tek kanatlı ve ahşaptır. Sağında görülen ikinci kapı ise, iç taraftan bitişikteki küçük son cemaat odasına geçilmek üzere açılmıştır. Bu odanın kiblesinden açılmış olan üçüncü kapıdan da, avlunun solundaki helâlara ve ilerideki üç musluklu, oturma yerli, kanallı temizlik yerine gidilmektedir.

Son cemaat odası 3.25x2.25 metre genişlikte, önü parmaklıklı ve zemin hasırlıdır. Buranın sağ tarafından dönen 10 basamaklı merdivenle dışarıdan ve ön sâhanın kuzeyindeki 5 basamaklı dayama merdivenle de mahfele çıkılır. Alttan 4 kalın dörtgen direğe oturtulan mahfel, gerideki beton zeminli sâhanın üzerinde olup önü düz tahta parmaklıklıdır.

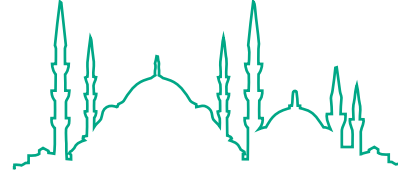
Mihrap kavisli ve yarı üstuvâni hafif gömme, içi kiremit sıvalıdır. İki yanında altışar camlı 1'er, doğusunda vasistaslı ve alt kısımları çiftler camlı 3, batı yönde de yine 2'şer camlı ve sürmeli 3 olmak üzere cem'an 8 pencere mevcuttur. Işık, tavan-daki 12 ampullü bir avize ile sağlanmaktadır.

Cuma, bayram ve teravîh gibi çok cemaatli namazlarda hasır serilerek namaz kılınan beton zeminli sâhanın iki yan duvarında birer ve son cemaat odasının dış kapı solunda da bir tane küçük pencere bulunmaktadır. Minberi ahşap, basit yapılı, çardaksız ve külâhsızdır. Kürsü yoktur.

Minarenin üstü çinko kaplanmış olup uzun gövdeli çanaklık ahşap, petek dar ve çok kısa, küçüktür. Mahfelden şerefesine 36, zeminden mahfele de 15 olmak üzere, cem'an 51 basamağı vardır. Fakat alt kısım kullanılmamakta, üzerine yalnızca mahfelden çıkılıp inilmektedir.

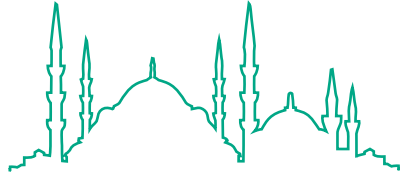
Temizlik yeri avlunun batı yan kiblesinde gider yollu, 3 musluklu kanallı ve oturma tahtalı olup önü açık ve üstü de örtülüdür.

Cami bütünüyle 350-400 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BAĞÇEKÖY CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

BALTALİMANI CAMİİ

Boğaziçi'nde, Rumelihisarı ile Emirgân arasındaki asfalt yolun sağ yönünde, deniz kıyısı yakınındadır. Yaptıranı Paşmakçı Şücauddin olup, yapılış tarihi Fatih devri olarak tahmin edilmektedir. Minberini Sultan imamlarından “Hacı İmam” diye anılan Seyyid Mehmed Efendi koymuş ve 1141 (1729) yılında vefat ederek Ayasofya Medresesi yanındaki evinden ayrılan bir yere gömülmüş.

Cami, doğu cepheden fevkanidir. Zamanla harap olunca Zahire Nâzırı Arif Bey tarafından yenilenmiştir. Kapısı üzerindeki beş beyitlik kitâbesinin tarihini belirten son mısralar şunlardır.

Esadâ tarihini kılsun musalliler salâ “Ma’bedi pâki bina etti ricalin ârifi”
1242 (1827)

Cümle kapısı 1.60x2.50 metre ebadında kalın doğrama, mermer söveler 14-22 santim kalınlık ve genişliktedir. Ayakkabı çıkarma yeri 2.50x2.30 metre sâhalıdır. Maksûrelerden sağ taraftaki 4.00x2.20 metre, soldaki iki bölümlüdür; önü 1.40x3.34, arkası kontrplakla ayrılmış oda 2.60x3.34 metre ölçülüdür. Oda ile ön kısım arasında dört camlı bir pencere vardır. İki maksûre arasındaki sâha 1.50x2.30 metredir. Cami 11.70x9.20 metre genişliktedir. Taş yapılu duvarlarının kalınlığı 84 santimdir.

Mahfele batı yöndeki merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 4.00x8.40 metre, pencereleri onar camlı ve 1.18x1.72 metre ölçüde olup hafif kavis kemerli, doğu yönde ve kiblede 2’şerden 4, batıda merdivenin sağında 1 ve kuzeyde de 2 olmak üzere hepsi 7 tanedir.

Alt pencereler 1.25x2.50 metre ebadlı, hafif kavis kemerli, onar camlı; doğu yönde ikisi 1.30x2.00 metre ölçüde 6, batıda 4 kible yönde 2 büyük ve kuzeyde de 2 küçük olmak üzere toplamda 4, cem’an 14 pencereden ibarettir.

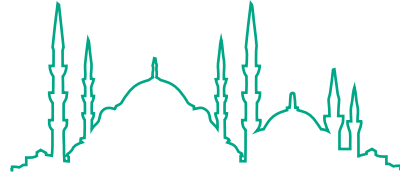
Mihrap yarı üstuvâni gömme, ölçüsü 2.50x5.00 metre, kenarları ve kemer kısmı çini kaplamalıdır. Minber 10 basamaklı, 0.78x2.70 metre ebadlı, kürsü sol yön ortada ahşap ve yapının tavanı betondur. Çatı yeni kiremitle örtülmüştür.

Minare tuğla duvarlı, 48 taş basamaklı, şerefe çevresi demir parmaklıklıdır. Kapısı sağ yöndedir. Tavanın merkezinden beş ampullü bir cihaz asılıdır. Cami, son defa 1952-1955 yılları arasında iyi bir tamir görmüştür.

Sâhası 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

BALTALIMANI CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

BAYEZİD-İ CEDİD CAMİİ

Galata'da Necatibey Caddesi'nde, Tophane Kılıç Ali Paşa Camii yakınındadır. Dörtgen planlı, temelleri taş, üst kısmı tuğla yapılı ve fevkanidir. Altında geniş bir salon ile 4 müezzin odası vardır.

İlk yaptıranı Sultan II. Bayezid olup, yapılış tarihi 918 (1513) yılından önce; yeniden yapılışı ise 1292 (1875) yılındadır. Vakıflar İdaresi'nce ihyâ edilmiş olma ihtimali kuvvetlidir. Gerçi minaresinin kaidesi üzerindeki Saraylı Şekerpâre'nin 1263 (1847) tarihli körlenmiş çeşmesinin

kitâbesi görülmekte ise de, bunun cami ile bir ilgisi yoktur.

Caminin cadde üzerindeki avlu kapısından 3 basamakla içeriye geçilince sağda, yine 3 basamak yükseklikte bulunan gider yollu, 2 uzun oturma tahtalı ve 7 musluklu, beton zeminli bir temizlik yeri bulunmaktadır. Bunun sol tarafında 5'er helâ ve idrarlık görülür. Helâlardan birinin kapısı avluya açılmış olup müezzin tarafından kullanılmaktadır.

Caminin batı duvarı eteğinde 11'er camlı ve kavis kemerli pencerenin ortasında, aynı şekilde ve 5 basamak derinlikte müezzin meşrutâsının kapısı vardır. Kible yönünde de mihrabın iki yanında birerden 2 ve mihrap çıkmasının altında 1 küçük pencere bulunmaktadır.

Beton zeminli avlunun giriş kapısının karşısında çift kanat demir parmaklıklı kapı Alipaşa Değirmeni Sokağı'na açıktır. Bu kapının sol kanadıyla caminin batı cephe kible köşesi arasındaki briket duvarın sol tarafında da açık bir kapı yerinden musalla taşlı kible avlusuna geçilince, altındaki köfteci dükkânı ve üstünde 10 beton basamaklı imam meşrutâsına çıkılır. Bu evin bir odasıyla yanındaki binanın altında çamaşırçı dükkânı ile üstünde de meşrutânın ikinci odası mevcuttur. Avlunun çevre duvarları içerisinde çeşitli türlerde 6 adet ağaç yetiştirilmiştir.

İlk giriş avlu kapısının sol cihetinden 7 basamakla, sağ yönü trabzanlı son cemaat yerine çıkılır. Buranın solundaki dönen 16 basamaklı ahşap merdivense mahfele aittir.

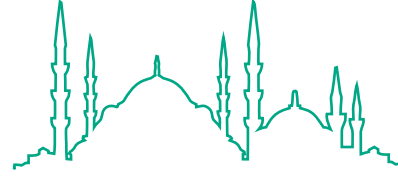
Mahfel 3 saf genişlikte ve ortası kavis çıkmalı olup, sağ yönündeki 3.00x4.00 metre sâhalı çıkıntının gerisinde 43 basamaklı merdiveni bulunmaktadır. Bu kapının sağında, caddeye bakan girintili yerde 9'ar camlı ve sivri kemerli iki pencere ile minare kapısının kibleye karşı ön tarafındaki 15 camlı büyük pencere mahfeli aydınlatmaktadır.

Caminin esas pencereleri doğu, kible ve batı cephelerinde, demir çerçeveli, sivri kemerli ve 21'er camlı 2'şer, maksûrelerin gerisinde de 6'şar camlı müstakil 2 olmak üzere cem'an 8 tanedir. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömmedir. Minber, kürsü ve tavan ahşaptır. Tavandan 5 elektrik cihazı sarkmaktadır.

Cami 200-250 cemaat alabilecek genişliktedir.

Boğaziçi'nin Rumeli Yakası'nda, Kuruçeşme ile Hisar arasında, deniz kıyısında, tek kubbeli ve kesmetaş yapılıdır. Yaptıranı Sultan III. Ahmed ve ilk yapılışı (1128 (1716) yılındadır. O devirde eğlence yerlerine çeşitli adlar verilmiş, Bebek'e de "Hümâyûn Âbâd" denilmiş. Padişahın sadrazamı ve damadı Nevşehirli İbrahim Paşa'nın kaynatasının da, her eseri olan yerde hiç olmazsa bir çeşmeciği bulunmak âdeti idi. Buradaki 1132 (1720) tarihli çeşmesi hâlâ mevcuttur.

İSTANBUL CAMİLERİ

BEBEK CAMİİ

Cami zamanla harap olunca Şeyhülislam Ürgüplü Hayri Efendi merhumun Evkaf Nâzırlığı sırasında Mimar Kemalettin eliyle bu bina 1338 (1925) yılında inşa edilip ibadete açılmış, masrafından bir kısmını da Mısırlı Valide Hâtun temin eylemiştir.

Çevresi 1-1.5 metre yükseklikte, üstü harpuştalı avlu duvarının cadde yönündeki demir parmaklıklı kapısından içeriye girilince, sol tarafta üzeri geniş bir oluklu saca örtülmüş saçak altında bulunan su deposu görülür. Bunun batı yönü derin gider yollu, beton zeminli ve üç musluklu, uzun oturma tahtalı temizlik yeridir. Deponun ön cephesinde celî sülüs hat ile "Ve Minel mai..." Âyet-i Kerîmesi yazılı olup, 1138 (1725) tarihli mermer bir kitâbe vardır. Mukabil yüzü dışarıda olan depodan bitişindeki helâlara da su gitmekte, giriş kapısının yanındaki küçük mermer tekneli musluktan el yıkama işi sağlanmaktadır.

Deponun ve helâların çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Bu çatının altında 4 helâ ve 4 de idrarlık mevcuttur. Helâların cami avlusuna yapılmış olan, fakat hiç açılmayan bir kapısı ve bir de penceresi vardır. Temizlik yerinden ve avlu kapısından camiye ve deniz cihetine beton yollar yapılmıştır.

Cami kesmetaş duvarlı, tek büyük kubbeli ve revaklı, son cemaat yerleri ile minaresi klâsik mimarî üslûpta ve fakat semt halkının ibadet ihtiyaçlarını karşılayacak genişlikten mahrumdur. Ölçüsü 10.50x10.50 metre olup, en çok 220-250 cemaat alabilir sâhalıdır. Revakların ikisi üstuvâni ve ikisi 8 köşeli dört sütunlu olup, 3 küçük kubbe ve 2'si baş taraflarda 5 kemerlidir. Merkezi kubbenin çevresinde de, destek alarak yapılmış 8 küçük kubbemsi ayak vardır.

Son cemaat sedleri cümle kapısı önündeki 3.75x2.75 metrelik mermer zeminli sahadan 20 santim yükseklikte ve 4.50x3.75 metre genişlikte bir yer kaplamakta olup, ara sâha avludan iki basamak yüksektedir.

Cümle kapısı kalın, tablalı ve sanatlı, şekli kavis kemerlidir. Minare dörtgen kasideli, mahrutu kısa, gövdesi 24 köşeli, çanaklık altı istalâktili, şerefe çevresi oyma kafesli, külâhı kurşunlu, üst kapısı mahfeldedir. Basamakları buradan

şerefeye 25 ve son cemaat yerindeki alt kapıya inişte de 8 olup, hepsi 33 tanedir.

Alt pencereler 1.20x2.00 metre ölçüde, dışları 7x11 gözlü kalın demir parmaklıklılı; kible ve kuzeyde ikişerden 4, yanlarda da birer olmak kaydıyla, cem'an 6 tanedir. Zeminler mermer döşelidir.

Mihrap som mermerden, klâsik istalâktitli, alındığında “*Fevelli Vec-heke...*” Âyet-i Kerîmesi yazılı olup, ebadı 2.25x6.00 metredir. Taş kısmı kabartma arabesk şekillidir. Minber 8 basamaklı, yanları parmaklıklılı, üçgen sâhaları kabartma arabesk tezyinatlı, 0.80x2.80 metre ölçüde ahşap ve kahverengi yağlıboyalıdır. Kürsü ayaklı, cilâlı, ahşap ve dayama merdivenlidir. Maksûreler 3.00x3.30'ar metre genişlikte olup, önlerinde 60'ar santim çevreli mahfeli destekleyen birer ahşap direk vardır.

Mahfele sol yöndeki 13 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.00x10.50 metre, üst pencereleri dört cephenin kemerleri altındadır. Ortalarındaki uzun, iki yandakiler kısaca üçerden 12 tane kemerli pencere ile kubbe çevresinde bunlardan 16 pencere bulunmaktadır. Bu suretle caminin bütün pencerelerinin toplamı 34 taneden ibarettir.

Kubbe merkezinden orta boy bir avize asılı olup, çevresinde geniş bir çember ve iki süt rengi abajurlu asma petrol lambası, mihrap önündeki şamdanlardan ikisinde birer sâde ampul ve mahfel altında, ön iki yarım kubbede sıra sıra ampullerle ışıklandırma sağlanmaktadır.

Yazı ve nakışların mevcudiyetinde, kubbenin pandantiflerinde “*Lâfza-i Celâl*” ve “*İsmi Nebi*” ile “*Çâryâr*” ve “*Ahfâd-ı Resûl*” isimleri, mihrabın taş kısmının arkasında “*İnnallâhe Yağfirüzzünûbe...*” âyeti, batı duvarının kible cephe yakınındaki klâpdan işlemeli “*Ve Ezzin Binnâsi...*” âyetinin bir kısmı geniş bir çerçeve içerisinde görülmektedir. Caminin her tarafı ince nakışlarla süslenmiştir.

Galata'da Şişhane Yokuşu ve Evliya Çelebi Caddesi'nin alt tarafında, Müezzin Feyzi Sokağı'ndadır. Kapısının önüne kaldırımlı, geniş 10 basamakla inilir. Yaptıran derya beylerindedir. Yapılışı 915 (1510) tarihindedir. Kible duvarında mihrapla minber arasında görülen 3 satırlık Arapça kitâbede, yaptıranın adının Mahmud İbn-i Abdülhay ve görevinin Sultan II. Bayezid zamanında iskele eminliği olduğu okunmaktadır. Bu kitâbenin son satırında, bânisinin Allah'tan ahiret şiddetlerinden emin kılınmasına dua edilerek "Adn Cennetine varsın" mnsında "Srehu ile'l-cenneti Adnin" ibâresiyle son verilmekte ve bu ibrenin altında 915 rakamı bulunmaktadır.

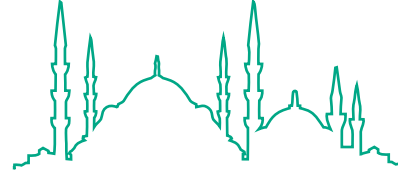
Caminin sâhası 8.00x7.30 metre, duvarlarının kalınlığı 50 santim, tavanı ahşap, çatısı adi kiremitlidir. Cümle kapısı kalın, 1.05x1.75 metre ebadında, boyalı ve ahşaptır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 0.90x2.10 metre ölçüde, minber 8 basamaklı, beyaz yağlıboyalı, 0.32x2.90 metre ebadında, ardağı kısa, külâhıysa gdktr. Alt pencereler dörder camlı, dışları demir kafesli, 0.66x1.10 metre ölçüde olup, doğu yönde iki tanedir.

Maksûre sağ yönde ve 1.50x3.50 metre genişlikte, minarenin kapısı ise maksûrenin batı yan tarafındadır. Yapısı kesmetaştan, basamak sayısı da 27'dir. Kaidesinin dış yüzünde batı yönde 1295-1378 yapılış tarihi görülmektedir. şerefesi demir parmaklıklıdır. Sağ bitişiğinde 6 taş basamakla çıkılan bahçe kapısı vardır. Kible yönde bir kabir ve iki ağaç bulunmaktadır.

Mahfele caminin kuzeydoğu köşesinden 10 tahta basamakla çıkılmaktadır. Sâhası 4.80x7.20 metre, n parmaklıklıdır. Alttan 3 ahşap direk desteklenmiştir. Kuzey yönünde 4, doğu yönünde 1 tane, alt pencerelerin tıpkısı 5 pencere ile kible ve batıda 1.50x1.50 metre ölçülü ve 6'şar camlı 3'erden 6 pencere bulunmaktadır. Tavandan abajurlu 3 küçük, mihrap önünde asılı bir büyük ampul ve şamdanlar üzerindeki 4 sâde ampulle ışıklandırma sağlanmaktadır.

Temizlik yeri dış ve cümle kapılar arasındaki sahada, sağda bir tulumba ve üzerinde bir içme suyu küpü bulunan bir taş tekne ile iki musluklu, gider yollu ve oturma taşlıdır. Ve camiden sokağa çıkılınca doğusunda ayrı kapılı bir helası vardır. Temizlik sâhasının iki yanında 2 müezzin odası vardır. Bunların sokağa açılmış pencereleri 4'er tanedir. Duvarlarının dış yüzeyleri tahta kaplamalıdır. Dış kapı tablalı, kalın, sanatlı ve 1.30x2.10 metre ölçülüdür. stte 4 camlı ve parmaklıklı sabit 1 ereve mevcuttur.

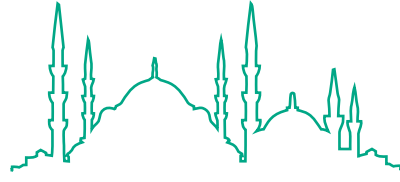
Cami 70-80 cemaat alabilecek sahadadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

BEDRDDN CAMİ

İSTANBUL CAMİLERİ

BİRLİK EVLER CAMİİ

Şişli Darülaceze civarında Üçüncü Blok Birlik Evler Mahallesi'nde, büyük elektrik kulesinin karşısındadır. Temelleri taştan olup, duvarları briketle örülmüştür. Ebadı 8x8 metre, ehram biçimli çatısı yeni kiremitlidir. Hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapıp 1380 (1960) Ramazan'ında ibadete açılmıştır. Ertesi yılın aynı ayındaki ziyaretimizde önleri trabzanlı 2.25x3.50'şer metrelik 2 maksûre yeri ve üzerinde 2.25x8.60 metre sâhalı bir mahfel ve 0.75x1.90 metre ebadında 7 basamaklı ahşap bir minberin camiye ilave edildiğini gördük.

Cümle kapısının dışında 2.00x2.00 metre genişlikte briket, üç yön duvarlı üstü örtülü bir sahanlık vardır. Zemin betondur. Kapının iki yanında, caminin doğu-batı cephelerinde 6'şar camlı iki pencere vardır. Mihrabın iki yönü tek büyük camlı ve 1'er pencerelidir.

Minber ve tavan ahşap, ortasındaki çatıyı destekleyen beton ve dörtgen direkse 33x33 santim kalınlıktadır.

Minare briket yapılı, kaidesi dörtgen, mahrutu kısa, gövdesi ve peteği uygun çanaklı, altı kademeli, şerefe çevresi kafesli, külâhı betonludur. 50 basamaklıdır.

Cami 80-100 cemaat alabilir.

Galata'da Tophane civarında, Boğazkesen Caddesi'nin sol yön ortasında, Tomtom Camii'nin berisindedir. Doğu cephesi cami, batısı Bostaniçi sokaklarıdır. Kible ve batı cihetleri fevkanidir.

Yaptıran tersane kethüdâlarından Sefer Ağa Kasımpaşa'da, Küçük Piyâle Paşa'daki mektebinde gömülüdür. Ölümü ve caminin yapılışı tarihleri belirsizdir. Mescit zamanla harab olmuş, Topçular Şeyhi Abdülfettah Efendi müteveli iken kendi parasıyla duvarlarını açmış, çatısını yükseltmiş, minber koymuş ve önüne halkın geçmesi için bir de köprü yaptırmıştır. Mevcut dokuz beyitlik kitâbede caminin adının da değiştirildiği görülmektedir;

*“Dedi bir mısrai cevherdar ile tarih, Nigâr
Camii Fethiyye hakkâ nuri mizani sevab”
1212 (1798)*

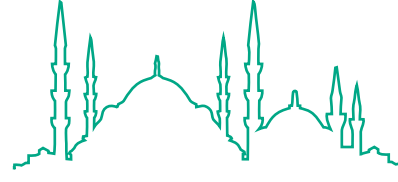
İkinci bir kitâbeden de 1291 (1875) yılında aşırı miktarda yağın ağırlığından caminin çöktüğü ve halkın yardımıyla tekrar yaptırıldığı anlaşılıyor.

Cami 9.30x8.20 metre genişlikte olup, duvarlarının kalınlığı 60 santim, sâhası 250-300 cemaat alabilecek şekildedir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.50x4.00 metre ebadında, içi perde şekilli boyalıdır. Minber 10 basamaklı, kenarlı oyma ve kabartmalı, zarif parmaklıklıdır. Kürsü doğu yön duvarına tesbitli, çevresi 170 santim, duvara gömme mihrap görünüşlü, önü parmaklıklılı ve dayama merdivenlidir. Şamdanlıkların önleri de aynı biçim parmaklıklarla çevrilidir. Tavan açık yeşil zeminli ve koyu renk çatılı, ortası dörtgen, kabartma ve oyma şekilli işkenmiş olup, çatısı adi kiremitlidir.

Pencereler kavis kemerli, 1.14x3.70 metre ölçüde, 3'ü sabit 9'ar camlı, mermer zeminli ve kalın demir parmaklıklılıdır. Yan cephelerde 3'erden 6 ve kiblede de 1 olmak üzere hepsi 7 tanedir. Kuzeydeki 2 dikdörtgen pencere 0.85x1.40 metre ölçülü ve 6'şar camlıdır. Bunlardan 2 tane de son cemaat yerinde görülmektedir.

Mahfele sağ yön maksûreden 13 basamaklı merdivenle çıkılır. Önü trabzanlı, sâhası 2.60x8.10 metre ebadındadır. Tavanı önden 2 ahşap direklerle desteklidir. Kuzeyinde 1.15x1.50 metre ölçüde ve 4'er camlı 2 penceresi vardır. Maksûre 1.70x3.00 metre genişlikte, önü trabzanlıdır. Cümle kapısı kalın doğrama, 1.50x2.00 metre ebadlı, tablalı ve sanatlıdır.

Minarenin kaidesi dörtgen şekilli ve taş yapılı, gövdesi 12 yüzlü, tuğladan,

İSTANBUL CAMİLERİ

BOSTANIÇİ CAMİİ

B O S T A N I Ç İ C A M İ İ

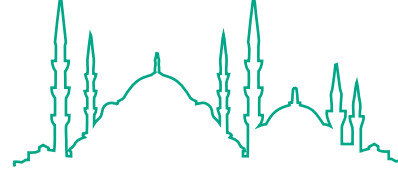
peteği kısa, külâhı boğumlu, kurşun yapılıdır. Üst kapısı, mahfel merdiveninin üst basamağının sağındadır. Caminin zemin kapısından şerefeye 47 basamakla çıkılır. Caminin kiblesi dışında mermer ayna taşlı, fakat bakımsız bir de akar çeşme vardır.

Işık, tavanın göbeğinden kâr-ı kadim bir topkandil ile mihrap önünde 1 asma petrol lambası, şamdanlarda 2 karpuz lamba, duvarlarda da 2 elektrik ve petrol lambasıyla sağlanmaktadır. Mahfelin tavanında da ayrıca sâde 1 ampul ve 7 kâr-ı kadim kandil bardağı asılıdır.

Son cemaat kapısı avludan 12 taş basamak yüksekte ve 1.90x2.50 metre ölçülüdür. Doğu yönde bulunan bu kapının kuzeyinde imam meşrutâsı 2 oda mevcuttur. Altta hazneli, dört musluklu, gider yollu ve oturma tahtalı temizlik yeri, solda tabutluk, avlunun ortasında 1 kuyu ve 1 tulumba, kuzeyinde, batı köşesinde beton tavanlı 2 helâ ve 1 idrarlık bulunmaktadır. Minarenin gerisinde avluda 1 musalla görülmektedir. Doğu dış kapı 1.50x2.60 metre, ayakkabılıksa 2.25x6.00 metre ölçülü ve beton zeminlidir.

Kasımpaşa'da çarşının merkezinde, tek şerefeli, iki minareli ve bir sağır kubbelidir. Sâhası 15.50x15.50 metre olan kesmetaş yapının duvarlarının kalınlığı 132 santimdir. Minaresi de yine kesmetaştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

CAMİ-İ KEBİR

Mimar Sinan'ın İstanbul'da yapmış olduğu yüze yakın cami ve mescidden, bu satırların yazıldığı tarihte ibadete açık bulabildiğimiz yalnız 40 kadar mevcut eserinden olan Kasımpaşa Cami-i Kebîr'i, Hicrî 940 (1534) tarihinde ikmal edilerek ibadete açılmıştır. Yaptıran "Güzelce" lâkabıyla anılan Kasım Paşa; Budin, Mısır valiliklerinde, Rodos'un alınışında da başkomutanlık görevinde bulunmuş. Bu camiyi, yakınındaki çifte hamamı ve başka hayratını yaptırdığı gibi Bozburun'un Armutlu köyünde de kârgir bir diğer cami inşa ettirmiştir.

Bilahare, Sultan III. Ahmed'in saltanatı sonlarında yanmış olan bu değerli eseri Hekimbaşı Nuh Efendi'nin oğlu Hekimoğlu Ali Paşa'nın kardeşi Mütevellî Feyzullah Bey yenilemiş ve söylediği sekiz beyitlik manzum kitâbenin son kıt'asıyla tarihini şöyle tutturmuştur;

*Bu dâfhadimi vakf-ü umuri tevliyet (Feyzi)
Tefekkür eylerîken hûb bir tarihi müstesnâ
Dedi tahsin (bir)le nâgehan tarihini hâtif
İbadetgâh-ı pâk-ü camii zıbay-ı bî hemtâ
1135 (1723)*

Kubbenin göbeğinde, daire içerisinde celî sülüs bir "Besmele-i Şerife" ve "Nûr Âyeti" yazılıdır.

Mihrap mermer yapılı, yarı üstuvânî gömme, klâsik kemerli ve 3.20x6.00 metre ebadlıdır. Minber kabartma motifli, oymalı külâhlı, altın yıldızlarla süslenmiş, 15 basamaklı ve 0.96x9.15 metre ölçüdedir. Kürsü bütün mermer, dökme havan biçimli, 1 metre kuturlu ve 1.50 metre yükseklikte, zarif, ayaklı ve sanatlıdır. Tek şerefeli minarelerinden sağdaki 97, soldaki ise 92 basamaklı olup, alt kapıları son cemaat yerlerindedir.

Mahfel üç yönlü ve 78'er santim çevreli, oluklu üstuvânî 8 sütun üzerine oturulmuştur. Mahfele son cemaat yerinin solundaki 25 mozaik basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Ön mahfele biri 3.20 metre, öbürü 2.40 metre genişlikte 2 ayrı kemerden geçilir. Ön yön doğu ve batı kısım mahfellerin ebadı 5.14x2.45 metredir. Kuzey mahfelin sağ ve solu 2.35x3.25'er metre ve ortada geriden parmaklıklı ikiye ayrılmış çıkması ise 3.85x3.20 metre sâhalıdır.

Kubbe kasnağının oturduğu dört büyük kemer içinde ikinci küçük ve üçgen, ortasındaki bunların üçer misli büyüklükte sivri kemerli ve baklava şekilli, kafesli 3'erden 12 alçı çerçeveli pencere doğu, batı ve kible yönlerde, orta sırada, yine ke-

merli ve aynı biçim kafesli 3'erden 9, mihrabın iki tarafında ve batı ile kuzey yönlerde 2'şer, doğuda 3 tane demir çerçeveli, 38 küçük kare camlı, küçükü büyüklü 8 dikdörtgen camlı 9 pencere bulunmaktadır. Orta pencerelerin ölçüleri 1.80x7.00 metredir.

Arka mahfel 5.70x13.80 metre sâhalıdır. Kuzeyinde 1.35x2.50 metre ölçülü, dıştan dikdörtgen çerçeveli, 12 küçük dörtgen ve 4 dikdörtgen ile 2'şer büyük camlı 5 pencere vardır.

Caminin doğu, batı ve kuzey yönlerde 3 büyük giriş kapısı vardır. Orta dış kapının içerisinde 5.50x2.50 metrelik muşamba döşeli sâhanın iki tarafında, yerden 25'er santim yükseklikteki son cemaat yeri sedlerinden biri 5.45x6.30, öbürü 5.45x4.50 metre ölçüdedir. Soldaki mahfel merdiveni altında 2.50x2.20 metre ebadlı camekân bir oda vardır. Bunun batı yönünde 10 ve kiblesinde tek büyük camlı kapısı görülür. Merdiven altında kalan kısmı kontraplakla kapatılmıştır. Son cemaat kapısının iki tarafında 8'er camlı dikdörtgen 2'şer pencere mevcuttur. Bütün pencere zeminleri mermerdendir.

Caminin esas bünyesinin dışında doğu ve batısındaki yan sâhalar 15.00x7.85'er metre ebadlıdır. Buralara içeriden ve dışarıdan girilir. Dış kapılar 1.80x3.20'şer ve iç kapılar 2.00x3.50'şer metre ölçüde, kalın sanatlı doğ-

ramadır. Dış kapıların önündeki avludan 3'er basamak yükseklikteki sayalıkların çatısı 115'er santim çerçeveli mermer sütuna oturtulmuştur. Sâhaları 4.50x2.40'ar metre, tavanları ahşap, çatıları kurşun kaplıdır.

Orta kapının sayalığı 3.80x15.60 metre ebadındadır. 6 mermer sütunu 135'er santim çevrelidir. Yan sayalıkların kible ve kuzey yönlerinde 1, sağ yönünün batısında ve soldakinin doğusunda, ortadaki geniş, yanlardakilerse dar 3'er kemer vardır. Camekânlar 2.30x3.00'er metre, zemin doğuda tuğla, batı yönde mermer

döşelidir. Yerden yüksekliği 45 santim olup, çatı yeni kiremitlidir. Tavan ahşap ve boyalıdır. Camkân yanlarda 1'er, kuzeyde ise çift kanatlıdır. Yan kısımların üzerlerinde sabit 6'şar, ortasındakinin üzerinde 12 camlı birer çerçeve bulunmaktadır. Yan kapılarla bitişiklerindeki sabit çerçeveler 3'erden 6 dikdörtgen camlı, çift kanatlı orta kapılarda 6, köşelerde 3'er adet dörtgen cam vardır.

Kuzey ve kible yönlerinde 1.50x2.80'er metre ölçülü, camları 12 muhtelif boyda 2'şer tane, birinin doğusunda, öbürünün batısında 6 büyük ve 0.86x2.40 metre ebadlı değişik boyda 4'er camlı 2 pencere mevcuttur. Bu kısımların tavanları boyalı ve kare çitalıdır. Pencereler dıştan demir parmaklıklıdır. Tavanlarından birer buzlu ampul ile birer topkandil sarkmakta ve sâhaları aydınlatmaktadır.

Caminin kubbe merkezinden inen hayli büyük bir topkandil ve köşelerden birer küçük topkandil, doğu ve batı cephelerin ortalarından birer küçük, mihrap önünde bir büyücek avize ile mahfel çıkmasının altından asılmış 6 ampullü bir diğer avize ile kürsünün üzerinden çift abajurlu ve minberin solundan üçlü karpuz lamba camiyi mükemmelen aydınlatmaktadır.

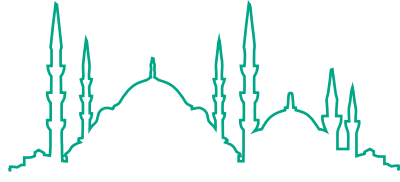
Yazılar; mihrap üzerinde "Fenâdethül Melâiketü..." Âyet-i Kerîmesi, duvarlarda "Lâfza-i Celâl", "İsm-i Nebî" ve "Çâryâr" ile "Ahfâd-ı Resûl" levhaları, Reîsü'l-Ulemâ ve Hattat Mustafa İzzet Efendi'nin enfes eserlerindedir.

Sağ yöndeki minarenin karşısındaki avlunun orta yerinde, 8 cepheli ve 8 dökme demir sütun üzerine, mahrutî kurşun kaplı çatılı şadırvan 1287 (1871) tarihli dir. Esmâ Hanım isminde bir hayırsever tarafından yaptırılmış olan bu şadırvan 8 oturma tahtalı 0.65x1.75 metre çevreli, 8 mermer ayna taşlı ve musluklu olup, bu güzel eserin üstü kafesli telle sivri bir kubbe biçimde örtülüdür.

Sol minarenin karşısında, doğu-kuzey çevre duvarı köşesinde 6 ahşap direğe oturtulmuş ahşap tavanlı, çatısı yeni kiremitli, zemini beton ve Malta taşıyla döşenmiş muazzam bir su deposu bulunmaktadır. İki cephesindeki 6 musluğuna sağdaki tulumba ile çekilen kuyu suyu verilmektedir. Gider yollu ve oturma tahtalı 3 yönlü bir temizlik yeri de caminin kuzeybatı köşesinde; 12 mermer ayna taşlı ve 20 musluklu olup, üstü çatılı şadırvan şeklindedir. 7 mermer sütuna bindirilmiş, tulumbalı ve mermer zeminli bu kısmın yanında 3 idrarlık, 11 helâ ve bir bekçi odalı yer görülmektedir.

Avlunun üç tarafında demir parmaklıklı birer giriş kapısı vardır. Çevre duvarları içerisinde, batı köşedeki büyük binanın meşrutâ ev mi, yoksa başka bir hizmete mi ait bulunduğu öğrenilememiştir. Kuzey cephede, susuz bir çeşme ile iki ev vardır. Kible doğu köşede halen Kızılay Şubesi olarak kullanılan üstü kurşunlu ve 8 köşe planlı sebil binası da camiyi güzelleştirmektedir. Çevre duvarları 48 bölümlü ve demir parmaklıklıdır.

Cami 750-800 cemaat alabilecek genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CAVİT AĞA CAMİİ

Boğaziçi'nde, Ortaköy içerisindeki dere- nin sırtları üzerinde, karşı taraftaki Orhaniye Kışlası hizalarında, zarif ve fakat çok harap ve tamire muhtaç durumdadır. Yaptıran, saray ağalarından Musahip Cavit Ağa olup 1340 (1922) yılından sonra Erenköy'de vefat etmiştir. Caminin yapılışı 1320 (1903) yılındadır. Minberini Ortaköy Camii imamı, 1351 (1932) senesinde koymuştur.

Sokaktan 6 basamak çukurda olan avlusu beton zeminlidir. Sağ yönde bir su deposu vardır. Buradan ince bir boru ile son cemaat yerinin batı cihetindeki abdest musluklarına su verilmektedir. Tablalı, demir parmaklıklı avlu kapısının solunda musalla taşı bulunmaktadır. Doğu cephe çevre duvarı beton yedi bölümlüdür. Caminin duvarları dıştan tahta kaplamalı, çatı yeni kiremitle örtülüdür. Son cemaat ve cümle kapıları doğrama, sarı cilalı, 1.15x2.15 metre ölçüde, tablalı ve sanatlıdır.

Cami 9.30x6.30 metre sâhalı olup, beşik örtüsü tavanı yağlıboyalıdır. Mihrap nakışlı, yarı üstuvâni ve 1.50x3.00 metre ebadında, minber ahşap, 7 basamaklı, 0.70x2.40 metre ölçülü, kürsü ise kible doğu köşeye tesbitli ve dayama merdivenlidir. Pencereleler 0.85x1.60 metre ebadlı, dört yönde ikişerden 8 tanedir. Maksûre sağda, 1.50x3.50 metre genişlikte olup, her iki yanı parmaklıklıdır.

Minare ahşap son cemaat yerinde, cümle kapısının batı yönünde, 31 basamaklı, şerefesi oymalı, süslü fener biçimlidir. Doğusundaki 2.50x1.75 metrelik oda kadınlara tahsis edilmiştir. Cümle kapısının dışında kilimli bir sâha vardır. Kalan 4.00x5.00 metre genişlikteki yer beton olup, bu sâha cami zemininden üç basamak daha aşağıdadır.

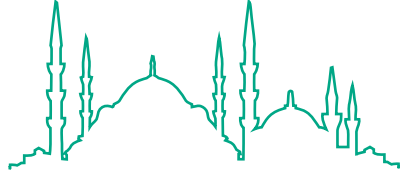
Caminin ışıklandırılması, tavanından orta boy bir topkandil ve mihrap karşısından dört köşeli, aşağıdan yukarıya daralan 4 sıra yüz küsur renkli, küçük ampullü bir cihaz sarkıtılarak sağlanmakta olup, son cemaat sâhası da büyük bir sırça balon abajurlu lamba ile aydınlatılmaktadır.

Minarenin kuzeybatısında derin gider yollu ve 2 musluklu temizlik yeri ile sonunda görülen kapı -helâ gider yolu tıkandığı için- kapalıdır. Muslukların sağında bir emme basma tulumba mevcuttur. Bu tulumbadan çekilen su bir boru ile caminin batı cihetindeki bahçeye, ağaçlara ve çiçeklere verilmektedir. Yere gömülü üstü kapaklı depoya da gerektiğince kullanılmak üzere tulumbadan su doldurulmaktadır.

Cami 180-200 cemaat alabilir.

CAVİT AĞA CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

CERRAH MAHMUD EFENDİ CAMİİ

Boğaziçi'nde Büyükdere ve Kireçburnu Biskeleleri arasında, Kefeliköy-Çayırbaşı Caddesi üzerindedir. Yaptıranı belirsizdir. Tamir ettiren, meşhur kaptan Kılıç Ali Paşa'nın cerrahlık hizmetinde bulunan Mahmud Efendi'dir. Cadde yön duvarında görülen 1197 (1783) tarihli -halen kurumuş çeşmeyi onartmış olan- Ceza-yirli Gazi Hasan Paşa'nın adıyla da anılan caminin ilk yapılış tarihi bilinmemektedir.

Cami iki giriş kapılıdır. Biri doğu yönde ve cadde üzerinde olup, öbürü ise kuzeydeki büyük cümle kapısıdır. Caddedeki kapı 1.30x2.00 metre ölçülü, düz tablalıdır. İçeriye girilince, tuğla zeminli ve 2.20x1.70 metre genişlikteki ayakkabı çıkarma yerinin sağında 4 musluklu bir taş tekne vardır. Derin gider yollu ve önü tahtalı olup, solu ile gerisinde demir ayaklı birer tahta kanepeler bulunmaktadır. Teknenin arka tarafından sokağa küçük bir pencere bırakılmıştır.

Sağdaki son cemaat sâhasına geçilen altı camlı kapı 1.00x2.10 metre ölçülüdür. Kible yönde Cerrah Mahmud Efendi'nin kabri üzerine açılmış böyle bir pencere daha mevcuttur. Cümle kapısı önünde 1.50x2.00 metrelik zemin muşamba döşelidir. Son cemaat sâhası temizlik teknesinin sol yön gerisinde, 5.00x3.00 metre genişlikte ve kiblesi trabzanlıdır. Temizlik ve son cemaat yerleri tahta perde ile ayrılmıştır. Perdenin ortasında bir pencere bırakılmıştır. Kuzeyde de küçük bir pencere vardır. Son cemaat yerinin zemini tahta döşenmiş olup, tavanlı çatısı yeni kiremitlerle örtülüdür.

Cami 8.80x10.40 metre sâhalı, taş duvarlarının kalınlığı 90 santim, yan yapı 1.20x1.60 metre ölçülü, düz ve kalın, yeşil yağlıboyalı, doğrama orta kapı 1.20x2.20 metre ebadında olup, aynı biçimde kapı arası mozaiktir.

Mihrap 1.70x2.70 metre ölçülü yarı üstuvâni gömme, minber 0.90x3.20 metre ebadında, 8 basamaklı, kürsü ise sol köşeye tesbitli ve dayama merdivenlidir. Maksûreler 1.50x2.50 metre genişliktedir. Mahfele 16 basamaklı merdivenle sol maksûreden çıkılmaktadır. Önü trabzanlı, ortası çıkmalı olup, sâhası 2.60x9.00 metre ölçüdedir. Tavan ahşap, çatı yeni kiremitle örtülüdür. Tavanın merkezinden dörtlü bir elektrik cihazı ile mihraptaki iki karpuz lamba camiyi yeteri kadar aydınlatmaktadır.

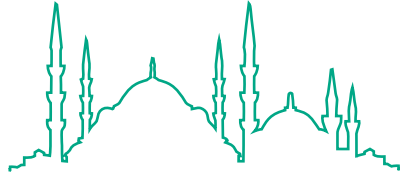
Üst pencereler 4'er camlı, 1.00x1.30 metre ebadlıdır. Kuzeyde ve batıda ikişerden 4, doğuda 1, kiblede 6'şar camlı 2 ve mahfel merdiveni başında da 1 olmak üzere hepsi 8 tanedir. Alt pencereler de aynı ölçü ve şekillidir.

CERRAH MAHMUD EFENDİ CAMİİ

Minareye mahfelin doğu ilerisindeki kapıdan 16 basamakla çıkılır. Yerden şe-refeye yüksekliği 32 basamaktır. Duvarları horasan harçlı tuğladan, külâhı ise bo-ğumlu ve kurşunludur.

Zemini 6 köşeli tuğla döşenmiş cami 200-250 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CİHANGİR CAMİİ

Tophane Salıpazarı sırtları üzerinde, Mimar Sinan eserlerindedir. Bânisi Kanunî Sultan Süleyman tarafından, 960 (1553) tarihinde vefat eden şehzâdesi Cihangir'in ruhu için yaptırılmış ve 967 (1560) yılında ibadete açılmıştır. Şehzâde Mehmed'in türbesine gömülen Cihangir, babasıyla İran Seferi'ne gitmeye hazırlanırken en büyük Şehzâde Amasya Valisi Mustafa, babasını karşılamak için Ereğli civarına gelmişse de Rüstem Paşa'nın ihanetiyle ve Kanunî'nin

gazâba getirilmesiyle şehid edilerek Bursa'da büyük dedesi II. Murad civarına gömülmüş ve fakat ihanet meydana çıkınca Rüstem Paşa da cezasını bulmuştur. Cihangir, Halep'e kadar gittikten sonra orada 24 yaşlarında eceliyle irtihal eylemiştir.

Cami Marmara'ya hâkim bir noktada, Cihangir Yokuşu ve Özoglu sokakları arasında, tek büyük kubbeli, kasnak altı kemerleri yelpaze şekillidir. Pencereleeri 3 bölümlü ve her bölümde 36'şardan 108 camlıdır. Sâhası 13.20x13.20 metre, kesme-taş duvarının kalınlığı 165'er santimdir. Cümle kapısı kalın doğrama ve 2.0x3.40 metre ölçülüdür. Üzerinde celî sülüs hatla "Selâmün..Bima Sabertüm..." Âyet-i Kerîmesi yazılı olup 1307 (1891) rakamı görülmektedir.

Son cemaat yerleri 5.60x6.20'şer metre genişlikte, zeminleri yüksekte, iki aradaki 2.40x5.00 metrelik sâha muşamba kaplıdır. Gerideki ayakkabı çıkarma yeri 1.60x2.40 metre ölçülüdür. Son cemaat sedlerinin üstleri birer küçük sağır kubbeli, giriş sâhasının üstü tonos kemerlidir. Kubbelerden birer küçük topkandil asılıdır. Ayak-kabılıkla muşambalı kısım arası çift kanat kapılı, irili ufaklı 10 camlı bir camekânla bölünmüştür. Sarı renk temiz cilâlı bu camekân camiye soğuktan korumaktadır.

Maksûreler 2.60x5.15'er metre ebadlıdır. Sol yöndekinden 18 tahta basamaklı merdivenle mahfele çıkılır. Mahfel 2.80x13.40 metre genişlikte, ortası hafif kavislidir ve çıkmalı merdivenin eni 80 santimdir. Alt pencereler kemerli, 12 büyük ve kemeri yirmi küçük camlı, mermer zeminli, doğu ve batı yönlerde 5'erden 10, kuzeyde ve kiblede 4'erden 8 olacak şekilde hepsi 18 tanedir. Pencereleer dıştan demir parmaklıklı ve dökme tezyinatlıdır.

Mihrap yarı üstuvâni hafif gömme 1.75x6.00 metre ve ayrıca iki yanı 90'ar santim eninde, sâde güzel yapılıdır. Minber 14 basamaklı, 1.00x4.50 metre sâhalı, sarı cilâlı ahşap olup, kürsü de aynı vasıftadır. Kubbe merkezinden 1 büyük ve kenarlardan da 4 küçük topkandil asılıdır. Maksûreleer ve parmaklıklar yeşil yağlıboyalıdır. Cihangir Yokuşu yönündeki batı avlu kapısının çıkış sağ tarafında gider yollu, oturma tahtalı temizlik yeri ve gerisinde de üstü kiremitli helâlâlar ile beride küçük bir oturma odası vardır.

Doğu cihetindeki kabristandaki Hasan Bürhanüddin Türbesi ve Adile Sultan tarafından yaptırılmış muazzam kuyu ile tulumba ve şadırvan, bakımsızlık yüzünden kullanılmaz durumdadır. Mezarlığın karşı yönünde, Özoğlu Sokağı'na çıkılan doğu avlu kapısının yanında da büyük bir su haznesi bulunmaktadır. Bu hazne de muattal bir halde olduğundan gasilhâne yapılması düşünülmektedir.

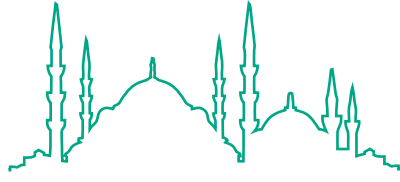
Cami ilk yapıldığı tarihten bu yana beş defa esaslı tamir görmüş, ihyâ edilmiştir. 1132 (1720) ve 1238 (1823) yıllarında vukua gelen yangınlarda ve daha sonra bu tarihle son 1307 onarımı arasında üç defa daha tamir edilmiştir. Temeli gayet sarp bir sâha üzerinde olduğundan rivâyete nazaran merhum Mimar Sinan, deniz kıyısından başlayarak üç kademeli sedler inşa ederek ancak ondan sonra temelleri oturtmuştur. Aslında altı köşeli iken duvarlar şimdiki kasnak altları yelpaze şekilli ve üç bölümlü pencerelere kadar yeni kesmetaştan yapılmış. Minare eski yapı imiş. Basamak sayısı 94'tür. Son onarımında minareye ikinci bir tane daha eklenmek üzere inşaatına başlanmış iken, kubbenin kasnağı hizasına gelince her nedense sol minare yarım bırakılmıştır. Sebebinin, çift minareli selâtin camilerinde zamanın padişahlarının senede birer defa cuma selâmlık merasiminde bulunmaları mutad ve o tarihteki Cihangir sokaklarının bu merasime elverişli olmamasının işin yarıda bırakılmasına neden olduğu, caminin muhterem imamı Hacı Hafız Mustafa Tüzün tarafından nakil ve ifade edilmiştir.

Aynı zamanda, vaktiyle Halvetî tarikine mensup Sünbül Efendi kolundan ve Ramazan Mahfi hulefâsından Pîr-i Sâni Şeyh Hasan Bürhanüddin'in tayini ile burası dergâh olarak açıldıktan sonra salı günlerinin akşamları tevhid okunmuş. Kitâbesinde 12 şeyhin hizmetleri kaydedilmiş, 3'ününse isimleri anılmamıştır.

Caminin içerisindeki nefis yazılı levhaların zamanın meşhur hattatları tarafından ihyâ edilmiş olduğu, okunabilen bazı imzalardan anlaşılmaktadır. Mustafa İzzet, Sâmi, Şevki, Mehmed Fehmi, Mehmed Nazif ve Ahmed Rifat Sünbül bunlar arasındadır.

Caminin müştemilâtından olan eski sıbyan mektebi, ilkokul olarak Maarif İdaresi'ne devredilmiştir. Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇAĞLIYAN CAMİİ

Şişli Hürriyet Âbidesi ilerisinde, Kâhtâne (Kağıthane) köyüne inen asfaltın solundaki ilkokulun karşısından ayrılan yolun nihayetinde, sağdaki mahallededir. Cami 1961'de yapılmaya başlanmış ve 1381 (1962) Ramazan ayında ibadete açılmıştır.

Fevkani tek büyük kubbeli ve 11.85x11.85 metre sâhalı yapının tuğla duvarlarının kalınlığı 36 santimdir. Kubbenin çevresinde klâsik kemerli ve yuvarlak camlı 24 adet alçı pencere vardır. Son

cemaat yerine 1.80x2.20 metre genişlikte ve henüz kapıları takılmamış, açık kapı yerinden doğu yöndeki 16 beton basamaklı merdivenle çıkılarak girilir. Fakat burasının kapatılarak merdivenler kaldırıldıktan sonra kuzey yönünde yapılacak olan kapıdan girilip çıkılmasının düşünülmekte olduğu ve eski yerin de dükkân durumuna sokularak, üstüne bir de öğrenci odası yapılmak istendiği ifade edilmiştir.

Son cemaat yeri 3.40x12.00 metre sâhalıdır. Batı yönünde yapılacak olan minareye kapı yeri bırakılmış ise de, minaresi caminin açılışından ancak üç yıl sonra yapılabilmiş olup, beton briket ve 79 basamaklıdır. Kible yöndeki mihrapçık hafif kemerli ve sağ tarafta bulunup, 0.90x2.00 metre ölçülüdür.

Mahfele son cemaat yerinin kuzeybatı köşesinden 15 beton basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Merdivenin üstünü örten kısım kemer şekilli, orta sâhanın tepesi kubbeli, doğu tarafı ise küçük sağır kubbelidir. Ortadaki kubbenin çevresi klâsik kemerli ve 8 alçı pencerelidir. Mahfel 4'er metre çevreli 2 dörtgen ayağa oturtulmuş olup, üstten de bu ayaklar kubbenin kemerlerine dayatılmıştır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 2.75x4.00 metre ebadlı olup mermerle kaplanmıştır.

Alt pencereler klâsik kemerli, 6'sı sabit 10'ar camlı ve 1.04x2.20 metre ölçüde; kible yönde 2, doğu ve batıda 4'erden 8 olmak üzere, hepsi 10 tane. Kuzeydekiler, üçeri sabit 7'şer camlı 2 adettir ve 1.00x1.50 metre ebadlıdır. Üst pencereler kible yönünde, mihrap üzerinde olup, ortadaki boylu ve büyük, iki yanlardakilerse küçük ve bunun sağ ve sol taraflarında 2'şerden 4 olmak üzere yuvarlak camlı ve klâsik kemerli 7 alçı pencere ile doğu ve batı cephelerde 3 takımında cem'an 21 pencereden ibarettir.

Mahfelin alt pencereleri dikdörtgen, ortadakiler 88x94'er santim ebadlı olup, doğu ve batı yönlerde 3'erden 6, kuzeyde 7'şerli üç takımında 21 tane ve yanlardaki küçüklerse 46x94 santim ölçüde, 2'şer camlı ve üç takımında cem'an 21 tane. Mahfeli tutan ayakların üst kısımları büyük kubbenin ve iki cephedeki geniş

Ç A Ğ L I Y A N C A M İ İ

kemerlerin caminin dört köşesinde teşekkül eden kasnakaltı 4 kemerinden ikisini taşımaktadır. Yani kasnak üç cephe duvarıyla mahfel ayaklarının desteklediği kemerlere bindirilmiştir. Kasnağın çevresi üzerinde bir adam serbestçe gezebilir genişliktedir. Minaresi briketten yapılmış olup 79 basamaklıdır.

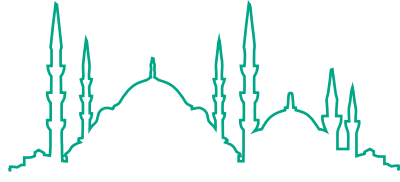
Işık için büyük kubbenin merkezinde 10 ampullü madenî bir askı ve geride billûr bir avize asılı olup, caminin cephelerinde de birkaç sâde ampul mevcuttur.

Minarenin karşısında briket duvarlı, eğreti bir çatı altında helâlar görülmektedir. Temizlik yeri henüz yapılmamıştır. Meşrutâlar ve minarenin inşa hazırlığı sürmektedir. Caminin altındaki iki cephede irâd 9 dükkân mevcuttur.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇATMALI MESCİD CAMİİ

tesbitli, dayama merdivenlidir.

Pencerelerin 3'ü sabit 11'er camlı ve kemerli, 1.00x2.80 metre ebadlı, doğuda 3, kıblede 4 olmak üzere cem'an yedi tanedir. Zeminleri Malta taşlıdır. Kuzey yönde 6'şar camlı, 1.00x1.75 metre ölçüde, ortadaki açık kapı yerinin iki tarafında 2'şerden 4 tane de dikdörtgen pencere vardır. Bir de 4 camlı küçük pencere mevcuttur.

Maksûreler doğu yönde 5.25x1.10 ve batıda da 7.70x2.70 metre ayrı ayrı sâhalıdır. Son cemaat yeri çarpık sâhalıdır. Dört cephenin ölçüleri şunlardır: Batı 3.10, doğu 4.70, kıble 7.90 ve kuzey 8.10 metre. Kuzeyindeki pencerelerin üstleri 6'şar sabit küçük kare ve çerçevedekiler de 6 değişik boy olmak üzere 12'şer camlı üç pencereden ibarettir. Hepsi demir kafeslidir.

Mahfel merdivenleri iki yönlüdür; batı yöndeki erkekler kısmı 13 tahta basamaklı, doğudaki kadınlar kısmı ise 12 basamaklıdır. Batı mahfel 5.00x2.15 metre, doğu kısım 5.15x2.10 metre sâhalı ve ikisi arasında yarısı erkeklere, öbür yarısı kadınlara bölünmüş kuzey mahfel de 2.35x3.50 ve 3.60x6.15 metre genişliktedir. Ön ve yanları trabzanlıdır. Mahfeller 82'şer santim çevreli dörtgen ve yerden tavana kadar uzunlukta 8 ahşap direk üzerindedir.

Tavandan büyük boy bir topkandil, mihrap önünden orta boy şişeli ve mahfel önünden de billûr zincirli küçük birer avize asılıdır. Bütün ahşap kısımlar yağlıboyalıdır. Kadınlar mahfelinde 4'er camlı 0.90x1.20 metre ebadlı iki dikdörtgen ve dış kapı üzerinde 6 camlı hafif kemerli küçük bir pencere mevcuttur. Minarenin kapısı kuzeydoğu mahfel köşesinde, tuğla yapılı, 35 basamaklı ve kurşunlu külâhlıdır.

Son cemaat yeri yirmi camlı, çift kanat kapılı camekânlı, ayakkabı çıkarma yeri ise beton zeminlidir. Sokak kapısına yarım daire şeklinde beton 5 basamaklı merdivenle çıkılmakta olup kalın tablalı, doğrama ve 1.60x2.50 metre ölçülüdür.

Kasımpaşa'da Kalyoncu Kışlası karşısındaki sırt üzerindedir. Yaptıran Koca Kasım Paşa, kızı Nefise Hanım için camiye inşa ettirmiştir. Sâhası 8.00x11.70 metre, horasan harçlı taş duvarlarının kalınlığı 64 santim, tavanı ahşap, çatısı adi kiremitlidir.

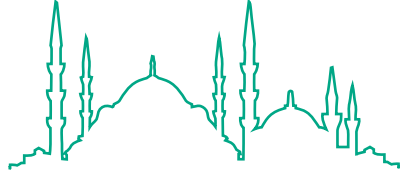
Mihrap yarı üstuvâni derin gömme ve 1.30x3.50 metre ebadında, minber kabartma tez-yinatlı ve 0.75x2.80 metre ölçüde, külâh yıldız şekilli, yaldızlı ve 9 basamaklı, kürsü sol yönde

ÇATMALI MESCİD CAMİİ

Kapının sokak aşırı karşısında 3 musluklu, önü derin gider yollu, uzun oturma tahtalı 1 temizlik yeri ve bitişiğinde de 1 helâ bulunmaktadır. Temizlik yerinin zemini beton, önü demir parmaklıklı, çatısı eski kiremitli olup önünde de uzun bir tahta kanepeler bulunmaktadır.

Cami 400-450 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇELİKTEPE CAMİİ

boyalı, 1.50x2.00 metre ölçüde sağlam olup, üstünde ayrıca tek uzun camlı sabit bir çerçeve vardır.

Bina 10.25x10.25 metre sâhalı, duvarları tek tuğla boyu kalınlıkta, çatı kible-kuzey istikametinde meyilli ve üstü yeni kiremitle örtülüdür. Tavan yüksekliği 4.00 metre olup kontrplakla kaplanmıştır. Mahfele, girişin kuzeybatısından 10 tahta basamakla çıkılmaktadır. Ahşap minaresine aynı köşesindeki kapı yerinden 20 basamakla çıkılır. Şerefe yüksekliği yerden 30 basamaktır.

Mahfel 4.80x10.20 metre genişlikte, önü tahta parmaklıkla çevrili ve alttan 15 ahşap direkle desteklidir. Tavan ortasından 1.5 metre çevreli beton bir kolonla desteklenmiştir. Mihrap dalgalı kemerli, yarı üstuvâni gömme 1.50x2.50 metre ölçüde, minber 8 basamaklı, yanı trabzanlı ve altları tahta kaplama, kapı hafif kemerli ve ölçüsü 0.80x2.80 metre, filizî yağlıboyalıdır.

Cami 180-200 cemaat alabilir.

Şişli Levend civarında, Harmantepe mukabilindeki sırt üzerindedir. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yapılmış ve 1964 yılında ibadete açılmıştır. Fakat bu bina muvakkat olup, asıl cami için yanında bir sene sonra inşaata başlanmıştır. İkmalinden sonra burası Kur'an kursu olarak kullanılacaktır.

Şimdilik ibadet olunan kısma kuzeydoğu köşeden, önce toprak zeminli son cemaat yerine girilir. Dış kapı çift kanat 3'er tablalı, vernikli sarı

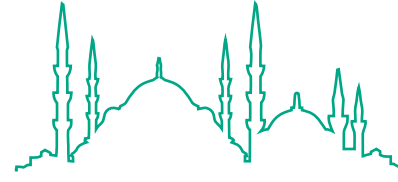
Haliç'te Halıcıoğlu Abdüsselâm Camii'nin üst tarafında bu namdaki sırt üzerinde, hayırsever halkımızın gayret, delâlet ve bağışlarıyla yapıp 1961 senesinin ağustos ayı sonlarında ibadete açılmıştır. Sâhası 11.30x9.30 metre tuğla ve duvarları 50 santim kalınlıktadır.

Mihrap 2.40x3.50 metre ebadında, yarı üstuvâni gömme ve sivri kemerli, minber ahşaptır. Kürsü ise henüz yapılmamıştır. Briket minaresi 96 basamaklıdır.

Alt pencereler 1.40x1.70 metre ölçüde 6'şar camlı, doğu, kible ve kuzeyde 2'şerden 6 tane, batıda da 3.00x0.45 metre ölçülü 3 dikdörtgen pencere şeklinde dizilmiştir. Üstleri kemerli ve 3'er camlı beton çerçevesi kısımları vardır. Kible pencereleri tamamen, öbür yönlerdekilerin ise yalnız alt camları buzlu.

Üst pencereler 0.95x1.20'şer metre ölçülü, 7'şer camlı ve kemerli, doğu ve kuzeyde 2'şer, batıda 3, kiblede 2 ve bir de ortada daire şekilli 10 pencereden ibarettir. Çerçevesi betondandır. Mahfele kuzeydoğu köşeden 16 mozaik basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 2.95x9.30 metre olup, caminin zemini ve tavanı betondur. Avludan 4 basamak yüksekte bulunan cümle kapısının ebadı 1.60x2.60 metre, yapısı doğramadır. Çatı geniş saçaklı, beton, üstü yeni kiremitle örtülmüştür.

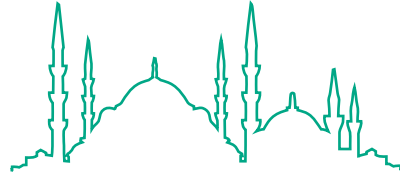
Cami 200-250 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇIKSALIN CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇUKURCUMA CAMİİ

Tophane ve Beyoğlu Firuz Ağa Camii arasında, Bostanbaşı mevkiî yakınındadır. Yaptıran Fenâri Muhyiddin Mehmed Efendi olup, caminin yapılış tarihi 954 (1548) yılından öncedir. Bu zât ölümünden 6 sene önce şeyhül-islamlık makamını kazanmış, üç sene hizmetten sonra emekli olmuş ve yukarıda kaydettiğimiz tarihte irtihal eylemiştir.

Cami 11.90x11.30 metre sâhalı olup, taş yapılı duvarlarının kalınlığı 1.00 metredir. Cümle kapısı 1.90x2.50 metre ölçüde, kalın tablalı, doğrama ve önü perdelidir.

Maksûreler 1.70x3.20 metre genişlikte ve yerden 20 santim yüksekliktedir. Her ikisi arasındaki sâha 1.70x2.15 metredir. Trabzanları yeşil yağlıboyalıdır. Mahfele son cemaat yerinin doğu kapısı gerisinden 15 dönen basamaklı taş bir merdivenle çıkılır. Sâhası 4.25x13.75 metre, önü 1.00x1.75 metre ölçülü 10 kafesle örtülüdür. Minare kapısı mahfelin sağında, tuğla yapılı, şerefesi beton çevreli, basamak sayısı 64'dür.

Son cemaat yeri hasır döşeli, 4.35x12.00 metre sâhalı, batısında 1.20x1.80 metre ölçülü ve 6 camlı 1 pencere, kuzey yönünde aynı ölçülü kapalı 2 pencere yeri vardır. Kapısı çift kanat, kalın, 2.00x2.60 metre ebadlı, çift tablalı ve koyu yeşil yağlıboyalıdır.

Mihrap sâde yapılı, 2.10x3.00 metre ölçüde, yarı üstuvâni gömme, minber 10 basamaklı, 0.76x3.00 metre ebadında, çardağı boylu ve kafesli, külâhı dar ve uzuncadır. Kürsü sol köşede tesbitli, çanak kısmı kalın ve ters çevrilmiş armut şeklindedir. Tavan filizî boyalı, ahşap, beyaz çitalı, göbeği yumurta biçimli, kırmızı zemin ve ince gümüş şûâlıdır. Merkezinden 1, çevrelerden ise 5 tane kâr-ı kadim küçük topkandil asılıdır.

Alt pencereler 1.14x3.00 metre ölçülü, kavis kemerli ve 3'er tanesi sabit 11'er camlı, mermer zeminli ve demir parmaklıklı; kiblede 2, yanlarda 4'erden 8 olmak üzere hepsi 10 tane olup, kuzey cephede 6'şar camlı 1.12x2.00 metre ölçüde 2 dik-dörtgen pencere daha mevcuttur. Mahfel pencereleri 1.05x1.05 metrelik doğu ve batı yönlerde 1'erden 2, kuzeyde 3, mermer zeminli ve demir parmaklıklı olacak şekilde hepsi 5 tanedir.

Doğu yön ve dış giriş kapısı 1.15x2.35 metre ebadında, tek kanatlıdır. Ayakkabı çıkarma yeri çini zeminli ve 1.50x1.20 metre genişliktedir. Ayakkabılıkla doğu cephe son cemaat kısmı arasındaki tahta döşemeli sâha 3.35x1.00 metre ölçüde ve

ÇUKURCUMA CAMİİ

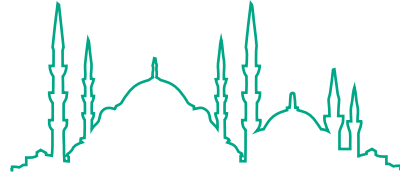
merdivenin sağındadır. Dış kapı önündeki sâhanın yarısı hasırlı, kalanı mozaik zeminlidir. Ölçüsü 3,50x2.25 metredir. İki tarafta karşılıklı kapıları 2'şer basamak yüksekte iki odanın biri imam oturma odası, öbürü mutfak vesairedir. Mutfak kısmında 8'er camlı 6, öbüründe ise 4 tane dikdörtgen pencere mevcuttur. Sâhanın önünde demir parmaklıklı ve kısa kanatlı bir de kapı vardır.

Mihrapta küçük sırça çanaklı 2 tane ve mahfel önünde 1 tane abajurlu elektrik lambası ile mihrapta 2 petrol duvar lambası ve mahfel çıkmasının önünde de saçaklı bir ampulle ışıklandırma sağlanmaktadır

Dışındaki sahanlığa sokağın batısından 8, doğu yönünden 4 taş basamakla çıkılmaktadır. Sâhası beton zeminli ve 1.75x2.75 metre genişlikte, çatısı eski kiremitli, merdivenler ve sahnı demir parmaklıklıdır. Çatı 3 direk üstündedir. Temizlik yeri için karşıda, sokak aşırı, beton zemin ve tavanlı, kapıları demir yapılı 3 helâ ve 1 el yıkama teknesinin sağ yönündeki büyük hazneli akar çeşmenin doğu dış duvarının önünde derin gider yollu, oturma tahtalı, 4 küçük musluklu temizlik yeri ve nihayetinde bir de büyük musluklu delikli mermer tekne bulunmaktadır.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DARÜLACEZE CAMİİ

Sişli'de, Okmeydanı civarındadır. Yaptıran Sultan II. Abdülhamid olup, yapılış tarihi 1312 (1895)'dir. Düşkünler yurdu olarak kullanılan çok geniş ve tarihî yapıların muhteşem kapısından avlu ve iyi tarh edilmiş bahçelerine girilip sağa; yani batı yöne yüz metre kadar ilerledikten sonra, kesmetaş yapılı ve tek kubbeli caminin son cemaat kapısı önüne varılır. Bir basamak yüksekteki 4 mermer kolonlu sayalıktan geçilerek son cemaat yerine girilir. Kapının iki tarafında 8'er camlı ikişerden 4 ve iç sol yönde de 1 olacak şekilde

hepsi 5 pencere vardır. Ayakkabı çıkarma yeri temiz mermer sâhalı, son cemaat yeri de dörtgen biçimlidir. Sağında çift camekân kapılı ve üstü 14 camlı bölmeden abdest alma yerine girilir. Buranın sağındaki merdivenden mahfele çıkılmaktadır.

Cümle kapısının iki tarafıyla -altı köşeli esas cami sâhasının- kiblesi ve mukabil cephesi kapalı olduğundan, öbür 3 cephede, yani mihrap ve minberin sağ yönleriyle batı yönün kuzeye yakın kısmında 8'er dörtgen camlı ve kemer altındaki 4 parça ile birlikte 12'şer camlı 6 kemerli pencere mevcuttur. Kubbe kasnağı üzerinde daha küçük boydaki kemerli pencerelerin 2'şer

büyük camının ortalarında beşer köşeli ve renkli 2'şer yıldız şekilli her yönde 1'er pencere görülmektedir.

Caminin minaresi solda, yani doğu cephededir. Kapısı mahfeldeki dar koridorun sol nihayetindedir. Kesmetaş yapılı şerefenin çevresi kapalı, külâhı boğumlu ve basamak sayısı 32'dir.

Esas duvarlar 60 santim kalınlıkta kesmetaştan, pencere zeminleri ise mermerdendir. Üstü kurşunlu kubbenin merkezinden zarif bir avize ile köşelerden kâr-ı kadim birer topkandil asılıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü ahşap, zarif yapılıdır. Doğru cephede 4 raflık ve içi etiketlenmiş kıymetli kitaplarla dolu güzel bir camekân kitaplık vardır. Cami 80-100 ve son cemaat yeri de ilâveten 40-50 cemaat alabilir genişliktedir.

Kâhtâne (Kağithane) köyü meydanında, Tabya Caddesi üzerinde, taş-tuğla karışık yapılıdır. Sâhası 12.00x11.15 metre, duvarlarının kalınlığı 120 santimdir. Minaresi de taş ve tuğla yapılı, çanaklığı altı kademeli, şerefesi taştan, külâhı boğumlu, basamak sayısı 64'tür. Ezanlar hoparlörle okunmaktadır.

Alt pencereler 7'şer camlı, 1.15x1.75 metre ölçüdedir. Doğu ve kible yönlerde ikişerden 4 ve batıda da 1 olmak üzere hepsi 5 dikdörtgen pencereden ibarettir. Maksûre kuzey cephenin orta yerinde olup, sâhası da 1.50x3.00 metredir.

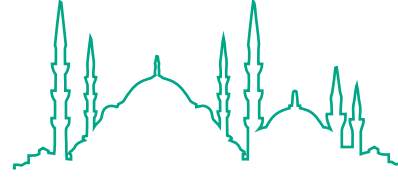
Cümle kapısı 1.20x2.00 metre ebadında ahşap, kalın doğramadır. Dış kapı doğu yönde, 1.70x2.50 metre ölçülü, cümle kapısının tıpkısıdır. Son cemaat yerine girilince sağ yön doğu ve kuzeyinde üçer abdest musluğu görülmekte olup, önü oturma tahtalı, beton gider yollu bu temizlik yerinin yapılışı 1277 (1861) tarihlidir. Sâhanın solundaki kapı hizasından geride, yani batıya doğru alınmış olan son cemaat yerinin kiblesinde gömme bir mihrapçık bulunmaktadır. İleride bu sahadan tahta perde ile ayrılan kısmın arka tarafı, imam meşrutâ evinin çıkış kapısına koridor görevi görmekte olup, evin kapısı kuzey cephededir.

Son cemaat sâhası beton zeminli, temizlik yeri sırlı tuğla döşelidir. Kuzeyde 2'şer camlı 2 ve doğu yönde musluklara ışık veren 1 pencere vardır. Kible yönde, mihrapçığın sağ üst tarafında meşrutâ evin mahfel bitişiğinden inen merdiveni aydınlatan 1 pencere daha görülmektedir. Son cemaat sâhası 5.50x4.25 metre ebatlıdır. Buna meşrutâ evin çıkış koridoru dahil değildir. Son cemaat yerinin üstü meşrutâ evlerle kaplanmıştır. Sağdaki imamın, sol yöndeki ise müezzinindir.

Sağ ortada bulunan maksûrenin yanından 11 tahta basamaklı merdivenle mahfele çıkılmaktadır. İki tarafın gerilerindeki kapılardan meşrutâya geçilir. Mahfelin önü boydanboya kafeslidir. Ortası 3.70x5.50 metre içerlek, iki yandaki çıkmaların enleri 3.25'lerden 6.50 metre ve bütün mahfel 12 metre uzunluktadır. Mahfel 22'şer santim yüzlü ahşap dörtgen 4 direk ve 2 ince kadron desteklemektedir.

Üst pencereler 15'er camlı ve kemerli, doğu ve batı yönlerde 1'erden 2, kible yönde de 2 olmak üzere cem'an 4 tanedir.

Mihrap 1.90x4.50 metre ebadında, yarı üstuvâni gömme, minber 8 basamaklı, yapısı sanatlı ve 0.80x2.70 metre ölçülüdür. Kürsü doğu cephesinin orta yerinde, duvara tesbitli, sıvalı olup parmaklıkları ahşaptır. Tavan 7 bölmeli muhkem, boyalı, ahşaptır. Merkezinden 1 büyük, köşelerden 4 küçük 5 topkandil ile kırmızı

İSTANBUL CAMİLERİ

DÂYE HÂTUN CAMİİ

ve mavi 5 fanus ile karpuz biçimi abajurlu ve 8 sâde ampul, camiye iyice aydınlatmaktadır. Minare tuğla yapı ve 64 basamaklı, çanaklığı sade, külâhı boğumlu, kapısı maksûredendir. Ezanlar hoparlörle okunmaktadır.

Camiye yaptıran Dâye Hâtun'un kabri, mezarlığın sağ tarafındadır. Yapılış tarihini belirten cümle kapısı üzerindeki bir kıt'alık kitâbe aynen şudur:

*Dâye-i Sultân Mehmeddir bu mescid sahibi
Hak tealâ eyliye erzâni rahmetler ana.
Cenneti Firdevate ola Resûle hemnişin
Herki mescid sahibini Fâtiha birle ana*

951 (1545)

Bâninin ismi bilinmiyor. Kanunî'nin şehzâdesi ve cami sahibi Mehmed'in dâyesi olduğu kitâbede açıklanmıştır. Allah rahmet eyleye.

Caminin sâhası 300-350 cemaat alabilir.

Beşiktaş'ta Şenlik Dede Camii civarında, Abbasağa Parkı yakınında Hacı Halit Bey Sokağı'nın doğusundaki tümsek üzerindedir. Yaptıran Ekmekçibaşı Ali Ağa, Fatih devri adamlarındandır. Caminin kiblesinde gömülü olup mezar taşı 890 (1485) tarihlidir.

Cami 7.00x8.00 metre ebadlı, tahta kaplamalı olup ahşap duvarları 30 santim kalınlıktadır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve çıkmalı, ölçüsü 1.35x3.00 metre, minber 10 basamaklı, sâde yapılı, filizî zemin, beyaz kuşak ve çerçevesi, 0.70x2.70 metre ebadlıdır. Kapı ve çardağa uygun külâh küçük ve 8 köşeli, kürsü sol kible köşede tesbitli, çanağı trabzanlı, çevresi 1.80, yüksekliği 1.20 metre ve merdiveni dayamadır.

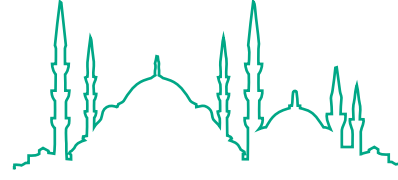
Pencereler 6'şar camlı, 1.40x2.60 metre ölçüde, kible ve batı yönlerde ikişerden 4, doğuda ve kuzeyde daha kısa ve küçük boyda ikişerden 4 olmak üzere hepsi 8 tanedir.

Tavan göbeği kabartma yıldız şekilli, zemini filizî, çitaları koyu yeşil renklidir. Merkezinden 5 şişeli orta boy, billûr zincirli bir avize ile köşelerden birer karpuz lamba asılıdır. Mihrapta 2 küçük karpuz lamba, şamdanlarda ise 2 tane şişeli ampul vardır.

Maksûrelerden sağdaki 1.70x2.30 metre genişlikte, sol yöndeki 70 santim daha uzun ve ikisi arasındaki sâha da 1.70x1.70 metredir. Cümle kapısı doğrama, 1.60x2.20 metre ölçüde olup, dış taraftaki kilimli sâha da aynı ebaddadır. Son cemaat yeri doğu yönde, 3.60x2.70 metre genişlikte, döşeli dayalı, doğusu bir pencere, ayrı kapılı oda durumundadır. Ahşap tavanında asılı bir ampulle aydınlatılmaktadır. Ayakkabı çıkarma yeri çini tuğla döşenmiş olup zemini üçgen şekillidir.

Dış kapı tablalı ve 1.50x2.30 metre ebadında, sâde yapılı, benekli cilâlıdır. Eşiği sokaktan 2 basamak yüksektedir. İçeriye girilirken, solda 2 musluklu beton bir su deposu görülür. Önünde delikli uzun mermer tekne, depoya gider bir yol durumundadır.

Mahfele kuzey yöndeki 12 dönen basamakla çıkılır. Mahfelin de sâhası çarpık biçimlidir. Doğu cephe 5.50, kuzey yön 5.00 ve kible kenar 7.00 metre ölçülüdür. Ön yönü trabzanlıdır. Ortadan 70 santim çevreli 2 ahşap kaplama direk tavana bağlıdır. Mahfel pencereleri batı cephede 3 tanedir. İkisi 4'er camlı, birisi 6 camlı olup ölçüleri ayrı ayrıdır ve hepsi dıştan demir parmaklıklılıdır. Merdivenin yan ve üst kenarları trabzanlıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

DİBEK CAMİİ

Minarenin bütünü ahşap, 15 basamaklı olup, kapısı mahfelin kible batı köşesindedir. Şerefe fener, külâh ise miğfer biçiminde, alem oyma yazılı ve zariftir.

Ayakkabılıktaki su deposunun dış yüzünde, yani sokakta 1277 (1861) tarihi bulunmaktadır. Kible yönündeki avludan sokağa ayrı ayrı açılmış tek kanatlı iki kapıdan biri imam, öbürü müezzin meşrutâsına aittir. Bâninin yanında iki kabir daha vardır.

Cami 180-200 cemaat alabilir.

Beşiktaş-Yıldız civarında İhlamur Köşkü'nün üst tarafındadır. Hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle 1326 (1908) yılında 57 sarı lira harcanarak yaptırıldığı, hatıra olarak nesilden nesile nakledilmektedir.

Sâhası 9.40x10.00 metre, tuğla duvarlarının kalınlığı 56 santim, kuzeyindeki son cemaat yeri 5.30x6.40 metre genişlikte olup, üstü kadınlar mahfelidir. Doğu cihetindeki son cemaat yeri de 2.15x2.15 metre sâhalıdır. Kiblesinden camiye açık bir kapı yeri bırakılmıştır. Buradan, sağ pencere yanından da kadınlar mahfeline 7 tahta basamaklı bir merdiven yapılmıştır. Kapısı, caminin dış giriş kapısının tam karşısındadır. İki kapı arasındaki ayakkabı çıkarma yeri 1.75x2.15 metredir.

Caminin dış son cemaat kapısı 1.20x2.70 olup, kadınlar mahfelinin kapısı biraz daha küçüktür. Her iki kapı da kalın, tablalı ve yeşil boyalıdır.

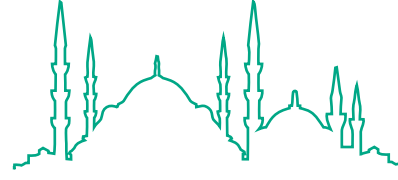
Mihrap yarı üstuvâni gömme, kemersiz düz tavanlı, 1.60x2.50 metre ebadlı, minber 8 basamaklı, 0.70x2.50 metre ölçüde, parmaklıkları oyma şekilli, çardak kısa ve külâhsız, beyaz yağlı boyalıdır. Kürsü dörtgen, yüksekliği 1.30 metre, çevresi trabzanlı ve dayama merdivenlidir. Maksûre kuzeybatı yönündedir. Son cemaat yeriyle cami sâhası arasında müezzin için tahta parmaklıkla bir yer ayrılmıştır.

Pencereler dörder camlı ve 1.20x1.40 metre ölçülü, kiblede 2 tane, doğu yönünde birisi kadınlar mahfelinde 4 tane ve batıda da biri son cemaat yerinde toplam 5 tane olmak üzere hepsi dikdörtgen 11 tanedir.

Tavan ahşap, alttan dörtgen ve ikişer metre çevreli 4 beton kolonla destekli, ortası yüksek göbeklidir. Merkezinde 3 ampullü bir askı asılıdır. Caminin doğu, kible ve batı yönlerinde ikişerden 6, kadınlar mahfelinde 2 ve son cemaat yerinin tavanında da 1 olmak üzere, toplam 9 adet karpuz lamba görülmektedir. Son cemaat yeri caminin zemininden 30 santim aşağıdadır.

Minare tuğla yapılı, kapısı ayakkabı çıkarma yerinin kuzeyinde, kalın ve kısa gövde ve petekli, 28 beton basamaklı, şerefe çevresi beton duvarlı ve külâhı kurşunludur.

Müezzin meşrutâsı iki oda ve müştemilâtlı, caminin kuzey bitişiğinde olup, imam odası doğu cephesinin dışındadır. Temizlik yeri minarenin karşısında, eski kiremitle örtülü çatı altındaki derin gider yollu, uzun oturma tahtalı ve 5 muslukludur. Gerisinde de demir parmaklıklı 3 açık pencereli ve aynı çatı altında 1 tabutluk,

İSTANBUL CAMİLERİ

DİKİLİTAŞ CAMİİ

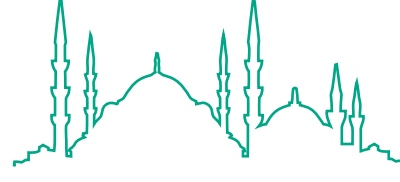
DİKİLİTAŞ CAMİİ

2 helâ ve 1 idrarlık bulunmaktadır. Üstü eski-yeni karışık kiremitle örtülü yerin zeminini, sokaktan 4 basamak yüksektedir. Caminin çatısı ise bütün yeni kiremitlidir.

Temizlik yerinin kible yönü bitişiğinde 4 dikdörtgen camlı bir pencere ile çift uzun buzlu camlı doğrama kapılı, çatısı adi kiremitli ve beton zeminli imam odası bulunmaktadır. Sağındaki set üzerinde geniş bir avlu, su deposu ve temizlik muslukları ile helâ vesairesi mükemmel bir ilkökul binası vardır. Caminin bazı onarıma muhtaç yerleri ile çok alçak olan tavanının yükseltilmesi için teşebbüse geçen imar heyeti bağış toplamaya başlamış, imkân bulunabildiği takdirde sâhasının da genişletilmesinin istenildiği ifade olunmuştur.

Kabataş ile Dolmabahçe Sarayı arasında, sahildedir. Buraya “*Dolmabahçe*” adının verilmesi, Sultan I. Ahmed zamanında 1012 (1603) tarihinde burasının doldurulmuş olmasındandır. O tarihe kadar her yıl donanma sahilin hemen açığına gelince, kaptanpaşalar burada kalırlar ve resmi kıyafetler verirlermiş. Bu sebeple körfezin doldurulmasına lüzum görülmüş ve dört defa kaptan-ı deryâ ile iki defa sadrazam olan Halil Paşa'nın ikinci kaptanlığı sırasında binlerce amele tutularak, körfez yakınındaki tepeliğin denize taşınarak buraya doldurulmuş olmasından dolayı “*Dolmabahçe*” adı verilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DOLMABAHÇE CAMİİ

Caminin bugünkü yerinde önce Çakır Dede isimli bir hayırsever mescid yaptırmış. Bu mescid zamanla harap olunca, 1118 (1707) tarihinde Sultan III. Ahmed devrinde Tersane Emni İbrahim Ağa tarafından tamir ettirilmiş. Bu zatın yaptırdığı sebil de halen caminin karşısında olup, son zamanlarda esaslıca onarılmıştır.

Şimdiki Dolmabahçe Camii'nin inşasına Bezmiâlem Valide Sultan tarafından başlanıldığı halde, duvarları tamamlanamadan Valide Sultan öldüğü için, oğlu Sultan Abdülmecid tarafından 1270 (1853) yılında tamamlanarak ibadete açılmıştır.

Bu cami bir zaman boyunca ibadete kapatılıp içi boşaltılarak senelerce “*Deniz Müzesi*” olarak kullanılmıştır. Nihayet bu durumdan halkın sızlanması üzerine üç dört sene önce tamamen boşaltıldıktan sonra Vakıflarca onarılıp mükemmelen restore ettirilmişse de, alan 28 Mart 1966'da ibadete açtırılmamıştır.

Çok sağlam ve derin temeller üzerine kesmetaştan yapılan bu mâbedimizin ölçüsü 14.00x14.00 metre ve dört köşesindeki zarif ve metin dörtgen sanatlı kulelerin alt kısımları 4.00x4.00'er metre eninde olup, tepeleri dar ve süslüdür.

Mihrap, minber ve kürsü, mahfel ve maksûreler fevkalâde nefis ve musanna yapıdır. Mihrap renkli ve ak mermerden sanatlı, zarif ve oyma-kabartma şekilli, barok mimarî üslûpta muhteşem, kemer içi istalâktitli, çevresi ve taç kısmı kabartma oyma tezyinatlı olup, alınlığında celî sülûs hatla “*Küllemâ dehale...*” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

Minber musanna oyma ve kabartma zarif biçimli, som mermer, beyaz damarlı kırmızı renkte mermerden yapılmış olup 11 basamaklı, kapı kemeri kavisli, yanları zarif oyma şekilli, çardağı dörtgen kolonlu, külâhı dilimli ve yaldızlı kabartma süslüdür.

Kürsü 4 kademe ayaklı, oyma ve kabartma şekilli, muhteşem yapılı ve dayama merdivenlidir. Maksûreler iki taraflı olup, önleri trabzanlı ve giriş zemininden biraz daha yüksektir.

Mahfele ulaşmak için son cemaat yerinin doğu ve batı yanları kiblesinden çift olarak alttan 10 basamakla ve sonra da 2 basamakla geçilerek geriye dönen ve yine 10 basamakla çıkılan geniş sofadan salona ve yanlardaki geniş odalara varılır. Orta kapıdan üç bölümlü asıl mahfel, müezzinlerden başka yüz kadar cemaati de alabilecek genişliktedir. Kiblesi oyma demir kafeslerle çevrilidir. Yandaki odaların bitişiğinde birer mermer tekneli yüksek el yıkama musluğu ile birer de som mermer helâ mevcuttur.

Pencereler üç katlıdır: Alt birinci kattakiler 2.30x1.70 metre ölçüde kavis kemerli ve şekilli dökme kafeslidir. Kible cephede, mihrabın iki tarafında birerden 2, yanlarda üçerden 6 ve kuzeyde girişin iki yönünde de birer olmak kaydıyla cem'an 10 tane sekizer camlıdır. Orta kat pencereleri üçerli, yandakiler 20'şer camlı kısa ve dikdörtgen, ara yerdekiler birinci kattakilerin tıpkısı olup dört cephede 12 tane üst kattakiler de üçer bölümde kemer şeklinde sıralanmış yine dört yönde 12 taneden ibarettir. Bunlar da 12'şer camlıdır.

Caminin kubbesinden inen gayet muazzam billûr saçaklı avizenin ampulleri, beyaz buzlu camdan mamûl mum biçimindedir. Ayrıca mihrap, mahfel, maksûre, son cemaat yeri, salon ve koridorlar bol bol aydınlatılmıştır.

Caminin genel temizlik yeri ve helâları yoktur. Hülâsa; 40 yıl kadar ibâdete kapatılan bu güzel mâbedin, Askeri Deniz Müzesi iken 1964 senesinin ortalarında onarımına başlanmış olup, 4 müteahhidin birleşerek çalışmaları karşılığı 250 bin lira harcanarak, nihayet 1966'nın Aralık ayının 14. gecesine rastlayan Hicrî 1386 Ramazan-ı Şerifi'nin ilk akşamı teravih namazıyla tekrar ibadete açılmıştır.

Mimarî üslûbu bakımından Ampir-Barok karışımı ve Türk-İslâm sanatının seçkin eserlerinden biri olan bu güzel eser, orijinal bir yapıya mâliktir. Mâbed kısmından başka hünkâr dairelerini de ihtivâ eden caminin dikkate değer bir özelliği de, inşası tamamlandıktan sonra 150 bin altın kuruşa mal olan 1.000 mamluk çok

muhteşem avizesidir. Hünkâr dairelerinde, bundan sonra Türk-İslâm yazı, yıldızlama ve minyatür sanatlarının değerli örnekleri sergilenecektir.

Caminin kuzeyinde iki taraflı ve çift katlı daireler, binaya ayrı bir hususiyet vermektedir. Caminin son cemaat giriş kapısı ile minareler arasında bu dairelere kible yön, yani deniz cephesinden girilmektedir. Birbirinin aynı şekil ve ölçüde ve aynı taksimatlı olup, biz bunlardan denize karşı olan sol kanadı tesbit edeceğiz. Sağ kısmı da aynen böyledir.

Sanatlı ve muazzam çift kanatlı kapılar 2.00x3.00'er metre ölçüdedir. Üst kısımları buzlu camlı ve tablalar zarif musanna şekillidir. Avludan itibaren 0.32x1.75 metre genişlikteki 5'er metre basamaktan sonra 2.35x5.70 metre sâhalı sofaya ve gerisindeki 1.75x3.40 metrelik sahn kısmının önüne gelinir.

Sofa ile sahn arasında ikisi ortada ve ikisi de yanlarda, birer buçuk metre çevreli ve üstuvâni dört mermer kolon vardır. Kapının üstü hafif kemerlidir. İki yanında birer pencere mevcuttur. Dairelerin bütün pencereleri sürmeli ve dörder camlıdır.

Alt kat iki yan odaların girişlerinde birer, kible yönlerinde ikişer, batı ve doğularında üçer, üst katların kible cephelelerinde yedişer, yan taraflarında üçer ve kuzey cihetlerinde de yedişer tane 1.00x2.00'şer metre ölçüde pencere görülmektedir.

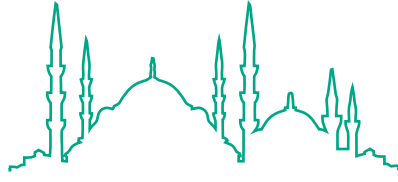
Caminin esas giriş kapısı caddeye açıktır. Önüne 5'er basamaklı mermer ve üç bölümlü merdivenlerden çıkılır. Sofa sâhası 3.00x1.60 metre enindedir. Kapının iç tarafındaki son cemaat yeri de aynı ölçüde olup zemini muşambalıdır. Sağ ve sol yanlardaki odalara ikişer kapı vardır. Kapıların kible bitişiklerinde üst katlara çıkılmak üzere 22'şer basamaklı dönen merdivenler mevcuttur. Dairelerin çatıları yatık ehramî biçimli ve kurşun kaplamalıdır.

Minarelerin kaideleri çatı hizası yüksekliğinde, mahrutları 8 köşeli ve kısa, gövdeleri oluklu ince ve uzun, çanaklık altları ve çevresi sanatlı, petekleri uygun, külâhları sivri ve uzundur.

Muvakkithâne deniz kıyısında, caminin kible-batı köşesi karşısındadır. Sekiz cepheli yapının döşemesi ahşap, üstü kubbeli, pencereleri kemerli, çerçeveleri 18'er camlı, köşe duvarları 9'ar mermer taşlı olup kapısı caddeye karşıdır. Caminin genel temizlik yeri ve helâları yoktur.

Caminin halkın ibadetine bir an önce açılması, yerinde bir hizmet olur. Dolmabahçe Camii, aynı anda 1.000-1.200 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

EMEKYEMEZ CAMİİ

Galata'da Okçu Musa Camii ile Azapkapı'daki Sokollu (Tavil Mehmed Paşa) Camii arasında, Yüksekminare Sokağı'nda bulunan yapı, iki yönden fevkanidir. Yaptıran Hüsâmüddin Efendi isimindeki hayır sahibi, caminin kuzey cephe dışındaki üçgen sâhalı mezarlıkta gömülüdür. Ölüm tarihi 999 (1690)'dır. Caminin yapılışı bittabî bu tarihten öncedir. Cami altındaki iki odadan doğu kible yöndeki müezzin, batı kibledeki ise imam meşrutâsı durumundadır.

Dış kapı doğu yönde kalın, tablalı ve 1.60x2.40 metre ölçüde sanatlı, doğrama, ayakkabı çıkarma yeri 2.40x1.60 metre sâhalı, önü 3.00x2.25 metre ölçülü ve 14 buzlu camlı bir camekânla bölünmüş durumdadır.

Mahfele camekânın iç yön sağ tarafındaki dönen 16 tahta merdivenle çıkılmaktadır. Bunun sol yanı çıta ile yapılmış kafeslidir. Mahfel kuzey ve doğu olmak üzere iki kısımdır. Birinci kısım 2.75x4.00 metre sâhalı olup, önü trabzanlıdır. Gerisinde kavis kemerli, ikisi sabit dörder camlı, beton zeminli, 1.20x1.20 metre ölçüde bir pencere vardır. Batı yöndeki ikinci kısım ise 9.50x2.50 metre genişliktedir. Her ikisi de 6 üstuvâni direk üzerindedir. 55'er santim çevreli bu direkler, tavana kadar dayanmaktadır.

Cami 10.60x7.00 metre, doğu yöndeki üçgen şekilli kısımla birlikte 3.60 metrelik yerin ilâvesiyle 10.60x10.60 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 62 santimdir.

Mihrap kemerli, hafif gömme ve 2.10x3.40 metre ölçüde, içi perde şeklinde nakışlı, iki tarafında birer zarif camlı fener asılı olup, kemerinde de sâde bir ampul vardır. İki yanı 13-15 santimlik kalınlık ve genişlikte mermer çerçevesi olup, bunların başlık kısımlarıyla kemerin ortası kabartma şekillidir. Minber 8 basamaklı, 0.80x2.75 metre ölçülü, kenarları şekilli ve oyma kafesli, çardağı orta, külâhı kısacadır. Kürsü 4 ayaklı, düz ve sade, dayama merdivenlidir.

Maksûre kuzeybatıda 3.00x2.50 metre sâhalı ve iki yönü trabzanlıdır. Solunda, kuzeyden mezarlığa açılmış 4 camlı ve 1.10x2.10 metrelik bir kapı bulunmaktadır. Tavanda abajurlu ve 4 ampullü küçük bir de avize asılıdır. Tavan filizî zemin ve koyu yeşil çıtalı, göbeği kabartma, yumurta şekilli, kahverengi yağlıboyalıdır. Merkezinden camiye 8 ampullü bir avize indirilmiştir.

Pencereler kavis kemerli, beton zeminli, dördü sabit ve renkli 12'şer camlı 1.15x3.00'er metre ebadında kible, doğu ve batı yönlerde 2'şerden 6 tanedir. Dışları

EMEKYEMEZ CAMİİ

demir parmaklıklı olup, kuzey yönde 1.15x1.80 metrelik iri ve ufak camlı dikdörtgen bir pencere daha mevcuttur. Kabristanda, kimlikleri bilinmeyen, banîden başka üç mezar daha görülmektedir.

Minare tuğla duvarlı, kapısı mahfelin batı yönünde, şerefesi demir parmaklıklı, 25 basamaklı ve yarı yerden çatıya bir kapıcık bırakılmış görünümündedir. Binanın çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Cami 220-250 cemaat alabilir.

EMİN CAMİİ

Kasımpaşa'da, Galatasaray Kamer Hâtun Camii ve Aynalıçeşme mevkî civarındadır. Yaptıran Baş Hasan Efendi nâmındaki hayırsever, tersane eminlerindenmiş. Caminin yapılış tarihi 984 (1577) olup, bânisinin gömülü olduğu yer belli değildir.

Caminin alt tarafındaki metin taş duvarlı, cadde üzerinde birkaç dükkânı bulunan mektep de onun hayırıdır. Cami 1349 (1931)'de iyi bir tamir gördüğü halde otuz yıl sonra, yani 1961 yılında da tekrar onarılmıştır.

Avlusuna biri kible yönündeki, diğeri de kuzey yönündeki iki kapıdan girilir. Kuzey avlu kapısı 132 santim kalınlıktaki çift kemerli duvarlara takılmış 1.65x2.25 ölçülü kalın maştan yapılmıştır. Kible yöndeki ise tablalı, demir parmaklıklı, uzun koridor nihayetinde sokağa açılmıştır. Birinci büyük kapıdan avluya giriş sol yönünde, kısa duvarlı kabristan bulunmaktadır. Karşısındaki çift katlı binaya doğu kible köşeden 19 mozaik basamaklı merdivenle çıkılır. Altı temizlik yeri, üstü ise müezzin meşrutâ evidir. İmam meşrutâsı, minare ile kible yön avlu kapısının arasında ve tek katlıdır.

Temizlik yeri minarenin kuzey gerisinde, beton zemin ve tavanlı, derin gider yollu kapaklı ve 3 musluklu mermer bir tekne ile sol tarafında yine boruya takılmış 3 musluklu ve her iki yönünde birer uzun tahta ile kiblede 3 beton sütun arası ve 2 uzun oturma tahtalıdır. Yan tarafta 2'şer helâ ve idrarlıklı bir de el yıkama teknesi bulunmaktadır. Mozaik merdivenin gerisi gasilhânedir.

Minarenin kapısı avluda olup kaidesi dörtgen, gövdesi ve peteği tuğla yapı-
lı, mahrut kısmı dalgalı, şerefesi taş duvarlı, külâhı kurşunlu, basamak sayısı ise 82'dir. Kapının sağ tarafında musalla bulunmaktadır.

Doğu yöndeki avluda 6 beton basamakla inilen ağaçlı sahada bir dersane, önünde çıkırlıklı bir kuyu bileziği, alt tarafında odun deposu ve daha aşağıda da büyük eski okul binası bulunmaktadır. Caminin kuzeydoğu yön dış köşesine çift musluklu mermer bir içme suyu deposu ile son cemaat yeri kapısının soluna gömülmüş bir küp konulmuştur.

Dış kapı avlu zemininden iki basamak yüksekte, önü demir çerçevesi, buzlu camlı ve saçaklı sayalıklıdır. Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli, sâhası 1.00x2.00 metre genişlikte, cümle kapısının önü tahta döşemeli ve 2.75x3.25 metre sâhalıdır. Son cemaat yeri: 4.20x9.00 metre ebadlı, tavanı avlu yönüne meyilli, çatı biçiminde ve cümle kapısı solda olup, sağ yönün üst kısmı tahta perde ile bölünmüştür.

Cümle kapısı tablalı, sanatlı doğramadır. Ölçüsü 1.40x2.60 metre, söveleri küfeki taşından, kemeri kavislidir. Dış kapı da bunun tıpkısıdır. Cami 9.40x10.10 metre sâhalı olup, kesme taş duvarının kalınlığı 105 santimdir.

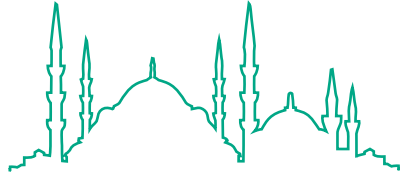
Mihrap sâde yapıışlı, iç içe çift sâhalı ve gömme yapıdadır. Genişliği 3.70 metre olup boyu tavana dayanmaktadır. Minber 9 basamaklı, beton yapı ve 0.80x2.80 metre ebadlıdır. Kürsü sol köşede 3.00 metre çevreli, dayama merdivenli ve 1.20 metre yükseklikte, altı köşe çanağı ince demir kafesli bir tek demir ayağa oturtulmuş şekildedir.

Alt pencereler mermer söveli, mozaik zeminli, biri sabit üçer camlı ve 1.05x1.85 metre ölçülü dikdörtgen, dört cephede ikişerden 8, bir de mahfel merdiveninin alt başında olmak üzere hepsi 9 tanedir. Üst pencereler klâsik mermerli, 1.15x2.15 metre ölçüde, 5x10 sırada elişer yuvarlak camlı ve alçı yapı olup; kible ve yanlarda ikişerden 6 ve bir de 1.20 metrelik çevresi sarı, yeşil ve turuncu renkte, ortası ise renksiz camlı küçük pencere vardır.

Mahfel doğu kuzey yönden 15 beton basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Beton zeminli sâhası 4.20x10.10 metre yer kaplamakta olup, alttan iki beton sütunla desteklidir. Tavan beton, çatı yeni kiremitlerle örtülüdür. Tavanın merkezinden 12 sivri ampullü, billûr zincirli bir avize asılıdır. Mihrabın kemerinde bir yeşil karpuz lamba vardır.

Cami 280-300 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

EMİRGÂN CAMİİ

Boğaziçi'nde Baltalimanı ilerisinde, sahildeki cesim çınar ağaçlarıyla gölgeli dinlenme ve temiz hava alma sâhası deniz kıyısındadır. Yaptıran Sultan I. Abdülhamid ve yapılış tarihi de 1196 (1782)'dir. Doğu, kible ve batısı fevkanî, altı bodrumludur. Sâhası 15.25x15.25 metre dörtgen planlı ve kesmetaş duvarlarının kalınlığı 93 santimdir. Son cemaat yeri 2.20x3.00'er metre genişlikte, dış ve cümle kapıları kalın, sanatlı, 2.00x2.80'er metre ebadlıdır.

Ayakkabı çıkarma yeri mermer zeminli olup, sağında bir banko ile bölünmüş muntazam raflı muhafaza mahalli zarif bir parmaklıkla sahadan ayrılmıştır. Cümle kapısı önündeki muşambalı kısım 2.50x2.90 metredir. Son cemaat yerinin kuzeyinde altışar camlı 4 ve kiblesinde sekizer camlı 4 dikdörtgen pencere vardır.

Mahfele son cemaat yerinin batısındaki 17 basamaklı ahşap merdivenle çıkılır. Bu merdivenin beşinci basamağında bir tahta kapı vardır. Mahfel 5.15x12.00 metre genişliktedir. Sol tarafında 3.25x8.90 metre sâhalı ikinci mahfel bulunmaktadır. Arada 1.15x2.60 metre ölçülü bir kapı ile öndeki hünkâr mahfelinden ayrılmıştır. Hünkâr mahfeli 6.50x2.25 metre sâhalıdır. Orta mahfel kapısının sol tarafında, içeriye istirahat salonundan açılmış bir kapı daha vardır. Bu salon, caminin doğu yön sınırı dışına taşan 8 üstuvâni mermer kolon üzerindedir. Alt kattaki daire şimdi Emirgân Muhtarlığı emrindedir. Mahfeli taşıyan doğu yöndeki 8 kolon 118'er santim çevreli olup, kuzey yöndeki 5 sütun tavan boyundadır. Son cemaat yerinin tavanında bir karpuz lamba asılıdır.

Minare kesme taş yapılı, mevzun boylu ve petekli, 93 basamaklı ve kurşunlu külâhlıdır. Mahfel merdiveninin üst başındaki kapı, minare kapısıdır.

Pencereler 1.12x2.00 metre ölçüde, sekizer camlı, mermer zeminli, doğu yönde 3, kiblede 5 ve batıda da 5 olmak üzere hepsi 13 tanedir. Üsttekiler; yine sekizer camlı, iç ve dıştan çift çerçevesi, mahfelin kuzeyinde 6, batı cephesinde 1 ve caminin batı yönünde 5, hünkâr mahfelinin kiblesinde de 1 tane olmak üzere cem'an 13 pencere vardır ve her iki kattaki pencereler de dikdörtgen şekillidir. Üst pencereler 14'er camlıdır. Yalnız üst kible yöndekiler dıştan kemerli görünüşlüdür. Son cemaat kapısının dışında ayrıca çift kanatlı ve camlı kapının üstünde sabit ikişer büyük ve ortası dar-uzun bir tane olmak üzere hepsi 5 camlı bir çerçeve bulunmaktadır. Alt pencereler çapraz demir kafeslidir.

Caminin boyalı ahşap tavanının göbeği yaldızlı güneş şûâlî, etrafı kabartma çiçeklidir. Merkezinden bir büyük ve köşelerden dört kuzey mahfelle doğu orta mahfelin üstlerinden birer olmak üzere, cem'an 6 küçük topkandil asılıdır.

EMİRGÂN CAMİİ

Mihrap yarı üstuvâni derin gömme, 2.30x3.50 metre ölçüde, kabartma şekillidir. Minber 12 basamaklı, 0.90x3.50 metre ebadında kabartma motifli, çardağı dört ince mermer kolon, uzun külâhlı ve gösterişlidir. Kürsü doğu mahfelin altında mermer yapılı, oyma ve kabartma nakışlıdır. Hünkâr mahfelinin altın yaldızlı ve çok ince çiçeklerle süslü kafesleri yepyeni görünüştedir. Kuzey mahfelin sol başından üstleri hasır kaplanmış dönen 18 basamaklı merdivenden de camiye inilmektedir.

Batı yöndeki musalla taşının bulunduğu kısmın caddeye açılan cenaze kapısı 11 basamaklı çukurda, cesim, sanatlı ve cilâlıdır. Bu kapının sol tarafında, caminin bodrumunda bir tabutluk bulunmaktadır. Avlunun zemini baştanbaşa betondur. Minarenin karşısındaki köşede yerden iki basamak yüksekte, üstü beton çatılı ve oturma tahtalı temizlik yeri ile köşesinde 6 musluklu ikinci bir abdest alma yeri vardır. Temizlik yerinin sağ yönünde 5 beton basamakla çıkılan ve yanında bir bekçi kulübesi bulunan helâların çatısı altında erkekler için üç, bitişiğinde kadınlara içinse iki helâ ve birer tekneli el yıkama musluklu beş gider mevcuttur.

Helâlardan çıkış merdiveninin solunda İnebolulu Salih Demirbaş'ın çok değerli gayret ve nakdî yardımıyla getirilmiş olan şifalı İmam Suyu Çeşmesi görülür. Avlunun doğu cephesi 12 bölümlü ve parmaklıklı 2 demir kapıyla çevrilmiştir. Etraftaki birkaç süs ve servi ağacı sahayı gölgelemektedir.

Avlunun dışında, karşıdaki çınaraltı kahveleri ile meydan çeşmesinin bulunduğu geniş alana ve deniz yönüne 13 basamakla hünkâr mahfeli altındaki mermer sahadan inilmektedir. Bu noktadaki muazzam tak biçimli açık kapının kemeri üzerinde ta'lik hatlı beş kıt'alık tamir kitâbesinin son beyti, tamir tarihini belirtmektedir;

*Dedi Ziver kulu tarihi mücevher göricek
“Etti Hakân Pederi Ma’bedin ihyâ valâ”
1254 (1839)*

İlk yapılaşa ait dokuz beyitlik kitâbe de şu mısralarla bitmektedir;

*Dedi tarihi itmamın kemine bendesi (Tevfik)
“Yapıldı Ma’bedi-nev Hak ide ecr-ü sevap ihsan”
1196 (1782)*

Caminin 1956-1959 yılları arasındaki onarımına hayırsever halkımızca da 21.500 kûsûr lira teberruda bulunulmuştur. Meşrutâ imam ve müezzin evleri, kuzey yönde bir sokak içerisindedir.

Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

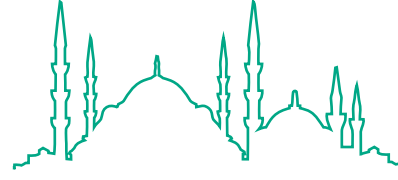
Beşiktaş-Yıldız arasındaki yeni asfalt cad-
denin sağ orta yönünde, eski asfaltın ba-
şında solda, kuzey, batı ve kible yönlerden cadde
seviyesinden yüksektedir.

Yaptıran Sultan II. Abdülhamid ve yapılış
tarihi 1303 (1887)'dir. Önce Şâzeli Dergâhı itti-
haz edilmiş olup, batısındaki özel türbede Şeyh
Mehmed Zâfir ile eşi ve oğlu gömülüdür. Cami-
nin kitâbesinin üçüncü beyti noktalı harflerle
inşa tarihini göstermektedir;

Güher tarihini nazmeyledi kemter kulu (Muhtar)

“Bu dergehtir tecelligâhı feyzi âlemi a'lâ”

1303 (1887)

İSTANBUL CAMİLERİ

ERTUĞRUL CAMİİ

Avlusuna batı yöndeki demir parmaklıklı kapısından girildiğine göre yedi-se-
kiz metre doğuda kenarları demir parmaklıklı 13 beton basamakla minarenin ka-
idesi önüne çıkılır. Bir bu kadar daha ilerlenip 9 basamak daha çıkılarak caminin
doğu avlusuna gelinir. Burada önce müştemilâta, sonra caminin son cemaat yeri-
ne girilen iki kapı vardır. İkinci kapının karşısında altı yüzlü, mermer tekneli ve 6
musluklu bir çeşme bulunmaktadır.

Dış kapı 1.50x3.00 metre ve cümle kapısı 1.35x2.50 metre ebatlıdır ve her ikisi de
eskimiş olup, üçer tablalı, üst kısımları üçer camlıdır. Ayakkabı çıkarma yeri mer-
mer zeminli, 2.15x2.15 metre sâhalıdır. İki yönünde çiftler camlı birer pencere vardır.

Son cemaat yerleri 2.15x8.75 metre sâhalı olup, batı yöndeki 4'ü büyük ve 12'si
küçük, sabit 16 camlı pencere 1.70x2.40 metre ölçülüdür. Tavan ahşaptır ve iki baş-
ta birer sâde ampul asılıdır. Mahfellere son cemaat yerinden 18 basamaklı merdi-
venle çıkılmaktadır. İç kapının önündeki muşamba ve hasır döşeli sâha 2.15x3.50
metre genişliktedir. Kapı kalın perdelidir.

Maksûrelerin çevreleri trabzanlı, 2.10x4.40 metre sâhalıdır ve ikisi arasındaki
sâha 2.10x3.70 metredir. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni hafif gömme, sanatlı,
yanları oluklu, taç kısmıya ihtişamlı olup ölçüsü 1.50x5.00 metre ve yaldızlı bir
görüntü arz eder. Kemerin üzerinde celî sülüs kabartma “Küllemâ dehale...” lev-
hasının üstü oyma şekillidir. Minber 0.90x2.40 metre ölçüde, sanatlı, yanlar ve
üçgenlerle çardak altı dörtgenler üzerinde, kabartma daireler içerisinde göğüslere
takılan murassa' nişanlar gibi gayet ince işlenmiş motiflidir. Çardağın kemerleri,
dörtgen kolonlar ve taç kısmı ile kapısı çok zarif süslü, yaldızlıdır.

Kürsü doğu cephede, ortası boğumlu ters çevrilmiş ayaklı çanak biçiminde, 3.60 metre çevreli, dört cepheli ve 1.50 metre yüksekliğinde olup, kabartma ince motifli, orijinaldir. Mihrap, minber ve kürsü bizzat Sultan II. Abdülhamid eliyle yapılmış, Sakal-ı Şerif muhafazası sedef kakma tezyinatlı, yüksek hünerli ve sanat değerli eserler de camiye ihdâ edilmiştir.

Cami ve müstemilâtı bütün ahşap ve bir İtalyan mimarının plan ve projelerine göre yapılmış olduğundan, millî üslûbumuz dışında olması bakımından zevksizdir. Çatı kiremitli, içten kubbeli ve 12.70x12.70 metre ölçüde, dörtgen planlıdır. Kubbe nakışlarla sekize bölünmüştür.

Mahfeller kuzey, doğu ve batıda üç yönlüdür. Çevreleri kubbe kasnağına kadar 8 kafesle kapatılmıştır. Kafesler ortalarından açılmış şekilde ve bir insan başı sığacak kadar küçük ölçüde açılır kapandır kapaklıdır. Kuzey mahfel 6.30x12.60 metre olup sağ ve sol yönlerdeki üçgen cephelerin sâhaları; doğu ve batı yüzler 4.20'şer, kafesli yüzlerin genişliği ise 3.20'şer metredir. Caminin içi, cümle kapısının iki yanından mihrap yanına kadar üçer, mihrap ve kapı cepheleri de birer olmak üzere 8 cephelidir.

Doğu yön hünkâr mahfeli, batı yön üç odaya bölünmüştür. Alt katta da bu odaların tıpkısı üç oda vardır. Üç yön mahfel, üstleri tahta kaplamalı 8 ahşap diğere oturtulmuştur. Tavanları muşamba üzerine yağlıboya en güzel nakış ve sade resimlerle tezyin edilmiş olup, bir kısmı dökülmeye başlamıştır.

Hünkâr mahfelinden caminin doğu kible yönünde, mihrabın sol tarafına bir kapı bırakılmıştır. Fakat asıl giriş kapısı kible yön avludadır. Bu kapının önünde avludan iki yönlü ikişer mermer basamakla önce alt sahanlığa, buradan da 8 basamakla büyük kapı önündeki sahanlığa çıkılır. İçeriden bir miktar daha basamakla merdivenin üst başındaki geniş sofaya çıkılır. Soldan hünkâr mahfelinin dış sofasına, orta salona ve mahfele hepsi aynı ölçü ve nefâsette sanatlı, gürgenden yapılmış kapılardan geçilmektedir.

Orta salonun duvarları açık yeşil, filizî zemin üzerine koyu yeşil nakışlarla süslü, tavan muhteşem, enfes kabartma, altın yaldızlı ve sanatlı tezyinatlıdır.

Bu kısma, çift kanatlı iki ve tek kanatlı bir olmak üzere toplam 3 kapıdan girilir. Merdiven sâhasından dış sofa ile orta salonun arasında, önü camekânlı ve 14 büyük-küçük camlı mahiyet ve muhafızlara mahsus oda bulunmaktadır. Zemin döşemeleri çapraz geçmeli, ahşaptır.

Üst pencereler kuzey mahfelde ve iki yan kısımlarda 1.50x2.75'er metre ölçülü, kavis kemerli ve 20'si sabit 24'er camlı üçerden 6 ve ilerideki kısımlarda birerden 2 olmak üzere, cem'an 8 adettir.

Merdiven sâhasında güney, doğu ve batı cephe-lerde birerden 3, ayrıca dış sofanın kuzey ve batısında birer, güneyinde de iki olmak kaydıyla 4 pencere mevcuttur. Tavan kabartma motiflidir. Doğu koridorunda mermer tekneli 1 el yıkama musluğu ile 1 helâ bulunmaktadır ve bu kısım harap durumdadır. Koridor ve helânın güney yönleri birer küçük pencere-lidir. Mahiyet odasının güney ve doğu yönlerinde de birer pencere vardır.

Alt pencereler 12'si sabit küçük ve 4'ü büyük 16'şar camlı, 1.70x2.45'er metre ebadlı, yanlarda üçerden 6, kuzeyde de 2 olmak üzere hepsi 8 adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Bütün pencereler demir parmaklıklıdır.

Caminin kible cephesinde, minberin sağ tarafın- dan batı duvarına kadar olan yerin önü trabzanla çevrilmiş, zemini mısır hasırıyla döşeli bir saf geniş-likte sâha kâr-ı kadim ceviz rahleli vâizler maksûre- si durumundadır.

Kubbe merkezinden billûr zincirli ve şişeli büyük bir avize asılıdır. Mihrabın iki yanındaki şamdanlar üzerinde birer sâde ampul ve mahfelleri destekleyen direk- lere tesbitli madeni ayaklı ikişer karpuz lamba ile aralarda abajurlu birkaç ampul bulunmaktadır. Duvarlarda altın yıldızlı çerçeveler içerisinde en mümtaz hattat- ların nefis ve sanatlı 21 çeşit ve boydaki levhaları gözleri okşamaktadır.

Minarenin kapısı kuzeybatı avluda, dörtgen kaideli, sekiz köşe gövdeli, tuğ- la yapılı, 49 basamaklı, çanaklık altı köşebent şekilli, şerefe çevresi kafesli, külâhın üstü kabartma süslü, armudi biçimli, alemi dişli bir çark üzerinde ve kesmetaştır.

Doğu avlunun zemini yarı beton, yarısı topraktır. Eski Yıldız asfalt yolundan 11 basamak aşağıdadır. Demir parmaklıklı dökme şekilli çift kanatlı, kapı altı tablalı ve kabartma motifli olup ölçüsü 2.80x3.50 metredir. Bu birinci kapıdan kible yönüne doğru çevre duvarları 25 metre, sonra aynı şekilli ve daha yüksek boylu ikinci kapıya kadar 40 metre aşağıda, kavisli köşedeki üçüncü, daha geniş ve kalın parmaklıklı kible yön hünkâr mahfeline giriş avlu kapısına karşı açılan 4.50x2.50 metrelik kapıdan geçilerek türbeye kadar 35 metre gidilince sedli bahçenin kenarına ulaşılır. Bu noktadan kuzeye doğru, türbenin kiblesindeki çevre duvarı da 10 metre olduğuna göre hepsi 110 metre ve batı avlu kapısı ile türbedar evi arasında da kible kenarına kadar 140 metre olmak üzere cem'an 250 metrelik bir çevre duvarı bulunmaktadır.

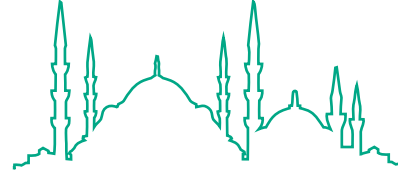
Eski okul ve dergâh, hünkâr mahfelinin kible yön ve avludaki esas merdiveni sağında, kapısı önünde bulunan sahanlığa mermer beş basamakla çıkılan metruk ve harap binadır. Tekkelerin kaldırılması tarihine kadar Şazeli Dergâhı namıyla ve sonra da 25 yıl semtin ilkokulu olarak kullanılmış ve daha sonra boşaltılmış ise de, etrafının تنها olması dolayısıyla en kibar ve en nezih olarak tanıdığımız mahallerin kimler ve ne maksatlarla kıskırtıldığına akıl erdiremediğimiz çocukların attıkları taşlarla binlerce lira değerindeki kristal camların bir teki bile sağlam bırakılmayarak hepsi kırılmış, hatta o sağlam kapı ve çerçevelerinin de tamamen tahrip edilmiş bulunduğu esef ve acı ile görülmüştür.

Bu elemli duruma düşürülen binanın büsbütün yerle bir edilmesini önlemek için az-çok elden geçirilerek evsiz vatandaşların oturmalarına tahsis edilmesinin ve cami muhitinin ıssızlıktan kurtarılmasının yerinde bir hizmet olacağı kanısındayız.

Eski tekke ve okulun giriş kapısının sağında mermer ayna taşlı ve altı musluklu yüksek bir abdest alma yeri ile yakınında bir çatı altındaki 2 helâ da tahribe uğratılmış, kapıları kopartılmış, çatısının oluklu sacları sökülmüştür.

250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Dolmabahçe yakınında, Kabataş Camii'nin ilerisindeki Beytülmalcı Sokağı ile İzzüddin Yokuşu'ndan çıkılan Bağ Odaları Sokağı üzerindeki yapının kiblesi fevkanidir. Yaptıran Tersane Emini Maktul Hüseyin Efendi'nin kızı ve caminin yapılış tarihi de "Bâğî Kuds" tabirinin ebced hesabıyla belirttiği 1171 (1758) yılıdır. Hadîka'nın ikinci cilt 87'nci sayfasında -dizgi hatası olsa gerek- 1117 rakamı görülmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FATMA HÂTUN CAMİİ

Fatma Hâtun'un Üsküdar'da, şerif kapısı karşısında Kurşuncubaşı Ali Ağa civarındaki mezar taşında; Elmas Mehmed Paşa imamı İbrahim Efendi'nin eşi olduğu ve 1179'da caminin yapılışından 8 sene sonra öldüğü yazılıdır. Cami önce tahta minareli iken, ölümünden önce bânisinin tuğlaya çevirttiği de öğrenilmiştir. Fatma Hâtun'un oğlu Ahmed Efendi de Ayasofya Camii'ne vaiz veya müderris olmuş.

Zamanla yanıp harap olan cami, 1255 (1839) yılında Şûrâ-yı Devlet feriklerinden Mehmed Ali Paşa tarafından yenilenmiş. Dış kapı üzerindeki tâlik hatlı kitâbenin son beyti bu tarihi şöyle belirtmiştir;

*Yazsa (Saffet) nola cevher gibi parlak tarihindedir
Muhterik mescidi etti Ali Paşa ihyâ*

Cami 8.40x7.20 metre genişlikte olup, taş yapılı duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Giriş kapısı küfeki taş söveli ve 1.50x2.00 metre ebadında, beşer tablalı, çift kanat doğramadır. Sağ tarafındaki tek kanatlı kapı, imam meşrutâsına aittir. Ev iki odalı olup, odaların sokağa dörder camlı ikişer penceresi vardır.

Beton zeminli dar bir koridorun sağında helâ kapısı, ileride camiden tahta perde ile ayrılmış 9 basamaklı ahşap merdivenin altında ise tek musluklu, önü gider yollu bir abdest alma küpü bulunmaktadır.

Dış kapının eşiğinden caminin beton zeminli koridoruna camekânlı kapıdan geçilerek 4 basamaklı merdivenle inilmektedir. Koridor 2.10x5.20 metre sâhalıdır. Bu koridordan meşrutâ eve de bir kapı bırakılmıştır. Koridorun nihayetinde minarenin kapısı görülür. Minare kesmetaş yapılı, 32 basamaklıdır ve şerefe çevresi taş duvarlı, külâhı ise kurşunludur.

Cümle kapısı birer düz uzun tablalı, 1.40x2.30 metre ebadında, perdeli ve yeşil yağlıboyalıdır. Maksûreler 1.50x2.35 metre genişlikte, önleri trabzanlıdır. İkisinin arasındaki sâha 1.90x2.25 metredir. Ortada 88'er santim çevreli, üstleri tahta

kaplamalı 2 ahşap direk mahfeli tutmaktadır. Mahfele 9 basamaklı merdivenle çıkılır. Önü trabzanlı, kavis çıkmalı ve 2.60x7.20 metre ölçülüdür.

Tavan, koyu yeşil zemin ve beyaz çıtalı, dörtgen çerçeve içerisinde yıldız şekillidir. Merkezinden billûr zincirli ve şişeli bir avize asılıdır. Mahfelin ortasında yeşil kavanoz abajurlu bir şamdanla mihrabın iki yanında ikişer sâde ampul vardır.

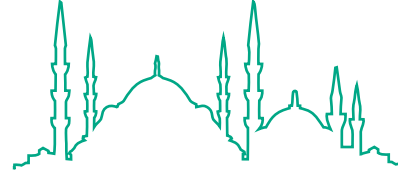
Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, içi yağlıboya perde şekilli olup, ölçüsü 1.70x2.30 metredir. Çevresi ahşap çerçevesindedir. Minber 9 basamaklı, sâde yapılı, 0.86x2.64 metre ölçüde, tahta basamaklı, çardağı sık kafesli, külâhı dörtgen ve kısadır. Kürsünün alt kısmı çift kapaklı ve 50x80 santim ölçülü bir dolap, üstü ise 1.80 metre yüksekliktedir. Çanak çevresi 1.30 metre ve dayama merdivenlidir.

Alt pencereler dörder camlı, 0.80x1.50 metre ölçülü, dikdörtgen, doğu yönde 3, kible ve kuzeyde ikişerden 4 olmak üzere, hepsi 7 tanedir. Dıştan çapraz demir kafeslidir. Üsttekiler mahfelin batısında 1, caminin kible ve batısında da 5 tane olmak üzere dörder camlı toplam 6 dikdörtgen pencereden ibarettir. Minaresi 32 basamaklıdır.

Cami 130-150 cemaat alabilir.

Şişli-Harbiye ve Kurtuluş arasında, Barut-Şhane Caddesi nihayetindeki meydanın kuzeybatısındadır. Yaptıran Sultan II. Abdülhamid ve caminin yapılış tarihi 1317 (1900) senesidir. Sâhası 8.60x8.60 metre olup dörtgen planlıdır. Duvar kalınlığı 75 santimdir. Son cemaat yeri 4.70x3.40'ar metre, ikisi arasındaki kilimli yer 3.00x1.70 metredir. Ayakkabı çıkarma sâhası beton zeminli olup 1.70x2.15 metredir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FERİKÖY CAMİİ

Mihrap dikdörtgen çıkmalı bir çerçeve içerisinde, kavis kemerli hafif gömme, kemerinin çevresi sarı yeşil yağlıboya nakışlı, içi filizî renkte sâde görünüşlüdür. Ölçüsü 1.50x4.50 metredir. Cami hoparlör tesisatlıdır. Minber beyaz yağlıboyalı ahşap, kapısı sâde yapılı, çardak 4 ince kolonlu, kemerler derin kavisli, külâh 8 köşeli ve kısacadır. Ölçüsü 0.80x3.00 metre olup 7 basamaklıdır. Kürsü kible doğu köşeye tesbitli, çanağı 3 köşeli, çevresi 1.50 metre ve yüksekliği 1.80 metre olup dayama merdivenlidir. Caminin iç yön doğu ve batı duvarları eteklerinde ve mahfelde çift katlı ayakkabı rafları bulunmaktadır.

Tavan ahşap, göbek kısmı derin çerçeve içerisinde, ortası sekiz köşe yıldız şekilli ve ikinci bir sekiz köşe çerçeve içerisinde, dört köşesinde birer küçük dört köşe çerçeveli ve altışar uçlu kabartma yıldız motiflidir. Çatı kiremitle örtülüdür. Cami maksûresizdir.

Mahfele, son cemaat yerinin sol yönündeki 15 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Altıncı basamağın önü kapılıdır. İç ve dış mahfeller birleştirilmiş olup iç kısmın sâhası, 2.30x8.60 metre ve dış kısım 7.30x8.60 metre ölçüdedir. Ön alta bulunan ve tavana kadar dayanmış 72'şer santim çevreli, dörtgen şekilli, tahta kaplamalı 4 direğe bağlanmış olup, kible yön parmaklıkla çevrilmiştir. Arka kısım, kuzey avludan 2.15'er metre çevreli dikdörtgen dört beton ayakla desteklenmiştir.

Üstte kuzeyde, üçer tanesi sabit dokuzar camlı 1.20x1.80 metre ebadlı 2, doğuda 3 ve batıda da 1 pencere vardır. Caminin esas pencereleri hafif kemerli, 24'er camlı ve 1.50x3.12'şer metre ölçüde, kible ve batı yönlerde ikişerden 4, doğuda da 3 olmak üzere hepsi demir parmaklıklı, mermer zeminli 7 tane ve kuzey yönde sekizer tanesi sabit 12'şer camlı ve 1.55x1.65 metre ölçüde dikdörtgen 2 adetten ibarettir.

Cümle kapısı kalın tablalı, sanatlı ve yağlıboyalı, 1.50x2.30 metre ölçüde olup dış kapı da bunun tıpkısıdır. Son cemaat yerindeki pencereler 1.25x1.65 metre ölçüde, ikişer tanesi sabit altışar camlı, doğu ve kuzey yönlerde ikişerden toplam 4 tanedir.

Tavan merkezinde kâr-ı kadim orta boy sırça balonlu bir tane ve köşelerden de birer küçük topkandil asılıdır. Mihrabın iki yanında 2 karpuz duvar lambası, şamdanlarda 2 sivri ampul, iç mahfelin çıkması altında 1 sâde ampul, son cemaat tavanında 2 karpuz lamba ve 1 sâde ampul, ön mahfelin tavanında da böyle 1 ampul, dış mahfel tavanının göbek çerçevesinin iki başında birer karpuz lamba camiyi yeteri kadar aydınlatmaktadır.

Minarenin kapısı batı avluda, karataş temel ve kaideli, gövdesi beton yapılı, dördü kapısının önünde olmak üzere toplam 67 basamaklıdır. Şerefe çevresi demir parmaklıklı, külâh kurşunludur. Gövde ve petek sıvalıdır.

Biri ortada öbürü kuzeydoğu köşede, altları tablalı iki kapılı bir avlusu bulunmaktadır. Orta kapı 2.00x1.60 metre ölçüde olup, yan kapı her vakit kapalıdır. Orta kapıdan avluya 2 basamakla inilir. Doğu yön avlu sâhası kiblede 2.00, kuzey yönde ise 7.00 metre genişlikte üçgen biçimli, zemini betondur. Kible avluya, köşedeki küçük depo yüzünden kapalı olduğu için geçilememektedir. Kuzey avlunun yarısı 2.00x15.00 metre beton sâhalı, dış kapı önündeki zemin ise çapraz yivli tuğla döşeli olup, öbür yarısı dış mahfeli destekleyen ayaklarla son cemaat duvarı arasındaki sahayı teşkil etmektedir. Batı yön avlu kısmen birer metrekarelik ve kısmen birer buçuk metrekarelik beton sâhalı olup genel genişliği 15x13 metredir.

Sağ yönünde kiblede kuzeye görülen birinci kapı eşya deposu, sonra sırasıyla gasilhâne, imam istirahat odası ve abdest alma, temizlik yeri, müezzin odası ve kadınlara mahsus helâ ile bitişiğinde erkekler için 3 helâ ve 2 idrarlık ile bir de el yıkama için musluklu demir bidon mevcuttur. Boydan boya yeni kiremitle örtülü tek çatı altındaki bu müştamilâtın solunda, minarenin kuzeyinde, son cemaat yerinin dolap durumuna konulmuş batı kapısının yanında İzmirli Kasap Vahidüddin'in 1960 yılında yaptırmış olduğu som mermer musluklu içme suyu deposu görülmektedir.

Kible avlu 7.00x20.00 metre genişliktedir. Doğu yönünde ayaklı üç beton musalla, batısında çember içinde fiskiyeli ve çevresi çiçekli zarif bir şadırvan bulunmaktadır. Avlunun her tarafında nesim çınarlar, serviler, kestaneler, defneler serpili olup, minarenin batı yönü karşısında suyu motorla çekilen kısa bilezikli bir kuyu vardır. Çevre duvarları üzerinde doğuda demir parmaklıklar, kuzeyde de demir çerçevesi ve kafesli yeller bulunmakta olup, bu yönün duvarları harpuştalıdır.

Cami 300-350 cemaat alabilir sâhalıdır.

Haliç, Hasköy sırtlarındadır. Mahallenin hamiyetli, hayırsever halkının gayret ve geceli gündüzlü fiili çalışmaları ve bağışlarıyla 12.5 ay gibi en kısa bir zamanda yapılmış olan bu güzel mâbedin temeli 13 Mayıs 1956'da atılarak 1 Haziran 1957'de ibadete açılış töreni yapılmıştır.

Sâhası 10.35x10.35 metre dörtgen planlı ve tuğla duvarlarının kalınlığı 42 santimdir. İki giriş kapısından biri Müverrih Ali Sokağı'na, öbürü ise doğu avlusuna açılmıştır. Bu iki kapı arasındaki son cemaat yeri 2.90x2.55 metre sâhalıdır.

Cümle kapısı 1.60x2.30 metre ölçüde, üstü buzlu camlıdır. Camekânlı oda durumundaki son cemaat yerinin ebadı 2.30x4.00 metre, kapısı tek büyük camlı, yanları ise 6 sabit camlıdır. Kuzey yönünde 4 raflı camlı bir kütüphane ve bitişiğinde de bir dolap bulunmaktadır. Cami hoparlörlüdür.

Ayakkabı çıkarma yeri 1.10x1.70 metre genişlikte, mozaik zeminlidir. Doğu yönündeki dış kapının ayakkabılığı daha geniştir. Son cemaat kısmı da 3.00x2.75 metre sâhalıdır.

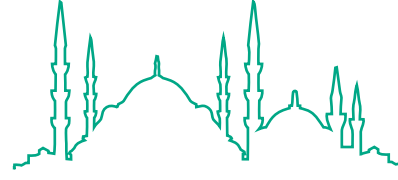
Mahfele doğu kapı yanındaki 14 mozaik basamaklı merdivenle çıkılır. Merdivenin altı kömürlüktür ve 4.30x10.70 metre sâhalıdır. Ortası dikdörtgen şekilde çıkmalıdır. Alttan 2.20'şer metre çevreli beton kolonlarla desteklidir. Caminin esas tavanı da bir metre çevreli üstüvâni iki beton sütunla takviye edilmiştir. Yüksekliği 5 metredir.

Minare 71 basamakla tırmanılan gövdesi mahfelin kuzeybatı köşesinden geçmekte olup, kısa petekli ve külâhı kurşunludur. Mihrap klâsik istalâktitli, 2.20x4.00 metre ebadlıdır. Minber 8 basamaklı ve 0.85x2.60 metre ölçülüdür.

Kürsü sol köşede, beton yapılı ve sabit 5 basamaklıdır. Maksûreler 1.50x3.50'şer metre genişlikte olup, her ikisi arasındaki sâha da aynı ölçüdedir.

Alt pencereler 8'er camlı, 1.12x1.75'er metre ölçüde, dikdörtgen, doğu ve batı yönlerde dörderden 8, kiblede 2 tane ve ebadı 2.00x1.75'er metre olan 12'şer camlı olan kuzeydeki 2 pencere ile birlikte hepsi 12 tanedir. Zeminleri mermer olup, dıştan demir parmaklıklıdır.

Üst pencereler kemerli, alçı çerçeveli, camları renkli ve şekilli, yan cephelerde dörderden 8 ve güneyde de 2 olmak üzere, cem'an 10 tanedir. Mahfelin doğu ve batı yönlerinde yuvarlak camlı, 0.95x1.50 metre ölçüde birerden 2 ve gerisinde

İSTANBUL CAMİLERİ

FETİH CAMİİ

buzlu camlı ikişerden 4 pencere mevcuttur. Mahfel merdiveninin sağ ortasında 6 camlı dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Son cemaat yerindeki camekân odanın batı yönünde de iç pencerelerin tıpkısı bir pencere vardır. Cami bu pencere bolluğu ile fevkalâde aydınlıktır.

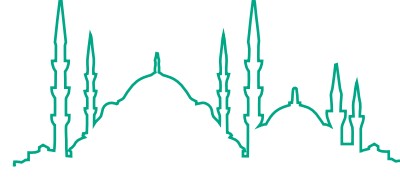

Tavandan çanaklı 6 ampul ve bir sâde ampullü topkandil ile köşelerden birer abajurlu, mihrabın iki tarafından ve yan cephelerden ikişer duvar lambası ve mahfel tavanından iki karpuz lamba ile camekânlı odadan bir karpuz lamba, caminin gecelerini gündüze çevirmektedir.

Avlu beton zeminli, 15x9.50 metre sâhalıdır. Doğusundaki çift kanatlı binanın yarısı imam meşrutâsı, öbür yarısı kirada ve iki kapılıdır. Avlunun dış yönünde üç tane de kirada dükkân mevcuttur. Meşrutâ evin altında Kur'an kursu bulunmaktadır. Solda beş musluklu temizlik yeri, ilerisinde iki helâ ve bir idrarlık görülür. Zeminleri mozaiktir.

Kur'an kursunda yatılı yirmiden fazla öğrencinin mutfak, yemek salonu ve yatakhanelerini ihtiva eden eski bir sinagogdan çevrilmiş bina, caminin inşasını başaran zevat tarafından tanzim ve idare edilmektedir. Allah râzı olsun. Camiye hayırsever halkımız tarafından malzeme ihdâi ve bedenen çalışılma dışında toplanan para 75.500 kûsur lirayı bulmuştur. Verenleri buradan şükranla anıyoruz.

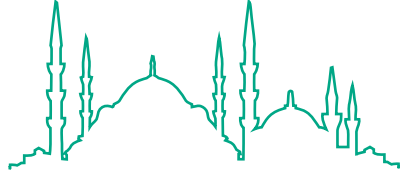
Mülkiyeti Türkiye Anıtlar Derneği'ne ait olan ve Şişli Mecidiyeköy'de Dereboyu ile Galataderesi sokaklarının kesişim noktasının 20 metre kadar yukarısında bulunan fevkani tarzdaki cami, İbrahim Hilmi Tanışık'ın eserini hazırlamakta olduğu dönemde inşasına yeni başlanarak yapımı devam etmekle birlikte henüz ibadete açılmadığı için, merhumun tuttuğu notlarda Beyoğlu yakasındaki mevcut camiler listesine bir kayıt sıra numarası ile alınmış, ancak yapının teknik detaylarıyla alâkalı herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Söz konusu tek minareli cami, bu kitabın derlenmesinin nihayete erdiği 1966 senesinden ancak 2 yıl sonra, 1967-68 yılları arasında tamamlanarak hizmete girmiştir¹.

İSTANBUL CAMİLERİ

FİLİZ SOKAĞI CAMİİ

¹ Hazırlayan notu.

İSTANBUL CAMİLERİ

FİRUZ AĞA CAMİİ

Tophane ile Cihangir ve Taksim arasında, dörtyol ortasında, fevkanidir. Yaptıran saray ağasının kabrinin nerede olduğu ve caminin yapılış tarihi bilinmemektedir.

Zamanla harap olduktan sonra onarılmış ve nihayet yanmış olduğundan bugünkü bina 1239 (1824) yılında Sultan II. Mahmud tarafından yenilenmiştir. Kuzeydoğu köşesindeki kapısının üzerinde görülen ta'lik hatlı dört kıt'alık manzum kitâbelerin son beyti, tarihini şöyle belirtmektedir.

Secdei şükrederek yazdım (Lebib) tarihini

“Yaptı bir cami Han Mahmud ü İmamü'l-müslimin”

1239 (1824)

Camiye batı yön dışındaki üç sahanlı ve mozaik 26 basamaklı merdivenle çıkılınca, son cemaat kapısının solunda minarenin demir kapısı görülür. Bu merdivenin altında, iki bölümlü 8 abdest musluklu ve gider yollu temizlik yeri bulunmaktadır.

Son cemaat kapısı kalın tablalı, doğrama ve 1.30x2.60 metre ebadlıdır. Önündeki sâhanın ölçüsü 1.75x4.50 metre ve iç yöndeki ayakkabı çıkarma yeri 1.50x0.90 metrelik dar bir sahadan ibarettir. Son cemaat yeri 3.30x3.60 metre olup, merdiven önündeki kısmın eni 110 santim eksiktir. Doğu yöndeki dış kapıya 20 geniş basamaklı merdivenle inilmektedir. Kapı 1.80x2.80 metre ölçüde tablalı, kalın doğramadır. İç yönde 1.80x2.20 metre ölçülü ayakkabı çıkarma yeri mermer döşelidir. Merdivenin üst başındaki çini zeminli sâha 0.90x2.20 metre ebadlıdır. Alt başta, kapının iç sağında musluklu bir içme suyu küpü mevcuttur.

Mahfele 18 basamaklı ahşap merdivenle, son cemaat yerinin sağından çıkarılır. Sâhası 3.50x15.70 metre, duvar kalınlığı 60 santim olup, caminin tam sâhası 11.00x15.70 metredir.

Pencereler kavis kemerli, 15'er camlı ve 1.20x3.60'ar metre ölçülü doğu, kible ve batı yönlerde dörderden 12 tane olup, kuzeydeki 4 pencere biraz daha ensizdir. Zeminleri mermerdendir. Yarı boylarına kadar demir parmaklıklardır. Mahfel pencereleri, son cemaat gerisindeki 3 alt pencerenin 1.00x1.50 metrelik üst kısımlarıdır.

Cümle kapısı tablalı, kalın doğrama, 1.60x2.70 metre ölçüde olup, dışındaki kilimli kısım 1.20x1.80 metredir. Maksûreler 2.60x2.50 metredir, fakat bu miktar

mahfelin ölçüsüne ilâve edilmelidir. Zira maksûreler mahfel ölçülürken ayrıca çıkma şeklinde mütalâa edilmiştir. Caminin doğu ve batı yönlerinde yerden tavana kadar 3'er ahşap direk ve mahfelin önünde de bunların aynından 4 adet daha dikilidir. Üstleri tahta kaplanmış, dörtgen ve birer metre çevrelidir. Mihrap boyalı, yarı üstuvâni gömme ve 1.50x3.00 metre ebatlıdır. Minber 9 basamaklı, 0.87x3.40 metre ölçüde ve ahşaptır. Kürsü ayaklı dörtgen, dayama merdivenli olup, sol yöndedir.

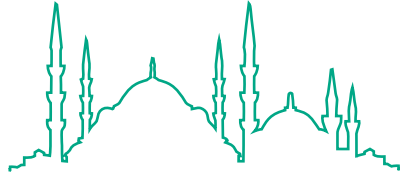
Tavan filizî zemin ve yeşil boyalı çıtalarla karelere bölünmüş, ahşap yapılıdır. Merkezinden orta boy bir avize ile yanlarda iki küçük topkandil, mihrap kemerinde külâh şekilli beyaz abajurlu ve iki tarafında birer karpuz lamba, direkler üzerinde ikisi tek ve ikisi üçerli toplam dört aplik bulunmaktadır. Mahfelin önünde de tavandan 2 beyaz abajurlu ampul ile tavanın üzerinde 3 sâde ampul görülmektedir.

Minare dörtgen kaideli, tuğla kuşak ve kesmetaş yapılı, mahrutî kısmı yivli, gövdesi çok köşeli, çanaklık uygun, külâhı kurşunlu olup, yapı 61 basamaklıdır.

Alt katta doğu yönde 4 ve kuzeyde 2 dükkân ile kible yönünde bir kahve evi, yanında da üst katı parti salonu yapılmış olan eski okulun kapısı bulunmaktadır. Son cemaat yerinde -doğu yön giriş merdiveni üstünde- 6 tahta basamak yüksekte müezzin odası bulunmaktadır. Kahve evinin sol tarafında bir Hamidiye Çeşmesi ve bir de musalla taşı vardır.

Cami 600-650 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

GAZİ HASAN PAŞA MESCİDİ

Kasımpaşa'da, bu isimdeki sokak içinde, minaresizdir. Yaptıran Cezayirli meşhur Gazi Hasan Paşa olup, yapılış tarihi paşanın ölüm senesi olan 998 (1590) tarihinden daha öncedir.

Giriş kapısı yeşil yağlıboyalı, tablalı ve kalın doğramadır. Ölçüsü 1.40x1.40 metre, ayakkabı çıkarma yeri mermer zeminli, tek kanatlı olup, 5 camlı kapı ile ayakkabılık arasında 3.00x3.25 metrelik bir sâha mevcuttur. Mescit 5.60x6.70 metre genişliktedir ve duvarlarının kalınlığı 40 santimdir.

Mihrap boyalı, yarı üstuvâni gömme ve 1.20x2.50 metre ebadındadır. İki yönünde üçer camlı 0.50x1.50 metrelik birer pencerecik vardır. Öbür pencereler 1.00x2.00'şer metre ölçülü altışar camlı kuzeyde 2 tane, 1.00x2.00 metre ölçülü ve kible yönünde ise 8 camlı sürme çerçevesi bir pencere bulunmaktadır. Hepsi dıştan demir parmaklıklılıdır.

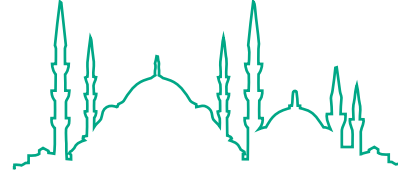
Tavanın yarısının batı kısmı ahşap, doğu kısmı olan diğer yanı ise yarı beton dandır. İki kısım arasında bir vazo ve üçlü bir cihaz ile sağ kısımdan bir asma petrol lambası asılıdır. Çatı adi kiremitle örtülüdür. Mescidin ahşap kısımları yeşil yağlıboyalı olup, kuzey ve kible yönlerde çift raflı birer ayakkabılık vardır.

Giriş kapısının dışında bir musalla, doğu yön bitişikteki ayrı bölümün gerisinde müezzin odasının kapısı ve bir küçük pencere görülmektedir. Bunun sağında, önü tek musluklu ve suyu yanındaki emme-basma tulumbadan alınan üstü kapaklı bir abdest alma taş teknesi vardır. Gider yollu ve uzun oturma tahtalı bu temizlik yerinin zemini betondandır. Solda iki helâ ve iki idrarlık görülür.

Mescit 60-70 cemaat alabilir.

Kasımpaşa'da, Sirkeci Muslihiddin Camii kilerisinde, sol taraftaki tümsek üzerindedir. Yaptıran, kaptanlardan Gedik namıyla anılan Abdi Ağa'dır. Caminin yapılış tarihi, dış kapının üstündeki bir kıt'alık kitâbenin son mısrasında şöyle belirtilmiştir;

İtmamının ey Haşimî tarihin dedim
"Mescidi, Abdi Kapudan yaptı zehî hub"
1023 (1615)

İSTANBUL CAMİLERİ

GEDİK ABDİ CAMİİ

Bâni bundan sekiz yıl sonra 1031 (1622)'de ölmüş ve karşısındaki mezarlığa gömülmüştür. Binanın sâhası 11.40x7.60 metre, duvarlarının kalınlığı 62 santim ve tavan yüksekliği de 5.20 metredir.

Mihrap kavis kemerli, dikdörtgen çevreli hafif gömme, koyu yeşil yağlıboyalı ve 1.50x3.30 metre ebatlıdır. Alınlığındaki "Küllemâ dehale..." levhası kabartma celî sülüs yazılıdır. Üst tarafındaki floresan lamba ile şamdanlardaki 6 sivri elektrik ampulü, kible cepheyi güzelce ışıklandırmaktadır. Minber 10 basamaklı, düz yapılı ahşap, 0.75x3.00 metre ebadındadır. Çardağı uygun, külâhı 8 köşelidir. Kürsü sol yönde yükseğe tesbitli, çanak çevresi 1.80 metre, yeşil boyalı, kuşak ve tablaları krem renklidir. Merdiveni dayamadır.

Maksûreler sağ yöndeki 3.20x2.85, soldaki ise 90 santim daha kısa boyludur. Mahfele sağdan 13 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. İki maksûre arasındaki sâha 1.60x1.80 metredir. Tavanlarında birer sâde ampul asılıdır. Mahfel 4.30x6.50 metre genişlikte, batı yöndedir. Merdivenin üst basamağının sağında minarenin kapısı vardır. Horasan harçlı tuğla ile örülmüş minare 48 basamaklı, şerefesinin çevresi kesmetaş, külâhı kurşunlu ve kısa, gövde ve peteği dıştan sıvalıdır.

Tahta kaplamalı 72'şer santim çevreli dörtgen 2 direk ile tavana bağlanan mahfelin önünde abajurlu 2 lamba asılıdır. Tavan çıtalarla şekillidir. Merkezinden 6 ampul ve 6 adet beşkandil, billûr zincirli büyücek bir avize ile kible cepheden 2 fener ve renkli kavanoz abajurlu bir lamba asılıdır. Yanlarda da birer duvar lambası mevcuttur. Çatı adi kiremitle örtülüdür.

Pencereler hafif kemerli, mermer zeminli ve demir parmaklıklı, 1.30x2.30'ar metre ölçüde, dördü sabit sekizer camlı, yeşil boyalı, dikdörtgen şekilli, doğu yönde 3, kible, batı ve kuzeyde de ikişerden 6 olmak üzere toplam 9 tanedir.

Cümle kapısı dışta kalın tablalı ve sanatlı, 1.60x2.60 metre ölçüdedir. İçte ise 0.75x2.50 metrelik camlı, çift giriş kapısı vardır. Ayakkabı çıkarma yeri dörtgen

tuğla zeminli olup, sâhası 1.70x1.80 metredir. Avlu kapılarının biri doğu, öbürü batı yönlerde, adi tahtadandır. Batı yönündeki kuzey cephe karşısında meşrutâ ev, doğu avlu kapısının karşısında da Abdi Kaptan'ın gömülü bulunduğu mezarlık görülür. Caminin dış kapısının alınlığında tesbitli alt alta iki kitâbeden üstte olanı yapılaşa, alttaki ise 1324 (1907) tarihindeki ta'mire aittir. Bâninin kabartma motifli kesmetaş sandukasının kiblesinde tuğla kafesli açık bir pencere vardır.

Doğu avlunun kible köşesi altında büyük hazneli akar çeşme de Gedik Abdi merhumun eseridir. Tarih mısraı;

“Yaptı Abdi Kapudan Çeşme-i kılup revan”

1030 (1621)

Bu çeşmenin, Kaptan'ın ölümünden bir yıl önce ve caminin yapılaşından altı yıl sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

Şişli'de Levend'in ilerisinde, Harmantepe Camii'nin üst tarafında, yolun sol yönündedir. Bu güzel eser hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle inşa edilip 1385 (1965) Ramazan'ında ibadet olunmuş ise de, noksanların ikmali daha sonra mümkün olabilmektedir.

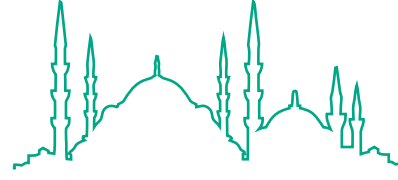
Cami dörtgen planlı, 14.30x14.30 metre sâhâlı, tek büyük ve üç küçük sağır kubbelidir. Zeminin doğu ciheti hariç üç tarafı yüksekte, temelleri çimento harçlı kara taştan, beton kısmı 60 santim kalınlıktadır. Duvarları tuğladan ve 48 santim enindedir. Büyük kubbenin çapı 12.50 metre ve köşeleri istalaktitli olup cephelerden ikişer, köşelerden de birer beton ve kalın dörtgen kolonla desteklidir.

Mihrap 1.40x3.00 metre ölçüde, dikdörtgen gömme ve çıkma şekillidir. Kürsü ve minber eğretidir. Maksûreler 4.10x5.50'şer metre genişlikte, mahfel merdiveni sol yönde ve sâhası 4.30x13.50 metre, alttan birer metre çevreli ve dörtgen 2 beton direkli, ortası 80 santim eninde ve 3.80 metre genişlikte olup içe doğru hafif kavislidir. Mahfele, giriş solundan 19 beton basamakla çıkılmaktadır.

Cümle kapısı 2.10x3.00 metre ölçüde, ayakkabı çıkarma yeri ise 3.00x5.30 metre sâhâlıdır. Son cemaat yeri 5 klâsik kemer ve 4 silindir kolonlu olup 5.30x15.30 metre genişlikte ve çevresi açık revaklıdır.

Altta 1.30x3.00'er metre ebadlı; kible ve kuzey yönlerde ikişerden 4 ve yanlarda da üçerden 6 olmak üzere cem'an 10 tane, üst katta kemerli ve aynı ölçüde yine 10 tane pencere ile mihrabın üstü hizasında da çember şekilli bir pencere daha vardır.

Cami 600-650 cemaat alabilir durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

GÜLTEPE CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI AHMED CAMİİ

Kasımpaşa'da Pir Hüsamüddin Sokağı ile Kurtoğlu Sokağı'nın kavşağındaki kabristanın gerisinde, tümsek sâha üzerindedir. Yaptıran Kanunî'nin Hasırcıbaşı Yegânî Hacı Ahmed bin Abdüssamet olup mihrap önünde gömülüdür, fakat mezar taşı tarihsizdir. Yalnız cümle kapısının üzerindeki 1535 (942) ve 1935 (1354) rakamları sonradan tesbit edilerek buraya kaydedilmiş ise birincisi inşa, ikinci rakam da sonuncudan bir evvelki imara ait olmalıdır. En son imar 1956'dadır.

Caminin sâhası 14.50x8.70 metre ve tuğla duvarlarının kalınlığı 45 santimdir. Mihrap yarı üstuvâni hafif gömme, 1.85x4.00 metre ölçülü, içi pembe ve çevresi yeşil boyalıdır.

Minber 8 basamaklı, betondan yapılmış olup 0.50x2.70 metre ebatlı ve koyu yeşile boyalıdır. Çevresi 170 santim, etrafı oyma şekilli, dayama merdivenli ve yüksekliği 1.80 metredir.

Altısı sabit 12'şer camlı, doğu, kible ve batı yönlerde 2'şerden 6 tane 1.12x2.40'ar metre ölçüde, biri büyük 9 camlı, öbürü 6 camlı ve 0.94x1.50 metre ebatlı 2 tane olmak üzere, cem'an 10 dikdörtgen pencere mevcuttur ve hepsi de demir parmaklıklıdır.

Maksûre sağ yönde ve ince parmaklıklıdır. Sâhası 2.60x3.00 metre olup, soldaki öğrenci odasıyla maksûre arası 2.60x3.40 metre genişliktedir. Cümle kapısı kalın tablalı, doğrama, sarı ve kahverengi boyalı, 1.32x2.40 metre ebatlıdır.

Mahfele 15 beton basamaklı merdivenle çıkılır. Altan 95'er santim çevreli dörtgen iki beton kolonla destekli mahfelin sâhası 5.70x8.70 metre, önü 15 santim kalınlıkta ve 65 santim yükseklikte beton duvarlıdır. Mahfel pencereleri 9'ar camlı ve 1.15x1.15 metre ölçüde, kuzeyde 3 dikdörtgen, batıda 6'şar camlı 2 tane daha küçük boyda olmak üzere cem'an 5 pencereden ibarettir.

Mahfel merdiveninin üstünde, çatıya çıkmak için tavanında açılmış kapağa ayaklı bir demir merdiven dayatılmıştır. Mahfel merdiveninin kible doğusunda 2.70x2.35'er metre ölçülü ve tek kanatlı kapısı görülen öğrenci odası, güney yönünde de tek camlı, sağa-sola sürmeli bir pencere bulunmaktadır.

Minarenin kapısı bu odanın içinde, beton duvarlı, dikdörtgen kaideli, 45 basamaklı, çanaklığı istalâktit benzerli, külâhı ziftli beton, şerefe çevresi kafeslidir. Çatı, ters çamaşır teknesi biçiminde, beton sıvalı ve ziftlidir.

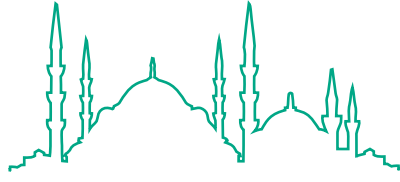
Giriş kapısının dışı beton saçaklı, caminin doğu yön duvarının dışındaki zemin iki metre genişlikte betonla çevrelidir. Caminin zemini avludan bir basamak yüksektedir. İç duvarların eteklerinde ayakkabı rafları dizili olup yukarılarına elbise askıları konulmuştur.

Tavanın ortasında 12 sivri ampullü büyük dökme lüks sarı madenî sakı, beyaz abajur bulunmaktadır. Mihrabın yanlarında çift sivri ampullü birer lamba, ön tarafta 2 ve mahfelin önünde 1 tane küçük ve altışar ampullü sakı ile tavanında 3, maksûrenin tavanında da 1 sâde ampul vardır.

Avlunun kible yönü kabristandır. Burada gömülü bulunan caminin bânisinin başucunda çok kalın bir ağaç görülür. Doğu tarafı kısa duvarlı, üstü demir parmaklıklılıdır ve güneydeki yokuş sokak üzerine tek kanatlı bir kapı bırakılmıştır. Briket duvarlı, beton tavanlı tabutluk doğu yöndedir. Bunun solunda mozaik zeminli ve iki uzun oturma tablalı, gider yollu temizlik yeri bir boruya takılı beş muslukludur. Bunun da sol yönünde 2 helâ vardır. Temizlik yerinde yükseğe oturmuş bidona, minarenin karşısındaki kuyudan çekilen su gelmektedir.

Batı yön avluda, musalla taşının güneyinde 2 büyük servi ağacı görülür. Bu kısmın 3-4 metre aşağısında, briket duvarla çevrilmiş genel mezarlıkta da 4 servi ve bu avlunun toprak zeminli kısmında 3 büyük ağaç bulunmaktadır.

Caminin kapasitesi 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI HÜSREV CAMİİ

Kasımpaşa'da Bahriye Caddesi'nin nihayetinde, sol cihetteki tepenin üzerinde bu ismi taşıyan mahallenin (Büyük Yokuş Sokağı'nın) köşesinde, kible ve batı yönleri sokaktan 1.5-2.00 metre yüksekteki bir zeminin üzerindedir.

Avlusuna çift kanatlı ve demir parmaklıklı kapıdan girilir. Kapı sokaktan 4 basamak yüksekte olup ölçüsü 1.80x2.10 metredir. Sağda gasilhâne yeni ilâvedir ve su ısıtma ocaklı, mermer tekneli, terkos muslukludur. Yanındaki 1.00x3.00 metre sâhalı temizlik yeri gider yollu, oturma tahtalı ve 4 muslukludur. Üç cephesinde üçer camlı demir çerçeveli birer penceresi bulunan temizlik yerinin zemin ve tavanı beton olup, tabutluk doğu yön avludadır.

Caminin yapılış tarihi bilinmemektedir. Yaptıran Hacı Hüsrev'in, caminin eski imamlarından çok ihtiyar bir zatın ifadesine göre bir savaşta yaralandığı, dönüşte Aydın'dan gönderdiği para ile evvelce oturmuş olduğu bu mahalde görülen caminin yapıldığı, yakın hısımlarından Fatma Hâtun adındaki kadının da sonradan camiye minber koyduğu ve bir mektep yaptırdığı sonucuna varılmakta olup, mihrap dışındaki -Beykoz'un Yuşa' Tepe Camii yanındaki kabir gibi- upuzun mezarın Hacı Hüsrev'e ait olmayıp sembolik olarak yapıldığı, merhumun Aydın'da gömülü olduğu teyit edilmiştir.

Cami 8.50x6.25 metre sâhalı olup, son cemaat yeri 4.55x7.40 metre genişliktedir. Dış kapı tablalı ve 1.40x2.20 metre ölçüde, ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli ve 1.20x1.80 metre ebatlıdır. Gerisinde 1.50x1.25 metrelik 6'şar camlı 2 pencere bulunmaktadır. Sol köşede yere gömülü bir de su küpü vardır.

Cümle kapısı 1.30x2.20 metre ölçüde, boyalı, tablalı ahşaptır. Maksûre sağda 2.00x2.30 metre sâhalı olup, sol yönün önü parmaklıksızdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 0.99x3.50 metre ebatlıdır. Minber 5 basamaklı, kenarları ve göbeği geometrik şekilli, beyaz yağlıboyalı, öbür kısımlar ise sarı renklidir. Kürsü ahşap ve sol kible köşeye tesbitlidir.

Caminin dış yönündeki 9.70x4.80 metre sâhalı kısma açık bir kemerden geçilmektedir. Bu kemerin duvar kalınlığı 80 santim olup caminin duvarlarının kalınlığı ise 70 santimdir. Esas duvarlar, tuğla kuşaklı ve kesme taştandır. Mahfele caminin batı duvarı dışında, yan tarafı beton korkuluk duvarlı ve 13 basamaklı mozaik yapılı merdivenden çıkılır. Mahfel, ön ve arka iki kısım birleştirilmiş olup gerideki sol cemaat yerinin üstü yeni ilâve, daha geniş ve 4.50x6.25 sâhalı, iç mahfel ise 2.25x6.25 metre sâhalıdır. Alttan 2 direk desteklidir.

Minare, gövdeye kadar bir sıra taş ve çift sıra horasan harçlı, gövdesi bütün tuğla yapılı, kapısı sağ maksûrededir. Kaidesi dörtgen, mahrutu yivli, külâhı kurşunlu ve 56 basamaklıdır.

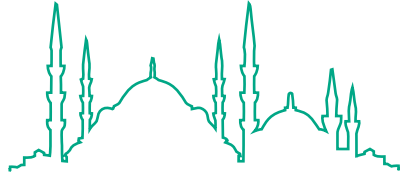
0.85x1.30 metre ölçüde, 4'er camlı, üç yönde 2'şerden 6 ve doğuda da demir parmaklıklı ve daha büyükçe 2 açık pencere vardır. Ayrıca bu yönde 1.28x2.00 metre ebatlı ve kemerli bir pencereyle, kiblede kavis kemerli 2 tane 0.54x1.35 metrelik ve yeni mahfelin kuzeyinde aynı ölçüde 2 kemerli ve doğu yönde dikdörtgen ve 6 camlı 1.00x1.20 metre ölçülü bir pencere bulunmaktadır.

Tavan ahşap olup, merkezinden orta boy ve mahfelin üzerinde küçük birer avize ile, köşelerden mavi renkli birer kavanoz ve mihrapta da iki karpuz lamba, camiyi kâfi derecede aydınlatmaktadır. Doğu ve kible ile batı cephelerde klâsik kemerli 0.80x1.50 metre ölçüde 7'şer camlı, 2'şerden 6 tane üst pencere mevcuttur.

Caminin doğu-kuzey yönündeki imam odasının kapısı mahfele açılmaktadır. Müezzinin de, kible duvarı dışında bir meşrutâ evi vardır. İmam meşrutâsı, avlu kapısının doğusundadır. Yakınındaki Fatma Hâtun Mektebi binası, halen fuzulî işgal altındadır. Bunun yanında, kısa çevre duvarlı mezarlıkta 8-10 kabir ile imam meşrutâsının solunda ve yüksekte 2 helâ, batı avluda da birkaç ağaç ve bahçe görülür.

Caminin kapasitesi 200-350 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI MAHMUD EFENDİ CAMİİ

külâhı kapak şekilli ve kurşunludur. 1965 yılında yenilenen minare, sağlam beton ve taş üzerine kısa mahrutlu, briket uzun gövdeli ve 83 basamaklı olup, şerefe çevresi kafesli, uygun peteklidir. Külâhı kurşun kaplamadır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü ahşaptır. Cami hoparlörlüdür. Pencereler dörder camlı, dikdörtgen ve yanlarda üçerden 6, mihrabın iki yönünde de birerden 2 olmak üzere cem'an 8 tanedir.

Avlunun sağında musalla, karşıda 5 musluklu temizlik yeri ve sol yönde de helâ bulunmaktadır. Avlu beton zeminlidir. Önce kapısının önündeki dereye inilip, sonra da derenin iki tarafındaki sedler üzerinde bulunan yollardan biriyle Ortaköy yoluna dönülür.

Caminin kapasitesi 80-100 kadar cemaat alabilir.

Boğaziçi'nde Ortaköy Deresi'nin nihayetinde sol yöndeki sokakta, fevkanidir. Yaptıranı, Sultan II. Abdülhamid'in gidiş müdürüdür. Mescidin yapılış tarihi 1320 (1903)'tür. Minberi 1959'da konulup cami olmuştur. Alt katı, imam ve müezzin meşrutâları durumundadır.

Tuğla duvarlı, tavanı kible-kuzey istikametinde, ahşap ve yarı üstuvâni biçimli yapının çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Minare güdük, şerefesi üstuvâni kolonlarla bölümlü fener biçiminde,

Minare kapısının önündeki 5 basamaklı sahandan geçilince, çok camlı, yeşil boyalı ve demir yapıllı dış kapıya ulaşılır. Kapı sonradan değiştirilmiş, caminin sâhası da açılarak iki misli büyütülmüştür.

Ayakkabılık zemini mozaiklenmiş olup; batı yönü 2 sabit 4 camlı, kuzey tarafı ise 10 camlı demir çerçeveli birer pencereyle aydınlatılmıştır. Camiye 12 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Müezzin mahfelinin sağındaki merdivenden mahfele, mahfelden de minareye çıkılır.

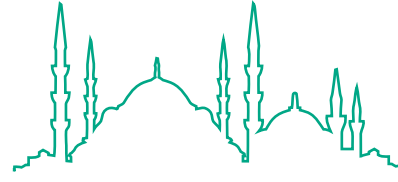
Haliç Hasköyü'nde, Kırmızı Minare Camii'nin ilerisindedir. İlk yapılış yılı belli değildir. Yaptıran Hacı Şaban'ın civarda gömülü olduğu Hadîka'da yazılı ise de, kabir mevcut değildir. Uzun yıllar harap bir devir geçirdikten sonra nihayet imar edilip, 1375 (1956) Ramazan'ında ibadete açılmıştır.

Sâhası 11.50x6.35 metre, duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Mihrabın iki yanı birer zarif kolonlu ve tac kısmı arabesk tezyinatlı, ölçüsü 2.40x3.50 metre, içi filizî boyalı, kemerinin dışı 15x15 santimlik 15 sırada 11'er tane fayansla kaplı, câzip görünüşlüdür. Minber beton yapılı, 9 basamaklı ve 0.80x3.70 metre ebadındadır. Kürsü dörtte bir daire şeklinde, sol kible köşeye tesbitli ve dayama merdivenlidir.

Pencerelerin her yöndekilerin sayısı ve ölçüsü ayrı ayrıdır. Doğudakiler 1.10x2.20 metre ebatlı, kiblede bir kemerli 12'şer camlı batı yönde birlikte 2'şerden 4 tane, 1.12x1.30'ar metre ölçülü ve kemerli, kuzeyde 7'şer camlı 0.90x1.40'ar metrelik 3'ü sabit, birerden 3 tane. Doğuda 4'er camlı 1.20x1.60 metre ölçülü, batıda ise 1.14x2.80 metrelik 11'er camlı, ikişerden 4 tane pencere vardır.

Maksûreler 3.10x2.20'şer metre genişliktedir. Cümle kapısı tablalı ve birer camlı çift kanat olup, 1.40x2.10 metre ebadındadır. Mahfele doğu yön maksûreden 16 basamakla çıkılır. Ortası yarım daire çıkmalı mahfelin sâhası 3.30x6.30 metredir. Batı cihetinde bir müezzin odası vardır. Alttan 1.60 metre çevreli dörtgen, 5 adet kolonla desteklidir.

Minare Horasan harçlı, tuğla yapılı, gövdesi kalın ve boylu, şerefe çevresi duvarlı, pe-teği güdük, külâhı kapak biçimli, basamak

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI ŞABAN CAMİİ

sayısı ise 21'dir. Kapısı mahfelin doğusundadır.

Caminin tavanı beton, çatısı yeni kiremitli, tabanı tahta döşemelidir. Son cemaat yerinin gerisinde, ayakkabılığın sağ tarafında derin gider yollu, sırlı tuğla zeminli ve dört musluklu temizlik yeri, dış kapının iç sol yönünde 2 helâ ve muslukların gerisinde de kemerli 1 pencere vardır. Kapının kanatlarında 4 tane üçgen ve bir dikdörtgen cam bulunmaktadır.

Batı yön avluda, üstü açık bir tabutluk mevcuttur. Çevre duvarının sağında âdi bir tahta kapı vardır. Kible yönünde büyük bir mermer tekne, musalla hizmeti görmektedir.

Caminin kapasitesi 200-250 cemaat alabilir.

Beşiktaş'ta Barbaros Hayrüddîn Türbesi'nin karşısında, yeni açılan Yıldız asfaltının sağ nihayetinde, batı yönü yüksekte, ahşap kubbeli ve tek şerefeli, bir minarelidir. Minarenin basamakları 280 adettir ve kesmetaş yapılıdır.

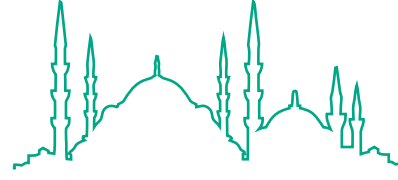
Yaptıran II. Abdülhamid'dir. Caminin yapılışı 1303 (1886) tarihindedir. Bundan beş sene sonra da, bu eserin yazarının doğum yılı olan 1308 (1892) yılında, caminin avlu kapısının sağ köşesinde saat kulesi inşaa olunmuş ve yetmiş küsür yıllık çalışmanın verdiği yorgunluk dolayısıyla işleyemez durumda bulunduğu gibi, ahşap merdivenleri de çürüyüp kav haline geldiğinden, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün gönderileceğini bildirdiği 15.000 liralık ödenek gelir gelmez imarına geçileceği sevinçle öğrenilmiştir.

Cami 20.30x13.00 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 56 santimdir. Mihrap som mermer, kemeri istalâktitli, yanları kabartma arabesk süslerle bezenmiş, alınlığındaki "*Küllemâ dehale...*" Âyet-i Kerîmesi kabartma ve nefis celî sülüs yazıdır. İçi, ince iki sütun arasında 5 safhalıdır. Bütün kabartma şekiller yıldızlıdır. Ölçüsü 2.70x6.50 metredir.

Minber 10 basamaklı, som mermer, 1.20x4.60 metre ebadında, yüksekliği 8.60 metre, yanları oyma kafesli ve 4 sıra üçgen tablalıdır. Çardağın üstuvâni mermer kolonları, cami zemininin 70 santim yukarısından kaide kemerlerinin alınlık altları hizasına kadar boyludur. Çardağın batı alınlığında "*Kalem nebiyyü...*", kible cephesinde "*İzâ Saadel Hatıybü Fil minberi Lâ Salâte fihî ve Lâ kelâm*", yâni "*Hatıyb minbere çıktığında namaz da, konuşma da yoktur*" meâlindeki Hadis-i Şerif ile doğu cihetinde "*Sadaka Habibullâh...*" ibâresi yazılıdır.

Alt kemerler ve üst taçlar bütün kabartma şekillerle süslü, külâh dilimli küre biçiminde, alem 3 boğumlu ve oyma, sanatlıdır. Kürsü doğu cephe ortasında, sabit 4 mermer basamaklı, çanak 6 köşeli, kaide menfezli, merdivenin kenarlarıyla yüzleri kabartma ve yıldız çizgilerle çerçevesi olup yerden yüksekliği 120 santim ve çevre ölçüsü 3.00 metredir. Cami, hoparlör tesisatlıdır.

Alt pencereler sivri kemerli, üçer tanesi sabit yedişer camlı 1.25x2.75 metre ölçülü, kible yönünde 2, yanlarda üçerden 6 olmak üzere hepsi 8 tanedir. Dışları zarif şekilli dökme kafeslidir. Kuzeydeki iki pencere 1.12x2.35'er metre ebadlı, 12'şer camının ortadan bir tanesi çerçevesi ve yukarıya sürmelidir. Maksûreler 30'ar santim yükseklikte, 3.65x3.20'şer metre sâhalı olup önleri trabzanlıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

HAMİDİYE CAMİİ

Kubbe, ikisi mihrabın karşısında ve diğer ikisi cümle kapısının yakınında olan sekizer köşeli ve dörder yüzleri oyma şekilli, kaplama ve sanatlı, 2.20'şer metre çevreli 4 direkle desteklidir. Çevresinde yedişer camlı, sivri kemerli 12 pencere bulunmaktadır. Merkezinde, göbek tezyinatının ikinci halkası içerisindeki kûfî yazılı “Besmele-i Şerife”den sonra “vennecmi iza Hevâ ... mâ dalle... Ve mâ yentıku Anil Hevâ”ya kadar üç Âyet-i Kerîme'dir.

Kasnak altında caminin dört cephesini dolaşan yine kûfî yazılı kuşağın bazı yerleri dökülmüş olduğundan, tamamını okumak mümkün olamamıştır.

Kubbenin göbeğinden çok ampullü büyük bir avize inmektedir. Öndeki kolonlarla mihrap arasındaki ve geridekilerle kuzey mahfellerin tavanlarının yaldızlı yıldız şekilleriyle süslenmiş çevreleri tezyinatlı göbeklerinden de kalın zincirlerle şişeli ve orta boy 2 avize daha sarkıtılarak yeterli ışıklandırma sağlanmaktadır.

Mihrap önündeki üstleri balmumu şekilli dört şamdanda birer ampul ve kible cepheye üzerleri birer karpuz lambalı 4 şişeli iki duvar lambası ile doğu-batı yanlarda dörderden 8 ve kuzeyde cümle kapısının iki tarafında da aynı biçimde 2 tane olacak şekilde, cem'an 12 duvar lambası bulunmaktadır. Cümle kapısı kalın, sanatlı meşe, yahut kestaneden yapılmış tablalı olup, 2.00x3.40 metre ebadlı ve cilâlıdır.

Üst pencereler alttakilerin tıpkısı ve aynı ölçüde olup, dıştan ikinci çerçeveleri de vardır. Her üç cepheye, biri yarı boyda -kısa-üçerden 9 pencere vardır. Alt ve üst pencereler arasında altta istalâktit biçiminde, üst-

te klâsik kabartma şekilli ve çıkma iki kuşak arası ile bütün duvarlar ve pencere aralarında, daire şeklinde sanatlı çerçeveler içerisinde “Lâfza-i Şerif”, “İsm-i Nebî” ve “Çâryâr” levhalarının inci ile işlenmiş yazıları ve altın yaldızları, gözleri kamaştırmaktadır. Bu yüksek değerli eserlerin bulunduğu sâhalar, ara yerlerdeki tezyinat ve panolar ile kubbeyi taşıyan kolonlar bütün nakışlıdır.

Cümle kapısının iki yanı ile maksûrelerin gerilerinde sekizer köşeli ve birer metre çevreli, istalâktit başlıklı mermer sütunlar ve mahfelin ön cephesi altında üçü geniş, ikisi dar toplam 5 kemerle kuzey pencereleri çevreleyen çok emekli işleme ve süsleri görenleri büyüleyen mahfellerin birer yönünü dolduran hünkâr ve şehzâdelere mahsus çıkma kafesli mahfeller, ince doğrama ve oymacılık işçiliğinin en nefis örneklerindedir.

Caminin duvarlarını çevreleyen en güzîde hattatlarımızın her çeşitte yazıları, en yüksek tezhip üstadlarının emsalsiz hünerleri ve o ölçüde sanatlı çerçeveleri ile değerlendirilmiş olup, değer biçilemez durumlu bu levhalar 50'yi aşmaktadır. Bilhassa kible cephesindeki Hasan Rıza merhumun imzasını taşıyan muazzam hilye levhaları dil ve kalemle övülmekten çok, yüksek tarihî sanatlarımızdan birini daha canlandırmaktadır.

Son cemaat yerinin batı yönündeki 15 basamaklı merdivenle çıkılan mahfelin sofa kısmı 8.00x5.15 metre genişliktedir. Kuzeyinde bir penceresi bulunan, sağ yönündeki kapısından avlunun batı yönündeki madeni dökme yapıları iki yanı demir parmaklıklı Hamidiye Çeşmesi'nin karşısına inilen, iki yanı demir parmaklıklı ve 15 geniş mermer basamaklı merdiven vardır. Sofanın batı yönünde görülen dört kapıdan birincisi “*minare kapısı*”, iki ve üçüncü kapılar “*şehzâdelere mahsus istirahat salonu*” ve sonuncusu da helâya açılmaktadır.

Son cemaat yerinin doğu tarafındaki ikinci 15 basamaklı merdivenle çıkılan öbür sofanın sâhası da aynı ölçüde olup, kuzeyde avlunun “*saat kulesi*” karşısına inilen, yanları parmaklıklı, yine 15 basamaklı mermer merdivenin kapısı ile doğu yönünde helâ kapısı, sol tarafında hünkâr istirahat odasının kapısı ve bir pencere bulunmaktadır.

Caminin içerisine bakan kafesli mahfellerden solda, doğu cephede olanı padişaha, sağda batı yönde olanıysa şehzâdelere mahsustur ve söylendiğine göre, Sultan II. Abdülhamid, camide gördüğümüz bütün ince doğrama işleriyle bu mahfelleri bizzat kendi eliyle yapmış olup, sedef kaplamalı rahleler ve *Sakal-ı Şerif* mahfazası da onun eseri imiş. Allah rahmet eyleye...

Kafesli mahfellere salonlardan üçer basamakla çıkılır. Sâhaları 2.50x1.80'er metre, yan ve tavanları en zarif kabartma ve oyma motiflerle bezenmiştir. Sanatlı çift kanatlı kapılarının üstleri tek büyük kristal camlıdır.

Salonun kiblesi 3, doğusu 2 pencerelidir. Karşı taraftaki şehzâdeler salonunun vasıf ve ölçüsü de bunun tıpkısıdır. Her iki salonun tavanları fevkalâde ihtişamlı, yaldızlara müstağrak, kabartma tezyinatlı, duvarları enfes nakışlıdır. Genişlikleri 5.75x8.65'er metredir. Padişahın salonunda beyaz renkte yaldızlı, kabartma şekilli

ve borulu cesim bir çini soba olup, şehzâdeler salonundan boyca biraz kısa ve boruları çıkarılmış durumdadır. Bütün oda, sofa, salon vesairenin kapıları dörder tablalı 1.40x3.75'er metre ölçüde ve sanatlıdır.

Sultan hanımlarla kadın efendilerin, gözde ve cariyelerle kâhya kadınların “*namaz odaları*” son derece müzeyyendir. Müezzinler mahfeli orta kuzey kısımdadır. Buraya odaların kuzey yönlerindeki 16'şar basamaklı ikinci merdivenlerle çıkılır. Ortadaki müezzinler kısmı 6.85x5.50 metre genişlikte, ön korkuluğu mermerden, yerden yarım metre yüksekliktedir. Duvarları geometrik oyma şekilli ve sanatlıdır.

“*Namaz odaları*” orta mahfelin doğu ve batı yanlarında tek kanatlı, kapıları ortaya açılır şekilde, sâhaları 4.50x3.50'şer metre, tavan ve duvarları yaldızlı, kabartma nakış ve motiflerle süslüdür. Bu odaların kuzey ve yan taraflarında kullanılmayan, süs için yapılmış hissini veren çift kanatlı ikişer kapıları daha mevcuttur.

Sağ ve sol yönlerdeki merdivenlerle bu odaların kuzey yönlerindeki koridorun ölçüsü 0.80x13.00 metredir. Koridorun gerisinde dıştan panjurlu 3 pencere, caminin camekânlı giriş kapılarının üstü kurşun kaplı çatılarına açılmaktadır. Salon ve sofalardan avluya açılan bütün pencereler de panjurludur.

Minare kesmetaş yapılı, gövde ve peteği yivli, çanaklığı istalâktitli, şerefe çevresi 8 yüzlü ve oymalı, külâhın kaidesi kesmetaştan oyma ve kabartma şekilli ve alemleri de gösterişlidir. Basamakları 80 tanedir.

Son cemaat yeri 6.00x13.00 metre sâhalı olup, doğu yönünden alt kattaki imam istirahat odasına ve batıdan yemekhane ile temizlik yeri ve helâlar bölümüne inilmektedir. Cami 950-1.000 cemaat alabilir genişliktedir.

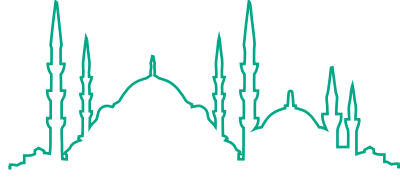
Çini tuğla döşenmiş zeminli 5 musluk ve oturma taşlı, gider yollu temizlik yeri ayrı bir oda durumundadır. Avluda tek camlı, çift kanatlı dikdörtgen birer pencere ile bir de kömürlük mevcuttur. Merdivenin alt kapısı dört camlı ve tek kanatlıdır.

Cümle kapısının kemeri üzerinde celî sülüs hatlı “*Selâmün Aleyküm... Hâlidin*” Âyet-i Kerîmesi kabartma mermer üzerine yazılmıştır. Tavanında zarif sanatlı, boru şeklinde yaldızlı bir fener asılıdır.

Ayakkabı çıkarma yeri mermer zeminli, 2.5 metre genişlikte, uzunluğu son cemaat yerinin boyu kadar, iki başta birer camlı kapılı, boydan boya beş sivri kemer altında 18'er camlı, tavanı ince çıtalarla karelere bölünmüş avluya, yani kuzey yöne meyillidir. Üç kapısından ortadakinin alt kısımları tablalı, ikisi sabit dört kanatlı ve her kanatta ikişerden 8 camlıdır. Ayrı ayrı her biri 3.30x3.00'er metre ebadlı, yandakilerse 1.70x3.00'er metre ölçüdedir. Tavan sıvalı, göbek ve çevresi nakışlıdır.

Avlunun kible yönünde, mihrap kemerinin üstünde “*İnnessalâte Kânet...*” Âyet-i Kerîmesi bulunmaktadır. Çevre duvarları, üzerleri şekilli dökme parmaklıklı, minarenin kible cihet karşısından başlayarak araları sekizer köşeli, yüzleri kabartma şekilli dökme kolonlara bağlanmış ikişer buçuk metre genişlikte 39 bölüm, saat kulesi hizasına kadar ve kuzey cihette üç bölümde altışar demir kanatlı kapılardan doğu cephe köşesine kadar 15 ve oradan da kible cephesinin ilerisine kadar 35 olmak üzere, cem'an 90 bölümde 225 metre çevreyi kaplamaktadır.

Avlunun güneydoğu köşesinde beton zemin ve çatılı üçer mermer kuburluk, musluklu helâ ile bir bekçi kulübesi ve 2 el yıkama musluğu (lâvabo), hemen sağ tarafında da kadınlar için ayrı 2 helâ ile dışarıda 3 musluklu, gider yollu bir temizlik yeri bulunmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

HARMANTEPE CAMİİ

Şişli Levend civarında, Gültepe mevkiinin Şilerisindeki Talatpaşa Caddesi'nin solundan ayrılan Dispanser Caddesi üzerindeki alandır. Mimar Mustafa Sarı'nın nezâreti altında temeli atılıp inşasına başlanıp henüz ikmal edilememiş durumda iken, nihayet 1964 Ramazan-ı Şerifi'nde ibadete açılmış olup noksan kısımlarının itmamına çalışılmaktadır.

İnşa kolu şu zatlardan teşekkül etmiştir: Başkan Sabi Kalça, âzâlar Selim İşçi, Ömer Çalışkan, İhsan Kuzu, Hasan Çakıcı, Şerafettin Aydoğmuş ve Hayri İşmen isimli hayırseverler. Nisan 1966 sonuna kadar halkımızın aynî bağışları dışında yaptığı para yardımları 90.000 lirayı bulmuştur. Caminin ikmal için bu kadar paraya daha ihtiyaç bulunmaktadır.

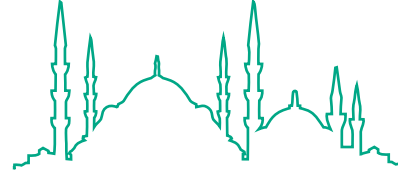
Temelleri ikişer metre kalınlık ve yükseklikte olup, üst tarafı bir metreye indirilmiştir. Tuğla duvarların kalınlığı kible cephede altmış, giriş ve yan kısımlarda ise kırk santimdir. Cami, bir merkezi kubbe ile kuzey cephede 3, doğu ve batı yönlerde de dörderden 8 olacak şekilde, cem'an 11 küçük kubbelidir. Sâhası dıştan 20.00x20.00 metre (yani 400 metrekare) ve esası da 6.00x20.00 metre (yani 120.00 metrekare) olmak üzere bütünü 520.00 metrekareden ibarettir. Büyük kubbenin çapı ve yüksekliği 18'er metredir.

Mihrap, minber ve kürsü şimdilik eğretidir. Mahfel üç yönlüdür. Üstüne kuzey cephenin iki başından 19'ar mozaik basamaklı merdivenlerle çıkılmaktadır. Sâhasının genişliği dörder, yerden yüksekliği 3.40 metre ve alttaki dört beton kolonun çevreleri birerden 4 metredir. Yan mahfellerin alt orta yerlerinden birer ile kuzey mahfelin ortasında da iki silindir kolon desteği vardır.

Giriş kapısının iki tarafında ikişerden 4, yan cephelerde yedişerden 14 ve her cephenin üst katında da yedişerden 28 olmak üzere cem'an dikdörtgen 46 pencere bulunmaktadır.

Minare beton briket yapılı ve çift şerefeli olacaktır. Kapı yeri kuzeybatı köşededir. Cami, mahfeller ve son cemaat yeri dahil 3.000-3.500 cemaat alabilir vüsattadır.

Galata yangın kulesinin alt tarafında, Yüksekaldırım ve Boğazkesen Caddesi arasındaki Lüleci Hendek Caddesi'nin Alihoca Sokağı köşesindedir. Yaptıran Hoca Ali Kaptan mihrap dışında gömülü olup, caminin yapılış tarihi meçhuldür. Bâninin mezar taşı da tarihsizdir. Sokağa girilirken sol köşedeki 1145 (1732) tarihli ve Türk klâsik mimarî üslûplu Mihrişah Kadın tarafından yaptırılmış olan susuz çeşme, ne yazık ki sapasağlam olduğu halde yıllardan beri muattal durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

HENDEK CAMİİ

Caminin avlusuna doğu cephedeki kapıdan girilir. Kapının çevresi dışbudak, arkası meşeden yapılmış sanatlı, yedi santim kalınlıkta cilâlı ve 1.50x2.40 metre ebadlıdır. Avlu 3.00x10.00 metre sâhalı, beton zeminli ve sokaktan 4 basamak aşağıdadır. Kapının giriş sağında, minarenin solunda meşrutâ imam odasının kapıları vardır. Minarenin batı yönü bitişiğinde büyük bir taş tekne bulunmaktadır.

Temizlik yeri beton kanallı, uzun oturma tahtalı, üç musluklu olup, teknenin ebadı 1.00x1.30 metre ve derinliği 55 santimdir. Çatısı batı yönündeki helâlara kadar tavanlı, orta yerde son cemaat kapısı ile bu tavanın arası da siperlidir. Helâlar mozaik zeminli ve avludan bir kapı ve kafeslerle ayrılmıştır. Geride ikişer helâ ve idrarlık vardır.

Minare tuğla duvarlı, içi ve dış yönü sıvalı, kaidesi dörtgen, 37 basamaklı, külâhı armudî şekillidir.

Cami 9.60x12.20 metre sâhalı ve taş yapılı duvarlarının kalınlığı 82 santimdir. Tavanı yeşil boyalı ahşap, göbeği ceviz tahtasından, çevresi daire biçiminde, orta zemin siyah renkli ve sarı yıldızla iki çift girift “*yâ Hannan*” ve “*yâ Mennan*” yazıları, değerli hattatlarımızdan Hâmid'in celî sülûs eseridir. Tavanın yüksekliği 5 metredir.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, içi perde şekilli, 1.70x4.00 metre ebadlıdır. Minber 8 basamaklı, yeşil-sarı yağlıboyalı, 0.75x2.25 metre ölçüde, çardağı kısaca, külâhı dar ve uzundur. Kürsü dörtgen ve geçme şekilli, koyu kahverengi cilâlı ve sanatlı, yüksekliği bir buçuk metre, çevresi parmaklıklı ve 78x78 santim ebadındadır.

Pencereler 1.20x1.30 metre ölçülü ve sekizer camlı, kible ve doğuda üçerden 6 büyük, kuzeyde, sağ maksûrenin gerisinde altışar camlı 2 küçük olmak üzere cem'an dikkörtgen 8 pencereden ibarettir. Zeminleri mermerden olup, demir parmaklıklarla korunmuştur.

Son cemaat yeri kapısı avlu kapısının tıpkısıdır. Sağ yöndeki 3.20x2.15 metre genişlikte, batısı kafeslerle bölünen kısım ise tabutluk ve eşya deposu durumundadır. Tavan eski ve ahşaptır. Sol yön sâhadan imama ayrılmış oda dolayısıyla yalnız mahfel merdiveninin önü kadar, yani 2.20x0.85 metrelik dar bir kısım kalmıştır. Mahfel merdiveni ahşap 11 basamaklı, üst kenarı trabzanlıdır. Kuzey cephede altı camlı ve 0.90x1.30 metre ölçüde dikdörtgen bir pencere vardır.

Işık, tavanın merkezinden 12 ampullü ve billûr zincirli bir avize, üç karpuz lamba ile mihrabın kemerinde bir floresan lamba ve şamdanlar üzerindeki 5 sâde ampulle sağlanmaktadır. Son cemaat yerinin tavanında da bir karpuz lamba ve kiblesinde bir duvar lambası vardır.

Cami, hayırsever halkımızın gayret ve yardımlarıyla 1367 (1948) yılında imar edilip harabîden kurtarılmıştır. Sâhası 300-350 cemaat alabilir.

Beşiktaş Yıldız civarında, Balmumcu Deresi içerisinde, fevkanidir. Yaptıran Nevşehirli merhum Hayri Efendi ve yapılış tarihi de 1350 (1931)'dir. Sâhası 4.15x6.40 metre, duvarlarının temelleri taş, üstü ise tuğladandır. Taş kısımlar 50, tuğla duvarlarsa 38 santim kalınlığındadır.

Mihrap 1.90x2.30 metre ölçülü, kemeri hafif kavisli, içi beş safhalı, minber 4 basamaklı, yanları trabzanlı, ölçüsü 0.65x2.50 metre, çardağı kısa ve altı ile önü açık dolap şeklinde, külâhsız, yeşil yağlıboyalıdır. Kürsü yoktur, bunun yerine kâr-ı kadim güzel bir rahle konulmuştur.

Müezzin odası dış kapının giriş sağında, 2.10x2.35 metre sâhalı, batı ve kuzeyinde 0.96x1.70 metre ölçülü birer pencere olup, üçü sabit 7'şer camlı kapısı tablalı ve doğramadır. Ebadı 0.70x2.00 metredir. Dış kapı kalın sanatlı, 1.20x2.50 metre ölçülü, cümle kapısı da aynı vasıfta ve 1.20x2.00 metre ebatlıdır.

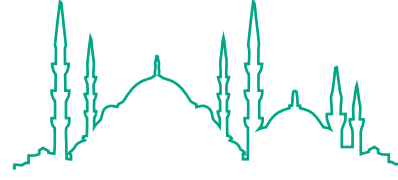
Pencereler müezzin odasındakilerin tıpkısı, kible yönde 2, doğu ile batıda birerden 2 ve kuzey cephede de 0.96x1.70 metre ölçüde 2 olmak üzere hepsi 6 tanedir.

Minare tuğla yapılıdır ve kaidesinin arasından kadınlar mahfelinin kapısına bir açık geçit bırakılmıştır. Geçidin kemeri üzerine dayama 11 basamaklı demir merdivenle, kemerden şerefeye de 9 beton olacak şekilde, cem'an 20 basamakla çıkılmaktadır. Şerefe çevresi beton duvarlı, gövdesi sekiz köşeli, peteği kısa, külâhı çinko kaplamalıdır.

Kadınlar mahfeline, son cemaat yerinin doğusundaki pencereden 4 basamaklı merdivenle de geçilebilir. Kuzey yöndeki kapısı tek kanatlı ve 0.70x1.70 metre ölçülüdür. Sâhası 5.30x3.00 metredir. Kible ve doğusunda dörder camlı, 1.12x1.20 metre ebadlı birerden 2, kuzeyinde ise 10'ar santim dar ve kısa ölçüde irili ufaklı 12 camlı bir pencere vardır.

Son cemaat yeri 2.40x4.00 metre sâhalı, doğu yönü bir küçük pencerelidir. Zeminini cümle kapısı önüyle birlikte kilimlidir. Ayakkabı çıkarma yeri çini döşenmiş şekilde ve 1.20x1.30 metre ölçülüdür. Oda kapısı ile mahfelin dış kapısı önünde 1.00x2.10 metrelik beton bir ayakkabı çıkarma yeri daha vardır.

Mahfelin kuzeyindeki çalışma ve dinlenme odası 1.90x2.40 metre sâhalıdır. Önünde beton gider yollu bir abdest alma musluğu bulunmaktadır. Helâ batı yön ilerisinde, ortada bir tanedir. Avluda mermer bilezikli kuyu, ihtiyaç olmadığından

İSTANBUL CAMİLERİ

HOCA HAYRİ EFENDİ CAMİİ

muattaldır. Dış kapı önündeki sayalığın çatısı yeni kiremitlidir. Buradan sokağa 5 beton basamakla inilmektedir.

Işık, tavandan beş ampullü bir askı, mahfel ile son cemaat tavanlarından inen birer sâde ampul ve mihrapta abajurlu iki duvar lambasıyla sağlanmaktadır.

İmam meşrutâ evi minarenin doğu yönünde, fakat kiracı elindedir. Caminin altında da bir bakkal dükkânı ile birkaç kira evi mevcuttur. Caminin sâhası 70-80 cemaat alabilir.

Kasımpaşa'da, Zindanardı mevkiindeki Sivrikoz Camii'nin üst tarafındaki sırta, yarı fevkanidir. Yaptıranı Seyyid Ali Reis (veya Çelebi), Fatih devri adamlarından imiş. Caminin yapılışı bilinmemektedir. Yalnız Sultan III. Murad zamanında, 997 (1589) yılındaki onarıma ait bir kıt'alık kitâbenin şu tarih mısraından;

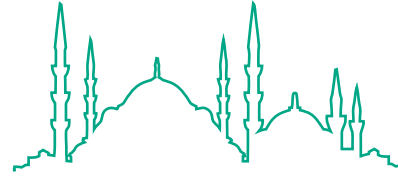
*Hâtifi kudsî dedi itmamının tarihini
"Himmeti Seyyid Ali yaptırdı zîbâ mescidi"*

bu zâtın Fatih zamanıyla ilgisi olmaması lâzım gelir. Bu tarihte cami tamir değil; tecdit edilmiş olsa gerek. Caminin karşısındaki kahve evi sahibinin eski bir tarih kitabı gravüründen büyüttürerek Fatih'in resmi yanına astığı Seyyid Ali (Çelebi) ismindeki zatın Fatih devri adamı olması, fakat caminin bânisi olmaması ihtimali kuvvetlidir. Zira, yapılış tarihi III. Murad devrini göstermektedir.

Diğer taraftan "Hadikatü'l-Cevâmi"nin C.2, s.16'da; "Bu caminin bu isimle yâd edilmesine sebep olarak, temel atma günü padişah III. Murad Okmeydanı'ndaki köşkünde etrafa bakınırken görüp, 'Halkın ne için toplanmış olduklarını' sorması ve 'Şurada bir miktar 'İbâdullah' cem olmuş, ne içindir? Haber ahnsın' diye irade buyurdıklarında kullanmış oldukları 'İbâdullah' tâbiri, caminin bu isimle şöhret bulması neticesini vermiştir" şeklinde izah edildiği halde, Fatih'in Okmeydanı'nda bulunduğu bir günde bugün Kulaksız diye anılan mahalle giden askerler, su bulamadıkları için ahali ile mücadele ettiklerini, halkın ise bu caminin altında bol su bulunduğunu bildirmeleri üzerine oradan kapılarını doldurduklarını öğrenince "Kul Haksız" demelerinden ve suyun bolluğunu da "İbâdullah" tâbiriyle anlatmalarından dolayı, caminin bu isimle şöhret bulduğunu anlatan iki rivâyetten hangisinin doğru olduğunu kestirmek mümkün olamamaktadır.

Caminin sâhası 9.00x6.30 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 106 santimdir. Dış kapısının önüne, sokaktan beş geniş beton basamakla çıkılır. Kapının ölçüsü 1.50x2.20 metre, kalın tablalı ve sarı boyalı olup, ayakkabılık 2.15x1.20 metre ölçüde, mozaik zeminli ve daire şekilli çinilerle döşenmiştir. Son cemaat yeri 3.60x5.20 metre sâhahdır. Kuzey yönü, dördü küçük sekizer camlı 1.50x1.30 metre ölçüde 3 pencerelidir.

Mahfele sağ yönden 15 mozaik basamakla çıkılmaktadır. Sâhası 3.20x6.30 metre, ortası kavisli çıkma, önü trabzanlı, gerisinde kafesle ayrılmış kadınlar kısmı bulunmaktadır. Bu kısım 3.70x5.35 metre ebadındadır. Doğu yönü altışar camlı ve 1.50x1.40'ar metre ölçüde, kuzey ciheti ise sekizer camlı 3 pencerelidir. Mahfel duvarları 35 santim kalınlıkta ve tuğla yapılıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

İBÂDULLAH CAMİİ

Minarenin kapısı ön mahfelin kuzeybatısında olup son cemaat yerinden mahfele 12 basamakla çıkıldığına göre, mahfelden de şerefeye 44 basamak bulunduğundan ötürü; hepsi 56 basamaktır. Duvarları horasan harçlı tuğla yapılı, şerefeye çevresi kesmetaş, petekle arasındaki yer darca, külâh boğumlu ve kurşunludur.

Tavanın göbek kısmı kabartma güneş şûâlîdir. Merkezinde bir büyük ve etrafında da iki küçük topkandil asılıdır. Çatının iki metrelik çevresi yeni kiremitli, ortası ise âdi kiremitle örtülüdür. Alt pencereler 1.00x1.60 metre ölçülü, altışar camlı, mozaik zeminli demir parmaklıklı, üç yönde ikişerden 6, kuzeyde ise biraz daha küçük 2 olacak şekilde, cem'an 8 dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

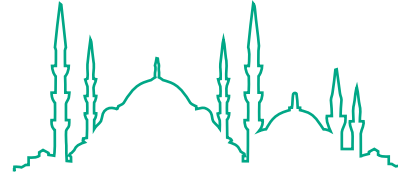
Mihrap klâsik kemerli, yarı üstuvâni gömme, 1.15x3.00 metre ebadında boyalı ve süslüdür. Alınlığında yeşil zemin üzerine beyaz yazılı "Euzü Besmele" çini levhaları tesbit edilmiştir. Maksûreler 3.00x2.30'ar metre genişlikte olup, önlerinde mahfeli destekleyen 54'er santim çevreli iki ahşap direk vardır. Üst pencereler klâsik kemerli 0.80x1.40 metre ölçüde, üçeri sabit yedişer camlı, üç yönde ikişerden 6 tane çift demir çerçevesi ve 18'er camlı pencereden ibarettir.

Tavanın göbeğinden altı köşeli büyük bir cam fener asılmıştır. İki küçük topkandilin çengellerine gerilmiş bir floresan lamba ile kible yönde tavanın ortasından bir diğer pembe karpuz lamba, iki baştan ise abajurlu birer petrol lambası indirilmiştir. Şamdanlar üzerinde 6 sivri ampul ve yan duvarlara tesbitli bir küçük petrol lambası bulunmaktadır. Son cemaat yerinde de tavana asılı yeşil bir kavanoz abajur ile iki sâde ampul vardır. Cami 250-300 cemaat alabilir.

Minarenin kuzeyinde, suyu sarnıçtan alınan bir çeşme mevcuttur. Caminin kuzey yönü ve bu çeşmenin solunda 1961 yılında mahalle halkının yardımlarıyla yapılan beton çatılı, gider yollu, üstleri tahta kaplama beton oturma yerli, 4 musluklu, çevresi demir parmaklıklı çok şirin ve bakımlı bir temizlik yeri vardır. Karşı tarafta üstü âdi kiremitli, gider yollu ve üç musluklu eski abdest alma yeri muattal, büyük, kapaklı ve taş teknelidir. Gerisinde iki helâ, tabutluk ve gasilhâne bulunmaktadır.

Çeşme ve minarenin kuzey karşılarında, orta yerde çevresi demir parmaklıklı mezarlıkta bâninin karataşlı büyük merkadı ile birkaç kabir ve cesim bir ağaç vardır.

Galata'da Yağkapanı mevkiinde, ada halinde ve fevkani olup, altında 17-18 dükkân vardır. Yaptıranı "Makbul" namıyla anılan Maktul İbrahim Paşa olup, İstanbul'u ilk yaptıran "Yanko" nun sülâlesindedir. Selânik'te "Ayasofya" ile Kavala ve Hezargrat'ta da camileri varmış. 13 sene Sadâret'te bulunmuş ve 942 (1536)'da katledilmiştir. Kabri Tersane arkasında "Canfeza Zâviyesi" diye anılan yerde, ayrı sofadadır. 1023 (1615) yılında katl olan Sadrazam Nasuh Paşa da yanına gömülmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

İBRAHİM PAŞA CAMİİ

Caminin sâhası 12.30x9.30 metre ve duvarlarının kalınlığı 38 santimdir. Tavan 6.30 metre yükseklikte ve ahşap olup, sokaktan 20 mozaik basamaklı merdivenle batı yön iç giriş kapısı önündeki çini zeminli ayakkabı çıkarma yerine ve buradan da 22 dönen basamaklı merdivenle mahfele çıkılmaktadır.

Cümle kapıları biri kuzey, öbürü batıda olmak üzere toplam 2 tanedir ve her ikisi de kalın, tablalı, doğrama, filizî yağlıboyalı ve 1.60x3.20'şer metre ebadlıdır.

Mahfeller de içli-dışlı iki tanedir; iç mahfelin biri batıda, öbürü kuzeyde olmak üzere 2 kapısı vardır. Batı kapısı 1.12x1.90, öbürü 1.65x2.15 metre ölçülerindedir. İç mahfel 3.40x9.30 metre sâhalı, önü trabzanlı, gerisinde ve kuzey yönde 1.12x1.32 metre ölçülü dikdörtgen 2 pencere bulunmaktadır.

Üst pencereler klâsik kemerli, üzeri sabit 5'er camlı, 1.30x1.70'er metre ölçüde, üç yönde ikişerden 6, ön mahfelin doğu yönünde bir, dış mahfelin gerisinde dört, batısında iki; doğusunda üç ve kible yönde, merdivenin arka tarafında da bir olmak üzere, cem'an 17 tanedir. İki mahfel arasında da aynı pencerelerden iki tane mevcuttur.

Minare kapısı mahfel merdiveninin yukarısında, kontrplaklı müezzin odasının yanında, ahşap yapılı ve 49 basamaklıdır.

Alt pencereler 1.20x2.40'ar metre ölçülü, üçü sabit dokuzar camlı olup, üç yönde ikişerden 6 tane dikdörtgen, mermer zeminli ve demir parmaklıklıdır.

Mihrap gömme, çevresi, içi ve taç kısmı nakışlı, ebadı 2.00x3.50 metre, minber 12 basamaklı, boyalı ahşap, 0.82x3.50 metre ölçülü, kürsü ise sol kible köşeye tesbitli, 3 basamaklı sabit merdivenlidir.

Tavanın göbeği sekiz köşeli yıldız şekilli, zemini kahverengi, tavanı beyaz çıtalı, filizî zeminlidir. Merkezinde şişeli ve billûr zincirli bir avize ile mihrabın

karşısından ve mahfelin önünden ikişerden 4 karpuz lamba asılıdır. Şamdanlar üzerinde birer sâde ampul, mihrap duvarında da çift abajurlu birer aplik bulunmaktadır.

Son cemaat yeri dış mahfelin tıpkısı olup, çarpık sâhalıdır. Kible yönü 9.50, doğusu 8.60, kuzeyi 10.80 ve batı yönü de 1.70 metre ölçülüdür. Mahfel, sâhanın merkezinden ahşap bir direk ile desteklenmiştir. Doğusunda sokağa iniş merdiveninin sağında bir oda görülür. Bu odanın sol yönü 0.78x1.90 metre ölçüde, çift camlı tek pencerelidir.

Mahfel merdiveninin solunda, yâni kible yönünde bir, batıda iki ve 1.50x3.30'ar metre sâhalı maksûrelerin gerisinde iki dikdörtgen pencere daha vardır. Temizlik yerlerinden biri caminin doğu yönündeki Fermeneciler Sokağı'nda, derin gider yollu, iki uzun oturma tahtalı ve 5 musluklu, arkasında cesim bir su deposu bulunan öbürü ise caminin alt giriş kapısının karşısında, çatısı ehram biçiminde, beton zeminli, iki baş tarafında birer, iki yönünde üçer musluklu ve büyük taştekneli bir temizlik yeri şeklindedir. Fakat burası uzun zamandan beri kullanılmaz durumdadır.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

Sişli civarında, Maçka'da Teşvikiye Caddesi üzerinde, fevkanidir. Yaptıran Raif Ağa isminde bir hayırsever olup, yapılış tarihi 1293 (1876) yılıdır. Dış kapısının solundaki akar çeşmenin duvarında görülen üç kıt'alık ta'lik yazılı kitâbenin son beyti şöyledir;

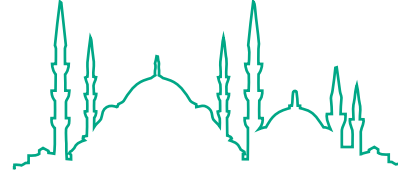
*Mescid-i İclâliyye tarihini söyle "Nazif"
"Ol Mehemmet Rayîfi me'curun et Mevlâ
heman",*

Kapının sağ tarafında cami akarı bir dükkân bulunmaktadır. Dış kapıdan çapraz kare oyuk çizgili sırlı tuğla döşeli koridora girilince, karşıda imam meşrutâsı görülür. Giriş kapısı üçer tablalı, 1.20x2.00 metre ölçüde ve koridor 2.00x7.50 da metre sâhalıdır. Kapının üstünde sabit üç camlı bir çerçeve vardır. Eşik, sokaktan iki basamak yüksektir.

Mahfele, meşrutâ evin sağında, yanı trabzanlı ve muşambalı dönen 12 basamaklı merdivenle çıkılır. Kadınlar kısmına da gerisi camekânlı küçük bir sofadan içeriye girilip sağ ve sol yönlerdeki 11'er basamaklı merdivenlerden çıkılabilir. Her iki yön merdivenin ortasında bulunan sahanlıkların yan ve gerilerinde ikişer oda kapısı vardır. Bunlardan doğu tarafta, "Akar dükkân"ın üstüne rastlayan odanın zemini kilimli, kapısı açıktır. Yanındaki kapı kapalı ve kilitli ise de, açık kapılı odadan buna geçmek için ayrı bir kapı görülmektedir. Bu odada fahrî müezzin oturmaktadır. Açık odanın ebadı 3.90x5.10 metredir. Doğü cephesinde 0.90x1.80 metre ölçülü, üçü sabit beşer camlı 3 ve kible-doğü köşede de biraz darca bir tane olmak üzere, hepsi 4 tane dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Batı yönden de aynı biçimde fakat 2 basamaklı merdivenden mahfele çıkılırken, ortada bulunan 2 oda kapısı kapalı ise de, doğü yöndekilerin tıpkısı olduğu dıştan da anlaşılmalıdır. Mahfellerin önleri tamamen kafeslidir. Kavis çıkma kısmın sâhası 2.60x4.31 metre ölçüde, yan kısımları 1.70x6.00'şar metre ebadında olup, sağ cihette 8, sol yönde 5 kafes bulunmaktadır. Çıkma kısımla soldakinin arası iki kafesle bölünmüştür.

Çıkma sâhanın gerisinde 0.60x1.10 metre ölçüde 16 camlı ve sabit bir çerçeve, sağdakinin gerisinde ise 3 camlı bir pencere mevcuttur. Camiye, çift kanat kapısı ikişer ve iki tarafındaki çerçeveleri altışar camlı, 4.25x2.20 metre ebadlı camekândan girilir. Sâhası 7.70x17.30 metre, tavanının yüksekliği 4.50 metredir. Ortasından 80'er santim çevreli 4 adet ahşap dörtgen direk desteklenmiş tavan çıtalı, yağlıboyalı ve sâdedir. Duvarların temelden yukarısı ahşaptır.

İSTANBUL CAMİLERİ

İCLÂLİYE CAMİİ

Kible, 45 derece sağa dönüktür. Bu sebeple minberle mihrabı sağda, yanyana gelmiştir. Mihrap istalâktitli ve alçı yapılıdır. Kemerinin iki tarafındaki boşluklar yaldızlı ve kabartma arabesk tezyinatlıdır. Ölçüsü 1.85x3.85 metre olup, alınlığında celî sülüs “Fenâdethül Melâiketü...” Âyet-i Kerîmesi yazılı kabartma çerçevesinin üst kenarı klâsik ayna, yüzleri yaldızlı motiflidir.

Minber 8 basamaklı, kestaneden yapılmış, cilâlı, ince ve şekilli parmaklıklı, ayaklar, kapı, çardak ve külâh sanatlı, ölçüsü 0.78x2.80 metre olup arı cilâlıdır. Kürsü ahşap krem renkte yağlıboyalı, çanak 3 metre çevreli, yüksekliği birbuçuk metre, dayama merdivenli, yüzleri tahta kaplama, kuşakları yeşile boyanmış olup ayakları oyma şekillidir.

Pencereler, üstte beşer tane si sabit ve ensiz, dokuzar camlı, 1.00x2.80 metre ölçüde ve dikdörtgen, doğu yönde 5 ve batıda da 4 olmak üzere hepsi 9 adetten ibarettir. Minarenin kapısı doğu yönde, yarı gövdesi sokağa çıkmalı ve alttan üç kalın demir çubuğa oturtulmuş, tuğla yapılı ve 21 ahşap basamaklıdır. Şerefesi “fener” tiplidir.

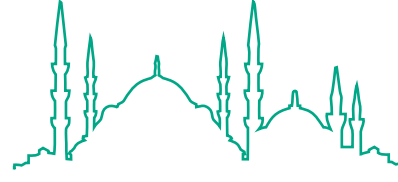
Camiyi ışıklandırmak için tavandan mihrap önüne 12 zarif şişe içerisinde sivri ampullü, billûr zincirli bir avize indirilmiştir.

Şamdanlar üzerinde iki sâde ampul ile kürsü yakınındaki gömme ve camlı dolabın iki tarafında billûr ayaklı, ikişer şişeli bir çift duvar lambası vardır. Yine tavandan güney cephenin iki başında beyaz abajurlu ve kuzey cephenin iki başında mahfel kafeslerinin ilerisinde iki, çıkmanın önünde de bir olmak üzere, cem’an 3 kavanoz asılıdır. Tavanı destekleyen direklerin arasında da 3 küçük ve 1 orta boy topkandil bulunmaktadır.

Cami, 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde, Ortaköy ve Kuruçeşme arasındaki kömür depolarının berisinde, deniz kıyısında, Defterdar Burnu mevkiinde, fevkanidir. Yaptıran zât 1071 (1661) tarihinde Mısır'a vali olup, 1074 (1664) yılı Ramazan'ında vefat eden Defterdar İbrahim Paşa'dır. Caminin yakınında vaktiyle kendisinin mevcut yalısına, Sultan III. Ahmed zamanında Neşatâbâd nâmındaki sahilsarayı ile Selim Paşa Yalısı eklenerek yapılmış ve ma'mure halini almışsa da, şimdilerde ıssız kalmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

İHMAL PAŞA CAMİİ

Caddeden 35 parke kaldırım taşı basamaklı merdivenle önüne inilen caminin, biri deniz kıyısında, kible yönünde cesim, öbürü doğuda, yerinin bulunduğu avluya açılmış iki kapısı vardır. Büyük kapının üzerindeki iki kitâbenin tarih beyitleri şunlardır:

1- Mücevher söyledim tarihini "Ayn-i" secde-i şükret
"Bu ra'na camii tamir kıldı cûdi Han Mahmud"
1248 (1833)

2- İki mısra ile tarihi dûta Hame nazmetti misâli yâkut
Eseri Hayri Hasan Paşa'yı kıldı Hak Dârı kitab-ı mevkut
1302 (1884)

Caminin bu tarihlerde onarılıp harâbîden kurtarıldığı anlaşılmaktadır. İlk imar Sultan II. Mahmud, ikinci imarsa Bahriye Nâzırı Hasan Paşa tarafından yapılmıştır. Şimdi yine şiddetle onarıma muhtaç caminin hemen ele alınmasını hulûs-ı kalp ile hatırlatırız.

Sâhası 8.60x9.80 metre ve taş yapılı duvarlarının kalınlığı 84 santimdir. Avludan son cemaat yerine giriş kapısı kahverengi yağlıboyalı, kalın tablalı, 1.60x2.70 metre ölçüde, önü duvara tesbitli ve desteklidir. Tavanlı çatısı yeni kiremitle örtülü ve saçaklıdır. Ayakkabı çıkarma yeri 2.70x2.30 metre genişlikte olup, zemini Malta taşı döşelidir.

Son cemaat yeri sağda, tabanı ve tavanı tahta, sâhası 4.30x8.60 metre ve hasırlıdır. Ortasında klâsik kemerli 0.80x2.15 metre ölçüde gömme bir mihrapçığı vardır. Cümle kapısının önü muşambalı ve 1.50x2.50 metre ebadlıdır. Kapısı kalın tablalı, doğrama boyalı, 1.50x2.10 metre ölçüde, söveleri ise 20x24 santim kalınlık ve genişliktedir. Kuzey cephesinde 1.20x1.45 metre ebadında, altısı sabit onar camlı dikdörtgen 6 pencere vardır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.60x3.20 metre ölçülü olup, alınlığındaki “*Kül-lemâ dehale...*” Âyet-i Kerîmesi celî sülûs yazılıdır. Minber 8 basamaklı, 0.90x3.000 metre ebadında, yanları ve üçgen kısımları yeşil zemin üzerine yaldızlı ve kabartma motiflidir. Kürsü beş cepheli, 2.30 metre çevreli, yüksekliği 1.30 metre ve dayama merdivenlidir. Şamdanlık 67 santim eninde, muşambalıdır.

Tavan sekiz köşe göbekli, zarif kabartma motifleri çiçekli ve altın yaldızlıdır. Köşeleri ve cepheler muşamba üzerine yapılmış nefis nakışlarla süslüdür. Merkezinde 16 ampüllü billûr bir avize asılıdır. Şamdanlar üzerinde de 4 sâde ampul bulunmaktadır.

Pencereler 1.15x1.80 metre ölçülü, alttan ikisi sabit altışar camlı, doğu, kible ve kuzeyde ikişerden toplam 6, batıda da 3 olmak üzere hepsi dokuz tane olup, içten kapaklı, dışları demir parmaklıklı ve beton zeminli pencereler şeklindedir.

Son cemaat yerinin kiblesinde kapısı bulunan minare, tuğla yapılı ve basamak sayısı 52 iken, beş-altı sene önce yeniden yapılmak üzere Vakıflar’ca üst yarısı yıktırılmış olduğundan, şimdi caminin çatısı hizasına kadar olan ahşap 26 basamağı mevcuttur.

Batı mahfele, üçü kapısı dışında bulunan 15 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Cümle kapısının doğu yönündeki kapıdan 3.85x2.25 metre genişlikteki sofaya geçilir. Buradan da sağ yönde bulunan sâhil kapısına 10 beton basamaklı

merdivenle, 3.00x10.00 metrelik holden geçilerek gidilir. Bu kapı çok kalın, tablalı, boyası silinmiş ve eski olup, 1.90x2.30 metre ölçülüdür. Kemerinin dış yüzünde, yukarıda kaydettiğimiz kitâbeler bulunmaktadır.

Deniz kıyısında, sol tarafta bir tek helâ ve sağ yönde kafesli telle demire kadar çevresi kapatılmış bahçe görülür (Tekrar içeriye dönelim).

Sofanın sol yönünde geniş dönen 13 basamaklı, iki tarafı zarif oyma yıldız ve daire biçimli parmaklıklarla çevrili merdivenden kafesli kısımlara çıkılır. Üst sofanın kuzeyindeki kapının içerisinde, el yıkama yerinde geniş ve delikli mermer tekneli bir muslukla, sol tarafında ayrı kapılı bir helâ ve dış taraf bitişinde de bir müezzin meşrutâ odası vardır.

Sofanın batı yöndeki kapısından önce kible yönü kafesli kısma, buradan da önu açık ikinci mahfele geçilir. İkisinin derinlik ölçüsü 5'er metre, kafesli kısmın genişliği 3.90 ve öbürünün 5 metredir. Her iki kısmın kuzeyinde dörder camlı 1.15x1.80 metre ölçüde ikişer sürme pencere bulunmaktadır. Tavanlar ahşaptır. Batı merdiveninin üstünde tahta bölmeli bir de odacık vardır.

Mahfellerin ortalarında tahta kaplamalı birer direk mevcuttur. Halen imam meşrutâsı olarak kullanılan doğu yöndeki hünkâr mahfeli ve sofasının camiye açılan zarif dökme parmaklıkları ile kapalı duran üç pencere eskimiş olup, onarılmak ihtiyacındadır.

Avludaki temizlik yeri beton zeminli ve 3.70x20.00 metre sâhalıdır. Kuzeybatı köşesinde 0.80x2.00 metre ebadında ve 1.6 metre yüksekliğinde, üstü kapaklı ve bütün mermer su deposu üç musluklu, derin gider yolludur. Kalın çitalı bir de tahta kanepesi mevcuttur.

Sokak kapısı ile temizlik yeri arasındaki kuzey duvara, 25 basamaklı dayama merdivenin hemen yukarısına, ezan okumaya mahsus "sembolik" bir çardak-minare yapılmıştır. Bu yöndeki çıkış kapısı tek kanatlı, 1.15x2.15 metre ölçülü ve sâde yapılıdır.

Cami, 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İLK NAMAZGÂH

Kasımpaşa Kulaksız sırtları üzerinde, Okmeydanı'ndadır. Yaptıran, Fatih Sultan Mehmed Han'dır. II. Bayezid, tekke ve mutbak ilave etmiş, daha sonra da padişahlar, vezirler ve bazı hayırseverler, gelirini ve yemeğini artırarak yerini genişletmişlerdir.

1184 (1771) yılında Hacı Ebubekir Ağa bir minare yaptırmış, 1234 (1819) tarihinde de Sultan II. Mahmud, tekke ile camiye yenilediği sırada minareyi de bugün gördüğümüz şekilde binâ ettirmiştir. Şimdi, geniş alanında bir kısım yıkıntıları ve kalıntıları görülen minber, Sultan III. Ahmed'in eseridir. Merhum padişah, 1127 (1715) senesinde Avusturya Seferi'ne çıktığı sırada, burası "Kışlak" olarak seçilmiş, cuma namazları kılınmak üzere bir de minber yapılmıştır. Daha evvel 1035 (1626) yılında Gürcü Mehmed Paşa'nın yaptırmış olduğu minber, bu sebeple tecdid olunmuştur. İlk inşaya ait olup, 15-20 yıl önceye kadar yerinde olan kapısının üzerinde görüp kopyasını aldığım kitâbeyi aynen yazıyorum:

*Bu makamı yaptı çün Gürcü Mehmed Paşa
Gördüler ânı yerinde hayli Tahsin ettiler
Bir namazgâh oldu hakke şimdi Okmeydanı'na
Bu fezâyı bînazire tohmı hayrı saçtılar
Olmamıştı bu araya bundan evvel hiç nazar
Bu binayı gördüler candan duâ ettiler
Bu makamı görececek Hâtif dedi târihini
"Hay mahallinde acep mihrâb-ü minber ettiler"*

1034 (1625)

Tophane sırtlarında, Cihangir Camii'nin berisinde, İlyas Çelebi Sokağı'nın sol cihetindedir. Kapısı önüne 17 basamakla çıkılır. Bir adı da "Akarca Mescidi" olan caminin bânisi olan Kalyoncular Defterdarı İlyas Çelebi camide gömülü ise de, ölüm yılı ve caminin yapılış yılı belli değildir.

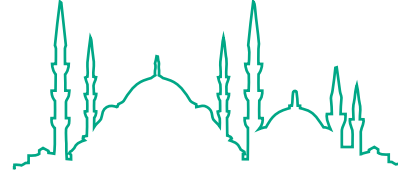
Doğu cephesindeki kapısından beton zeminli avluya girilirken sağda gider kanallı, uzun oturma tahtalı, üstü oluklu sacı örtülü ve üç musluklu temizlik yeri ile yanında bir içme suyu küpü ve bunun sol gerisinde de bir tek helâ mevcuttur. Helânın solunda üç basamak yüksekte batı yöne açılmış tahta kapı, caminin batı duvarına bitişik meşrutâ evin bahçesine aittir.

Son cemaat yeri iki taraflı, sağında mahfel merdiveninin kapısı, solunda 12 camlı bir pencereli oda ile sağ tarafta 16 ahşap basamaklı dönen bir merdiven bulunmaktadır. Mahfelden şerefeye 17 basamakla, son cemaat yerinden 33 basamakla çıkılmaktadır.

Mahfel dört saf genişlikte, iki baş tarafı 1.50x3.00 metre ölçüde ve çıkmalıdır. Önü kafesli, kuzeyinde 4 ve doğusunda da bir olmak üzere, cem'an dörder camlı 5 pencereden ibaretir. Minarenin kapısı, sağ çıkmanın kible yönündedir. Dışı sıvalı, şerife çevresi demir parmaklıklı, peteği uygun, külâhı kapak şeklinde kesmetaştan ve alemleri bakırdandır.

Altan doğu, kible ve batı yönlerde altışar camlı, ikişerden 6 ve kuzeyde de birerden 2 olmak üzere, hepsi dikdörtgen 8 pencere bulunmaktadır. Üsttekiler daha küçük ölçülü olup onbirer camlı, üç yönde ikişerden toplam 6 pencere şeklindedir.

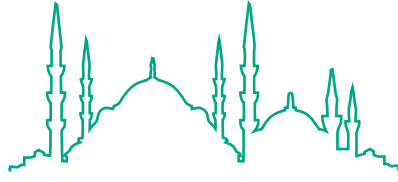
Mihrap yarı üstuvâni gömme, kürsü, minber ve tavan ahşaptır. Tavandan abajurlu üç ampul ile ortadan dört küçük ampul ve üç büyük petrol lambalı bir nevi avize sarkmaktadır. Caminin kible cephesi fevkanidir ve altındaki odalarda oturulmaktadır. Çift katlı büyük meşrutâ evi, denize hâkim durumdadır. Aslında zaaviye olarak yapılmış olan cami, 200-250 cemaat alabilecek genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İLYAS ÇELEBİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

İSKELE CAMİİ

Boğaziçi'nde Rumelihisarı'nın iskelesi yakınında, fevkanidir. Yaptıran Hacı Kemalüddin burada gömülüdür. İlk yapıldığında mescit ahşap ve küçükmüş. Yapılış tarihi bilinmemektedir. Bir ara yanmış olduğundan, Sultan I. Mahmud tarafından 1159 (1746) tarihinde yenilenmiş ve sâhası genişletilmiştir. Yukarıda, cümle kapısı üzerinde Şair Nevres'in dokuz beyitlik kitâbesinin üç mısraı hariç 15 mısraında, ebced hesabıyla herbiri ayrı ayrı tarih tutturulmuştur

ve en sonuncusu "*Camii vâlâyı Sultanı zaman Mahmud Han*" mısraıdır. Bu kitâbenin sanat değeri yüksek ve misilsizdir.

Ayrıca minaresine "*Sezâdır (Nevresâ)*" yazılan tarih "*Tealâ şânühu Allahu Ekber*" ve mahfel için;

"Etti bina bu camii pâk ü bu dikeş mahfeli"-1159

"Dâd âver i rûyi zaman Sultanı Mahmûddüşşiyem"-1159

mısralarıyla aynı tarihler düşürülmüştür.

Caminin sâhası 17.70x11.90 metredir. Cümle kapısı hafif kavis kemerli, yedişer tablalı çift kanat, 1.40x2.30 metre ebadlı ve boyalıdır. Kesmetaş söveleri 22-28 santim kalınlığında ve genişliğindedir.

Maksûreler 2.70x4.50'şer metre sâhalı, yan ve önleri parmaklıklıdır. Sol yönden 18 basamaklı merdivenle mahfele, minare kapısının önüne çıkılmaktadır. Mahfel alttan 60'ar santim çevreli ve ahşap 6 üstuvâni direğe oturtulmuştur. Sâhası 8.15x11.90 metre, önü parmaklıklıdır.

Tavan çıtalarla küçük karelere bölünmüş olup, merkezi dörtgen kabartma şekilli ve kırmızı çerçevesi göbeğinde şişeli büyük bir avize, mihrap yönünde de orta boy bir avize ve çevrede 7 küçük topkandil asılıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, çevresi ve içi esmer, beyaz benekli ve pembe somaki kaplama, ebadı 1.50x2.80 metredir. "*Küllemâ...*" levhası mavi zemin ve beyaz hatlı, çinidendir. Minber 9 basamaklı, 0.70x3.15 metre ölçülü, üçgen kısımları beyaz zeminli, kenarları filizî renkli, külâhın kaidesi beyaz, üstü yeşil renklidir. Kürsü dörtgen ayaklı, çevresi 87 santim, yüksekliği 1.90 metre ve dayama merdivenlidir.

Minare dörtgen kaideli, mahrutu yivli, gövdesi 16 yüzlü, külâhı kurşunlu, basamaklarından 32'si kesmetaş ve 26'sı da betondan olmak üzere toplam 58 tanedir. Kapısı kemerlidir. Çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Pencereler altta dokuzar camlı, 10.60x2.60 metre ebadında, kible yönde 3, doğuda 5 ve batı yönde 6 olacak şekilde hepsi 14 tane; üsttekiler hünkâr mahfelinin doğusunda 2, kible ve kuzey yönlerde birerden 2 olmak üzere cem'an 4 olup, içten kapaklı, dışları demir parmaklıklı, beton zeminli ve tavanları sıvalıdır. Mahfel pencereleri 1.10x2.10 metre ölçülü, küfeki taş zeminli ve demir parmaklıklı, doğuda 3, kuzeyde 4 dikdörtgen, yuvarlak camlı dış üst alçı çerçeveler kiblede 3, doğuda 5 ve batı yönde de 6 tanedir.

Sağ maksûrenin önünde caminin batısı dışındaki temizlik yerine açılmış kalın doğrama ve sanatlı kapıdan beton sahanlığa çıkılır. Buradan 10 basamaklı merdivenle toprak zeminli avluda temizlik yerine inilir. Uzun tahta kanepeli, bir boruya takılmış 4 musluklu, derin gider yollu bu mahallin sol yönünde, ayna taşı üzerinde "Benlizâde Ahmed Raşid Efendi Çeşmesi" ibâresi yazılı ve 1191 (1777) tarihli, suyu kesilmiş bir çeşme görülür. İlerisinde, ilk bâni Hacı Kemalüddin Efendi'nin ve yakınlarının kabirleri bulunan mezarlık, önü duvarlı bir tümsek üzerindedir.

Helâların çatısı havalandırma bacalı, yeni kiremitli olup, kapısı cadde yönüne açık ikişer helâ ve idrarlık şeklindedir. Caminin altındaki yedi dükkânın 35-40 sene evvel muhtelif kimselere satıldığı ifade edilmiştir. Bakkal, aşçı, kahve evi arasında ve hünkâr mahfelinin tam altında, içinde bilârdö masaları bulunan köşe yerde bir "gençlik kulübü" vardır. Yine caminin tetkikine dönelim:

Son cemaat yeri doğu yön altı köşe tuğla zeminli ve 3.00x2.40 metre sâhalı olup, batı kısım çıplak tuğla zeminlidir. Cümle kapısının dışındaki muşamba sâha 2.00x2.20 metre ölçülüdür. Ayakkabı çıkarma yeri mermer ve kesmetaş döşenmiş, iki kademeli ve 2.80x2.20 metre sâhalıdır. Son cemaat yerinin solunda 20 camlı ve kapısının üstünde, 6 camı boyalı müezzin odası vardır. Dış kapıya inilen 140 santim genişlikte, 17 kesmetaş basamaklı merdivenin sol yönü trabzanlıdır ve müezzin odasının bir kısmı bu merdivenin üzerine oturtulmuş durumdadır.

Son ceamaat yerinin kuzeyinde 4, doğusunda 6 tane dörder camlı ve demir parmaklıklı pencereler mevcuttur. Batı duvarının orta yerinde boyalı ve tek camlı bir kapı görülür. İçerisi küçük bir eşya deposu durumunda, köşesinde demir çember ayaklı içme suyu küpü ve önünde yuvarlak bir demir masa vardır. Son cemaat yerinden kuzeydeki avluya açık pencereler 0.96x1.70'er metre ebadlı olup, üçer tanesi sabit 9 camlı iki tane ve 8 camlı bir tane olmak üzere, toplam 3 dikdörtgen pencereden ibarettir.

Dış kapı uzun tablalı, kalın doğrama ve 1.35x2.15 metre ölçüde, yeşil boyalıdır. Batısında 8 camlı, alt kısmı sac kaplama, şekilli demir parmaklıklı yer gasilhânedir. Önündeki camekân 2.00x2.50 metre ölçülü, tavan ve duvarları betondur.

İSKELE CAMİİ

Önünde şilteli geniş bir kanepeler bulunmaktadır. Sâhanın gerisi daha geniştir. Berisinde beton bir teneşir, köşede saplı tas ve kazan görülür.

Duvarları çini kaplanmıştır ve tavanına da bir karpuz lamba asılıdır. Cami, 600-650 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde, İstinye'deki İtfaiye Dairesi'nin gerisinde, mensuplarının hamiyet ve gayretleriyle 1958 yılında yapıp ibadete açılmıştır. Sâhası 6.60x12.40 metre olup, duvarları çift sıra tuğla kalınlığındadır. Ayrıca son cemaat yerinin ölçüsü 3.30x9.80 metredir.

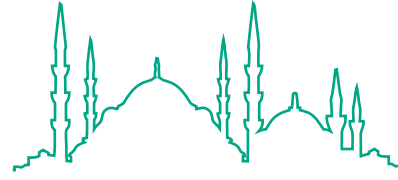
Son cemaat yerine caminin batı yöndeki dış kapısından 5 basamakla çıkılarak, doğu yönde kindense 3 basamak inilerek girilir. Birinci kapı 1.50x2.15 metre, ikincisi 1.25x1.90 metre ebadlı, düz boyalı ve ince tahta yapılıdır. Ayakkabılıklar beton zeminli ve 1.00x2.00'şer metre genişliktedir. Doğu cihetindekinin iki tarafı tahta kaplamalı, üstleri tavanlı kapılarının üst kısımları ikişer camlıdır.

Mihrap kemer boğumlu, yarı üstuvâni gömme ve 2.00x3.00 metre ölçülü, minber 8 basamaklı ve 0.78x2.20 metre ebadında, çevresi nakışlı, yanları trabzanlı ve yeşil yağlıboyalıdır. Kürsü sol köşede, yükseğe tesbitlidir. Tavan beton, çatısı ise yeni kiremitle örtülüdür.

Maksûre kuzeydoğu köşede 1.50x2.15 metre sâhalı ve parmaklıklı olup, sol köşesinde minare kapısı bulunmaktadır. Minare 39 basamaklı, bütünü betondandır. Caminin mahfeli yoktur.

Son cemaat yerinin ortasında, mihrabın karşısında 1.20x2.10 metre ebadında bir açık kapı yeri bırakılmıştır. Önü perdeli olup, eşiginden cami zeminine iki basamak aşağıda, kemeri üzerinde üç camlı sabit bir çerçeve vardır.

Pencereleri kemerli 1.30x2.20 ve metre ölçülüdür. Üçer tanesi sabit dokuzar camlı, kiblede 4, yanlarda ve kuzeyde ikişerden 6 dikdörtgen olmak üzere hepsi 10 tanedir. Son cemaat yerinin gerisinde onikişer camlı ve 1.00x2.00'şer metre ebatlı 2 pencere ile batı yön ayakkabı çıkarma yerlerinde 6'şar camlı, sırasıyla ikişer ve birer pencere mevcuttur. Mihrabın karşısında ve yan cephelerde altışar ampullü birer cihaz asılıdır. Cami 180-200 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İTFAYE CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

KAADİRÎHÂNE (HACI PİRÎ) CAMİİ

Tophane civarında, Boğazkesen Caddesi'nin sağ yönündeki sırt üzerinde, Firuzâğa Mahallesi'nin berisindedir. Aslen kilise olan yapı, daha önce tekke imiş. Yaptıran İsmail Rûmi Efendi 1053 (1643) yılında irtihal edip, önündeki sedli kabristana gömülmüştür. Ölüm ibâresi; *"Kıldı İsmâyıl Efendi nakli gülzârı cinan"* - (1053). Bu tekkesinden başka Edirne, Bursa, memleketi Tosya'da ve başka yerlerde 48 tekkesi daha varmış.

Önce minaresiz olan camiye Sultan III. Mustafa zamanında Sipahiler Ağası Mehmed Ağa bir minare yaptırmış olup, bu zât Dolmabahçe'deki sebilinde medfun iken, bu defa caddenin genişletilmesi sırasında sebili ile birlikte yeri değiştirilmiştir.

Cami ile çevresindeki geniş sâhanın vâkıfı olan *"Hacı Pirî"* adı da camiye ikinci ad olmuştur. Dış avlu kapısı bitişiğinde Topçubaşı İsmail Ağa'nın muhteşem bir çeşmesi vardır. Bu zat, Sultan I. Mahmud zamanında Belgrad Seferi'nde bulunurken 1152 (1740)'da orada vefat etmiştir.

Son cemaat yeri, avlu yönünün son onarımı sonrasında hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle 7 büyük kristal camlı bir camekânla kapatılmış ve bütün sâhası kırmızı-yeşil sırlı tuğla ile döşenmiştir. Kapısından içeriye girilince, 4.50x3.00 metrelik ilk kısmın solunda ve iki basamak yüksekte 3.80x15.00 metre sâhalı ikinci ve esas *"son cemaat"* yerine varılır. Bunun zemini altı köşe tuğla döşeli olup, cümle kapısının önündeki 1.75x2.50 metrelik kısım ise ince desenli tuğla zeminlidir.

Kabristan kuzey yönünde, giriş sâhasından 1.5 metre yüksekte yüz küsur mezar görülmektedir. Çoğunu bu zâviye şeyhleri teşkil etmekte olan kabirlerden İsmail Rûmî'ninki üstü kalın çemberlerle çadır şeklinde, çevresi parmaklıklı açık türbe içerisinde ve en başta olup, ziyaretçilerin saygı nazarlarını üzerine çekmektedir. Bu kabristanın karşısında çift katlı, ön cephesi tahta kaplama imam meşrutâsı bulunmaktadır. Ara yerde, giriş camekânının dışında 3.50x5.00 metrelik sokak zemininin çapraz çizgili ve yeşil renkli çini döşeli kısmından alt baştaki sokak kapısına kadar, tahminen on küsur metrelik kaldırımlı yol daha vardır. Sokak kapısı geniş kavis kemerli ve üstü oluklu saca örtülüdür.

Son cemaat yerine tekrar girilirken, camekânın sağında bir küçük oda kapısı ve bitişiğinde kapaklı bir döner dolap bulunmaktadır. Sâhanın kabristan cephesinde camekân yanından başlayarak, önce 2.20x2.60 metrelik kısımda renkli-renksiz

40'tan fazla camlı, ortası daire biçimli ve 8 bölümlü büyük bir çerçeve ile, buradan doğu nihayetindeki iki basamak yüksek zeminli odaya kadar da çift sırada 46 camlı ikinci bir çerçeve mevcut olup, son cemaat yerini iyice aydınlatmaktadır.

Kuyulu oda son cemaat koridorunun doğu nihayetinde, dört yüzü camlı çerçevelerle çevreli, zemini Malta taşı ve orta yerinde mermer bileziği yer seviyesinde kuyusu bulunan bir odadır. Bu odanın son cemaat yeriyle doğu ve kible yönlerine açık birer de kapısı vardır.

Kuyulu odanın sağında, kible yönündeki tek kanatlı kapılı ve 16 camlı bölme-sinden loş bir sayalığa geçilir. Buradan kible avluya gidilen koridorun iki yanında birer harap oda mevcuttur. Sayalığın sol tarafında geniş mermer tekneli, kitâbeli ve bitişik sağında haznesi görülen, gürül gürül ses veren ikinci bir çeşme daha bulunmaktadır.

Cümle kapısı iç tarafta çift kanatlı ahşap, tablalı, üst kısmı dörder camlı ve 1.60x2.20 metre ölçüde olup, dışarı yönde koyu yeşil yağlıboyalı, filizî tablalı ve söveli-kemerli kalın çift kapının aralarındaki 2.50x1.75 metrelik sâha hasır döşelidir. Girişin sağında bir oda kapısı görülür. Bu odanın son cemaat yerine sürmeli ve demir kafesli, dört camlı bir penceresi ile dış kapı kemerinin iki başında da duvara tesbitli ve zarif dökme ayaklar üzerinde 6 köşeli birer feneri vardır.

Dış kapının sol yön bitişğinde tek kanat kapılı ve dört camlı pencereli, 2.50x3.50 metre sâhalı bir adet ve sol bitişğinde de aynı vasıf ve ölçüde ikinci bir oda mevcuttur. Kuyulu odanın sağ yönünde loş sayalığın üst katına, batı giriş camekânının bir metre ilerisinden 14 mozaik basamaklı ve dönen bir merdivenle çıkılır. Önce, geniş ve harap döşemeli sofanın gerisinde yanyana iki oda vardır. Bunlarda stajyer imam oturmaktadır. Cami 9.90x19.50 metre sâhalı olup, taş yapılı duvarlarının kalınlığı 60 santimdir.

Mihrap 2.40 metre genişlikte, yüksekliği tavan boyuncadır. Hafif kemerli, yarı üstüvâni gömme ve dışa çıkmalıdır. Alınlığında camlı ve çerçeveli celî sülüs yazılı "Küllemâ dehale"..." levhası asılıdır. Mihrabın çevresi ıstampa nakışlarla süslüdür. Minber 7 basamaklı, kontrplak kaplamalı, açık kahverengi boyalı olup, ölçüsü 0.66x2.00 metredir. Külâhı ve çardağı ince yapılı olup, külâh koyu yeşil yağlıboyalıdır. Kürsü doğu maksûrenin ortasına dayalı, dörtgen şekilli, yanları düz parmaklıklı, çevresi 4.00 metre ve yüksekliği de 2.00 metre olup merdiveni dayamadır.

Maksûreler kalın trabzanlı ve 9.90x2.50'şer metre sâhalı, doğu-batı yönlerdedir. Mahfeller üç yönlü olup, 10 basamaklı merdiveni kuzeydoğu köşededir. Kuzey mahfel 1.50x11.50 metre genişlikte olup, ortadaki hafif kavis çıkmasının genişliği de 4 metredir.

Minare kapısı, mahfel merdiveninin üst basamağının sağ yönündedir. Yapısı kesmetaş, boyu uzunca, çanaklı-ğış kesmetaş korkuluklu, peteğış uzun, külâhı boğumlu ve kurşunlu, basamak sayısı 57'dir. Doğuş ve batı mahfeller maksûrelerin aynı ölçüsünde, yanları kafesli olup, sağdaki kiblelerinden bölünmüş bir kısmı "Sultanlar"a, kalan kısmıysa kadın cemaate mahsustur. Sol taraf hünkâr mahfelidir. Bu kısmın kafeslerinin ortalarında açılır-kapanır pencereler mevcuttur. Bütün kafesler kahverengi boyalıdır.

Alt pencereler hafif kemerli ve 1.12x2.14 metre ölçüde olup birer tanesi sabit üçer camlı, dıştan demir kafesli, mozaik zeminlidir. Kible yönünde ve mihrabın iki tarafında 6, kuzeyde cümle kapısının sağında da 0.85x1.70 metre ölçülü ve dörder sürmeli camlı, üçüncüsü dar yapılı, 4. ilâ 6. pencereler 0.85x2.00 metre ebadlı olup hepsi dikdörtgen şekillidir ve bütün kafeslidir. Gerilerindeki tek kanat kapılı oda, kadınlar son cemaat yeri durumundadır. Tavan yeşil zeminli, sarı çıtalı, kare şekilli ve maksûrelerin tavanları koyu kavuniçi, zeminleri beyaz renklidir. Mahfeller, alttan 22 santim çaplı 8 adet dörtgen ahşap direklerle desteklidir.

Hünkâr mahfelinin ve "Sultanlar Kısmı"nın kible yönlerinde, ikisi sabit dörder camlı ve 1.50x1.70 metre ebadlı birer üst pencere mevcuttur. Hünkâr kısmının kapısı 1.00x1.50 metre ölçüdedir. Mihrabın üst iki tarafında hafif kemerli, buzlu camlarının üzerleri çapraz çıtalarla içten kafesli, ikişerden 4 pencere vardır.

Mihrap önünde ve orta yerde billûr zincirli birer orta boy ve yanlarda 4 küçük avize ile kiblede üçer sivri ampullü iki duvar lambası, kuzey ve doğuş mahfellerin içlerinde 3, maksûrelerde 4 sırça çanak ve mihrapta 2 sâde ampul, camiye iyice aydınlatmaktadır. Kuzey mahfelin gerisinde, ikisi batı başta ve biri ortada, diğeri de doğuş baş tarafta, birbirinin aynısı tek tablalı dört kapı vardır. Bunların gerilerinde alttaki son cemaat yerinin üzerinde birer oda bulunduğuş anlaşılıyorsa da, hepsi de kilitli olduklarından içerilerini görmek mümkün olamamıştır.

Caminin içi ile son cemaat yerinin duvarları ıstampa nakışlar ve zarif panolarla süslüdür. Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

Fındıklı ile Dolmabahçe arasında, arabalı vapur iskelesinin karşısındaki set üzerindedir. Yaptıran Nişancılıktan emekli, irfan sahiplerinin başkanı, kaleminin kuvvetliliğiyle tanınmış Ömer Avni Efendi'dir. Cami yapıp bittikten sonra, vakıfların kaydettirdiği 1062 (1652) yılında ölmüş ve mihrap önüne gömülmüştür.

Karşıda, deniz kıyısındaki büyük taş: Atmeydanı'nda vaktiyle mevcut "Güngörmez" adlı kilise, İstanbul alındıktan sonra, -çok sağlam olduğu görülerek- "*Barut mahzeni*" yapılmış ise de, 895 (1490) yılında, yani Fetih'ten 37 sene sonra yıldırım çarpması sonunda havaya uçmuş, birçok parçaları Adalar'a, bir parçası Kız Kulesi önlerine ve hepsinden büyük bir parçası da Kabataş'a düşmüştü. Çevresindeki evler ile dükkânlar ve mahalleler yerlebir olurken, 5-6 bin kişi de helâk olmuş. Adı geçen kilise, Sultan Ahmed Camii'nin bugünkü yerinde imiş. Sultan III. Selim zamanına kadar yerinde duran bu taş, o tarihte Mustafa Necip Çelebi nâmında devlet adamı (Köse Kâhya denilen zat), yakınındaki yalısını tamir ettirirken etrafını yontturup iskele durumuna getirttiğinden, buranın iskelesi olmuş (Hadîkatü'l-Cevâmi', Cilt:2, s.86-87).

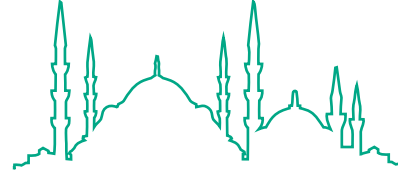
Caminin dış kapısının önüne, set üzerindeki yoldan 7 taş basamakla girilir. Kapı doğu cephede, çift tablalı, kalın, doğrama, yeşil yağlıboyalı, tablaları gri renkli ve ebadı 1.20x2.50 metredir. Ayakkabı çıkarma yeri şekilli çini tuğla döşenmiş olup, 3.30x1.10 metre sâhalı, yirmisi sabit toplam 24 camdan oluşan camekânlı bir tarzıdır.

Son cemaat yeri 3.30x6.90 metre genişliktedir. Kuzeybatı yönünde mahfel merdiveni ve merdivenin kible yönünde minareye geçilen ahşap bir kapı vardır. Son cemaat yerinin gerisinde altışar camlı, Malta taşı zeminli, demir kafesli ve 1.10x1.90 metre ölçüde üç dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Mahfel merdiveninin çift camlı kapısı ince tahtadandır. 16 basamağından 4 tanesi kapının dışında, 12'si iç tarafındadır. Minareye geçilen kapının arkasında bir metre karelik sahadan geçilerek asıl minare kapısı önüne varılır. Minare 61 basamaklı, kesmetaş yapılı, şerefe çevresi duvarlı ve külâhı kurşunludur.

Cümle kapısı ikisi uzun dörder tablalı kalın, doğrama 1.50x2.50 metre ebadında, koyu yeşil yağlıboyadır. Maksûreler ön ve yanları kalın trabzanlı, 3.00x6.00'ar metre sâhalı olup, her iki başında mahfeli taşıyan dörtgen şekilli, tahta kaplamalı ve 90'ar santim çevreli birer ahşap direk mevcuttur.

Mahfel, son cemaat yeriyle maksûrelerin üzerinde birleşik durumdadır. İç

İSTANBUL CAMİLERİ

KABATAŞ CAMİİ

kısımın ortası içerlek, baş tarafları çıkmalıdır. İçerlek kısım 3.30x6.30 ve çıkmalar 6.30x3.30'ar metre sâhalı, batı uçtaki camekânlı odanın ölçüsü ise 3.00x2.30 metredir. Mahfelin önü korkulukludur. Üzerinde bir açıklık bırakıldıktan sonra, daha üstten ahşap kafesler yerleştirilmiştir.

Mahfelin batısında 1, doğu yönünde 2 ve kuzeyinde 4 tane birer metrekarelik ve dörder camlı, cem'an 7 pencere bulunmaktadır. Pencereilerin dışları kafeslidir. Kible yönde de iki küçük üst pencere bulunmaktadır.

Mihrap kavis kemerli, derin gömme ve dışa çıkmalıdır. İçi yağlıboya yeşil perde şekilli, ölçüsü 2.60x4.10 metre, alınlığındaki celî sülüs "*Küllemâ de hale...*" Âyet-i Kerîmesi siyah boya ile yazılı olup, üzeri çıkma saçaklıdır. Minber 7 basamaklı, 0.75x2.45 metre ölçülü, çardak kafesli, külâhı ince ve yeşil boyalıdır. Bütünü sâde ve düz beyaz boyalıdır. Kürsü sol kible köşede, yükseğe tesbitli, çevresi 180 santim ve yüksekliği de aynı ölçüde olup, kenarları oyma şekilli ve dayama merdivenlidir.

Alt pencereler altışar camlı, 1.50x2.35'er metre ölçülü, kırmızı sırlı tuğla zeminli, kalın demir kafesli olup, güney ve kuzeyde ikişerden 4, yanlarda üçerden 6, hepsi 10 dikdörtgen pencereden ibarettir.

K A B A T A Ş C A M İ İ

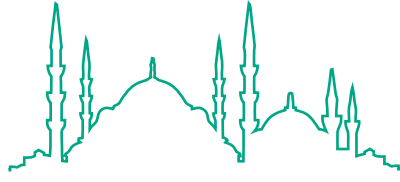
Tavanlar filizî zemin, beyaz ince çitalıdır. Merkezinden 12 küçük ampullü ve billûr zincirli saçaklı bir avize, köşelerde ve cümle kapısının önünde abajurlu birer ampul asılıdır. Mihrabın kemerinde klâsik altı cepheli zarif bir fener, şamdanlarda iki ampul, yanlarda madeni ayaklı birer petrol duvar lambası, doğu ve batı yönlerle iki maksûre arasında da birer petrol lambası bulunmaktadır. Maksûrelerin tavanlarıyla cümle kapısının iç yön tavanında bir karpuz lamba, mahfelde iki ve son cemaat kapısının dışında da kırmızı-yeşil birer fanûs asılıdır.

Müezzin meşrutâsı olan ev, caminin kuzey cephesi dışındaki koridor şekilli dar avlunun batı nihayetinde, tek odalı ve müstemilâtlıdır. Dış bitişiğinde iki helâ ile beton tavanlı temizlik yerinde uzun oturma tahtalı, önü gider yollu ve Taksim Suyu'ndan daimî boşa akan iki ince lülelidir.

Mihrap dışında görülen Ömer Avni Efendi'nin mezarı, yazısız ve tarihsizdir. Doğu avludan sedli sokağa inilirken sol yönde görülen saha, evvelce mevcut meşrutâların yerleri imiş. Caminin arka tarafındaki sırt üzerinde bulunan yerini kıymetlendirmek için bir şahsın isteği üzerine evler yıktırılmış, fakat yenilerini yaptırmak bugüne kadar mümkün olamamıştır.

Müezzinin ifadesine göre, kalabalık zamanlarda cami 650-700 cemaat almaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ

Kasımpaşa'da iskele yakınında, Bahriye Caddesi üzerinde, sağ yündeki kışlanın ortasında, fevkanidir. Camiye iki taraflı merdivenlerden çıkılır. Altında başağa ve çavuşlara mahsus odalar, bir hapishane ile 9 abdest musluğu bulunmaktadır.

Kesmetaş minaresi 77 basamaklıdır. Camiden bir yıl sonra inşa edilmiştir. Yaptıran Ceza-yirli Palabıyık Hasan Paşa olup, cami 1197 (1783) yılında inşa olunmuştur. İki sene sonra cami her cepheden genişletilmek istenildiğinden tamamı yıktırılıp yeniden inşa edilmiş, ayrıca bir de hünkâr mahfeli ilâve edilmiştir.

Bâni Hasan Paşa, Limni Adası'nı düşman hücumundan kurtardığından, 1184 (1771)'de derya kaptanlığına atanmış ve sonra Sultan I. Abdülhamid devrinde istiklal davasına kalkışan Kahire beylerini donanma ile bastırıp perişan etmiş, Akka Kal'ası'na giderek Şam'a kaçmış olan Tahir Ömer'in kellesini devlete getirmiştir. Daha sonra ayaklanan Moralılar ve tecavüzlerde bulunan Arnavutlar'ı tedip ve 1203 (1789) tarihinde Moskof donanmasıyla büyük bir savaşta bulunup ertesi yıl sadrazam olmuş, ancak Rusçuk'ta bulunan orduya Babadağı'ndan Sancak-ı Şerif'i gö-

türerek sadâret kahyâsını ve mektupçusu ile bazı efendileri sebepsiz katlettirmesi padişahı gücendirmiş ve gûya taltif eder yollu, mücevher bir kap içerisinde zehirli haplar ve başkaca hediyeler gönderilip mektupçu eliyle kendisine teslim edilmiş, ikinci namazını kılıp seccadeden kalkamadan kutuyu açarak hapları koklar koklamaz düşüp, güneş batmadan önce rûhunu teslim etmiştir. Rusçuk'ta gömülüdür. 18 yıl kaptanlık ve 45 yıl sadrazamlıkta bulunan, yaşı sekseni aşmış olan bu devlet hadiminin Allah taksiratını bağışlasın. Merhumun tersane içerisinde bağısız dolaşan bir arslanı varmış ve daima kucağında yatırarak onunla avunurmuş.

Beyoğlu'nda Galatasaray civarında, Aynalıçeşme yakınındadır. Yaptıran hayırsever hâton, caminin mihrabı dışında gömülüdür. Kabir taşında ölüm tarihi 1027 (1617)'dir. Adı geçen Aynalıçeşme'nin bânisi, Sadrazam Gürcü İsmail Paşa'dır.

Avlu kapısı kiblede, kalın parmaklıklı ve 2.20x3.00 metre ebadındadır. Avluya 3.00x12.50 metrelik beton zeminli, üstü meşrutâ evlerin tabanlarıyla örtülü koridordan geçilerek girilir. Girişin sol nihayetindeki tek kanatlı kapıdan son cemaat yerine ve mahfelin kadınlar kısmı merdivenin önüne girilmektedir.

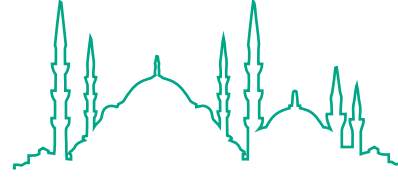
Temizlik yeri avlunun kuzeyinde, son cemaat kapısı önündeki camekân sahanlığın tam karşısındadır. Avlu kırmızı renkte beton zeminli olup, temizlik sâhası bir basamak yüksektedir. İki yönlü 8 musluklu, üstleri tahta kaplanmış beton oturma taşlı ve derin gider yollu, gerisinde üçer helâ ve idrarlık ile bir el yıkama musluğu bulunan bölümün kuzey cephesinde kafesli bir pencere vardır.

Avlunun batı cephesinde, temizlik yerinin girişi solunda çatısı adi kiremit örtülü bir oturma odası bulunmaktadır. Sağdaki bina müezzin meşrutâ evidir. Avluya giriş koridoru üzerindeki meşrutâ evlerin kapıları, caminin doğu yön kuzey mahfel merdiveni üst yanındadır.

Son cemaat kapısı çift kanatlı, 48 küçük kare camlı, 2.00x3.00 metre ölçülü olup, sâhası 3.00x9.00 metre genişliktedir. Önündeki sahanlığın iki yanı kapılı, avludan iki basamak yüksekte mermer zeminli ve tavanıyla çevresi camlıdır. Kapı önündeki sâha 2.00-x3.00 metre ölçüde olup, sol tarafta yere gömülü bir içme suyu küpü vardır.

Mahfele soldan 18 mozaik basamaklı bir merdivenle çıkılır. Burası kadınlara tahsis edilmiş olup, 3.50x8.70 metre sâhalıdır. Tek kanatlı kapısı doğu yönde, 0.90x2.80 metre ölçülü ve kahverengi yağlıboyalıdır. Karşısındaki kapı meşrutânın, kible yönünde olanıysa ön mahfelindir. Kadınlar mahfelinin gerisinde klâsik kemerli, 2.00x1.35 metre ebadlı, 30'ar küçük kare camlı 3 tane ve kible yönde 1.60x2.20 metre ölçüde, çeşitli boylarda 17'şer sabit camlı ve altısı açılır camlı 3 olmak üzere, cem'an 6 pencere mevcuttur.

Müezzinler mahfeli, kadınlar mahfelinin ortasındaki pencereden geçilen cümle kapısının tam üstünde, 1.50x3.75 metre genişlikte, çevresi demir parmaklıklı çıkma ve alttan duvara destekli şekildedir. Cümle kapısı tablalı, sanatlı doğramalı, krem boyalı ve 1.60x2.70 metre ölçülüdür. Cami maksûresizdir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KAMER HÂTUN CAMİİ

Sâhası 8.15x11.15 metre, taş duvarlarının kalınlığı 68 santim, tavan zeytûnî renkte ve sarı boyalı çıtalarla küçük karelere bölünmüş, göbeği dörtgen çerçeve içerisinde arabesk kabartma tezyinat ve güneş şûâlıdır. Ortasında 6 abajurlu bir lamba ile mihrabın yanlarından 2 ve diğer üç yönde de birer olmak üzere hepsi 5 lamba ile şamdanlar üzerinde 2 buzlu ampul görülmektedir. Ayrıca minberin çardağında bir, doğu mahfelin tabanı altında da iki abajurlu ampul vardır. Duvarlar çiğ renkte, zarif nakışlıdır.

Yukarıda, kadınlar mahfeli yanındaki kapısına işaret ettiğimiz doğu mahfel 8.15x2.50 metre sâhalı, kapısı kadınlar mahfelinin kible yönündeki üç pencerenin aynı, fakat 14 camlıdır. Bu mahfel alttan sekiz köşeli 4 ahşap direklerle desteklidir. Buraya, kuzeydoğu köşesindeki 14 basamaklı dayama merdivenle de çıkılmaktadır.

Mihrap klâsik istalâktit şekillidir ve alınlığındaki “Fevelli vecheke...” Âyet-i Kerîme’sinin üst tarafında, taç kısmında arabesk kabartma tezyinat bulunmaktadır. Ebadı 2.25x4.00 metredir. Minber 8 basamaklı, 0.80x2.50 metre ölçülü, koyu sarı cilâli ve sanatlı kabartma süslü, çardağın altı ile üçgen kısım çıtalarla şekillendirilmiş, kenarları oyma parmaklıklı, kapısının iki kenarındaki 42’şer santim çevreli birer zarif sütunlu taç kısmında san’atlı tablalar mevcut olup, külâhı sekiz köşelidir. Kürsü sanatlı, geçme şekilli, 1.80 metre çevreli ve 1.35 metre yükseklikte, cilâli ve

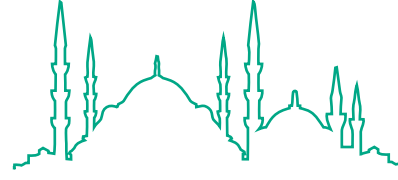
üstü örtülüdür. Kürsünün doğu yön bitişiğinde bir camekân muhafaza içerisinde, mücessem “Ravza-i Mutahhara” görülmektedir.

Minare kapısı doğu mahfelin kiblesinde, yapısı betondan, şerefe çevresi oyma daire ve yıldız kafesli, külâhı kurşunlu olup, basamakları 33 tanedir.

Alt pencereler 12’şer camlı, 1.50x1.90 metre ebadlı; doğu yönde bir, kuzey yönde 2 tane dikdörtgen, üst kısımları 18’er sabit kare ve çerçevelerde de dörder olmak üzere hepsi 22’şer camlı 3, kible yönde ve batıda da ikişerden 4 olacak şekilde cem’an mermer zeminli 10 pencere vardır. Üst pencereler mihrabın iki tarafında klâsik kemerli, çevreleri yeşil ve 17’şer camlı, otuzar kûsur altı köşe camlı iki alçı pencere ile mahfel merdiveninin orta yerinde, kuzeyde 1.50x2.50 metre ölçülü bir pencereden ibâret olup, bütün çerçeveler dıştan demir parmaklıklıdır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Beşiktaş'ta, imaretler civarındaki Sinanpaşa Köprü Sokağı'nda, fevkanidir. İlk yaptıran İbrahim Ağa'nın ölüm senesi ile caminin yapılış yılları belli değildir. Yalnız Sultanzâde namıyla tanınan Hacı Mehmed Paşa'nın Haznedarı Mehmed Ağa'nın minber koyduğunu yazan Hadîka'nın 2. cildinin 101. sayfasında görülen açıklamaya göre, Kara Mustafa Paşa'nın katlinde, 1053 (1644) tarihinde Şam Valiliği'nden Sadâret'e getirilen Hacı Mehmed Paşa'nın yirmi yıl sonra Girit Seferi'ne serdar tayin edildiği ve orada ölmüş olması düşünülerek, caminin Hicrî 11. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olması ihtimali kuvvetlidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KAPTAN İBRAHİM AĞA CAMİİ

Sadrazam Ragıp Mehmed Paşa'nın 1176 (1763) senesinde ölümü üzerine, yerine atanan Hamid Hamza Paşa tarafından yenilenmiş, bu zât da ertesi yıl Kandiye'ye gönderilip Resmo'ya girdikten sonra orada vefat etmiş. Son defa 1311 (1900) senesinde Sultan II. Abdülhamid tarafından -dış kapı üzerinde görülen üç satırlık kitâbeden- yenilenmiş olduğu öğrenilmiştir.

Sâhası 9.50x11.00 metre, taş duvarlarının kalınlığı 90 santimdir. Dış kapı önündeki mermer zeminli sahanlığa iki yönlü, bir yanı oyma şekilli ve dökme parmaklıklı, 7 ve 8 basamaklı merdivenlerle çıkılır. Kapının önü demir köşebentlere oturmuş olup, oluklu sac siperlidir.

Son cemaat kapısı kalın, tablalı ve koyu yeşil yağlıboyalı, 1.70x2.60 metre ebadıdır. Ayakkabı çıkarma yeri çini tuğla zeminli, 1.90x2.00 metre sâhalı ve cümle kapısı önündeki kilimli yer de aynı ölçüdedir. İç kapı da aynı ölçüde, cevizden yapılmış sanatlı doğrama, cilâlı ve önü kalın perdelidir.

Son cemaat yerlerinden sağ yöndeki 3.50x4.50 metre sâhalıdır. Soldakinin yarısında kontrplakla bölünmüş "Cami Koruma Derneği" odası bulunduğundan, kalan kısmı 2.50x2.00 metre ölçüdedir. Kuzeylerinde hafif kemerli, ikisi sabit altışar camlı ve demir parmaklıklı birer pencere mevcuttur. Tavanı ahşap olup, ortasında bir ampul asılıdır.

Mahfele sağdaki son cemaat yerinden, önü kapılı 16 ahşap basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhasının her yönü ayrı ölçüde, çarpık şekillidir. Doğusu 4.20, batısı 7.40 ve kiblesi 17.20 metre, kuzeyi ise 11.20 metredir. Ayrıca müezzinlere mahsus güneybatı yönde 1.50x2.30 metrelik dikdörtgen mahfel, bu sâhaya eklenmiş durumdadır. Mahfelin ön çevresiyle merdivenin üst kenarı trabzanlıdır.

Üst pencereler mahfelin gerisinde, ikisi sabit altışar camlı 1.30x1.70 metre ölçüde 5 dikdörtgen pencereden ibaretir. Alttakiler hafif kemerli, onar camlı, kible yönde 2, doğuda 3 ve batıda 4 olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Tahta zeminli, dışları demir parmaklıklı, ölçüleri 1.00x3.30 metre, kuzey yönde 1.40x1.80 metre ebadlı olan, dördü sabit onaltışar camlı, doğuda ve geride ikişerden 4 pencere bulunmaktadır.

Mihrap kavis kemerli, gömme, içi sarı zemin ve yeşil perde şekilli, ölçüsü 2.35x6.15 metre ve kemerinin üst köşeleri nakışlıdır. Minber 9 basamaklı, beyaz yağlıboyalı, 0.75x3.00 metre ebadında, kenarları oyma şekilli, çardak sanatlı, kabartma ve oyma süslü, külâhı dilimli, köşelerde çıkırıklanmış birer topuz ile alemi ince oymalı, madendendir. Kürsü doğu kible köşeye tesbitli, dayama merdivenli, çanağının çevresi oyma parmaklıklı, sanatlı ve kabartma tezyinatlıdır.

Maksûreler 2.20x4.20'şer metre genişlikte ve trabzanlı olup, ikisinin arası 1.60x2.60 metre sâhalıdır. Sol taraftakinin doğusundan iki basamakla önüne çıkılan kapıdan imam istirahat odasına geçilmektedir. Bu oda eskiden ilkokul imiş. Mahfel koyu yeşil boyalı, köşeleri alınmış 6 dörtgen ahşap dirsekle çevrilidir.

Caminin tavanı çevreden merkeze doğru dört kademeli derinleşmektedir. Orta kısım yerden en yüksekte, dikdörtgen şekilli, filizî zemin ve beyaz çıtalı, göbekten çok şişeli, billûr kaplama zincirli ve orta boy bir avize ile köşelerde kâr-ı kadim dört kandil asılıdır. Bunların altlarındaki çemberler üzerinde birer “Çâryâr” ismi yazılı renkli karpuz lamba ile mihrap yanındaki iki büyük şamdanda “Lâfza-i Celâl” ve “İsm-i Nebî” yazılı iki karpuz lamba daha vardır. Mihrabın iki tarafında ise abajurlu birer duvar lambası ile şamdanlarda dört sâde ampul ve mahfelin iki desteğinde madeni kılıflı birer petrol lambası mevcuttur. Caminin duvarlarıyla pencerelerinin araları ve çevreleri ıstampa nakışlıdır.

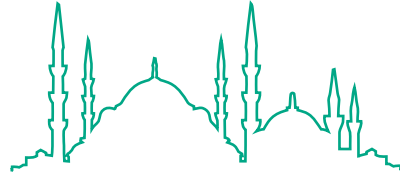
Minare son cemaat kapısı dışındaki sahanlığın doğu yön basamaklarından inilince, camiye bitişik çift kanatlı kapıdan girilen beton zeminli ve sokaktan üç taş basamak çukurda olup, sağ ileride bodrum kapısı görülür. Bodrumun ve caminin son cemaat yerinin kuzey köşesinde kesmetaş yapılı minare kapısı bulunmaktadır. 60 basamaklı minare son yıllarda eski okul odasının çatısı hizasından çatlamış olduğundan, yarıdan yukarısı yıktırılarak hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle eskisinin aynı biçiminde, mevzûn ve metin olarak yeniden yaptırılmıştır. Dörtgen kaideli, üstuvâni gövdesi kısaca, çanaklığı duvarlı, peteği uygun ve külâhı kurşunludur.

Koridorun güney yönünde 4 helâ ve 1 idrar kanalı bulunmaktadır. Temizlik yerleri karşılıklı iki tane olup, koridorun batı yönünde 4 ve doğu cihetinde 6

KAPTAN İBRAHİM AĞA CAMİİ

musluklu, derin gider yollu ve birer uzun oturma tahtalıdır. Bodrum dışında, sokağa çıkış sol yönündeki dayama ahşap merdivenden imam dinlenme odasına, yani eski okula çıkılıp girilebilir. Bu odadan, sokağa açılmış iki de pencere vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KAPTAN PAŞA CAMİİ

Kasımpaşa'da, eski Bahriye Nezareti binasının karşısında, Deniz Matbaası'nın bitişiğinde ve Matbaa Arkası Sokağı'nın köşesinde, fevkanidir. Yaptıran Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa'dır. Caminin yapılış tarihi 1319 (1902)'dir. Matbaaya bitişik dar kapıdan ve koridordan içeriye girilmektedir.

Sol tarafta abdest muslukları ve minarenin kapısı, sağa dönülünce yine sol yönde sokağa da ikinci bir kapısı bulunan helâların iç kapısı

önünden geçilerek, 12 basamaklı merdivenle son cemaat yerine çıkılır. Bunun solundaki dört basamak mahfele çıkmak içindir.

Son cemaat yerinin batı yönünde altışar camlı 2 ve cümle kapısının sağ tarafında bir pencere vardır. İki taraflı maksûrelerin sağ yönde kinde 3 ve soldakinde de 2 tane altışar camlı pencere bulunmaktadır.

Caminin tavanı çadır biçiminde, çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Kürsü yanından cümle kapısına doğru genişleyen üçgen sâhalı kısımda iki açık pencere yeri ve bir giriş yeri bırakılarak tuğla duvarla örülmüş, esas kısım ise muntazam dörtgen şekline getirilmiştir. Caminin sâhası maksûreler, mahfel ve bu üçgen sâha ile birlikte 140-150 cemaat alabilir genişliktedir.

Minare caminin küçüklüğüyle uygun, kısa boylu, 31 basamaklı, şerefe çevresi demir parmaklıklı, tuğla yapılı, çimento sıvalı olup, külâhı alemiyle birlikte betondandır.

Caminin altında büyük bir kahve evi ile aşçı ve berber dükkânları ile kahve evinin köşesinde, sokaktan 1.5 metre yüksek duvarlı ağaçlık bir sâha mevcuttur.

Kasımpaşa'da, Bahriye Caddesi'nin solundan ayrılan İplikçi Sokağı'nın sol ilerisinde, Cümdi Sokağı önündeki yokuş üzerindedir. Yaptıran Sahaf Muhyiddin, mihrabın dışında gömülüdür. Ölüm tarihi 1024 (1712)'dir. Caminin bir adı da "Sahaf Camii"dir.

Minberini Sultan III. Ahmed devrinde, sonuna kadar Kaptanpaşa olan Şehid Kaymak Mustafa Paşa koymuş. Zamanla harap olan cami kapatılmışken, 1961 yılında hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yeniden onarılarak ibadete açılmıştır. Sâhası 11.00x8.00 metre ve temelden yukarı tuğla yapılı duvarları 38 santim kalınlığındadır.

Mihrap hafif kavis kemerli, 1.35x2.35 metre ebadlı, iki yanı kabartma şekilli ve sanatlı birer kolonlu, taç kısmı yine nefis kabartma şekillidir. Alınlığında ta'lik hatla "Fedake ebi ve ümmî..." yazılı son derece zarif çerçevenin İngiltere'den Sultan Abdülaziz'e karyola başlığı olmak üzere gönderildiği, padişah tarafından da bu camiye ihdâ edildiği ifade edilmektedir.

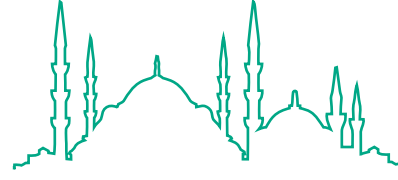
Minber çok eski ve işe yaramaz hale geldiği için, 1961 yılında 0.88x3.84 metre ölçülü ve 10 mozaik basamaklı, basit ve betondan bir yenisini yaptırılmışsa da, bunun kaldırılarak mihrabın sanat inceliğine uygun ve ahşap minberin yerine konulması düşünülmekte olduğu ifade edilmiştir. Kürsü sabit demir çubuk merdivenli, çevresi şekilli demir parmaklıklı, çanağı 108 santim çevreli, yüksekliği 1.5 metre ve zarif yapılıdır.

Pencereler kavis kemerleri sabit buzlu camlı, 1.12x1.80'er metre ebadlı; kible ve doğu yönleri ikişer, batısı ise biraz ensiz bir tane olmak üzere, hepsi dıştan demir parmaklıklı 5 pencereden ibarettir.

Mahfele son cemaat yerinin solundan dönen 13 beton basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 4.40x7.20 metre ve alttan dörtgen 106 santim çevreli, üst kısmı üstuvâni iki beton kolonla desteklidir. Ön korkulukların iki yanlarındakiler tuğla yapılı, ortası ise dalgalı demir kafesli ve kavis çıkmalıdır.

Tavan ahşap, zemini sarı, çitaları kahverengi boyalıdır. Mahfelin doğu yönünde bir ve kuzeyinde de iki olmak üzere, 0.72x1.16 metre ölçülerinde toplam üç penceresi vardır.

Minarenin kaidesi mahfelin kuzeybatısından geçmekte olup, son cemaat yerinin sağ yönünde, tuğla duvarlı, 47 basamaklı, dışı sıvalı, külâhı boğumlu ve kurşunludur.

İSTANBUL CAMİLERİ

KARA İMAM CAMİİ

Cümle kapısının yarından yukarıları birer küçük buzlu camlı, 1.40x2.00 metre ölçülü olup, son cemaat yeri beton zeminli ve 8 metrekare sâhalıdır. Dış kapı kalın çift tablalı doğrama ve iç kapıdan biraz daha kısacadır.

Işık, cephe duvarlarında çam kozalağı biçiminde abajurlu 5 ampul ile mihrabın batı duvarında bir floresan lamba ve çevredeki birkaç sâde ampulle sağlanmaktadır.

Avlunun güney yönü üçgen şekillidir. Beton çatılı eşya deposu ve iki helâ bu kısımdadır. Kuzey avluda gider yollu, üstü dört direğe bindirilmiş oluklu saca örtülü, üç musluklu bir temizlik yeri bulunmaktadır. Kible yönünde cesim bir servi ağacı, kuzey avludan 10 mermer basamakla inilen tek katlı ve çatısı adi kiremitle döşeli, iki odalı bir müezzin meşrutâsı vardır. Bu evin önündeki demir parmaklıklı kabir, camiye yaptıran Sahaf Muhyiddin'e aittir.

Doğu avlunun sokak cephesinde Bezmiâlem Valide Sultan'ın büyük hazneli ve klâsik üslûplu bir akar çeşmesi görülür. Sahaf Muhyiddin'in de İpekçi Sokağı ve caminin alt tarafındaki evlerden birinin avlusunda kaldığı söylenen çeşmesini, vaktin darlığı dolayısıyla arayıp göremedik. Allah, hayırsever dedelerimizi bol bol rahmetiyle taltif buyursun.

Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi Büyükdere’de, Çayırbaşı Caddesi üzerindedir. Avlusuna cadde yönündeki demir parmaklıklı ve kavis kemerli kapıdan üç mermer basamakla inilir. Kuzey ve doğu avlu beton zeminlidir. Cadde yönü çevre duvarı yedi bölüm demir parmaklıklıdır. Yaptıranı Mehmed Ağa olup, yapılış tarihi 1115 (1704) yılından daha öncedir.

Son cemaat kapısı önündeki mozaik sahanlık bir basamak yüksekte olup, üzerinde iki baştan duvara dayatılmış çinko ile kaplanmış bir siper mevcuttur. Kapı boyalı kalın, tablalı, doğrama ve 1.50x2.50 metre ölçülüdür. Son cemaat yeri 4.50x8.60 metre sâhalıdır. Ortadaki mihrapçığın iki yönü ile kuzey ve batı yönlerde sekizer camlı 4 pencere ile dış mahfeli destekleyen iki üstuvâni direk görülmektedir.

Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminlidir. Cümle kapısının önü 2.60x2.10 metre genişlikte muşambalı, kapısı klâsik kabartma ve geçme şekilli, 1.20x2.00 metre ölçülüdür. Cami 9.00x9.75 metre sâhalı olup, taş duvarlarının kalınlığı 120 santim, üstteki tuğla duvarların kalınlığı ise 62 santimdir.

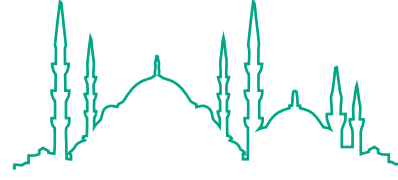
Dış mahfele, son cemaat yerinden dönen 12 tahta basamaklı merdivenle çıkarılır. Sâhası 6.20x4.40 metre, önü ve doğu yönü kafeslidir. Kible köşede minarenin kapısı görülür. Yapısı horasan harçlı tuğladan, çok dar 39 basamaklı minarenin külâhı boğumlu ve kurşunludur.

İç mahfele batı kible yönden 1.08 ve bunun solundan 1.52 metrelik açılır-kapanır birer kafesten geçilir. Doğu, kuzey ve batı üç yönlü iç mahfelin iki yan kısımları 1.80x9.00, kuzey kısmı 1.80x6.40 metre ebadlı, çevreleri oyma şekilli parmaklıklıdır. Dış mahfelin doğu yön karesinin gerisinde ve merdivenin üst başında 2.50x2.50 metre ölçülü üçüncü bir sâha daha bulunmaktadır. Tavanı ahşaptır ve ortasından 66 santim çevreli üstuvâni üç direkle desteklidir. Çatısı adi kiremitlidir.

Camiyi yaptıran Mehmed Ağa, Sultan II. Mustafa zamanında Sadrazam Kethudâsı iken, çıkan ayaklanmada katledilmiş olduğundan mezarı belli değildir. Bu sebeple caminin yapılış tarihi de belirsizdir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, 2.35x3.00 metre ölçüdedir. Minber 10 basamaklı, çevresi oyma şekilli, 0.80x2.70 metre ebadında, sarı boyalıdır. Kürsü sol köşede ve dayama merdivenlidir. Caminin hoparlörü vardır.

Üst pencereler 1.10x1.80 metre ölçülü, sürme çerçevesi, sekizer camlı; kible ve

İSTANBUL CAMİLERİ

KARA KETHUDÂ CAMİİ

batıda ikişerden 4, doğu yönde 3 olmak üzere hepsi 7 tane ve çini zeminlidir. Dış mahfelin batı ve kuzeyinde de birer pencere vardır. Mihrabın üzerindeki daire biçimli pencere, türlü renkte 5 camlıdır. Alt pencereler, üsttekilerin aynı şekil ve ölçüsündedir. Doğu, kible ve batı yönlerde ikişerden 6, bir de mahfel merdiveni- nin çıkış sağ yönünde olmak üzere, cem'an 7 tanedir. Dışları demir parmaklıklıdır.

Tavana asılı billûr bir avize ile bir beyaz abajurlu asma lamba, üç çanaklı, ikişer tanesi duvar ve şamdanlarda ve yedi tanesi de mahfeller üzerindeki sâde ampul- lerle ışık sağlanmaktadır.

Son cemaat yerinin kuzey ve doğu yön dış yüzleri tahta kaplamalıdır. Kible dı- şında görülen ayrı çatılı eski bina tabutluktur. Ayakkabılığın sol tarafındaki kapı eşiklerinden beşer basamak yüksekte iki oda mevcuttur. Meşrutâ evleri avlunun doğusunda, temizlik yerinin hemen karşısındadır. İleride ayrı çatı altında iki helâ ve idrarlık görülür. Temizlik yeri caminin kuzeydoğu köşesi dışında, suyu tulum- ba ile çekilen büyük bir taş teknenin iki başında birer ve cephesinde de üç olacak şekilde cem'an 5 musluklu, derin gider yollu, iki yönü birer uzun kanepeli, çatısı üç direğe oturtulmuş, beton zeminli ve birer oturma taşlıdır. Cami, 200-250 cema- at alabilecek genişliktedir.

Tophane'de Boğazkesen Caddesi'nin sol başında, Kılıç Ali Paşa Camii'nin kuzey yönü karşısında olup, yeni açılan asfalt caddenin yapılması üzerine yüksekte kalmıştır. Son onarımı Vakıflar İdaresi'nce 1961'dedir.

İlk yaptıran, Karabaş lâkabıyla anılan Mustafa Ağa Bin Korkud Bey'dir. Kanunî devri Bâbüssaâde ağalarından olan merhum, 937 (1531) yılında vefat etmiş ve mihrap önüne gömülmüştür. Caminin yapılışı, tabii bundan önceki yıllardadır. Cami zamanla yıpranıp muattal kalmış ve 1193 (1779) tarihinde Mirzazâde Abdullah Ağa'nın eşi Fatma Hâtun'un vefatından sonra kalan malından minberi yaptırılmış ve cami imar olunmuştur.

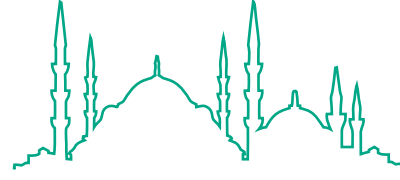
Karşısındaki Kılıç Ali Paşa Camii'nin celî hatlarını yazan Demircikulu nâmıyla anılan Hattat Hacı Yusuf Efendi'nin kabri de bu caminin bânisinin hemen yanındadır. Ölüm tarihi 1020 (1612) olan bu zât, Fatih Camii'nin Kayyımhâne penceresinin dışındaki duvara tesbit edilmiş olan "Fetih" Hadis-i Şerifi'ni de yazmıştır.

Caminin avlusuna batı yöndeki kapıdan girilir. Zemini betondandır. Sağ tarafta musalla ve sol köşede 8-10 kabirli, sokağa açık iki penceresi bulunan bir mezarlık vardır.

Son cemaat kapısının karşısında üstü tavanlı ve çatılı, saçağının alt çevresi tahta kafesli ehram şeklindeki çatı kurşunlu, 8 direkli ve çardak biçimlidir. Temizlik yerinin ortasında ebadı 0.95x2.50 metre ve yüksekliği de bir metre olan kapaklı mermer abdest alma teknesinin çevresi 8 musluklu olup, etrafı oturma tahtalıdır. Doğu yönünde tek odalı meşrutâsı görülür. Bu, çoluk-çocuklu bir aile için hem dar hem de harap yerin onarılırken genişletilmesi için, şimdiki avlu kapısıyla caminin batı avlu köşesindeki boş sâhanın birleştirilerek yeni bir müezzin meşrutâ evinin yapılması pek uygun olur. İmam için de yeni bir binaya ihtiyaç bulunduğu ifade olunmaktadır.

Caminin sâhası 10.90x14.20 metre, çatısı adi kiremitli, taş duvarlarının kalınlığı 88 santim ve sıra taşlı, çift sıra horasan harçlı tuğla ile örülüdür. Mihrap yarı üstuvâni gömme olup ölçüsü 1.50x3.20 metre, içi boyalı, sâde ve güzel şekillidir. Minber 7 basamaklı, sarı cilâli, yanları zarif parmaklıklı ve 0.75x2.75 metre ebadlıdır.

Maksûreler 1.80x6.00'şar metre genişlikte olup, sağ yandakinin batı köşesinde 12 camlı ve 1.40x1.80 metre ölçüde camekânlı bir imam odası vardır. Tavan filizî zemin ve yeşil renkte çıtalarla karelere bölünmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

KARABAŞ CAMİİ

Alt pencereler beton zeminli dikdörtgen şekilli ve altışar camlı, 1.25x2.15 metre ebadlı; doğu ve batı yönlerde dörderden 8, kiblede 2 ve kuzeyde de 4 olacak şekilde, cem'an 14 tanedir.

Cümle kapısı kalın tablalı, 2.00x2.15 metre ölçüde sanatlı ve sarı cilâlıdır. Dış kapı da bunun tıpkısıdır. Yalnız ölçüsü 1.90x1.90 metredir. Işıklandırma tavanın merkezinden bir, mahfelden üç, minber üzerinden bir ve duvarlardan da toplam 11 ampulle temin olunmaktadır.

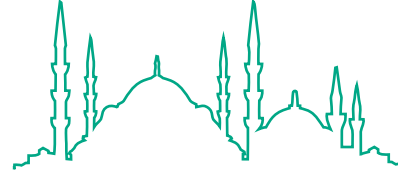
Mahfel önü parmaklıklı, ortası dikdörtgen çıkmalı ve 2.80x10.70 metre sâhalıdır. Son cemaat yeri sağda olup, 2.30x4.70 metre genişliktedir.

Minare kapısı batı son cemaat yerinde, yapısı Horasan harçlı tuğla duvarlı, şerefe çevresi de duvarlı, petek kısa, külâhı kurşunlu ve 52 basamaklıdır. Sol yönde 12 basamaklı mahfel merdiveni bulunmaktadır. Son cemaat yeri bir basamak aşağıda, iki aradaki sâha 2.00x2.15 metre, cümle kapısı önündeki yüksek kısım biraz dar ölçüdedir. Bütün sâha mermer döşelidir. Kapının dış yönü üç yönlü, duvara tesbitli saçak altında, 1.40x2.90 metre genişlikte yekpâre mermer zeminlidir.

Cami 400-450 cemaat alabilir sâhalıdır.

Şişli'de Levend semtinde, Etiler civarında-
dır. Hayırsever halkımızın gayret ve ba-
ğışlarıyla yapılarak 1959 yılında ibadete açılmış
olup, önce “Çiçekçiler Camii” adı verilmiş, sonra
çevresindeki arazinin çoğunda onbinlerce kök
ve her çeşit “karanfil” yetiştirildiği için çok daha
uygun olan “Karanfildköy Camii” nâmı uygun gö-
rölmüştür. Daha sonrasında da semte “Akadlar”
adı verildiğinden, caminin ismi tekrar değiş-
tirilerek “Akadlar Camii” olmuştur. Yapının 46
basamaklı minaresi, iki yıl sonra 1961'de yapılmıştır. Mahfelin sâhası 4.70x7.80
metre ve ortası kavislidir. Üstüne 13 beton basamakla çıkılır.

Caminin sâhası 4.50x7.80 metre, tuğla duvarlarının kalınlığı 24 santimdir. Alt
pencereler dikdörtgen, sekizer camlı ve 1.00x1.80'er metre ölçülü, kible ve doğuda
ikişerden 4, kuzey ve batı yönlerde birerden 2 olmak üzere hepsi 6 tanedir. Üst-
tekiler kavis kemerli, altışar camlı ve dört yönde üçerden 12 adet olup, 1.00x0.70
metre ölçülerindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KARANFİLKÖY CAMİİ

Kapılar caminin doğu cephesinde toplam üç adet olup ilk kapı çift kanatlı ve sol tarafa, kible yönüne açılır. 1.15x2.15 metre ebatlı kapının üstünde dörtgen ve sabit üç camlı bir çerçeve bulunmakta olup, camiye bu ana kapıdan girilmektedir. İkinci kapı birincinin sağında, yani ortada ve batıya açılmaktadır. Ölçüsü 0.90x2.10 metredir. Bu kapıdan öğrenci odasına girilir. Burası aynı zamanda son cemaat yeridir. Sağda, mahfel merdivenine geçmek için iki basamak yüksekte ve kuzey yönüne açılan üçüncü kapı bulunmaktadır. Bunun ebadı da 1.30x2.30 metredir.

Mahfel üç saf genişlikte, önü parmaklıklı ve ortası kavisli çıkmalıdır. Tavan ahşap ve boyalı, çatı yeni kiremitlidir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ahşap, 8 basamaklı ve 1.70x2.80 metre ölçülü, çevresi ve içi mermer sıvalı, yeşil perde şekillidir. Kürsü yapılmamıştır.

Minarenin kapısı kuzeyde avluya açık olup, ayrıca içeriden mahfelden de bir kapı bırakılmıştır. Kaidesi dörtgen, gövdesi oluklu, çanaklık altı tuğladan çıkma şekilli ve külâhı uzuncadır. Basamakları mahfelden çanaklığa 36 ve avluya 11 olmak üzere toplam 47 tanedir.

Caminin duvarlarının dış etekleri ile avludan camiye giriş yolları betondur. Kuzeybatı avluda iki odalı imam evi, minarenin karşısında bir depo ve ayrı çatılı bir de helâ görülmektedir.

Cami 100-120 cemaat alabilir genişliktedir.

Tophane'de Karabaş Camii'nin üst tarafında, Beyoğlu Evlendirme Dairesi'ne çıkılan yokuşun sol yönündeki sokağın içerisinde. İlk yaptıran Mimî Çelebi ile eşinin mezarları mihrabın dışındadır. Bu zat, Cihangir Camii civarındaki Akarca Camii bânisinin kardeşidir. Ölüm yılı ve caminin yapılış tarihi belli değildir. Cami son defa 1379 (1960) yılında hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle onarılarak ibadete açılmıştır.

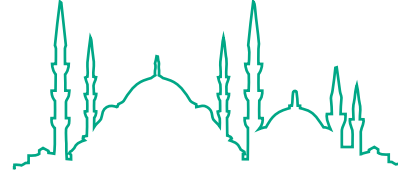
Avlusu çevre duvarsız, doğu tarafın kiblesinde gider yollu, oturma tahtalı ve üstü çatılı, beton zeminli ve 4 musluklu temizlik yeri ile gerisinde beton çatılı iki helâ ve bir idrarlık bulunmaktadır. Kible yönündeki sahada ikişer oda ve iki katlı meşrutâ evi görülür. Buradan sokağa bir kapı bırakılmıştır.

Cami 9.25x8.25 metre sâhâlı olup, taş yapıli duvarlarının kalınlığı 82 santimdir. Son cemaat yeri 1.30x2.20 metre ölçülü olup, kapısından iki basamak yüksek mozaik zeminli ayakkabı çıkarma yerine girilir. Burası 2.15x1.70 metre genişlikte olup, yan cepheleri dokuzar camlı ve çift kanatlı kapıları da sekizer camlı bir camekân içerisine alınmıştır. Sağ yöndeki son cemaat sâhası 2.80x3.60 metre genişliğinde olup, sol cihette 1.80x2.50 metrelik kısmı imam odasıdır. Doğu yönündeki pencerenin yarısı bu odada kalmaktadır. Kuzey pencerelerinden birisi de yine bu oda içerisinde.

Mahfele, ayakkabılığın sağından 16 mozaik basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 5.20x7.20 metre olan mahfel, alttan 22x30 santim kalınlıkta iki beton direk ile desteklidir. Kuzeyinde, ikisi açılır ver altısı da sabit sekizer camlı 3 adet ve doğuda da bir adet olmak üzere 1.30x1.60 metre ebatlı 4 pencere vardır. Mihrap 1.40x4.00 metre ebadında olup kemeri zarif yedi deliklidir. Minberi 9 basamaklı, sarı cilâlı meşeden yapılmış olup, 0.81x2.40 metre ölçüde ve kenarları çapraz kafeslidir. Kürsü sol köşeye tesbitli, aynı malzemeli ve kafeslidir.

Maksûre solda, 1.50x2.30 metre genişlikte ve önü trabzanlıdır. Caminin çevresi beton tavanlı olup sekiz dilimli kubbesi ortada, etrafı onbeşer camlı ve 8 sivri kemerli pencerelidir. Merkezinden billûr bir avize asılmış olup, mihrabın iki yanında birer duvar lambası, doğu ve batı yönlerde ikişer abajur ile kürsü yanına kuş kanadı biçimli bir ampul konulmuştur. Kubbenin kasnağı çevresinde de abajurlu 8 lamba asılıdır.

Cümle kapısının üst kısmı dikdörtgen ve en az ikişer camlı, 1.30x2.30 metre ebadındadır. Alt pencereler 1.00x1.60 metre ölçülü, dördü küçük ve sabit altışar

İSTANBUL CAMİLERİ

KARANLIK MESCİD

(HACI MİMÎ CAMİİ)

camlı doğu, kible ve batıda ikişerden 6 olup üsttekiler de aynı ölçü ve sayıda yedişer camlı, klâsik kemerlidir. Üst pencerelerin ve kubbe çevresindekilerin çerçeveleri demirdendir. Doğu ve batı yön alt pencerelerin ortalarında kapaklı birer dolap bulunmaktadır. Kuzeyde sekizer camlı iki dikdörtgen pencere vardır.

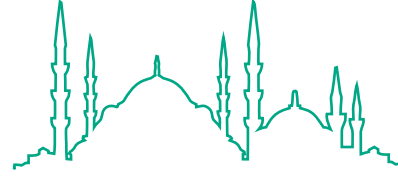
Minarenin kapısı sağ maksûrede olup, yapısı Horasan harçlı tuğla duvarlı, basamak sayısı 67, şerefe çevresi 7 taş duvarlı ve külâhı kurşunludur. Mihrap üzerindeki “Küllemâ...” levhası, caminin son onarım tarihini göstermektedir: 1379. “Lâfz-ı Celâl”, “İsm-i Nebî” ve “Çâryâr-ı Güzin”, “Ahfâd-ı Resûl” isimlerini havi mavi zeminli, beyaz hatlı çini levhalar camiye çok yaraşmıştır.

Camiye hayırsever halkımız tarafından 23 bin kûsur lira para yardımı yapılmış, ayrıca malzeme bağışlarında da bulunulmuştur. Uzun yıllar üç duvar halinde harap ve yanından geçenleri şiddetle keder-yâb etmekte iken, bu son imara emek ve hizmetleri görülenleri Cenâb-ı Hakk iki cihanda aziz etsin.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Taksim ve Fındıklı dereyolunun üzerindedir. Dış kapıdan ayakkabılığa girince, iki tarafta son cemaat yerleri vardır. Sol taraftan 13 ahşap basamaklı merdivenle mahfele çıkar. Mahfelin iki tarafı içerlek, ortası çıkma ve önü parmaklıklıdır. Sağ yönünde, geride altı camlı bir pencere ile çift camlı bir kapı görülür. Bu kapı imam meşrutâsına aittir. Kapının ilerisinde boş bir oda bulunmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

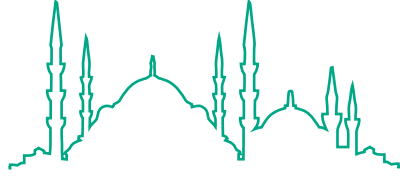
KAZANCI CAMİİ

Cümle kapısının iki yanındaki maksûrelerde bulunan birer ahşap direk mahfel desteklenmiş ve ayrıca iki demir kolonla da tavana asılmıştır. Mihrap yarı üstuvâni gömme; minber, kürsü ve tavan ise ahşap olup yeşil yağlıboyalıdır. Tavanın ortasından 12 buzlu ampullü, köşelerden beşer abajurlu ampullü büyük bir askı indirilmiştir. Cami minaresizdir. Pencere mermer zeminli, kemerli, dokuzar camlı, yanlarda üçerden 6 ve kiblede de 2 olmak üzere cem'an 8 tanedir.

Camiyi ilk yaptıran Kazancıbaşı Ali Ağa'nın ölüm tarihi 1068 (1658)'dir. Sonra, mütevellilerinden Ziftçi Hacı İbrahim Ağa tuğla bir minare eklemiş, ölümünde mihrap önüne gömülmüştür. Vefat tarihi 1124 (1712)'dür. Cami, iki yönden fevkanidir. Batı cephe altında meşrutâ ev bulunmaktadır. Kiblesinde demir parmaklıklı iki açık pencere ve tek kapılı bir kabristan vardır. Burada bâni Hacı Ali Ağa ve Topçu Feriki Ahmed Paşa'nın 1298 (1881) tarihli kabirleri bulunmaktadır.

Mezarlığın kapısının karşısında, köşede bir helâ ve kapaklı, iki musluklu mermer bir tekne bulunmaktadır. Kapıdan itibaren soldaki meşrutâ evin kapısına, abdest teknesine ve helâyâ birer beton yol yapılmıştır. Caminin karşı köşesinde Köprülüzâde Kaymakam Ahmed Paşa'nın Türk klâsik üslûbunda muhteşem bir akar çeşmesi vardır. Caminin hâlen minaresiz olması sebebiyle, camiden Taksim'e çıkışa nazaran sağ köşedeki 8 basamak yüksekteki sed üzerinde ezan okunmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KEÇECİ PİRÎ CAMİİ

Haliç'te Hasköy sırtları üzerinde, fevkanidir. Yaptıran Mehmed Ağa'nın ölüm yılı ve mezarının yeri bilinmemektedir. Cami zamanla harab olduktan sonra, Sultan III. Ahmed'in Başkadını Emetullah tarafından yenilenmiş, altına bir de okul ilâve edilmiştir.

Cami dörtgen planlı ve 9.30x9.30 metre sâhalıdır. Duvarları içten sıvalı, dıştan tahta kaplamalıdır. Son cemaat kapısı 1.70x2.90 metre ebadında kalın, tablalı, doğrama boyalıdır. Son

cemaat yerinin iki başında dokuzar sabit, üçgen ve ikişer dörtgen camlı tek kanatlı kapısı; ikisi büyük ve yedisi de çeşitli boylarda toplam dokuz camlıdır.

Cümle kapısı perdeli, 1.40x2.25 metre ölçülü kalın, doğrama boyalıdır. İki yönlü maksûrelerden sağdakinin gerisinde bir kapı vardır. Sağından minarenin şerefesine 45 basamakla çıkılmaktadır. Minare tuğla yapılı, şerefesi demir parmaklıklı ve külâhı kurşunludur.

Maksûrelerin sâhaları 3.70x2.40'ar metre, ikisinin arası 2.40x1.65 metredir. Mahfele 11 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 2.60x9.30 metre, önü parmaklıklı ve kafesli, doğu ve batı yönleri dörder camlı, 0.78x1.40 metre ölçülü birer sürme pencerelidir. Tavan ahşap, krem zeminli ve yeşil çitalıdır. Merkezinden bir büyük, dört küçük topkandil asılıdır. Mihrabın önünde üç zincirli ve üç ampullü bir askı, ortada asma bir petrol lambası, mihrap duvarında ve kible cephesinde ikişer abajurlu lamba ile mahfelin ortasında karpuz biçimli büyük bir kavanoz ile altta iki yan duvarda üçerden 6 elbise askısı bulunmaktadır.

Dörder camlı, 1.00x2.10 metre ebadlı, sürme, doğu yönde 9, kiblede 3, batıda 4 ve doğu maksûrede bir tek yarım sürme olmak üzere, cem'an 17 alt pencere vardır.

Mihrap klâsik kemerli, yarı üstuvâni gömme ve 1.80x3.00 metre ebadlıdır. Minber beyaz boyalı ve ahşap, yaldızlı çitalarla şekillendirilmiş olup, çardağın önü kapalı, üç yön taç kısımları yaldızlı kabartma ve oymalı, külâhı ince, basamak sayısı 6'dır. Kürsü sol köşede, dayama merdivenli, dörtgen, yüzleri 86'şar santim ölçülerinde olup, yüksekliği 1.65 metredir.

Caminin sol mahfelinin ön ve doğu ciheti ile kürsünün kiblesi sağında iki tane dörder kapaklı dolap bulunmaktadır. Şamdanlıklar muşambalı ve geniştir. Şamdanların üzerinde sivri ve buzlu dört ampul bulunmaktadır.

Son cemaat sâhası, camekân sahanlıklı giriş kapısından beş basamak yüksekte

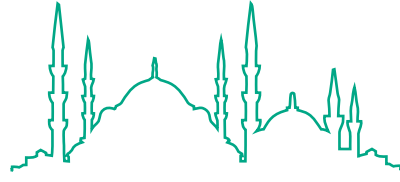
KEÇECİ PİRİ CAMİİ

ve 2.35x5.65 metre ebadlıdır. Kuzey yönünde demir parmaklıklı, sekizer camlı sürme çerçeveleri 0.80x1.60 metre ölçülü iki pencere mevcuttur. Cemekân yapının dışı 1.50x2.30 metre kesmetaş zeminlidir ve doğu yönde dört camlı bir pencere vardır. Bir basamak aşağıdaki beton avlu 5.50x5.00 metre genişliktedir. Bu kapının solundaki gider yollu iki küçük abdest musluğu yetersiz durumdadır. Kapının iki yanındaki pencereler dokuzar üçgen ve sabit, tek kanadı iki büyük camlıdır.

Dış kapının sağ yanındaki akar çeşmenin büyük haznesi doğu avludadır. Çeşmenin haznesiyle cami arasında demir parmaklıkla bölünmüş bodrum kapısının bulunduğu çukur sâhaya üç basamakla inilmekte olup, burada bir kabir taşı ve iki akasya görülmektedir. Avlu kapısı ile abdest muslukları ve sağ yönündeki cemekânlı kapı arası tavanlı, üstü ise yeni kiremitle örtülüdür.

Cami 250-300 cemaat alabilecek genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KEMANKEŞ CAMİİ

Galata'da Yeraltı Camii'nin hemen arkasında, fevkani yapıda ve kiliseden çevrilmedir. Yaptıranı Kemankes Mustafa Paşa, Sultan IV. Murad zamanında Bağdat'ın fethinde Kaptanpaşa olarak bulunurken, Tayyar Paşa'nın şehid olması üzerine Sadâret Makamı'na getirilmiş, fakat Sultan İbrahim tarafından 1053 (1644)'de katlettirilmiştir. Bu tarih, şu ibâre ile tesbit olunmuştur: “*Mustafa Paşa'ya cennet cay ola*”. Merhum Çarşıkapı'daki medresesine gömülmüş ise de, istimplâkler dolayısıyla kabri başka yere nakledilmiştir.

Cami, sağır kubbeli ve 9.20x9.20 metre sâhalıdır. Kubbe, dört duvarla köşelerdeki dört yarım kubbeye oturtulmuştur. Taş yapılı duvarlarının kalınlığı 95 santimdir. Pencereleer sekizer camlı, mermer zeminli ve demir parmaklıklı, 1.32x2.50 metre ölçülü, kible ve kuzeyde ikişerden 4, doğuda 3 dikdörtgen olmak üzere cem'an 7 tanedir. Batı yönde 1.10x1.70 metre ebadlı ve dört camlı bir de küçük pencere mevcuttur. Mihrabın ve cümle kapısının yukarılarında 0.80x1.20 metrelik birer ve yanlarda da kezâ birer tane olmak üzere dörder camlı pencereleri bulunmaktadır.

Cümle kapısı perdeli, kalın, sanatlı ve doğrama 1.40x2.70 metre ölçülü, boyalı ve tablalıdır. Maksûreler 1.50x3.60'ar metre genişlikte olup, çevreleri trabzanlıdır. Mahfel merdiveni sağ yönde, üstleri hasırlı, dönen 12 ahşap basamaklıdır. Sâhası 2.15x2.90 metredir.

Mihrap derin gömme, içi nakışlı, 1.80x3.20 metre ebadında, çevresi ve duvarlarının yerden birer metrelik kısımları beyaz benekli, koyu yeşil yağlıboyalıdır. Minber 0.887x3.00 metre ölçülü, 10 basamaklı, yeşil boyalı ve kalın kuşaklı, sağlam yapılıdır. Yan kısımlar üçer baklava biçimi üçgen ve dörtgen tablalı, hoş görünüşlü, çardağı tabii, külâhının kasnak çevresi ince çıtalı ve çapraz kare şekillidir. Kürsü sol köşede, 3 sabit basamaklı ve 1.35 metre yükseğe tesbitli, cilâlıdır. Minare harap durumda iken, 1964-65'te Vakıflarca kesmetaştan yeniden yapılmıştır. Basamak sayısı 65'dir.

Mihrabın duvarlarında birer küçük karpuz lamba, şamdanlarda dört sâde ampul, kürsünün sağ yön duvarında da beyaz abajurlu ve madeni muhafazalı bir petrol lambası bulunmaktadır.

Kubbenin göbeğinde “*Besmele-i Şerife*” ve “*Sûre-i İhlâs*” yazılı olup, üç sıra nakışla çevrelidir. Merkezinden billûr zincirli ve beyaz sivri ampullü küçük bir avize, iki büyük karpuz lamba ve yanlarda beyaz ampullü, billûr zincirli birer avize asılıdır.

Son cemaat yeri kuzey ve doğuda iki yönlüdür. Kuzey taraftaki 5.60x14.00, doğu yönündeki 3.00x10.70 metre sâhalıdır. Pencereleeri sekizer camlı ve 1.30x2.30'ar metre ölçüde, kuzey ve doğu yönlerinde beşerden 10 ve kible yönünde de bir adet olmak üzere hepsi 11 tanedir.

Tavanlar çıtalı ahşap ve yeşil boyalıdır. Doğu kısmın tavanında iki, kuzeyinde bir büyük ve iki küçük tek ampullü, cem'an 5 topkandil bulunmaktadır. Cümle kapısı üzerinde kabartma celî sülüs hatlı, yeşil zemin üzerine sarı boyalı levhada 1181 sayısı görülmektedir. Bunun, o tarihte yapılmış bir tamire ait olması muhtemeldir. Son cemaat yerlerinin iç duvarları, yerden pencerelerin alt hizalarına kadar, dış yüzleri gibi tahta kaplamalıdır. Çatı, yeni kiremitle örtülüdür.

Minarenin kapısı, son cemaat yerinin kible doğusundadır. Yapısında görülen sakatlık üzerine 1958 yılında kaidesine kadar, üst kısmı ve sonra da tamamı tekrar yaptırılmak üzere yıktırılmış, kapı yeri sıvasız muvakkat bir tuğla duvarla ördürülmüştür. Basamaklar ile öndeki giriş kapısı arasında çıkma bir sofa durumunda ki 1.50x3.50 metrelik yer ve kuzeyinde yıkık pencere boşluğu görülmektedir. 1965 yılında yeniden yapılan minaresi 65 basamaklıdır.

Caminin iç sâhası 200-250 ve son cemaat yeri de 300-350 olmak üzere, cem'an 500-600 cemaat alabilir sâhalıdır. Avluya son cemaat yerinden 27 beton basamaklı ve kuzey ciheti korkuluk duvarıyla çevrilmiş merdivenle inilir. Kapısı 1.60x2.30 metre ölçüde kalın sanatlı ve tablalı doğrama olup, tam karşısındaki oda ise imamlara mahsustur.

Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli ve 0.70x1.90 metre ölçülüdür. 7 basamakla inilen sahanlıktaki bu odanın doğu yönünde dörder camlı sürme 2 ve kuzeyinde de bir olmak üzere, cem'an üç pencere vardır. Buradan avluya 20 basamak daha mevcuttur. İmam odasıyla son cemaat kapıları arasındaki sahanlık ve ilk yedi basamağın üstü tavanlı ve çatılıdır.

Temizlik yeri bu odanın altındadır. Solunda bir bekçi odacığı vardır. Derin gider yollu ve 6 musluklu, demir ayaklar üzerinde üç uzun oturma tahtalı ve zemini beton yapılı soluk kırmızı renktedir. Ahşap çatı altında, sağ yönde 4 helâ ve 5 idrarlık görülmektedir. Gerisinde demir parmaklıklılı, avlu cihetine açılan dört pencere vardır. Tavan beton, zemini pembe mozaiktir.

Sokak kapısına kadar orta kısım da beton zeminli olup, iki yanında birkaç ağaç ile çiçekler vardır. Bu kapı çok kalın, 2.50x3.00 metre ebadında, uzun tablalı olup, eşiği sokaktan üç basamak yüksektedir. Kemerli ve duvarları kesmetaştan, sol tarafındaki mimarî değerli muazzam üç katlı medresenin duvarları gibi metin ve Horasan harçlıdır. Burası depo olarak kiracıların elindedir. Caminin altında,

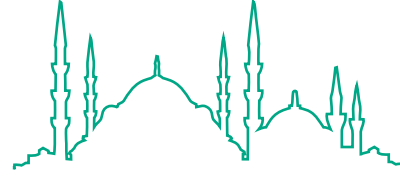
KEMANKEŞ CAMİİ

meydan yüzünde birer demir kapılı üç büyük depo ile iki dükkân bulunmaktadır. Bir tanesinin üzerinde ve geri tarafındaki katlar tuğla duvarlıdır. Doğu yönünde küfeki söveli bir pencere görülmektedir.

Not: Sokak kapısının çıkış dış taraf solundaki -maalesef yıllardan beri- akmayan yüksek mimarî değerli ve sanatlı eşsiz çeşme, caminin fevkani okulunu yaptırmış olan Reis İsmail Efendi'nin hayrıdır. İhyâsı arzu olunur.

Tophane alanında, Sultan I. Mahmud'un meşhur meydan çeşmesi ile Boğazkesen Caddesi karşısındaki köşededir. Sâhası 30.00x23.70 metre olup, Sinan merhumun en muvaffak eserlerindedir. Ayasofya'yı takliden yapıldığı kanaatinde olanlar vardır. 988 (1580) yılında ibadete açılan caminin yaptıranı, Uluç Ali Paşa adıyla Cezayir'de nam almış olup, Barbaros Hayrüddîn Paşa'nın yetiştirdiği deniz kahramanlarından. Kılıç Ali Paşa nâmıyla Beylerbeyi rütbesini kazanmış, kendisine tâbi 20 kadar kadırğa ile Kıbrıs'ın alınmasında donanma ile birlikte çalışmış, fetihten sonra düşman donanması izlenerek yapılan savaşta Venedik gemilerinin kaptanpaşasının bindiği gemiyi batırıp 50 kadar gemiyi de perişan ettikten sonra, Kefalonya Körfezi ve başka adalar ateşe verilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KILIÇ ALİ PAŞA CAMİİ

Bu derece bozguna uğrayan düşmanın savaşa devamı imkânsızdır denilerek Rumeli askerlerimiz salıverilmiş, gemilerimiz boş kalmış durumda iken Preveze karşısına ulaşıncı, üçyüz kadar Venedik ve İspanyol gemisinin geldiği ve üstünlük yine bizde bulunduğu halde Kaptan Müezzinzâde Ali Paşa'nın öfkelenerek kendi gemisini düşman gemileri içerisine sürmesi ve bir tüfek kurşunuyla şehit düşmesi üzerine bozgun vukua gelmiş olduğundan ocak gemilerimiz sahadan çekilmiş ve Başkomutan Pertev Paşa da karaya çıkıp kalan asker perişan olduğunda, 190 parça kadırgamız 979 (1572) tarihinde düşman eline geçmiştir. Gerçi bu savaşta önceden 50 kadar düşman gemisi batırılmış ve 20.000'den ziyâde askeri denizde boğulmuş idiyse de, bu sonuç milletimizin gönüllerinin kırılmasına sebep olmuş, Pertev Paşa İstanbul'a döndüğünde vezirlik rütbesi geri alınmış ve bir yıl sonra da vefat ederek Eyüp civarındaki türbesine gömülmüştür.

Kılıç Ali Paşa da İstanbul'a dönüşünde kaptanpaşalık rütbesi verilmiş, dört ayda 150'den fazla kadırğa hazırlayarak 200 kûsur gemi ile Akdeniz'e giderek o sene sahillerimizin muhafazasıyla yetinilmiştir. Ondan sonraki yıllarda bu ünlü kaptanımızın gayret ve tedbirleri neticesinde pek çok fetihler vücûda gelmiştir.

Caminin bitirilerek ibadete açılması 988 (1580) tarihindedir. Bânisi bundan 7 yıl sonra vefat etmiştir. Meydan cihetinde bulunan kapısının kemerindeki iki kıt'alık kitâbenin tarih beyti şöyledir:

Ehli diller dediler tarihini "Oldu a'lâ caminin Beytü'l-Haram"-988

Çarşı yönündeki kapıda görülen bir kıt'alık kitâbenin tarih kısmı da:

Hâtifi kudsi görüp Ulvî dedi tarihini "Ehl-i imâne ibadetgâh olsun bu makam"

Bâni Kılıç Ali Paşa ve 995 (1587) tarihinde, yani caminin açılışından yedi sene sonra Hakk'ın rahmetine kavuşmuş, yerine damadı İbrahim Paşa tâyin edilmiştir.

Cami dikdörtgen planlı, mihrap çıkması yerden bir basamak yüksekte ve 3.70x5.25 metre genişliktedir. Kesmetaş duvarları 115 santim kalınlıktadır. Camiye üç kapıdan girilir. Orta cümle kapısı geometrik oyma tezyinatlı ve sedef kakmalı cevizden yapılmış, kalın sanatlı, 2.00x3.20 metre ölçülüdür. Yan kapılar ise biraz daha kısacadır.

Mihrap som mermer, klâsik üslûplu, 1.70x4.50 metre ebadlıdır. Çevresi ve çıkmanın yan tarafları yarım kubbesinin kasnağına kadar ince ve zarif çeşit motifli çinilerle kaplanmıştır. Sâhasında mavi zeminli, beyaz hatlı celf sülüs yazılı 4 pencere bulunmaktadır. Merkez kubbenin iki yan tarafındaki yarım kubbeleri taşıyan kemerler dört silindir filayağı üzerine bindirilmiştir. Minber 0.92x3.74 metre ebadlı, som mermerden, 12 basamaklı, iki yanındaki göbekler ve basamakların yan korkulukları oyma şekilli, kapısı ise bütün kemerlidir. Kürsü sanatlı, sedef kaplamalı ve ayaklıdır.

Cami, bir merkez kubbe ile kible ve kuzeyde iki büyük yarım ve bunların altlarında da üçer küçük yarım kubbelidir. Merkezî kubbenin çevresi demir parmaklıklı gezi sâhalı, iç ve dıştan çift çerçevesi 24 adet kemerli pencerelidir. Büyük yarım kubbeler beşerden on kemerli pencereli, küçüklerle mihrap üzerinde ve yan kemerlerde 13'er, kuzeydeki büyük yarım kemerde yine 13'er olmak üzere, hepsi 49 kemerli pencere, yan mahfellerde onbeşerden otuz ve kible yönlerinde de üçerden altı olmak üzere, cem'an 36 pencere bulunmaktadır.

Mihrap çıkmasının üç yönü ile minberin sağ ve mukabil tarafında yeşil-kırmızı renkte kemerli 6 pencere, mihrap üzerinde 3 ve yanlarda da birer olmak üzere hepsi 5, mihrabın üzeriyle yan kemerlerinin altlarında ve minberin külâhı hizasıyla karşılığında da çok camlı birer kemerli pencere mevcuttur. Kuzey mahfelin yan taraflarında 2 dikdörtgen ve geri yönünde 8 şekilli-kemerli ve bir de daire biçimli alçı ve çeşitli tarzda cem'an 220 kadar pencere vardır. Alt kat kemerlerinin üzerlerindeki çok ince motifli geniş kemer-pencereler ise bu toplamın dışındadır.

Müezzinler mahfeli, cümle kapısının sağ tarafında ve 9 taş basamaklıdır. Genel mahfellere 30'ar taş basamakla çıkılmaktadır. Mermer korkuluklar 10'ar santim kalınlıkta ve 86'şar santim yüksekliğindedir ve sikke biçiminde oymalarla süslenmiştir. Yan mahfellerin kuzeyden kibleye doğru gerilerinde birer küçük kubbe, ortalarında üçer çapraz tonos, kiblelerinde ise birer küçük kubbe bulunmaktadır. Mahfellerin pencereleri de demir parmaklıklıdır. Mahfel merdivenlerinin yanbaşlarından kubbeler üzerine de 26'şar basamaklı taş merdivenler vardır.

Kolonların ikişer tanesi geride, yedişer tanesi ise önde ve ince dokuzardan 18 somaki ve kalınların sayısı da ikişerden dört tane olup mermerdendir. Mahfellerin üzerlerinde onbeşer küçük kandil çerçevesi, altı küçük kubbe ile dokuz tonos vardır.

Minare kesmetaş yapılı, kapısı sağ yön son cemaat yerinde, 128 basamaklı, dörtgen kaideli, mahrutu kısmı yivli, gövde 20 köşeli, çanaklık istalâktitli, külâh kurşunlu ve mevzûn endamlıdır.

Yazılar alt pencerelerde mihrabın doğusundan başlayarak dokuzu üzerinde “Besmele-i Şerife” ile “Âyete'l-Kürsî”nin başından “Yevmen ev ba'da yevmin” ibâresine kadar mavi zemin üzerine beyaz celî sülûs hatla yazılıdır. Minberin sağında ve karşılığındaki iki alçı pencerede “Lâfza-i Celâl” ile “İsm-i Nebî” yazılı olup, çerçeveleri zarif çiçeklidir. Kubbenin merkeziyle yarım kubbelerde ve köşelerdeki alika-pendantiflerde bazı Âyet-i Kur'aniye bulunmaktadır.

Revaklar ve son cemaat sedleri caminin muhteşem cümle kapısının dışında 5.30x10.80'er metre sâhalı son cemaat yerleri 6 küçük kubbeli, 6 üstuvânî mermer kolon üzerinde, ikisi doğu-batı yönlerde 7 kemerli olup, sedlerin yerden yüksekliği 40 santimdir. Sütunların çevreleri 166'şar santimdir ve sâha altı köşeli tuğla döşelidir. Kemerler pembe-beyaz parçalıdır.

İki son cemaat arasındaki cümle kapısının önündeki muşambalı kısım 1.65x4.25 metre, mermer zeminli kısım 3.65x4.25 metre ve sedlerle birlikte dış kemerler arasındaki saha; kuzey yönde 3.15x14.50, doğu ve batı yönlerde ise 8.35x3.65'er metredir. Bu ikinci sâhanın kuzeyinde bir ve yanlarında da iki adet çift kanatlı ve demir kafes çerçeveli toplam 3 kapısı bulunmaktadır. Çerçeveler arasında yan cihetlerde üçer taneden 6 ve kuzeyde de 10 olmak üzere toplam 16 sütun vardır. Bu ikinci sâhanın yan taraflarında dörderden 8 ve kuzeyinde de 13 olmak üzere, cem'an 21 kemer mevcuttur. Bu kemerlerin ikisi dar ve kısadır.

Saçakların genişliği dörder metre, tavanı filizî boyalıdır ve yeşil çitalarla karelere bölünmüştür. Saçağın altındaki sâha kesmetaş zeminli, batı yönün minare hizasından demir parmaklıkla ayrılan kısmıysa bahçe durumundadır. Sağ ilerideki elektrik muhavvile merkezi binasından sonra, bahçenin ağaçlıklı kısmı çok bakımsızdır. Çevre duvarlarının iki yan tarafı 6'şar tane demir parmaklıklı açık pencerelidir.

Şadırvan avlusuna, caminin kuzey avlusuna batı yönden 4 ve doğudan 2 basamakla inilir. Bu iki kapı arasında, yani avlunun kuzey cephe duvarı boyunca 15'er musluk bulunmakta olup, ayna ve oturma taşlı eski temizlik yerinin muslukları koparılmış haldedir. Üstü ahşap tavanlı, kıblesi 16 mermer kolonlu olup, kolonların çevreleri 62'şar santimdir. Ortada sekiz köşeli ve sekiz üstuvânî mermer

kolona oturtulmuş kubbesi etekli ve kurşunludur. Su ile dolu kısmının çevresi 12 aynataşlı ve muslukludur. Üst kısımdaki dökme çerçeveler şekilli, merkezindeki süslü mermer çanakdan hafif bir serinlik serpererek dökülen sular, halkalar yaparak çevreye sessiz sessiz yayılmaktadır.

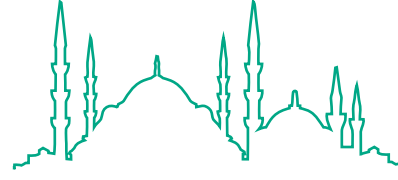
Avlunun kuzey çevre duvarının batı cihetinde bir, doğu yönünde iki, muvakkithâne ile doğu kapısı arasında dört ve bu kapının nihayetine kadar olan kısmında da 23 olmak üzere, cem'an otuz açık pencere vardır.

Caminin batısında ve minarenin karşısındaki muhteşem Kılıç Ali Paşa Hamamı, devrinin ölmez eserlerinden- dir. Aynı yön bahçe kapısı bitişiğindeki medrese, şimdi gündüz çocuk bakı- mevi ve dispanser olarak kullanılmak- tadır. Kible yön bahçede merhumun muazzam türbesi ve çevresinde deniz erkân ve ümerasından birçoğunun ka- birleri bulunmaktadır.

Cami 1.350-1.500 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde Büyükdere ile Tarabya arasında, Gümrük Emini Seyyid İshak Ağa'nın 1163 (1750) tarihli -lulesinden dâimi akan- buz gibi soğuksulu çeşmesinin bulunduğu ağaçlı alanın üst tarafındadır. Üç yönden, kible, doğu ve kuzey yönlerden fevkani yapının altında büyücek bir odası vardır. Cami 7.00x12.00 metre genişlikte, tuğla duvarlarının kalınlığı 42 santim, tavanı kontrplak kaplama ve çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Batı yönde kuzey kenarı demir parmaklıklı, beton zeminli koridordan geçilerek sağdaki dış kapının önüne gelinir. Kapı kalın tablalı, sanatlı, doğrama ve 1.90x2.80 metre ebadındadır. Son cemaat yeri 1.70x4.30 metre genişliğinde, mahfel merdiveni 17 basamaklı ve sağ yöndedir. Mahfelin sâhası 3.20x12.00 metre, ortası dikdörtgen ve çıkmalıdır. Kuzey ortasında ve son cemaat kapısının tam üzerindeki çıkma yapıları minareye girilir. Minare ahşap, çevresi kontrplak kaplama ve 22 tahta basamaklıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KİREÇBURNU CAMİİ

Ayakkabı çıkarma yeri çini zeminli, 1.70x2.40 metre sâhalı olup, bunun 0.50x2.40 metrelik kısmı cümle kapısının önünde, yol keçesiyle döşelidir. Son cemaat yerinin sol yönünde iki seccadelik yer bırakılmıştır. Kalanı ise 12 camlı bir camekânla bölünmüş oda durumundadır.

Mihrap istalâktit şekilli, tuğla yapılı, yarı üstuvâni gömme ve 1.75x3.00 metre ölçülüdür. Minber 11 basamaklı, ahşap ve 0.78x2.80 metre ölçüdedir. Kürsü sol köşede ve dayama merdivenlidir. Maksûre sağ kuzey köşede, önü trabzanlı ve 1.60x2.00 metre genişliktedir.

Alt pencereler dörder camlı, 1.32x1.60 metre ölçülü, üç yönde ikişerden 6 tanedir. Cümle kapısının iki yanında çift camlı, kapı gibi açılıp içeri-dışarı çıkılabilen büyük boy birer pencere daha mevcuttur. Üsttekiler 0.90x1.20 metre ebadında çapraz kafesli, yanlarda üçerden 6, kıble ve kuzey yönlerde ikişerden 4 olmak üzere hepsi 10 dikdörtgen ve alçı yapılı 11 pencereden ibarettir.

Minare tuğla yapılı, boyu caminin yüksekliği yanında çok uzun görünüşlü, çanaklık altı süslü, şerefesi kafesli, peteği ve külâhı tuğladandır.

Mahfelin tavanında iki karpuz lamba ile mihrapta iki duvar lambası bulunmakta olup, tavandan dokuz ampullü bir askı, mihrap önünde bir pembe kavanoz, tavanın doğu-batı yönlerinden iki sivri ampul ve köşelerden dört karpuz lamba sarkıtılmıştır. Son cemaat yerinde ve camekân odada da birer karpuz lamba mevcuttur.

Cami 180-200 cemaat alabilir durumdadır.

Haliç Hasköyünde, çarşı ile Hacı Şaban Camii'ne gidilen yol üzerinde olup, bir adı da "Kiremitçi Camii"dir. Esas kısmın çatısı, doğu-batı ve son cemaat kısmının güney-kuzey istikametinde beşik örtüsü şeklinde ve yeni kiremitlidir. Yaptıran Ahmed Ağa'nın kabri mihrap önündedir. Ölüm yılı ve caminin yapılış tarihi belli değildir. Minberini karı-koca iki hayır sahibi sonradan koymuşlardır. Dış kapı üzerindeki beş beyitlik kitâbede, bunların Aynî Hâtun ile eşi Saray ağalarından Esedullah olduğu okunmaktadır. Kitâbenin son beyti şöyle bitmektedir:

*Çün tamam oldu dedi Hâtif anın tarihin
"Cami-i Has olup oldu bu cây-i ibad" 1000 (1592)*

Avlusuna sokaktan üç basamakla inilir. Kapı kible yönünde, hafif kemerli ve 6'şar tablalı 1.50x2.40 metre ebadlı ve yeşil yağlıboyalıdır. Giriş sol köşede bir tülumba, sağ tarafta ağırlıklı cesim bir kuyu -ki, musalla yerine kullanılıyor- kible cihette bir kabir ve birkaç tabut ile bu yönden sokağa demir parmaklıklı iki açık pencere bulunmaktadır.

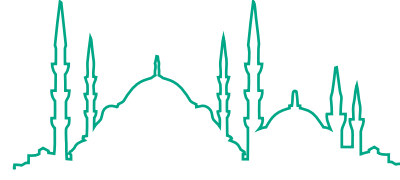
Temizlik yeri avlunun batı yönünde, dört kalın su borusuna bağlanmış oluklu saca üstü örtülü, mermer zemin ve ayna taşlı, derin gider yollu, sekiz musluklu, demir ayak ve arkalıklı 8 sandalyelidir. Son cemaat kapısının solunda bir bekçi odası ile bitişiğinde 3 helâ, çift musluklu beton idrar kanalı ve gerisinde demir parmaklıklı sokağa açılmış bir pencere vardır.

Son cemaat yerinin kapısı kalın tablalı, doğrama, iç sâhası 6.00x4.15 metre genişliğinde ve mihrapçığı da 0.90x2.60 metredir. Tavanı boyalı ahşap, sâhanın yerden yüksekliği iki basamak, batısı kavis kemerli, demir parmaklıklı, üçü sabit 11 camlı pencerelidir.

68 basamaklı minarenin kapısı, son cemaat yeri girişinin solundadır. Beton zeminli ayakkabı çıkarma yeri 2.30x4.15 metre ölçüdedir.

Cümle kapısı parmaklıklı ve demir yapılıdır. Ebadı 1.25x2.10 metre olup, büyük bir asma kilitle kilitlenmektedir. Üst tarafında dört camlı bir pencere vardır. Son cemaat yeriyle cami sâhası arasında üç bölümde 60'ar santimlik 24 camlı demir çerçeveler bulunmaktadır.

Cami 8.50x10.20 metre ebadlı olup, duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Mihrap

İSTANBUL CAMİLERİ

KIRMIZI MİNARE CAMİİ

yarı üstuvâni gömme, 1.30x3.70 metre ölçülü, içi boyalı ve şekillidir. Minberi 7 basamaklı, yeşil-beyaz yağlıboyalı, çardağı kısa ve ebadı 0.78x3.12 metredir. Kürsü sol köşeye tesbitli, tavan düz, çatı ahşap kontrplakla kaplıdır ve ortasında beşli ve renkli karpuz biçimli bir elektrik cihazı asılıdır.

Pencereler altta kemerli, doğu ve kible yönlerinde ikişerden 4 tanedir. Müezzin mahfeli kuzeyde, 15 tahta basamaklı merdivenin doğusunda ve 2.15x4.85 metre sâhalıdır. Kuzey, doğu ve mihrap üzerinde 6'şar camlı, daire biçiminde çerçevesi 3 pencere vardır. Mahfelin önü parmaklıklıdır ve sâhası bir ampulle aydınlatılmıştır.

Cümle kapısının yanından 19 basamaklı ayrı merdivenle çıkılan kadınlar mahfeli, son cemaat yerinin ve ayakkabılığın üstünde, 8.50x4.00 metre genişlikte olup, doğu yönü kafeslidir. Batısında üçü sabit yedi camlı, kemerli ve 1.20x2.00 metre ölçüde bir pencere mevcuttur. Caminin dört kemerli tavanı, alttan 96'şar santim çevreli dört direklerle desteklenmiştir. Doğu yöndeki iki alt pencere arasında abajurlu bir duvar lambası, şamdanlar üzerinde de iki abajurlu ampuller bulunmaktadır.

Cami 400-450 cemaat alabilecek sâhalıdır.

Kasımpaşa'nın Yeniçeşme semti ile Okmeydanı arasında, yolun sağındadır. Yaptıran, Ahmed Reis isminde bir hayırseverdir. Yapılış yılı bilinmemektedir. Bâninin kabri Kasımpaşa Zincirlikuyu mezarlığındadır. Minberini koyan Gümrükçü Hüseyin Paşa'nın 1092 (1681) tarihinde Basra valisi iken vefat ettiği Hadîka'da yazılıdır. Bu kayda göre ilk binanın üç asırlık eski mâbedlerimizden olduğu anlaşılıyor. Zamanla harab olmuş ve arsa durumuna gelmiş iken, 1959'da kurulan cami yaptırma ve devam ettirme namıyla şu zevatın teşkil ettiği cemiyetin ihyâ kolu başkanı Necdet Ersebe, ikinci başkan Mehmet Ayyıldız, musahip Salim Kantaş, veznedar Ali Özer, sekreter Nurettim Yurdakul, üye Hasan Biçimli ve Ahmed Uç'un gayretleri ve hayırsever halkımızın bağışlarıyla, malzeme hariç toplanan 80.000 lira karşılığında 22 Aralık 1965 tarihinde temeli atılan caminin alt katı tamamlandıktan sonra derneğin çalışma odası, gasilhâne ve temizlik yerleri yapılarak üst kat esas cami kısmının inşasına devam olunmuş ve 12 Nisan 1965 Kurban Bayramı namazıyla ibadete açılmıştır.

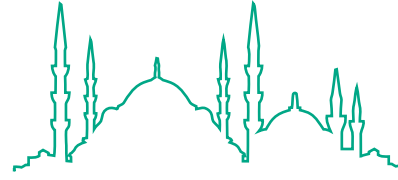
Caminin planını yapan Yüksek Mühendis Necati Noyan, inşaatı yürüten Kalfa Hüseyin İnal'dır. sâha genişliği son cemaat yeriyle birlikte dıştan 11.00x15.00 metre, iç kısmı 9.85x9.85 metre, fevkani ve kubbelidir. Temellere 80 santimle başlanıp bir metre sonra 70'e indirilmiş olup tuğla duvarlar 60 ve bölmeler de 25'er santimdir. Kubbenin çapı 10 metre ve yerden yüksekliği de 15 metre kadardır.

Caminin alt kat koridoruna çarşıdan girilince sol köşede gasilhâne, ilerisinde idrarlıklar ve 2 helâ, yanında kanallı ve 6 musluklu temizlik yeri bulunmaktadır. Gasilhâne ile yazıhanenin üzerine iki kat şeklinde müezzin ve imam meşrutâ evleri yapılacaktır.

Zemin kat koridorun sağ yönündeki üst kata çıkış merdiveninin altından geçilerek cümle kapısı önüne varılır. Kapı çift kanat ve 1.45x2.30 metre ölçüde, üçer tablalı doğrama olup, üstünde çift camlı ayrı bir çerçeve vardır. Kapının önündeki sâha 2.00x7.30 metre, solundaki oda ise bunun yarısı genişliktedir.

Merdivenin altı 1.80x4.50 metredir. İleride üst kat ikmal edilince bu kısım kütüphane ve okuma odası olarak kullanılacaktır. İç genişliği 9.85x9.85 metre ve tavan yüksekliği üç metre kadardır. Şimdilik namazlar burada kılınmaktadır.

Muvakkat mihrap beş yüzlü, kemersiz, yarı üstuvâni gömme, 1.30x3.00 metre ebadlı, minberi eğreti fakat kürsü gayet sanatlı, çanak bir metrekare genişlikte önü açık, üç yan fevkalâde kabartma ve oyma hünerli olup yeşil yağlıboyalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KULAKSIZ ÇARŞI CAMİİ

Caminin tavanı beton olup, tabanı ortadan her yüzü 42'şer santim eninde 4 beton kolonla desteklidir ve doğudan batıya kıbleden kuzeye üçerden 9 bölüme ayrılmıştır. Soldan sağa iki baş bölümün açıklığı 1.90'ar metre, orta genişlik 5.21 metre ve iki kolonun toplam eni de 84 santim olup tümü 9.85 metre uzunluğunda ölçülürken; kıbleden geriye iki baş 2.95'er, orta kısım 3.11 ve iki kolonun toplamı 84 santim olup yine 9.85 metre boyuna ulaşılır. Baş taraflarda birerden üçer ve çift enli orta bölümlerde ikişerden 6'şar olmak üzere cem'an 12 ampul ve mihrabın iki yanında da birer uzun çubuk ampulle sâha mükemmelen aydınlatılmaktadır.

Pencereler çift kanat olup alttakilerin birer tanesi dörder camlı ve açılır şekilde; üstte ikişer sabit camlı, kible cephesinde 2 ve yanlarda da üçerden 6 olmak üzere cem'an 8 tanedir.

Üst kata 18 beton basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Dış kapının önündeki sahanlıktan son cemaat yerine girilir. Buranın eni 2.35 metre, boyu 5.60 metredir.

Cümle kapısı kemerli, 1.50x2.80 metre ebadında, çift kanat sâhalı ve doğrama olup, solundaki 16 mozaik basamakla mahfele çıkılmaktadır. sâha ölçüsü 6 metre, boyu 9.85 metredir. Maksûre yerleri ise 3.65 metre genişliktedir.

Alt pencereler dikdörtgen; kible ve kuzeyde ikişer, yanlarda da üçer olmak üzere cem'an 10 tane ve herbiri 1.30x1.70'er metre ebadlıdır. Üst pencereler kemerli, yuvarlak camlı ve üstüste iki sıralıdır.

Minare briket yapılı, kaide ve mahrutu normal, gövdesi 22 yüzlü, basamak sayısı 99 tane ve alemine kadar da 29 metre yüksekliktedir.

Cami 400-450 cemaat alabilir.

Haliç'te Halıcıoğlu sahilinde, kubbeli, birer şerefeli çifte minarelidir. Son cemaat yerine iki yönlü 18'er geniş mermer basamaklı merdivenlerle çıkılmaktadır. Sekizinci basamaklar önündeki çift kanatlı kapılar 1.90x2.00'şer metre ebadında ve 20x20'şer santim ölçülü 30'ar dörtgen camlı, üstlerindeki kemerlerse 48'er camlıdır. Dış kapının aynı biçimde kemerli pencere ve çerçevesi 0.80x2.00 metre, son cemaat yerinin sâhası ise 4.50x13.20 metredir. Zemin tuğla döşeli, ferah ve aydınlıktır.

Minarelerin kapıları, kible yönünde doğu ve batıya açılmıştır. Batı cephesinde 15 camlı ve 1.50x2.25'er metre ölçüde kemerli iki pencere vardır. Minareler esas bina gibi kesmetaş yapılı, kaideleri dörtgen, mahrut kısımları küp şeklinde, gövdeleri zarif, ince, uzun ve yivli basamakları 63'er tane ve yüksek olup, külâhları kurşunludur.

Yaptıran Sultan III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan ve yapılış tarihi 1208 (1794) olan caminin, cümle kapısı kemerinin üzerindeki bir kıt'alık kitâbe aynen şudur:

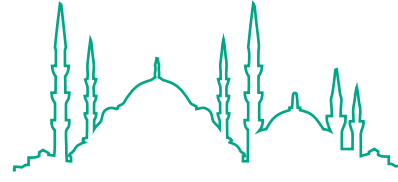
*Hazreti Valide Sultan Mihrişah alem yaptı
çün lütfle bir camii gedün girdar*

Okusun Levhte tarihini Galib urefa "Camii Valide Sultan ne muallâ âsâr".

Cümle kapısı kalın, doğrama, 2.00x2.50 metre ölçüde, söveleri mermerden 15-34 metre kalınlıkta ve genişliktedir. Duvarların kalınlığı ise 80 santimdir. Cami dörtgen planlı ve 15.60x15.60 metre ebadlıdır.

Mihrap 2.00x4.00 metre ölçüde, beş mermer safhalı, kemerli ve derin gömme, minber 10 basamaklı, kabartma tezyinatlı, som mermerden, 0.80x3.30 metre ölçüde ve sanatlıdır. Kürsü doğu yön pencereleri arasında, mermerden ve zariftir. Maksûreler 2.75x4.00'er metre genişlikte, ikisi arasındaki sâha 4.30 metre, sağ taraftakinin 2.40x2.60 metrelik kısmı camekân oda durumundadır.

Alt pencereler 1.00x1.90'ar metre ebadlı, doğu ve batıda altışardan 12, kiblede 4

İSTANBUL CAMİLERİ

KUMBARAHANE CAMİİ

ve kuzey yönde 3 olmak üzere hepsi 19 dikdörtgen ve mermer zeminli; üsttekiler üç cephede renkli, şekilli ve kemerli 15 tane, kubbe çevresindeki alçı pencereler ise 8 tanedir.

Kubbenin merkezinde “Fâtiha-i Şerife” yazılıdır. Çevresi, köşelerdeki kemerler ve bütün pencerelerin etrafı akışlıdır. Mihrabın üst tarafında, kasnak altı ile orta pencereler arasında dairevî bir alçı pencere mevcuttur. Tavandan dörtgen bir geniş çember, içerisinde ikinci bir çember ve ortada da yumurta şeklinde küçük bir topkandil asılı olup, mihrap önündeki şamdanlarda karpuz biçimli ampuller ile iki yanındaki büyük mumlarda da birer sâde ampul vardır.

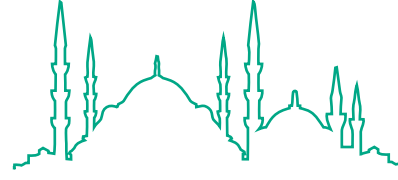
Mahfele, son cemaat yerinin batı cihetinden dönen 20 ahşap basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Üç bölümlü mahfelin sağ yönündekinin kapısı kilitli olup, orta kısımdaki müezzinlere, soldaki ise padişaha mahsustur. Bunun önü kafeslidir. Birincinin ölçüsü 5.00x4.50 metre, ortadakinin 8.30x4.50 ve mahfel-i hümayûnunki 3.20x4.50 metre sâhalıdır. Doğu yönde dikdörtgen 1.00x1.50 metrelik bir pencere, hünkâr mahfelinin gerisindeki

salonun -şimdi müezzin evi durumunda- doğu yönünde 1.50x2.50 metre ebadlı, onikişer camlı dikdörtgen iki pencere ile merdivenin üst basamağının sağ tarafında 0.90x2.25 metre ölçülü altı büyük ve ondört küçük camlı, sivri kemerli 1 adet, nihayet batı cihetinde de aynı ölçü ve biçimde 3 pencere vardır.

Doğu yöndeki minarenin karşısında beton tavanlı, derin kanallı 6 musluk ve oturma tahtalı temizlik yeri ile hemen yanında, aynı tavan altında 4 helâ mevcuttur.

Cami 600-650 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde, Sarıyer'e 12 kilometre mesafede civarında, Kilyos Kal'ası'nın karşısında, Karadeniz sahilindedir. Yaptıranlar Tahlisiye Müdürü Osman Güngör'ün delâlet ve teşviki ve İşbaşı Eyüp Güven'in gayreti, umum tahlisiye memurlarının nakdî ve fiilî yardımlarıyla hayırsever bazı halkımızdır. Caminin ikmal ve ibadete açılışı 1935 yılındadır. Sâhası 8.20x8.20 metre dörtgen planlı olup, duvarlarının kalınlığı 90 santimdir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KUMKÖY CAMİİ

Mihrap yarı üstuvâni gömme, ölçüsü 1.20x2.70 metre, minber 9 basamaklı, 0.75x2.45 metre ebadlı, kürsü dayama merdivenli ve sol köşeye tesbitlidir. Maksûreler yerden 15 santim yükseklikte, demir parmaklıkla çevreli ve 1.40x2.80 metre ebadlıdır. İki maksûre arası 1.30x2.70 metre genişliktedir.

Alt pencereler demir çerçevesi, üst ikisi renkli ve sabit onikişer camlı, 0.90x1.80 metre ölçülü, üç yönde ikişerden 6 tanedir. Kuzeyde hiç pencere yoktur. Zeminleri mozaik, dışları ise demir parmaklıklıdır.

Cümle kapısı kalın, boyalı, tablalı ve 1.20x2.20 metre ölçülüdür. Caminin taban ve tavanı beton, yüksekliği 6.40 metre, çatısı yeni kiremitlidir. Son cemaat kapısı 1.20x2.10 metre ebadlı, doğrama, doğu son cemaat sâhası 2.15x3.00 metre genişlikte olup, batı yöndekinden 15 mozaik basamaklı merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Kuzeyinde, iç pencerelere ölçüsünde bir adet ve 1.40x1.75 metrelik onaltı camlı ikinci bir pencere daha vardır.

Mahfelin önü kafesli, ortası hafif kavisli çıkma, kuzey yönü 0.95x2.00 metre sâhali ve öndörder renkli camlı, demir çerçevesi üç üst pencerelidir. Caminin iç sâhasında da yanlarda ikişerden 4, kıblesinde 3 tane olmak üzere, cem'an 7 tane renkli camlı ve demir çerçevesi üst pencere bulunmaktadır.

Minare beton yapılı, kaidesi dörtgen, mahrutu köşeli, gövdesi 16 yüzlü, şerefe çevresi kafesli, külâhı alemine kadar beton ve basamak sayısı 41'dir. Kapısı batı yön son cemaat yerindedir. İnşasına 475 torba çimento sarfedilmiştir. Işık, mihrap önündeki şamdanlarda birer ampul, tavanın merkezinde büyük bir avize, mahfelde iki kavanoz ve önünde küçük bir avizeyle sağlanmaktadır.

Sayalık dış kapının önünde ve avludan iki basamak yüksekte, mozaik zeminli, çevresi ve üstü demir çerçevesi, yanları 28'er, kuzeyi 32 camlı, genişliği 1.80x1.90 metre ve alt kısımları sac kaplamalıdır. Avlu, çimento sıvalı taş zeminlidir. Giriş kapısı batı köşede olup, çevre duvarlarının üstü 24 bölüm demir parmaklıklılı

KUMKÖY CAMİİ

çerçevelerle örülüdür. Doğu yönde batıdakinin tıpkısı ikinci bir avlu kapısı daha mevcuttur. Fakat bu kapı kullanılmamaktadır.

Batı yönde caminin bodrum katı iki kısımlı olup, burada demir kapılı bir depo ve tabutluk vardır. Dışarıya dörder camlı birer pencerecikleri bulunmaktadır. Temizlik yeri minarenin kible yönü alt tarafındaki avluda, oturma taşlı, beton gider yollu ve bir kalın boruya takılmış abdest musluklu olup, buranın suyu bitişigindeki büyük hazneden gelmektedir. Caminin yakınında yeni bir ilkokul binası ve ayrıca 4 erkek ile 2 kadınlar helâsı ve genel bir gasilhâne yapılmıştır.

Cami 120-150 cemaat alabilir sâhalıdır.

Haliç'te Kasımpaşa'da, Yeniçeşme mevkiinde Kurt Kaptan 1020 (1612) tarihinde ölmüş ve caminin avlusuna gömülmüştür. Mezar taşında şu ibâre yazılıdır:

*Mir-i Derya-yı şecaat Kurd kapudan ruhiçün.
Önünde, yeni rakamlarla ölümünün tarihi
okunmaktadır: 1020.*

Caminin kible duvarı bitişiğindeki büyük hazneli akmaç çeşme, Sultan III. Murad'ın hayırlarındandır. Kitâbenin son mısrası:

“Ayn-ı ihsan-ı çeşme-i Sultan Murad”.

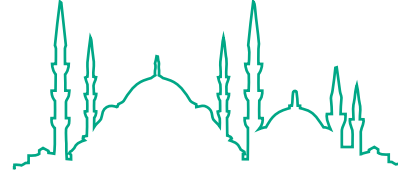
Bu mısra, ebced hesabıyla 994 (1586) tarihini tesbit etmektedir. Yapılışında zâviye olan cami, sonradan mescide çevrilmiştir. Sâhası 12.50x8.40 metre, duvarları 45 santim kalınlığında, tavanı ahşap ve çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Mihrap klâsik kemerli ve 0.80x2.00 metre ebadındadır. İki yanında 1.32'şer santimlik kenarlarıyla birlikte kible cephesinin yarısından fazlasını kaplayan 40 santim çıkmalı kümbet, sokak yüzündeki adigeçen çeşmenin haznesinin kuzey duvarıdır. Minber 7 basamaklı, yanları parmaklıklı, alınlığında nesih hat ile “*Meded yâ Şefial-Müzribin*” yazısı okunmaktadır. 0.78x1.05 santim ebadındaki minberin çardağı camlatılmış olup, orijinal kapılı ve külâhsızdır.

Minare kible-batı köşededir. Minberin yanındaki kapısından şerefesine 45 tahta basamaklı merdivenle çıkılmakta olup, duvarları tuğla yapılı, üst tarafıyla peteği ve külâhı betondandır.

Maksûrelerden sağ yöndeki 2.50x2.00 metre ölçüde ve yerden yüksekliği 25 santimdir. Gerisinde oniki camlı bir penceresi bulunan imam dinlenme odasının sâhası bu ölçüye dahildir. Maksûrelerin birer yan ve önleri trabzanlıdır. Sol yöndekinin sâhası 3.00x2.00 metredir. Maksûrenin gerisinden dönen 12 tahta basamaklı merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Merdivenin sağ tarafı ve üst çevresi trabzanlıdır. Mahfel, alttan 82'şer santim çevreli üç ahşap direk ile desteklidir. Sâhası 4.25x8.60 metre genişliğindedir.

İkisi sabit, ikisi buzlu dörder camlı ve 1.00x1.35 metre ölçülü, doğu yönde 1, batıda 2 ve sağ maksûrenin gerisiyle batı yönde de birerden iki tane, fakat 10'ar santim daha dar ölçüde, kible yönde dörder buzlu camlı bir pencere ile kuzey giriş kapısının iki tarafında yedişer camlı ve hepsi demir parmaklıklı 8 alt pencere bulunmaktadır. Üsttekiler mahfelin kuzeyinde ve iki yan cephelerinde, dörder

İSTANBUL CAMİLERİ

KURT ÇELEBİ CAMİİ

camlı ve birer metre genişlikte, ikişerden cem'an 6 pencereden ibarettir. Camide, orta kısımda büyük bir dikdörtgen cam ve çevresinde onbiri sabit, klâsik kemerli, 12 camlı ve dışı tel kafesli, kible cihette bir, yanlardaysa ikişerden dört olmak üzere, cem'an 0.80x1.70 metre ölçülü 5 pencere vardır.

Işıklandırma için mahfel ve merdiven üstünde bir asma petrol lambası, tavanında üç sâde ampul ile caminin tavan merkezinden altı ampullü ve abajurlu bir askı, mihrap önünde bir karpuz lamba, mihrap alınlığında ki "Küllemâ..." levhasının alt iki ucunda birer abajurlu lamba ve şamdanlarda da dört sâde ampul mevcuttur. Ayrıca tavanın dört köşesinde kutu biçiminde birer süt beyaz ve mahfelin önünde kıvrım abajurlu bir lamba görülmektedir.

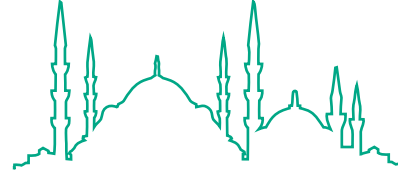
Tavan koyu yeşil zeminli, sarı çıtalı, caminin bütün ahşap kısımları filizî boyalıdır. Mahfel merdiveninin alt başında, sol maksûrenin gerisindeki muşamba döşeli sâha 1.30x1.00 metre genişliktedir. Mihrabın kemeri üzerinde 1137 rakamlarını taşıyan "Vemâ Erselnâke..." levhası ince nesih yazılıdır.

Avlu kuzeybatı yön karşısındaki 2.30x10.00 metre sâhalı kısmın giriş kapısı sokaktan iki basamak yüksekte, ölçüsü 1.50x2.80 metre, kalın doğrama tablalı ve yeşil boyalıdır. Kible yöndeki avlu 14.60x2.00 metre beton zeminli, koridor şeklinde, dar ve uzundur. Kurt Çelebi Camii Sokağı'na açılan kapısı 1.50x2.50 metre ebadlıdır. Bu kapının batı yönünde bir tek helâ görülmektedir. Üstündeki iki katlı meşrutâ evinin kapısı da bunun yanında ve tek kanatlıdır.

Arka tarafta, beton 6 basamak yüksekteki sed üzerinde ve haznesi geride, ayna taşları çini kaplanmış, derin gider yollu, demir ayaklı 5 oturma tahtalı ve beş musluklu, beton tavanının iki başı beton kolonlara bindirilmiş temizlik yeri bulunmaktadır. Cami ile burası arasında bir tulumba ile ileride dörtgen çevreli, sac kapaklı ve beton bilezikli bir kuyu, kible yönünde de odun-kömür deposu ile bir de bahçe kapıcığı vardır. Kurt Çelebi'nin kabrinin bulunduğu ilk giriş kapısı yanındaki seddin kuzeydoğu köşesinde Horasan harçlı, taş ve tuğla karışık duvarlı harapça bina, tabutluk olarak kullanılmaktadır.

Caminin bir yönü Mutfak Kapısı Sokağı'nda, diğer yönü ise Kulaksız Caddesi üzerindedir. Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

Harbiye’de Feriköy semtinde, son otobüs durağının alt tarafındaki Yiğitbaşı Sokağı’nın ilerisinde, Kaytancı Kasım Sokağı’nın sağındaki tümsek üzerinde, tek sağır kubbeli ve fevkanidir. 1957 yılında kurulan ilk inşa kolu, yıllarca sürüncemede kalan bu hayır işinde bir temel atma töreni yapmaktan ileri gidememiş, nihayet 1962 senesinin son ayında yeni teşkil edilen ikinci bir kol tarafından 6 ay gibi kısa bir zamanda esaslı işleri bitirilmiş olup, minare ile temizlik yeri, bazı müştemilât vesaire gibi teferuatın ikmaline çalışılmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KURTULUŞ CAMİİ

Caminin temelleriyle alt kısmı önce tamamlanınca 1382 (1963) Ramazan-ı Şerifi’nde teravîh namazları ve sonra da vakit ve cuma namazları edâ edilmeye başlanmıştır. Bu kısma, doğu yön avludan üç basamak aşağıda bulunan 1.30x1.70 metre ölçülü, yeşil yağlıboyalı demir kapıdan girilir. Sâhası 11.00x11.00 metredir. Tavanıyla esas caminin zemini arasına 1.40’ar metre çevreli 4 tane dörtgen beton ayak dikilmiştir.

Alt kısmın pencereleri dörderi sabit sekizer camlı dikdörtgen ve 0.96x1.80 metre ölçülüdür. Camların alt ve orta sıradakileri buzlu, üsttekileri renksizdir. Mihrap ve minberi eğreti, kuzeybatıdaki küçük tahta kapısı 0.60x1.40 metre ebadlıdır. Esas caminin duvarları tuğladan olup, sâhası 11.20x11.20 metredir.

Mihrap sivri kemerli, içi üç safha mermer kaplamalı veya sıvalı yapılmak üzere, 1.80x2.40 metre ebadında yarı üstuvâni gömme ve çıkmalıdır. Minber betondan yapılmış olup sade, 9 basamaklı ve 0.78x1.10 metre ölçülüdür. Çardağı iki beton ayağa oturtulmuştur. Kürsü beton yapılı, sol kible köşeye yüksekte tesbitli, çanak çevresi 1.90 ve yerden yüksekliği de 1.75 metre olup, çanak altı oyma beton motiftir.

Minare 24 yüzlü briket gövdelidir. Kapısı kuzeybatı köşede 77 basamaklı, şerefesi beton duvarlı, kaidesi ve mahrut kısmı dörtgen, külâhı da sıvalıdır. Yapan, teknisyen kalfa Hüseyin İnal’dır. Kubbenin dışı Emirzer adlı bir madde ile sıvanmıştır.

Kaidenin kuzeyinden alt kata inilince sağda, yani batı yönde eşya deposu, gasilhâne ve buzhane ile doğu yönde 4 helâ ve her iki cihette de sekizer musluklu, beton zeminli ve derin gider yollu temizlik yeri bulunmaktadır.

Mahfele, kuzeybatıdaki 20 beton basamaklı merdivenle çıkılır. Onuncu

basamağın solunda 2.20x3.50 metre sâhalı müezzin mahfeli vardır. Üst mahfelin genişliği 3.30x1.20 metredir. Mahfel alttan sekiz köşeli ve 88 santim çevreli iki beton kolonla desteklidir. Cümle kapısı kavis kemerli ve 1.60x3.50 metre ölçülüdür.

Pencerelerden alttakilerin dörder tanesi sabit sekizer camlı, dikdörtgen; kible ve kuzeyde ikişerden 4, yanlarda üçerden 6 tane ve 1.06x1.70'er metre ölçülü olup, üsttekiler iç ve dıştan çift çerçeveli, 5x14'er sırada 70'er yuvarlak camlı ve klâsik kemerlidir. Dış çerçeveler beton, içtekilerse alçı yapılıdır. Ölçüleri 1.04x2.60'ar metre olup, her yönde üçerden 12 tanedir.

Avlunun batı cephesinde camiye irâd olarak tuğla duvar ve beton zeminli iki büyük ve bir de küçük dükkân yapılmaktadır.

Cami 250-300 cemaate ve alt kısımına 200 cemaate yeter genişlikte olup, cem'an 450-500 kişiyi barındırabilir.

Boğaziçi'nde, Ortaköy ile Arnavutköy camileri arasında, kömür depolarının az ilerisinde, bu isimdeki iskelenin yakınında, ahşap ve fevkanidir. Yaptıran Tezkireci Osman Efendi'nin kabri belirsizdir. Çengelköy'deki Kerime Hâtun Camii bâniyesinin oğlu Ahmed Ağa'nın burada ve Çengelköy'de birer mektebi vardır.

Semtin Kuruçeşme adını alması, caminin altındaki çeşmenin bir ara suyunun kesilmesi, Hadîka'da sebep olarak zikredilmiştir. Galiba yeni bir ad bulmak külfetinden ötürü, çeşme bugün de akmamakta ve akmak niyetini de taşımamaktadır.

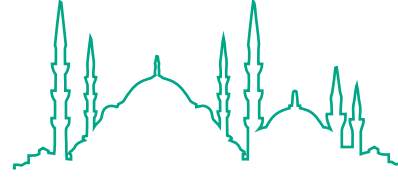
Caminin altında ve çeşmenin sağında yanyana 2 kahve evi bulunmaktadır. Köşeden mezarlık çıkmazına dönülerek caminin kapısı önüne ulaşmak için, küçük bodrum kapısı önünde batı yönde bulunan 6 mozaik basamaklı merdivenle son cemaat girişinin önüne varılır. Bu kapının dışında üstü adi kiremitli, ahşap tavanlı ve sağ köşesindeki ahşap direklerle kible ve doğu yön duvarlarına tutturulan sayalıkların sahanlığından içeriye girilir.

Dış kapı 1.15x2.30 metre ebadında, kalın tablalı, doğrama olup, dış tarafında da üst kısmı ikişer camlı ve aynı ölçüde ikinci bir kapı daha vardır. Son cemaat sâhası beton zeminli ve 4.10x7.40 metredir. Cümle kapısı kavis kemerli, 1.30x2.00 metre ebadlı, kalın, tablalı ve boyalıdır. Cami 11.70x9.00 metre sâhalı olup, duvarları ahşaptır.

Mihrap klâsik kemerli, yarı üstuvâni gömme ve çıkmalıdır. Ölçüsü 1.80x3.20 metredir. Minber 7 basamaklı, yeşil-beyaz boyalı, çardak bir büyük ve dört küçük sivri külâhlı, 0.78x2.50 metre ebadlı ve kapısının üzeri güneş şûâlıdır. Kürsü 90x90 santim genişliğinde, ayaklı, dayama merdivenli ve 2.20 metre yüksekliğindedir.

Üçü sabit onbire camlı ve 1.00x1.70 m metre ölçülerindeki alt pencereler dikdörtgen, doğu yönde 4, kiblede 6 tane olup, batı yönü penceresizdir. Kuzey cepheye ise dördü sabit onikişer camlı ve 1.60x1.70 metre ölçülü 2 pencere vardır.

Maksûreler 2.25x5.00'er metre genişlikte, ikisi arasındaki sâha 2.10x2.00 metre ölçüde ve pencereleri demir parmaklıklıdır. Tavanı yeşil zemin üzerinde beyaz çıtalı, göbeği yıldız şekillidir ve merkezden billûr zincirli, şişeli bir avize sarkmaktadır. Mihrabın önünde abajurlu ve üçlü bir askı, kible yönde de renkli üç kavanoz, minberin sağ tarafında klâsik ve zarif bir küçük fener, mahfel önünde iki büyük karpuz lamba ve şamdanlar üzerinde de iki sâde ampul görülmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KURUÇEŞME CAMİİ

Minarenin kapısı sağ yön maksûrededir. Yapısı tuğladan, 32 basamaklı, şerefe-si kesmetaştan, peteği orta, külâhı ince, uzun ve kurşunludur. Minberin sağında görülen kafesli pencere ile sağ maksûrenin batı yön ilerisindeki yüksek eşikli kapalı oda Ramazan ve bayramlarda açılarak, cemaatin izdihamsız namaz kılmaları sağlanmaktadır.

Mahfele doğu yön dış, yani son cemaat kapısının yanından kuzey köşede üç beton basamakla kapısına ve dokuz tahta basamakla da sâhasına çıkılmaktadır. Mahfel iki kısım, yani iç ve dış yönlüdür. İç veya ön mahfel 2.80x9.00 metre sâhalı, dıştaki mahfel ise iki kısımdır. Batı yöndeki 4.35x5.00 metre, doğu taraftaki ise 3.00x5.00 metre genişliğindedir.

Üst pencereler klâsik kemerli, 0.90x1.80 metre ölçüde, içtekiler dalgalı, dışta-kiler badem çekirdeği şeklinde camlı, çift çerçevesi ve alçıdandır. Kible cephede 6 ve doğuda da 3 olmak üzere, hepsi dokuz tanedir. Mihrap yakınındaki iki kible yön penceresinin araları sarı renkte alçı kuşaklarla şekillendirilmiş olup, sağdaki-nin üzerinde “*Lâfza-i Celâl*”, soldakinde “*İsm-i Nebî*” yazıları bulunmaktadır.

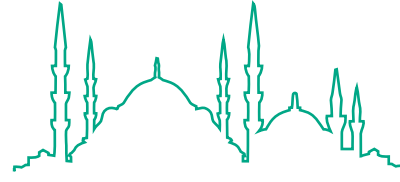
Ön mahfelin doğu yönünde 1.00x1.20 metre ölçülü sürme, sekizer camlı ve dikdörtgen 4 pencere mevcuttur. Tavanında iki beyaz abajurlu karpuz lamba asılıdır. Her iki mahfelde de kabartma motifli başlıklı, 38'er santim çevreli ve yeşil boyalı 4 ahşap direk görülmektedir. Dış mahfelin doğusunda aynı biçim ve ölçüde bir sürme pencere mevcuttur.

Caminin son cemaat giriş kapısı karşısındaki mermer yapılı, kabartma tezyinatlı ve zarif teknenin

bir yanı kırılmış olup, suyu sakaların sermayesidir. Geride dar uzun sâhalı ve çevre duvarlı kabristan, kible yönünde bir musalla taşı ile içerisinde iki cesim servi, birkaç meyve ve süs ağacı ile kabirler görülür.

Cami 400-450 cemaat alabilecek genişliktedir.

Şişli civarında, Hürriyet Âbidesi semtinde, sağ yöndeki Gecekondular Mahallesi'nin bulunduğu sırtlar üzerindedir. Hayırsever halkımızın yardım ve gayretleriyle 1379 (1959) yılında yapılması bitip ibadete açılmıştır. Umumi kabristanın bulunduğu tümsek üzerine kurulduğundan, yoldan 15 taş basamakla önüne çıkılmaktadır. Sâhası 13.40x15.80 metre ve tuğla yapılı duvarları 42 santimdir. Caminin altında iki yönde 7 dükkân vardır. Sokaktan çıkış merdiveninin sağında özel iki mermer mezar görülür. Biri tek kişilik, öbürü ise aileye mahsustur. Kuzey yöndeki kabristan hayli geniş ve kalabalıktır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KUŞTEPE CAMİİ

Batı cihette bulunan açık kapı yerinden iki basamakla 1.00x2.00 metre sâhali ve beton zeminli ayakkabı çıkarma yerine, cümle kapısından da bir basamakla caminin içine inilir. Cami sâhası beton, tavanı ahşap ve 12 direk ile desteklidir. Çatısı yeni kiremitle örtülmüştür.

Mihrap 2.00x3.50 metre ebadlı, kavisli kemeri aşağıdan yukarıya dört kademe de daraltılmış, içi yarı üstüvâni gömmedir. Minber 9 basamaklı, ölçüsü 0.80x2.80 metre olup, kapısının iki kenarındaki üstlerine, yarıya bölünmüş trabzanlar mihlanmıştır. Yan cepheler adi tavan tahtalarıyla kapatılmıştır. Üst kenarları kısa trabzanlı, çardağı boysuz ve külâhı yoktur. Kürsü henüz yapılmamıştır.

Pencereler kavis kemerli, üçü sabit dokuzar camlı, kible yönünde 2, yanlarda üçerden 6 olmak üzere, cem'an 1.16x2.50 metre ölçülerinde 8 tanedir. Kuzey yön, penceresizdir. Cümle kapısı beşer tablalı, kalın çift kanatlı ve 1.50x2.15 metre ebadlı olup, üstte 4 sabit camlı bir pencere vardır.

Caminin içerisinde kuzeybatı köşesinde, yerden yüksekçe ve tekne şeklinde gider yollu bir abdest alma yeri hazırlanmıştır. Burası cami sâhasının 0.75x4.75 metrelik girintili kısmının sol yönüdür. Sâhanın sağ tarafı iki metre uzunluğunda boş bir ek koridor durumundadır.

Işık için tavanın merkezinden beş ampullü, madeni bir askı inmektedir. Üçü ön ve geride, ikisi bu askının sağ ve solunda 5 abajurlu ampul daha vardır.

Dışarıda, ayakkabılığın doğusundaki tek kanat camlı kapının önüne iki beton basamakla çıkılır. Burası beton zemin ve tavanlı bir oda şeklinde olup, ortadaki masanın çevresinde 9-10 sandalye dizilidir. Ayakkabılıkla bu odanın tavanlarında birer sâde ampul vardır. Odanın sol taraf gerisi eşya deposu durumundadır. Batıda altı camlı, doğuda çift camlı ve demir parmaklıklı birer pencere bulunmaktadır.

KUŞTEPE CAMİİ

Minare henüz yapılmadığından 12 dayama basamaklı merdivenden ayakkabılığın tavanı üzerine çıkılarak ezanlar oradan okunmaktadır.

Cami 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Beşiktaş-Ortaköy arasında, Yahyâ Efendi Camii'nin batısı yakınında, tek kubbeli, dörtgen planlı ve 12.15x12.15 metre sâhalı caminin kesmetaş duvarlarının kalınlığı 108 santimdir.

Mihrap yari üstuvâni, 4.00x5.00 metre ölçüde, kemeri ince dilimli, çevresi kabartma çiçek ve motiflerle süslü som mermerdendir. Minber 10 basamaklı, çeşit renkli, benekli somaki yapı, 1.30x4.00 metre ebadlı, kapısı yüksek, külâhı uzuncadır. Kürsü dörtgen, çanağı kâse biçimli, kabartma motiflerle süslü ve dayama merdivenlidir.

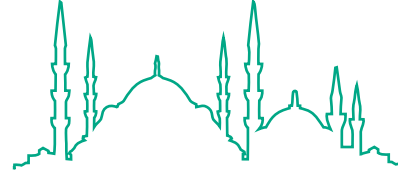
Maksûre sol tarafta, 1.75x2.25 metre sâhalı olup, önü tahta parmaklıklıdır. Cümle kapısı perdeli, onaltışar küçük kare tablalı, kalın, çift kanatlı ve 2.00x3.60 metre ebadında, söveleri 12-48 santim kalınlığında ve genişliğindedir. Kanatların takılı bulunduğu duvar 1.65 metre kalınlıktadır.

Alt pencereler kavis kemerli, mermer zeminli, 1.12x2.80 metre ölçülü, kible ve kuzeyde ikişerden 4, yanlarda üçerden 6 olmak üzere, hepsi 10 tanedir. Dış demir parmaklıklar şekilli ve dökmedir. Üst pencerelerden iki yandakiler kısa ve ortadakiler uzun, kavis kemerli ve şekilli, üç yönde üçerden 9 tanedir.

Kubbenin göbeğinde siyah zemin üzerine sarı yıldızla yazılmış "Nûr Âyeti" görülmektedir. Kubbenin içi ve pandantifler, pencere çevre ve kemerleri yeşil zemin üzerine beyaz nakışlıdır. Merkezden onüç zarif ampullü cesim bir askı indirilmiştir.

Son cemaat yeri 10.50x7.50 metre sâhalı, tabanı tahta döşemeli, tavanı ahşap ve ortadan 130'ar santim çevreli iki üstuvâni mermer kolonla desteklidir. Zemin hasırlıdır. Kolonların kible yön üstünde mahfeller bulunmaktadır. Kuzey kısmın iki yönündeki odalar, müezzinlere meşrutâ durumundadır. Bunlardan sol taraftaki odanın önünden 22 tahta basamaklı merdivenle mahfellerin sofa kısımlarına çıkılır. Buranın batısında minare kapısı ile kible yönünde halen ikinci imamın oturmakta olduğu ön mahfellere açılan iki kapı görülür. Sofanın üstü uzun beşik örtüsü tonos kemerlidir. Merdivenin yanındaki sofa yeri 3.00x7.50 metre genişlikte, tahta döşemelidir. Minare sofadan şerefeye 75 basamaklı, şerife çevresi 12 mermer kolonlu ve fener biçimli olup, yerden 97 basamak yüksekliktedir.

Minare kapısının solunda, kible yönündeki kapı tek kanatlı, doğu tarafındaki ise çift kanatlıdır. Merdivenin doğu yanı trabzanlıdır. Batı ve kuzey köşelerde, üçer tanesi kemerlerinde ve dokuzarı da sürme çerçevelerinde 12'şer camlı 3 pencere vardır. Tavandan sırça çanaklı bir ampul asılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜK MECİDİYE CAMİİ

Son cemaat ön sâhasının iki yanında eşya deposu durumundaki karanlık odacıkların kapıları tek kanatlıdır. Arka cihet tavanının ortası daire şeklinde ve dörtgen çıtalı çerçeveli olup, köşelerde küçük dörtgencikler tavanı süslemektedir. Son cemaat yerinin önü, müezzin meşrutâsı odalarının hizasında ve 30x52 santim ölçüde 86 dikdörtgen camlı olup, iki baştakiler tek kanatlı, ortadaki çift kanatlı ve üç kapısı bulunan camekân üç kemerlidir. Aradaki mermer zeminli sâha 1.50x7.00 metre ve ayakkabı çıkarma yeri doğu yönde, 2.00x1.20 metre genişliğindedir. Camekânın iki yan kemerinde üstte dört tanesi sabit üçgen ve alt sekizeri de dikdörtgen 12'şer ve orta kemerli kısmın üstü ise 5 tane üçgen ve altı 8 dikdörtgen 13 camlıdır. Yan çerçevelerin ölçüsü 1.60x2.20, ortadakininse 1.80x1.80 metredir.

Kuzey avluya, son cemaat yeri dışındaki 2.75x7.00 metre sâhalı sahanlığın önünden 3 geniş mermer basamakla inilir. Doğu ve batı yanlarda gördüğümüz müezzin odalarının aynı biçim ve ölçülü olup, birer yanları ile göbekli yönlerinde kemerli ve demir parmaklıklı üçer pencere vardır.

Bu avlunun zemini kaygan taşlı giriş kapısı çok muhteşemdir. İki yönde demir parmaklıklı ve kemerli 5'erden on tane muazzam açık pencereler vardır. Avlunun gerisinde üzerine beş mermer basamakla çıkılan sed-bahçede bir büyük çam, birkaç meyve ve süs ağacı ile doğu yönünde baş imam ve müezzin meşrutâsı iki ev bulunmaktadır.

Alttaki avlunun doğusundan, 3 basamaklı kapıdan minarenin bulunduğu avluya çıkılır. Burada dört ahşap direk üzerinde çatısı yeni kiremitli, beton zeminli, derin gider yollu, ayna taşları mermerden, iki cephede dörderden sekiz musluklu ve üstleri tahta kaplanmış oturma taşlı temizlik yeri mevcuttur. Buradan üç taş basamakla helâlar sâhasına geçilir. Birer musluklu helâlar 7 tane, çatısı yeni kiremitle örtülü sâhası ise 2.70x9.70 metre genişliğindedir.

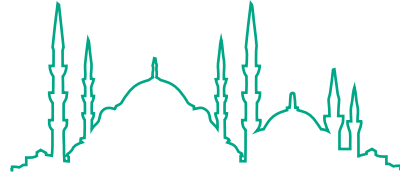
Minare dörtgen kaideli, tek sıra kesmetaş ve çift sıra Horasan harçlı tuğla ile örülmüş olup gövdesi üstuvâni, çanaklık altı istalâktitli, şerefe çevresi ince mermer 12 kolonlu fener biçimli ve demir kafesli, külâhı kısa, alemi ise uzundur. Minare şerefesinin çevresi 12 mermer kolonlu fener biçimlidir. Kapısı demir yapılı ve çift kanatlıdır. Kubbenin her köşesinde üstuvâni birer dayanak kulecik mevcuttur ve herbirinin üstü alemlidir.

Kible yönünde, köşede çevresi demir parmaklıklı avlu, cadde ve sokaktan bir metre yüksektedir ve ortasında güzel bir mermer şadırvan görülmektedir. Yıldız Bahçesi kapısına gidilen sokak yönündeki mahfellerin çıkış kapısı, iki yönlü beşer basamakla birinci ve daha üç basamakla ikinci sahanlık önüne çıkılınca görülür. Kapı çift kanatlı, sekizer kare tablalı ve üst tarafları altışar kare camlıdır.

Cami 550-600 cemaat alabilir genişliktedir.

— KÜÇÜK MECİDİYE CAMII

İSTANBUL CAMİLERİ

K C K PİYÂLE CAMİİ

linda yaptırdığı Büyük Cami'nin mihrabı dışındaki özel türbesinde gömülüdür. Bu caminin yapılışı 972 (1565) senesindedir.

Cami 6.25x9.00 metre sâhali olup, taş yapılı duvarlarının kalınlığı 75 santimdir. Mihrap sivri kemerli, derin gömme ve dışa çıkmalı,  l s  1.20x2.20 metre, içerisi yağlıboya "Kâbe-i Muazzama ve çevresi"nin resmi ile süslenmiştir. Minber 9 basamaklı, 0.75x2.75 metre ebadında, turuncu renk cilalı,  ardağı uygun, k l hi sekiz köşeli, koyu yeşil renkli ve sâde güzel görünüşlüdür. K rs  doğu kible yönünde, çanak çevresi 1.70, y ksekligi ise 1.50 metre olup, dayama merdivenlidir. Maksûre sol yönde,  n  trabzanlı ve genişliği 3.25x7.50 metredir.

Cümle kapısı düz doğrama, yeşil yağlıboyalı ve 1.00x1.50 metre  l c dedir. Tavan filizî zemimli,  ıtalı ve göbeği kabartma güneş Ő alıdır. Dış mahfele 11 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.60x8.00 metre,  n mahfelin 1.80x9.00 metrelik sâhası iki basamak aşağıda olup,  n  trabzanlı, alttan 48'er santim  evreli tavan boyunca 6 ahşap direğe bağlanmıştır.  atısı yeni kiremitlidir. Son cemaat yeri 3.40 metre genişliğinde, klâsik mihrap ıklı, cümle kapısı önündeki kilimli kısım 2.50x2.25 metre  l s nde, zemini tuğla döşelidir.

Pencereler dikdörtgen, dörder camlı, içten kapaklı, dışı demir parmaklıklılı 1.00x1.50 metre  l c de, her yönde ikişerden 8 tanedir. Doğu ve batı yöndeki iki pencerenin arasında ayrıca yine pencere Şeklinde birer de kapaklı dolap vardır. Üst pencereler sivri kemerli, ikisi sabit altışar camlı ve üç yönde üçerden 9 tane, iki tane de mahfelin gerisinde, yani kuzey cephede cem'an 11 pencereden ibaretken, yanlardaki ikişerden 4 ve kibledeki 3 tanesi i  ve dıştan çift çerçeveli ve Şekilli, renkli onsekizer camlı, kuzeydekiler ise altışar camlıdır. Üst pencerelerin ebadı 0.82x1.50 metre, dış mahfelin kuzey yönündekiler  c  sabit beşer camlı 4 ve doğusunda da bir olmak üzere hepsi 5 dikdörtgen ve 1.00x1.30 metre  l c l d r. Bunlar da demir parmaklıklılıdır. Batı yönünde tahta perde ile bölünmüş bir oda mevcuttur. Şamdanlıklar mermer zemlidir.

Kasımpaşa'da, Gedik Abdi, Büyük Piyâle Paşa, Hacı Hüsrev ve Okmeydanı'ndaki Sinan Paşa camileri yakınındadır. Yaptıran kaptan ve Vezir Piyâle Paşa olup, caminin yapılış yılı 972 (1562)'dir. Bu zât 955 (1549) yılından başlayarak on sene beylerbeyilikte ve 965 (1558)'den itibâren on yıl kaptanlık görevlerinde çalıŐtıktan sonra 975 (1568)'den ölüm yılı olan 985 (1578) senesine kadar on sene de vezirlik etmiş, düŐmandan 67 ada almıştır. Merhum, 981 (1574) yilinde yaptırdığı Büyük Cami'nin mihrabı dışındaki özel türbesinde gömülüdür. Bu caminin yapılışı 972 (1565) senesindedir.

K Ü Ç Ü K P İ Y Â L E C A M İ İ

Son cemaat kapısı tablalı, sanatlı, 1.50x2.70 metre ölçülü olup, içteki 18 camlı kapı ince tahtadan yapılmıştır. Dış kapının önünde beton zemin ve tavanlı sayalılık, solunda musalla ve sağ cihetinde de imam meşrutâsı bulunmaktadır.

Minare orijinal yapılıdır. Dört köşeli birer beton direkli, araları tuğla ile doldurulmuş, dört cepheyi -Arap Camii minaresinde görüldüğü gibi- dolaşarak yükselen merdiveni 41 basamaklı ve ortasının doğu yönünde küçük bir odacıklı olup, külâhı beton ve gövdesi dıştan sıvalıdır.

Işık için, tavandan mihrap önüne billûr zincirli, oniki ampullü bir avize, kürsüye sekiz ampullü küçükboy bir avize ile beş ampullü bir askı indirilmiştir. Kible cephesiyle maksûre önünde renkli ikişer kavanoz, mahfellerin tavanında da iki sâde ampul ve iki asma petrol lambası vardır.

Avlu, sağ yön ortasında yüksek ve dörtgen kesmetaş bir kuyu bileziği bulunmaktadır. Meşrutâ imam evinin bitişiğindeki üç büyük musluklu, gider yollu ve bir depolu temizlik yeri ile kapısının karşısından çıkılan arka avlu içerisinde bir helâ vardır. Avluya giriş kapısı tahta parmaklıklıdır. Son cemaat yerine buradan beton bir yol yapılmıştır. Çevresindeki duvar kısa, doğu avlunun kible yön kapısı yanında görülen kafesli pencerenin arkası mezarlıktır.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

LEVEND ÂFET YOLAL CAMİİ

Sişli'nin Levend mevki merkezinde, yeri yüksektedir. Yaptıran Yüksek Mühendis İbrahim Yolal tarafından merhume kızı adına 1953-54 yıllarında şahsen inşa ettirilmiştir. Kubbeli caminin minaresiyle birlikte duvarları kesmetaştır. Dört geniş kemerle köşelerdeki kalın dörtgen ayaklara bindirilmiş olan kubbenin kasnakaltı, kavis kemerli alçı pencerelerle çevrelidir. Geniş cephe kemerleri, üç yönünde mahfel tabakalarını örtmektedir.

Mihrap som mermer ve klâsik üslûpta olup, alınlığı üzerinde siyah zemin ve altın yaldızlı "Teveli vecheke..." Âyet-i Kerîmesi yazısı bulunmaktadır. Minber ve kürsü cevizden, sanatlı, geçme şekilli ve gözcü değerdendir. Cami hoparlörlüdür. Üç yönlü mahfel tabakalarına cümle kapısının sağ ve sol köşelerindeki merdivenlerden çıkılır. Tabakalarla kible cephede renkli ve süslü camlı, kemerli 5 alçı pencereyle, mihrap üzerinde daire biçiminde bir pencere mevcuttur. Alt pencereler kible, batı ve kuzey yönlerde üçer camlı, ikişerden 6 pencere şeklindedir. Kubbeden billûr saçaklı bir avize ile tabakaların altlarından birer fanuslu ampul asılıdır.

Caminin revaklı son cemaat yerlerine 5 mermer basamaklı merdivenden çıkılır. Üstü üç küçük kubbeli, dört zarif mermer kolon üzerinde, ikisi yanlarda olmak üzere klâsik beş kemerlidir. Merkezi kubbenin dört köşesinde de, sekiz köşe yapılı birer küçük dayanak kubbecik bulunmaktadır.

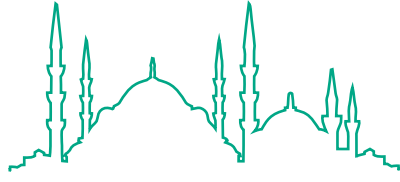
Avlu zeminin sırlı tuğ-
la ile döşenmiş sâhasına,
kuzey yöndeki kapıdan
6 ve doğudan da 17 mer-
mer basamakla çıkılır.
Kapılarının iki yanların-
da çam ağaçları ve çiçek
tarhları görülmektedir.
Caminin doğu cephesi
dışında 2 musalla vardır.
Zemin, kırmızı renkli
betondandır.

Minare kesmetaş ya-
pılı, kapısı avluya açılan,
dörtgen kaideli, mahrutu
yivli, gövdesi onaltı kö-
şeli, çanaklığı istalâktitli,
şerefe çevresi oyma kafes-
li olup külâhı kurşunlu-
dur. Minarenin basamak-
ları 90 tanedir.

Temizlik yeri mina-
renin sağ yön karşısında
olup ondört musluklu,
gider yollu, abdest alma
temizlik yeri ve bitişiğin-
de de üç el yıkama musluklu idrarlık ile iç yönde 2 helâ vardır. Köşede bir toplantı odası ile berisinde çift katlı meşrutâ evi görülür.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MADEN MAHALLESİ CAMİİ

Boğaziçi'nde, Sarıyer-Kilyos asfaltı üzerinde, bu isimli mahalle arasındadır. İçerisine doğrudan 1.20x2.00 metre ölçüde tablalı, boyasız doğrama kapıdan girilir. Sâhası 7.50x7.50 metre, ayakkabı çıkarma yeri 1.50x2.50 metre genişlikte ve zemini betondandır.

Mihrap, yarı üstuvâni gömme ve sâde yapılıdır. Ölçüsü 1.40x2.30 metre olup maksûre sağda, önü parmaklıklı ve sâhası 2.70x3.70 metredir. Mahfele sol taraftan 11 ahşap basamaklı merdivenle çıkılır. Üç ahşap direk üzerinde, önü trabzanlı mahfelin ebadı 2.70x6.00 metre olup, sağında üç camlı bir penceresi vardır. Minber 10 basamaklı, boyalı, sâde yapılı, ahşap ve 0.87x2.90 metre ölçülüdür. Sağ yönde küçük bir penceresi mevcuttur.

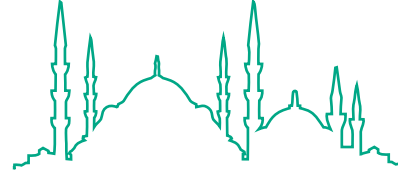
Minare tuğla duvarlı, çok dar 22 basamaklı, şerefesi ince demir parmaklıklı, külâhı huni biçiminde ve çinko kaplamalıdır. Caminin ve mahfelin tavanları, ortadan ahşap bir direk desteklenmiştir. Duvarlar sıvalı Bağdadî, çatı adi kiremit örtülüdür.

Pencereler altışar camlı, 1.00x1.30 metre ölçüde, kible, batı ve doğu yönlerde ikişerden 6 tanedir. Kuzey yönü penceresizdir. Dışları demir parmaklıklıdır. Cami, mihrap önünde bir asma petrol lambası ve tavandaki bir avizecikle aydınlatılmaktadır.

Avlunun kible yönünde bir musalla, hemen yakınında da bol sulu ve ağızlıklı bir kuyu bulunmaktadır. Yaptıranlar Uzun Ahmed ve Hâcer Hanım olup, yapılış tarihi 1328 (1912)'dir.

Cami, 100-120 cemaat alabilir genişliktedir.

Haliç Sütüncesinde, mezbanın karşısındaki yokuşun ortasında, polis karakolu bitişindedir. Mimar Sinan'ın eserlerinden olan, bir sıra taş ve çift sıra Horasan harçlı tuğla ile örülmüş 90 santim duvar kalınlığına sahip cami, 8.25x11.40 metre sâhalıdır. Yaptıranı Bâbüssaâde Mahmud Ağa, caminin yapılış tarihi 945 (1539) olup, Mahmud Ağa'nın vefatı 957 (1550)'de ve mezarı da caminin kabristanındadır. Yakınındaki özel türbede gömülü Cemali Halvetî diye anılan Karamanlı Şeyh İshak'ın ölümü ise "Mâte Zübdetü'l-Evliyâ" 933 (1527)'dedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MAHMUD AĞA CAMİİ

1293 (1876) Türk-Rus Savaşı'nda caminin kurşunları cenk ihtiyaçlarında kullanılarak çatısı 14 yıl kiremitli kalmış ve zamanla çatı da harab olduğundan Tophane Nâzırı Seyyid Paşa, caminin üzerini yenileyerek kurşunla kaplatmıştır. Bugün ise kurşunlu değil, yeni kiremitlidir. Minaresi sakatlanmış durumda iken onartmış ve kabristanın sedlerini de imar ettirmiştir.

Camiye son cemaat kapısı önündeki sayalıktan girilir. Sayalık 1.00x2.00 metre sâhalı olup, kuzey yönündeki iki, doğusundaki ise bir buzlu cam ile üç sırada 9 küçük camlı kapısının ilerisinde bulunan son cemaat kapısından içeriye girilir.

Üç basamak yüksekteki sedler 4.50x5.00'er metre ölçülü ve yirmidörder camlı camekânla bölünmüştür. Batı yön son cemaat yerinin sağındaki kapı, imam meşrutâ evine aittir. İki son cemaat yeri arasındaki sâha 2.15x3.30 metre ve ayakkabı çıkarma yeri de 1.50x2.25 metredir. Cümle kapısının kemeri üzerinde, altı kıt'alık ta'lik yazılı tamir kitâbesi vardır. Kapı çift kanatlı, kalın doğrama ve sağlamdır.

Maksûreler 2.25x4.75 metre genişliğindedir. Mahfele sol maksûreden 10 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. 2.40x11.40 metre sâhalı mahfel, yerden tavana kadar boylu 8 ahşap direğe bağlıdır. Ortası hafif kavisli çıkmalı mahfel, üç sâde ampulle aydınlatılmaktadır.

Pencereler altışar camlı, 1.00x1.75 metre ölçülü olup kible yönünde 2, batıda 3 ve kuzey cihette 4 dikdörtgen olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Üsttekiler 0.85x1.50 metre ebadlı, renkli ve şekilli alçıdan, doğu ve kible yönlerdeki 4 ve batıdakiler de 3 olmak üzere, hepsi 7 tanedir.

Mihrap klâsik istalâktitli, 1.80x5.00 metre ebadında, minber 10 basamaklı, zarif oyma şekilli, 0.80x2.00 metre ölçülerinde olup, kürsü ve tavan gibi ahşaptır. Tavan, klâsik küçük kare bölmelidir. Tavandan sâhaya üç billûr avize asılıdır. Mihrabın yanlarında dörder ampullü askılar, kalın mumların uçlarında da iki buzlu

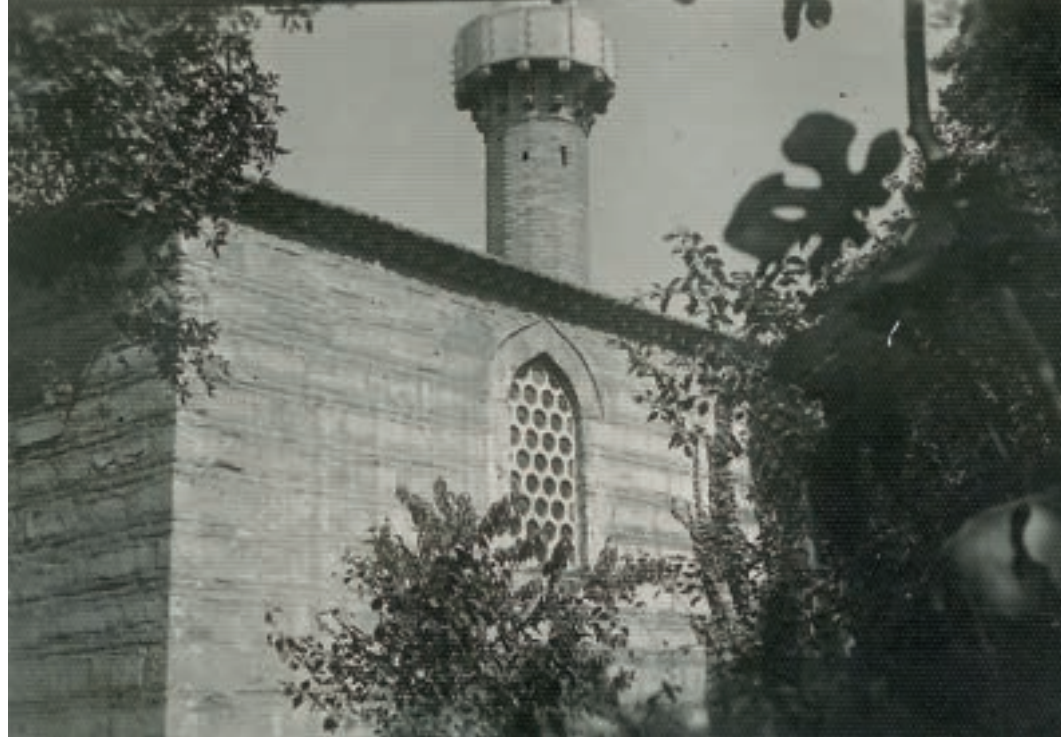
ampul bulunmaktadır. Üst pencereler klâsik kemerli, yuvarlak camlı alçıdan olup, dış kenarlarda ikinci birer çerçeveleri daha vardır.

Minare kesmetaş ve tuğla karışık, çanaklık altı istalâktitli, şerefe çevresi taştan, 47 basamaklı ve kapısı sol maksûrelidir.

Caminin dışında üç metre genişliğinde demir parmaklıklarla çevrili ve zemi-ni küfeki taşlı sâha ile, parmaklıkların arkasında kırmızı beton zeminli musalla taşı ile daha geride türbe ve bâninin kabirleri yanında Toklu Dede'nin mezarı, sol tarafında üstü çatılı bir tabutluk, karşısında karakol binası ve eski sıbyan mektebi görülür.

Karakolun helâlarının altında umumi iki helâ ve bitişiğinde 1278 (1862)'de yapılmış çeşmenin çevresi demir parmaklıklı bir sâha durumuna getirilerek dört yönüne de üçerden 12 abdest musluğu ile oturma tahtaları konulmuş, zemin ve çevre etekleri de mozaikle kaplanmıştır. Bu temizlik yerinin dış sağ yakınında Kâhtâne (Kağıthane) suyu çeşmesi görülür. Yapılışı 1926 tarihindedir.

Cami 350-400 cemaat alabilir sâhalıdır.

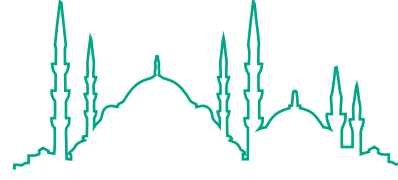
Galata'da kule yakınında, Lüleci Hendek Sokağı'nın köşesindeki Mutbakemini Çeşmesi'nden aşağı inilirken sol yönde, birinci Tatarbeyi Sokağı'nın sağ tarafındadır. Yaptıran, Makrîzâde unvanıyla tanınan Hacı Hüseyin Ağa'dır. İnşaatı bitince içerisinde 17 gün namaz kılmakla ve geceleri ibadetle meşgul olup ardından vefat etmiş ve caminin batı avlusuna gömülmüştür: 1121 (1709).

Bina taş duvarlı, çatısı tekne ve beşik örtüsü biçiminde iken, tamir edilirken yeni kiremitle örtülmüştür. Son yıllarda yine harap olunca, bu sefer hayırsever halkımızın bağışlarıyla onarılmıştır. Sâhası 6.00x7.50 metre ve ahşap tavanı beş metre yüksekliktedir. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme olup ölçüsü 1.10x2.00 metredir. Minber ve kürsüsü yoktur. Pencereler 1.15x2.00'şer metre ebadlı ve ikişeri sabit altışar camlı; kible ve kuzey yönlerde ikişerden 4 ve batıda da 1 olmak üzere, hepsi dikdörtgen biçimli 5 tanedir ve zeminleri mozaik döşelidir. Kible pencerelerin camları buzludur.

Maksûreler 2.70x3.00'er metre genişlikte, çevreleri parmaklıklıdır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.40x1.50 metre ebadında ve zemini betondur. Cümle kapısı birbuçuk kanat üçer tablalı, doğrama ve 1.00x2.00 metre ebadlıdır. Dışındaki koridor da beton zeminli ve tavanlıdır. Sağ başta bir depo, bir mutfak ve sol bitişiğinde de iki helâ mevcuttur. Mahfele koridorun doğu başındaki 11 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Önü parmaklıklı olup sâhası 2.70x7.00 metredir.

Minare dörtgen kaideli, gövdesi sekiz köşe, yapısı tuğladan, şerefenin çevresi sekiz köşe kapalı, külâhı kurşunlu ve 39 basamaklıdır. Kapının ön yön karşısında ağızlıklı bir kuyu bulunmaktadır. Sokak kapısı çift kanat üçer tablalı doğrama ve 1.50x2.00 metre ölçüdedir.

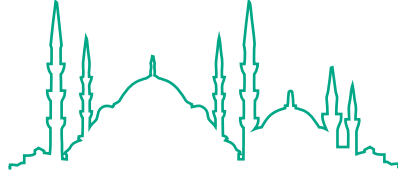
Cami 120-150 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MAKRÎZÂDE (BOZACI SOKAĞI) CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

MECİDİYEKÖY CAMİİ

Sişli civarında, Levend yolu üzerindedir. Yaptıranı, Sultan Abdülmecid'in dördüncü kadını Perestev Kalfa olup, caminin yapılışı 1306 (1890) yılındadır.

Bu mahal o tarihlerde 30 evli küçük bir köy durumunda olduğundan, mescidin temeli de haliyle küçük tutulmuş olup, 8.60x5.50 metredir. Son cemaat sâhası 5.90x7.80 metre olup sonradan eklenmiş ise de, bugün pek çok genişleyen köy halkına artık bu da yetmemektedir.

Geniş avlusunun içerisinde caminin çevresine yeni yeni ekler yapılması düşünüldüğü gibi, Ekmek Fabrikası'nın yanındaki arsa üzerine ikinci bir cami yapılması hazırlıklarına da başlanmıştır. Allah muvaffak kılsın.

Minare tuğla yapılı, gövdesi kısa boylu, şerefesi demir parmaklıklı, peteği güdük, külâhı peteğe uygun ve 15 basamaklıdır. Kapısı, mahfel merdiveninin üst basamağının sağ tarafındadır. Caminin taş duvarları 69 santim kalınlığındadır.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, yeşil yağlıboyalı ve 1.15x3.50 metre ebadlıdır. Minber 6 basamaklı, sâde yapılı, 0.70x2.10 metre ölçüde, beyaz boyalı ve külâhı sekiz köşelidir. Kürsü dörtgen şekilli, 72x72 santim genişliğinde, 1.20 metre yüksekliğinde, boyalı ve dayama merdivenlidir.

Hafif kavis kemerli, 0.90x2.15 metre ebadında, biri sabit, yanlarda yedişer, kıbledede beşer camlı üç yönde ikişerden 6 ve kuzeyde 0.95x1.80 metre ölçülü sürme ve dörder camlı iki dikdörtgen pencere vardır. Hepsi demir parmaklıklıdır. Camide maksûre yoktur. Pencere zeminleri sırlı tuğla ile döşenmiştir.

Cümle kapısı 1.20x2.40 metre ölçülü, kalın tablalı, kahverengi yağlıboyalıdır. Mahfele, cümle kapısının sağındaki 11 basamaklı merdivenle çıkılır. Önü trabzanlı sâhası 2.25x5.50 metre olup, alttan 92'şer santim çevreli iki ahşap direk desteklidir. Doğu yönünde tek camlı küçük bir pencere mevcuttur. Tavan ahşap, filizî yeşil zeminli, koyu yeşil çıtalıdır. Merkezinden bir topkandil asılıdır. Mihrabın iki yanında abajurlu birer lamba ile mahfelin altında iki ve son cemaat yerinde de 6 sâde ampul bulunmaktadır.

Son cemaat yerinin tabanı tahta döşemeli olup, beton tavanlı açık kapı yerinin ölçüsü 1.30x2.15 metredir. İki yanlarında altışar camlı, üçerden altı ve kuzeybatı köşesinde de üç camlı küçük bir pencere vardır. Büyük pencereler 0.80x1.20 metre ölçüdedir. Dışındaki mozaik zeminli ve beton tavanlı 1.50x5.50 metre sâhali koridorun kuzeyinde 0.75x1.00 metrelik ve üçer camlı iki dikdörtgen pencere vardır.

M E C İ D İ Y E K Ö Y C A M İ İ

Çatıyı kuzeybatı köşede 82 santim çevreli beton bir kolon desteklemektedir. Cami ile son cemaat yeri ve koridor aynı çatı altındadır. Üstü yeni kiremitle örtülüdür. Koridorun doğu yönü hasır deposu, orta kısmı ise ayakkabı çıkarma yeri olup, batısı açıktır. Ayakkabılığın giriş dış kapısı üçer tablalı olup, cümle kapısının tıpkısıdır. Koridor tavanının iki başında birer sâde ampul asılıdır.

Caminin kuzeyinde, avlu zemininden iki basamak aşağıda görülen büyük ve yeni bina ilkokul binasıdır. Mahallin ihtiyacını karşılayacak durumdadır. Müştemilât avlunun batı cephesinde olup, iki kapılı ve ikişer pencerele iki kısımlı bina Kur'an kursu, üst tarafındaki kible cephede görülen evlerse imam ve müezzin meşrutâlarıdır. Hepsinin çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Avlunun biri güney, öbürü doğu yönlerde tablalı ve parmaklıklı iki demir kapısı vardır. İkinci kapı, birinciden biraz daha küçükçedir. Bunun bitişiğinde iki beton direk üzerinde beton çatılı, altında üçer musluk ve birer uzun oturma tahtalı, gider yollu abdest alma yerleri ile ortasından geçilen aynı çatı gerisindeki üçer helâ ve idrarlık ile bir de tekneli el yıkama musluğu bulunmaktadır. Yan avlu kapısının çıkış sol tarafında tabutluk görülür. Çevre duvarları bir buçuk metre yükseklikte olup, üstleri beton harpuştalıdır.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MEŞRUTİYET CAMİİ

Sişli'nin Maçka semtinde, Nişantaşı mevkiinde, bu isimdeki mahallenin içerisinde. Yaptıran Sultan II. Abdülhamid ve yapılışı da, mihrap duvarı dışında görülen kitâbesinde kaydedildiği üzere 1313 (1896) yılındadır. Asıl ismi "Hamidiye Camii" iken 1908 Meşrutiyet İnkılâbı'nda bu isimle tebdil edilmiştir. Cami takriben 90-100 metrekare sâhalı olup, taş duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Yalnız kiblesi biraz sola meyillidir.

Dış kapı batı yönde, ayakkabılık cemakân sayalıklar içerisinde. Kapı üçer tablalı, kalın sanatlı, doğrama ve 1.50x2.70 metre ölçüde, ayakkabı çıkarma yeri 1.60x3.60 metre genişlikte, mozaik zeminli, sayalıklar iri-ufak 77 camlıdır. Son cemaat yeri 5.00x10.00 metre sâhalı olup, mahfel merdiveni sol yönde, kuzeydoğu köşede ahşap 18 dönen basamaklıdır. Üst basamağın batı ve kuzey yönleri trabzanlıdır. Alttan beşinci basamağın önü kapalıdır.

Mahfellerden dış kısımdaki 5.00x10.00 ve içteki 3.50x10.00 metre sâhalı, alttan 80x62 santim kalınlıkta içte ikişer metre ara ile ve dışta da 170'er santim ara ile ikişer ayak üzerine oturtulmuştur. İç mahfelin önündeki ayaklar arasında içerlek ve tablalı, doğrama ve sekiz köşeli oyma yıldız şekilli üç zarif ahşap, yapılı ve sanatlıdır. Mahfelin tavanı yeşil zemin ve çıtalı küçük kare şekillidir. Ön yönde küçük bir avize ile iki çanak, geri kısımda da üç çanak kandil asılıdır.

Klâsik kemerli, üçü sabit yedişer camlı, dış mahfelin kuzeyinde 3 ve her ikisinin doğu ve batı yönlerinde birerden 4 olmak üzere, cem'an 7 tane 1.25x1.50'şer metre ölçüde dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Mahfellerin duvarlarının kalınlığı 67 santimdir.

Caminin esas kible, doğu ve batı yönlerinde kırmızı, sarı, mavi renkli camlarla şekillendirilmiş alçı yapılı ikişerden 6 tane üst penceresi ve dış kenarlarında da yuvarlak camlı ikinci birer çerçeveleri bulunmaktadır. İç tavan, mahfellerdekilerin aynı şeklinde olup karelidir. Merkezinden kâr-1 kadim orta boy bir topkandil sarkmaktadır. Mihrabın kemeri üzerinde ve yanlarda 3 floresan lamba ile şamdanlarda 2 karpuz lamba mevcuttur.

Mihrap klâsik istalâktit benzerli, çevresi türlü renk yağlıboya tezyinatlı, ölçüsü 2.25x5.25 metre ve caminin bünyesine uygun yapılıştadır, gömmedir. Minber ahşap, 10 basamaklı, yanları trabzanlı, üçgen kısmı yukarıdan aşağıya uzunlama yedi değişik boy tablalı ve 2.25x5.20 metre ölçülüdür. Kürsü doğu yönündeki iki

pencere arasında tesbitli, çanağı 2.70 metre çevreli, yüksekliği bir buçuk metre ve merdiveni de dayamadır. Maksûreler ön ve birer yanları trabzanlı, 3.70x3.70 metre genişlikte olup, ikisinin arasındaki yer 1.70x3.80 metredir. Tavanları ve aralarındaki sâhanın tavanında üç çanak kandil asılıdır. Cümle kapısı, son cemaat kapısının tıpkısıdır. Önünde orta boy şişeli bir avize ile yanlarda sırça çanaklı birer topkandil mevcuttur.

Alt pencereler 1.20x1.80'er metre ölçülü ve ikişer tanesi sabit altışar camlı, dikdörtgen şekilli, kible yönünde 2, yanlarda üçerden 6 olacak şekilde hepsi sekiz taneden ibarettir. Son cemaattekiler kible yönünde, yani caminin kuzeyinde 2, dış kapı solunda, son cemaat yerinin gerisinde 3 olmak üzere, cem'an 5 ve hepsi camidekilerle birlikte 13 alt pencereden ibarettir.

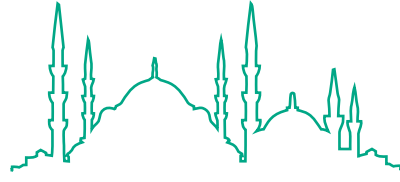
Minare kapısı sağ maksûrenin önünde, tuğla duvarlı, kaidesi dörtgen, gövdesi dıştan sıvalı, çanaklığı normal, şerefesi beton çevreli, külâhı kurşunlu ve basamakları 38 tane dir. Şerefe dışında kâr-ı kadim kandiller veya sâde ampuller yerine karpuz lambalar asılıdır.

Avlu, minarenin ve son cemaat kapısının bulunduğu batı yönünde olup 5.00x2.00 metre sâhalı ve mozaik zeminlidir. Çevre duvarının üstü ince demir parmaklıklı, kible yönü musalla taşlıdır. Kuzeyindeki açık kapı yerinden ve dar bir koridordan geçilerek, abdest musluklarının bulunduğu temizlik yerine gidilir.

Temizlik yeri mozaik zeminli, uzun oturma tahtalı, gider yollu ve 8 muslukludur. Aynı çatı altında ve karşı yönünde, nihayette bir gasilhâne, beri tarafta idrar yerleri ve karşısında 2 helâ bulunmaktadır. Kuzeyindeki kapıdan Birinci Çıkmaz Sokak'a çıkılır. Adı çıkmaz olmakla beraber buradan kolayca Ayazma Caddesi'ne geçilir. Helâların panjurlu üç penceresi, bu iki sokak ve caddeye açılmıştır. Meşrutâ evler caminin batı yönünde olup çift katlıdır ve hayırsever halk tarafından yapılan bağışlarla inşa ettirilmiştir.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MOLLA ÇELEBİ CAMİİ

Tophane ile Kabataş arasında, Fındıklı sahilinde, tek kubbeli, kesmetaş yapılı, Mimar Sinan'ın zarif eserlerindedir. Yaptıran Mehmed Molla'dır. Yakınında son istimlâkten önceye kadar mevcut olan hamam da bu zâtın hayrî idi. Caminin yapılışı 998 (1590) yılındadır. Merhum, önce Bursa ve birkaç defa da İstanbul kadılıklarında bulunduktan sonra, caminin ibadete açıldığı yıl vefat edip Recep ayında Eyüp'e gömülmüştür.

Cümle kapısı 1.85x3.00 metre ebadında, kalın, doğrama ve sanatlıdır. Söveler beyaz mermerdendir. Cami 13.90x16.10 metre sâhalı, duvarlarının kalınlığı 114 santimdir. Mihrap çıkması 4.90x5.15 metre genişlikte olup, girişin yan duvarı 155 santim kalınlıktadır. Sövelerin kalınlığı 13, enleri 25 santimdir.

Alt pencereler dikdörtgen, altışar camlı 1.15x1.90 metre ölçüde, yan cephelerde dörderden 8, kible ve kuzeyde ikişerden 4, mihrap çıkmasının iki yanında birer, kible yönünde iki olmak üzere, cem'an 16 pencere şeklindedir. İç cihetten musanna kapaklı olup, dışları demir parmaklıklıdır. Doğu-batı yanlarda 62'şer santim genişlik, 58'er santim derinlik ve birer metre yükseklikte, çevreleri söveli birer dolap bulunmaktadır.

Mihrap 2.00x4.00 metre ebadında, klâsik istalâktili, minber 14 basamaklı, 0.80x3.80 metre ölçüde, kürsü ahşap kâr-ı kadim geçme şekillidir. Maksûreler 2.30x4.00'er metre sâhalıdır. Sağ yöndekinden hem mahfele, hem de minareye çıkılmaktadır. Minarenin 96 basamağından 15'den mahfele çıkılır. Mahfelle şerefe arası 81 basamaktır. Mahfelin sâhası 2.60x16.10 metredir. Minare kesmetaş yapılı, petek çevresi 5.80, şerefe çevresi 9.90 metre olup, yerden 41. basamakta kubbeye bir kapıcık bırakılmıştır.

Mahfelde, biri kapı üzerinde, öbürü ise sağ yönde iki dikdörtgen pencere vardır. Kapı üzerindeki geniş kemerin içerisi, on sıra yuvarlak camlı alçı pencereidir. Merkezî kubbe 2.20'şer metrelik 6 kolon ile 6 yarım kemere bindirilmiş olup, çevresi kemerli 10 pencerelidir. Yarım kubbelerde birerden dört, mihrap yarım kubbesinde de üç olmak üzere, cem'an 7 pencere bulunmaktadır. Üst pencereler kemerli ve şekilli, orta sıra pencereler doğu ve batıda dörderden 8, kible yönde 2, mihrap çıkmasında da 5 tane olmak üzere, kemerli ve alçı pencereler şeklindedir.

Işık kaynağı olarak, kubbeden sâhaya iç içe üç sıra çemberli büyük bir topkandil asılıdır. Mihrapta iki geniş fanuslu ampul ile yan duvarlarda bunlardan

sekiz tane daha görülmektedir. Pencere üstleri ve çevreler, kubbe ve yarım kubbelerle pandantifler baştanbaşa zarif nakışlarla bezenmiştir. Kubbenin göbeğinde “Besmele-i Şerife” ve “Allâhü Yümsiküssemâvati...” Âyet-i Kerîmesi görülmektedir.

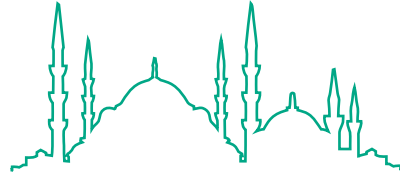
Dışta son cemaat revakları 5.15x11.00'er metre sâhalıdır. İki arasında sâha 5.15x4.40 metre genişliktedir. Revaklar 5 sağır kubbeli, 6 mermer kolonlu ve 7 klâsik kemerlidir. Zeminleri tuğla döşenmiş olup, cümle kapısı önü ve ara yer mermerlidir.

İhata duvarları doğu, kible ve batı yönlerde bir metre ile birbuçuk metre arası yüksekliktedir. Kesmetaştan yeni yapılmışlardır. Kible yönde beş basamakla inilen temizlik yerinde 9 abdest musluğu için mermer ayna taşları hazırlanmış, gider kanalları yapılmış olup, oturma taşları da tamamlanmak üzeredir. Batı yön duvarı dışındaki mezarlıkta 30-40 kadar kabir bulunmaktadır. Kabristanın çevresi demir parmaklıklı 7 açık pencerelidir ve kapısı minare önündedir. Pencerelerden birinin kemerinde kitâbe vardır.

Cami 500-550 cemaat alabilecek genişliktedir.

Not: Cami, 1238 (1823) yılı büyük yangınında bazı kısımları rahnelendiğinden iyice onarılmış ve hünkâr mahfeli genişletilip yenilenmiş olduğu gibi, bu son imar hamlesi sırasında avlusundaki muazzam sebil ve çeşme yerinden kaldırılarak, cami 1960 senesi sonunda yepyeni denilecek derecede restore edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MURADIYE CAMİİ

Şişli'de Teşvikiye civarında, Göknaş Sokağı'ndan Beşiktaş'a inilirken Şair Nazım Sokağı'nın köşesindeki sed üzerinde, fevkani bir yapıdır. Sultan II. Abdülhamid'in şehzâdelerinden Ahmed Efendi'nin Başağası Selim ve Figan-fer, Dilsitan kalfaların ve Valide Sultan'ın başağası Server ile Nâz-Seza, Ferahnâk kalfaların, Halime Hanım ve diğere hayırseverlerin bağışlarıyla 1316 (1899) yılında yapılmış olduğu, her iki sokak kapıları üzerlerinde bulunan kitâbelerde açıklanmıştır.

Avluya Göknaş Sokağı'ndaki demir parmaklıklı, kemerli ve çevre duvarları yeni kiremitle örtülü kapıdan 6 basamakla inilir. Solda tulumbalı bir kuyu görülür. Cami ahşap olup, duvarların dış yüzleri ile minaresi çinko ile kaplanmıştır. Kuzeybatı köşede bulunan minarenin yanından sağa dönülerek biraz aşağıdaki şadırvan avlusuna inilince, caminin alt katında imam meşrutâsının kapısı geçilerek sol tarafta, sekiz üstuvâni kolon üzerindeki beton çatı altında, sekizer ayna taşı, musluk ve oturma yerli, üstü külâh biçimli ve çinkolu şadırvanın yanına varılır. Şadırvanın doğusunda, müezzin meşrutâsı ile bitişiğinde beton zemin ve çatılı, çatısı yeni kiremitle örtülü 3 helâ ve bir de idrarlık mevcuttur.

Caminin dış giriş kapısı yüksekte olup, önüne kuzey kıyısı demir parmaklıklı mozaik zeminli koridordan geçilerek gidilir. Sayalığın doğusu 36, kuzey ciheti 40 ve batısı kapı ile birlikte 36 buzlu camlı ve demir çerçevesi olup, sâhası 1.70x3.00 metredir. Dış kapı 1.55x2.70 metre ölçüde kalın, sanatlı, tablalı ve boyalıdır. Son cemaat yeri 2.50x11.00 metre sâhalıdır. Mahfele her iki yönden 14'er dönen basamaklı merdivenle çıkılır. Mahfel 5.15x7.50 metre genişliktedir.

Sol yön kadınlara ayrılmıştır. Kuzey cephede sekizer camlı, 5.15x3.60 metre ölçüde ve sürme iki pencere ile kadınlar kısmının kuzeyinde 1.30x2.90 metrelik altışar camlı 2 ve doğu yönünde de birer metrekare ölçüde 2 pencere daha vardır. Mahfelin tavanında abajurlu bir lamba asılıdır.

Minarenin kapısı batı yön mahfelde ve 27 basamaklıdır. Sağındaki müezzinler mahfeli Ramazanlarda kadınlara verilmektedir. Mahfel, alttan 2 direk desteklidir. Cümle kapısı, son cemaat kapısının tıpkısıdır. Maksûreler 2.75x4.00 metre genişlikte olup çevreleri trabzanlı, ikisi arasındaki sâha 2.75x3.60 metredir. Tavanlarında ve ara tavanda iki mavi, bir de pembe kavanoz abajurlu 3 lamba asılıdır.

Caminin sâhası 15.00x11.00 metre ve duvarlarının taş kısımları 60 santim

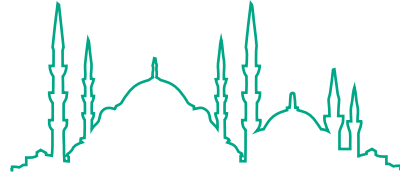
kalınlıktadır. Doğu ve batı kible köşeler çaprazlama kesilmiştir. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, erguvani, mavi ve yeşil renk perde şekilli ve yıldızlarla süslü olup, Şair Nazım Sokağı ile Göknaar Sokağı'nın kavuştuğu köşeye çıkmadır. Kemerinde ve iki tarafında birer karpuz lamba ile şamdanlar üzerinde iki sâde ampul vardır. Mihrap 1.90x4.80 metre ebadlıdır.

Tavan filizî zemin ve beyaz çitalıdır. Mihrabın önüne onaltı ampullü bir avize ile caminin orta yerine bir, köşelere de dört topkandil asılmıştır. Minber 9 basamaklı, 0.82x3.10 metre ebadında, beyaz boyalı, üçgen kısım dört kabartma motifle süslü, çardak oyma kafesli, külâhı yüksek, ortası küre şeklinde olup üstü alemlidir. Kürsü üç cepheli, çevresi 2.40 metre, ters-yüz kavis biçimli ve beş ayaklıdır.

Pencereler altışar camlı, 1.30x2.90'ar metre ölçüde, doğu ve batı yönlerde dörderden 8 tanedir. Kuzey yönde dörder camlı sürme ve 1.10x1.70 metre ölçülü iki dikdörtgen pencere vardır. Duvarlar açık sarı zeminli, çevre çizgileri yeşil, ortaları çiçek nakışlıdır. Çatı yeni kiremitle örtülüdür. Şair Nazım Sokağı'ndaki demir parmaklıklı kapılı bir ev ve iki dükkân camiye aittir.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MÜEYYİTZÂDE CAMİİ

Merhumun babası, Sultan III. Murad'la Eğri Seferi'ne giderken eşi hamile imiş. Dönüşünde ölmüş olduğunu öğrenince kabrinin açılmasına izin almış. Çocuğunun hayatta olduğunu görünce sevinerek kucaklamış. İşte bu çocuk büyüüp kadı olmuş, 1075 (1665) yılında ölünce de annesinin yanına gömülmüş ve üzerine türbe kurulmuş.

Yazıcı Camii'nin adı doğru değildir. Gerçi Yazıcı Mehmed Efendi bu caminin civarında bir okul binası ile bir de tek hamam yaptırmış olduğundan, zamanla halk camiye yanlış olarak onun nâmıyla anlamaya başlamıştır. Hakikatte ise Müeyyitzâde Mehmed Efendi, caminin bânisidir.

Tahminen yüzyıla yakın bir zamandan beri metrük ve harap kalan caminin duvarları bir metreden kalın, horasan harçla karataştan örülmüş olduğundan, hâlâ sağlam durumdadır. Üzerindeki kubbeden ise eser yoktur. Birçok yıllar depo ve mesken olarak işgal edilmekte bulunurken, Cami ve Hayrat Derneği tarafından muhitin bir mâbede olan şedit ihtiyacı nazar-ı itibara alınarak imâr teşebbüsüne geçilmiştir.

Sâhası 10.509.25 metre olup üstü tamamen açıktır. Zemini eski durumundan yüksekte, yani doldurulmuş; pencerelerin alt kısımları da üçte bir kısalmıştır. Mihrap kademe kemerli ve yarı üstuvâni gömme olup ölçüsü 1.30x3.00 metredir. Minber ve kürsü yoktur.

Pencerelerin üstleri geniş klâsik tuğla kemerli, tamirden önceki ölçüleri 1.30x1.7'er metre, kible yönündeki iki pencere açık, yanlarda üçerden 6'sı ve kuzeydeki 2 penceresi taşla örülerek kapatılmıştır. Tamirde hepsi açılacak ise de, şimdilik bu haliyle içerisinde namaz kılınmaktadır. Cümle kapısı üst penceredekilerin tıpkısı Horasan harçlı, geniş tuğla kemerli ve 2.00x4.00 metre genişliktedir.

Türbe yeri imara başlanırken zemin bir metre kazılınca mezar taşları meydana çıkmış, Müeyyitzâde ile annesiyle kardeşinin ve yakınlarının iskelet bakayası

Galata'da kulenin yakınında, Galipdede Caddesi ile Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın kavşağındadır. Bir adı da "Yazıcı Camii"dir. Yaptıranı Kadı Mehmed Efendi, Müeyyitzâde Kadıasker Abdurrahman Efendi'nin torunudur. Şeyhülislam "Şeyhî" Abdülkadir Efendi'nin de biraderzâdesidir.

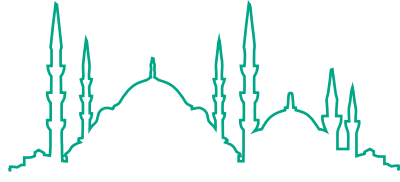
Caminin girişinin sol yönündeki kârgir kubbeli türbede gömülü olan zât, işte bu Müeyyitzâde'dir. Meyyitzâde denilmesi yanlıştır.

alınarak sandıklara konulmuş olup, caminin içerisinde muhafaza olunmaktadır. Kazılmaya devam edilerek daha aşağı tabakada Cenevizliler'den kalma olduğu kanısına varılarak çuvallara doldurulan kemikler ve salip vesaire, işaretleriyle birlikte ayrı bir yere istif edilerek Müzeler İdaresi'ne bilgi verilmiş olduğu ifade edilmiştir.

Türbe ve caminin doğu avlusu, kible yönündeki sokak seviyesine kadar kazılıp indirilmiştir. Bu saha, camiye irâd dükkânlar ve meşrutâlar yapılmak üzere hazırlanmıştır.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

NESLİŞAH CAMİİ

Boğaziçi, İstinye'dedir. Yaptıranı, Sultan II. Bayezid'in damadının kızıdır. Caminin yapılışı;

“Billâhî Kâne Hayren”

947 (1541)

ibâresiyle tesbit edilmiştir.

Bâniyesinin Edirnekapı ile Sulukule arasında bir camisi daha vardır. Caminin son cemaat yerinin sağ duvarında 11 satırlık vakfiye ile tamir tarihlerini tesbit eden ve biri içeride, öbürüyse dışarıda iki levha mevcuttur. Duvardaki vakfiye tarihsiz olup, levhalardan birincisi Mustafa Paşa oğlu Mahmud Bey isimli hayırsever zatın, öbürü de Mısır Hıdivi İsmail Paşa tarafından yaptırılmış olan tamir ve ihyâları tevsik etmektedir. Caminin sâhası 9.20x12.20 metre ve duvarlarının kalınlığı da tam 1 metredir.

Dış kapı kalın tablalı, 1.40x2.20 metre ebadında doğrama, ayakkabılık mermer zeminli, 1.60x2.60 metre sâhalı, son cemaat sedleri 52 santim yükseklik ve 4.30x4.70 metre genişlikte, iki sed arasındaki cümle kapısı önü hasırlı ve 2.60x2.60 metredir. Kuzey cephesinde 1.70x1.50 metre ölçülü ve sekizer camlı iki pencere vardır.

Mahfele sağ yöndeki kapıdan, 10 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Ortası kavis çıkmalı, önü kavisli mahfel 2.00x11.30 metre sâhalıdır. Alttan 54 santim çevreli ve 6 direk desteklenmiş olup, tavanında bir küçük topkandil asılıdır. Doğu yanda altı camlı bir pencere mevcuttur.

Tavan ahşap, yerden yüksekliği 5 metre 20 santimdir. Merkezine 7 ampullü bir cihaz ile iki asma petrol lambası ve bir kavanoz abajurlu ampul raptedilmiştir. Çatı ehram biçiminde, kurşunludur. Ehrâmî çatısı kurşun kaplamalıdır.

Mihrap klâsik kemerli, yarı üstuvânî gömme, kemeri oluklu ve 2.50x4.20 metre ebadlı, filizî yağlıboyalı ve zarif yapılıdır. Minber 8 basamaklı, 0.84x2.70 metre ölçüde, boyalı ahşap, kürsü sol köşede yükseğe tesbitli, dörtte bir daire şeklinde, çevresi 130 santim ve dayama merdivenlidir. Şamdanlık çini zeminli, 14 santim yükseklikte ve eni 80 santimdir.

Alt pencereler altışar camlı 0.88x1.50 metre ölçüde, yanlarda ikişerden 4, kible ve kuzeyde birer olmak üzere, hepsi 6 dikdörtgen pencereden ibarettir. Hepsi de içten kapaklı ve tuğla zeminlidir. Üst pencereler onüçer camlı 1.00x1.80 metre ölçülü, üç yönde ikişerden kavis kemerli 6 tane ve çift çerçevesidir. Dış çerçeveler onbirer camlıdır.

NESLİŞAH CAMİİ

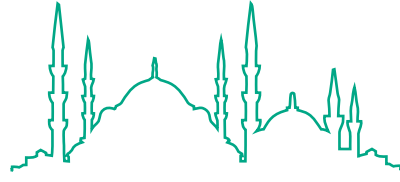
Maksûrelerden sağ yöndeki 2.00x2.25 metre ve soldaki 2.00x4.85 metre genişlikte olup, ikisi arasındaki sâha 2.00x2.00 metredir. Cümle kapısı klâsik kabartma Şekilli ve sanatlıdır. ls 1.30x2.30 metre, sövelerinin kalınlık ve genişliğiyse 20-27 santimdir. Mihrabın yanlarında ve Şamdanlar üzerinde 6 ve caminin etrafında da bir o kadar ampul vardır.

Avlu kaldırımlı olup kuzey yöndeki kapısının giriş sağ tarafında emme-basma bir tulumba, solunda büyük bir taş tekne, bitişiğindeki çatı altında beton zeminli, gider yollu, 4 musluk ve oturma taşlı temizlik yeri ile gerisinde iki helâ ve idrarlık görülmektedir.

Minare taş ve tuğla karışık yapılı, dıştan sıvalı ve 68 basamaklıdır. İmam ve müezzin meşrutâları avlunun kuzey cihetindedir. Avlunun doğu yönündeki mezarlıkta, Abaza Mehmed Paşa'nın 1051 (1642) tarihli kabri ile 5-6 mezar mevcuttur.

Cami, 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

NEŞET AĞA CAMİİ

Ortaköy Deresi ilerisinde, Hacı Mahmud Efendi Camii'nin üst tarafındaki sırt üzerinde, Revanici Sokağı'nda fevkanidir. 1374 (1955) yılında hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla temeli atılıp 1377 (1958)'de ibadete açılan bu şirin cami tek büyük kubbeli ve tuğla duvarlı olup, sâhası 9.00x12.00 metre genişliktedir. Kubbenin çevresinde yuvarlak camlı 12 kemerli alçı pencere vardır. Yeni baştan inşa olunan bu cami, hamiyetli halkımızın bazı malzeme bağışları dışında 95 bin küsur liralık para yardımıyla meydana getirilmiştir.

Mihrap mermerdendir. Alınlığında celî sü-lüs "Küllemâ..." levhası çok nefis yazılıdır. Minber ve kürsü sanatlı, ahşap yapılıdır. Minarenin kapısı içeride, cümle kapısının sağ tarafındadır. Betondan yapılmış olup, çanaklık altı istalâktitli ve külâhı kurşunludur. Basamakları 77 tanedir. Mahfeline 25 basamakla çıkılır.

Pencereler üçer camlı ve dikdörtgen olup, kible ve kuzeyde ikişerden 4 ile doğu ve batı yönlerde de dörderden 8 olmak üzere, hepsi 12 alt pencere ile üstte kemerli ve mihrap üzerindeki bir tanesi daire şekilli 13 tanedir. Bunlar yuvarlak camlı ve alçıdandır.

Son cemaat yerinin iki tarafında kadınlar için kafesli yerler ayrılmıştır. Doğu ve batı yönler birer büyük pencerelidir. Giriş kapısı şimşirden, gayet sanatlı ve klâsik geçme üslûpta yapılmış olup, kemerinin üzerindeki "Besmele-i Şerife" ta'lik hatlıdır.

Avlusuna, kuzeyden 16 basamaklı merdivenle inilen caminin doğu cephe duvarı kuzey köşesinde 70 tonluk bir sarnıç ile gasilhâne, temizlik yeri, abdest muslukları ve iki helâ bulunmaktadır. Doğu yöndeki avlu kapısından 11 basamakla sokağa çıkılır. Çevresi taş duvarlarla kapatılmıştır. Alt katta iki müezzin odası ve bir sofa ile imam efendi için iki oda ve sofalı meşrutâ bir ev vardır.

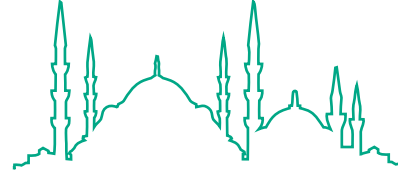
Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Şişli'nin Esentepe mevkiinde, Puro ve Fay fabrikalarının üst tarafındadır. Yeri bir yamaç üzerinde olduğundan sâhası 6-7 metre kazılarak cadde seviyesine indirilmiştir. İç genişliği 18.00x18.00 metre olup üst üste çift katlı ve bir büyük, onbir küçük beton kubbelidir. Birinci katın tavanı, ikincinin tabanı ile örtülmüştür.

Mihrap çıkması ayrıca 6.00x9.00 metre genişlikte, mihrabın içi 1.60x6.00 metre, yüzü 3.10x6.00 metre ölçülü ve gömmedir. Minber ve kürsü ahşap ve eğretidir.

Alt pencerelerden üçeri sabit dokuzar camlı, ahşap çerçevesi, dikdörtgen şekilli; kible yönde 2, yanlarda dörderden 8 ve kuzeyde 4, mihrap çıkmasında da önce ikişerden 4, yanlarda ise birerden 2 olacak şekilde, cem'an 20 tanedir.

Tavanın yüksekliği 6 metre olup, alt sağ ve soldan 60x60'ar santimlik dörtgen ikişer beton kolonla desteklidir. Cümle kapısının kuzeybatı köşesinde, zemini yerden 50 santim yükseklikte ve tavandan üç metre aşağıda, sarı cilâlı kapısı ve 27 camlı çerçeveleriyle zarif bir imam odası mevcuttur. Bunun kible yön sağında çevresi mermer söveli ve alınlığında celî sülüs yazılı "Üdhulûhâ Biselâmin..." Âyet-i Kerîmesi kabartma, sarı yaldızla işlenmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

NİMET ABLA (ÖZDEN) CAMİİ

Bu kapıdan 33 basamakla ikinci kata çıkılmaktadır. İkinci kat da aynı genişlikte ve üç yönlü mahfellidir. Bunlara 36 beton basamakla çıkılır. Çevreleri ve pencereleri tamamlanmamış, büyük kubbeye de henüz başlanamamıştır. Mahfellere çıkılan kapının mukabil, batı karşısında aynı şekil ve ölçüdeki cenaze kapısının alınlığında da “*Cennâtü Adnin...*” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. Bu kapıdan ileride camiye ikinci minare yapılmak mümkün olduğu takdirde minareye de çıkılabilecektir. Birinci minarenin dörtgen kaidesi, ikinci katın zemin seviyesine kadar yükselmiş durumdadır.

1966’da ikmal olunan üst kata, her iki baştan 33 beton basamakla çıkılır. Mahfeller üç yönlüdür: Yandakiler 2.35x19.50’şer metre, kuzey kısımdaki ise 7.00x17.00 metre sâhalıdır. Tuğla duvarlar 60 santim kalınlıktadır. Merkezi kubbe 10 klâsik kemerli on ve üç yarım büyük kubbe de beşerden 15 filgözü camlı pencerelidir.

Mahfel çevresindeki dikdörtgen pencereler 1.25x2.30’ar metre ölçüde, üçü sabit dokuzar camlı cem’an 20 tanedir. Mihrap üzerinde bir de yuvarlak pencerecik vardır. Kubbeyi tutan kemerler iki yanda 6.50’şer metre, kuzey iki kolon arası açıklığı ise 10.30 metredir.

Cami her katta 1.500-1.600’er cemaat alabilir genişliktedir.

Tophane'de Kılıç Ali Paşa Camii'nin ilerisinde ve aynı sırada çifte şerefeli narın iki minareli, tek kubbeli, fevkani ve çok ziynetli, sanatlıdır. Yaptıran Sultan II. Mahmud ve yapılış tarihi 1241 (1826)'dır.

Vaktiyle Arabacılar Kışlası'nın içerisinde Sultan III. Selim tarafından inşa ettirilip 1238 (1823) yılında çıkan büyük yangında Tophane ile Dolmabahçe arasındaki yanan 48 cami ile birlikte o da yandıktan, hemen aynı sene tekrar yapılmasına başlanmış ve üç sene sonra da yeniden ibadete açılmıştır.

Caminin her yönü baştanbaşa mermer kaplamalı, oyma tezyinatlı ve yaldızlıdır. Minareler ilk yapılda kısa tutulmuş olduğundan kubbesi mahyaların okunmasına engel olmuş, bu sebeple minareler birinci şerefelerine kadar yıktırılıp tekrar ve daha yüksek olarak yaptırılmıştır. Basamaklarının sayısı birinci şerefeye kadar 126 ve ikinciye 27 basamak ilavesiyle cem'an 153 basamak olarak hesaplanmıştır.

Caminin yapılışına dâir birçok tarih yazarlar olmuşsa da padişah, Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'ninkini beğenmiştir. Cadde cephede görülen altı kıt'alık kitâbede hattat merhum, tarih kısmını şu son beyitle ne güzel ifadelendirmiştir:

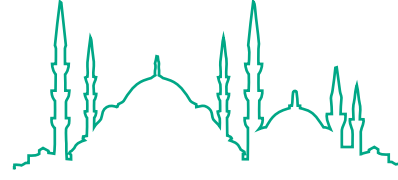
*(İzzet) ol beyti Hudanı söyledim tarihini
"Cami Mahmud Han oldu mutâfî mü'minin"*

1241 (1726)

Caminin içerisinde dört cepheyi bir kuşak halinde dolaşan celî sülüs "Amme Sûresi", Sultan Mahmud'un yazı hocası Mustafa Rakım tarafından yazılmıştır. Bitirmek üzere iken gözlerini hayata kapayan bu eşsiz hattat, Karagümrük'te yapılan özel türbeye gömülmüştür.

Hünkâr mahfeli batı yönde, nefis oymalı pirinç kafesli ve altın yaldızlıdır. İki giriş kapısından biri caminin içerisinde, öbürü ise avludan işlemektedir. Doğu avludaki sebil ve muvakkıthâne, camiden bir yıl sonra bitirilmiştir. Caminin iç sâhası 14.50x14.50 metre, duvarlarının kalınlığı 132 santim ve kubbenin yerden yüksekliği 33 metredir.

Mihrap çıkması 4.50x6.80 metre, sâhası yarım daire şeklinde olup, üstü yarım kubbelidir. Maksûreler 4.20 metre derinlikte ve 5.80 metre ende olup, iki maksûre arası 2.90 metredir. Şayet mihrap çıkmasının 4.50 metre ve maksûrelerin de 4.20 metrelik derinlikleri iç sâhaya eklenecek olursa, genel sâha ölçüsü 23.20x14.50 metreye baliğ olur.

İSTANBUL CAMİLERİ

NUSRETİYE CAMİİ

Kuzey mahfele cümle kapısının iki yönündeki, minare merdivenleri biçimli dönen kesmetaş yapılı 21'er basamakla çıkılmaktadır. Ön cephesi ileriye geriye girinti ve çıkıntılı mermer korkuluklu mahfel 4.75x14.50 metre sâhalıdır. Üstü, iki başta birer sağır kubbe ve ortası yumurta şekilli bir tonos kubbe ile örtülüdür. Doğu ve batı yönler nihayetindeki iki geçit kapı ikişer tablalı, 1.40x2.80'er metre ebadlı, kalın, doğrama ve filizî yeşil boyalı, çevrelerindeki mermer sövelerse 15-26'şar santim kalınlık ve genişliktedir.

Doğu yöndeki kapının alınlığında "*Kalennebiyyü .. Efdalül ibadat kırâetül Kurân*", batısındakinde "*Eşrâfü Ümmeti Hameletül-Kurân*" Hadis-i Şerifleri yazılıdır. Bu ikinci kapıdan hünkâr mahfeline geçilir. Mahfele giriş kapıları 0.70x1.20 metre ölçülü ve hafif kemerlidir.

Hünkâr mahfeli 5.00x6.00 metre sâhalıdır. Önce orta sofa, sağında istirahat odası ve kible yönde de asıl mahfelin kapıları vardır. Orta sofa 7.50x8.80 metre genişlikte olup kiblesi üç, batısı bir tane 1.10x2.10 metre ölçüde ve altışar camlı, şekilli dökme kafesli 4 pencerelidir.

Batı geçit kapısının orta sofa yüzünde "*Kalellâhü ... İnnâ Caalnâke ... Fil'ard*" ve asıl mahfelin kapısı dışında "*... İnni Câlün Fil'ard...*" âyetleri, iç yönlerinde de "*Es-sultan Zillüllâhi...*" ibâresi yazılıdır. Bu kısım 5.15x4.75 metre sâhalıdır. Pencereleri salondakilerin tıpkısı, sayıları kiblede 1, batı yönde 2 olmak üzere cem'an 3 tane-dir. Asıl mahfelin caminin içerisine bakan doğu tarafı çok ince ve sanatlı pirinç-ten, zarif motifli dökme kafeslidir. 42x80'er santimlik tablalar üstüste, onbirerden 22 tane-dir. İki baştakiler dar, ortada üç tanesi geniş ve beş bölümlü, aralarında bulunan cilâlı mermer kolonların çapıysa 12'şer metredir.

Tavan kuş kanadı şeklinde 16 dilimli, göbek kabartma motifli, kırmızı zeminli ve altın yaldızlıdır. Kafesler üzerindeki dar tavan sanatlı ve kahverengi zemin üzerine yaldızlı göz alıcı motiflerle süslüdür. Kapılar tek boy tablalı, çevreleri dalgalı kornişli, duvarlar ince nakışlar ve panolarla bezenmiş olup, pencerelerin üstleri şahane kabartma şekillidir.

Hünkâr mahfelinin karşısında maiyet odası ve sağ yönünde de istirahat odası görülür. Bitişindeki kapıda beyzî mermer tekneli, el yıkama musluklu helâ bulunmaktadır. Dördüncü kapıdan geniş merdivenlerin avludaki sahanlığına inilir. Üçüncü kapının karşısında, kible doğu yönde 1, odanın güneyinde, batı ve kuzey yönlerde de üçerden 9 olmak üzere, hepsi 10 pencere mevcuttur. Döşemeler geç-me ve ustalıkla yapılmıştır. Bu kısmın tavan göbeği ve dört yön kabartma çerçevesi, köşeler en zarif şekillerle tezyin edilmiş, doğu yöndeki helâ duvarı dışında mermer zeminli duvara gömme bir ayna mahfazası vardır.

Kuzey mahfelin doğusundaki kapıdan 8.00x8.00 metre sâhalı büyük salona geçilir. Kapının iç yön alınlığında “*Kalennebiyyü... El cennet-ü Dârü'l eshiyâ*” Hadis-i Şerifi yazılıdır. Kible cihetinde 3, doğusunda bir ve merdivenin sahanlığında da 4 olmak üzere, cem'an 7 pencere ile kuzey cephede kilitli bir oda ve bitişiğinde helâ kapısı vardır. Odanın döşemesi kalın meşedendir. Tavan ve duvarlar nakışlıdır.

Kuzey mahfelin cümle kapısı önünde 64x76 metre ölçüde dörtgen şekilli iki mermer desteği, maksûrelerle kapının önünde de 5 kemeri bulunmaktadır. Maksûrelerin birer yanlarında görülen kapılar 1.60x2.60'ar metre ebadındadır. Mihrap kavis kemerli ve içi yedi dilimlidir. İki yanında barok tarzında kaideli kurşunî renk birer somaki kolon ile alınlığında siyah zemin üzerine Hattat Mustafa Rakım merhumun celî sülûs “*Fe nâdethül melâiketü...*” Âyet-i Kerîmesi yazılı olup, taç kısmı kalın kabartma çiçek vesaire şekilli, som mermer yapılı, ölçüsü 3.30x5.00 metre ve muhteşem görünüşlüdür.

Minber 13 basamaklı, kapı, kenarlar ve üçgen kısımlarıyla ayak menfezleri kabartma çiçek ve motiflerle süslü, som mermer ve cilâlı ak mermer eklerle çok cazip ve sanatlı olup, ebadı 1.00x4.50 metredir. Kapısının kemeri üzerindeki “*Kelime-i Tevhid*” levhası ve taç kısmı eklemeleriyle çardak, külâh yeşil ve yıldızlı çubuk dilimli çok zarif yapılı, yerden alemine kadar yüksekliği 11 metredir. Kürsü yan pencereler arasına tesbitli, dar ve dörtgen biçimli olup kaidesi alttan yukarıya genişlemektedir. Çanağı dalgalı, dört köşeli som mermer, yıldızlı şekillerle süslü olup 1.60 metre yükseklikte ve çevresi 2.75 metredir.

Alt pencereler cevizden yapılmış ikişer sanatlı kapaklı, altışar camlı 1.20x2.20 metre ölçüde cilâlı som mermer zeminli, yanlarda beşerden 10, kiblede ikisi mihrap çıkmasında 4 ve kuzey cephede, maksûrelerin gerisinde 4 olmak üzere, hepsi 18 dikdörtgen pencereden ibarettir. Söveler 18-32 santim kalınlık ve genişlikte.

Kubbenin çevresinde kavis kemerli, kasnak üzerinde iç ve dıştan çift çerçevesi, irili ufaklı ondörder camlı 20 üst pencere vardır. Kible yön kasnak altındaki geniş kemerde 3, mihrap çıkması içerisinde 5, minberin sağ ve sol taraflarında da birerden 2 olmak üzere cem'an 10 tane pencere de kubbenin çevresindekilerin tıpkısıdır. Kemerli ve son iki pencerenin üstlerinde yedişer camlı, beyzî şekilli 2 pencere daha bulunmaktadır.

Caminin doğu cephesinde üstüste üç sıradan en yukarisında 3, orta ve alt sıralarda beşer taneden 10 olacak şekilde hepsi onüç ve batı yönde, en üstte yine 3, ortada 5 ve altta 3 olmak üzere cem'an 11; kuzeyde mahfelin gerisinde ise, iki baştaki küçük sağır kubbelerin altında ikişerden 4 tane uzun beyzî şekilli ve kubbenin altında da 1 olmak kaydıyla hepsi 5 kemerli pencere görülmektedir.

Mahfelin gerisinde, alt sırada 1.12x1.75 metre ölçülü, yedişer camlı, hafif kemerli, dıştan kalın ve şekilli kafesli demir çerçevesi, iki başta birerden 2 pencere mevcuttur. Hülâsa 18'i altta, 63'ü üstte caminin pencereleri toplamı 81'dir. Hünkâr mahfeliyle salon ve odalar bunun dışındadır.

Minarelerin kapıları kuzey teras üzerinde, gayet ince gövde ve peteklidir. Şerefelerin çevreleri dalgalı, külâhları kurşunlu, basamakları birinci şerefeye kadar 126, ikinciye kadarsa 153 tanedir. Sağdakinin terastan kapıya 10 tane ve sol yöndekinin de 7 tane dönen taş basamağı vardır.

Ana ışık kaynağı olarak, üç kuşak çemberli ve göbek kısmı yıldızlı motiflerle süslü kubbe merkezinden 100 küsur sırça kandil içerisinde ampullü bir topkandil çerçevesi asılmıştır. Maksûrelerin önünde beş kademeli ve armudî birer küçük topkandil, tavanlarında birer sırça kavanoz, cümle kapısının iç yönündeki alanın tavanında bir büyük fanus mevcuttur.

Cümle kapısı çok kalın, sanatlı 2.15x3.80 metre ebadında doğrama ve perdelidir. Önündeki sâha 5.00x4.25 metre genişlikindedir. Yan kapılar hünerli ve üzerlerinde nefis sülüs hat ile şu yazılar görülmektedir: Doğu yönündeki iç tarafında “*Hâfızû...*” Âyet-i Kerîmesi, dış yüzünde “*Efdalül'a'mâi essalât...*” Hadis-i Şerifi ve batıdaki iç tarafında “*İnnessalâte Kânet...*” Âyet-i Celilesi, dış yönünde “*Ati' külle emirin ve salli külle imamin*” Hadis-i Nebevîsi, doğu yön kapısının revaklar cihetinde “*Men sallelberdeyni dahalel cenneh*” ve batıdaki revaklar cihetinde “*Tuhfetü'ş melâiketü Tecmirül mesâcid*” Hadis-i Şerifleri ile bunların diğer taraflarında “*İnnemâ ya'mürü mesâcidalahî...*” ile “*İnnessalâte tenhâ...*” Âyet-i Kerîmeleri okunmaktadır.

Maksûrelerin sıvalı tavanlarının göbek ve çevreleri zarif nakışlıdır. Cümle kapısı dışında, açık son cemaat yerlerinin gerisinde görülen dörtgen mermer kolonlar 42'şer santim çapında olup, sedlerin sâhaları 5.00x15.00'er metredir. Zeminleri altı köşe tuğla benzeri kırmızı betondan olup, kapı üstündeki üç sağır kubbenin içerileri kalemîşi nakışlıdır. Terasa inilen üç yönlü mermer merdivenlerin üst sahanlığı 2.50x5.80 metre, basamakları; ön sahadan sahanlığa 16, cümle kapısına 2 ve son cemaat sedlerine de 1'dir. Sahanlıktan sedlere yükseklik 56 santimdir. Sahanlığın önündeki üç bölümlü ve şekilli oyma kafesli mermer korkuluk 7 santim kalınlıkta ve bir metre yükseklikindedir. Caddeden terasa, cümle kapısının karşısından üç ve şadırvan sâhası önüne de beş basamakla çıkılır.

Teras kuzeybatı köşeden doğu köşeye kadar 71 metre uzunlukta ve aynı köşeden hünkâr dairesinin sağında kible duvarına 34 metre derinlikindedir. Batı yön avluya kuzeyden 5 mermer basamakla inilir. Sol yönde hünkâr mahfeli çıkması

bulunmaktadır. Altında dörtgen şekilli 6 tane zarif kaide ve başlıklı, 44.47 santim ölçülü kolon vardır.

Hünkâr mahfelinin batı avlusundaki muhteşem giriş kapısı 2.90x4.60 metre ebadında, kalın çift kanatlı tablalıdır. Dışındaki sahanlık dört basamak yüksekte olup, sâhası 2.15x4.60 metredir. Saçak üstü kurşunlu, tavanı sıvalı ve kabartma motiflerle süslü, kavis kemeri iki yana etekli, altında bir daire içerisinde “*Kalâllâ-hü Tealâ*” ile alınlığında Mustafa Rakım imzasını taşıyan celî sülüs kitâbede “*Rab-bi enzilni...*” Âyet-i Kerîmesi bulunmaktadır.

Bu muhteşem tak kapıdan içeriye girilince dört metre genişlikteki 28 mermer basamakla batı yön revaklara çıkılır. Buradan hünkâr mahfeli çıkmasının altında bulunan muhafızlar odasına 8 tahta basamakla ulaşılır. Önü kalın trabzanlı koridorun gerisinde 35 camlı camekân odanın kible, batı ve kuzey cihetlerinde üç büyük yarım daire şeklinde onyediser camlı ve iki küçük ya da dörder camlı, hepsi 5 pencere mevcuttur.

Batı yön revaklar sâhası 14.00x3.50 metre, zemini altı köşe tuğla biçimi kırmızı betondur. Yan korkuluklar 11 santim kalınlıkta olup, yüksekliği 68 santim, genişliği 2.20’şer metre ölçüde, dörtgen mermer kolonlarsa 40’ar santim çaplı 6 adet olup, aralarındaki beş kemer kavis şekillidir. Üstündeki çapraz dörtgen tonos kubbeler çok kalın alemli ve kurşun kaplıdır.

Mahfelin üst kapısı önüne 27 basamakla çıkılır. Bunlardan 15’i mermer, 12’si tahtadandır. Minareyle sağdaki mermer merdiven arasında biri batı, ikisi doğu ve üçü kuzey yönde cem’an 6 tane kolon ile 5 kavisli kemer bulunmaktadır. Doğru yön revaklar batıdakinin tıpkı ölçüsünde, yalnız çapraz dörtgen tonos kemerleri beş tanedir. Sâhanın kuzeyi gerisinde üçü mermer, 10’u ahşap 13 basamakla üst odalara çıkılacak olan merdivenin önüne varılır. sâha 7.40x8.00 metre genişliktedir.

Şadırvanın avlu zemini terastan 9 basamak yüksektedir. 20.00x20.00 metre ebadlıdır ve kesmetaşla döşenmiştir. Ortasında 12 yüzlü ve musluklu, su ile dolu kısmı daire biçimi tavanlı, içten sıvalı ve nakışlıdır. Üst yönü, etekleri gevşetilmiş yüksek çadır şeklinde kurşunlu ve alemli, çevresi 12 üstuvâni mermer kolonlu, 12 ayak basma kesmetaşlı, gider yolludur ve bol suyu daimi akıp taşmaktadır. Güneydoğu köşede, zeminden 15 basamak aşağıda iki helâ ve bir el yıkama musluklu mermer tekne mevcuttur.

Muvakkıtâne caminin sol minaresine bitişik, altın yaldızlı sarı dökme şebekesi dört göbekli şekillidir. Üç kıt’alık kitâbesinin son iki mısraı noktalı harflerle yapılmışına tarih düşürülmüştür.

“Maderi devran yaptırdı muvakkat haneyi”-1242

“Mülkü ihyâ etmenin ol şâh buldu sâatin”-1242 (1827)

Sebil muvakkitânenin doğu karşısında, ondan daha geniş sâhalıdır. Sebil de dört göbeklidir. Kemerindeki üç kıt’alık kitâbenin son mısraında:

“Yaptırdı civârı camia Mahmud Han Bâlâ zebil”-1241

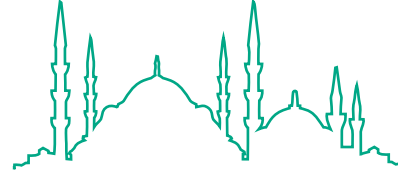
tarihi tutmakta olup, muvakkittânedden bir yıl önce yapıldığı anlaşılmaktadır. Yazılar ta’lik ve Yesârîzâde’nin imzasını taşımaktadır.

Cami 950-1.000 cemaat alabilir genişliktedir.

Galata'da, Bankalar Caddesi'nden Şişhane'ye çıkılırken sağ yöndedir. Yaptıran hayırsever burada gömülü olup, mezar taşı tarihsizdir. Caminin yapılış yılı da bilinmemektedir. Avlusuna caddeden  basamakla inilir. Üst kısmı demir parmaklıklı avlu kapısı ve evre duvarlarının iki yanıyla kible cephesi üzerindeki 8 bölüm parmaklık kalın ve boyalıdır.

Doğu yn avluda iki cephesi duvarlı ve beton zeminli açık sahada Ramazan ve bayramlarla Cuma namazlarında camiye sığmayan cemaat ibadetlerini ifa etmekte, fakat yağmurlu, karlı günlerde çatı ve çevresi kapalı olmadığı için cemaati uzaklara dağılmaktadır. evre ve çatısı kapatılırsa burası caminin iki misli cemaat alabilir. Bu sâhanın solundaki çift katlı binanın üstü müezzin, altı ise imam meşrutâsıdır. Üst kata 14 basamaklı merdivenle çıkılır. Meşrut, hayırsever halkımızın bağış ve himmetleriyle yeni yapılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

OKÇU MUSA CAMİİ

Dış ve iç kapılar 1.40x2.20 metre ebadında tablalı, doğrama ve boyalıdır. İkisi arasındaki ayakkabılık 1.50x3.00 metre genişlikindedir. Cami 8.80x8.50 metre ölçüde olup, duvarları taştan ve 98 santim kalınlıktadır. Maksûreler 1.50x3.20'şer metre, ikisi arasındaki sâha 1.50x1.70 metre, tavanı beton ve çatısı yeni kiremitlidir.

Mihrap klâsik istalâktitli, alçıdan, ebadı 2.20x4.50 metre, minber 8 basamaklı, 0.75x2.50 metre ölçüde ahşap, kestane ağacından yapılma, kürsü dört cepheli, genişliği 80 santim, yükseklik 1.50 metre, yanları klâsik geçme şekilli, sarı cilâlı ve dayama merdivenlidir.

Pencereler altışar camlı ve 1.08x2.70'er metre ölçülü olup, kuzeyde 1, kiblede 2 ve yanlarda da üçerden 6 olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Ayrıca kemer kısımlarının çevreleri ondörder küçük dikdörtgen ve iç kısımları onar küsur altışar köşe camlıdır. Zeminler mozaiktir. Minarenin kapısı sol maksûrede, tuğla duvarlı, dıştan sıvalı ve 39 basamaklıdır. Tavanın merkezinde orta boy bir avize ve köşelerde de 4 beyaz abajurlu blok lamba asılıdır.

Temizlik yeri meşrutâ evin merdivenleri önünde, uzun gider kanallı, beş musluklu ve bir oturma tahtalı olup kanepelidir. İlerisinde küçük bir bekçi odasıyla ikişer helâ ve idrarlık ile bir de uzun mermer tekneli el yıkama musluğu bulunmaktadır.

Cami sâhası 90-100 kadar cemaat alabilir.

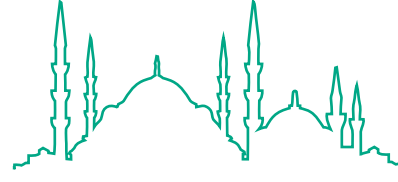
Ortaköy sırtlarındaki kârgir kışla içerisinde, tek kubbeli, kesmetaş yapı ve minareli, mükemmel ve muhkem bir mâbedimizdir. Yaptıran Sultan II. Abdülhamid ve yapılış tarihi de 1302 (1885)'tedir. Erlere mahsustur. Halk için bazen, yalnız cuma namazlarına müsaade olunmaktadır.

Kapısı üzerindeki tek kıt'alık kitâbenin son mısraı ebced hesabıyla tarih tutmaktadır. Kıt'a aynen şudur:

*Yaptırdı cediti Hazreti Orhan namına
Sa'di kulu dedi tarihi tamamını*

*Bu mâbedi şerifi Cenabı Şehi zaman
"Nurâni oldu cami-i Abdülhamid Han"*

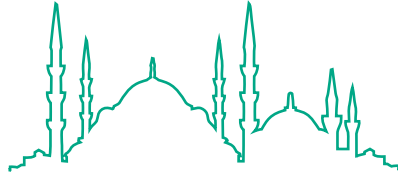
1302 (1885)

İSTANBUL CAMİLERİ

ORHANIYE KIŞLASI CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ORTA CAMİİ

Boğaziçi İstinye’de, Ortamahalle’dedir. Yaptıranı, Kanunî Sultan Süleyman’ın Kürkcübaşı Ahmed Bey olup, yapılış tarihi 1181 (1768)’dir. Merhum Ahmed Bey Topkapı’daki caminin de sahibidir. Kabri, Şam-ı Şerif’tedir. Beton zeminli avlusuna kalın ve geçme tablalı kapısından girilince, tam karşıda imam meşrutâsının kapısı bulunmaktadır. Soldaki kapı caminin son cemaat yerine aittir. Bu kapı 1.50x2.00 metre ölçüde boyalı ve düz tahtadandır.

Ayakkabı çıkarma yeri 2.30x1.70 metre genişlikte olup, iç kapının önünde muşamba döşeli kısım 1.50x1.70 metredir. Son cemaat sâhaları 3.70x4.50’şer metre sâhalıdır ve altındaki dört ince direk üstündeki mahfel desteklenmektedir. Dış mahfele sağ taraf son cemaat yerinden 10 tahta basamakla çıkılmaktadır. İç mahfel iki yönlüdür; kuzey yön 2.30x10.20 metre, batı ciheti ve çevresi kısmen kafesli, kısmen parmaklıklı ve 0.80x8.50 metre ölçüdedir.

Alt kısımları son cemaat yerlerinde olan ve üst kısımlarından dördü kuzeyde, ikişer tanesi ise doğu ile batı yönlerinde bulunan cem’an sekizer camlı 8 dikdörtgen pencerenin üst yarısı dış mahfeli aydınlatmaktadır. İç ve dış mahfeller arasında 0.90x1.70 metre ebadlı bir kapı vardır. Yapısı düz tablalıdır. Cami 9.20x10.20 metre sâhalı olup, taş duvarları 70 santim kalınlıktadır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve boyalıdır. Minber 9 basamaklı, 0.70x3.00 metre ölçüde, yağlıboyalı, ahşaptır. Kürsü solda, dayama merdivenli ve ahşaptır. Tavan da boyalı ve ahşap olup, dış mahfelinki çok eskimiştir. Çatı adi kiremitlidir. Maksûreler 1.50x4.00’er metre genişlikte olup, ikisi arasındaki sâha 1.50x2.00 metredir. Dış kapı da 1.50x2.00 metre ebadlıdır.

Dikdörtgen alt pencereler altışar camlı olup, yan cephelerde üçerden 6, kiblede ve kuzeyde ikişerden 4 olmak üzere, hepsi 10 taneden ibarettir. Dış yönleri demir parmaklıklıdır. Üsttekiler klâsik kemerli, çift çerçevesi, içten altışar ve dıştan dörder camlı 0.90x1.40’ar metre ebadında, yanlarda üçerden 6 ve kiblede de 2 olmak üzere cem’an 8 tanedir. Kible yönündeki dış üst pencereler alçıdan ve yuvarlak camlıdır.

Minare tuğla duvarlı ve kapısı sağ maksûrede, 30 basamaklı olup, külâhı kurşunludur. Son cemaat yerinin duvarları dıştan tahta kaplamadır. Cami, mihrap önündeki şamdanlar üzerinde iki sâde ampul, tavanın merkezindeki bir avize ile kenarlardaki iki kavanoz abajur ve birkaç sâde ampulle aydınlatılmaktadır.

ORTA CAMİİ

Temizlik yeri caminin kible yönü yakınında olup ayrı bir kapıdan girilen şadırvan sâhası beton zeminlidir. Üstuvâni bir deponun çevresi gider yollu, beş musluklu, 6 beton kolonludur ve çatısı betondandır. Yanında 3 helâ ve idrarlık, bunun sol tarafında da tabutluk bulunmaktadır. Müezzin odası yeni inşa, briket duvarlı ve çatısı yeni kiremitlidir. Cami ile müezzin meşrutâsı arasında çift musluklu ve 1948 tarihli bir akar çeşme vardır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ORTABAYIR CAMİİ

Sişli'de Levend civarında, Eczacıbaşı Fabrikası ile Gültepe semti berisinde ve aynı isimdeki mahallededir. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla 1379 (1960) yılında yapıлып ibadete açılmıştır. Briket duvarlı, tavanı ahşap ve çatısı yeni kiremitlidir.

Minaresi briket duvarlı, gövde ve petek çimento sıva üzerine kurşunî renk badanalı, şerefe çevresi kafesli beton, külâhı tuğla ile örülmüş olup basamak sayısı 56'dır.

Pencereler kiblede, kürsü yanında dört camlı 1, doğu ve batı yönlerde altışar camlı ile kuzeydeki giriş kapısının iki yönünde dörder camlı birerden 4 olmak üzere, hepsi 5 dikdörtgen pencereden ibarettir. Kible yön üstte iki daire ile bir kemerli 3 pencere mevcuttur. Mihrap sade, minber ve kürsü ahşaptır.

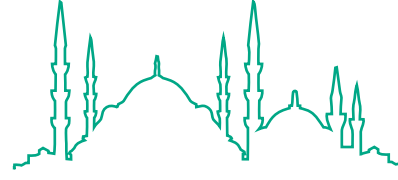
1962 yılında caminin doğusuna briket duvarlı bir öğrenci odası eklenmiş ve bu cihetteki iki pencere yeri açık kapı durumuna getirilerek birbiriyle birleştirilmiştir. Sözü edilen kısmın çatısı camininki gibi ehram biçiminde, yeni kiremitli, fakat tavansız sâhası caminin derinliği kadar olup, eni 4.20 metredir ve zemin betondur.

Cümle kapısının sağ tarafına, dört basamakla çıkılan küçük bir müezzin mahfeli yapılmıştır. Başkaca müştemilâtı ve suyu, elektriği yoktur. Halen 200-250 cemaat alabilen camiye bir son cemaat yeri ilavesi düşünülmektedir. Cami, otuz küsur bin liraya malolmuştur.

Cümle kapısının dışında, batı köşedeki minarenin kaidesinin genişliğindeki beton zemin-

li sâhanın mukabil tarafından öğrenci odasına bir kapı açılmıştır. Odanın kible, doğu ve kuzey cihetlerinde altışar camlı birer penceresi vardır. Avlunun çevre duvarları kısmen yapılmış, batı yönüne bir musalla konulmuştur. Temizlik yeri ve helâlar avlunun doğusundadır. Bitişğinde çift katlı meşrutâ binasının altında camiye irâd 5 dükkân yapılmıştır.

Boğaziçi'nde, Beşiktaş ve Arnavutköy arasında. Bu sebeple, yıllardan beri bu yakınlığın neticesi olarak temelini kible yönü denizle mütemâdi öpüşmektedir. Sahilde olması nedeniyle yıllardan beri bu yakınlığın neticesi olarak sular caminin iç sâhasının altını oymuş ve mutlak bir onarım zarureti zuhura gelmiştir. Yaptıranı Sultan Abdülmecid ve yapılış tarihi 1271 (1855) yılıdır. Mimarı Nikoğos Balyan, Dolmabahçe Camii'nin de mimarıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ORTAKÖY CAMİİ

Muhteşem son cemaat cümle kapısının kemeri üzerinde görülen 10 mısralık kitâbesinde, Ziver'in söylediği üç tarih şunlardır:

(*Himmeti Abdülmecid Han*)   (*Vâkıf-ı hayrülumûr*)
(*Ortaköy'de camii âbad etti bi adil*).   1271 (1855)

Bunlardan ebced hesabına göre birincisi 10 noksan, parantez içerisine alınan ikinciye imâlarla 6 ilâve ve üçüncüden de “ayın” harfini tenzili ile tarih tutmaktadır:

Ziver üç tarih iki mısra' hududı nazımda
Gösterir Bahr-i Remlde Arz-ı beyti altı mil.

Caminin şimdiki yerinde Mahmud Ağa isminde bir hayırsever fevkani bir mescid yaptırmış. Mezarının yeri meçhuldür. Sonraları, III. Ahmed zamanında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Devlet Kethüdâsı Mahmud Ağa, bir şerefeli tek minare ile hünkâr mahfeli ve bazı müştemilât ile yeni bir cami inşa ettirmiştir: 1134 (1722). Daha sonra bu cami 1163 (1750) yılında bir tamir görmüş, en sonra da bugünkü tek şerefeli ve tek minareli, büyük kubbeli mâbed yeni baştan yaptırılmış ise de, bundan 20 yıl kadar evvel rıhtımına kazaen veya kasten çarpmış olan bir yabancı geminin, caminin kible duvarında çatlaklar husulüne sebep olması dolayısıyla Vakıflar İdaresi tarafından beş sene önce çok büyük masraflar edilerek yapı iç ve dıştan iskeleye aldırılmıştır. Ancak esaslı onarımına henüz başlanamamış olup bu sebeple iskeleler çürümeye yüz tutmuş, üç ayrı noktadan yapılan sondajlarda da temellerden sızan devamlı suların gittikçe birikip artmakta olduğu anlaşılmıştır.

Milli üslûbumuzdan uzak Simon Kalfa¹ isminde Ermeni bir mimar vatandaşın emeğiyle meydana geldiği söylenen, denizle sarmaş dolaş olması sebebiyle yerli ve yabancı birçok meraklı ve sanatseverin karşısında -bu bakımdan- hayranlık ve heyecan duydukları sözünü etiğimiz değerli camimizin bir an evvel kurtarılması, muhterem Vakıflar İdaremizin hizmetlilerinden önem ve yakın ilgi ile rica olunur.

¹ Mimar Simon Kalfa'nın caminin inşası sırasında yaptırmış olduğu cesim apartmanı, karşıda görülmektedir.

Yukarıda kaydettiğimiz gibi, caminin esas iç kısmı iskelelerle kaplanmış olduğundan duvarların kalınlığı, sâhanın genişliği, müştamilâtı ve tezyinatını lâıykıyla tesbit edebilmek mümkün olamayacağından duvarlar dıştan ölçülmüş, pencerelerin şekli ve sayıları da görünüşe göre kaydedilmiştir.

Son cemaat kısmı ile çevresindeki odalar, üst kattaki müezzinler ve hünkâr mahfelleri, tavan, döşeme, pencereler, duvarlar ve kapılar gibi teferruat ayrı ayrı incelenmiş ve ölçülmüştür. Son cemaat yeri 4.70x12.80 metre sâhalı, kapısı çok kalın sanatlı doğrama 2.20x3.20 metre ebadında olup, gürgenden yapılmıştır. Cümle kapısı hemen aynı vasıf ve ölçüde, taban kalın, ahşap döşemedir. Tavan çıtalı ve sıvalıdır.

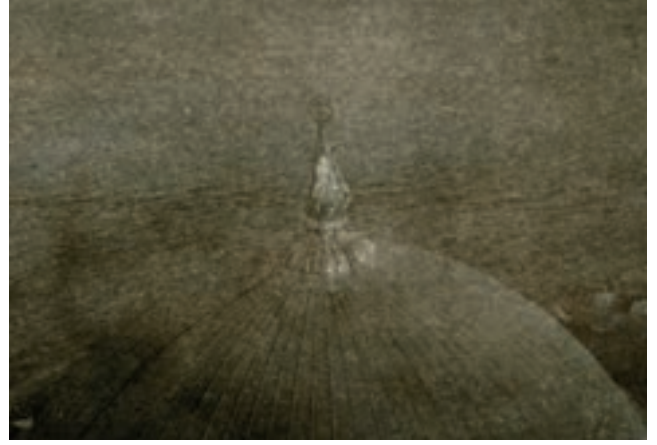
Ayakkabı çıkarma yeri mermer zeminli ve 1.50x2.30 metre genişliktedir. Son cemaat yerine çift yönlü kavisli ve geniş mermer 11'er basamaklı merdivenlerle çıkılan sahanlığın her iki tarafında, birer şerefeli minarelerin kalın demir kapıları bulunmaktadır. Sahanlık 3.70x3.50 metre sâhalıdır.

Minareler kesmetaş yapılıdır. Bizzat çıkılarak sağ yöndekinin basamakları sayısının 130 olduğu tesbit edilmiş ise de sol yöndekinin ya beş fazla veya beş noksan olduğu müezzin tarafından tereddütle ifade olunmuştur.

Son cemaat yerinin iç maksûreler diyebileceğimiz kısımları kible yön ortasında olup, çok kalın iki kesmetaş sütun duvar ve üç kemerli sâha mevcuttur. Kuzeylerinde son cemaat sâhasına açılmış 2.00x2.50 metre ölçüde onikişer camlı, bütün dökme parmaklıklı 2 dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Son cemaat yerinin batı yönündeki kapısı ile çıkılan sâha arasında bulunan bekçi odası kontrplakla ikiye bölünmüştür. Kible yönünde, son tamir işinde kullanılacak malzeme deposu bulunmaktadır. 1.50x2.20 metrelik ara yerin karşı köşesindeki odada caminin kandil kutuları, çerçeveler, demir parmaklıklar vesaire görülmektedir.

Caminin esas duvarları dıştan 18.00x20.00 metre olup esas pencerelerin sayısı ise altta, kible yönde 2, üstte 3 ve doğu, batı yönlerde 6/8 ve 6/9 tanedir. Batı cephede iki ortadakiler 1.50'şer metre çevreli ve iki baştakiler 2.25'er metre çevreli olup, dört mermer kolonlu hünkâr mahfelinin giriş kapısı sahanlığı 2.50x4.30 metre genişliktedir. Kible ve kuzey yönlerden altışar mermer basamakla alttaki 2.50x3.00 metrelik ikinci sâhaya inilmekte, buradan da dört mermer basamakla kesmetaş zeminli caminin çevre alanına gelinmektedir.

Hünkâr mahfelinin alt katı ve caminin batı yönündeki iki odada bütün ve zarif şekilli dökme parmaklıklı üçerden 6 pencere vardır. Kuzey cephe penceresizdir. Doğu cihetteki iki odanın ise üç yönü üçer pencereslidir. Bunlardan sağdaki bekçi, soldaki ise nöbetçi odası imiş. İkisi arasında 6.30x5.30 metrelik bir sofa mevcuttur. Bunun batı yönü dökme parmaklıklı ve kemerli 2 pencereslidir. Girişte ve öbür üç yönde 1.40x1.40 metre ölçülü birer kalın, çift kanatlı doğrama ve boyalı kapı vardır.

Üst kata U harfi şeklinde inşa edilen, altısı ortada ve onaltı tanesi de yanlarda olacak şekilde 22 tane dönen geniş ve kenarları dökme parmaklıklı merdivenlerden çıkılır. Batı köşedeki tek kanatlı kapı müezzinler mahfeline aittir. Kible cepheleri 2.15 metre derinlik ile 5.35 ve 3.35'er metre genişlikteki sâhalar şeklinde olup; gerilerindeki kemerli kısımların ölçüsü ise 3.30x3.60 metredir. Buradaki diğer bir kapıdan ara sofaya, ikincisinden hünkâr sofasına, doğu kapıdan da hünkâr mahfelinin büyük sofasına ve karşısındaki batı kapıdan merdivenli sâhaya geçilir. Kible yön kapı, duvar ve tavanları yıldızlı zarif panolarla süslenmiş hünkâr mahfeline aittir.

Kuzeydeki kısım 19 basamaklı olup, merdiven sofası 5.00x7.80 metre genişliktedir. Hafif kemerli ve altışar camlı 1.10x2.20 metre ölçülü doğusunda 2 ve kible yönünde 3 olmak üzere cem'an 5 pencereslidir. Burada duvarlar 70'er santim kalınlıktadır. Merdivenin kible ve doğusu kalın trabzanlıdır.

Köşedeki oda 5.10x6.30 metre sâhalı, doğu, kible ve batı yönleri aynı şekil ve ölçülü, üçerden dokuz pencereslidir. Bütün oda ve sofaların ehram şeklinde ve üstleri kesik tavanları Horasan renkli sıvalıdır. Döşemeler kalın tahtadan ve sağlamdır.

İstirahat odası hünkâr mahfelinin bitişiğinde, kapısı 1.30x2.50 metre ebadında, tablalıdır. Orta sofa 6.30x6.00 metre genişliktedir. Doğusunda aynı pencerelerden 3 tane görülmektedir.

Batı kibledeki kubbelere çıkmak için tavanda bırakılmış açık kapak yerine 8 basamaklı dayama merdiven konulmuş olup, önündeki kapı 1.10x2.50 metre ölçüdedir. Odaya giriş kapısının tam üstünde, iki yanda aynı ölçüde ve orta çerçeveleri çok camlı üç pencere bulunmaktadır. Sâhanın ölçüsü 3.35x12.00 metredir.

Ara sâha 1.50x2.20 metre ölçülü, hünkâr sofası 7.70x3.35 metre olup, kiblesinde 3, batı yönünde 4 tane yedişer camlı pencere vardır. Büyük sofa 7.90x6.50 metre sâhalıdır. Pencereleri kible ve kuzeyde birerden 2, batıda 3 olacak şekilde hepsi 5 tanedir. Merdiven sofasının batı, kible ve kuzeyinde üçerden 9 pencere vardır. Kiblesinde hünkâr mahfelinin kapalı kapısı solunda mermer tekneli abdest musluğu yeri ve üst gerisinde çift camlı bir pencere görülmekte olup, tavanı kemer şeklinde ve sâhası 2.70x1.50 metredir.

Avlu kible yön deniz, öbür yönlerin araları dörtgen kesmetaş direkli 40 bölüm demir parmaklıklılıdır. Çevrenin ortasında 3.50x3.50 metre ölçüde büyük, yanlarda ise 3.00x2.50'şer metrelik ikisi küçük üç avlu kapısı olup, parmaklıklı kalın dökme demirdendir.

Caminin son cemaat yeri merdivenlerinin karşısındaki büyük avlu kapısının yakınında, bizim "İstanbul Çeşmeleri" adlı eserimizin ikinci cildinin 52.-55. sayfalarında kayıtlı olan meşhur Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın şaheser sanat abidesi zarif çeşmesi görülmektedir.

Büyük avlu kapısının giriş sağında bir boruya takılmış 6 musluklu, derin gider kanallı ve uzun, demir ayaklı oturma tablalı abdest alma yeri bulunmaktadır. Avlunun çevre duvarı dışında, kuzey yönde aynı çatı altında ayrı kapılı, erkekler için 3 ve kadınlar için de 1 helâ ile dört el yıkama musluğu vardır. Avlu dışındaki cesim çınarlar, caminin görünüşüne ayrı bir mana ve ihtişam sağlamaktadır.

Cami 950-1000 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi İstinye-Yeniköy arasındaki cadde üzerinde, sağ yöndedir. Yaptıran Hacı Osman İbni Abdullah, derya reislerinden imiş. Ölümü 1055 (1646)'da ve mezarı cami civarında imiş. Biz göremedik. O bina yıkılmış, bugünkü bina ise 1321 (1904) tarihinde Vakıflar İdaresi'nce yeni baştan yapılmıştır.

Sâhası 8x8 metre ve dörtgen planlı olup, duvarlarının kalınlığı 56 santimdir. Cümle kapısının önü mozaik zeminli, üstü beton çatılı, üç yönü kemerli, 1.20x2.30 metre ölçüde, yanları 43'er, cephe kapı ile birlikte 65 camlıdır. Ayakkabılık 1.60x2.50 metre sâhalı olup, abdest alma yeri dış yüzün batı yönünde gider yollu ve oturma taşı, yalnız iki muslukludur.

Cümle kapısı kalın, tablalı ve sanatlı 1.40x2.80 metre ölçüde, kabartma şekillerle süslüdür. Kemerinde "İnnessalâte..." Âyet-i Kerîmesi, mavi resim üzerine sarı boya ile yazılıdır.

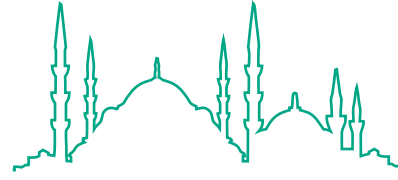
Mihrap klâsik kemerli, yıldız süslemeli, yarı üstuvâni gömme 2.30x4.60 metre ebadlı, minber 8 basamaklı zarif ve kabartma arabesk tezyinatlı, 0.76x2.40 metre ölçüdedir. Kürsü sol köşede, sanatlı ve güzeldir. Maksûreler 1.80x2.80 metre genişlikte olup, mahfel merdiveni sağ yönde ve 12 basamaklıdır. Maksûrelerden sekizer köşeli ikişer direk destekli olan mahfelin önü şekilli oyma kafesli olup, 1.90x8.00 metre ebadındadır.

Minare kapısı mahfel merdiveni önünde, beton yapılı, basamakları demir kafesli ve 40 tanedir. Çanaklık altı istalaktili, şerefe çevresi beton kafesli ve külâhı kurşunludur.

Pencereler klâsik kemerli, onbiri sabit 17'şer camlı, dört yönde ikişerden 1.12x2.80'er metre ebadında, cem'an 8 tanedir. Sabit camlardan çeşitli renklerde 6'sı kemerlerde, beşi ise çerçevelerin altlarındadır. Dışları kalın demir parmaklıklıdır.

Tavan ehram biçiminde beton yapılı olup, göbeğinde "Besmele" ve "İnnessalâte..." Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. Merkezinde büyük ve billûr zincirli bir topkandil, etrafta ise dört karpuz lamba asılıdır. Mihrapta, şamdanlar üzerinde 2 tane ve ayrıca 2 küçük şamdanda da dört ampul ile 2 petrol lambası bulunmaktadır.

Çevre duvarları ve avlu caminin doğu yön cadde cephesinde, üç bölüm dökme kafesli parmaklıklı ve bir demir kapılıdır. Gerisindeki ikinci parmaklığın arası çiçekli bahçe durumundadır. İkinci kapıdan meşrutâ evlere geçilmektedir. Batı

İSTANBUL CAMİLERİ

OSMAN REİS CAMİİ

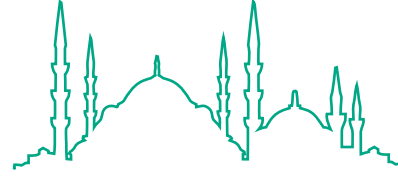
yönde de üç bölüm arası demir parmaklıklıdır. Geniş ve bol ağaçlı avlu meyvalıktır. Çatı yeni kiremitle örtülü ve geniş saçaklı olup, girişteki sayalığın çatısı kurşun kaplamalıdır. Kible yöndeki çevre duvarının üzeri de yeni kiremitlidir.

Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Kasımpaşa'da Zincirlikuyu yolu üzerinde kendi ismindeki sokakta ve yoldan bir buçuk metre çukurdadır. Yaptıran Mumcuzâde Yorgancı Mehmed Çelebi, mihrap önünde gömüldür. Mezarı tarihsizdir. Caminin yapılış tarihi de bilinmemektedir. Kabrin başucunda yeni harflerle caminin 20-25 sene önceki onarımında yazılmış olduğu sanılan, daire içerisinde "Hüve'l-Bâki" ibâresi ve merhumun adıyla unvanı görülmektedir. Cami yine tamire muhtaç bir durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

PİŞMANIYE CAMİİ

Sâhası 9.30x9.00 metre ölçülü olup, duvarlarının kalınlığı 68 santimdir. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, ebadı 1.20x4.00 metre ve sâde yapılıdır. Minber ahşap, beyaz yağlıboyalı, yanları oyma parmaklıklı, 0.90x2.60 metre ebadlıdır. Çardağı kısa, külâhı dörtgen biçimli kürsü ise sol köşeye tesbitli ve kesik huni şekilli olup, çevresi ve yüksekliği 1.50'şer metredir.

Şamdanlık çini döşeli, tavan ahşap, çatı yeni kiremitle örtülüdür. Caminin içi son cemaat yerinden 25 santim aşağıdadır. Pencereler kavis kemerli, beşer tanesi sabit dokuzar camlı 0.95x2.25 metre ebadında üç yönde ikişerden 6 tane ve kuzey yöndekiler de dikdörtgen şekilli üçü sabit yedişer camlı 2 tanedir.

Maksûreler 2.15x3.40 metre genişlikte olup, önleri oyma kafesli parmaklıklıdır. İki maksûre arası 2.15x1.80 metredir. Minare kapısı sağ maksûrededir ve iki basamak çukurdadır. Mahfel maksûreler ölçüsünde, alttan 52'şer santim çevreli 6 direklerle desteklidir. Merdiven doğuda ve dönen 10 basamaklıdır.

Işık için tavanın merkezinde şişeli, billûr zincirli bir avize ile mihrap önünde iki topkandil ve mahfel önünde biri pembe, öbürü mavi iki kavanoz abajurlu ampul asılıdır. Mihrabın iki tarafında birer duvar lambası ile kemerinde de bir floresan lamba vardır. Maksûrelerin önlerinde dört beyaz karpuz ve tavanlarında buzlu camlı zarif dörtgen biçimli birer fener bulunmaktadır.

Cümle kapısı kalın, tablalı, yeşil yağlıboyalı ve 1.30x2.30 metre ölçülüdür. Son cemaat yeri 3.80x9.80 metre sâhalıdır. Batı yönünde 1 tane, kuzey cihetinde de 2 tane dokuzar camlı ve kemerli üç pencere vardır. Dışları demir parmaklıklıdır. Taban tahta döşemeli ve tavan kontrplak kaplamalı olup, sâha iki karpuz lamba ile aydınlatılmaktadır.

İç mahfel 2.40x9.00 metre genişliktedir. Üç cephesi oyma şekilli tahta parmaklıklıdır ve dış mahfelden girişi açık kapı şeklindedir. Dış mahfelin kiblesinde kartma hat ile "İnnessalâte kânet..." Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

P İ Ő M A N İ Y E C A M İ İ

Minare tuğla yapılı ve Horasan harçlı, gövdesi 16 yüzlü ve mevzun, peteği kısa, külâhı ise kurşunlu olup basamak sayısı 59'dur.

Temizlik yeri üç musluklu, bir uzun oturma tahtalı ve gider yolludur. Musluklara su, iki dolu bidondan gelmektedir. Çevre duvarları kuzey cihette briket, batı yönde karataş ve üstü beton harpuştalıdır. Kible ve doğu duvarlar adi taşla örülmüştür. Musalla, bâninin ayak yön ucundadır. Avlunun batı ilerisinde beton çatı altında tabutluk ve bitişiğinde iki helâ görölmektedir. Meşrutâlar avluya giriş kapısının doğu cihetindedir. Çatısı yeni kiremitli ve çift katlı bina müezzin meşrutâsı olup, kapısı caminin avlusuna açılmıştır. Sağ tarafında bir de bekçi kulübesi vardır.

Cami 320-350 cemaat alabilir genişliktedir.

Kasımpaşa'da, Kurtuluş ve Okmeydanı arasındaki vadidedir. Yaptıranı olan Kapitanpaşalardan Vezir Piyâle Paşa, caminin mihrabı önündeki özel türbede gömülüdür. Ölümü 985 (1578) yılında olup, caminin ibadete açılış tarihi 981 (1574) senesindedir.

Cami, doğudan batıya çift sırada 6 sağır kubbeli ve ortasında yerden kemerlere kadar 3.15'er metre çevreli iki muazzam kolonludur. Sâhası 20.00x29.50 metre ebadlıdır. Ayrıca doğu-batı yanlarda dörder giriş kemerli ve 19.50x4.00'er metrelik, kuzey yönde de 4.20x6.00'şar metrelik maksûreleri bulunmaktadır. Kuzeyindeki dört tanesi önde, ikisi geride 1.12'şer metre çevreli 6 somaki kolon, üstündeki mahfeli desteklemektedir. Duvarlar kesmetaş yapılı ve 2.80 metre kalınlıktadır.

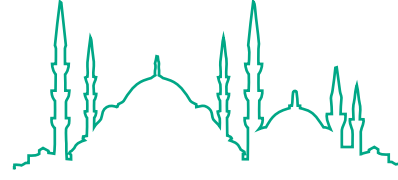
Mihrap, etrafındaki çerçevesiyle birlikte en nefis çinilerle kaplanmış olup kavis kemerlidir ve taç kısmının içerisinde, istalaktitli kemeri klâsiktir. Ölçüsü 3.20x6.60 metre olup, muhteşemdir. Minber 16 basamaklı, çardağı klâsik kemerli, külâhı sanatlı, yıldızlı kabartma motifli, som mermer ve 0.90x5.30 metre ebadlı, kürsü 0.96x0.96 metre genişlikte sanatlı şekillerle süslü ve dayama merdivenlidir.

Alt pencereler üçer tanesi sabit onikişer camlı ve dikdörtgen, kiblede 10, yanlarda dörderden 8 ve kuzey cephede de 4 olmak üzere cem'an 22 tane olup, 1.60x2.30 metre ölçülüdür. Pencerelerin zeminleri Malta taşıyla döşenmiş, bütün parmaklıklar ve bağlama çubukları sarı pirinçten yapılmıştır.

Yapılar kuzey cephede iki başta, 2.15x3.60'ar metre ölçülü, kâr-ı kadim pencere kapakları biçiminde, klâsik kabartma ve geçme şekillidir. Kemerinin yüzünde "Selâmün Aleyküm ... Fedhulûha..." Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. Mahfellere cümle kapılarının dışındaki demir kapılardan dönen 21'er kesmetaş basamaklı merdivenlerle çıkılır. Müezzinler mahfeli mihrabın tam karşısında, kuzey ortada, 0.50x9.50 metre sâhalı ve önü kesmetaş korkuluklu olup, minarenin kapısı hemen orta gerisindedir. Zeminden mahfele 8 taş basamakla, mahfelden de şerefeye 105 olmak üzere cem'an 113 basamakla çıkılmaktadır.

Kadınlar mahfeli müezzinler mahfelinin iki cihetinde, 1.50x6.80 metre genişlikte, korkulukları 12 santim kalınlıkta ve yarımşar metre yüksekliktedir. Üst kattaki kuzey mahfele, dönen 19 taş basamakla çıkılmaktadır. Sâhası 4.50x9.20 metre, tabanı ise tahta döşemelidir. Önü ahşap parmaklıklı, alttan sekizer köşeli, 66'şar santim çevreli beş direk ile desteklidir.

Hünkâr mahfeli doğu yanda olup, iki bölümlü 12'şer zarif kafesli ve harap durumdadır. Mahfeller batı kible cihetinden başlayıp "Yüsebbihu Lillâhi... ve hüve hayrürrazıkıyn"de bittikten sonra tekrar "Besmele-i Şerife", "Sûre-i İhlâs" ve

İSTANBUL CAMİLERİ

PIYALE PAŞA CAMİİ

“*Sadakâllah*” ile nihayetlenen 125 santim eninde celî sülüs hatlı çini bir lif kuşak, camiye dolaşmaktadır.

Not: Bu camideki celî yazıları, meşhur Karahisarlı Ahmed Şemsüddin Efendi'nin çırağı ve azatlı kölesi Hasan Çelebi yazmış, hatta Süleymaniye'nin de yazılarını yazıp imzasını atarken üstadının babası yerine Hasan İbn-i Ahmed diye yazmış olduğu ve Hicrî 1002 (1594) yılında ölüp üstadının yanına gömülmüş olduğunu Hadîka kaydetmektedir.

Üst pencerelerden ikisi sabit sekizer camlı ve 1.16x1.94'er metre ölçüde, yanlarda dörderden 8 ve kible yönlerinde birerden 2 olmak üzere hepsi 10 tane; üzerlerinde kemerli, yuvarlak camlı, alçı çerçevesi 1.20x2.40 metre ebadlı kiblede 8 ve daha üstlerinde daire biçiminde üçerden 6, yanlarda altışardan 12, kuzey cihette 8 pencere daha olmak üzere cem'an 26 tanedir.

Yan mahfellerin altlarında, ortadaki 1.50x0.90 metre ve iki yanındakiler 2.00x2.00'şer metre çapında üçer ayak ve dörder kemer vardır. Giriş kapılarının ikişer yönünde birerden 4 kemer mevcuttur.

Yan teraslar dış revakların doğu ve batı üstlerindedir. 6.50x44.00'er metre sâhâlı terasların kıyılarındaki korkulukların üzerinde vaktiyle 66'şar santim çevreli 25 üstuvâni kolon mevcut bulunduğu izlerinden belli olup, bunların çoğu kırılmışsa da yalnız doğuda 6 ve batıda da 3 tanesi sağlam kalabilmiştir. Zeminleri tuğla döşeli korkuluklar 18-65 santim kalınlıkta ve yüksekliktedir.

İbadete açılış tarihi; “*Hayrül amel*” ibâresinin ebced hesabıyla tutarı 981 (1574)'tür. Piyâle Paşa'nın ölümüne Şair Ulvî'nin söylediği;

*Herkes safa sürerken bezm-i cihanda Ulvî
“Çekmiş ecel dolusun nageh Piyâle Paşa”*

985 (1578)

beytine hazin ifade etmektedir.

Piyâle Paşa Cezayir Beylerbeyi iken, 967 (1560) yılında Cebre Adası'nı fethetmesine karşılık olarak Kanunî Sultan Süleyman ona, oğlu II. Selim'in kızını vermiş ve Sakız Adası'nı alması üzerine de iki yıl sonra kendisini vezirlikle taltif etmiştir. Paşanın Sakız'da bir cami, bir tek hamamı, Kilidülbahir'de bir camisi ve Kasımpaşa'da bir de Küçük Piyâle'si ile başkaca hayırları vardır.

Işık kaynağı olarak orta kubbenin merkezinde bir büyük ve altı orta boy altı da küçük topkandil ile üç abajurlu bir lamba asılı olup, şamdanlar üzerinde iki büyük ampul bulunmaktadır.

PİYALE PAŞA CAMİİ

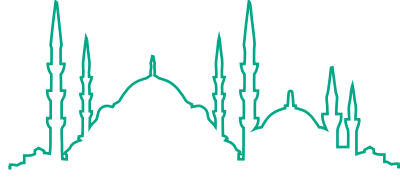
Dış son cemaat yeri açıkta, altı köşe tuğla zeminli, iki yan kısımları kalın ve 1.30x1.70'er metre ölçüde, kalın geri yön çevresinde başlıkları sanatlı 22 somaki sütun vardır. Bunlar birbirine demir kuşaklarla bağlıdır. Giriş kapıları arasındaki sâhanın kıblesinde klâsik istalaktitli mihrap önünde, iki başta somaki, diğer ikisi mermer ve birer metre çevreli 4 üstuvâni kolon ile ikisi yan cephelerde 5 tuğla kemer bulunmaktadır. Şadırvanı harap olduğundan, eskisi yerine avlunun kuzeydoğusunda on cepheli, som mermerden mozaik zeminli yeni bir şadırvan yapılmaktadır. Avlusu geniş, çevresi duvarlı, abdest muslukları ve helâları avludadır.

Kible yönü dışında 25-30 metre kadar ileride muazzam bir "Meydan Çeşmesi" görülmektedir. Reşid Mustafa Paşa'nın ruhu için evlâdı tarafından 1277 (1861) yılında yaptırılmış olan çeşmenin suyu zamanla kesilip körelmiş ise de, 1955 yılında imar ve ihyâ olunup suyu da akıtılmıştır. Reşit Paşa, 6 defa Sadâret mevkinde ihraz etmiş ve o makamda iken 1274 (1858) yılında irtihal eylemiştir. Allah rahmet eylesin.

Minaresi 63 basamaklı ve kısa petekli olup, külâhı kurşunlu ve kısadır.

Cami ferah ferah 1.500-1.600 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

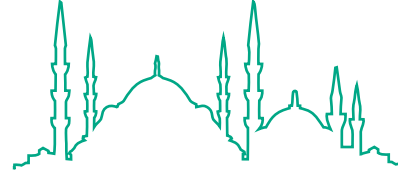
REŞİTPAŞA MAHALLESİ CAMİİ

Merhum İbrahim Hilmi Tanışık'ın şimdiye kadar tasnif edilmiş notları arasında cami hakkında bilgi yazısı çıkmamıştır. Ancak fotoğrafı mevcuttur¹.

¹ Hazırlayan notu.

Kasımpaşa'da Kulaksız sırtları üzerinde, Kadı Mehmet Sokağı'ndadır. Bir adı da "Hâşimî Dergâhı"dır. Yaptıran Sivaslı Hakim Seyyit Osman Efendi müderris iken okutmayı bırakıp tarikata geçmiş ve caminin yakınına bir tekke inşa ettirmiştir. Ölüm tarihi 1003 veya 1004 Milâdî (1595-1596) seneleri olup, ihtilâflıdır. Tekkenin bitişiğindeki özel türbede gömülüdür. Şeyhliği evladına şart kıldığından yerine oğlu Seyyit Ca'fer ve torunu Seyyit İbrahim şeyh olmuşlar, onlardan sonra da hemşirezâdesi Gazanfer şeyh olmuş ve her üçü de yanına gömülmüşlerdir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SAÇLI EMİR CAMİİ

Caminin beton zeminli avlusundan dış kapı önündeki sahanlığa iki basamakla çıkılır. Kapı kalın ve sanatlı, ayakkabı çıkarma yeri 2.00x2.60 metre genişlikte, çini zeminli, cümle kapısı dışındaki 2.50x2.60 metrelik yer ise kilimlidir. Son cemaat sedleri iki basamak yüksekte, 4.70x4.20 metre sâhalı, oda durumunda ve birer kapılıdır. Sağdakinin kuzeyinde 0.84x1.96 metre ölçülü 2, soldakinin biri doğu yönünde, ikisi kuzeyinde 3 ve iki kapı arasında her iki tarafta da birerden 2 küçük pencere görülmektedir. Cümle kapısı 1.05x2.20 metre ebadlı sanatlı, doğramadır. Kavis kemerli ve mermer söveli, yağlıboyalıdır. Cami 9.00x10.00 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 90 santimdir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, boyalı ve 1.20x3.00 metre ebadlıdır. Minber 7 basamaklı, 0.70x2.70 metre ölçüde, ahşap, kürsü doğu-kible köşede ve 90'ar santim cepheli dörtgen şekillidir. Maksûre 1.40x4.10 metre genişlikte, mahfel merdiveni ise 12 basamaklıdır. İki ahşap direk desteklenmiş mahfel 5.20x10.00 metre sâhalı olup önü parmaklıklıdır.

Pencereler üçer camlı, dikdörtgen ve 0.90x1.80'er metre ölçülü olup, doğuda 3, batı ve kuzeyde ikişerden 4 olmak üzere hepsi 7 tanedir. Çini zeminli ve dıştan demir parmaklıklıdır. Mahfel pencereleri yuvarlak camlı, az kısa boylu ve iki başta birerden 2 tanedir. Çerçeveleri alçıdandır. Tavan boyalı ahşap olup, merkezinde büyük boy iki avize ile dört büyük ve mihrapta da beş küçük karpuz lamba ile üç renkli kavanoz asılıdır. Cami sâhasında ve mahfelde 12 sâde ampul vardır.

Minare kuzeybatı köşede, demir kapılı, 50 basamaklı, dörtgen kaideli, gövdesi kesmetaştan, dışı sıvalı ve külâhı kurşunludur.

Şadırvan 8 beton kolon üzerinde, çatısı yeni kiremitli ve mahrut şeklinde, çevresi daire biçimli 8 musluk ve oturma taşlı, gider yollu ve beton zeminlidir.

Şadırvanın doğu cihetinde iki helâ vardır. Avlunun giriş karşısında çift katlı meşrutânın üstü imama, alt katı ise müezzine tahsis edilmiştir.

Türbe avlunun büyük giriş kapısı solunda olup yakın senelerde yeniden yapılmıştır. Çatısı yeni kiremitli türbede tekkenin bânisi ile evlâdları ve daha birkaç şeyhin sandukaları görülmektedir. Türbenin sokak duvarındaki 1029 (1619) tarihli akar çeşmeyi Tunus Beylerbeyi İstanköylü Ahmed Paşa'nın oğlu yaptırmıştır. Ahmed Paşa onbeş sene valiliklerde bulunduktan sonra kendisine Yemen Beyliği verilmişse de kabul etmemiş ve nihayet Kıbrıs'a vali olmuştur. Sonradan bu çeşmenin yaptırıldığı sırada Sadâret'e getirilmiş olan Ahmed Paşa, akıllı ve tedbirli bir zât imiş. Türbe ile caminin doğusu dışında 13 ve karşı tarafta da 8-10 kabir vardır.

Yaygıları gayet temiz ve yeni bakımlı olan cami, 300-350 cemaat alabilecek genişliktedir.

Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Camii'nin kiblesi yönündeki sırt üzerinde, Sakızağacı mevkiinde, Başbuğ Sokağı'ndadır. Cami "Sakızağacı" diye de adlandırılmaktadır. Yaptıran Sahaf Muslihiddin'in ölümü, gömüldüğü yer ve caminin yapılış tarihi bilinmemektedir.

Zamanla harap olan ilk bina yıkılmış olup, Sultan I. Mahmud'un annesinin Başağası Salih Ağa tarafından yenilenmiştir. Cümle kapısı üzerindeki yedi beyitlik kitâbesinin noktalı harflerle tarih tutan son mısraı şudur:

"Her zaman bu cami-i Salih Ağada kıl namazın"

1229 (1814)

Salih Ağa'nın, bu kitâbede mevkiye su getirdiği ve büyük bir okul binası yaptırdığı da zikredilmiştir. Caminin kuzey yön batısı avlu köşesindeki sokakta bulunan bu çeşme de aynı yılda inşa ettirilmiştir. Üzerindeki iki kıt'alık kitâbenin ebced hesabıyla tarih düşülen son mısraı da budur:

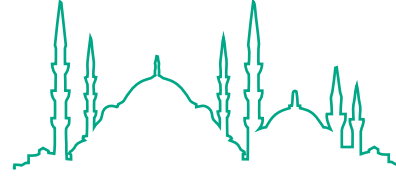
"Mai Zemzem kıldı icra nevbenev Salih Ağa"

1229

Cami 9.00x13.50 metre sâhalı, duvarlarının kalınlığı yarım metre, tavan yüksekliği 5.75 metre olup, çatısı yeni kiremitlidir. Mihrap iki yanları iç içe çıkmalı yarı üstuvâni gömme, kavis kemerli ve içi nakışlıdır. Ebadı 1.50x4.50 metre, taç kısmı ahşap siper-saçak şekilli, minber 10 basamaklı, yanları beşer tablalı, damarlı beyaz yağlıboyalı, üçgen kısım dar ve geçmeli, koyu yeşil boyalı, çardağın alt ve üstündeki dörtgen direkler beyaz renkli ve sekiz köşeli külâh yeşil renkli, alemi sarı boyalıdır.

Kürsü sol köşede tablalı ve sanatlı, çanağı başaşağı edilmiş mahrut biçiminde ve 4 sabit basamaklı, çanak çevresi 2.60 metre ölçülü, önü küçük köşebendlerle süslü, basamaklarının sol kenarı oyma ahşap kafesli olup yüksekliği 140 santimdir. Maksûrelerden sağ yöndeki 1.70x5.30 metre olup, sol taraftakiyse mahfel merdiveninin 2 metrelik yeri kadar daha kısadır. Önleri trabzanlı ve merdiven basamak sayıları 15'tir. Mahfel 2.60x11.70 metre sâhalıdır.

Pencereler sivri kemerli, açılır kanatlar 24x24 santimlik kareler şeklinde ve 32'şer camlı, kemer kısımları 7x9'ar sırada altmışüçer küçük ve çeşitli renklere kare camlarla süslüdür. Dört cephede ikişerden 8 pencere mevcuttur. Zeminleri

İSTANBUL CAMİLERİ

SAHAF CAMİİ

mermer döşelidir. Dış ve iç kapıların üstleri tek camlı, ölçüleri 1.50x2.60'ar metre kalın ve sanatlı, krem renk yağlıboyalı doğrama olup, cümle kapısının yukarısında sivri kemerli bir pencere vardır. Tavan yüksek kabartma iki yeşil dörtgen ve iki beyaz dikdörtgen dört bölümlü olup gösterişlidir. Çatı yeni kiremitle örtülmüştür. Duvarlardaki sarı renkli dörtgen çizgilerin köşeleri ve ortaları ıstampa nakış ve motiflidir.

Son cemaat yerinde, avludan beş basamakla çıkılan ayakkabılık 3.25x4.75 metre genişlikte, çini döşeli ve üç yöne meyilli tahta tavanlı olup, cümle kapısının önü hasırlıdır. Ayakkabılığın sağında briketle bölünmüş bir oda ve bitişiğinde ikinci bir oda daha görülmektedir. Cami yeter genişlikte olduğundan, bu odalara pek az lüzum görüldüğü muhakkaktır. Ayakkabılığın gerisindeki iki odada dörder camlı üç küçük pencere vardır.

Işık kaynakları tavandan mihrap önünde küçük bir avize, yanlarda birer küçük topkandil, mahfel önünde üçer ampullü üç askı ve maksûrelerin önlerinde üçerden 6, cümle kapısının iç tarafında iki sırça çanak ve merkezde de beş ampullü bir askı asılarak sağlanmaktadır. Mihrabın iki yanında birer duvar lambası, şamdanlarda ise iki sivri ampul bulunmaktadır.

Avlu, doğu cephede tek katlı birer imam ve müezzin meşrutâsı vardır. Temizlik yeri dış kapının karşısında, ahşap çatılı, beton zeminli ve derin gider yollu, uzun oturma tahtalı olup, bir boruya takılmış dört muslukludur. Sol tarafta bir helâ mevcuttur. Musalla kible-doğu köşededir. Çatı çok geniş saçaklıdır.

Minare kuzeybatıda kesmetaş yapılı, dörtgen kaideli, gövdesi üstuvâni, çanaklık çevresi kesmetaş kafesli, 46 basamaklı ve mahrut kısmı küp şekillidir. Avluya giriş kapısı kalın demir parmaklıklı ve 1.50x2.00 metre ölçülüdür.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

Taksim Ayaspaşa'da, bu isimdeki sokağın alt tarafındadır. Yaptıranı, Kılıç Ali Paşa'nın eşlerindedir. Yapılışı 1078 (1668)'den önce olup, yapı batı yönünden fevkanidir. "Ayaspaşa Camii" diye de anılan caminin temelden yer seviyesine kadar olan kısmı taştan, üst tarafı ise tuğladan örülmüş duvarlıdır.

Dış kapı eşiğine 7 mermer basamakla çıkılır. Kemerinde güzel bir celî sülüs hatla "Besmele-i Şerife" yazılıdır. Mahfele ise son cemaat yerinin sağından 23 basamaklı merdivenle çıkılır. Mahfel bir tahta perde ile ikiye bölünmüştür. Sağ taraf bir saf genişlikte olup müezzinlere, sol taraf ise beş saflık olup cemaate ayrılmıştır. Minarenin kapısı mahfeldendir. Buradan şerefeye 52 basamak olup, yerden yüksekliği de cem'an 75 basamaktır.

Son cemaat yerine mozaik zeminli, önü camekânlı ayakkabılıktan geçilir. Sol yönünde kemerli ve dokuz camlı 2, cümle kapısının solunda aynı tipte 1 ve caminin iç batı yönünde onüçer camlı 3 pencere vardır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, kürsü ve minber cilâlı ahşap ve sanatlıdır. İç ve dış kapılar ihtişamlı, tavan ahşap ve bütün duvarlar gibi sarı zemin üzerine renkli tezyinatlıdır. Kapı ve pencereler bütün yağlıboyalıdır.

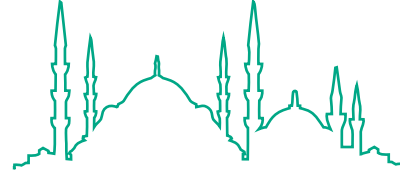
Tavanın merkezinde bir daire içerisinde "Besmele-i Şerife" ile Nûr Âyeti "...Velâ Garbiye" ibâresine kadar yazılıdır. Göbekten büyük billûr bir avize ve ayrıca onar ampullü üç çemberle de cami aydınlatılmaktadır. Cami sâhasında onbirer camlı ve kemerli olacak şekilde yanlarda üçerden 6, mahfelde de 3 pencere mevcuttur.

Caminin batısı dışında meşrutâ evin kapısı ve alt tarafında üç musluklu bir akarsu, karşısında 1961'de yapılmış beton çatılı temizlik yeri binasında 5 abdest musluğu ve karşılıklı iki el yıkama musluğu ile bir idrarlık mevcuttur. Tavanı üç karpuz lambalı, içi çok temiz bakımlı, kapıları demirdendir. Meşrutâ ev bitişiğindeki üç musluklu çeşmenin nesih yazılı kitâbesi;

Ser kitâbîi hazreti şehriyarî merhum Ahmed Kemal Efendinin ruhiyün vakfolunmuştur

1303 (1886)

1953 yılında esaslı bir onarım görmüş ve minaresi alemine kadar betondan yenilenmiş olan cami, 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SELİME HÂTUN CAMİİ

Beşiktaş'ta, Barbaros Hayrüddîn Paşa Türbesi'nin kuzey karşısında, kesmetaş ve tuğla duvarlı, mihrap önünde bir büyük ve doğu ile batı yönlerinde üçerden 6 ve de cümle kapısının iki yanında birer küçük kubbeli, önünde tekne şeklinde bir tonos olmak üzere -ki cem'an 10 kubbeli-, Mimar Sinan'ın orijinal eserlerindedir.

Yaptıranı Kaptan Sinan Paşa, Mihrimah Sultan'ın eşi ve Rüstem Paşa'nın da kardeşidir. Caminin ibadete açılışını göremeden iki yıl önce vefat etmiş ve Üsküdar İskele Camii'nin mihrabı önüne gömülmüştür. Ölüm tarihi;

Daldı rahmet denizine kapudan

961 (1554)

mısraıyla ifade edilmiştir.

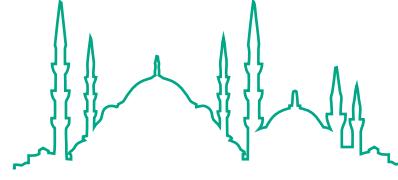
Cümle kapısı kalın sanatlı, geçme şekilli, kavis kemerli ve 1.60x2.80 metre ölçülüdür. Minaresi kesmetaş yapılı, gövdesi 16 yüzlü, çanaklık altı istalâktitli, külâhı uzunca ve kurşunlu olup, basamaklarının sayısı 89'dur. Caminin yapılış tarihi, kapı kemeri üzerinde görülmektedir: 963 (1556).

Cami 19.20x28.30 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 2.00 metredir. Büyük kubbenin çevresi kemerli ve renkli camlı 12 pencerelidir. Bu kubbe 6 kemer ve kuzey yönde altışar yüzlü birer, doğu-batı yanlarda birer tanesi köşebent, diğer birer tanesi de dikdörtgen şekilli olup, yanyana ikişer ayak üzerine bindirilmiştir. Köşebent şekiller sekizer metre, dikdörtgenlerse seksener santim çevrelidir.

Alt pencereler mihrabın iki yanında beşer, öbürleri yedişer camlı kiblede 8, kuzeyde 4 ve doğu-batı yönlerde 6'şar olmak üzere hepsi dikdörtgen biçimli ve 1.12x1.50 metre ölçülü 24 pencereden ibarettir. Zeminleri mermerden, içten kapaklı ve dıştan kalın demir parmaklıklıdır.

Caminin kuzeybatı köşesinde 3.50x2.50 metre sâhalı ve 18 camlı camekândan inşa edilmiş bir öğrenci odası bulunmaktadır. Minarenin kapısı bu odanın kiblesinin sağındadır. Müezzinler mahfeline 11 basamaklı merdivenle buradan çıkılmaktadır. Ebadı 7.40x5.60 metredir. Mahfelin önden 1.50x5.20 metrelik kısmı geniş ve altındaki 7 dörtgen sütunun çevreleri 80'er santimdir.

1.25x2.15 metre ölçüde, iç ve dıştan çift çerçeveli, yuvarlak camlı, doğu ve batı yönlerde 4'er kemerli, kiblede 8 ve kuzeyde 5 olacak şekilde hepsi alçıdan, renkli camlı 21 üst pencere ile mihrabın üzerinde bu biçimde bir pencere daha

İSTANBUL CAMİLERİ

SİNAN PAŞA CAMİİ (BEŞİKTAŞ)

bulunmaktadır. Doğu ve batı esas kemerler altında ikişerden 4, kible yönünde 4 ve kuzeyde maksûrelerin iki yanlarındaki ikişer dikdörtgen pencere üzerindeki geniş kemerlerde birer yuvarlak camlı ve renkli pencere vardır.

Mihrap klâsik üslûpta 1.25x5.50 metre ebadlı, içi üç yüzlü mermer kaplamalı, kemeri hafif istalaktitlidir. Minber sâde ve zarif yapılı, mermerdendir. 12 basamaklı olup ölçüsü 1.00x4.30 metredir. Kürsü altı köşeli, sol yöndeki ayağa tesbitlidir. Maksûrelerden sağdaki 4.50x7.50, sol yöndeki ise 4.50x11.30 metredir.

Kubbenin merkezinde “Besmele-i Şerife” ve “Nûr Âyeti” yazılıdır. Alt pencerelerin üzerlerinde mevcut kemerli kısımların kasidelerinde “Haşır Sûresi”nin son üç âyeti ile “Esmâü'l Hüsnâ”nın tamamı, minberin solundan başlayarak yazılıdır.

Büyük kubbenin merkezinde bir büyük boy ve orta sırada 4, geriden de 5 küçük olmak üzere, cem'an 10 topkandil asılıdır. Mihrabın iki tarafında sanatlı ve zarif iki asma fener ile şamdanlar üzerinde de iki karpuz lamba görülmektedir.

Avlunun dört cephesini çevreleyen kuzeyi açık, çatısı yeni kiremitli son cemaat yeri ile gerisindeki medresenin revaklarından kible ve kuzeydekiler 8'er üstuvâni mermer kolonlu ve klâsik 7'şer kemerli, doğu ve batı cephelerdekiler ise 3'er sütun ve 4'er kemerlidir. Çevreleri 115'şer santimdir. Avlunun çevre duvarları 95'er santim kalınlıktadır.

Medrese 14 hücreli (yani odalı), avlu küfeki taş zeminli olup, sâhası 22.50x29.00 metredir. Orta yerde, bütün mermerden üç dikdörtgen şekilli, yerden iki basamak yüksekte, üstü Ehramî kurşunlu, çevresi oturma tahtalı, iki başında birer ve boyalı yüzlerde de ikişer olmak üzere hepsi 6 musluklu bir temizlik yeri olup, tavanı ahşaptır.

Şadırvanın kuzey yönü karşısında uzun ve tonos kemerli bir koridor gerisinde, çatısı adi kiremitli sahada bir gasilhâne ile arkasında 7 helâ ve 5 idrar yeri bulunmaktadır. Helâların suyu civardaki bir kuyudan motorla çekilmekte ve tenekelerle taşınmaktadır. Şadırvan avlusunun doğu kapısı giriş sağ yönünde 5 musluk ve oturma tahtalı, yerden bir basamak yüksekte ikinci bir abdest alma yeri daha vardır. Bu kısım Şeyhülharem Hacı Beşir Ağa'nın hayırlarındandır.

Caminin kubbeleriyle eşiği arasındaki bütün duvarları ince nakışlarla süslenmiştir. Meşrutâlar medresenin odalarıdır. Sahille cami arasında, meşhur deniz kahramanlarımızdan Barbaros Hayrüddîn'in türbesinin bulunduğu geniş sahada gayet güzel tanzim edilmiş bir de park mevcuttur.

Kasımpaşa'da Okmeydanı yakınında, çukur bir sahada yapılmıştır. Avlusuna iki yönden; bir yanı 14, öbürü 16 taş basamak merdivenle inilmektedir. Beş defa sadrazam olan ve 1005 (1597) yılında ölen Sinan Paşa, Divanyolu'ndaki özel türbesinde gömülüdür.

Caminin yapılışı 987 (1580) senesinde, yani Paşa'nın ilk sadâretinden bir yıl önce ve 986 (1579)'dadır. Kapısı üzerinde vaktiyle mevcut iki kıt'alık kitâbenin tarih mısraı şudur:

“Beyti Hâdî ve kiblei hâcat”

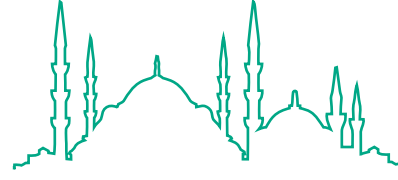
Yine vaktiyle avlusunda mevcut ince sanatlı şadırvan, Beyoğlu'ndaki Ağa Cami avlusuna nakledilmiş bulunmaktadır. Bugün yerinde yeller esen vaktiyle mevcut sıbyan mektebi, 998 (1590) yılında vefat etmiş olan Çelebi Hasan Paşa'nın hayrî imiş. Sinan Paşa iki defa Mısır valiliği etmiş olup, ikinci valiliği Yemen'in fethi maksadıyla seraskerlik göreviyle birleştirilmiştir.

Geniş bir avlunun ortasında bulunan cami, 1958 yılı başına kadar alt pencere-lerinin zeminleri seviyesinden üst tarafı tamamen yıkık durumda iken, hamiyetli halkımızın gayret ve bağışlarıyla yüz küsur bin lira harcanarak yeni baştan imar ve ihyâ edilmiştir.

Son cemaat yerleri 5.00x7.75 metre genişlikte ve çevresi açık olup, yalnız eski yapıdan kalma revakların altışar mermer kolonları ile kible yönlerdeki birer mihrap-çık yerlerinde mevcut durumdadır. Dış kapı 1.60x2.00 metre ölçülü, kalın, tablalı, sanatlı ve doğramadır. Cümle kapısı demirden, 1.40x2.20 metre ebadlı, ikisi arasındaki sâhanın doğu-batı yanlarında dörder tanesi sabit yedişer camlı ve 1.30x1.35 metre ölçüde iki pencere vardır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.35x2.00 metre genişlikte.

Caminin sâhası 10.50x16.40 metre ve bir sıra taş, çift sıra horasan harçlı tuğla ile örülmüş duvarlarının kalınlığı ise 85 santimdir. Külâhı kurşunlu minarenin kapısı hem camiye hem de mahfele açık olup, kesmetaş ve tuğla yapılı, dıştan sıvalı ve 64 basamaklıdır.

Maksûrelerden doğu yöndeki 3.20x7.00 metre, batı yöndeki 3.00x3.30 metre ebadlı olup, bir imam ve müezzin oturma odası şeklindedir. Mahfele sol taraf son cemaat yerinden 12 mozaik basamaklı ve kenarları beton korkuluklu merdivenle çıkılır. Yanlarla kuzey yöndeki mahfeller 3.30 ve 3.00 metre genişlikte, 10.50 ve 16.40 metre uzunluktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

SİNAN PAŞA CAMİİ (OKMEYDANI)

Caminin ortasından tavana 2 ve mahfelden de 4 tane birer metre çevreli olacak şekilde cem'an 6 beton kolon mevcuttur. Mihrap 1.30x4.00 metre ölçüde, kemeri sekiz kademe şekilli, yarı üstuvâni gömme, minber 9 basamaklı, 0.87x3.50 metre ebadında ahşap ve boyalıdır. Kürsü dörtgen şekilli, 1.30 metre yükseklikte ve cep-heleri birer metre genişlikte olup, sol köşeye tesbitlidir.

Altta üçü sabit yedişer camlı doğu ve batı yönlerde üçerden 6, kible ve kuzeyde de dörderden 8 olmak hepsi 14 tane 1.12x1.75 metre ölçülü pencere ile aynı şekil, ölçü ve sayıda 14 tane de üst katta olacak şekilde hepsi 28 pencere bulunmaktadır. Zeminleri beton, dışarı demir parmaklıklıdır.

Caminin çatısı ters V harfi şeklinde beton yapılı, üstü yeni kiremitle örtülü olup, tavanı ahşaptır. Merkezinde orta boy bir avize ile biri 3, öbürü 12 ampullü bir cihaz ve fener biçiminde bir de dördüncü bir askı bulunmaktadır. Mihrap 4 sâde ampul ve üç karpuz lamba ile ışıklandırılmıştır.

Caminin bütün ahşap kısımları temiz yağlıboyadır. Meşrutâ evi avlunun batı köşesinde olup alt kısmı müezzine, üstüyse imama tahsis edilmiş, ikişer odalı yeni bir bina yapılmıştır. Solunda önü 4 musluklu su deposu, gider yollu, oturma taşlı ve beton zeminli temizlik yeri ve daha alt tarafta, ayrı bölümde üç helâ bulunmaktadır. Meşrutânın batısında kurs binası ve minarenin kiblesinde de bir musalla görülür.

Camii 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

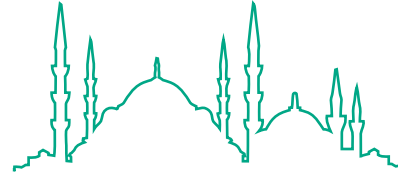
Haliç'te, Kasımpaşa'nın Kulaksız semtine çıkılacak yokuşun altbaşında, sağ köşededir. Karşısındaki okul Piyalepaşa İlkokulu'dur. Yakınındaki çeşme de onun hayırlarındandır. Yaptıranı olan ve Sirkeci Baba diye anılan hayır sahibinin hangi tarihte yaşadığı ve mescidin ne vakit yapıldığı bilinmemektedir. Hakkında şöyle bir rivâyet dönmektedir: Caminin avlusundaki kuyudan daima su çıktığı halde, babanın çektiği kovalar sirke olarak çıkarmış. Buna inanmayanlardan biri kuyunun zincirini bir gece çalıp götürmüştü. Rüyasında Baba'nın savurduğu tehditlerden korkarak ertesi günü kovayı getirip yerine koymuş. Zamanın hükümdarı olayı işitince, kendi huzurunda da sirkenin çıkarılmasını irade etmiş. Baba kerametini göstermiş ama o saatte gözlerini hayata yummuş.

Cami 8.00x7.70 metre sâhalı, duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Zamanla onarıma muhtaç bir hale geldiği için, hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle 1370 (1950) yılında iyi bir tamir görmüş, minaresinin iki metreden yukarısı yeniden tuğla ile yapılmış ve 1960 yılında da kuzey cihetteki arsası üzerinde çift kanatlı meşrutâ evler inşa ettirilmiştir. İmam meşrutâsına batı yönden mozaik 12 basamaklı merdivenle çıkılabilindiği gibi, dış mahfelden de ayrı bir kapı bırakılmıştır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, içi yağlıboya "Kâbe-i Muazzama" resimli ve ölçüsü de 1.20x2.60 metredir. Minber 7 basamaklı, yanları trabzanlı, 0.80x2.50 metre ebadlı, kapısının iki tarafında zarif burmalı birer kolonu mevcut olup, taç kısmı yarım güneş şûâlî ve külâhı da miğfer biçimlidir. Üçgen kısmın göbeği iç içe oyma dairesel ve sarı renk boyalıdır. Alt kısmı tablalı ve kemer şekilli oymalarla süslü, çardaksa kavis kemerli bir açık kapı şeklindedir. Kürsü dörtgen dayama merdivenli, 1.40 metre yükseklikte ve yüzölçüsü 85'er santimdir.

Alt pencereler sekizer camlı, tablalı çift kapaklı, dıştan kalın demir parmaklıklı, 0.90x1.60 metre ölçülü dört yönde ikişerden dikdörtgen olmak üzere cem'an sekiz tanedir. Üsttekiler kemerli, 0.80x1.60 metre ebadında, üç cephede ikişerden 6 tane ve 1 de mihrap üzerinde olacak şekilde serpiştirilmiş, hepsi 7 tane renkli camla şekilli ve alçıdandır.

Maksûre yalnız sağ yönde 2.60x5.20 metre genişlikte olup, önünde yerden tavana kadar boyda mahfeli tutan iki ahşap direk vardır. Mahfeller iç ve dışta olmak üzere iki kısımdır. Son cemaat yerinin solundan 12 tahta basamaklı merdivenle dış mahfele çıkılır. Kible-doğudaki bir kapıdan da iç mahfele geçilir. Dış kısımdaki 4.00x10.70, içtekiyse 3.00x7.70 metre sâhalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

SİRKECİ MUSLİHİDDİN CAMİİ

Tavanlar ahşap ve içtekinin önü trabzanlıdır. Ön mahfelin doğusunda 4 camlı ve 0.75x1.15 metrelik bir pencere, kuzeyinde ise altıyar camlı iki dikdörtgen pencere vardır. Dış mahfelin doğusunda da altı camlı bir, oniki camlı iki ve nihayet batı yönünde de 1.75x1.35 metrelik iki dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Son cemaat yeri 3.90x7.70 metre sâhalı olup, kapısı 1.90x2.20 metre ölçüde ve kalın tablalıdır. Doğusunda sekiz camlı bir pencere mevcuttur.

Minare kapısı son cemaat yerinin kible-batı köşesinde, tuğla yapılı 65 basamaklı, gövdesi uzun, şerefesi demir parmaklıklı, külâhı kısa ve kurşunludur. Müezzin meşrutâsı caminin alt katındadır ve kapısı dış kapının sağındadır.

Cümle kapısı tablalı, kalın ve dış kapı ile aynı ölçüdedir. Son cemaat yerinin kuzeybatı köşesinde 2.15x2.50 metre genişlikte ve 14 camla bölünmüş kayyım odası kullanılmamaktadır. Tavan ahşap, merkezinde şişeli bir avize, yanlarda iki kırmızı sırça karpuz lamba, mihrap önünde bir beyaz karpuz lamba, mihrap önünde iki şerhli sivri ampul ve buzlu karpuz lamba ile duvarlarda iki petrol lambası ve şamdanlar üzerinde de dört sâde ampul bulunmaktadır. Çatı adi kiremitlidir.

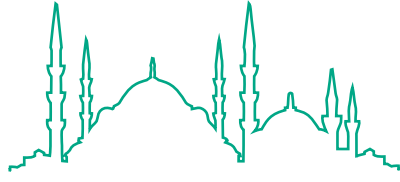
Dış kapı hemen önündeki çatı temizlik yeriyle birlikte adi kiremitle örtülmüştür. Altındaki muşambalı sâha 1.80x4.00 metre genişliktedir. Temizlik yeri demir ayaklı, uzun oturma tahtalı, aynası sırlı tuğla kaplanmış 5 musluklu ve derin gider yolludur. Helâlar bunun doğusundadır.

SİRKECİ MUSLİHİDDİN CAMİİ

Doğu avlu beton zeminli ve kuzeyden kibleye doğru daralan üçgen şekilli olup, musalla taşı kiblede dir. Helâların solunda büyük bir tulumba mevcuttur. Avlu kapısı kalın saçtan, üstü demir parmaklıklıdır. İki yöndeki çevre duvarlarının helâlar yanında kafesli telli iki açık penceresi vardır. Kible yön çevre duvarının birbucuk metre üst tarafı parmaklıklıdır. Gerisinde Sirkeci Baba ile iki ayrı kabir daha bulunmaktadır.

Cami 650-700 cemaat alabilir genişliktedir. 1964'te esaslı bir onarım gören cami, adeta yeni gibi olmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

SİRKECİBAŞI CAMİİ

Bundan otuz küsür yıl evvel namaz kılınmakta iken sonradan harap ve metrûk olan bu mâbedimiz, hayırsever halkımızın bağış ve çalışmalarıyla imar ve ihyâ olunarak 1384 Ramazan-ı Şerifi'nin ilk gecesine rastlayan 3-4 Ocak 1965 tarihinde teravih namazıyla birlikte ibadete açılmıştır. 7.70x8.80 metre sâhalı, taş temelli ve tuğla duvarlı, zemini ve tavanı beton yapılı, çatısı geniş saçaklı ve yeni kiremitle örtülüdür.

Mihrap kavis kemerli, derin gömme ve 1.60x3.20 metre ebadlıdır. Minber 10 basamaklı, zarif doğrama, sarı cilâlı, çardağı uygun, külâhı normal ve madenî alemlidir. Çardak altına kapı takılarak dolap yapılmıştır. Kürsü dörttebir daire biçiminde, dayama merdivenli, 1.40'ar metre çevre ve yükseklikte, tek ters mahrutu ayaklı olup doğu kible köşeye tesbitlidir.

Alt ve üst pencerelerden ikişeri sabit altışar camlı dikdörtgen ve 1.05x1.75'er metre ölçüde; kible yönde altta 2, üstte 3 ve yanlarda da dörderden 8'er tane olmak üzere, cem'an 21 tanedir. Mahfel pencereleri de aynı biçim ve ölçüde doğu cephe- de 1, batıda 2 ve kuzeyde 3 olacak şekilde hepsi 6 tanedir.

Mahfele, son cemaat yerinin solundaki 15 beton basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Genişliği kible yönde 7.50, kuzeyde 5.00, doğu ve batı yönlerde ise 8.50'şer metredir. Yerden tavana 120 santim çevreli dörtgen iki beton direk ile bağlı mahfelin ortası kavisli çıkma biçimindedir. Doğru cephenin kuzey ucundan avluya inilmek için camlı bir kapı bırakılmıştır. Merdivenin alt başında da sekiz küçük dörtgen camlı doğrama bir kapı vardır.

Son cemaat yeri 7.00x6.00 metre sâhalıdır. Sağ gerisinde minarenin kapısı bulunmaktadır. Dış kapı 1.60x2.00 metre ölçüde, iç yönü üçer büyük ve dış tarafı da onikişer küçük tablalı, cümle kapısı 1.40x2.40 metre ebadında doğrama, onaltı camlı, üstü dört sabit camlı ve ayrı çerçeveslidir. Sâhanın batısında aynı pencerelerden 1 tane ve kuzeyinde de 3 taneden, cem'an 4 pencere mevcuttur. Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli olup, 1.50x2.40 metre genişliktedir.

Taksim Sıraserviler Caddesi üzerinde, Firuz Ağa Camii'nin üst tarafında, soldadır. Yaptıranı Mustafa Ağa, mihrabın dışında gömülüdür. Ölüm senesi ve caminin yapılış yılı malûm değildir. İmamlarından Şeyhülkurra Hacı Süleyman Efendi'nin 1168 (1755) tarihli mezarının da burada olduğu Hadîka'nın ikinci cildinde kayıtlı ise de, her iki kabir de halen mevcut değildir. Caminin 250 yıl kadar önceye ait bulunduğu sanılmaktadır.

SİRKECİBAŞI CAMİİ

Işık, iç tavadan asılı bir orta boy ve iki küçük sırça avize ile mahfeldeki 6 ampullü bir askı ile sağlanmıştır.

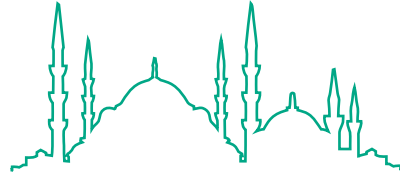
Minare taş temelli, tuğla gövde ve petekli, kaidesi dörtgen olup külâhı kısaca, alemiyse madenîdir. Basamakları 42 tanedir. Dışındaki mermer kitâbeden caminin 1211 (1797) yılında onarıldığı öğreniliyor. Ebced hesabıyla tarih tutan son mısraı:

“Bu ma’bed oldu ta’miriyle Ahsen camii vâlâ”

Avlu batı yöndeki aralıktan mahfele bir merdiven yapılmaya elverişlidir. Geniş kısım avlunun kuzey tarafıdır. Buraya meşrutâlar ve helâlar yapılacaktır. Kible taraf mezarlık durumundadır ve tanzim edilecektir. Camiye su getirilmeye çalışılmaktadır. Minarenin dibinde cesim bir taş tekne durmaktadır. Su gelince buna musluklar takılarak temizlik için kullanılması tabiidir.

Caminin giriş kapısına, caddeden on basamakla çıkılmaktadır. Cami 250-300 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SOKOLLU TAVİL MEHMED PAŞA CAMİİ

Galata'da Unkapanı Köprüsü başında, Azapkapı mevkiinde, fevkanidir. Yaptıranı, Kanunî'nin son yıllarında sadrazamı olduğu gibi, II. Selim'in de hem damadı hem de veziriâzamıydı. Eşi Esmihan Sultan adına Kadırga semtinde bir cami daha vardır. Anadolu ve Rumeli'de birçok vakıfları, Mekke-i Mükerrerme ve Medine-i Münevvere'de hayırları mevcut olup, kendisi Eyüp'te özel bir türbede gömülüdür.

Azapkapı Camii'nin yapılması 985 (1578) yılında tamamlanmış ve ibadete açılmıştır. Özelliklerinden biri, minaresinin doğu yönde ve camiden birkaç metre açıkta olmasıdır. Kapısı kaidesinin karşısında, esas binadadır. Ayrıca son cemaat yerinin sol cephesinde de minareye çıkılmak için bir açık kapı bulunmaktadır. Buraya dayatılmış 10 basamaklı gezici, yani dayama merdivenle çıkılıp köprü durumunda ve bir pencereyle aydınlatılmış koridordan geçilerek, bünyesindeki 56 kesmetaş basamakla (-ki, hepsi, 66 basamaklı) minareye çıkılır. Dış kapısından koridora 40 ve şerefeye kadar da basamak sayısının tamamı 96'dır. Çanaklık istalâktitli, gövdesi boylu ve külâhı kurşunludur. Köprüden yukarısı 1958'de tamamen yeniden yapılmıştır. Bu minare birçok defalar tamir gördüğü gibi, 1222 (1808) yangınında da pek çok hasara uğradığından temellice onarılmış ve bir yıldırım çarpmasıyla yıktırılıp senelerce yaptırılmamıştır. Bitişindeki klâsik üslûpta, büyük hazneli akmaz çeşmesinin de ihyâsı çok yerinde olur.

Caminin sâhası 16.50x20.50 metre ve duvarlarının kalınlığı 102 santimdir. Yüksek merkezî kubbesi 16 yüzlü ve yarıdan yukarısı oluklu 6 mermer kolon ile, mihrap çıkmasının iki yan duvarı önünde 1.70 metre genişlikte birer ayağa oturtulmuş olup, çevresinde klâsik kemerli içten şekilli, dıştan yuvarlak camlı 24 alçı pencere vardır. Büyük kubbe dışarıdan sekiz üstuvâni desteklidir.

Kubbenin etrafında klâsik kemerler içerisinde 8 yarım kubbe bulunmaktadır. Bunların kible, kuzey ve yan cephelerindeki dördünde 5'er tane renkli ve şekilli, minberle kürsü üzerlerindeki yarım kubbelerde ikişerden 4 olmak kaydıyla, cem'an 24 alçı pencere mevcuttur. Kuzey köşelerde bulunan iki yarım kubbe penceresizdir.

Mihrap çıkması 4.30x5.30 metre sâhalıdır. Mihrap 3.00x7.50 metre ebadında, klâsik istalâktitli ve muhteşem görünümlüdür. Kemerinin üzerindeki "Kelime-i Tevhid" ve "Küllemâ dehalé..." Âyet-i Kerîmesi celî sülûs yazılı ve "aleyhâ" kelimesinin "H" harfi "kandilli Hé" denilen nevi'dendir.

Fevkani yapılı caminin iki dış kapısı son cemaat yerinin altında, penceresiz yarım kubbelerinin gerileri hizasındadır. Mahfellere biri kesmetaş 10 ve öbürü ahşap 11 basamaklı iki merdivenle çıkılmaktadır. Taş basamaklar kuzey mahfellere, ahşaplar ise doğu-batı mahfellere çıkılmak içindir. Kuzey mahfelin ortası müezzinlere, iki yanları dar ve cemaate mahsustur. Müezzinler mahfeli, maksûrelerden 5 ince mermer kolonla desteklenmiştir. Bu kısmın sâhası 2.80x8.00 metredir. Korkuluklar 9'ar santim kalınlıkta ve 42'şer santim yükseklikte mermerdendir.

Kuzey mahfellerin dörder camlı ve 1.20x1.80'er metre ölçüde dikdörtgen 8 penceresi vardır. Yan mahfeller, kible köşelerdeki küçük kubbeler altına kadar devam etmekte olup, maksûreler de aynı durumdadır.

Alt pencereler dörder camlı, içten musanna kapaklı, dıştan demir parmaklıklı 1.05x1.80 metre ölçüde ve dikdörtgen, kible yönde 6, mihrap çıkmasında 4 ve yanlarda da dokuzardan 18 olmak üzere hepsi 28 tanedir. Mermer söveleri 15-20 santim kalınlık ve genişliktedir. Zeminleri kesmetaştır.

Mahfel pencereleri alttakilerin ölçü ve biçiminde olup dokuzar tanedir. Kible ve kuzey cephelerde daire şeklinde ikişerden 4; yan kemerler içerisinde ortadaki uzun, sağ ve soldakiler ise kemerlerin şekillerine uygun olan üçerden 6 ve kuzeyden kibleye üçüncü kemerde de dörtgen şekilli ve çift çerçevesi alçı pencere mevcuttur.

Mihrap çıkmasının iki tarafında şekilli ve renkli camlı 4 tane kemerli alçı pencere ile daha yukarılarında daire biçimli ve renkli 2 pencere vardır. Kibledeki yarım kubbenin kemer ayakları genişliğinde ve alt pencereler ölçüsünde çift kapaklı dolabın üzerinden "Besmele" ile başlayıp dört pencere ve 2. kemer ayağının dolabında biten "Âyete'l-Kürsî" ile sol ayağın kible yüzünde ve kürsünün arkasında "Rabbena innemâ semî'nâ münadiyen yünadi lil-imân" âyeti görülmektedir.

Minber 13 basamaklı, 0.87x3.40 metre ebadında mermerden, bir dantel gibi ince kabartma ve oyma şekilli olup, külâhı çini kaplanmıştır. Kapısı bütün mermer kemerlidir ve üzerinde "Kelime-i Tevhid" yazılıdır. Kürsü kible yarım kubbesi kemerinin sol ayağı önünde, kırkbeşer santim çevreli iki somaki üstuvâni kolon üzerinde ve iki metre yükseklikte, orijinal şekilli ve dayama merdivenlidir.

Merkezi kubbe kemerlerini taşıyan kolonlar 2.80'er metre çevreli olup, penceresiz kemerlerin bindiği dörtgen kolonların yüzleri 70-74'er santimdir. Yan mahfellerin merdivenleri bu sütunların gerisindedir. Cümle kapıları geometrik sanatlı geçme şekilli, söveleri 20-58'er santim kalınlık ve genişliktedir. Kapıların kemer kısımları da geçme ve renkli mermerdendir.

Işık kaynağı için büyük kubbenin merkezinde geniş bir çember ve ortaları yıldız şekilli kandillikler ve mihrap çıkması içerisinde de billûr bir avize asılıdır. İki yan ve dört yarım kubbeye 5'er ampullü sırça çanaklar raptedilmiştir. Göbekte celî sülüs hatla "Besmele" ve "Allahü yümsiküsemâvati..." Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. Kasnak altında, kemerleri taşıyan kolonların üstündeki üçgen çini levhalarında mavi zemin ve beyaz hat ile "Lâfza-i Celâl", "İsm-i Nebî", "Çâryâr-ı Güzin" ve "Ahfâd-ı Resûl" adları daireler içerisinde yazılıdır.

Son cemaat sedleri üç bölümdür. Orta kısım 2.70x7.60 metre sâhalı ve cemaate mahsustur. İki baştakiler 2.70x4.20'şer metre ölçüde olup, sağ yöndekinin yarısında ayakkabı muhafaza rafları, sol taraf seddi üzerinde 2.25x2.15 metre genişlikte bir camekân oda vardır. Camekânın çevresi 39 camlı, içerisi koltuk ve kanepelidir. Bu odanın sol yönündeki dayama merdivenle minareye çıkıldığını daha önce kaydetmiştik.

Dikdörtgen, dörder camlı ve 1.05x1.80 metre ölçülü, doğuda 1, batıda 2 ve kuzeyde 10 olmak üzere hepsi 13 tane son cemaat penceresi mevcuttur. Zeminleri mermerden, dışları demir parmaklıklıdır. Son cemaat sâhasına, iki giriş kapısından 20'şer basamaklı merdivenlerle çıkılmaktadır. İki merdiven arasındaki hasırlı yolun ölçüsü 1.50x24.70 metredir. Cümle kapılarının önleriyle son cemaat sedleri aralarında 3.70x2.10'ar metre boşluk vardır. Tavan arkadan öne meyilli, yeşil zemin ve sarı renkte çubuklarla kare şekilli ve 4 sırça çanaklı ampulle aydınlatılmaktadır.

Avludan son cemaate giriş kapıları kalın gürgenden yapılmış, geçme şekilli doğramadır. Mermer kemerleri pembe-beyaz parçalıdır. Sağ yönde 8 beyitlik kitâbesi şu tarih mısraıyla bitmektedir:

"Cami-i âsaf ibadetgâh Hak câyi dua"

985 (1578)

Sol kapıda yeni harflerle tamir kitâbesi görülmektedir. Her iki kapının birer yönünde gömme ve istalâktitli mihrapçıklar şeklinde girintiler mevcuttur. Bu güzel mâbed, Mimar Sinan'ın güzide eserlerinden ve sanat değeri çok yüksek bir abidedir.

Avlu 4.80x22.40 metre sâhalı olup, zemini altı köşe tuğla biçiminde kırmızı betondandır. Doğu kapının karşısında ve Unkapanı Köprüsü'nün yaya yolu altında biri 2.00x6.00 metre sâhalı, öbürü ise daha küçük iki müezzin odası bulunmaktadır. Kible yönleri 1.20x0.90 metre ebadlı çiftler camlı ve ikişer pencereli olan bu odaların tavanları, köprünün zeminidir.

Soldaki odanın batısında mozaik zeminli, gider yollu, mermer ayna taşlı, 12 musluklu ve elbise askılı temizlik yerinde de 6 camlı geniş bir pencere vardır.

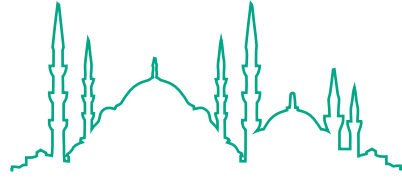

SOKOLLU TAVİL MEHMED PAŞA CAMİİ

Temizlik yerinin solunda, önü aynı ölçüde bir pencereci beş helâ ve üç idrarlık vardır. Avludan 5 basamak yüksekteki kapısından inilip minare cihetine dönülünce beş basamakla kaldırıma ve 17 demir basamakla da köprüye çıkılır.

Cami 850-900 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SÜRMENELİ CAMİİ

Boğaziçi'nde Rumelikavağı çarşısındaki cami, fevkani yapılıdır. Altında 6 musluklu, oturma taşlı ve üstleri kapaklı iki taş tekneli temizlik yeri bulunmaktadır. Sürmeneli Resûl ve kardeşi tarafından 1936 yılında mescid olarak ve daha küçük bir sahada yaptırılmış olup, 1962 senesinde yani 26 sene sonra Resûl'ün oğulları tarafından genişletilerek, mevcut mihrapçığın sağına bir de kemeri üç kademeli ikinci bir mihrap ve irâd olmak üzere altına da bir oda ilave olmuştur. Bugünkü sâhası 6.15x8.60 metredir ve mihrapları yarı üstuvâni gömmedir.

Cümle kapısının önüne 9 beton basamaklı merdivenle çıkılır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.20x1.50 metre genişliktedir. Ayakkabılığın kuzey ve batı yönleri tahta perdeli, içten ayakkabı koymaya mahsus raflarla çevrilmiştir. Kapısız ve üstü örtülü sayalıklı durumdadır.

Pencereler sürme çerçevesi, sekizer camlı olup, üç yönde ikişerden 6 dikdörtgenden ibarettir. Kuzeyde pencere yoktur. Minare yerine, doğu yöndeki pencere ile önündeki cesim çınar ağacının dalları arasına 9 basamaklı dayama bir merdivenle çıkılıp ezanlar oradan okunmaktadır. Camiye çıkış merdiveninin sağ, yani kuzey yönü karşısında, çatısı yeni kiremitli ayrı bir yapının bir yanı kadınlara, öbürü erkeklere mahsus helâldir.

Cami 100 - 120 cemaat alabilir durumdadır.

Galatasaray civarında Kamer Hâtun Camii yakınında, Kasımpaşa'dan Yahyâ Kethüdâ Camii önüne inilen Aynalı Çeşme Caddesi üzerinde, üç yönü fevkani, tek büyük sağır ve üç küçük kubbeli ve metin yapılıdır.

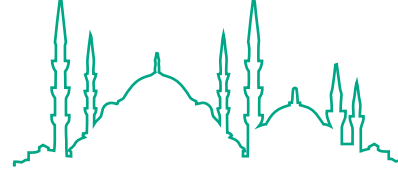
İlk bânisi Muslihiddin Efendi'dir. Muhyiddin Fenarî İstanbul Kadısı iken, 926 (1520) tarihinde kapı nâibi olarak ilk tâyin olunan zattır. Hac'dan dönüşünde kendisi için Kasım Paşa Medresesi yaptırılmış ve Şehzâde Mustafa'ya hoca olmuştur. Şehzâde, 960 (1553) yılında Ereğli yakınında Akhöyük'te gazaba gelince hocası yalnız kalmayı tercih etmiş, vefatına kadar mescidinin yakınında ders ile meşgul olmuş ve öldüğünde de mihrap önüne gömülmüştür. Mezar taşı 969 (1562) tarihidir. Arapça Kaadi Beyzavî tefsirine Telvih ve Mevakıf şerhine haşiyeler; Buhârî'ye, Hidaye'ye, Misbah'a, Gülistan'a, Bostan'a Hafız Şîrâzi Divanı'na, Mesnevi'ye, Molla Cami Muamması'na, Hazreti Ali Muamması'na şerhler yazmış olup, Türkçe Bahrülmaarif ile Ravdurriyazın, Kirabünnücûm, Divân-ı Evvel, Sâni, Sâlis vesaire ile 31 telifi vardır. Şiirlerinden;

*Yâdeder misin gönül gûyunda mihman olduğun?
Eşîğinde O şehin biçare derban olduğun
Gâh Beşer dedim sana, gâhi Melek, hâhi Peri
Gördüğümce gâh peydâ, gâh pinhan olduğun.*

*Dediler te'sir eder (Esmâ) Müsemmada veli
Ey (Sürri) görmedim âlemde handân olduğun.*

Kabre bitişik hücrelerinde bundan iki yüzyıl önceye kadar kitaplarının tamamının mevcut olduğu, Hadîka'nın C.2, s.5'deki kayıttan anlaşılmaktadır. Avlunun köşesindeki çeşme, Yeniçeri Ağası Abdülbâki'nin hayrı imiş. Yapılış tarihi 1145 (1733)'tür. Bu defa onarılmış, fakat susuzdur. Akar hale konulması çok yerinde olur.

Cami son 70 yıl önceden beri harap ve arsa durumunda iken, 1956 yılında kurulmuş olan Cami Yaptırma Heyeti tarafından, İstanbul Belediyesi'nce tasdikli iane makbuzları karşılığında ve sekiz sene içerisinde Hüseyin Sağlam ve diğer tahsildarlar eliyle yarım milyona yakın para toplanarak 1960 yılında temeli atılıp, 1964 Ramazan-ı Şerifi'nin ilk gecesi teravih namazı ile ibadete açılmıştır. Dernek başkanı Hafız İlyas Pehlivanoğlu, ikinci başkan Yusuf Dörter ve İslam Bayık isimli hayırseverler bu işin başından sonuna kadar inşaatı idare etmiş, nezâret ve para tahsili ve sarfiyatı ifa etmiş, muhasebe işlerini Salih Dereli, kâtipliği Salih Alşan,

İSTANBUL CAMİLERİ

SÜRÜRİ CAMİİ

yönetim kurulunu da Remzi Borat ile Mazhar Çelebi murakıp olarak yürütmüşler, burada resmi makamlardan hiçbir şey istenilmemiş ve nihayet bu güzel eser halkın gayretiyle meydana getirilmiştir. Allah cümlesinden râzı olsun.

Avluya kiblesindeki 12 beton basamaklı merdivenle çıkılır. Caminin sâhası dahil 700 metrekarelik yerde, bâninin mevcut kabri üzerine bir türbe yapılması plana alınmıştır. Caddeye inen merdivenin sağında 2, solunda 1 ve batı yönünde de 5 olmak üzere, cem'an 8 dükkân yapılmıştır. Avlunun kuzey cephesi altına bir gasilhâne yapılması da plana konulmuştur. Burada 4 cenazenin yıkanmasına yetecek ölçüde buzdolabı ve havagazı tesisatı, imam için soyunma odası ve en altına da tabutluk yaptırılacaktır. Yeraltında 3 helâ ile 8 musluklu bir temizlik yeri inşa olunacaktır.

Abdülbaki Ağa Çeşmesi'nin gerisine, giriş kısmından helezonik bir merdivenle avluya çıkılacak, burada da 4 abdest musluğu ve sağında da bir içme suyu sebili bulunacaktır. Bu merdivenin üst başında, çadır biçiminde ve üstü örtülmüş, çevresi kanepeli bir dinlenme yeri, son cemaat kapısının tam karşısına da ayrıca bir şadırvan yapılacaktır. Avlunun çevre duvarları 80 santim kalınlığında olacak ve üstleri de çiçek yetiştirme tarhları durumuna konulacaktır.

Son cemaat sâhasının kubbeciklerini taşıyan kemerlerden ortada olanı geniş ve kavisli, iki taraftakiler ve yanlardakilerse klâsik sivri şekilli olup 1.00x2.00'şer metre ebadında birer pencerelidir. Bunun gerisine 4 metre derinlikte, camekân çevreli bir son cemaat yeri daha yapılacaktır.

Büyük kubbe 10.00 metre çapında, zeminden 16.00 metre yükseklikte ve betondan inşa edilmiştir. Kasnak altında, her yönde klâsik kemerli, beton çerçeveli ve yuvarlak camlı birer küçük ve altlarında da yine yuvarlak ve 50'şer camlı daha büyük boylu kible yönünde 2 ve yanlarda üçerden altı kemerli, ayrıca bir de mihrap üzerinde çember biçiminde pencere bulunmaktadır. Alt pencereler 0.95x1.65'er metre ölçüde olup altışar çamllı ve dikdörtgen; kiblede 2, yanlarda üçerden 6 ve kuzey cephede de 4 olmak üzere hepsi 12 tanedir.

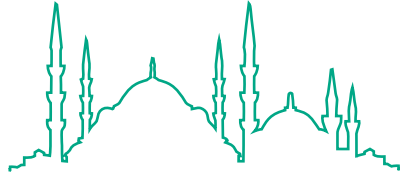
Mahfele şimdilik eğreti 17 basamaklı ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 2.20x8.80 metre, ortadan 1.50x3.00 metrelik dikdörtgen çıkmalı ve alttan 80'er santim çevreli dörtgen iki beton direk ile desteklidir. Mihrap dikdörtgen bir çevre içerisinde, hafif kavis gömme olup ebadı 1.50x3.20 metredir. Alınlığında celî sülüs hatlı "ve limen hâfe..." Âyet-i Kerîmesi ile kademeli sivri kemer üzerindeki oyma yuva içinde "Küllemâ dehale..." levhaları asılıdır. Minber yine eğreti ahşaptan, 9 basamaklı ve 0.70x2.90 metre ölçülüdür. Kürsü dörtgen, 85.85 santim genişliğinde ve 1.30 metre yüksekliğindedir. Cümle kapısı beşer tablalı, doğrama, 1.40x1.90 metre ebadındadır. Üst tarafında 3 sırada beşerden 15 küçük kare camlı sabit bir çerçeve vardır.

SÜRÖRİ CAMİİ

Minare kesmetaştan, zeminden alemine kadar 27.5 metre uzunluğunda ve 70 taş basamakla tırmanılacak şekilde yapılacaktır. Çift yollarından birisinden kadınlar mahfeline, öbüründen ise şerefeye çıkılacaktır.

Caminin temelleri 3 metre kalınlıkta ve aynı yükseklikte beton harçla taştan; üst kısmıysa daha dar, kasnak altına kadar aynı şekil ve metanettedir. Caminin sâhası 12.00x16.00 metredir ve şimdiki hali ile 350-400 cemaat sığabilecek genişliktedir. Son cemaat yerleri yapılıncaya kadar, bunun iki misli kadar cemaati alabilecektir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞAHKULU CAMİİ

Galata'da Yüksekaldırım'da, Melâle'nin Alt tarafındadır. Yaptıran Mehmed Çelebi isimli zât, Sultan III. Mehmed'in nedimlerinden. Kabri, Şeyh Vefa semtinde Defterdar Atıf Efendi Kütüphanesi'nin karşı köşesindeki sebile bitişik okulun bahçesindedir. Ölüm yılı ve caminin ilk yapılış yılı belirsizdir. Zamanla yanmış ve 1291 (1875) yılında Mevlvî Şeyhi Ataullah Efendi delâletiyle yenilediği, kapısındaki 5 beyitlik kitâbeden öğrenilmektedir.

Cami 8.80x6.50 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 60 santimdir. Avlusuna doğu cephedeki tablalı ve parmaklıklı demir kapıdan girilir. Girişin sağında görülen tek kabir, caminin imamlarından Mehmed Efendi'ye aittir.

Duvarda bir büyük emme-basma tulumba, minarenin kuzey yönü karşısında, üstü oluklu saca örtülü, üç ince direk üzerindeki çatı altında duvara bağlı, uzun oturma tahtalı, gider yollu, aynası çini kaplı 7 musluklu temizlik yeri bulunmaktadır. İlerisinde, batı köşede 15 beton basamaklı merdivenle çıkılan fevkanı müezzin odası ve altında 3 helâ ile 5 idrarlık ve kapısının dış tarafında da bir kulübecik bulunan kısmın solunda, imam ve öğrencilere mahsus bir oda bulunmaktadır. İmam odasının üstü, müezzin odasının kible yön bitişliği öğrenci yatak odasıdır. Bunun solunda, kible köşede odun kömür deposu vardır.

Minare dörtgen kaideli, 36 basamaklı, şerefesi demir parmaklıklı, yapısı tuğla, Peteği normal ve külâhı kurşunludur. Avlunun kuzey ve batı duvarları önünde muşamba kaplanmış birer kanepeler mevcuttur. Zemin kırmızı renk betondandır.

Cümle kapısının önündeki 70 camlı ve 1.20x6.40 metre ölçüdeki sâhanın solundan 14 beton basamaklı merdivenle mahfele çıkılır. Sâhası 3.60x6.90 metre, ortası kavis çikmalı ve önü demir parmaklıklıdır. Kapısı 0.90x2.00 metre ölçüde, beton zeminli olup, kuzey yönünde dörder camlı 3 pencere vardır. Cümle kapısıyla camekân arasında 1.20x3.30 metre genişlikteki hasırlı saha, son cemaat yeri durumundadır. Kapı kalın, sanatlı, tablalı doğrama ve boyalıdır.

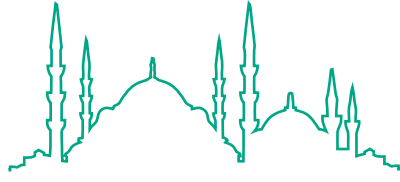
Mihrap hafif gömme 1.30x3.20 metre ölçüde, içi beyaz, kenarları kahverengi, dış tarafı kırmızı-yeşil renkte ince şekillidir. Minber sâde yeşil boyalı ve beyaz çitacı, 7 basamaklıdır. Kürsü sol köşede, 1.60 metre yükseklikte, 180 santim çevreli ve dayama merdivenlidir. Mahfelin altında 86 santim çevreli dörtgen ve beton bir destek vardır. Tavan boyalı ahşap, göbek yıldız şekillidir ve merkezinde orta boyda, yedi ampüllü bir avize asılıdır. Çatı yeni kiremitle örtülüdür.

Ş A H K U L U C A M İ İ

Pencereler kavis kemerli, dörder tanesi sabit onüçer camlı, 1.10x2.40 metre ölçüde; kiblede iki ve yanlarda da üçerden altı olmak üzere hepsi 8 tanedir. Dışları demir parmaklıklı, zeminleri muşambalıdır. Kuzeyde dörder camlı 1.00x1.30 metre ölçülü 2 dikdörtgen pencere mevcuttur. Minarenin kapısı tahtadan tek kanatlı ve kemerli olup, batı kuzey köşeye açılmıştır. Mihrapta iki duvar lambası, şamdanlarda altı tane sivri ampul ve mahfelin altında da iki karpuz lamba bulunmaktadır.

Cami 280-300 cemaat alabilir sâhalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEHŞÜVAR BEY CAMİİ

Galata Kulesi yakınında Lakerdacı Sokağı köşesinde, fevkanidir. Yaptıran Fatih'in askerlerinden olup, caminin yapılış tarihi 886 (1482) yılından öncedir. Sâhası 6.00x9.00 metre ve duvarlarının kalınlığı 42 santimdir.

Dış kapı dört camlı, sivri kemerli, 1.08x1.90 metre ölçüde ve zemini mozaik olup, sağ yönden 19 geniş ve mozaik basamakla cümle kapısının önüne çıkılmaktadır. Kapının ölçüsü 1.50x2.20 metre olup, doğramadır.

Cami sâhasının doğusunda 1.20x3.00 metre ebadlı; doğuda 3, kible yönünde 2 tane ve altları dikdörtgen, üst taraflarıysa daire biçiminde irili ufaklı 25'er camlı 5 büyük pencere ile minberin sağında dört camlı bir küçük dikdörtgen pencere görülür. Hepsinin zemini mozaiktir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme 2.15x3.00 ebadında, minber 7 basamaklı 0.75x2.25 metre ölçüde nakışlı ve boyalı, kürsü sol köşede ve dörtte bir daire şekillidir. Mahfele cümle kapısı yanından 12 basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 5.70x9.00 metre, tavanı beton, çatısı yeni kiremitle örtülü ve saçağın çevresi şekilli kesmetaştır. Tavandan üç küçük avize ile mihrabın önüne bir sırça balon asılı olup, mahfel altında 3 karpuz lamba ve duvarlarda da 2 ampul bulunmaktadır.

Mahfelin batı yönü dar, 1.75 metre ölçüde olup, doğusunda bir pencere mevcuttur. Minare kapısı, geniş kısmın kiblesindedir. Beton yapılı 25 ve geri kalanı ahşaptan cem'an 37 ahşap basamaklı minarenin şerefe çevresi kesmetaştır.

Üst pencereler dörder camlı, dikdörtgen, 1.20x0.80 metre ölçülü olup; kible yönde bir ve batıda da iki tane olmakla birlikte, bir de alt kısmı camlı ve üstü kontrplakla kapatılmış, açılınca bitişiğindeki meşrutâ eve kapılık eder durumda küçük bir pencere görülür. Büyük pencerelerden merdiven başında bulunan 19 camlının biçimi değişik ve mihrabın sağında olup, batı duvardaki pencere dört cam yerine üzeri kontrplakla kapatılmıştır.

Mozaik zeminli hol sâhasından 4 basamak çukurda, zemin sırlı tuğla döşeli, derin gider kanallı, demir ayaklı beş oturma tahtalı, beş musluklu temizlik yerinin suyu sağda, yüksek sed üzerindeki iki bidondan kalın boru ile musluklara gelmektedir. Yanda 3 helâ ve 1 idrarlık görülür.

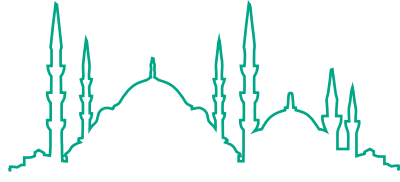
Sokak kapısının iki tarafında birer dükkân ile doğu yöndeki Lakerdacı Sokağı'na ve mihrabın altına açılmış çift kanatlı kapı ve bir penceresi bulunan öğrenci odası ile, camiye bitişik imam ve müezzin meşrutâsı bulunmaktadır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

ŞEH SÜVAR BEY CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞENLİK DEDE CAMİİ

Mihrap basit gömme olup, kürsü ve minberin her ikisi de ahşaptır. Caminin doğu ve batı yönlerinde altışar camlı 3'erden 6, mihrabın iki yanında da birerden 2 olmak üzere cem'an 8 dikdörtgen pencere vardır. Son cemaat yerinin üstü boydanboya kadınlar mahfelidir. Müezzinler mahfeli caminin içerisindedir.

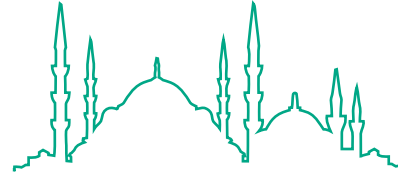
Minaresi saçak boyunca taş kaideli, yapısı dörtgen, gövde ve peteği tuğladan, külâhı kurşunlu ve boğumludur. Basamak sayısı 57'dir. Cami çok eskimiş olup, onarım ihtiyacı meydandadır.

Cami 180-200 cemaat alabilir sâhalıdır.

Beşiktaş'ta Kaptan İbrahim Ağa Camii'nin Bilerisinde, Maçka yakınında, soldaki sokak içerisindedir. Yaptıran zâtın kabri caminin içerisindedir. Ölümü ve mescidin yapılış yılları bilinmemektedir. Zamanla harap olan cami yenilenmiş olup tuğla duvarlı, ahşap tavanlı ve çatısı adi kiremitlidir. Şenlik Dede'nin kabri son cemaat yerinin doğu yönünde, oda şeklindeki bölümdedir.

Şişli'nin Kâhtâne köyü (Kağıthane) ve Okmeydanı ile Mecidiyeköy ve Levend'e giden caddeler kavşağındaki geniş üçgen şekilli arsanın orta yerine 1945 yılı Haziran ayının ortasında temeli atılarak, 1951 Milâdî yılı ve 1368 Hicrî sene Ramazân-ı Şerifesi'nde ibadete açılmıştır. Yüksek Mimar Ali Vasfi Egeli merhumun eski ve yeni en yüksek değerli mâbedlerimizin çeşitli üslûp ve stillerini kompoze ederek kendisinde toplayan planına göre inşasına başlanmış, hayırsever halkımızın ve İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'yla Ticaret Borsası, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İstanbul Belediyesi ve bazı bankaların teberru ettikleri mühim miktardaki paralar ve hamiyetli din kardeşlerimizce sağlanan aynî ve nakdî yardımlarıyla ikmaline muvaffak olunmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞİŞLİ CAMİİ

Cami-i Şerifi Yaptırma ve Yaşatma Derneği'nin yıllık genel toplantılarına ait her sene bastırılmış olan broşürlerden edindiğimiz bilgiye göre; 1944-1954 arasındaki on senelik teberru olunan paralar toplamı 1.781.136,16 lirayı bulduğu gibi halı, kilim, Lihye-i Saadet, Kuran-ı Kerim, ses alma makinesi, kütüphane için kıymetli eserler ve hatta bir de mülkiyet gibi bağışlarla bu hamiyet yarışında yüksek fedakârlıklarla karşılaşmıştır.

Cami bir merkezi kubbe ile biri mihrap çıkmasında ve ikisi yanlarda 3 yarım kubbeli olup, yapısı kesmetaştan ve duvarlarının kalınlığı 120 santimdir. Mihrap çıkması 5.80x11.60, yan yarım kubbe altındaki doğu-batı mahfeller 5.40x10.70'er metre, kuzey mahfel 1.80x10.00 ve esas büyük kubbe altındaki sâha da 10.70x10.70 mertredir.

Mihrap klâsik üslûpta, kemeri istalâktitli, çevresinin üst kenarı kabartma ve oyma lâle şekilli, yapısı som mermer ve yıldız tezyinatlıdır. Alınlığı üzerinde yeşil zeminli ve sarı yıldızlı kabartma celî sülüs hatlı “*Kad Nerâ... şatral Mescide'l Haram*” Âyet-i Kerîmesi bulunmaktadır. İç kısım üç safhalı olup, iki yanda birer dönen somaki koloncuk vardır. Gömme kısmın ölçüsü 2.50x5.50 ve çevreleri 60'ar santim genişliktedir.

Minber 10 basamaklı, 1.00x3.20 metre ebadlı, üçgen kısımlar ve kenarları musanna oymalı, yüzler kabartma süslü ve yıldızlı, som mermerden, çardak dört yeşil ve benekli beyaz Somali kolonlu ve klâsik kemerli, külâh 8 köşeli, yıldızlı ve yeşil renk nakışlı, çardağın üst kenarlarıyla kaidesi oyma, kabartma şekillidir. Kapısının alınlığında Macid imzalı sülüs “*Kelime-i Tevhid*” yazısı bulunmaktadır. Cami hoparlörlüdür.

Caminin mimarı Vasfi Egeli'ye İtalya'da mevcut bir somaki taş fabrikasından gönderilmiş olan mermer üzerine altın mozaikle yazılmış bir Âyet-i Kerîme bulunan değerli sanat eseri, merhum tarafından camiye ihdâ edilmiş olup mihrabın üzerine yerleştirilmiştir.

Avlu kesmetaş duvarlı ve üç kapılıdır. Çevresinde 1.00x1.20 metre ölçüde ve 5x6 gözlü kalın demir kafesli açık bir pencere mevcuttur. Hürriyet Âbidesi ve Kâhtâne (Kağıthane) köyüne giden cadde üzerinde bulunan batı yöndeki birinci kapıdan mermer zeminli avluya dört basamakla çıkılmaktadır. Kemerinin dış yüzünde celî sülüs hatla “*Kalellâhü... Elâ Lehül Halkü ... Tebarekellâhü ... Sadakallâh ...*” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

Sol tarafta, önü delikli tekneli, musluklu cesim ve mermer bir içme suyu küpü ile kuzeyde temizlik yeri görülür. Temizlik yeri, üç yönde demir tabla ve ayaklı 19 sandalyeli, musluklu, mermer ayna taşlı, gider kanallı, beton tavan ve mermer zeminli olup, önleri elbise askılı ve çok temiz modern köşe durumundadır. Sağ bitişiğindeki bölümde kadınlar için ayrı bir helâ ile erkekler içinse 6 helâ ve 3 idrarlık bulunmaktadır.

Bu kısmın sağında imam ve müezzinler için dinlenme odası, onun sağında eşya deposu, yanında hademe helâları ve bitişiğinde de kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlü iki gasilhâne mevcuttur. Nihayet, avlunun ikinci kapısı yanında çift katlı kütüphane vardır. Bunun alt katı müdürlük, üstü ise tetkik ve mütalâ salonu durumundadır. Kapısının kemerinde “*Ulâike Yüsâriune ...*” Âyet-i Celilesi yazılıdır.

Solunda, Mecidiye köyü ve Levend'e giden asfalt üzerinde Elektrik Muhavile Merkezi vardır. Caddeye avludan 10 basamakla inilir. Doğu avlunun kible cihetinde dört-beş demir ayaklı gezici musallâ ve pembe beton zeminli namaz kılınma sed-sâhası bulunmaktadır.

Kütüphane binasının temizlik yerine kadar uzanan çatısı adi kiremitle örtülüdür. Bütün bölümlerin önündeki sekiz üstuvâni mermer kolon tavanı taşımakta olup, zemin altı köşeli tuğla şeklinde betondandır. Kapıların üstlerinde vasistaslı üçer ve 6'sı açılır dokuzar camlı birer pencere mevcuttur.

Üçüncü kapı kible köşede olup daimi kapalı tutulmaktadır. Kemerinin dış yüzünde keşideli kabartma ve yaldızlı nefis bir “*Besmele-i Şerife*” yazılıdır. Bahçe üçüncü kapı ile caminin arasındaki sâha geniş tarhlara bölünmüş; lâtif çamlar, yaz-kış yaşayan çiçekler ve kenar tezyinatı ile bezenmiştir.

Minare kesmetaş yapılı olup, batı yön avlu kapısının yakınındadır. Önüne 10 basamakla çıkılan, yeşil bir somaki kolona oturtulmuş çatılı sahanlı sâhası solundaki kapısı cevizden ve klâsik geçme şekilli olup, tavanı zarif nakışlıdır. Kaidesi

dörtgen, mahrutu tavan hizasında, gövde ve peteği 24 yüzlü, çanaklığı istalâktitli, şerefe çevresi kesmetaştan, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 121'dir.

Şadırvan avlunun kuzeydoğudaki kapısıyla cümle kapısı merdivenlerinin arasındaki sahada olup som mermerden, on iki köşeli, yüzler kabartma arabesk tez-yinatlı, göbek kısmı sanatlı ve ince oyma şekillidir. Her cephesinde önleri delikli birer çanak ile lülecikli birer ayak basma taşı olup, mermer yontma işçiliğinin enfes örneklerindedir.

Son cemaat sedleri, avlu zemininden bir buçuk metre yüksektedir. Sâhaları 4.75x9.50'şer metre ve ikisi arası 3.50x4.75 metredir. Bu araya 8 geniş mermer basamakla çıkılmaktadır. Revakların üstleri 5 sağır kubbeli olup, üstuvâni 6 mermer kolonun çevreleri 170'er santimdir. İkisi yan tarafta klâsik, dörder metre genişlikte 7 kemer mevcuttur. Kible yönlerindeki mihrapçıkların alınlıklarında sülüs hatla, birinde "İnnessalâte Kânet..." öbüründe ise "İnnessalâte Tenhâ..." Âyet-i Kerîmele-ri yazılıdır. İki yanlarındaki pencerelerin kemerleri içerisinde 1. *Besmele-i Şerife*, 2. *Kul Hüvallahü... essamed*, 3. *Lem .. Yûled*, 4. *Ve lem .. Ahad* şeklinde, İhlâs Sûresi'nin tamamı yazılıdır.

Cümle kapısı klâsik tarzda, birinci kanatta "Kalennesiyyü..." ve ikincide de "Es-salâtü İnâdüddin" Hadis-i Şerifleri yazılı olup, ölçüsü 1.50x3.00 metredir. Giriş duvarlarının kalınlığı 160 santimdir. Kemerleri pembe-beyaz parçalı, geçme şekillidir. Üst söve üzerindeki sivri kemerin altında "Kalellahü... İnnel Müttkine fi... fiselâain âminin" Âyet-i Kerîmesi ve kemerin içerisinde çifte "İnnema Ya'mürü..." Hadis-i Şerifi bulunmaktadır.

Alt pencerelerin üçer tanesi sabit yedişer camlı ve 1.20x2.00'şer metre ölçülü, tavanları klâsik enfes nakışlı ve mermer zeminlidir. Kible yöndekiler yeşil, sarı ve kahverengi motiflerle süslü olup, mihrap çıkmasında 4 tane ve üstleri alçı kemerlerin içlerindeki renkli şekillerin ortasında "Ve Mübeşşiren Bi Resûlin Min Ba'di..." ile nihayetinde "Sadakallâh..." yazıları okunmaktadır.

Kuzey cephede son cemaat yerine açılan aynı şekil ve ölçülü yine 4, yan cephe-lerin kible ve kuzeylerinde birerden 4, doğu yönde 3 ve batıda da 2 olmak üzere, hepsi 13 tane dikdörtgen pencere mevcuttur. Üst alçı pencereler kemerli 0.90x1.70 metre ölçülü, kırmızı, yeşil, sarı, mavi ve açık-koyu turuncu renkli camlı, kuzey mahfelde 2, yan mahfellerde beşerden 10, mihrap çıkmasında 4, cephenin yarım kubbe kasnakları altında 15 ve merkezi kubbenin kasnağı üzerinde 16 olmak üzere, cem'an 47 tanedir.

Mahfeller kuzey, doğu ve batıda üç yönlüdür. Kuzeydekine üstuvâni, dönen 22 kesmetaş basamakla çıkılır. Önü 12 santim kalınlıkta ve 46 santim yükseklikte, klâsik geçme ve oyma şekilli mermer korkulukludur. Kemerin altında ensiz-uzun,

kemerli ve renkli camlı 3 pencere mevcuttur. Yan mahfellere, maksûrelerden yirmişi basamakla çıkılmaktadır.

Mihrabın tam üzerinde daire biçimli “*Lâfza-i Celâl*”li bir pencere ile yarım kubbenin kasnağı arasında yeşil zeminli, sarı yaldızlı, duvara gömülmüş “*İnnallâhe Hüverrezza-ku...*” levhası ve nihayet mihrap yarım kubbesinde de “*İnneke Tealâ Hüden Müstekim*” Âyet-i Celilesi görülmektedir.

Kürsü dörtgen geçme şekilli olup, yüzleri 95'er santim genişliktedir. Yüksekliği 160 santim, ceviz ve gürgenden yapılmış, cilâlı ve sanatlıdır. Arkasındaki duvarda muazzam Kâbe örtüsü asılıdır. Alttan ikişer metre çevreli ikişer mermer ayak, yan mahfelleri desteklemektedir.

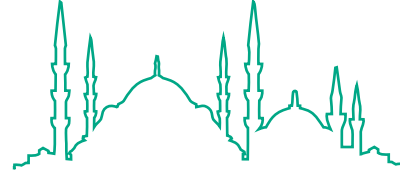
Yazılar büyük kubbenin göbeğinde zarif nakışlı çemberler içerisinde “*Besmele...*”, “*Elem Tere İnnallâhe ... Leküm...*” ve “*Velfülke Terci*” Âyet-i Kerîmeleri ile sol yarım kubbede “*İnnallâhe Yahkümü ... Yevmel Kıyame...*” âyeti, kuzey mahfelin gerisinde siyah zemin üzerine celfî sülüs hatlı uzun levhada “*Ve iz yerfu...*” Âyet-i Celilesi ile altında kabartma, yaldızlı, kurşuni zeminli ve duvara tesbit edilmiş “*Bilâl-i Habeşi*” levhası, cidden caminin sanat inceliği ve değerine uygun kıymetli eserlerdendir.

Işık sağlamak üzere kubbenin merkezinden inen geniş ve birbirine geçmeli daireler şeklindeki topkandilin çerçevesi 500 ampullüdür. Bunun tam altında som mermerden, 6-7 kademeli oyma ve kabartma şekili, ince mermer işçiliğinin şaheser örneklerinden olan bir şadırvan da, caminin ruh okşayıcı ulvî manzarasını birkaç defa güzelleştirmiştir.

Maksûrelerin tavanları da pencerelerdekiler ayarında olup, klâsik ve çeşitli renkteki çiçek ve motiflerde nakış sanatının bizdeki yüksek mevkiini ne güzel belirtmekte ve gönüllerimize emsalsiz ferahlık serpmektedir.

Cami, revaklar hariç, 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

Kasımpaşa'da Cami-i Kebîr'in ilerisinde, Bahriye Caddesi'nin gidiş solunda ve Mihrişah Valide'nin Haznedar Ustası Fesahat Usta Çeşmesi'nin arka tarafındadır. Yaptıran Taht Kadısı Mehmed Efendi'nin kabri caminin kiblesinde olup, ölümü 873 (1469) yılındadır. Duvarları taş-tuğla karışık, minaresi metin ve ma'mur, külâhı kısa ve miğfer şekillidir. Minarenin basamakları 42 tanedir.

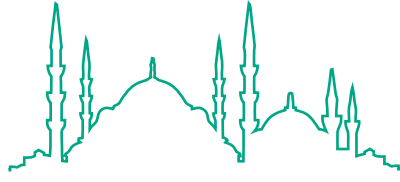
İSTANBUL CAMİLERİ

TAHTAKADI CAMİİ

Son cemaat giriş kapısının iki yanında birer pencere vardır. Son cemaat yerinin üstü iç mahfelle birleştirilerek, yüz kadar cemaat alabilir duruma getirilmiştir.

Mihrap yarı üstuvâni gömmedir. İki yanında ikişerden 4, doğu yönde 3 ve batıda da 1 olmak üzere, hepsi 8 dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Mihrabın tamamı zarif çinilerle kaplanmıştır. Minber ve kürsü ahşap olup, tavan dahil hepsi yağlıboyalıdır.

Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TERSANE CAMİİ

Kasımpaşa'da Camialtı Tersanesi'nin ortasında, fevkanidir. Yaptıran, Sultan II. Mustafa'nın silâhtarı iken 1118 (1707)'de sadrazamlığa geçirilen ve 1122 (1711) tarihinde azledilip Midilli Adası'na sürüldükten bir sene sonra orada öldürülen Çorlulu Ali Paşa'dır. Merhumun başı İstanbul'a getirilip Divanyolu'ndaki medresenin mezarlığına gömülmüştür.

Caminin sâhası 14.50x12.70 metre ve duvarları 82 santim kalınlıktadır. Cümle kapısının önüne 15 geniş mermer basamaklı merdivenle çıkılır. Alt baştaki 54 camlı sayalıklı sahanlığına, iki yönlü 10'ar basamakla çıkıldıktan sonra varılır. Cümle kapısı kalın doğrama, 1.50x3.00 metre ölçüde ve sanatlıdır.

Maksûreler yerden 25'er santim yüksek zeminli ve 3.40x4.20 metre genişlikte olup, her ikisi arasındaki sâha 3.80x4.20 metredir. Mahfele sol yöndeki dönen 16 basamaklı merdivenle çıkılır. Mahfelin önü parmaklıklı, 3.40x11.00 metre ebadlı ve iki başı hafif kavis çıkmalıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, çevresi dikdörtgen çerçevesi, ölçüsü 1.70x4.80 metre, minber 10 basamaklı, 1.00x3.20 metre ebadlı, boyalı ahşaptır. Kürsü sol köşede ve dayama merdivenlidir. Tabanı 128'er santim çevreli ve ikisi mahfelin önünde, diğer ikisi de mihrabın karşısındaki dört ahşap direk destekli olup, dokuz bölümlü, filizî boyalı ve gayet sanatlı yapılmıştır. Ortasında bir büyük, iki orta boy ve kible yönde de iki küçük topkandil asılıdır. Mihrapta şamdanlar üzerinde ikişer aplik bulunmaktadır.

Pencereler 2.00x4.00'er metre ölçülü; yanlarda dörderden 8, kible yönde de 2 olacak şekilde, hepsi 10 taneden ibarettir. Sivri kemer kısımlarında 11'er ve çerçevelerde de iri-ufak 16'şar cam bulunmaktadır.

Minare kesmetaştan ve 57 basamaklıdır. Vakıflar İdaresi'nce 1964'te yenilenmiştir. Caminin altındaki "Kaptan Odaları" denilen yerler, şimdi Deniz Sevkiyat Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır. Avludaki üstü kapaklı mermer şadırvanın üzerinde şu kitâbe vardır:

"1172 (1759)da kaptan-ı deryâ bulunan Süleyman Paşanın inşa ettirdiği çeşme hasbel icab hedmettirilerek bu şadırvan bina olunmuştur. Merhumun ruhu şâdola"
1333 (1915)

Çatısı yeni kiremitle örtülü caminin sâhası 400-450 cemaat alabilir.

Maçka'da, aynı isimdeki mahallede olup üç yönü fevkanidir. Yaptıran Sultan Abdülmecid ve yapılış tarihi 1270 (1854)'tür. Sonra oğullarından Sultan II. Abdülhamid tarafından genişletilerek yenilenmiştir.

Muhteşem dış kapısının cephesinde dört mermer kolon üzerine oturtulmuş devlet armasının sağındaki, yani batı yönündeki üç beyitlik kitâbede ilk yapılışına ait şu iki mısra:

*“Güzel cami’ki Teşvikiyye namıyla şerefverdir
Eser zîbi cihan Abdülmecid Han eyledi icad”.*

noktalı harflerle 1270 tarihini tutmaktadır.

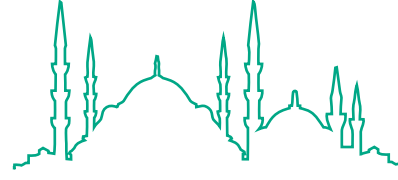
Solda, yani doğu yöndeki mensur dört satırlık kitâbede, bu camide kılınacak namazların sevabının babasının ruhuna ihdâ edilmek dileğiyle, oğlu müşarün ileyh tarafından caminin genişletilerek yenilendiği kaydedilmektedir.

Cami tek sağır kubbeli olup, kubbenin içi 8 dilime ayrılmış nakışlıdır. Kasnak, dört duvarla dört üçgen köşe üzerine oturtulmuş ve dört kademelidir. Kubbenin merkezinde sivri şekilli buzlu ampullü, billûr zincirli büyük bir avize asılıdır. İç sâha dörtgen planlı ve 10.00x10.00 metre genişlikte olup, duvarları kesmetaştır.

Mihrap kavis kemerli, yaldız nakışlı, gömme, kenar çevresi yedişer oluklu, dörtgen kaideli, mermer kolonların başlıkları kabartma motifli, kemerinin ortası ve üstü kabartma şekilli ve yaldızlı, ebadı 2.15x6.15 metre, görünüşü ihtisamlıdır. Alınlığında, siyah zemin üzerine sarı renk celî sülüs hatla “*Fe nadethül Melâike...*” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. Taç kısmı arabesk benzeri kabartma şekilli olup, caminin durumuyla bağdaşmıştır. Mihrap zemini som mermerdendir. Cami hoparlörlüdür.

Minberi 12 basamaklı ve 0.95x4.00 metre ebadında, kapısının yan kolonları dörtgen kaideli, ortaları üstuvânî, başlıklar üzerine oturtulmuş “*Kelime-i Tevhid*” levhasının çerçevesi ile taç kısmı zarif kabartma şekilli ve yaldızlı, çardağı çifter sütunlu, külâhı dilimli kabartma, alemiyle birlikte yaldızlı ve altlığı bir minare şerefeciğini andırır stilde gözalcı ve kabartma şekillidir. Yanları üçgen sanatlı ve kademelidir. Kürsü doğu yön pencereleri arasında, ters bir topaç biçiminde olup, ayak ve çanak kısımları kabartma motifli, yüksekliği 180 santim, çanağının çevresi beş cepheli ve ölçüsü de 2.50 metre olup, merdiveni dayamadır.

Alt pencereler sekizer camlı, dikdörtgen, 1.80x2.00’şer metre ölçülerinde, dışları şekilli dökme parmaklıklıdır. Kible yönde 2 ve yanlarda da üçerden 6 olmak

İSTANBUL CAMİLERİ

TEŞVİKİYE CAMİİ

üzere hepsi 8 tanedir. Zeminleri mermerdendir. Yerden pencere zeminlerine kadar duvarlar ve mahfeli tutan kolonlar yeşil renk çinilidir. Alt ve üst pencereler arasındaki geniş kuşağın üzerinde celî sülüs hatla “*Fetih Sûresi*” yazılıdır.

Mahfellere arka, yani dış son cemaat yerinin kuzeydoğu yan kapıdan geçilen sâhasındaki dönen 24 ahşap basamaklı merdivenle çıkılır. Ön mahfelin kible yönündeki iki ayak arası üç çıkmalıdır. Genişlikleri 1.20x2.00’şer metredir. Merdivenin batı karşılığı ise kitap muhafaza odasıdır. Kuzeydoğu ve batı yönlerdeki mahfeller 4.20x4.60’şar metre sâhalıdır. Bu kısımların kible yönlerinde ikişerden 4, kuzeylerinde yine ikişerden 4 ve iki yan cephelerinde de altışardan 12 pencere bulunmaktadır. İkinci kısmın kuzeyindeki 4 pencere ile hepsi yirmi dört pencere olmaktadır.

Kavis kemerli, çeşitli boy ve biçimde buzlu camlı alçıdan; kiblede 2, yanlarda üçerden 6 olmak üzere, cem’an çift çerçevesi 8 üst pencere vardır. Mahfellerin ayakları sekizer köşe ve 3.60’ar metre çevrelidir. Pencere aralarındaki duvar boşlukları ve ayakların üst kısımları istampa nakışlıdır.

Son cemaat yerlerinden cümle kapısı dışındaki kısım 4.70x17.00 metre, dış kapı içerisindeki kısım 4.15x22.50 metre sâhalıdır. Caminin iki yanındaki kapı girişleri 1.20x2.50’şer metre ölçüdedir. Her üç kapı tablalı, doğrama, sanatlı ve kahverengi yağlıboyalıdır. İki son cemaat yeri arasında da sekizer köşeli, ikişer metre çevreli, alt kısımları çini kaplı iki ayak mevcuttur. Tavan sarı çitalı, küçük karelidir. Tavandan camiye 5 karpuz biçimi lamba asılıdır. Mahfellerin tavanlarında da 8 karpuz abajurlu lamba bulunmaktadır.

Cümle kapısı dışındaki altı köşe mozaik zeminli sâha 4.25x8.50 metre genişlikte ve muşambalı kısım da 1.50x7.50 metre genişliktedir. Kapının kemeri üstünde “*İnnessalâte Kânet...*” Âyet-i Kerîmesi ve 1311 (1894) rakamı görülür. Bu bir tamiri ifade etse gerektir. Sahanlıktan avluya üç geniş mermer basamakla inilmektedir. Basamakların önünde dört muhteşem üstuvâni mermer kolonun tâkında mücessem bir arma ve iki yanında da biraz önce bahsettiğimiz kitâbeler mevcuttur.

Sahanlığın sol tarafındaki oda odun-kömür deposu, sağ yöndeki oda ise imam ve müezzinlerin dinlenme odasıdır. Mermer sütunların kaideleri dörtgen ve 75 santim cepheli, boyları 1.60’şar metre ve gövde kısımları 180’er santim çevrelidir. Avludan bu iki odanın kapıları önüne üçer mermer basamakla çıkılır. Sahanları 1.85x2.50’şer metre ölçüde, kapıların kemer dış yüzlerinde beyzî çerçevesi ve kabartma taçlı turların altlarında 1281 (1865) tarihi görülmektedir. Odalar dörder pencerelidir.

Avlu beton zeminli olup, çevre duvarları üstleri üçer buçuk metre ara ile 57 bölümlü kesmetaş ayaklar ve dökme parmaklıklarla kapatılmıştır. Uzunluğu 200 metreyi aşan avlu üç kapılıdır. Batı yöndeki kapının ortası geniş, iki yanı dar üç

geçitli, kalın ve yüksek dökme, ikincisi sokaktan 7 basamak yüksekte ve doğu yönde, üçüncü kapı ise kible yöndedir.

Biri cümle kapısının karşısında 1226 (1811), öbürü batı kapınının giriş sağ yönünde 1205 (1791) tarihli Sultan III. Selim'e ait iki "Nişantaşı" dikilidir.

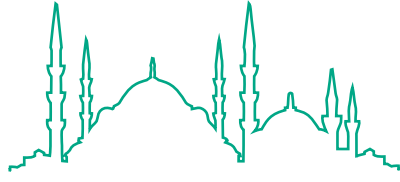
Minare gövde ve peteği oluklu kesmetaştan, 75 basamaklı, şerefe çevresi kabartma şekilli ve külâh alemine kadar kademeli kesmetaştır.

Meşrutâ evler caminin bodrum katındadır. Temizlik yeri avlunun kible-batı köşesindeki Kızılay Nişantaşı Dispanseri ile Vakıflar Memba Suları satış yerinin arkasında, uzun çitallı bir kanepeli, derin gider yollu, mermer ayna taşlı ve 7 musluklu, ön kısmı yeni kiremitli ve dar çatılı, kible yönü dinlenme ve giyinme için arkalıklı 5 kanepelidir.

Doğu avlu kapısının giriş sağ yönünde aşağıya inilmek için iki başı 11'er basamaklı, duvarları mermerle kaplanmış, üstten bir metrelik kısmı avlu zemininden yüksekte; kadınlar tarafı 2 helâ ve iki el yıkama musluklu, erkekler tarafı dört helâ, idrarlık ve mermer tekneli, ayaklı bir el yıkama musluklu yerin ayrı yönünde gider yollu, mozaik zeminli ve 8 musluklu abdest alma sâhası bulunmaktadır.

Musalla taşları batı avlunun kiblesindedir. Mihrap dışında, kible avlu kapısı berisindeki ağaçlıklı sâhanın ortasında, etrafı kafes telli ve demir çerçevesi, iki başı kemerli dikdörtgen fiskiyeli büyük bir havuz bahçeyi serinletmiş, çevredeki ulu çınarlar ve süs ağaçları manzarayı daha da şirinleştirmiştir. Allah, bu ulvî eserleri yaptıran, koruyan ve şenletenlerden râzı olsun.

İSTANBUL CAMİLERİ

TEVFİKİYE CAMİİ

Boğaziçi'nde Arnavutköy sahilinde, fevkanidir. Yaptıran Sultan II. Mahmud olup, yapılışı 1248 (1833) yılındadır. Sâhası 17.50x12.75 metre ve duvarları da birer metre kalınlıktadır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve ebadı 2.80x4.40 metredir. Minber 8 basamaklı, ahşap ve beyaz yağlıboyalı, sâde yapılı, kürsü doğu yön pencerelerin ortasında, duvara tesbitli, şekli dörtgen, yüksekliği ve çevresi birer buçuk metre olup merdiveni dayamadır.

Pencereler altışar camlı, 1.15x2.25 metre ölçüde dikdörtgen; yanlarda beşerden 10, kiblede 4 tane alt pencere ve kible yönde 5, doğu ve batıda da beşerden 10 olacak şekilde cem'an onbeş tanedir. Üsttekiler çift çerçvelidir.

Tavan şekilli ve kabartma göbekli, boyalıdır. Merkezinde bir büyük, köşelerde dört orta boy topkandil ve mahfelde zarif bir avize asılı olup, mihrapta iki kalın balmumu üzerinde birer ampul ile çevre duvarlarındaki aplik denilen çift lambalar 10 tanedir. Cami hoparlörlüdür.

Sahildeki büyük avlu kapısından yukarıya 13 taş basamakla çıkılır. Bu kapı da-ima açık durumda, gayet geniş ve kemerinin üstü kiremitlidir. Girişin solunda, caminin kiblesi dışında iki basamakla çıkılan sed sahada musalla taşı ve ilerisinde ikinci bir sed vardır. Her iki sâhanın sahil cephesi demir parmaklıklıdır. Caminin kuzey yönü karşısında yeni yapılı beton binanın baş tarafındaki oda Hayırseverler Derneği olup solunda gasilhâne, arkasında dört helâ ve üç idrarlık mevcuttur. Bitişindeki beton zeminli ve çatılı temizlik yeri gider yollu ve beş muslukludur. Avlu bütün beton zeminlidir.

Minare kuzeybatı köşede, kesmetaş yapılı, kaidesi dörtgen, mahrutu köşeli, gövdesi çok yüzlü, çanaklık istalâktitli, peteği kısaca, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 64'tür.

Orta cümle kapısı 2.00x3.00 metre ölçülü, yan kapılar 1.70x2.70'er metre ebadlı olup, her üçü de sanatlı kalın doğramadır. Ayakkabı çıkarma yerleri çini döşeli ve 2.00x2.70'er metre genişlikte son cemaat sâhaları 4.50x5.50 ve 5.00x4.50 metre ölçülü olup, önünde dört ve arkasında da iki pencere vardır. Batı yöndekinin önü camekânlı kısmı, imam ve müezzin odası olarak ayrılmıştır. Bu kısmın gerisi iki pencerelidir.

Maksûreler 4.50x3.30'ar metre genişliktedir. Mahfele doğu yön maksûreden 13 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Mahfelin orta kısmı 7.00x6.00 metre, sol

TEVFİKİYE CAMİİ

kısımın ön tarafı 4.80x3.20 metre sâhalı hünkâr mahfeli ve gerisindeki sofa ise 4.00x3.40 metre sâhalıdır. Hünkâr mahfelinin doğu ve kible çevresi, yıldızlı dökme parmaklıklıdır. Batısında dört camlı, mermer zeminli bir pencere mevcuttur. Cemaate mahsus kısmın arkasındaki dörder camlı pencereler 1.00x2.00'şer metre ölçüde ve dört tanedir.

Not: Boğaz sahil yolunun genişletilmesi sırasında Akıntı Burnu'nda bulunan 1219 (1805) tarihli Beyhan Sultan Çeşmesi oradan kaldırılmıştır.

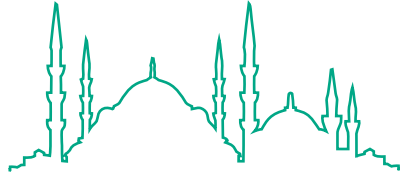
Caminin avlusunu incelerken, duvar diplerine gelişigüzel atılmış mermer parçaları ve kitâbe gözümüze ilişince, bunun da zamanla unutulup parçalanması ve yok olması imkânını hatırlayıp üzüldük. Gönül şu metrûk halinde bile gözleri okşayan bu güzel eserin -suyu da akıtılmak kaydıyla- yine Akıntı Burnu'nda eski yeri civarında ihyâsını dilemektedir. İlgili makamların hizmetleri beklenir. Hatıra olarak kitâbenin tarih mısraını da kaydediyoruz:

“Yapdı Beyhan Sultan a'la tarhı dilcu çeşmesâr”

Nâzımı vâsıf, ebced hesabıyla mısra bir noksan tutmaktadır.

Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TOMTOM KAPTAN CAMİİ

Tophane'de Boğazkesen Caddesi'nin üst başında, sol köşededir. Sedli sahada bulunduğundan, bir yanı fevkanidir. Yaptıranı derya kaptanlarından Mehmed Ağa'nın nerede gömülü olduğu bilinmemektedir. Caminin yapılış tarihi 1000 (1591) senesidir. Zamanla harap olması üzerine 1296 (1879)'da yenilenmiş ve ilk minare ahşap iken, 1173 (1760) yılında Fatma Hâtun adında hayırsever bir kadın tarafından tuğladan yaptırılmıştır. Cami son defa 1373 (1953) tarihinde

onarılıp mamur duruma konulmuştur. Yeniden yapılması ile tamirleri arasındaki vakitte cami çok yıllar harap ve metrük kalmıştır. Dış kapısının kemeri üzerindeki iki kıt'alık kitâbede de bu husus açıklanmış bulunmaktadır.

Sâhası 16.75x8.75 metre, fakat kuzey ciheti çarpık ve kible yönden daha darca dır. Duvarlarının kalınlığı 76 santim, tavanın yüksekliği 7 metre ve beton yapılı çatısı yeni kiremitlidir.

Mihrap 1.50x4.50 metre ebadlı, kemerinin üstü dar ve üzerinde "Lâfza-i Celâl" yazılı olup, altında çiçek nakışlı bir çember ile daha geniş bir çemberde de beyaz yıldızla "Fevelli vecheke..." Âyet-i Kerîmesi, daha da altında "Küllemâ dehale..." âyeti acemi bir elle, kezâ yıldızla yazılıdır.

Minber 9 basamaklı, kestane tahtasından yapılmış olup sarı cilâlı, yanları tablalı, kenarları oyma şekilli, kapı çerçevesi sade, çardağı normal, taç kısmı oymalı ve külâhı ince yapılıdır. Maksûre sağ yönde, çevresi trabzanlı, 2.85x2.50 metre genişliktedir. Kuzeyinde 20 camlı 1.50x1.50 metre genişlikte bir imam odası, odanın arkasında da bir yanı demir parmaklıklı ve 18 beton basamaklı mahfel merdiveni bulunmaktadır.

Mahfel 6.00x9.00 metre sâhalı, önü demir parmaklıklı olup, alttan 120 santim çevreli üstuvâni beton bir kolonla desteklidir. Ortası hafif kavis kemerli olup, tavanında 4 karpuz lamba asılıdır. Mahfelin doğu yönünde 1.25x1.50 metre ölçüde on iki camlı 1, batısında 0.90x1.50 metrelik on camlı 1, kuzeydoğu ve ortasında, aynı ölçüde birerden 2 ve kuzeybatıda da değişik ölçülü ve 7 camlı 1 olmak üzere, cem'an 5 pencere mevcuttur.

Alt pencereler kemerli ve 1.10x3.60'şar metre ebadlı, onikisi sabit onaltışar camlı; yanlarda üçerden 6, kuzeyde ikisi 1.08x2.15 metrelik ikisi onar, biri ise merdivenin arkasında yedi camlı ve daha küçük boyda 3 dikdörtgen pencereden ibarettir.

Minare kapısı mahfelin kuzeydoğu köşesinde, yani sağda, tuğla duvarlı, 31 taş

basamaklı, şerefe çevresi demir parmaklıklı, kısa petekli ve külâhı sahan kapağı biçimindedir.

Mihrap duvarında 2 sırça çanaklı ve 2 çift ampullü lamba ve tavanın merkezinde billûr bir avize, mahfelin altında 3 karpuz lamba ile cami iyice ışıklandırılmaktadır.

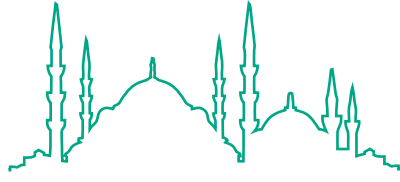
3.00x1.40 metre ebadlı ve mozaik zeminli ayakkabılık sâhasına sokaktan üç basamak yüksekteki 1.50x2.40 metre ebadlı cümle kapısından girilir. Kapının girişi 2 basamakla camiye açılır. İç tarafta camekânlı ikinci bir kapı daha vardır. Bu da dokuz camlı, tablalı, yeşil boyalı ve 0.40x1.00 metre ölçülüdür. Cümle kapısının iki yanında, caminin kuzey cephesinde kemerli ve 5'er camlı iki pencere 0.50x2.30'ar metre ebadlıdır. Bütün pencerelerin alt birer camı buzudur.

Caminin kuzey cephesi dışındaki sokaktan 9 basamakla inilen ikişer oda ve müştamilâtli birer imam ve müezzin evi bodrum katındadır. Yalnız, yüz küsur yıl önce yapılan tuğla duvarların yüzleri hâlâ sıvanmamış durumdadır. Meşrutâlar kapısının batısındaki ikinci kapıdan dört basamak sağda iki helâ ve bir idrarlık görülür. Burası hava menfezi bulunmadığından kerih bir koku içerisindedir. Dışarıya çıkılıp 8 basamakla önüne inilen tekneli ve çift musluklu çeşmeden abdest alınmaktadır.

Üstü oluklu sacı örtülü sâhanın aşağısında ve caminin ikinci bodrum katında, 9-10 basamak çukurda kapıları görünen iki kiralık ev vardır. Bunların yılda temin ettikleri 2.400'er lira karşılığı meşrutâların bir defalık sıvalarını sağlamak yerinde olur.

Cami 450-500 cemaat alabilir durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

TURŞUCU CAMİİ

Haliç Halıcıoğlu'nda, Hasköy sırtları üzerinde, fevkanidir. Yaptıran Hüseyin Ağa mihrap önünde gömülüdür. Yapılış tarihini bilen yoktur. Ahşap, tuğla veya kerpiç duvarı, tavanı eskimiş olup, çatısı yeni kiremitlidir. Duvarların dış yüzleri tahta kaplama olup, tavanı 62'şer santim çevreli üç üstuvâni direklerle desteklidir.

Mihrap hafif kavisli gömme, 2.70x3.00 metre ölçüde, minber 8 basamaklı, 0.78x2.70 metre ebadlı, kürsü 95'er santim cepheli dörtgen ve yüzleri ince kabartma şekilli sanatlı olup, yüksekliği iki metre on santimdir. Merdiven dayamadır.

Maksûreler 1.80x3.80'er metre sâhalı, çevresi parmaklıklıdır. Sağ yönden mahfele 12, soldan da kadınlar mahfeline 10 ahşap basamaklı iki ayrı merdivenden çıkılmaktadır. Erkekler tarafı 5.30x4.00 metre genişlikte ve kiblesi dikdörtgen çıkmalıdır. Arası bir tahta perde ile bölünmüş kadınlar cihetinin genişliği 4.80x10.50 metre olup önü kafeslidir. Doğu yönde 1, kuzeyde 6 ve

batıda da 3 olmak üzere, cem'an altışar camlı 10 dikdörtgen pencere vardır. Ölçüleri 0.92x1.30'ar metre ve dıştan demir parmaklıklıdır. Alt pencereler 1.00x2.00'şer metre ölçülü olup doğu yöndekiler biraz daha kısa, öbürleri ise üst pencerelerin ölçü ve sayılarının tıpkısıdır.

Minare kapısı sol maksûrede, yapısı tuğladan, dıştan sıvalı, külâhı miğfer biçiminde ve kurşun kaplıdır. Basamakları 62'dir.

Işık mahfelin tavanında beyaz abajurlu birkaç lamba, cami sâhasında 4 takım üçerli ve pembe abajurlu lamba, mihrap önündeki şamdanla da birer ve çevrede de 13 sâde ampulle temin olunmuştur.

Caminin bodrum katı gasilhâne ve odun deposu olarak kullanılmaktadır. Bu kata 15 taş basamakla inilir. Musalla, caminin batı yönündedir. Caminin kuzey cephesi karşısında beton zeminli, 6 musluk ve oturma taşlı, çatısı adi kiremitli temizlik yeri ve yakınında bir helâ mevcuttur. Bunların üst tarafında tek katlı müezzin meşrutâsı görülür. İmam meşrutâsı caminin civarındadır.

Cami, 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde, Sarıyer-Kilyos asfaltının sol tarafında, yedi kilometre mesafededir. Caminin yapılış tarihi bilinmemekte olup, halkın yardımıyla yapıldığı ifade olunmaktadır. İki üç asır evvele ait olduğu tahmin ediliyor. Köy halen 50-60 evlidir. Cami 0.50x7.80 metre sâhalı olup, çamur harçlı taş duvarlarının kalınlığı 78 santimdir ve yer yer çatlamıştır.

Pencereler doğu, kible ve batı yönlerde 0.95x2.10'ar metre ölçülü; sekizer camlı ikişerden 6 sürme çerçevesi ve dikdörtgendir. Maksûrelerin gerisinde caminin kuzeyinde 1.00x1.80 metrelik aynı biçimde iki pencere ile hepsi 8 tane. Dış yönleri demir parmaklıklıdır.

Maksûreler 1.70x3.00'ar metre genişlikte ve parmaklıkları olup, minare kapısı sağ yöndekindedir. Mihrap istalâktitli, gömme ve ölçüsü 1.10x3.20 metredir. Minber ahşaptır ve yanları parmaklıklıdır. Kürsü sol kible köşesinde, ahşap, dayama merdivenlidir. Tavanın ortasında bir büyük, köşelerde de birer küçük topkandil asılıdır. Çatı kurşunludur.

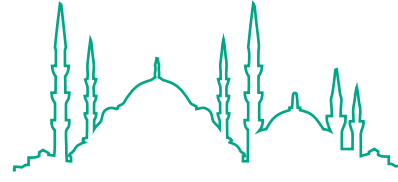
Minarenin kaidesi taştan, gövdesi tuğla yapılı, şerefesi demir parmaklıkları, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 46'dır.

Dış kapı tablalı, yeşil boyalı ve 1.30x2.50 metre ölçülüdür. Cümle kapısı da bunun tıpkısıdır. Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli, 1.50x3.50 metre genişlikte ve son cemaat sâhaları da 3.40x3.00'er metre olup, mahfele sağdakinden 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Kuzeyde ve yanlarda, içeridekilerin aynı 4 sürme pencere vardır. Merdivenin altı tabutluk durumundadır.

Mahfel 3.00x7.80 metre sâhalı, önü kafesli, ortası hafif kavisli ve çıkmazdır. Camide Ramazanlarda lüks lambası, sair gecelerde ise petrol lambası kullanılır.

Meşrutâ ev caminin doğu cephesi karşısında olup çift katlı meşrutânın altı imam, üst katı ise köyün girişindeki yeni yapılmış ilkokulun iki öğretmeninden birine tahsis edilmiştir. Bunun ilerisinde iki umumi helâ ile kuzey yönde büyücek bir akar çeşme bulunmaktadır.

Cami 250-300 cemaat alabilir durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

USKUMRUKÖY CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

UZUNCA OVA CAMİİ

Beşiktaş'ta, bu isimdeki caddenin üst başındadır. Yaptıran Rumali Ağa adında bir hayırsever imiş. Mezarının nerede olduğu ve caminin yapılış yılı belli değildir. Mahalle "Tüt-kâli" diye adlandırılmıştır. Halk sokak kapısı yanındaki yatırdan dolayı bu camiye "Tuzbaba Camii" demektedir. Zamanla harabolması üzerine cami 1347 (1928) senesinde yeniden yapılmıştır.

Mihrap 1.20x2.00 metre ebadlı, kavis kemerli, ince siyah damarlı beyaz boyalı, minber 8 basamaklı, çardağı boylu, yeşil-gri yağlıboyalı, ölçüsü 0.87x3.15 metre ve külâhı alemlidir. Kürsü sâde yapılı dörtgen olup, yüzleri 80 santim genişlikte ve yüksekliği de bir metredir. Cami 11.25x6.75 metre sâhalıdır.

Alt pencereler üçeri sabit, çeşit boyda onbeşer camlı ve 1.10x1.50 metre ölçülü; kible ve kuzeyde ikişerden 4 ve 6'ar santim eninde, sekizer camlı 3 olmak üzere hepsi 7 dikdörtgen pencereden ibarettir. Üsttekiler klâsik kemerli, demir parmaklıklılı, birisi açılır ve diğer altısı sabit yedişer camlı; kible ve kuzeyde ikişerden 4, doğuda 5 ve batıda da 3 olmak üzere cem'an oniki tane pencerenin ölçüleri 1.10x1.40'ar metredir.

Mahfeller kuzey ve batı yönlüdür. Kuzey mahfele 15 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 3.50x5.60 metre ve önü parmaklıklılıdır. Minarenin kapısı bu mahfelin kuzeybatı köşesinde, merdivenin yanındadır. Batı mahfel bir basamak yüksek zeminli, sâhası 7.60x2.00 metre, yanı ve merdivenin üstü trabzanlıdır. Kuzey kısmın sağ başındaki çıkma müezzinlere ait, öbür taraflar ise kadınlara tahsis edilmiş olup ön ve yanları beyaz perdelidir.

Doğu yöndeki son cemaat yeri 3.50x2.40 metredir ve önü parmaklıklılıdır. Batı yöndeki daha dar sâhalı olup avluya tek kanatlı, daimi kapalı bir kapısı vardır. Cümle kapısı tablalı 1.20x2.00 metre ölçüde, boyalıdır. Ayakkabılık 1.40x1.50 metre genişliktedir.

Minare ahşap, 30 basamaklı, şerefesinin üstü sanatlı, oyma şekilli, çevresi beton parmaklıklılı ve fener biçiminde olup külâhı 7 zarif sütun üzerine oturtulmuştur.

Caminin tavanı gri boyalı ve düz yapılıdır ve merkezinde 6 şişeli billûr zincirli büyücek bir avize asılıdır. Çatı yeni kiremitlidir. Işıklandırmak için mihrap önünde orijinal asma bir fanus, iki yönünde madeni ayaklı birer ampul ve birer de küçük petrol duvar lambası bulunmaktadır.

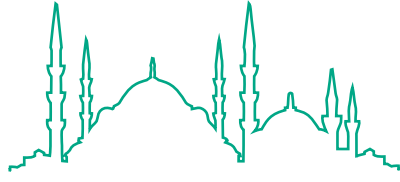
Dış kapı, eşiği avludan bir basamak yüksekte olup, üstü köşebent demir ayaklara oturtulmuş geniş siperlidir. Avluya batı yöndeki üç basamak yüksek eşikli kapıdan girilir. Önündeki beton sâhaya 12 basamakla çıkılmaktadır. Sokaktan içeriye girilirken sağda beton bir tavanın altında ve türbenin bitişiğinde üstü kapaklı, gider yollu, oturma tahtalı 3 musluklu bir taş tekne görülür.

Türbe temizlik yerinin yanında bir tek camlı ve demir parmaklıklı penceresinden içerisi görülen sandukanın üstü, kubbemsi beton bir çatı ile kaplıdır. Avlular, caminin doğu yön dışında ve beton zeminli bir koridor durumundadır. Buradan kible kısmına birkaç basamakla inilmektedir. Alt ucunda, sokağa açık pencerenin önünde iki kabir mevcuttur.

Doğu avlunun solundaki tümsekte meşrutâ imam evi, ayrı bir temizlik yeri ve üç helâ vardır. İmam evine 12 basamakla çıkılır. Temizlik yeri 3 musluklu ve oturma tahtalı, gider yolludur ve evden dört basamak yukarıdadır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

VIŞNEZÂDE CAMİİ

Beşiktaş-Dolmabahçe arasındaki Camlı Köşk karşısında, ayazmalı yokuşun üst sağ yönünde, 10 taş basamakla çıkılan sırtın üzerindedir. Bu mahalde vaktiyle 70 kadar han odası bulunuyormuş ve halen abdest almak için kullanılan taş tekne de o zamandan kalma imiş. Suyunu bostancıbaşılardan Halil Ağa getirtmiş.

Camiyi yaptıran Vişnezâde lâkablı Mehmed İzzetî Efendi 1073 (1663)'de, yani bundan 300 sene önce İstanbul kadısı iken bir yıl sonra azledilmiş ve 1079 (1669)'da Anadolu Kazaskeri, ertesi sene de Rumeli Sadrı olmuştur. Bu zâtın babası "Vişne Efendi" diye anılıyormuş.

Vişne Efendi, Şeyhülislam Zekeriya Efendi'nin oğlu, büyük kardeşi Yahyâ Efendi, Sultan I. Mustafa, IV. Murad ve İbrahim zamanlarında üç defada 19 yıla yakın meşihatte bulunmuş. Zekeriya Efendi 1001 (1593) senesi Ramazanının bayram tebrikinde sarayda vefat etmiş ve Süleymaniye Camii yakınındaki kendi medresesine bitişik özel türbeye gömülmüş. Mehmed İzzetî Efendi'nin ölümü 1097 (1681) yılında olup kabri, amcası Lütfullah Efendi'nin türbesindedir.

Caminin yapılışına "Bu mescid İzzetî Efendiye mesut ola âmin" mısraı tarih düşülmüştür: 1075 (1665). Ölümüne de "İzzetî gitti cihanın hayfâ" ibâresi gösterilmişse de, ebced hesabıyla iki fazla tutmaktadır. Kendisi de şair meşrep olup bir de divânı varmış. Ondan örnek olarak Hadîka şu beyti göstermektedir:

*"Dil mescidini etme sanem-hânei âmâl
Ma'mur edegör İzzetiyâ beyti derunu."*

Caminin dış kapıları üçer tablalı, filizî boyalı 1.70x2.70 metre ebadında kalın doğramadır. Ayakkabı çıkarma yeri benekli yeşil beton zeminli ve 1.70x2.30 metre sâhalıdır. Son cemaat seddi batı yönde, yerden 30 santim yükseklikte ve doğu kenarı trabzanlı olup genişliği 4.50x6.00 metre, sol taraf çift kanat kapılarda 4 ve iki yan sabit çerçevelerde 6 olmak üzere, hepsi on camlı bir çerçeveye bölünmüş oda durumundadır.

Tavan filizî zemin ve beyaz çıtalı olup, muşamba döşeli cümle kapısı üzeri paralelkenar şekilli ve yıldız biçimli süslüdür. Cemekân odanın çevresi kontrplâk ve tablaları krem renkli çerçeve filizî boyalıdır. Son cemaat yerinin kuzeyinde 5'er camlı 2, batı yönde 1 olmak üzere hepsi 3 dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Kible-batı köşesindeki iki kapıdan sağdakinden minarenin, soldakindense mahfeli merdivenine geçilmektedir.

Cümle kapısı 1.60x2.80 metre ebadında, üçer tablalı, doğrama ve önü yeni yeşil perdelidir. Maksûrelerin önleri trabzanlı ve 1.50x4.50'şer metre sâhalı olup ikisi arası 1.90x3.80 metre genişliktedir. Sağ yöndekinden 11 basamaklı ahşap merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Mahfelin tavanı 2.50 metre yüksekliktedir.

Mahfeller üç yönlüdür: Kuzey kısmın ortası iki baş taraftan 2'şer basamak yüksektedir ve alttan dörtgen 6 ahşap direklerle desteklenmiştir. Doğu-batı kısımlar kafesli olup sâhaları 2.80x2.50'şer metredir. Kuzey mahfelin iki başı 1.70x4.30'ar, ortası 1.70x4.00 ve bütünü de 1.70x2.60 metredir. Cami 7.50x13.50 metre genişliktedir ve taş yapıları duvarlarının kalınlığı 73 santimdir.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme ve dışa çıkmalıdır. Ölçüsü 1.20x2.90 metre, içi sade, filizî yağlıboyalıdır. Minber 9 basamaklı, 0.77x2.90 metre ölçülü, yanlarında iki baştaki kısa, ortadaki uzun üç paralelkenar tabla ile bir üçgen tabladır. Çardağı normal, üst kıyısı ile külâhın kaidesi oyma tezyinatlıdır. Kürsü mihrabın solundaki iki pencere arasına tesbitli, ters miğfer biçiminde, çanağının çevresi 2.50, yüksekliği 1.75 metre, kenarı ahşap oyma parmaklıklı ve dayama merdivenlidir.

Alt pencereler 1.12x1.80 metre ölçülü, biri sabit 5'er camlı; kuzey sağ maksûrenin gerisinde 1, soldakinde 2, kiblede 4, batı yönde 1 ve batıda daha kısa 2 tane olacak şekilde hepsi dikdörtgen 10 pencere bulunmaktadır.

Tavan filizî zemin ve sarı-beyaz çıtalıdır. Merkezindeki altı ampullü, billûr saçaklı bir avize ile minber ve kürsünün yanlarındaki birer küçük topkandil, mihrap kemeriyle minber ve kürsü önlerindeki üçer ampullü birer askı, mihraptaki çift abajurlu iki duvar lambası, son cemaat yeriyle istirahat odasının tavanlarındaki lambalarla mahfel ile maksûrelerdeki sâde ampuller ve şamdanlar üzerindeki iki karpuz lamba, Vişnezâde Camii'nin içini gayet iyi aydınlatmaktadır.

Üst pencereler dörder camlı, 1.10x0.80 metre ölçülü olup; kiblede 5, doğu yönde 3 ve batıda 2 olmak üzere hepsi 10 dikdörtgen pencereden ibarettir. Dinlenme odasının kuzey ve batı cephelerinde de, alt pencerelerin aynı ölçü ve biçiminde 4 pencere bulunmaktadır.

Avlunun kuzey yönü mozaik tuğla zeminli, gerisi kısa çevre duvarlı ve 5.20x14.00 metre genişliktedir. Doğu yön parke kaldırımli olup, kible yönde beton ayaklı bir mermer musalla görülür. Güney avlu toprak zeminlidir. Bu cephenin çevre duvarları kademeli, 1-1.5 metre yükseklikte, harpuştalı ve çimento sıvalıdır. Meydan Sokağı'na doğu avludan 5, kuzey avlunun doğu yönündense 13 basamakla çıkarılır. Çatı geniş saçaklı ve üstü yeni kiremitlidir.

Minare kesmetaş yapıları, dörtgen kaideli ve üstuvâni gövdeli, külâhı kurşunlu

V İ Ő N E Z Â D E C A M İ İ

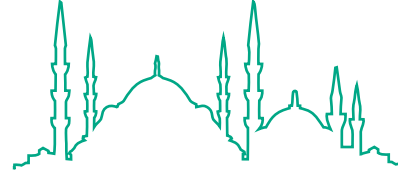
ve 46 taş basamaklıdır. Temizlik yeri minare kaidesinin önündedir. Demir kapı ve parmaklıklı küçük bir sâha içerisinde üç yönü gider yollu, yukarıda bahsi geçen beş musluklu taş teknenin çevresi oturma taşlıdır.

Meşrutâ evler temizlik sâhasının batı bitişiğindedir. Yeni inşa edilen evlerin çatısı yeni kiremitle örtölü, ön cepheleri demir parmaklıklılıdır. Beton zeminli tek katlı olan imam meşrutâsı ve gerisindeki, çatısı adi kiremitli eski yapı da müezzin meşrutâsıdır. İmam evinin sağında beton tavanlı tek bir çatı altında görölen dört kapıdan en baştaki gasilhâne, ikinci kapı kadınlar için bir el yıkama musluğu ve iki helâ, üçüncüsü erkeklere mahsus 3 helâ ve 3 idrarlık ve 2 mermer tekneli el yıkama musluğu şeklinde olup, dördüncü kısımda bekçi odası bulunmaktadır. Bu sıra yapıların önünde iki metre genişlikteki mozaik zemin, toprak sâhanın gerisinde ve gayet temiz bir geçit durumundadır.

Caminin sâhası 450-500 cemaat alabilir.

Beşiktaş-Ortaköy arasında, Yıldız Parkı ve Küçük Mecidiye Camii yakınındaki yokuşun ortasından sağa dönülünce dış avlu kapısı görülen camidir. Geniş kaldırım 7 sed basamakla sol yöndeki Hamidiye Çeşmesi'nin önüne varılır. Çevre sâhalar kabristan olup, sağda ikişer basamak yüksek eşikli iki kapı geçilerek iki basamak daha çıkılınca, ileride altları 21 küçük ve üstü orta boy 21 camlı bir camekân karşımıza çıkar. Öndeki koridor muşamba döşelidir. Geniş bir mermer sedden içeriye girilmeden önce, beton tavanlı sayalıkta bir de kuyu ağızlığı mevcuttur.

İSTANBUL CAMİLERİ

YAHYÂ EFENDİ CAMİİ

İçeride, sağ cihette çok sık demir parmaklıklı ve üç kemerli pencerenin gerisindeki türbe, Yahyâ Efendi'nin ebedî istirahatgâhıdır. Türbede 11, kapının sağında 4 ve sol tarafında da 3 kabir vardır. Kapının kemerinde çok büyük dörtgen şekilli bir fenerle birkaç çanak abajurlu ampul asılıdır.

Koridordaki Güzelce Ali Paşa Türbesi'nde de 6 sanduka mevcuttur. Bu koridorun ucunda sol yönde 5 abdest musluğu, kuzey cihetinde 5 ve batısında 1 pencere ile doğu yönde minaresiz bir minare kapısı görülmektedir. Üç basamakla çıkılan bu kapı açılınca, kuzey yöndeki geniş merdivenlerden yukarıya çıkılarak ezanlar mezarlığının ortasında okunmaktadır.

Camiyi yaptıran Yahyâ Efendi 900 (1495) yılında Trabzon'da doğmuş, genç yaşında İstanbul'a göç etmiş ve 977 (1570) senesinde irtihal edip Süleymaniye Camii'nde ikinci namazını müteakip Şeyhülislam Ebussuud Efendi tarafından namazı kaldırılarak buraya gömülmüştür. Babası Şamlı Ömer Efendi Trabzon'da kadı iken, annesi ise Yavuz Sultan Selim orada vali bulunduğu sırada, oğlu Kanunî'ye süt emzirmiş.

Caminin yakınında yaptırdığı çeşmenin tarihi 945 (1539)'dur. Merhum hiç evlenmemiş, ömrünü bekâr geçirmiştir.

Cami 9.25x16.00 metre sâhalı olup duvarları Bağdadî'dir. Caminin avlu kapısı üzerindeki üç kıt'alık kitâbeden caminin ve türbenin Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Valide tarafından yenilediği vesair eserleri sayılmaktadır.

Aynen aşağıya alıyoruz:

Vâlide Sultan Han-ı Abdülaziz kim zatını / Hayr için halk eylemiş Hallâkı bi çûn-ü çera.

Etti inşa bir sebil-ü mektep-ü cami ki halk / su içe, ilm öğren, kılâ namaz, îde dua.

Bir de havzı bî bedel yaptırdı kim Tersânede / Anda indi bahre bir zırhlı sefine iptidâ

*Ruhunu hoşnut için Yahyâ Efendinin dahı / Kıldı ihyâ Türbe-i pâkişerifin ol riyâ
Ol kadar hayrat-ü imarat etti ol Sultan kim / Şüphesiz râzıdır andan rûhi pâki
Mustafa.*

Hayri geldi yediler dediler tarihini / "Etti bu Babı şerifi Valide Sultan bina" 1287

Mihrap derin üstuvâni gömme ve 2.00x2.80 metre ebadında olup minber 8 basamaklı, boyalı, ahşap, yanları parmaklıklı ve ölçüsü 0.84x2.80 metredir. Kürsü yoktur ve cami minaresizdir.

Pencereler sekizer camlı olup kiblede 4 ve dörder camlı, batıda 3 ile kuzeyde 1 tane dikdörtgen şekilli ve 0.66x1.32 metre ölçülü 8 adetten ibarettir. Kubbesi hafif derin ve sağırdır. Merkezinde billûr zincirli ve dokuz karpuz lambalı bir askı ile 6 çeşit boy ve şekilli, şişeli-şişesiz avize, 5 sırça çanak ve şamdanlar üzerinde iki abajurlu ampul asılı bulunmaktadır.

Mahfellerden sağ taraftakine 11 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Burası üç kısımdır. Minberin sağında, kibledeki kısımla orta ve kuzey kısımla kibledekinin batı yönünde 1, ortadaki 3 kafesli ve kuzey kısımda da 1 tane dört camlı 5 pencere mevcuttur. Birinci ile orta mahfel arasında kafes bir kapı vardır. Bu üç bölümün iki baştakiler küçük, ortadaki ise büyük birer oda durumundadır. Hepsi kadınlara tahsis edilmiştir. Bir de daracık bir koridor mevcuttur. Burası iki sürme pencere ve bir kapıdır. Gerisi merdiven sofasıdır. Merdiven üzerindeki oda kilitlidir. Batı mahfellerin alt kat batı yönünde dört pencere, gerisinde ise kafesle bölünmüş tek pencere küçük bir oda vardır.

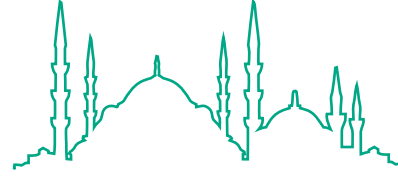
Doğu cephedeki mahfel 9.25x3.00 metre genişlikte olup, bölünmemiş tavan ve bütün ahşap kısımlar yağlıboyalıdır. Mahfellerin kenarları şekilli tahta parmaklıklıdır. Bu yönün tavanı beşik örtüsü biçimli ve tonos kemerlidir. Çatı kurşunlu, ortası alemlidir. Türbenin cami yönü yarım daire kemerli ve çift kanat kapılıdır.

Alt pencereler 1.30x2.60 metre ölçüdedir ve üçteikisinin siyah muşamba perdelerle daimi kapalı olması sebebiyle, cami her zaman loş ve hatta karanlıkçadır. Cümle kapısı doğu mahfelin solunda, 1.40x2.35 metre ebadlı, sanatlı, kalın, tablalı doğramadır. İmam meşrutâsı onun solunda, müezzin evi caminin bitişiğinde, kapıları iki basamak yüksektedir. Caminin altında 7 basamak çukurda tabutluk vardır.

Sâhası 550-600 cemaat alabilir genişliktedir.

Şişli Levend civarında, Gültepe Mahallesi'nin aşağısında ve bu isimdeki mahallededir. Temeli 1961 yılında hayırseverlerden Hacı İbrahim Vardar ve arkadaşlarının teşebbüsleriyle atılarak yavaş yavaş inşasına devam edilmiş ve bir sene evvel henüz kubbesi yapılamamış durumda iken Cuma ve teravih namazları kılınmaya başlanıp diğer yandan da yapımına çalışılarak 1965 yılı başında 1384 Ramazan-ı Şerifi'nin ilk gecesi teravih namazıyla birlikte ibadete açılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

YAHYÂ KEMAL (BEYATLI) CAMİİ

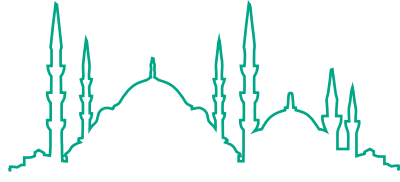
Sâhası dörtgen planlı 14.60x14.60 metre, karataş temelli ve 40 santim kalınlıkta duvarlı, betondan tek kubbesi 9.60 metre çapında ve yerden yüksekliği 15 metredir. Çevresinde 0.80x1.40 metre ölçülü, kemerli, yuvarlak camlı 4 pencere vardır. Mihrap mahrut biçim kemerli, yarı üstuvâni gömme ve ebadı 1.00x3.00 metre olup, dış yüzünün ölçüsü 2.60x3.00 metredir. Minber ve kürsü yapılmamıştır.

Alt pencereler 1.50x1.50 metre ebadında, ikişer tanesi dörder camlı dikdörtgendir. Kible yönde çift çerçevesiz ikisi küçük dörder camlı 2, yanlarda üçerden çerçevede, üçü küçük ve üçü büyük altışar camlı 2 olmak üzere hepsi 4 kuzey cephede ve son cemaat yerinde birisi geride, diğer ikisi ise yanlarda birerden 3 tane de kible yönde-kilerin tıpkısı 1.20x1.50'şer metrelik dikdörtgen pencere mevcuttur. Orta pencereler kubbe çevresindekilerin aynı ölçüde ve yuvarlak camlı olup cem'an 12 tanedir.

Kubbe, dört duvarla köşelerdeki yarım kubbelerin teşkil ettiği kasnak üzerinde ve alttan mahfelleri de taşıyan üç cephede ikişerden 6 beton kolonla desteklenmiştir. Kolonlar dörtgen ve çevre ölçüsü 1.80 metredir. Son cemaat yeri 4.25x14.50 metre sâhalıdır. Mahfeller üç yönlüdür. Kuzey kısma soldan 15 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Yan mahfeller 2.40x14.60 metre, kuzey mahfel ise 4.40x14.60 metre sâhalıdır.

Cümle kapısı çift kanatlı, üçer tablalı kalın doğrama ve sanatlı, 1.60x2.40 metre ölçüdedir. Kuzey avluya kapı önündeki ahşap eğreti sayalıktan 5 mozaik basamakla inilir. Bodrum cümle kapısının hemen önündeki tonos tavanlı ve iç şekli küçük (r) harfi biçiminde tarihi geniş ve derin bir bodrum vardır. Kapısı demir parmaklıklı olduğundan içi gayet iyi görülmektedir. Temizlik yeri ve gasilhâne buraya yapılacak ve helâlar da dışındaki sırtın ilerisine kondurulacaktır. Musluklara, aşağıya doğru inilirken halk için yapılmış olan akar çeşmeden su getirilecektir.

Cami 600-650 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YAHYÂ KEMAL MAHALLESİ CAMİİ

ibadete açılmıştır. Büyük sağır iç kubbe ile iki küçük dış kubbe ancak 1966 yılında tamamlanabilmiştir.

Caminin 10.00x10.00 metrelik esas kısmıyla son cemaat yeri arasında eğreti bir tuğla duvar görülür. Bu, cemaati soğuktan korumak için yapılmıştır. Sonra kaldırılacaktır. Taş temeller üzerindeki tuğla duvarlar 25 santimdir. Mahfel 50 santim çaplı dört beton direğe oturtulmuştur. Önü beton parmaklıklıdır ve yanlarında birer ile kuzeyinde üç tane altışar camlı 5 dikdörtgen pencere vardır. Alt pencereler yanlarda üçer ve kiblede iki tane olmak üzere cem'an 8 tanedir ve birbirleriyle aynıdır.

Son cemaat kapısı üçer tablalı, çift kanatlı ve 2.00x2.00 metre ebadlıdır. Doğu ve batısında 1.00x1.50 ve kapının sol tarafında da 1.20x1.40 metre ölçülü üç dikdörtgen pencere vardır. Üst pencereler 40'ar sivri kemerlidir. Saha, avludan dört basamak yüksekte olup beton zeminlidir. Minarenin kapı yeri, son cemaat batı duvarındadır. Meşrutâlar caminin kiblesi dışına yapılmıştır.

Civardaki Muammer ve Musa Topbaşlar Mensucat Fabrikası'nın içerisinde, 3.50x5.00 metre sâhalı, mozaik zeminli, doğu yönünde kapısı ve batı yönünde de dört camlı bir penceresi bulunan özel mescid, bu caminin ikmaline kadar, hem fabrika mensuplarının hem de mahalle halkının ibadet ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Bu sebeple Topbaş kardeşlere, gösterdikleri bu yakınlıktan ötürü teşekkür edilmektedir.

Cami tamamlanınca 180-200 cemaat alabilecektir.

Kasımpaşa'daki Yahyâ Kethüdâ Camii'nin kuzey cephesi Sipahi Fırını, doğusu orta mektep ve batısı da Pirinççi Kâhyası sokaklarıyla çevrelidir.

Avlu kapısı kalın, metin ve yeşil boyalı, 2.00x2050 metre ebadlıdır. Yaptıran, Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa'nın kâhyası "Yahyâ Ağâ"dır. Kabri surdadır. Caminin yapılış tarihi belli değildir. 19. yüzyıl sonlarında olması muhtemeldir. Mimar Sinan eserlerinden olan bu güzel cami zamanla harabolmuş, birkaç onarımdan sonra 1961-1962 yılları arasında Vakıflar İdaresi'nce mükemmelen imar ve ihyâ olunmuştur.

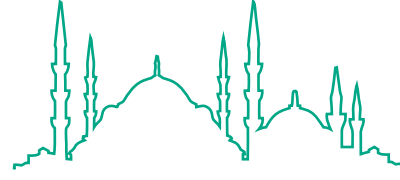
Avluya girilince solda, iki kapılı ve önü demir parmaklıklı üç pencereyi biri büyük, öbürü ise bunun yarısı genişlikte, çatısı oluklu saca örtülü iki ders odası ve ilerisindeki temizlik mahallinde mermer bilezikli, üzeri çimento sıva ile kapatılmış bir kuyu görülmektedir. Bu kuyudan tulumba vasıtasıyla alınan su, kalın bir boru ile dört musluklu mermer tekneye verilmektedir.

Çevresi derin gider yollu, uzun oturma tahtalı abdest alma yerinin üç direğe oturtulmuş çatısı altında ortası beton, iki başı demir ayaklı kanepemsi bir tahta mevcuttur. Avlu kapısının sağ yönünde cesim bir çınar bulunmaktadır. Kible avluda 3, minare önündeki çevre duvarlarının sokağa açılan iki demir kafesli pencereyi yerinde beş-altı kabir ve bu arada bâninin mezarı bulunmaktadır.

Sayalık dış kapının önündedir. Dört üstuvâni kolon üzerinde beşikörtüsü çatılı, iki yanıla kuzeyi üç kemerli sayalıktan içeriye girilmeden önce, kapının kemerinde "Üdhulûlâ..." Âyet-i Kerîmesi ve 1311 (1894) tarihi görülür. Bu rakamın o tarihte yapılmış bir onarıma ait olması düşünülebilir. Sayalık ve caminin çatıları yeni kiremitle örtülüdür.

Minare taş yapılı ve tuğla kuşaklıdır. Gövdesi oniki yüzlü, basamak sayısı 55 olup, kapısı mahfelin sağındadır.

Mahfele son cemaat yerinin iki başından 15'er mozaik basamakla çıkılır. Arası duvarla bölünmüş mahfel iki kısımdır: Soldakinin ölçüsü 5.40x7.0, sağ taraftakininse 5.40x4.40 metredir. Son cemaat yeri 1.60x2.20 metre ölçülü, kalın doğrama kapılı ve sâhası 3.85x9.90 metre olup, doğu mahfel yanında 0.90x1.70 metre ebadlı ve kadınlar için küçük bir kapı mevcuttur.

İSTANBUL CAMİLERİ

YAHYÂ KETHÜDÂ CAMİİ

Ayakkabı çıkarma yeri mozaik zeminli ve 1.30x1.80 metre sâhalıdır. Cami 8.50x12.00 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı da 80 santimdir.

Mihrap 1.70x3.50 metre ölçüdedir. İki yanında kaideleri dörtgen, sanatlı ve süslü birer üstuvâni kolon vardır. Minber 8 basamaklı, 0.75x3.00 metre ölçüde, boyalı ahşap, kürsü ise sol köşede ve dayama merdivenlidir.

Tavanı 5 metre yüksekliğinde, merkezi kabartma güneş şûâi şekilli, göbeğinde büyücek şişeli bir avize ve kiblede 5'er çanaklı iki cihaz, mihrap önünde sırça bir küre ile iki yan duvarda da ikişer floresan lamba bulunmaktadır.

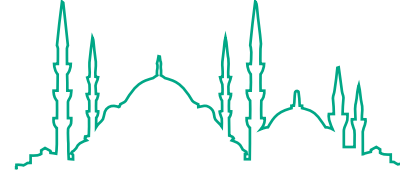
Pencereler hafif kavis kemerli, üçer tanesi sabit ve onbire camlı, mozaik zeminli, 1.00x2.70'er metre ölçülü; batıda 2, doğuda 3 ve kiblede de 4 olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Kuzeyde de dikdörtgen 0.60x1.50 metre ebadlı, üçer camlı 4 pencere bulunmaktadır. Bütün pencereler demir parmaklıklıdır.

Cümle kapısı kalın, tablalı, 1.60x1.90 metre ölçüde ve kahverengi yağlıboyalıdır. Mahfel pencereleri kuzeyde altışar camlı olup, herbiri 0.90x1.40'ar metre ebadında müstatiyl üç pencere mevcuttur. Son cemaat yerinin kuzeyinde de, bunların tıpkısı iki pencere vardır.

Cami, 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

Kasımpaşa'da, Deniz Hastahanesi'nin bulunduğu sırttadır. Yaptıran, Sultan III. Murad'ın imamlarından Abdülkerim Efendi'dir. Yapılış tarihi 1000 (1592) senesidir. Yeri İslam Mahallesi'ne yakın maşatlık olduğundan, caminin bütün malzemesi hazırlanarak bir gece içerisinde (tabii ahşap olarak) yapılmıştır. Bânisi, "Vâsılı cenneti Hak oldu İmamü's-Sultan" mısraının ebced hesabıyla tutarı olan 1002 (1594) yılında ölmüş ve Eyüp-Kasımçavuş Mahalle Camii mezarlığına gömülmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

YELDEĞİRMENİ CAMİİ

Bu caminin vazifelilerinin aylıkları Güzelce Kasım Paşa Camii Kebîr Vakfı'na bağlandığı için, Yeldeğirmeni Camii zamanla ihmal edilip harabolunca, Sabiha Hanım isminde bir hayırsever hanımın mirasçıları tarafından kârgir olarak yenilenmiş olduğu, üstündeki levhada görülen "Bu camii yapmış idi Kasım Paşa" kaydı, bundan ileri gelmiş olsa gerektir. Yedi beyitlik bu kitâbenin tarih kısmını, noktalı harflerle şu iki mısra belirtmektedir:

Yapıldı beca dâri salâtı mefruz
1306 (1890)

Bu oldu Sabiha Hanımın hayrı celili.
1307 (1890)

Cami 9.00x8.20 metre sâhalı olup, kesmetaş duvarlarının kalınlığı 72 santimdir.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni derin gömme olup yapısı sadedir. Kemerinde iki karpuz lamba, yanlarda birer duvar lambası ve şamdanlar üzerinde de 2 ampul vardır. İçi boyalı, ölçüsü 1.20x2.70 metredir. Minber 7 basamaklı, çardağı kalın, yanları düz tahta kaplamalıdır. Ebadı 0.90x2.70 metredir. Kürsü ehrâmî dörtgen, kaidesi ters çevrilmiş çanak biçimli, çevresi 4.60 metre ve yüksekliği 1.90 metre olup, boyalı ve dayama merdivenlidir. Ayak kısmı kabartma yıldız motiflidir.

Tavan yeşil zemin ve beyaz çıtalı olup, çatı oluklu saca örtülüdür. Tavanda bil-lûr zincirli iki avize ile biri orta boy, dördü küçük beş topkandil asılıdır.

Pencereler kavis kemerli, beşi sabit onbire camlı, 1.20x2.80 metre ölçülü; yanlarda üçerden 6 ve kiblede de 2 olmak üzere hepsi 8 tanedir. Kuzeyde, sol maksûrenin gerisinde 1.00x1.90 metre ebadlı ve dört camlı bir pencere bulunmaktadır. Son cemaat yerinde mahfelle müşterek, yani alt kısmı son cemaat yerinde ve üst kısmıysa mahfelde, iç pencerelerin biçim ve ölçüsünde kemerli bir pencere bulunmaktadır.

Maksûreler 1.70x3.20 metre genişlikte, önleri trabzanlı ve yerden onsekizer santim yüksekliğinde olup, ikisinin arasındaki sâha 1.70x1.50 metredir. Cümle kapısı kalın, sâde tablalı, 1.50x2.30 metre ölçüde ve boyalıdır.

Son cemaat yerlerinden sol yöndeki 4.60x3.30 metre, sağdaki ise minare kapısı ve mahfel merdiveni bulunduğu için 3.30x1.50 metre ve aradaki 4.65x1.80 metrelik sâha kilimli olup bu sâhaların zeminleri Malta taşlıdır. Kapısı 1.00x3.00 metre ölçülüdür. Kuzey cephesinde altışar camlı ve 1.50x2.00 metre genişlikte iki pencere vardır. Bütün pencereler demir parmaklıklıdır. Tavan, aynı zamanda mahfelin zemin olduğundan betondur. Mahfele 17 tahta basamaklı dönen bir merdivenle çıkılır.

Ortası dikdörtgen çıkmalı mahfel 4.70x6.50 metre sâhali, çıkma kısım da ayrıca 1.10x3.20 metre ölçülüdür. Önü baştan-başa kafeslidir. Kuzeyde ikisi sabit altışar camlı ve hafif kemerli, 1.00x1.40 metre ölçüde 2 pencere bulunmaktadır. Tavanı ahşap ve eskidir. Mahfel, iki sâde ampulle aydınlatılmaktadır.

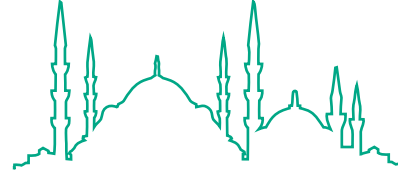
Caminin son cemaat yeri dışında beton zeminli ayakkabı çıkarma yerinin önünde 1.50x2.50 metre genişliğinde, üstü beton siperli

bir sâha mevcuttur. Temizlik yeri kuzeybatı avluda olup üstü saçaklı, uzun oturma tahtalı, gider yollu, cephesi çini kaplama ve 3 muslukludur. Yanında yedek olarak suyu dolduran musluklu bir bidon, kuzey bitişiğinde de bir helâ bulunmaktadır.

Beton zeminli avlunun doğusundaki kapı, briket duvarlı ve çift katlı meşrutâ eve aittir. Üst katı imam, alt katı ise müezzinin oturmalarına ayrılmıştır. Kuzey cephe duvarının üstü demir parmaklıklılı, kuzeydoğu köşedeki avlu kapısı ince, tablalı ve yeşil yağlıboyalıdır. Minare kesmetaş yapılı ve 30 basamaklı olup, şerefesi demir parmaklıklılıdır.

Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Kasımpaşa'da Deniz Hastanesi arkasında, İbâdullah ve Yeniçeşme sokaklarının kavşağından sola ayrılan aralıktadır. Yaptıran bu mahallenin eski sâkinlerinden Rizeli Faik Bey'dir. Temeli 1963 Temmuz'unda atılıp Ocak 1964 Ramazan'ında ibadete açılmıştır. Uzun yıllardan beri bir arsa durumunda iken bu mübarek eserin ihyâsı semt halkını da ihyâ etmiş, sevindirmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİÇEŞME CAMİİ

Cami 12.00x16.00 metre sâhalı, tuğla duvarlarının kalınlığı 40 santim ve temelleri taşrandır. Avlusuna üç kanatlı geniş sokak kapısından girilince sol cihete, yani kuzeyden kible yönüne doğru üstü kısa demir parmaklıklı ve 1-1.5 metre yükseklikte bir duvarla örölmüş olup, doğu kısmın güney köşesinde iki katlı bir imam ve müezzin meşrutâsı görülür. Altı üstlü birer hol, ikişer oda ile birer mutfak, banyo vesaireli bu evin altında bir de irâd dükkân mevcuttur.

Sokak kapısının sağında bir kiralık ev ve altında da cemaate mahsus iki helâ vardır. Caminin son cemaat kapısının sağ yönü dışında uzun oturma tahtalı, kanallı ve dört musluklu temizlik yeri ile batı cephede minarenin avluya açılmış kapısı görülür. Avlu zemini betondur.

Minare briketten, gövdesi 12 yüzlü, uzunca boylu, çanaklık altı çıkma şekilli ve külâhı mahrutîdir. Mahfeldeki ikinci kapısına 22 ve mahfelden şerefesine 44 olmak üzere, cem'an 66 beton basamağı vardır.

Son cemaat yerine avludan 4 basamakla çıkılır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.40x3.00 metre genişlikte, son cemaat sâhası ise 2.00x5.00 metre sâhalı ve çini zeminlidir. Kapı çift kanatlı, beşer tablalı, 2.00x2.60 metre ölçüde doğrama ve yeşil yağlıboyalıdır. Üstündeki ayrı çerçeve, sabit çift camlıdır. Sağ yöndeki daha kısa boy kapı imam odasına aittir. Bu oda 3.30.3.80 metre sâhalı olup batı cephesinde boydanboya minder sediri, önünde ahşap bir masa, batısında bir kemerli ve kible yönünde caminin içine açılmış kemerli ikinci bir pencere mevcuttur. Tavandan üç ampullü bir askı indirilmiştir.

Cümle kapısı dış kapının tıpkısı ve aynı ölçüdedir. Bütün kapı ve çerçeveler yeşil yağlıboyalıdır. Mahfel son cemaat yerinin üstü ile caminin içerisine taşmış geniş sâhalı, alttan 150'şer santim çevreli ve uçları tavana dayatılmış, yüzleri beyaz damarlı siyah mermer olup, mahfelden yukarısında beyaz badanalı iki beton kolonu arasındaki orta ön kısım 120 santim çıkmalıdır. Sağ köşesinde 3.00x3.00 metre genişlikte, kapısı sağda, yirmişer tablalı ve beyaz yağlıboyalı kapalı bir oda bulunmaktadır.

YENİÇEŞME CAMİİ

Caminin içerisinde altı üstlü klâsik kemerli; üzeri kemerlerde alt pencerelerde dokuzar ve üsttekilerde yedişer camlı olup 1.20x2.00'şer metre ölçüde üst ile 1.20x2.70'şer metrelik alt pencerelerden; kiblede ikişerden 4, yanlarda dörderden 8 ve kuzeyde de biri imam odasına açık 2 olmak üzere, cem'an 14 alt pencere ile mahfelin gerisinde de 3 pencere ve 15 üst pencere bulunmaktadır. Alt pencerelerin zeminleri mermer döşelidir. Tavan beton, çatı yeni kiremitlidir.

Mihrap kavis kemerli olup kenarlarıyla birlikte 1.15x5.00 metre ve iç kısmı ise 1.15x5.00 metre genişlikte olup, üst ve iç kenarlar birer yeşil kuşakla çevrelidir. Yüzü ak mermer benzeri boyalı, alınlığı mermer, "Küllemâ dehale..." levhası ise celî sülüs yaldızlı yazmadır. Minber sanatlı ve 0.80x3.00 metre ebadında, koyu kahverengi cilâlı ve boyalı, 10 basamaklı, yanları üçer sıra tablalı, kenarları dört köşe oyma süslü, çardağı sade, külâhı yeşil yağlıboyalı ve alemi madenîdir. Kürsü sol köşeye yüksekte tesbitli olup dayama merdivenlidir.

Tavandan inen 5 zincirli birer zarif avize ile mihrap üzerine ve öbür cephelere konulan beyaz karpuz lambalarla yapı iyice aydınlatılmıştır.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

Şişli Darülaceze ilerisinde, Okmeydanı sâhası dahilindedir. Yaptıran, hayırsever dindaşlarımızdan Üsküplü Hasan Fehmi Öz-süt'tür. Caminin inşası 1961 yılının son sekiz-do-kuz ayında, ibadete açılışı ise 1 Ocak 1965 Cuma namazıyladır. Büyük tek sağır kubbeli mâbed için şimdiye kadar 210.000 lira harcanmıştır.

Sâhası karataş temelli, 57 santim kalınlıkta tuğla duvarlı, 11.10x15.20 metre sâhalı ve beton minarelidir. Mihrabın iç kısmı 97'şer santim derinlik ve genişlikte olup, düz tavanlı gömme yüzölçüsü 1.65x3.20 metredir. Mermer veya çini ile kaplanacaktır.

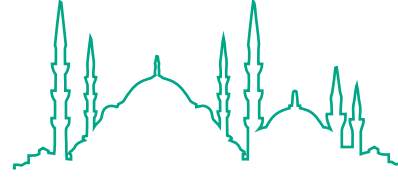
Minber 7 basamaklı, yanları geometrik kafes şekilli ve ölçüsü 0.70x2.40 metre olup, kapısının alınlığı kabartma tâ'lik "Besmele-i Şerife" mermer levhasıyla süslenmiştir. Çardağı normal, külâhı altı yüzlü, alemi madenî hilâllidir. Çardağın altındaki geçit soldan kapatılmış olup, sağ yönüne kapı takılmıştır. Çok zarif yapılı, sarı cilâlı, üçgen yan cephelerin çevresi beyaz çerçevesi ve kırmızı cilâlı tablalıdır. Kürsü dörtgen ayaklı, yüzleri 84'er santim genişlikte ve 1.30 metre yükseklikte, 16 tablalı, sanatlı, sarı-kırmızı cilâlı ve dayama merdivenlidir.

Alt pencereler demir çerçevesi ve dıştan demir kafeslerle korunmuş olup dik-dörtgen dörder camlı, 1.10x1.60 metre ebadlı, mermer zemin; üç cephede dörderden 12 tane ve üstte de klâsik kemerli, altı köşeli buzlu cam ve ahşap çerçevesi, içeriden ve dışarıdan 0.90x1.45'er metre ebadında üç yönde dörderden yine 12 tanedir.

Camide maksûre yoktur. Mahfelin doğu yönü altında pencere şekilli bir de kapaklı dolap bulunmaktadır. Bunun mukabilindeki beton 14 basamaklı merdivenle çıkılan mahfel 5.40x11.10 metre sâhalı, yerden tavana ikişer metre çevreli beton ve dörtgen iki kolonla bağlanmıştır. Tavanın orta kısmı düz, iki başı beşik örtüsü biçiminde sağa, sola meyillidir.

Minare kapısı mahfelde olup, şerefesine buradan ferah 45 basamakla çıkılmaktadır. Yerden mahfele 14 basamakla çıkıldığına göre yüksekliği 59 basamaktır. Yapısı bütün betondan, çanaklık altı beş-altı kademeli, şerefenin çevresi kapalı, peteği kısa ve külâhı sıvalıdır.

Kubbe ve çevresindeki beton tavan dıştan ziftli, tepesindeki büyük alem madenî olup, iç göbekte kâr-ı kadim iç içe dört çemberinde 200 kadar kandili bulunan

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİMAHALLE (OKMEYDANI) CAMİİ

demir çerçeve asıdır. Cümle kapısı açık, etrafı mermer söveli, dış kapı ile arasındaki ayakkabı çıkarma sâhası 1.60x3.20 metre genişlikte olup mozaik zeminlidir.

Dış kapı çift kanatlı, beşer tablalı ve sağlam doğramadır. Sağ ve sol iki yanda mahfel pencerelerinin tıpkısı altışar camlı birer dikdörtgen pencere mevcuttur. Dış ön tarafındaki sahn 2.00x2.50 metre sâhalı olup, iki cihetindeki altışar basamakla avluya inilmektedir. Sahn ve merdivenlerin bir yanı duvarla korunmuştur.

Avlu çevresi firdolayı beton duvarlı ve cami sâhasının 8-10 misli genişlikte olan avlunun doğusuyla cami arasında, musalla taşının gerisine 200 küsur cemaat sığabilir. Cenaze namazı kılınmaya mahsus beton zeminli temiz bir sâha vücuda getirilmiş ve bunun sol tarafına da camiye irâd olacak dükkânların temelleri atılmıştır.

Minarenin batı karşısına el yıkama musluklu iki helâ ve idrarlıklı, briket duvarlı, camlı kapılı bir çatı yapılmış, ilerisinde açılan kuyuya bir tulumba takılarak abdest alma sağlanmıştır. Kuzey avluya, tek çatı altında imam ve müezzin meşrutâ binası yapılmaktadır. Bütün diğer teferruatın ve noksanların ikmâli için daha yüzbine yakın masraf, yine muhterem bâni Özsüt'çe taahhüt edilmiş bulunmaktadır. Allah râzı olsun.

Cami 350-400 cemaat alabilir.

Boğaziçi'nde Sarıyer yakınında, vapur iskelesinin karşısındaki Ağırtopçu Sokağı'ndadır. 46 beton basamakla çıkılan bina, hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yapılarak 1958 yılında ibadete açılmış olup, gayet şirin ve metindir.

Dış ve iç sâhaların zeminleri kırmızı ve kuruşunî çinilerle döşenmiş olup, avlu ile temizlik yeri arasındaki kısım, kapı ve çerçeveleri demirden 54 camlı bir camekânla bölünmüştür. Sağ yön ilerisinde derin gider yollu, cephesi mermerle kaplı 8 musluk ve oturma başlı temizlik yeri 4.50x9.00 metre sâhalıdır. Solda, minarenin ilerisinde 6 beton basamakla inilen yerde iki helâ ve bir idrarlık vardır.

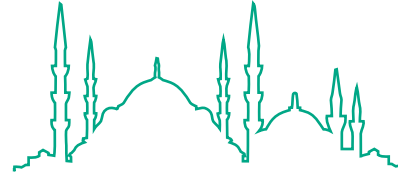
Dış kapı iki basamak yüksekte, sanatlı, geçme şekilli, 1.60x2.90 metre ölçüde, kalın ve cilâlı doğramadır. Çevresi mermer kaplama olup üstünde “*Besmele-i Şerife*” ile “*Selâmün Aleyküm Tıbtüm...*” Âyet-i Kerîmesi celî sülüs hatlı ve mermer kitâbelidir.

Son cemaat yeri 2.80x1.60 metre ebadlıdır. Sağda 12 camlı bir oda mevcuttur. Buradan 10 basamaklı mozaik bir merdivenle mahfele çıkılır. Mahfel 4.80x9.00 metre sâhalı olup, önü ahşap korkuluk ve kafeslidir. Hemen arkasında, temizlik yerinin üstünde kurs salonu bulunmaktadır. Bu salona mahfelden bir kapı ve iki tarafından birer pencere açılmıştır. Kuzey cepheden de sokağa 6 basamakla inilen bir kapı daha vardır.

Mahfelin üzeri her iki başta birer küçük sağır kubbeye sonlanmaktadır. Ortası tavanla örtülü salonun kuzeyinde, mahfeldekiler gibi çift camlı 2 ve doğu yönünde de 2 olmak üzere, cem'an 4 pencere mevcuttur. Kasnak altında 12 adet ve mahfelin kuzeyinde de sivri kemerli ve dikdörtgen dört adet alt pencere bulunmaktadır.

Mihrap klâsik istalâktitli, 2.00x4.50 metre ebadlı ve alçı yapılıdır. Minber 9 basamaklı, 1.50x3.00 metre ölçüde, sanatlı ve cilâlı ahşaptır. Kürsü dörtgen, ayaklı ve dayama merdivenlidir. Maksûreler 2.80x1.50'şer metre ölçülü olup, önleri oyma tahta kafeslidir ve kuzeylerinde üçer tanesi sabit olmak üzere dokuzar camlı dikdörtgen birer pencere vardır. Cami dörtgen planlı, 10.00x10.00 metre sâhalı ve tek kubbelidir. Taş duvarlarının kalınlığı 70 santimdir.

Pencereler altta ve 1.20x2.60'şar metre ölçülü, altışar camlı, sivri kemer kısımları üçgen ve üçer camlıdır. Kiblede 2 ve yanlarda da üçerden 6 olmak üzere, hepsi 8 tanedir. Mihrap üzerinde bir de daire biçimli bir pencere bulunmaktadır. Beton

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİMAHALLE (SARIYER) CAMİİ

yapılı kubbenin göbeğinde, celî sülüs hatla “Nûr Âyeti” yazılıdır. Çevresi, kubbenin içi, duvarlar ve yarım kubbe pencereleri kalemîşi nakışlıdır.

Minare kapısı mahfelin sağ yönünde, beton yapılı, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 48’dir. Masrafını Rumelikavağı’nda Hacı Hafız Mahmud Efendi isimli hayırsever bir zât ve temizlik yerini de Hacı Sâdık Efendi adındaki bir diğer zât üzerlerine alarak kendileri yaptırmışlardır. Caminin kalan masrafı 150 bin kûsur liradır.

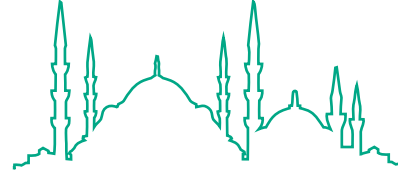
Kasnakaltı ile alt pencereler arasında yanlarda üçerden 6 ve kiblede de iki tane çift camlı, kemerli 8 orta pencere bulunmaktadır. Bunlar da öbür pencerelerin tıpkısıdır.

Meşrutâlar imam evi civarında, müezzininki ise caminin alt katındadır.

Cami, 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

Galata'da Kemankeş Camii'nin yakınında, Sosyal Yardım Bakanlığı Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü binasının altındadır. Beş giriş kapısından yalnızca mihrap solundakiyle Kemankeş Caddesi üzerinde mukabil cephedeki birer tanesi açıktır. Öbür üçünden ikisi kible kapısının iki başında, üçüncüsü de kuzeybatı yöndedir. İlk ikisinin zeminleri sokak seviyesine yakın olup, öbüründense 14 geniş mermer basamakla camiye inilmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YERALTI CAMİİ

Caminin bir adı da “*Kurşunlu Mahzen*”dir. Hicretin 100. (719) senesinde Galata'nın fethi müyesser olduktan sonra, bu caminin yapılışı hakkında şöyle bir rivâyet nakledilmektedir: Sultan I. Mahmud zamanında Şam'dan İstanbul'a gelen Şeyh Mehmed Efendi'nin babası Şeyh Murad Efendi'nin gördüğü bir rüyayı anlatması dolayısıyla, Sadrazam Mustafa Paşa tarafından -ki, üç defa Sadâret'e nail olmuş ve 1170 (1757)'de Midilli Adası'nda katledilmiştir- burası temizletildikten sonra, içeride şimdi de ziyaret olunmakta olan azhabdan üç zâtın merkadleri bulunarak padişahın fermanı ile, minare biçimli kule yerinde bırakılmak suretiyle bina hemen onarılmış ve içine minber konularak ibadete başlanmıştır. Kible kapısındaki 6 beyitlik kitâbenin tarih mısraı: “*Bu zibâ camii Sultan Mahmud eyledi ta'mir*” 1166 (1752).

Not: Caminin “*Kurşunlu Mahzen*” adının sebebi, Galata fatihlerinin Şam'a dönmeleri icabedince, buraya bazı eşyalarını koyup kapısını kurşunlatmış olmalarından ileri gelir.

Cami içerisindeki özel türbede Süfyan ibn-i Uyeyne ve parmaklık içerisinde sandukaları görülen Amr ibnül Âs ile Veheb ibn-i Hüseyre medfundur. Türbe sekiz köşeli olup, tepedeki üçü sabit onbirer camlı ve kemerli üç pencereden ışıklanmaktadır.

Sultan Abdülmecid tarafından 1265 (1849) tarihinde tamir olduğu duvara yazılmış olan rakamdan anlaşılmaktadır. 1962 yılında yapılan son onarımda, duvarların yerden birbuçuk metrelik kısmı Çanakkale Fabrikası mamullerinden yeşil çinilerle kaplatılmış ve üst kenarına beyaz çini bir kuşak geçirilmiştir. Sandukanın ayak yönündeki zemini mozaik ve bir basamak aşağıdadır. Kapı 1.20x2.15 metre ölçüde, alt kısmı kalın sac ve üstü de parmaklıklıdır.

Cami sâhası içerisinde derinliğine 9 ve enlemesine de 7 olmak üzere, cem'an 63 tane 1.50'şer metre çaplı dörtgen kemer ayağı bulunmaktadır. Kemerler altışar metre genişliktedir.

Cami 54x45 metre ebadında ve 2430 metrekare sâhalıdır. Mihrap yeri ayrıca

2.70x2.85 metre genişliğinde, 1.10x2.50 metre ölçülü, derin gömme ve sivri kemerli olup, alınlığındaki “*Küllemâ dehale...*” yazılı kabartma mermer levhasının iki başı motiflidir. Sağ ve sol yanında kalın demir parmaklıklı, sivri kemerli, kafes telli; beşer tanesi sabit onbire camlı ve 2.60x2.00’ler metre ölçülü iki pencere mevcuttur. Alınlığın altında “*Lâfza-i Celâl*” ve “*İsm-i Nebî*” mermer levhaları ile doğu ve batı cephelerde de öbür altı isim, daire biçimli mermer levhalar halinde duvarlara tesbitlidir.

Mihrabın kemerinde sırça abajurlu bir adet, yanlarda iki-üç karpuz lamba ve orta kemerlerde de çeşitli küçük abajurlu askılar ile buzlu camlı ampuller mevcuttur. Mihrap gerisindeki ilk kemerle müezzinlere mahsus maksûre üzerinde birer askı görülmektedir. Mihrap sâhasının yan duvarları yerden 90 santim yüksekliğinde olup, iki pencerenin kemerleriyle yanları tahta kaplamalıdır.

Minber 4 basamaklı ve kenarları oyma kafesli olup, kapısının kemerinde bir “*Besmele-i Şerife*” yazılıdır. Külâhı sivri kemerli ve 0.60x1.60 metre ebadlıdır. Sacaklar köşebent destekli ve kabartma şekillidir.

Mihrabın sağında, yani batı yönündeki kemerin güneyinde demir parmaklıklı, tuğla zeminli, kemer kısmı sabit ve renkli küçük kare, çerçeveleri dikdörtgen; 12’şerden 24 camlı ve 1.60x2.20 metre ebadlı bir pencere daha bulunmaktadır. Burada bir camekân muhafaza içerisindeki mücessem (maket), Eyüp Cami-i Şerifi’dir. Batı yönündeki duvarda, dar ayaklı, yarım kâse şekilli ve 4 sabit basamaklı ahşap kürsü boyalı ve 2.40 metre çevrelidir.

Müezzinler maksûresi yerden 30 santim yükseklikte, çevresi trabzanlı, kible-batısında hoparlör cihazı bulunan ve buzlu abajurlu bir lamba ile aydınlatılan dörtgen bir sahadan ibarettir. Gerisindeki kemer önünde, camekânlı nöbetçi müezzinler bekleme odacığı mevcuttur. Ayakkabılık her iki giriş kapısının içerisinde, 2.165x2.90’ar metre genişlikte ve çini zeminlidir.

Kible giriş kapısının doğu yönünde iki sıradaki 4 kemerin etrafı şekilli parmaklıklı olup, döşemesi zemininden yüksek kısmın önünde bulunan çift pencere gerisinde mücessem bir “*Kâbe-i Muazzama*” ile 7 minareli “*Harem-i Şerif*” maketi görülür. Solundaki kemer gerisindeki önü camekânlı oda, baş müezzine mahsusur. Türbe ve sandukalar sâhasının dört cephesindeki dört kemer arası kafesle ayrılmıştır. Türbe kapısının önü ile berisinde demir çerçeveli birer ve karşılığında da iki tepe penceresi caminin bu kısmını ışıklandırmaktadır. Kuzey cümle kapısının sol tarafından 14 basamaklı merdivenle temizlik yerine çıkılmak için bırakılmış kapı ise nedense kapalı tutulmaktadır. Bu merdivenin alt başında, parmaklık içerisinde iki sanduka bulunmaktadır. Burada, caminin kemerlerinden birini çevreleyen ayakkabı muhafaza yeri görülmektedir.

Kuzey yön cümle kapısından biri camekânlı, öbürü kafesten ve 1.80x4.20 metre ölçülü olup, kemeri 30 küsur camlıdır. Kanatlar ve yan çerçevelerde birer tanesi sabit 6 bölüm vardır. Kafesli demir kapıların arkasındaki kemer 1.50x2.50, üst kapı arası ise 1.85x1.50 metre olup, iç ve dış zemini çini döşelidir. Bu kapının batı yönü, önü beton zeminli ve iki kalın direğe bindirilmiş, cümle kapısının önünü de kaplayan iki cesim ahşap kanatlı ve âdi kiremitli çatılı sayalıklı durumundadır. Solundaki açık kapı yerinin sağ tarafında müezzin, solunda ise imam meşrutâ evleri bulunmaktadır.

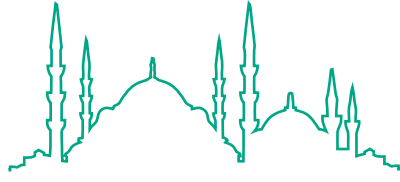
Karşılarında, ortadan dörtgen beton bir kolona bindirilmiş çatı altında 1.80 metre yükseklikte, boydan boya geniş bir su deposu vardır. Temizlik yeri derin gider yollu, oturma tahtalı ve 10 muslukludur. Gerisindeki uzun tahta kanepeler, oturup dinlenmek içindir. Buradan camiye girişe göre sağda delikli, taş tekneli ve musluklu bir tulumba ile önünde bilezikli bir kuyu, köşede zemininde çukurda ve bir aşçı tarafından kullanılmakta olan depo görülmektedir. Caminin bu cephedeki duvarları, çimento harçlı âdi taşlarla örülüdür.

Minare kible-doğu yönde, kaidesi taştan ve üstuvâni gövdesi dıştan sıvalı olup, şerefe çevresi demir parmaklıklı, külâhı kurşunlu, basamaklarının kapıdan itibâren 38'i tahtadan, 42'si ise taştan olmak üzere cem'an 80 tanedir.

Kible yön çevre duvarları ile avluya giriş kapısının üstü demir parmaklıklıdır. Minare kapısı yakınında ve mukabil baştaki iki büyük demir kapının üzerlerinde birer kabartma tuğra mevcut olup, bu kısımdaki sâha beton zeminlidir.

Avluya giriş ve kible cümle kapıları arasında, üç tarafı pencereli ve kapılı dörtgen bir kulübe mevcuttur. Cami, 2.000-2.200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YALCUZÂDE CAMİİ

iki odalı imam meşrutâsı, sol tarafında, yani doğusunda çift camlı bir pencere görülür. Son cemaat yerine inilince mahfel merdiveninin altında, cümle kapısının solunda tek pencere ve tek kanatlı kapılı odanın dışındaki sağ sâha 4.00x4.70 metre genişliğindedir. Sağında birkaç basamakla çıkılan temizlik yeri bulunmaktadır.

Çini zeminli 3.70x5.50 metrelik sâhanın ortasında altıgen ve 6 musluklu, suyu tulumba ile çekilen şadırvanın çevresi derin gider yollu ve demir ayaklı birer oturma tahtalıdır. Çatısı beton, kuzey ve batı yönleri beton parmaklıklı olup, kenarlarında birer uzun tahta kanepeler mevcuttur. Bâninin kabri şadırvanın kiblesinde ve şadırvanlı sâha da sokaktan iki metre kadar yüksektedir. Buradan son cemaat yerine dönülürken, sağdan on beton basamakla aşağıdaki iki helâya inilmektedir.

Ayakkabılık 19 camlı bir camekânla son cemaat yerinden ayrılmıştır. Dış kapının kemeri üstünde 3 tane üçgen cam ve dış yönünde de şekilli bir demir parmaklık mevcuttur. Mahfel merdiveninin kapısı ile dış kapının doğusunda, yedisi sabit 11 camlı bir pencere vardır.

Cümle kapısı 1.60x2.50 metre ölçüde sanatlı, kalın doğrama, tablalı ve boyalıdır. Maksûreler 2.50x2.35 metre sâhalı ve önleri parmaklıklıdır. Soldakinde çift kapaklı bir de dolap görülmektedir.

Minare kapısı sağda, yapısı Horasan harçlı tuğla ile örülü, şerefesi demir parmaklıklı, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı da 43 tanedir.

Cami 5.20x11.00 metre sâhalı ve duvarları da 70 santim kalınlıktadır. Mihrap yarı üstüvâni gömme, yağlıboya tezyinatlı ve 1.80x3.60 metre ebadlı, minber 7 basamaklı ve 0.70x2.70 metre ölçüde olup boyalıdır. Tavanı beton, çatısı ise yeni kiremitlidir.

Işık için tavanın köşelerinde üçer ampulle birerden 4 askı, mihrap önünde bilûr bir avize, mihrapta şişeli iki, mahfelin altında dört karpuz, duvarlarda mavi çanaklı dört, son cemaat yerinde de bir sâde ve bir de karpuz ampul mevcuttur.

Cami, 130-150 cemaat alabilir genişliktedir.

Galata'da Azapkapı civarındaki sırtta, bu nâmdaki mahallededir. Yaptıran Hacı Ömer Efendi 895 (1490) yılında ölmüş ve caminin batı avlusuna gömülmüştür. Yapılış tarihi belli değildir.

Camiye kuzeydeki son cemaat kapısından girilir. Sol yöndeki üç basamakla çıkılan sahanlıktan 16 mozaik basamakla mahfele ulaşılmaktadır. Ortası dikdörtgen çıkmalı mahfelin sâhası 3.00x5.20 metredir. Merdivenin üst sağ yönünde

YOLCUZÂDE CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

YUSUF AĞA CAMİİ

Boğaziçi'nde Rumelikavağı Dere Sokağı nihayetinde, fevkani, alt katı depo ve bodrum durumundadır. Yaptıran, Avcı lâkabıyla anılan Sultan IV. Mehmed'in annesi Hatice Turhan Valide Sultan'dır. İstanbul Eminönü'ndeki Yeni Cami'nin Safiye Sultan'dan kalan kısmını da tamamlayan Valide Sultan, bu camiyi kardeşi Yusuf Ağa için yaptırmıştır.

Ölümü 1094 (1683) yılında olup, merkadi Yeni Cami türbesindedir. Caminin yapılışı tabii bu tarihten öncedir, fakat yılı belli değildir. Sonradan harab olarak uzun yıllar metrûk durumda kalan cami, hayırsever halkımızın bağış ve yardımlarıyla imar edilmiş bulunmaktadır.

Avlu kapısı batı yönünde olup 1.30x2.20 metre ölçülü ve kalın doğramadır. Beton zeminli avlunun ortasında demir kapaklı büyük bir kuyu görülür. Karşıda, kuzeybatı köşesinde gider yollu, oturma yerli, üç musluklu ve suyu kuyudan turlumba ile çekilen bir taştekne vardır. Kible yönünde alt kattaki deponun doğu cephesinde, bodrumun iki başında birer kapısı bulunmaktadır.

Son cemaat yeri kapısına 7 basamaklı beton merdivenle çıkılmaktadır. Önündeki ayakkabılık 1.50x2.00 metre sâhalıdır. Batı ve kuzey yönleri 28'er camlı ve üstü yeni kiremitle örtülü olup, sayalıktan bir basamak yüksekteki kapının ölçüsü 1.70x2.40 metre ebadında, kalın, tablalı doğrama ve boyalıdır. Son cemaat sâhası 2.60x8.80 metre genişliğindedir. İki yan cephede onikişer camlı 1.15x0.86 metre ebadlı birer pencere vardır. Duvarları dıştan tahta kaplamadır.

Mahfele son cemaat yerinin solundan 12 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 4.80x8.80 metre olup, kuzeyindeki sekizer camlı üç pencere 0.90x1.60 metre ebadlıdır. Önden iki ince ve ortadan da dört kalın direk desteklenen mahfelin önü parmaklıklıdır. Sağ duvara dayanmış dört büyük ahşap kafesi Ramazan aylarında kadınların Teravih namazı kılmalarına tahsis edildiği zaman, parmaklıkların gerisine tesbit edilerek kullanılmakta, öbür vakitlerde ise geriye alınmaktadır.

Cümle kapısı 1.60x2.25 metre ölçüde, tablalı, kalın, boyalı ve doğramadır. Maksûreler 1.50x3.30'ar metre sâhalıdır. Sağda minarenin kapısı vardır. 21 basamaklı minarenin yapısı Horasan harçlı taş ve tuğladan örülmüştür. Şerefesi demir parmaklıklı ve külâhı sıvalıdır.

Tavan boyalı ahşap, merkezinden bir küçük, kürsünün önünden de daha küçük bir avize ile öbür üç köşeden birer topkandil sarkmaktadır. Çatı adi kiremitlidir.

Y U S U F A Ğ A C A M İ İ

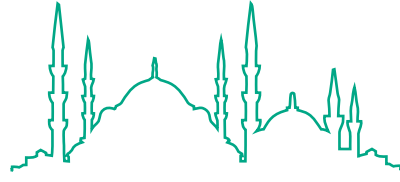
Caminin sâhası mahfelin aynı 4.80x8.80 metre, mihrap yarı üstuvâni gömme ve 2.00x3.80 metre genişliğinde, minber 9 basamaklı ve ahşap olup 0.82x2.50 metre ebadlı, kürsü kible yön sol köşede ve 4 sabit basamaklıdır.

Maksûrelerin kuzeylerinde 1.30x1.30 metrelik dörder camlı iki pencere vardır. Esas pencereler onikişer camlı, 1.20x2.35'er metre ölçülü ve üç yönde ikişerden 6 tane olup, zeminleri tahta kaplamadır. Bütün ahşap kısımlar yağlıboyalı ve temiz bakımlıdır.

Avlu kapısının dış karşısındaki ev, imam meşrutâsıdır. Bu evin üst tarafında, sokağın sol yönünde büyük hazneli bir akarçeşme mevcuttur.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ZEKERİYA KÖYÜ CAMİİ

Boğaziçi'nde Sarıyer-Kilyos asfaltının sol tarafında, Uskumruköy'ün berisinde, 5.00x5.00 metre sâhalı, tuğla minareli ve 60 ilâ 70 cemaat alabilir genişliktedir. Yaptıran, Çelebi Şeyhülislam diye anılan Hoca zâde Mehmed Efendi'dir. Bu zât Osmanlı şeyhülislamlarının 22'ncisi, Tacüttevârih adlı güzîde eserin müellifi ve bu âlî makamı ihraz edenlerin ilim ve faziletle mümtaz olanlarından meşhur Koca Sa'düddin Efendi'nin oğludur. Kendisi 24. şeyhülislam olup, babasıyla aralarında Sunullah Efendi meşihatte bulunmuştur.

Mehmed Efendi 975 (1568)'de doğmuştur. Bu tarihte babası Bursa'da Yıldırım Bayezid Medresesi müderrisi imiş. Mehmed Efendi de önce müderrislikler ve kadılıklarda bulunduktan sonra Rumeli Kazaskerliği'ni ihraz etmiş ve 1010 (1602) tarihinde ilk defa ve arada bir müddet çekilip, dördüncü defa şeyhülislam olan Sunullah Efendi'nin azli üzerine tekrar bu makama geçirilmiştir. İki defadaki meşihati 7 senedir. Ölümü 1024 (1615)'de, kabri ise Eyüp'de, babasının hemen yanındadır.

Caminin, yaptıranın vefatından kaç sene önce yapılmış olduğu bilinemiyorsa da, 370-380 yıllık sayılabilir. Kapısı kuzeybatı köşededir. Ayak kabı çıkarma yerinden geçilip içeriye girilince maksûre sol yönde, sokaktan bir merdivenle çıkılan mahfel, bütün kuzey cephe boyuncadır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü betondandır. Tavanı da yine beton ve çatısı ise kiremitlidir.

Doğu, batı ve kible yönlerde; altta dörder büyük, altışar küçük dörtgen camlı, üstte ikişer büyük ve üzerleri yine altışar dörtgen küçük camlı, ikişerden 6 pencere bulunmaktadır. Cami geceleri lüks lambasıyla aydınlatılmaktadır.

Minaresi üstuvâni gövdeli, şerefe çevresi duvarlı, peteği ince, külâhı sıvalı ve 16 basamaklıdır.

Camiyi Pertevniyal Valide Sultan da tamir ettirmiş olup, onarım tarihi belirsizdir. Yapı 100-120 cemaat alabilir genişliktedir.

Kasımpaşa'da Tersane Camii ile İbâdullah Camii arasında, Hasköy asfaltı üzerinde, dört cephesi de sokakla çevrili, ada durumunda ve fevkanidir. Yaptıranı Sivrikos Mehmed Efendi'nin kimliği, ölüm yılı ve nereye gömüldüğü ile mescidin yapılış tarihi belli değildir.

Cami 9.50x7.70 metre ve dış gerisindeki mahfel 4.20x7.50 metre sâhalıdır. Kible cephenin mihrap sağından itibâren batı köşesinin 45 derece kısımları kesik, yani eksiktir.

Mihrap kavis kemerli ve yarı üstuvânî gömme ve 1.50x2.00 metre ölçüde olup içi perde nakışlıdır. Kemerinin üzerinde çeşitli renklerde, pek küçük watlı 20 ampul, iki yan kısmında demir ayaklar ile şamdanlarda da ikişer ampul mevcuttur.

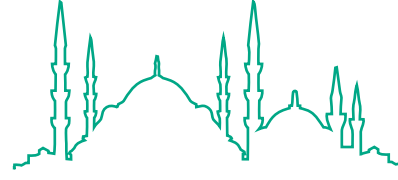
Minber 8 basamaklı, 0.80x2.70 metre ölçüde, mavi çita ve kırmızı zeminli, kapısı üzerindeki taşı oyma şekilli olup, alınlığında celî hatla "Ma'lem Ennehü..." Âyet-i Kerîmesi ve altında da "Kelime-i Tevhid" yazıları görülmektedir. Çardağı kısa ve kabartma motifli, külâhı dörtgen, alemi ise ahşaptır. Kürsü sol köşede, mavi zemin ve siyah yağlıboya çizgili, çanak kısmının çevresi 2.20 metre ve yerden yüksekliği 130 santim olup, merdiveni dayamadır.

Pencereler kiblede dörder camlı, birer metrekare ölçüde iki adet ve doğu yönünde yedisi sabit dokuzar camlı 1.50x1.90 metre ölçülü bir dikdörtgen olmak üzere, cem'an 3 tanedir.

Mahfele kuzeybatıdan 9 basamaklı tahta bir merdivenle çıkılır. Bir yanı ile mahfelin önü trabzanlıdır. Ortası hafif kavisli çıkma, yanları ve geri tarafta trabzanlarla bölünmüş kısmı müezzine, kalan sâha ise cemaate bırakılmıştır. Doğu ve batısında dörder camlı birer adet ve gerisinde de bir olmak üzere, cem'an 3 dikdörtgen pencere vardır.

Tavan sarı zemin, yeşil çitalı ve çatısı yeni kiremitlidir. Mihrap önüne bir küçükboy avize, ortaya beş çanaklı madeni bir askı, minberin soluna pembe bir kavanoz ile bir de fener biçimi abajurlu, dört tabla şekilli bir karpuz lamba ve mahfele de iki sâde ampul indirilmiştir.

Son cemaat yeri mahfelin altında, 6.30x3.60 metre sâhalı ve önü kafesli olup, kuzey ve yanları dörder camlı ve üç pencerelidir. Doğu cephesiyle kapısı ahşap kafeslidir. Caminin altındaki holün gerisinde müezzin meşrutâsı olan iki oda mevcuttur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ZİNDANARDI CAMİİ

Dış kapı doğu yönde, üç tablalı kalın, sanatlı, 0.80x2.30 metre ebadlı ve koyu yeşil yağlıboyalıdır. Ayakkabı çıkarma yeri, bir metrekare beton zeminlidir. Solundaki son cemaat yeri ile cami sâhalarına 11 beton basamakla çıkılmaktadır. Duvarların taş kısımları 60 santim kalınlığında olup, üst tarafları tuğladandır.

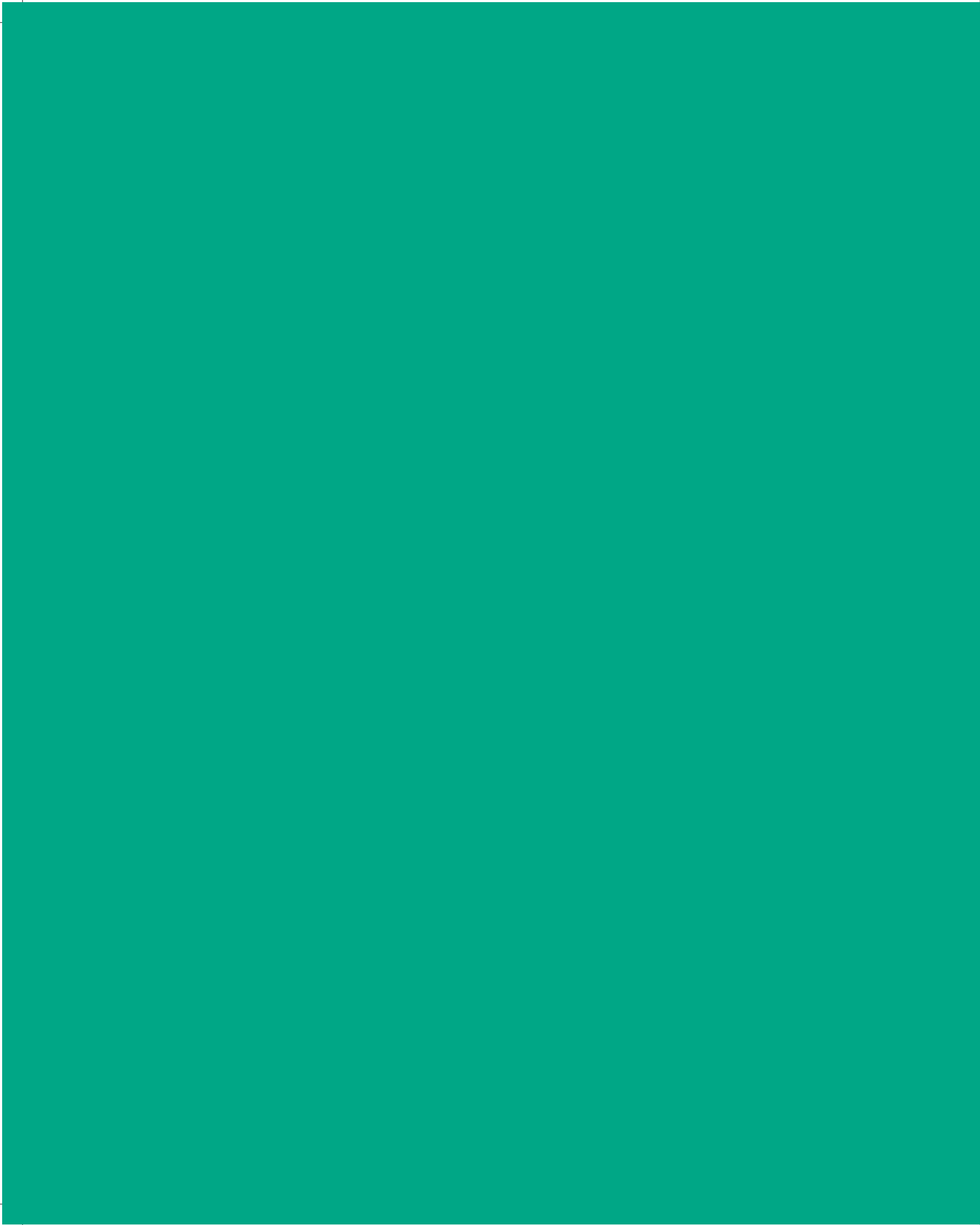
Minaresi kısa, şerefesi çatı hizasında, çevresi demir parmaklıklı, külâhı miğfer biçimli olup, 16 basamakla çıkılmaktadır.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

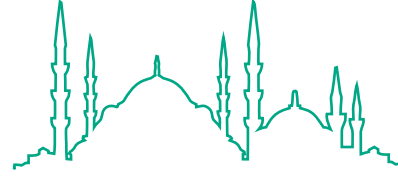
İSTANBUL CAMİLERİ

ÜSKÜDAR CİHETİ

Boğaziçi Beylerbeyi'nde İstavroz alanı denilen yerde, tünelin yakınındadır. Cami Hicrî 1000 (1592) tarihinden önce Bostancıbaşı Abdullah Ağa tarafından yaptırılmış ve kendisi bu tarihte vefat ederek Kısıklı'daki camiine gömülmüştür. Merhumun bir de Aksaray Langa civarında kubbeli yanık bir cami vardır. Yolların genişletilmesi sırasında bu cami yıktırılmış ve yerine de yenisi yaptırılmamıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ABDULLAHAĞA CAMİİ

Beylerbeyi'ndeki cami Sultan I. Mahmud ve I. Abdülhamid devirlerinde iki esaslı tamir görmüş, sonra “*Deli Abdullah*” denilmekle İkinci bilinen Abdullah Paşa tarafından genişleterek yenilenmiş ve daha sonra da Sultan Mahmud tarafından tekrar yenilenmiştir. Kapısı üzerindeki iki kıt'alık kitâbesinin tarih beyti şöyle bitmektedir:

*Olunsun bâbına âvize Rifat cevherîn tarih
“Bu ra'nâ camii tecdit kıldı Adlî Han Mahmud”*

Avluya iki duvar arasından, alt kısmı sac ve üstü parmaklıklı çift kanatlı demir kapıdan girilir. Sağda büyük bir çam ve birkaç meyve ağacı vardır. Batı avlunun geri yönünde, yani kible tarafında şunun-bunun beleşten oturmasına yarayan cami bitişiğinde bir ev bulunmaktadır. İmam ve müezzin meşrutâları camiden ayrı olup hemen civarındadır.

Caminin doğu yönünde, kapısı meydan cihetine açık ve çatısı adi kiremitli üç helâ ile bir idrarlık, kapının karşısındaki muazzam çitlembik ağacının da önünde gider yollu, beş musluklu, üç parça taş kapaklı abdest alma teknesi ve çevresinde birkaç cesim ağacın gölgelediği geniş bir sâha bulunmaktadır. Sayalık giriş kapısının karşısında ve minarenin kiblesinde yerden iki basamak yüksekte, tek kanat kapılı, dört camlı küçük bir pencereyi oturma odası mevcuttur.

Minare bu odanın solunda, cami bünyesinden ayrı olup kapısı iki basamak çukurda, taş-tuğla karışık yapılı, 50 basamaklı ve kurşunlu külâhlıdır. Kaidesinin sol tarafından musalla görülür.

Syalık kapısı doğu yönde, çevresi 54 camlı, çatısı çinko örtülü, zemininin yarısı beton ayakkabı çıkarma yeri, öbür yarısı ise sağ yönde ve hasır döşelidir. Camininin sâhası 11.20x10.00 metre ve duvarlarının kalınlığı 92 santimdir.

Mihrap dikdörtgen çerçeve içerisinde, yarı üstuvâni gömme ve 2.50x3.80 metre ebatlıdır. Minber 7 basamaklı ve 0.77x3.00 metre ölçüde olup çardak kapısı kafestendir.

Alt pencereler üçer alt camı sabit, yedişer camlı ve 0.82x1.48 metre ebadlı; kiblede 4, yanlarda ve kuzeyde ise ikişerden 6 olmak üzere cem'an 10 tanedir. Üst pencereler 1.08x1.90 metre ölçülü olup; kiblede 5, öbür üç yönde ise dörderden 12 olacak şekilde cem'an 17'dir. Mahfelin iki yan cephesinde birer pencere daha vardır.

Tavan ahşap olup, merkezinde bir pek büyük topkandille iki yönde birer asma petrol lambası ve duvarlardaki 6 abajurlu ampul, camiyi aydınlatmaya yeter durumdadır. Maksûrelerin iki yan kısımları geniş olup, cümle kapısı yanındakiler yarıyarıya vardır. Üzerlerindeki mahfeller de bu şekildedir. Mahfele sağ maksûreden 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılmakta olup, alttan 8 ahşap direk desteklidir.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

Üsküdar Sultantepe’de, Hacı Hasna Hatun Mahallesi’ndedir. Yaptıran zât, caminin kiblesi dışında gömülüdür. Yapılış tarihi cümle kapısı üzerindeki iki kıt’alık kitâbenin şu son mısraıyla ifadelendirilmiştir.

“Beyti Taat, Ma’bedi Ehli Hüdâ”

1054 (1545)

Esas bina ve minare kesmetaş yapılı, sâhası 9.50x9.50 metre ve duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Avlusuna, sokak kapısından 13 taş basamakla inilmektedir. Kapının üstü beton saçaklı, kapı demir parmaklıklıdır. Son cemaat kapısı 1.60x2.50 metre ölçüde kalın doğrama, ayakkabı çıkarma yeri mermer zemin ve 1.90x1.70 metre genişlikte, son cemaat yeri dörtgen tuğla zeminli, sağ yönde ve 1.90x5.00 metre sâhalıdır. Sol yön 16 camlı müezzin odası olup ebadı 1.90x4.50 metre, iki tarafının kuzey cepheleri 16’şar camlıdır. Minare kapısı sağ yöndedir.

Cümle kapısı 1.60x2.60 metre ölçüde, kalın tablalı ve boyalıdır. Üzerindeki beş beyitlik kitâbeden caminin zamanla harabolup 30 yıl kadar içinde ibadet olunmaya cesaret edilemez durumda bulduktan sonra, ismi zikredilmeyen hayırsever bir zât tarafından yeni baştan (1292) yılında imar ve ihyâ edildiği okunmaktadır.

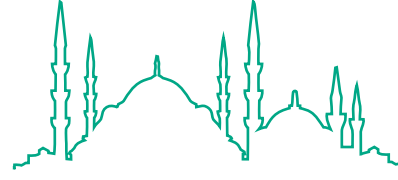
Minare 52 basamaklı, gövdesi 20 yüzlü, zarif görünüşlü, külâhı kurşun kaplı ve boğumludur.

Maksûreler sağ taraftaki 2.30x3.15, solda olanı ise mahfele çıkılan 15 basamaklı ahşap merdiven sebebiyle daha dar ve 2.30x1.65 metre sâhalıdır. Mahfelin ortası çıkmalı, ölçüsü 2.35x7.00 metre olup, kuzey yönü dörder camlı 1.00x1.15 metrelik dört pencerelidir.

Pencereler 1.15x2.50’şer metre ebadında; doğu yönde 4, batıda 3, kiblede 2 dikdörtgen ve sekizer camlıdır. Kuzeyde 1.00x1.60 metre ölçüde iki dikdörtgen pencere vardır.

Mihrap som mermerden sâde güzel ve tak biçimli, 3.35x3.70 metre ölçülü, minber altıgen kaideli, mermer yapılıdır. Son köşesi çift 2.35x3.70 metre ölçülüdür. Son köşesi 8 kolona oturtulmuş orijinal şekilli, 9 basamaklı ve 0.72x3.00 metre ebadındadır. Kürsü sol cephe ortasına tesbitli, ahşap ve yağlıboyalıdır.

Tavanın boyalı göbeğinde büyük bir topkandil ve mihrap karşısında da billûr bir avize asılıdır. Şamdanlar üzerinde birer abajurlu, köşelerde birer sâde ampulle yan duvarlarda iki ve maksûrelerin önünde de ikişer sâde ampul görülmektedir. Çatı yeni kiremitlidir. Pencereler dıştan demir parmaklıklılı, zeminleri küfeki döşelidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ABDÜLBÂKİ EFENDİ CAMİİ

Kuzey yön avlunun doğu köşesinde, çift musluklu bütün bir mermer abdest teknesi mevcuttur. Önü giderlidir ve yanında iki helâ ile teknenin yanında gerektiğçe kullanılır mermer bilezikli bir kuyu vardır. İmam ve müezzin meşrutâları geri taraftadır. Bâni Abdülbâki Efendi'nin mezar taşı 1142 (1730) tarihlidir. Bu zâtın Aziz Mahmud Hüdâyî Efendi'nin damadı olduğu ifade edilmiştir.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Büyükada vapur iskelesinin üst tarafında, saat kulesinin solunda, Kıvılcım Sokağı'nın ilerisinde, canlı taşıma vasıtalarının (faytonların) toplandığı meydanın sağından Lonca Sokağı'na sapılınca, asfalt Şehbal Sokağı'nın solundaki Ada Camii Sokağı'nın sağ yönündedir. Yapılış tarihi 1313 (1896) olan cami hoparlör tesisatlıdır.

Kuzey yönde demir parmaklıklı, yoldan 7 basamak yüksekte bulunan 2.40x2.00 metre ölçülü avlu kapısından girilince karşıda iki yönlü, kenarları parmaklıklı ve 20'şer basamaklı mermer merdivenler ile sahanlığın altında dökme üstuvâni iki kolonla alt kattaki mescidin kapısı ve iki kuzey penceresi görülür.

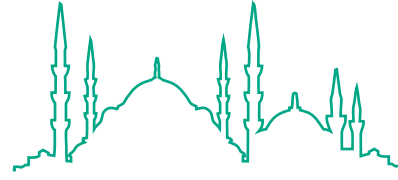
Sayalık 1.35x3.10 metre sâhalı olup zemini mermer, demir çerçevesi ve üç yönüyle üstü tamamen camlı dış kapı tablalı, (1.40x2.80) metre ebadında, kalın doğrama, boyalı ve kemeri yarım daire şekillidir. Son cemaat yeri 4.00x8.20 metre genişlikte olup, kapının iç tarafında bir metre karelik kısım muşamba döşelidir. Yanlarda birerden 2, kuzey cephesinde 2 hafif kavis kemerli ve 1.20x1.90 metre ölçüde 4 pencere vardır. Tavan ahşaptır ve merkezinde açık ve buzlu bir sırça balon asılıdır.

Mahfele sol taraf son cemaat yerinden 14 basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 4.30x8.20 metre, tavanı beşik örtüsü tonos kemerlidir. Önünde dökme 4 üstuvâni kolon bulunmakta olup kiblesi trabzanlıdır. Tavandan üç küçük topkandil indirilmiştir. Maksûreler 1.50x2.50'şer metre ebadlı ve önleri trabzanlı olup, kuzeylerinde dışları demir parmaklıklı altışar camlı birer pencere bulunmaktadır. Sol maksûrenin üstü müezzîn mahfelidir. Kapısı namaz dışında kilitlidir.

Üst pencereler 1.20x1.70'er metre ölçülü dört cephede üçerden 12 tanedir. İkişeri sabit 1.20x1.90'ar metre ebadlı ve altışar camlı, mermer zeminli, dört yönde ikişerden 8 alt pencere vardır. Tamamının dış yönleri demir parmaklıklıdır.

Cami tek sağır kubbeli, 8.50x8.50 metre ve fevkani sâhalı olup duvarları 64 cm kalınlıktadır. Kubbede şişeli, billûr zincirli ve çemberi on ampullü bir avize asılıdır. Cümle kapısı hafif kavis kemerli 1.40x2.30 metre ölçüde tablalı, kalın ve boyalı doğramadır.

Mihrap derin üstuvâni gömme, 2.40x3.50 metre ölçüde ve nakışlıdır. Minber şekilli oyma kafesli, ahşap ve zarif tezyinatlıdır. Ölçüsü 0.80x2.60 metre, yüksekliği 6.25 metre ve basamak sayısı 7'dir. Kürsü dörttebir daire biçiminde olup sol köşeye tesbitli, çevresi 1.70 metre, beş ayaklı, oymalı üç kemerli, etrafı şekilli kafesli ve her yönü nakışlıdır. Kubbenin içerisi ile bütün duvarlar nakış ve panolarla süslenmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

II. ABDÜLHAMİD CAMİİ

Minare kapısı avluda, yapısı alemine kadar kesmetaştan, dörtgen kaideli ve üstüvâni gövdeli, 60 basamaklıdır. Alt kattaki mescit giriş kapısı, sahanlığın altında sarı renk yağlıboyalı doğrama olup ölçüsü 1.30x2.50 metre ve üst tarafı da üç sabit camlıdır. Mermer zeminli ayakkabı çıkarma yeri 1.50x1.80 ve iç kapı önündeki sâha 1.50x2.50 metre hasırlıdır. Dış kapının iki yanında, altışar camlı pencerelerin tıpkısı birerden 2 ve mescid sâhasının üç yönünde de ikişerden 6 olmak üzere hepsi 8 tane pencere bulunmaktadır.

Avlu beton zeminli, çevre duvarları demir parmaklıklıdır. Musalla minarenin kibleindedir. İmam ve müezzin meşrutâları kible avluda, önü bahçeli ve çatısı yeni kiremitlidir. Bu yönden avlunun üst sokağa açılmış bir kapısı daha vardır. Batı avluda cephe boyunca pavyon şeklinde yeni yapılmış binaların kuzey başında Büyükada Camii'ni Yaşatma ve Genişletme Derneği yanında mozaik zeminli, müşterek kapılı 4 helâ, 2 idrarlık ve lavabolu kısmın girişinde kontrplak ayrı bir kapıcık vardır.

Temizlik yeri derin gider yollu, 6 musluklu, kible ve batı yönlerde beton ayaklar üzerinde uzun iki oturma tahtalı olup, duvarlarının yerden 120 santimlik kısmı beyaz fayans kaplamalıdır. Çatısı adi kiremitli pavyonun solunda gasilhâne ve bir de eşya deposu bulunmaktadır. Dış yüzünde yağmur suyu dolu sarnıçtan su almaya mahsus bir tulumba ile bitişiğinde mermer bir içme suyu deposu mevcuttur. Pavyonun temizlik kısmı üstünde buzlu camlı ve kapaklı bir ışık penceresi bulunmaktadır. Tavan baştanbaşa betondur. Avlu çevresini, çoğu yaşlı 10-12 santimlik çam ağaçları süslemektedir.

Bize hikaye edildiğine göre; camininin yapılışı sırasında Sürgün Adası nâmını taşımakta olan bugünkü Büyükada'da çoğunluk Hristiyanlardan olduğundan caminin yapılmasına engel olmak istemişler ve kaç defa temeli kazılmışsa da sabahları tekrar doldurulmuş olduğu görülmüş, bu sebeple İstanbul'dan 50-60 kadar hamal getirilerek ve elele tutuşturularak temelin çevresi esaslı bir çember durumunda duvarlarının örülmesi bitinceye kadar bekletilerek bu güzel ma'bed hayli zorluklarla vücuda getirilmiştir.

Camininin tarih kitâbesinin, Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girişinde fuzuli gayretkeşler tarafından sökülerek denize atıldığı da o tarihlerde işitilmişti.

Caminin sâhası 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da, Açıktürbe Sokağı ile Süm-
bülzade Sokağı'nın kavşak köşesindedir.
Yaptıran hayırsever zât mihrap önünde gömü-
lüdür. Camininin yapılışı 975 (1568)'dedir. Kar-
şı yönde Şeyhülislam Minkarizâde Yahyâ Efen-
di'nin türbesi vardır.

Dışkapı kuzeybatıdadır. İçeriye girilince
1.15x1.90 metre genişlikte mozaik zeminli ayak-
kabılık olup, 20 camlı camekânın kapısından
son cemaat yerine geçilir. Bunun sağında mi-
narenin kapısı görülür. Son cemaat yeri sâha-
sı 3.75x5.75 metre ve ön yönleri parmaklıklıdır.
Cami 7.25x7.50 metre, tuğla duvarlarının kalın-
lığı 72 santimdir.

Pencereler 1.06x2.20'şer metre ölçülü; kible
ve kuzeyde ikişerden 4 ve yanlarda da üçerden 6
olmak üzere hepsi altışar camlı 10 tanedir. Üst-
tekiler ise üç yönde sivri kemerli ve beşer camlı
üçerden 9 tane olup mahfelin doğusunda bir,
kuzeyinde ise üç tanedir.

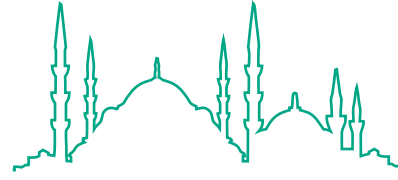
Mahfele, son cemaat yerinin solundaki dönen 15 ahşap basamaklı merdivenle
çıkılmaktadır. Sağında müezzin için kontrplaktan eğreti bir odacık vardır. Mahfe-
lin önü dokuz kafeslidir ve kadınlar için ayrılmıştır.

Minare 45 basamaklı, şerefe çevresi demir parmaklıklılı, külâhı kapak biçimin-
de ve çinko kaplıdır. Binanın çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Caminin Hüdâyi Mahmud Efendi Sokağı'na düşen kuzey cephesi dışına, ze-
mini sokakla aynı hizada ve üstünün betonu camininin alt pencerelerinden 25
cm yüksekte kalan tek katlı bir imam meşrutâsı, halkın bağış ve yardımlarıyla
yaptırılmıştır.

Avlu kapısının dışında, caminin batı duvarı önünde bir mezarlık bulunmakta-
dır. Kapı çift kanat demir tablalı ve üst tarafı parmaklıklılıdır. Bununla dış kapı ara
zemini beton ve tuğla döşeli olup, sol tarafında musluklu bir taş tekne vardır. Avlu
kapısının dış köşesinde bir akar çeşme mevcuttur.

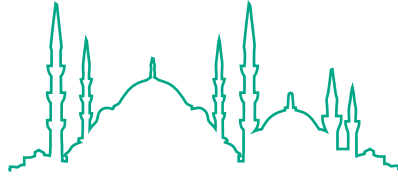
Cami 180-200 cemaat alabilecek genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

AHMED ÇELEBİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

AHMEDİYE CAMİİ

Üsküdar postane alanının ilerisinde, Gündoğumu Caddesi'nde Esbapçı Sokağı köşesinde, fevkanidir. Yaptıranı tersane emirlerinden Eminzâde Hacı Ahmed Ağa olup, 1149 (1734) yılında vefat ederek buraya gömülmüştür. Camiye minber ve kürsü konulduğu zaman Bursalı Şeyh İsmail Hacı Efendi ilk Cuma vâizi olmuş ve bu zât da 1137 (1725)'te irtihal ile Bursa'daki zâviyesine defnolunmuştur.

Cami dört köşe planlı, kesmetaş duvarlı, 8.00x8.00 metre ebadlı ve tek kubbelidir. Kubbe dört duvarla, köşelerdeki yelpaze şekilli askılardan teşekkül eden kasnak üzerine oturtulmuştur. Duvarlarının kalındığı 90 santimdir.

Avlusuna sokaktan çift kemerli kapısından kible ve doğu yönlerine 10 küfeki basamaklı merdivenlerden çıkılır. Karşıda on hücreli bir medrese olup, sol yöndeki camiye bitişik 5.30x3.10 metrelik sâhalardan, yine sol köşede bulunan üstü tavanlı ve oluğu saçaklı temizlik yerine girilmektedir. Buradan sokağa açılmış pencerele- rin önlerinde cemaatin oturup dinlenmesi için iki taraflı uzun adi tahtadan kanepeler bulunmaktadır. Sâhanın önü ve kapısı demir parmaklıklıdır. Abdest almaya mahsus taş teknenin iki musluğu ve gerisinde 2 ve sağında da dörder camlı 1 tane olmak üzere toplam 3 pencere bulunmaktadır. Bu yerin genişliği 2.50x3.20 metre olup, sağ yönünde 1.50x2.50 metrelik kısımda tekneye su çekmek için bir emme basma tulumba mevcuttur.

Son cemaat yeri tulumbanın sağ tarafındadır. Kibleye karşı 1.50x2.30 metre ölçü- lü kemerli ve söveli kapıdan girilince küçük bir ayakkabı çıkarma yeri vardır. Kuzey cephesi tahta kaplı son cemaat kapısı karşısında 6 ensiz camlı bir kapı ile sağ yönün- de üstte enlemesine dört, altta da boylamasına üç camlı iki pencere bulunmaktadır. Geri tarafı, caminin kible köşesine kadar çiçekli ve şimşirli bir bahçe halindedir.

Son cemaat yeri 3.70x2.50 metre sâhalı olup zemini hasırlıdır. Buradaki 18 cam- lı ve üst tarafı tahta kaplamalı bölümün içeri kısmı asıl son cemaat yeridir ki; sağ yönde çift kanatlı ve dört camlı cümle kapısı, bunun solunda yedişer camlı ve 5x8=40, üstünde de 6x7=42 gözlü demir parmaklıklılı birer pencere ile solunda bir mihrapçık ve nihayetinde mahfele çıkılan 14 tahta basamaklı merdiven, merdive- nin alt başı solunda da sekiz camlı dikdörtgen bir ve kuzey cephesinde de tıpkısı daha dört olmak üzere, cem'an 5 pencere mevcuttur.

Cümle kapısının solunda, 1.75 metre eninde ve üzeri boydanboya hafif kavis çıkmalı mahfel bulunmaktadır. Cümle kapısının kemeri üzerinde dörtbuçuk

satırlık Arapça ibâreli ve celî sülüs hatlı kitâbenin son beyti, ebced hesabıyla 1134 (1722) tarihini tesbit etmektedir.

Mihrap klâsik, minber ve kürsü zarif, oymalı, sanatlı ve som mermerdendir. Caminin bütünü emek ve sanat bakımından çok değerli üstüne titrenmeye lâyık eserlerimizdendir. Mihrabın üstünde üç renkli iki alçı ve bunların dış tarafında da beynî şekilli küçük iki alçı pencere vardır.

Kubbe sekiz köşeli ve her köşesi sekizer camlı birer pencerelidir. Doğu ve batı kible cephelerde, altı üstlü yedişer camlı dikdörtgen şeklinde ikişerden dört pencere mevcuttur. Kubbede büyücek billûr bir avize, köşelerde de dört avizecikle dört karpuz ve bir de fener biçimi abajur ampul asılıdır.

Avlu kapısından Gündoğusu Caddesi'ne inilirken, kesmetaş çevre duvarlarının yukarıda kaydettiğimiz dört açık penceresinden itibâren yüksekliği biraz azalarak $5 \times 9 = 45$ gözlü beş ve bunlardan biraz daha büyücek iki olmak üzere, köşeyi döndükten sonra $12 \times 15 = 180$ gözlü bir açık pencere görülür. Soldaki kitâbesiz klâsik muazzam akar çeşmeye gelinir. Solunda 18 yüzlü ve kesmetaş yapılı minare yükselmektedir. Şerefesinin çevresi kafesli mermer korkuluklu, peteği kısaca, külâhıysa kurşunludur. Kapısı mahfelin solundadır.

56 basamaklı minarenin solunda bir dükkâncık vardır. Caminin kiblesi dış köşesindeki 42 gözlü açık pencereden sonra, medreseye doğru bir sıra yarım daire kemerli altı tane mermer ve $9 \times 14 = 131$ gözlü açık pencere daha görülmektedir. Bu pencerelerin bitiminde çift katlı, önü revaklı, altında zarif arabesk başlıklı ve çerçevesi kabartma çiçekli kitâbenin ve aynataşının arasında yelpaze şekilli ve mermer işçiliği sanatının güzîde bir örneğini veren medrese kapısıyla solunda üç cepheli, geniş saçaklı mermer yapılı ve dökme parmaklıklı sebil, bu yüksek değerli mecmuayı tamamlamaktadır.

Medrese kapısının iç yön sağ tarafında kalın demir parmaklıklı pencere ve yanındaki kapının gerisinde 4.00×4.00 metre sâhalı oda görülür. Solunda da sebilin kapısı bulunmaktadır. Odanın yanbaşındaki kapıdan üst kat merdivenine geçilir. 2.00×7.70 metre genişlikteki üst koridordan bir basamak yüksekteki medresenin taş döşeli geniş avlusuna girilir. Köşede mermer ve büyük ağızlı kuyu görülmektedir.

Koridorun sol tarafında dört kemerli revak sâhasının üstü beşik örtüsü tavanlı olup altında da gider yollu, muslukları koparılmış abdest alma yeri ve sağında da çamaşırhane mevcuttur. Bunun bitişiğinde ise şimdi pek bakımsız ve onarıma muhtaç şekilde kible yöndeki 5 hücre ile batı yönde görülen, önü demir çerçeveli camekânla kapatılmış öbür 5 hücre imaret durumuna konulmuş olup, fakirlere yemek dağıtılmaktadır.

AHMEDİYE CAMİİ

Medrese odalarının bu iki cephesiyle sebilin bitişindeki çift katlı revak ve kubbeli dersane ile kütüphanenin iç duvarları arasında bulunan geniş sâha birçok ağaçla, şimşir ve çiçek tarhlarıyla bezelidir. Bu sâha caminin son cemaat kapısının taşlık zemininden 50-60 santim yüksektedir.

Cami, 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde Beykoz'un 5 km gerisinde, Karakulak Suyu asfaltının solundaki kaldırımli yolun 150 adım kadar içerisinde bir tümsek üzerindeki kabristanın alt tarafında, fevkanidir. Sâhası 7.10x9.40 metre ve tuğla duvarlarının kalınlığı 20 santimdir.

Yaptıran, I. Sultan Ahmed devri Harem Kethudâlarından Canfedâ Hâtun'dur. Karagüm-rük'teki cami 993 (1585) tarihli olduğuna göre, bu caminin de aşağı yukarı 10. Hicrî asırda (Milâdî 16. yüzyıl) yapılmış olması kabul edilebilir. Bâninin nerede gömülü olduğu bilinmemektedir. Bu köyde bir de hamamı vardır. Cami son defa 1288 (1872)'de onarılmış ve minarenin bu defaki yapılışında da caminin şurası-burası tamir edilmiştir.

Dış kapı 1.70x2.70 metre ölçüde düz ve kalın ahşap, yeşil yağlıboyalı olup, son cemaat yerlerinden sol cihetteki 2.75x3.75 sâhalıdır. Sağ taraftakinin ebadı ise 1.25 metre daha kısadır. Minare kapısı ve mahfel merdiveninin kapısı sağ yöndedir. Ayakkabı çıkarma yeri 1.70x1.90 metre genişliktedir. Cümle kapısı kalın doğrama, 1.30x2.15 metre ölçülü ve boyalıdır.

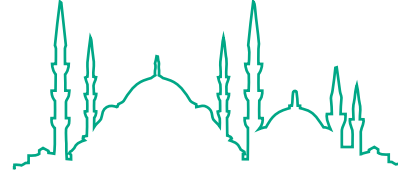
Maksûreler 1.40x3.80 metre ebadlı olup, üstlerindeki mahfel yerden tavana dayanmış dört ahşap direğe bağlıdır. Önü kafesli, doğusunda 1 ve kuzeyinde de 4 tane dörder camlı 0.92x1.06 metrelik 5 dikdörtgen pencere vardır. Mihrap yarı üstuvânî gömmedir ve ölçüsü 1.30x2.20 metredir. Minber 9 basamaklı, ahşap, 0.76x3.10 metre, yanları geometrik oyma şekilli ve yeşil yağlıboyalıdır.

Minare 40 basamaklı, kalın gövdeli, kısa petekli ve külâhı kurşunlu olup, 1369 (1950) yılında hayırsever halkımızın bağış ve yardımlarıyla yeniden yapılmıştır.

Pencereler altışar camlı 0.92x1.60'ar metre ölçülü; kiblede 4, yanlarda ve kuzeyde ikişerden 6 olacak şekilde hepsi on tanedir. Tavan ahşap, çatı adi kiremitlidir. Tavanın ortasında bir büyük, köşelerde ise birer küçük topkandil asılı olup, mihrapta iki tane üçlü ve iki de tek ampullü duvar lambası bulunmaktadır.

Minarenin batı yön bitişiğinde duvarları tahta kaplamalı, beton zeminli avludan iki basamak yüksekte, kible ve doğu yönlerinde dörder camlı ve ikişer sürme pencere ile bir oturma odası ile kuzeydoğu avlunun gerisindeki sed üzerinde Akbaba Mehmed Efendi'nin tarihsiz muazzam kabri vardır. Bu zât Fatih ile gelen gazilerdenmiş.

Kuzey yönde camininin avlusundan 8-10 taş basamakla çıkılan köyün sed-mezarlığı cesim ağaçlarla kaplanmıştır. Musalla taşı caminin tahta kaplamalı dış

İSTANBUL CAMİLERİ

AKBABA KÖYÜ CAMİİ

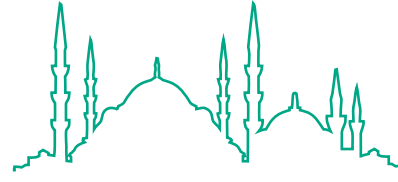
duvarları önünde olup, kaplamalar ve saçaklar yağlıboyalıdır. Tabutluk ise alt kattadır. Burası aynı zamanda odun deposu işini görecektir büyüklüktedir.

Oturma odasının batı yönünden beş basamakla inilen alt avluda tekneli bir akar çeşme, karşısında çatısı kiremitli ve bir basamak daha çukurda gider yollu, üç musluklu ve depolu bir temizlik yeri ile bunun batı tarafında çatıyla kapısı ayrı bir helâ ile hemen yanında da tahta perdeyle ayrılmış bir kadınlar helâsı bulunmaktadır.

Cami 160-180 cemaat alabilir sâhalıdır.

Üsküdar-Şile caddesinin 20. kilometresinde, minibüslerle 35-40 dakikada ulaşılan 130 evli, 800 nüfuslu ve Taşdelen maden suyu ayarında bol sulu, havadar köyün ortasındadır. Cami, kiliseden çevrilmedir. Ahâlisi yalnızca dağdan odun taşıyıp satmakla uğraşır ve boş zamanlarını da kahvelerde oyunla geçirir. Sâkinleri, 93 (1876) Savaşı sırasında gelen Batum ve civarı göçmenlerinden imiş.

İSTANBUL CAMİLERİ
ALEMDAĞ KÖYÜ
CAMİİ

Caminin avlu sâhası 90x120 metre ve duvarları taştandır. Yapı doğu-batı istikametinde, çatısı boydan boya yarı üstuvânî kemerli, üstü beşik örtülü ve adi kiremitlidir. Sâha ölçüsü 10.30x21.00 metre olup, avlusu ise binanın yaklaşık 8-10 misli genişliğindedir.

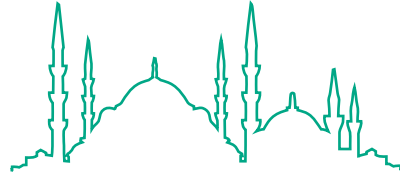
Giriş kapısı muazzam mermer sövelere bindirilmiş kemerli olup, alınlığında kireç sıva altında kalmış ve Ermenice yazılmış kitâbeli, kanatları kalın demirden, çifte tablalı ve 1.50x2.50 metre genişlikte, batı cephesindedir. Son cemaat yeri iki yanda 2.20x3.00'er metre sâhalı, beton zeminli ve kilimlidir. Ayakkabı çıkarma mahalli 1.80x3.00 metre beton olup, ön yarısı hasır döşelidir. Üstü kadınlar mahfelidir ve önü camekânlıdır. Mihrap taş duvarlı ve 90x1.20 metre, hafif gömme ve basit yapılıdır. Minber 6 basamaklı, yanları oyma şekilli, kapısı sade, çardak ve külâhı kısa, kürsü ise dayama merdivenli ve yeşil yağlıboyalıdır.

Pencereler 1.00x2.00'şer metre, taş söveli; birer tanesi dış kapının yanlarında, ikisi karşı cephede yani doğuda, ikisi mihrabın sağında ve bir tanesi sol tarafında, üçü kuzeyde caminin içinde ve biri de son cemaat kısımlarında olacak şekilde cem'an 11 tanedir. Bunlar 6'şar ve 8'er camlı, 1.00x2.00'şer metre ölçülü olup, dışları demir parmaklılıdır. Üsttekiler dış kapının alınlığı üzerinde ortadaki olanı uzun, iki yandakilerse kısa ve aynı biçimde 3 tane, nihayet doğu cephede de dairesi bir küçük pencere mevcuttur. Bunların bazısı dört, bir kısmı altı veya sekizer camlı, içten kemerli ve dışarı dikdörtgendir.

Minare doğu kible köşede, temel ve kaidesi dörtgen, gövdesi tuğla yapılı, çanaklığı kademeli, şerefe çevresi oymalı, peteği kısa, külâhı boğumlu, ortadan ışık menfezli ve alemlî hilâl biçimlidir. Basamakları taştan olup, cem'an 41 tanedir.

Temizlik yeri caminin dış batı kible köşesinde olup, üstü adi salaş ve yeni kiremit örtülüdür. Beton zeminli ve oturma tablalı, kapaklı beton teknesi çift musluklu giderlidir. Caminin kible yön dışında, minibüslerin beklediği kahvenin karşısında iki nefis içme suyu çeşmesi gürül gürül akmakta ve bu sayede köy halkının ihtiyacını karşılamaktadır. İmam meşrutâ evi birinci çeşmenin yakınında olup, bina ahşap ve iki katlıdır. Helâlar caminin kuzeydoğu avlusunda, tahta yapılı, üstü örtülü ve çukurludur.

Cami 350-400 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ALİ ÇAKMAK CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı ilerisinde, Hasip Paşa Çiftliği diye anılan yerde, Namazgâh ve Ümraniye semtlerine hâkim sırt üzerindedir. Cami, hayırsever halkımızın bağış ve yardımlarıyla ve Ali Çakmak'ın delâlet ve muavenetiyle 1956 yılında yapıp ibadete açılmış, ancak minaresi iki sene sonra yaptırılmıştır. Sâhası 150-160 cemaat alabilir genişliktedir.

Dış kapı çerçevesi ile sağ ve sol taraflar 64 camlı camekân durumundadır. Yanların ölçüleri 1.75 metre ve kapının ebadı 1.70x2.20 metredir. Son cemaat yerinin zemini tuğla renginde beton olup sağ yönünde minarenin kapısı, sol tarafında ise 13 basamaklı mahfel merdiveni bulunmaktadır. Minare betondan, şerefe korkuluğu oyma kafesli ve basamakları 34 tanedir.

Sağ yön cemaat yeri 2.40x2.90, asıl ciheti 2.40x1.90 metre ve iç dış kapılar arasındaki ayak kabılık sâhası 2.40x2.20 metre ölçüdedir. Tavan ahşaptır. Mahfel 3.00x7.50 metre genişliktedir. Merdivenin üst basamağının hemen sağında, iç içe girilen iki öğrenci odası vardır. Bunlardan biri 2.40x4.70, öbürü ise 2.40x1.80 metre ebadlıdır.

Cümle kapısı boyalı, geçmeli sağlam ve 1.50x2.00 metre ölçülüdür. İki tarafında, yani maksûrelerin gerisinde 0.75x1.00'er metrelik iki pencere mevcuttur. Maksûrelerden sağdaki 2.80x2.80 olup, soldaki otuz santim daha kısadır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve çıkmalı, ölçüsü 1.20x2.00 metre ve çevresi çerçeve şeklindedir. Minber ahşap, 10 basamaklı, 0.84x2.50 metre ebadında olup kürsü sıvalıdır. Camii, petrol ve lüks lambalarıyla aydınlatılmaktadır.

Pencereler kavis kemerli; altta kible yönünde üç ve yanlarda da birerden iki olmak üzere, cem'an 5 tanedir. Üsttekiler kemerli ve çift çerçevesi, 0.55x1.00 metre ölçüde; mahfelin doğu ve batısında birer, caminin kiblesinde üç ve yanlarında da birerden iki olacak şekilde hepsi 7 tanedir.

Avluda minarenin karşısında beton ve büyük bir su deposu, etrafında 5 musluğu bulunan bir temizlik yeri ve sağ yön kible köşede de cami irâdı bir bakkal dükkânı vardır. Caminin inşa ve ikmâli için 1956-1959 yılları arasında 17.000 lira kadar bir para toplanmış olup, masrafın hayli kısmını Ali Çakmak sağlamıştır.

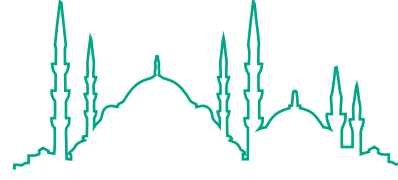
Boğaziçi Anadolu kavağı'nda, çarşı yakınındadır. Yaptıranı Midillili Hacı Ali Reis ve caminin yapılış tarihi 1001 (1593) senesinde olup, bânisinin kabri mihrap önündedir. Civar-daki kaleden 32 yıl önde yapılan caminin binası kârgir ve sağlam minaresi 40 basamaklı tuğladandır. Caminin birkaç sene evvelinden önce yapılmış son onarımı 1258 (1843) tarihinde, Hacı Mehmed isimli bir hayırseverin eliyle olmuştur. 1958-1959 yıllarındaki onarımı için hayırsever halkımızın bağışları 17.500 lirayı aşmıştır.

Ayakkabı çıkarma yeri renkli mozaiklerle döşelidir. Son cemaat yerine dış kapıdan girilince, üzerindeki mahfelin merdiveni sol nihayettedir. Sâhası, maksûrelerin önüne kadar 7.00x12.00 metredir. İç ve dış kısımlar birleştirilmiştir. Mahfelin iç kısmının merdiveni sağ maksûrede 11 basamaklı olup, ahşap sâhasının sol kısmı kadınlara ayrılmıştır.

Mihrabın iki tarafında birer tanesi altışar camlı ve öbürleri sekizer camlı üçerden 6, yanlarda yine üçerden 6, maksûrelerin gerilerinde ve iki yan cephelerinde ise ikişerden 4 olmak üzere, cem'an 16 pencere bulunmaktadır.

16 pencere camiyi çok iyi aydınlatmakta ve içinin bol ışık almasını sağlamaktadır. Pencereilerin 22'şer küçük kare camlı taç kısımları da bunu kuvvetlendirmektedir. Caminin tavanı yüksek, ehrâmî çatısı yeni kiremitlerde örtülüdür. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü zarif oymalı, ahşaptır. Külâhı armudi biçimlidir. Minaresi mahfelde 29 basamaklı ve hoparlörlüdür.

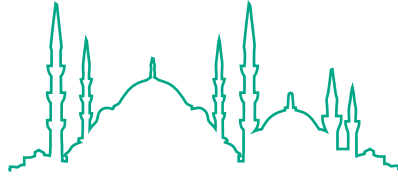
Cami 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ALİ REİS CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ALTUNİZÂDE CAMİİ

Üsküdar'da, Kısıklı tramvay yolunun Top-hanelioğlu mevkiinden ayrılan asfaltı üzerinde, tek büyük kubbeli ve kesmetaş yapılıdır. Sâhası 12.00x12.80 metredir.

Yaptıran, Altunizâde İsmail Efendi'dir. Sonradan paşa olmuştur. Caminin yapılış tarihi, avlu kapısı kemeri üzerindeki kitâbenin noktalı harflerle hesaplanan beytin şu son mısralarıyla ifade edilmiştir.

*Seng-i tarihi mücevher olsa şâyandır Senih
“Oldu İsmayl Efendi ma'bedi hayru'l-eser”*

1272 (1856)

Mihrap duvarının dışındaki üç beyitlik kitâbe, bâninin kimliğini de ihtiva etmekte ise de, bunun tarih mısraı 5 fazla tutmaktadır:

*Ricâli rütbe-i ûlâdan İsmâîyl efendidir
Eden bu mevkii hayratı ile teşkil
Hususâ eyledi ihlâsile bu camii inşa
Harimi kalbi pâkinde olup Nûr âyeti kandil
Dedim intakihakla Asım'â tarihi itmamın
Yapıldı hasbeten lillah Beytullâhi İsmâîyl*

1272 (1861)

Dış kapısının önünde mermer zeminli, 2.20x4.80 metre sâhalı, çevresi demir çerçevesi ve 262 küçük kare camlı, üstü oluklu saca örtülü sahanlık bulunmaktadır. Kapı kalın doğrama ve 1.80x3.20 metre ölçüde, iç yönündeki mermer ayakkabılık sâhası 3.40x3.00 metre ve cümle kapısı önündeki kısmı da 1.75x3.50 metre genişliktedir.

Son cemaat yerinin kadınlara ayrılmış olan kafesli sağ tarafında minarenin kapısı ve sol yönünde de 14 basamaklı mahfel merdiveni bulunmaktadır. Minare dörtgen kaideli, mahrutu kasnak hizasında, gövde ve petek mevzun, basamak sayısı 89'dur. Dış ve iç kapıların arasındaki sâhanın üstü mahfelsizdir. İki taraftaki 5.25x3.75 metrelik sâhaların üzerlerinde birer dış mahfel ile önde 1.50x3.15'er metrelik iki çıkma mahfel görülmektedir.

Caminin üç giriş kapısından ortadaki büyük cümle kapısı sanatlı ve geçme şekilli, 2.00x3.20 metre ebadlıdır. Yan kapılar 2.00x2.80 metre ölçülüdür. Duvarların kalınlığı 140 santimdir. Maksûreler 3.00x3.30'ar metre genişlikte olup, cümle

kapısı üzerinde çeşitli boyda ve çok camlı 1.50x1.20 metrelik bir pencere vardır. Mihrabı muhteşem olup, minberi 10 basamaklı ve 0.96x4.15 metre ebadlıdır.

Altta 1.90x4.00'er metre ölçülü, 43'er camlı ve kemerli, demir çerçevesi; doğu ve batı yönlerde üçerden 6, kiblede 2, üstte ortadakiler daha boylu halde yanlarda üçerden 6 ve kibleyle kuzeydekiler de aynı sayıda olmak üzere hepsi 12 pencere mevcuttur. Zeminleri mermerdendir.

Işıklandırma için kubbeden 2 avize ile 7 topkandil inmektedir. Dış mahfellerle aradaki mermer sâha üzerindeki tonos kemerlere 3 topkandil asılmıştır.

Son cemaat pencereleri kuzeyinde 3, yanlarda birerden iki tane 2'er camlı ve üstte de küçük boyda birerden 2 ile kuzeyde de içerdekiler ölçüsünde ikisi büyük cem'an 9 pencere görülmektedir.

Avluda minarenin kuzeybatı yönü karşısında, köşede çatısı adi kiremitle örtülü üç helâ ve idrarlık mevcuttur.

Caminin son cemaat yerinin sağ duvarına tesbitli mihrapçık şeklindeki taş üzerinde mailen görülen yazıda; Ağrıboz Kalesi içerisindeki Bayraktar Mustafa Paşa Camii minberinin kapısı iken, 1292 (1875)'te caminin kiliseye tahvili üzerine pabuçluğa alınıp bu tarafa getirildiğinden teberrüken bu mahalle vaz' olunduğu okunmaktadır.

Caminin kibleisi dışında bâni İsmail Paşa'nın merkadi ile çevresinde üç kabir daha vardır. Kabristanın etrafındaki ihata duvarlarının üstleri demir parmaklıklı ve iki yönü birer kapılıdır. Doğu yönde musalla taşı mevcuttur.

Camii 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ARAKIYECİ CAMİİ

Üsküdar'da Divitçiler semti aşağısındadır. Yaptıranı Mehmed Ağa'nın ölümü 944 (1538) yılındadır. Caminin ilk adı "Takkeci" iken harab olup azadlısı Hacı Câfer Çelebi tarafından yenilenince, adı "Arakiyeci" olarak anılmaya başlanmıştır. Câfer Çelebi de 1013 (1605)'te ölüp kible yöndeki mezarlığa gömülmüştür. Merka-di Divitçiler Caddesi yönündeki açık pencerenin önünde, kitâbesi ise pencerenin solundadır. Kabristanın sâhası caminin genişliği kadardır.

Körbakkal Sokağı başındaki avlu kapısının dört basamakla çıkılan eşliğinden iki basamak aşağıda bulunan sâha ölçüsü doğu yönde 6 metre, batıda 4.50 metre ve sokak cephesinde de 10 metre kadar olup, sâha biraz çarpıkçadır. Doğusunda bir helâ, kuzeybatı köşede de emmebasma bir tulumba bulunmaktadır.

Temizlik yerinin çatısı adi ve yeni karışık kiremitle örtülü, uzun bir oturma tahtası önünde gider yollu, bir boruya geçirilmiş beş muslukludur. Muslukların gerisinde sokağa bakan bir ve avlu kapısının iki yanında da birerden iki tane demir parmaklıklı 3 açık pencere vardır.

Son cemaat yeri kapısı önünde iki ahşap direğe oturtulmuş ve adi kiremitle örtülü çatı altındaki sahanlığa iki yönden altışar taş basamakla çıkılmaktadır. Beton zeminli ayakkabılık sâhası 1.60x1.40 olup cümle kapısı önü muşambalı ve 2.00x1.40 metre genişlikte, iki taraflı son cemaat sâhaları ise 3.50x2.20 metredir.

Cümle kapısı kalın tablalı 1.30x2.60 metre ölçüde doğrama ve boyalıdır. Sâhanın sol yönünde iç içe iki müezzin odasına girilir. Kuzey cephenin son cemaat kısmında dörder camlı ve sürmeli 4 tane ve odalarda da 5 pencere vardır.

Mahfele sağ yöndeki 11 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. sâha ölçüsü 3.00x9.50 metredir. Doğü cephede dört camlı küçük bir pencere vardır. Minare kapısı mahfelin sağındadır. Yapısı kesmetaştan, basamak sayısı 18, şerefesi demir parmaklıklı ve külâhı kurşunludur.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.25x3.00 metre ebadlı, minber 9 basamaklı ve 0.82x2.60 metre ölçüde, kürsü sol köşeye tesbitli ve sadedir. Caminin sâhası 6.70x9.50 metre ve duvarlarının kalınlığı 75 santimdir.

Pencereler kavis kemerli dokuzar camlı, 1.15x2.70 metre ölçülü; batı ve kiblede ikişerden 4 ve kuzeyde de 6 olmak üzere hepsi on dikdörtgen pencereden ibarettir. Bu yönde bir de kapaklı dolap görülmektedir. Pencerelerin parmaklıkları

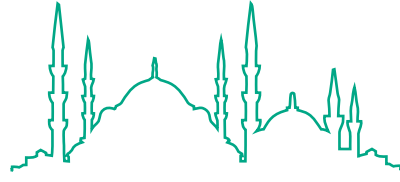
ARAKIYECİ CAMİİ

geometrik şekilli ve sâde güzeldir. Mihrabın iki tarafında birer duvar lambası bulunmaktadır. Tavan ahşap, çatı adi kiremitle örtülüdür.

Caminin altında odunluk olarak kullanılan bodrum vardır. Avlunun doğu cihe-tinde bir incir ile batısında da ağacıyla birlikte bir asma çardağı mevcuttur. Caminin dış karşı köşesinde, klâsik üslûpta kesmetaş yağlı ve bol sulu bir akar çeşme vardır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ATIYK VALİDE CAMİİ

Üsküdar'da Çavuşderesi yakınındaki sırt üzerinde, Toptaşı mevkiindedir. Çok geniş bir alanı dolduran bu külliye'nin bânisi, Sultan III. Murad'ın annesi ve II. Selim'in eşi Nurbânü Sultan olup, cami ve çevresinin yapılışı Zehi Bihîşt-i Berin, 991 Hicrî ve 1583 Miladi tarihlidir. Kendisi de o yılda vefat etmiş ve Ayasofya'daki kocasının türbesine gömülmüştür. Caminin başlıca müştemilâtı darüşşifa, tâbhâne, medrese, çifte hamam, tımarâne ve misafirhanedir.

Cami 12.00x31.50 metre sâhalı olup, mihrap çıkması ayrıca 4.40x6.20 metre genişliktedir. İlk yapılışı tek kubbeli iken, sonradan iki yana ikişer kubbe daha eklenerek büyütülmüştür. Büyük kubbe 6'şar ayak ve yarım kubbeye oturtulmuştur. Çevresinde 18 adet kemerli ve yuvarlak camlı alçı pencere vardır. Ayaklar 1.70x1.35'er metre ölçüdedir.

Mihrap klâsik istalâktitli ve mermer kaplama, 3.00x6.50 metre ebadındadır. Kemerinin alınlığındaki "Fenâdethül Melâiketü..." Âyet-i Kerîmesi celî sülûs yazılıdır. Yarım kubbesinde "İnni veccehtü" Âyet-i Celilesi ile kemerli ve şekilli bir tane ve mihrabın yukarısında da ortadaki olanı uzunca, yanlardakiler ise kısa ikişer alçı pencere vardır. Bunların dış yüzlerinde birer de yuvarlak camlı pencere bulunmaktadır. Altta mihrabın iki yanında kapaklı birer dolap mevcuttur. Doğu ve batı yönlerindeki sanatlı ve sedef kakma kapaklı pencereler dikdörtgen şekillidir.

Minber mermer yapılı, göbeği ve kenarları zarif oyma motiflidir. 12 basamaklı olup ölçüsü 0.90x3.60 metredir. Minare kesmetaş yapılı, çok köşeli ve 124 basamaklıdır. Mahfeller üç yönlü ve 68'er santim çevreli 30 mermer kolon üzerindedir. Camiye batı yan kapıdan girilirse, sol yöndeki 12 basamaklı merdivenle mahfele çıkılır. Batı kible köşe hünkâr mahfeli olup sâhası 6.00x6.70 metredir. Kiblesinde altışar camlı, demir parmaklıklı 0.85x1.90 metre ölçüde ve içten kapaklı iki penceresi bulunan bu mahfelin üstü sağır kubbecikli ve doğu cephesi de musanna yaldızlı kafeslidir.

Pencerelerin söveleri 12-13'er santim kalınlıkta ve enliliktir. Mihrabı 0.86x2.70 metre ölçülü ve sanatlı, sağdan iki basamakla çıkılan istirahat odasının kapısı 1.40x2.25 metre ebadlıdır. Kibledeki iki pencere dıştan baklava biçimi kafesli ve alçıdandır. Geniş kuzey cephe kemerinin içerisinde altı sırada 66 dörtgen ve buzlu cam vardır.

Hünkâr mahfelinin gerisindeki açık kısım 8.00x6.50 metre sâhalıdır. Bu kısmın üstü de sağır bir kubbecikle örtülüdür. Sağında üç basamak yüksekte bulunan salonun kapısı 1.25x2.30 metre ölçüdedir. Sağ taraftaki dar sâha 3.00x3.50 metre ebadlıdır.

Kuzey kısmın ortasından müezzin mahfeline dört basamakla çıkılmaktadır. Sol yönde de sağdakinin tıpkısı dar bir sâha mevcuttur. Buradan 10 taş basamakla birinci kata ve dönen harap 10 basamaklı ahşap merdivenle de ikinci kat kapı üstü mahfeline çıkılır. Üst katın altı 72 santim çevreli 4 mermer kolonla desteklidir. Dar sâhaların kuzey yönünde 0.75x1.25 metre ölçülü 6'şar camlı ikişer pencere ile kapının en üst katında da şekilli 3 alçı pencere vardır.

Cami doğu cihetinde ve L şeklindeki öbür mahfellerin ebadı kableden kuzeye 12.00x2.70 metre, doğudan batıya kuzey kısmı ise 3.00x3.75 metredir. Bu iki yönün doğu kısmında 4 ve kuzeyinde 2 dikdörtgen pencere vardır. Doğü-kuzeye mukabil bu köşe mahfelin merdiveni 9 basamaklıdır.

Alt pencereler dokuzar camlı 1.05x1.85 metre ölçülü; yanlarda üçerden 6 ve aralarında ikişer dolap ile kible ve kuzeyde sekizerden 16 olmak üzere, hepsi 22 tanedir. Mihrabın yan pencereleri 20'şer camlıdır. Üstlerinde koyu mavi zemin ve beyaz celî sülüs yazısı ile “Besmele-i Şerife”, “Âyete'l Kürsî” ve “Sakallâh...” yazıları bulunmaktadır.

Pencerelerin kenarları zarif nakışlarla süslü olup karşılıklı panolar mevcuttur. Mihrap önünde bir avize ve bir abajurlu beş ampullü elektrik cihazı ile bir petrol lambası vardır. Kubbe merkezinde bir büyük topkandil ve çevrede de 11 küçük boy topkandil asılıdır.

Hünkâr mahfelinin altında, caminin batı köşesinde 5.40x2.15 metre sâhalı ve 42 camlı bir kayyım camekân odası görülmektedir.

Revaklar açık, son cemaat yerleri 37 santim yükseklikte ve 5.60x14.90 metre sâhalıdır. İki yanlarda yedi klâsik kemerli ve dörderden 8 kolon üzerinde olup; orta giriş kapısı üstü beşik örtüsü tonos sedlerin üstleri ikişerden 4 kubbeciklidir ve üzerleri kurşun kaplıdır. İki sâha arası 5.60x4.10 metre, renkli kapılı ve beyaz geçme kemerlidir. Ölçüsü 2.00x3.30 metre olup, iç yönü muşamba döşelidir. U şekilli maksûrelerin iki yanlardakilerin ölçüleri 1.30x10.80 ve kuzeydekilerin 3.00x4.50'şer metredir.

Revakların gerisinde, zemini kesmetaş döşeli 4.70x34.00 metrelik sâhanın orta ve iki yan cephesinde birer kapı vardır. Bu sahayı yanlarda bir kapı ve üç demir parmaklık ile kuzey yönde kemerli ve geniş bir kapı ve 12 demir parmaklık çevrelemektedir. Dışarısında, avlunun ortasında şadırvan görülmür.

Dış avlunun doğu, batı ve kuzey yönlerini çevreleyen revakların iki cihetinde birer dış yan kapı ile kuzey yönünde dış orta kapı bulunmaktadır. Bu revakları kiblede 3, yanlarda 12'şerden 24 ve kuzeyde de 13 olmak üzere cem'an 40 sağır kubbe ile 36 kemer ve 32 kolon kaplamaktadır.

Avluda yüzyıllar görmüş çınarlar ve 15-20 servi bulunmaktadır. Kuzeydoğu köşedeki avlu dışında -bir koridordan geçilen- çatısı kiremitli, bütün zemini beton 4 helâ ve idrarlık yeri bulunmakta olup, oldukça temiz durumdadır.

Revakların üç yönünde 6x10=60'ar gözlü demir parmaklıklarla korunan 34 açık pencere görülür. Orta kapı sokaktan 13, doğudaki kapı 11 ve batıdaki de 10 basamak yüksektir. Caminin içerisindeki ana ayaklardan doğu ve batı yöndekilerin önlerinde bulunan iki somaki sütunun çevreleri 187'şer santimdir.

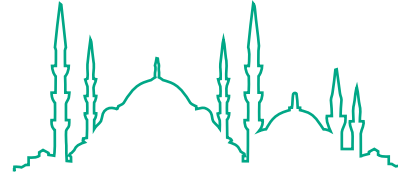
Hünkâr mahfelinin kapısı caminin batı avlu kapısı yanında, çıkma salonun altındadır. Önündeki kesmetaş döşeli sâha 5.00x5.00 metre genişliktedir. Salonun merdiveni altındaki oda, müezzin ikamet yeridir. Çıkma salon altta 8 köşeli iki mermer kolon üzerindedir. Sağında, caminin kiblesinde mezarlık ve solunda da üç mermer musalla mevcuttur.

Batı avlu kapısının önü sâyebanlı, çatısı kurşunlu ve üç direklidir. Kible yön dış avlu kapısının solunda imam meşrutâ evi ile sağ yönde 3 musluklu bir taş tekne bulunmaktadır. Bu kapı öbürlerinden daha cesim, heybetli, kemerli ve haşmetlidir.

Cami 450-500 cemaat alabilir sâhalıdır.

Üsküdar'da Rumî Mehmed Paşa Camii ilerisinde, İmrahor yakınında ve denize bakan sırt üzerinde, fevkanidir. Yaptıran Sultan III. Ahmed'in oğlu III. Mustafa ve yapılış tarihi 1174 (1761)'dir. Annesi Mihrişah Emine Sultan ile kardeşi Şehzâde Süleyman'ın ruhları için yapılmıştır. Buna imâen hünkâr mahfeli içerisinde "Elcennetü Tahke Akdâmül Ümmehât"; "Cennet annelerin ayakları altındadır" mealli Hadis-i Şerif yazısı görülür. Valide Sultan'ın ölümü 1145 (1733) yılında olup, merkadi Yeni Cami Türbesi'ndedir. Şehzâde Süleyman da 23 yaşında ölmüş ve aynı türbeye gömülmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

AYAZMA CAMİİ

Caminin cümle kapısı üzerindeki beş satırlık Arapça ve nesih yazılı kitâbenin sonunda ilave edildiği üzere, Sadrazam Ragıp Mehmed Paşa'nın ta'lik yazılı bir kıt'asının şu mısraı da caminin inşa tarihini tesbit etmektedir:

"Camii ra'na binai Şah Sultan Mustafa"

1174 (1761)

Cami, dört cephenin geniş kemerleriyle köşelerdeki pendentiflerin teşkil ettiği kasnak üzerine oturtulmuş, demir parmaklıklı gezi yeri çevresinde klâsik kemerli ve içten onbeş parça, dıştansa yuvarlak camlı 20 alçı penceresi bulunan tek büyük ve yüksek kubbelidir. Sâhası 18.50x13.50 metre ve kesmetaş duvarlarının kalınlığı 140 santimdir.

Mihrap yarı üstuvâni 3.30x5.20 metre ölçüde, içi yedi safhalı ve damarlı pembe somaki kaplı, dış kenarları yüksek ve kalın, iç kenarları ince somaki kolonludur. Kolonların kaide ve başlıkları sanatlı zarif şekillidir. Alınlıkta celî sülüs kabartma "Küllemâ dehale..." âyeti yazılı olup, taç kısmının altında "Kelime-i Tevhid" ve taç tezyinâtının ortasında da "Besmele-i Şerife" vardır. Bütün bu yazıların kenarları dalgalı kabartma çerçevesi, tepesi oyma lâle şekilli ve kalın mermer kolonların uçları da alemlidir. Kavisli kemerinin içerisinde dilimli safhalarla kemerin arasında kalan kısım kademelidir.

Minber som mermerden 0.88x3.70 metre ölçülü, 12 basamaklı, üçgen sâhaların çerçevelerinin ortasında oyma şekil ve kafesli ve yarım küre biçiminde kırmızı somaki düğmelidir. Çevresindeki aynı süsler üzerinde 9'ar ve çardağın yanlarında da 2'şer düğme vardır. Çardak narin somaki kolonlu ve külâhı çok uzundur. Alem, kubbe kasnağının gezi yerine dayatılmıştır.

Kürsü mermer yapılı, minberdekilerin tıpkısı oyma geometrik kafesli, dikdörtgen çanaklı, çevre genişliği 2.30 metre ve doğu cephe pencerelerinin ortasında,

arkası duvara hafif gömme, kemerinin üzerinde kabartma “*Besmele-i Şerife*” yazılı, yükseğe tesbitli ve dayama merdivenlidir. Maksûreler ters ve yüz “L” harfi şeklinde 8.50x4.80’er metre genişlikte olup; sağdakinin batı, soldakinin ise kuzeydoğu köşelerinde mahfel merdivenlerinin kapıları vardır. Önleri mermer korkulukludur.

Pencereler en üstte kasnak altı kemerlerinin içerisinde içten şekilli, dıştan alçı çerçeveli; dört cephede üçerden 12, ikinci sırada beşerden 20, üçüncü sırada kible ve doğu yönlerde dörderden 8 ve batıda da 5 adet 1.15x2.15 metre ölçülü kemerli 45 pencere ile; ikişer tanesi sabit sekizer camlı dikdörtgen, kible ve kuzeyde 8, yanlarda da beşerden 10 olmak üzere cem’an 63 taneden ibarettir. Alt pencerelerin söveleri 12-23 santim kalınlık ve genişliktedir. İçten sanatlı ve çifte kapaklı, dıştan kalın ve demir kafesli söveler mermerdendir.

Mahfellere, maksûrelerin doğu ve batılarındaki dönen 17’şer taş basamaklı merdivenlerden çıkılır. Batı köşedekinden çıkıldığında, önce müezzinlere mahsus kısmın bir basamak aşağıdaki bulunan zeminine inilir. Önü 7 santim kalınlık ve 48 santim yükseklikte mermer korkuluklu ve altındaki maksûrenin aynı genişlikte olan bu sahadan, cümle kapısının üzerindeki 1.15x1.85 metrelik dar kısmın solundaki köşeye geçilir. Burası hünkâr mahfelinin 3.30x4.70 metre sâhalık salonu olup; kiblesi 0.50x1.50 metrelik 3 tane ve batısı da daha geniş ve aynı yükseklikteki 4 ahşap kafesle çevrelidir.

Müezzinler kısmının batı cephesindeki 1.15x2.15 metre ebadlı ve ikisi sabit sekizer camlı bir pencerenin tıpkısından, hünkâr mahfelinin giriş kapısının solundaki kuzeydoğu köşede çift kapaklı bir pencere daha vardır. Bunun kible yönünde; kapı ile bu pencere arasındaki üstü külâh biçimi kapalı üstuvâni mermer dolap rafın solundaki duvar, 19x19 santimlik ikişer sırada onardan 40 ve bu dolabın sağında da tek sırada 10 olmak üzere, cem’an 50 tane nefis çiniyle kaplanmıştır.

Hünkâr mahfelinin kapısı sanatlı cilâli cevizden altışar tablalı ve 1.20x2.20 metre ebadındadır. Bu kapının kible yönünde bulunan asıl hünkâr mahfelinin sâhası 4.00x3.15 metre ve kapısının çerçevesi kavis kemerli olup sanatlı kabartma motifli, altın yaldızlı taçlı, gerçekten şahane, fakat biraz onarıma muhtaçtır.

Zarif oyma şekilli pirinçten dökülmüş kafesler kible ve batı yönlerde 1.40x1.50’şer metre ölçülerde, üstlerindeki taç şekilleri ile kenarlarındaki saçaklar altın yaldızlı, kabartma ve oyma motiflidir. Doğru cephenin gerisinde bir de ahşap kafes görülür ki, bunun sonradan konularak beşinci dökme pirinç kafesin yerinin doldurulmuş olduğu düşünülebilir. Kafesleri ayıran ve biri köşede, diğerleri de ikişerden dört tanesi doğu ve kible yönlerde olmak üzere 5 üstuvâni cilâli mermer sütun vardır.

Maksûrelerden 57’şer santim çevreli; doğudakinde 6, hünkâr mahfeli altında

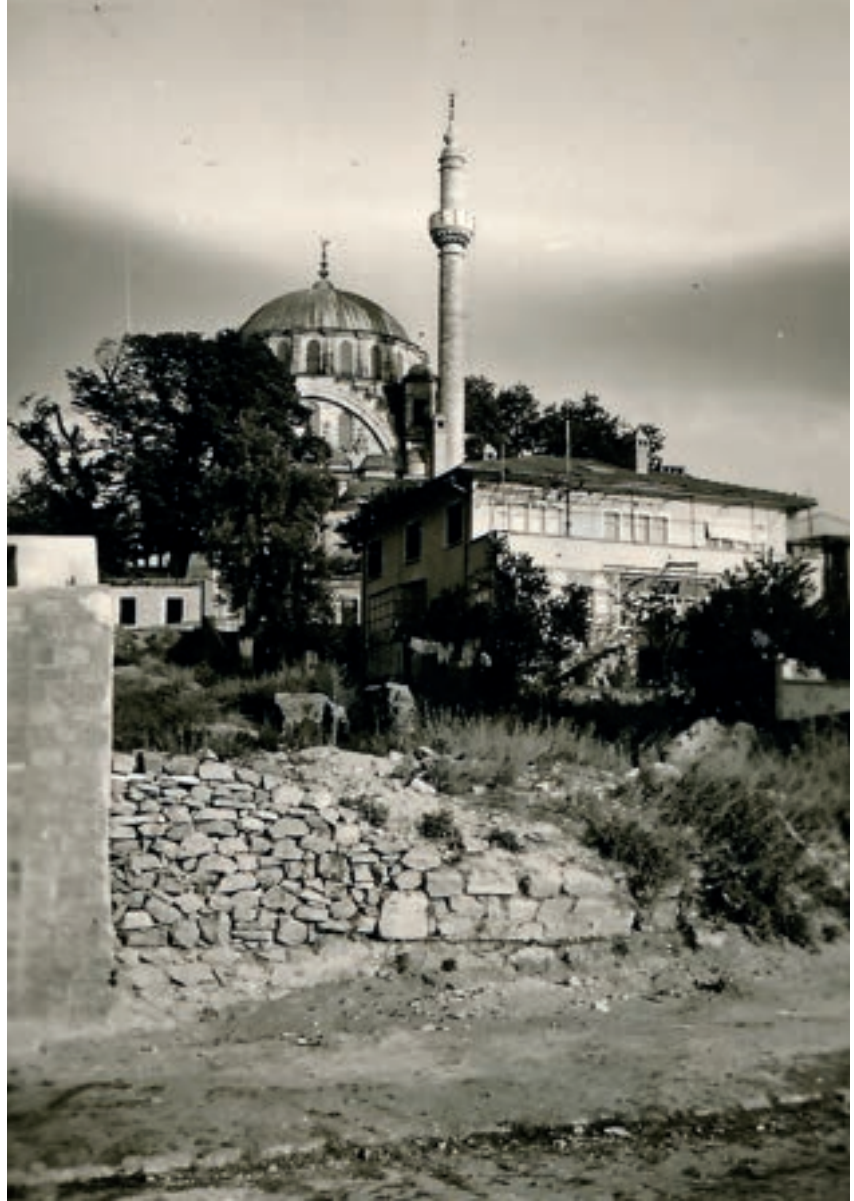
1 somaki, batı yönünde de 5 üstuvâni mermer kolonla, her iki tarafta 2.20'şer metre çerçevesi birer dörtgen ayak, mahfelleri desteklenmektedir.

Camiye son cemaat yerinden iki basamakla çıkılır. Cümle kapısı 1.70x3.20 metre ölçüde ve kalın sanatlı doğrama olup, kavis kemerli ve mermer sövelidir. Son cemaat yeri, sedlerden 55'şer santim yükseklikte ve 4.75x6.00'şar metre sâhalıdır. Zemin altı köşeli tuğla ile döşenmiştir. Mihrapçıkların kemerleri üzerinde “*Accilû Bissalâti...*” ve “*Accilû Bitteveti...*” Hadis-i Şerifleri okunur. İki sed arasındaki mermer sâha 3.15x5.00 metre genişliktedir.

Sedler birer küçük sağır kubbe ile cümle kapısının önü de dörtgen bir tonos kemer ile örtülür. Mihrapçıkların yukarılarında mahfelden girilen birer “*tekbir duyurma cumbası*” vardır. Son cemaat sedlerinin kuzey ve doğu-batı yönlerinde ortadan birer üstuvâni mermer sütunla ayrılmış ikişer kemer bulunmaktadır. Bunların araları küçük kare camlı demir çerçevelerle bölünmüş ve kapatılmışsa da camlarının bir kısmı kırık, çerçeveleri de kısmen harap durumdadır.

Cümle ve son cemaat kapıları arasındaki mermer ayakkabılıktan avluya kavis şekilli 10 basamaklı merdivenle inilmektedir. Cümle kapısı önüne de 2 basamakla çıkılır. Minare kesmetaştan, ince ve zarif yapılı, 20 basamaklıdır.

Avlu üç kapılıdır: Kible doğu ve batı avlu kapılarıyla muhteşem ortakapı. Orta kapının kemeri iç yüzünde “*Selâmün Aleyküm Tıbtüm...*” ve dışında da “*İnnesalâtü Kânet...*” Âyet-i Kerîmeleri celif sülüs hatla yazılıdır. Sokak yönündeki sahanlıktan meyilli ve iki yönlü kaldırım yolla sokağa inilir. Bu yolun kuzey kenarı kesmetaş korkuluklu, cesim kapı kalın tabiatlı, eski fakat sağlam haldedir.

Avluya girişin sağ yönünde vaktiyle muvakkithâne olarak yapılan bina şimdi müezzin evi, sol taraftaki de imam meşrutâsı durumundadır. Müezzininkinin batısı önünde, yanı tulumba ve kuyulu, bütün kapaklı, çevresi 7 musluklu, gider yollu, kullanılmaz vaziyette bir mermer tekne bulunmaktadır. Bunun sağ ilerisinde, çevre duvarları bir sıra kesmetaş ve çift sıra tuğla ile örülmüş, giriş kapısı açık durumlu yerde musluksuz 6 helâ ile koridorun doğu tarafında 4 bölümlü bir idrar kanalı görülmektedir.

Bunun karşısında ve caminin batı cephesi eteğinde dokuz mermer oturma taşlı, gider yollu abdest alma muslukları vardır. Bunların sol başındaki 16 basamakla çıkılan, üstü tavanlı ve çatısı kurşunlu batı yan kapının yalnız bir yönü camekânlı olup, tavanın bir köşesi üstuvâni ahşap direğe bağlanmıştır. Basamakların bir kenarı kalın demir parmaklıklıdır. Merdivenin kuzey cihetinde nârin, kesmetaş yapılı ve 120 basamaklı, kapısı avluda olan minare bulunmaktadır. Çanaklığının altı istalâktitli, külâhı da alemine kadar kesmetaşlandır.

Abdest muslukları sâhasının sağ başından avlunun genişliği ve boyunca ve de daha yüksekte olan ön avluya 7 taş basamakla çıkılır. Bunun alt basamağı ortasında musalla ve sed-avluda cesim çınar ağaçlarıyla caminin kible cephesi dışında da demir parmaklıkları, içi yüzlerce kabirle dolu mezarlık bulunmaktadır. Bunun sağ ilerisinde, batı köşede hünkâr mahfelinin giriş kapısı görülür. Kemerinin üzerinde “*Yâ müfettihal Ebvab...*” yazılıdır. Önündeki sahanlık, avludan 3 basamak yüksektedir. Sol taraftaki 7 basamakla inilen üstü örtülü koridordan, orta avlu kapısının bulunduğu kuzey avluya geçilir.

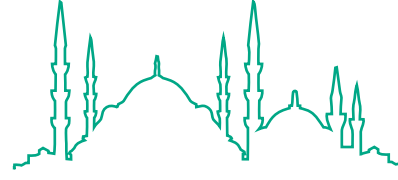
Sed avlunun doğu-batı karşılıklı iki giriş kapısından batıdakinin dış yön kemeri üzerinde “*Selâmün aleyküm... sabertüm...*” ve öbüründe de “*Selâmün aleyküm Üdhulül cennete...*” âyetleri, celî sülüs hatla yazılıdır. Her iki kapının dış tarafındaki çift katlı muhteşem bina, Ayazma İlkokulu’dur. Avlunun açık pencereli ihata duvarlarının kuzeydoğu köşesi dışındaki akar çeşme kitâbesinin yapılış tarihini tesbit eden son mısraını da buraya kaydedelim:

Çeşmesi âbirevan vakfı Sultan Mustafa

Bu çeşmeden orta kapıya kadar 5, kapıdan batı köşeye kadar 6 ve buradan da helâlar çıkma sâhasına kadar 4 olmak üzere, cem’an 4x10=40 göz demir kafesli açık pencereler mevcuttur. Merkezî kubbenin köşelerinde, dört yanı açık pencereli ve üstleri kubbecikli birer destek görülmektedir. Caminin dış görünüşü her noktadan göz okşayıcıdır.

Cami 700-750 cemaat alabilir sâhalıdır.

Üsküdar'da Kaptan Paşa Camii civarında, Kara Davut ve Ahmed Çelebi camileri arasında, fevkanidir. Yaptıran, Hüdâyî lâkabıyla anılan Şeyh Aziz Mahmud Efendi, Bursa'da medfun Üftâde Efendi'den nispet almıştır. 1007 (1599) yılında inşa edilen cami zamanla harap olunca 1272 (1856) senesinde Sultan Abdülmecid tarafından ihyâ edildikten sonra ilk bâni Şeyh Mahmud Hüdâyî, ibâresinin ebced hesabıyla gösterdiği 1038 (1629) tarihinde vefat edip cami yanındaki özel türbesine gömülmüştür. Şeyh, 92 yıl yaşamıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

AZİZ MAHMUD EFENDİ CAMİİ

Avlusuna her iki yöndeki kapılardan girilir alt ve üst avlu kapıları arasındaki 56 basamaklı yokuşun -Aziz Mahmud Efendi Sokağı'ndan girildiğine göre- sol yönünde önce 4 helâ ve 3 idrarlıkla bir de su deposu akmaz çeşme bulunan beton zeminli sâhanın 19 basamak yukarısına, yani caminin dış kapısı önüne varılır. Bu arada bâninin türbesi ile sağında kabristan ve hünkâr mahfeli dairesi ile son cemaat kapısının tam karşısında, dört beton kolona oturtulmuş ahşap tavanlı, mozaik zeminli geniş sâhasının üç yönünde 13 musluklu, aynası ve gider yolu mermer kaplı olan bir temizlik yeri mevcuttur. Burası ile son cemaat kapısı arasında on mermer basamakla çıkılan taş yapılı büyük bir türbe vardır.

Hünkâr mahfeli cami duvarına geniş bir kemerle bağlanarak köprü yapar. Üst katında altışar camlı 6 penceresi ve avlu zemininden üç basamak yüksekteki kapısının sağında bulunan penceresi perdeli oda ise, müezzin meşrutâ evine ait olsa gerektir.

Minare solda, yani kuzeydoğu köşededir. Kesmetaş yapılı, gövdesi boylu, peteği ince ve basamak sayısı 62 olup, kapısı, dış kapıdan girilince ayakkabı muhafaza odasının hemen solundaki odacıktır.

Son cemaat kapısını dış yönü çerçevesi, camlı ve gölgelik saçaklıdır. 6 taş basamakla çıkılan 2.80x3.10 metre sâhalı mermer zeminli ayakkabı çıkarma yerinin doğu ve kuzey yönlerinde altışar camlı birer pencere vardır. Sol taraftaki ayakkabı muhafaza yerinden, minare kapısının bulunduğu odacığa geçilir. Cümle kapısı önündeki muşamba döşeli 1.15x1.70 metrelik sâha iki basamak daha yüksektedir. Önündeki çift kanatlı camekân kapının yanlarıyla üst kısmı 23 camlıdır.

Cümle kapısı 1.80x3.00 metre ebadında, doğrama ve sanatlıdır. İçeriye girilince, sağ taraftaki maksûreden dönen 20 basamaklı ahşap merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Sağ mahfel kuzeyden kibleye kadar 4.90x20.00 metre sâhalı ve kuzey kısımdaki de müezzinlere mahsus olup, 4.80x9.50 metre genişliktedir. Solda, bir kapı ile bölünmüş müezzinler odası bulunmaktadır.

Sağ mahfelin kible yön 6 metre berisindeki 20 düz basamaklı merdivenle ikinci avlu kapısına inmektedir. Kapı, avludan 4 basamak yüksektedir. Ölçüsü 1.30x3.00 metre ve çevresi sövelidir. Önünde demir çerçeveli camekân bir gölgelik vardır. Maksûreler, üstlerindeki mahfellerin ebadındadır. Yalnız, minberle sağdaki kürsü arasının sağında kafesle bölünmüş yer “*Sakal-ı Şerif*” odası olarak maksûreden ifraz edilmiştir. Sol maksûre 4.90x4.70 metre ölçüdedir. Caminin sâhası, maksûrelerden ayrı olarak 17.60x14.15 metredir.

Alt pencereler onar camlı, hafif kemerli, 1.35x2.12 metre ölçülüdür. Doğu yönde 5, kiblede 3 ve kuzeybatı yönlerde de ikişerden 4 olmak kaydıyla hepsi 12 tanedir ve zeminleri mermerdendir. Üsttekiler irili ufaklı yirmiye yakın camlı olup doğuda ve batı yönde altışardan 12, kiblede 4, kuzeyde de 3 tane olmak üzere, cem'an 19 tanedir. Pencereler dıştan şekilli demir parmaklıklıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 2.50x3.00 metre ebadlıdır. Minber 10 basamaklı, musanna yapılı, 0.68x3.30 ölçülü, tavan nakışlı, bütün ahşap kısımlar yağlıboyalı olup halı, kilim ve döşemeler gayet temiz tutulmuştur. Tavanda iki avize ve biri büyük diğer altısı küçük kâr-ı kadim topkandille, mihrap önünde renkli 5 ampullü bir fanus ve çevrede de birçok ampul asılıdır.

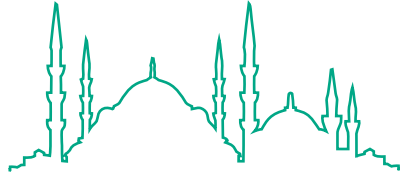
Caminin batı yönü dışında, üst avlunun çevre duvarlarına kadar olan kısmındaki demir kafesli kubbe altında bulunan mezarların kuzey, yani avlu tarafına bakan cepheleri sanatlı dökme şebekelidir. Kabristanın üst tarafında üzeri açık bir sâha ile daha üstte, son açık pencere önünde Sadrazam Rusçuklu Derviş Hasan Paşa'nın 1208 (1794) tarihli kabri görülmektedir.

Buradan, üç beton basamakla parmaklıklı demir kapıdan Aziz Efendi Mektebi Sokağı'na çıkılır. Sola dönülüp çevre duvarı sonuna inilince, kemeri yeni kiremitle örtülü açık kapı yerinden dışarı çıkılmaktadır. Caminin sol yönündeki, yani doğusundaki Hüdâyi Türbesi bitişiğinde bulunan makberede kırk kadar beton yapılı meşâyih mezarı görülmektedir.

Caminin altı da bodrum halinde kabristanlıdır. Kible ve doğu yönlerin arsa-bahçe kısımlarında cesim ağaçlar mevcuttur. Bu sâhalar kademeli olup, herbirinden öbürüne çıkılıp inilmektedir. Üst avlu kapısına çıkılırken sağ taraf sedler üzerinde de birçok kabirlere, kıymetli kitâbeli taşlara rastlanır ki, bunların gözden geçirilmeleri bir hayli günler harcamaya bağlıdır. Allah hepsini rahmet ve mağfiretine kavuştursun.

Camî 550-600 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BEYLERBEYİ CAMİİ

Boğaziçi'nde Anadolu Yakası'nda, vapur iskelesinin sol ilerisinde ve deniz kıyısında tel şerefeli, çift minareli ve bir büyük kubbelidir. Yaptıran Sultan I. Abdülhamid ve yapılış tarihi 1192 (1776) olup, ilk yapılda tek minareli iken Sultan II. Mahmud tarafından bir minare daha ilâve edilmiş ve bir de muvakkıthâne yaptırılmıştır 1236 (1820). “Hamid-i Evvel Camii” (I. Hamid) nâmıyla da anılan bu caminin, validesi Şermi Râbia Sultan'ın rûhu için bina edildiğini,

dış kapı üzerindeki kitâbenin beyânından öğreniyoruz:

*Ruhı âli güheri Valide Sultan için Kasrı Firdevs gibi Hazreti Abdülhamid
Yaptı bu camii pâki ide ecrin îsâl O şehin validesi Râbia Sultan'a Mecid*

Hünkâr mahfeli üzerinde:

*İbadetgâhı valâ mahfeli Sultanı Âlişan
Bu tarhi pâkile hüsnühıtama olıcak vâsıl*

*Yazıldı Cevherî tarih Tevfika bu dergâha
Saadetle Şehinşâhe hümâyûn ola bu mahfel.*

ve batı cümle kapısı solundaki okul için:

*Şehi şahânı dehr Abdülhamidin hüsni eltafi
Şevkile hatmedince bu taallümgâhe Kurân'ı*

*Tulû'etti derûna Mihrveş tarihi cevherdar
Münevver mekteb-i-nev meşrıkı envârı Kurâni.*

Okulun altındaki dış kapı ile caminin caddeye açılan kapısı üzerinde de şu tarih kıt'aları görülmektedir:

*Dercolub bir beyti cevherdârda
Râhi Hakda niyyeti hayreyleyüp*

1192

*İki tarih oldu ey Sermed medît
Ma'bed ihyâ etti Hâkanı Hamid.*

1192

*Geldi bir Hâtif bu tarz üzre dedi tarihini
Ma'bedi İslâm-ı nev bünyâd-ı Han Abdülhamid.*

1192

Caminin kible cihetinde bir de hamam yaptırılmıştır. Cami 15.50x15.50 metre sâhalı olup kesmetaş duvarlarının kalınlığı 134 cm ve kubbesinin çapı da caminin

sâha ölçüsünün aynıdır. Bina Emini, vaktin Şehremini Hacı Hâfız Mustafa Efendi'dir. Caminin kible cihetinde bir de hamam yaptırılmıştır.

Mihrap çıkması 3.70x7.30 metre genişliktedir. Mihrap Barok mimarî üslûplu, som mermer yapılı ve ebadı 3.00x5.50 metre, minber abanoz üzerine sedef kakmalı, 14 basamaklı, 0.84x3.50 metre ölçüde; kapı çevresi, çardağı ve külâhı sanatlı ve yıldız tezeynatlıdır. Kürsü 106x105 santim genişlikte dörtgen, arkılığı ve her yönü sedef işlemeli abanoz ve merdiveni dayamadır.

Büyük kubbenin çevresinde kavis kemerli ve içten 18'er camlı, dıştan alçı çerçeve ve yuvarlak camlı 20 pencere vardır. Köşelerdeki yarım kubbelerde üçerden 12 dikdörtgen, mihrabın yarım kubbesinde klâsik kemerli 5, doğu ve batı cephe kemerlerinde de ikişerden 4 tane, çevreleri şekilli ve renkli camlı klâsik kemerli pencere bulunmaktadır.

Orta pencereler yanlarda beşerden 10, mihrap çıkmasındakiler ise daha boy lu 4 olmak üzere cem'an 14 tane olup, dış yüzleri yumurta biçimli camlıdır. Alt pencereler dikdörtgen ve 0.90x1.75 metre ölçülü; yanlarda beşerden 10 ve mihrap çıkmasında da 4 adet olmak üzere hepsi 14 taneden ibarettir. Bunlar dıştan demir parmaklıklı ve içten klâsik geçme kapaklı olup, zeminleri çini döşelidir.

Caminin üç giriş kapısı vardır. Orta kapı kalın, tablalı ve 2.00x2.80 metre ölçüde, yan kapılarsa 1.50x2.70'er metre ebadlarındadır. Söveler 14-16'şar santim kalınlık ve genişliktedir. Kapılar kavisli, kemerlerin genişliği iki metredir. Orta kapının iç taraf kemeri üzerindeki "*Fe velli vecheke...*", doğudaki kapının "*Va'büd Rabbeke...*" ve batıdaki kapının "*Fe Sebbih bi Hamdi...*" âyetleri celî sülüs hatla yazılıdır.

Maksûreler orta kapının her iki yönünde, yan kısımları geniş ve kapı yakınındakiler yarı ende olup, mahfeller de aynı biçimdedir. Mahfel 12 üstuvâni mermer kolon üzerinde olup bu kolonların çevresi 67'şer santim, kaide ve başlıkları sanatlıdır. Kapısı, batı yan kapının hemen solundadır. Ancak kılıflı olduğu için, yukarıya kaç basamakla çıkıldığı öğrenilememiştir.

Caminin döşemesi tahtadan, duvarlarda alt pencerelerin söveleri ile zemin arasındaki kısımlarıyla mihrabın üst hizasına kadar her yeri çini kaplıdır. Minberin yanı ve orta pencerelerin 50-60 santim altından başlayan "*Âyete'l-Kürsî*" sonuna kadar yazılı olup "*Sadakallahül Azim*" ile karşı köşede tamamlanmaktadır. Kubbenin sağındaki kuşakta da "*Besmele-i Şerife*" ve "*Sûre-i Haşr*"ın son üç âyeti yazılıdır. Batı yan kapının dış yüzünde ise "*Vedhulû min Ebvâbin Müteferrika*" âyeti bulunmaktadır. Pencerelerin kenarları, kubbe çevresindeki pencerelerin üstleriyle bütün öbür pencerelerin aralarındaki boşluklar zarif nakışlarla süslüdür.

Batı yan kapı dışında üstü tavanlı, kible ve batı cep-heleri demir çerçeveli 14+16 =30'ar dikdörtgen camlı, muşamba döşeli ve 2.30x2.30 metre sâhalı sayalıktan kesmetaş zeminli avluya çıkılınca, sağdaki okulun kapısı önünden 8 basamaklı sokağa inilmektedir. Bu yönün çevre duvarında, demir parmaklıklı 7 açık pencere vardır. Bu yön avlunun kiblesindeki eski muvakkitânenin solunda bulunan temizlik yerine, kemerli açık kapıdan geçilir.

Kuzeyde, caminin son cemaat yerlerine çıkılan üç yönlü ve 11'er kesmetaş basamaklı merdivenin sahnında, büyük giriş kapısının iki tarafında altışar camlı, kemerli camekânlar ile minarelerin aralarında da altışar camlı iki dikdörtgen pencere mevcuttur. Zemin altı, köşeli tuğla döşelidir. Son cemaat sâhasının üst katında, bu pencerelerin aynı 7 pencere görülür. Burası hünkâr mahfelinin salon, sofa ve istirahat odaları olsa gerektir.

Minarelerin kapıları, avlunun kuzey çevre duvarları yıkık sâhasına açılmış olup 99'ar basamaklıdır. Minarenin kaidesi saçak hizasına kadar, dörtgen, mahrutu küp biçimli, gövdesi 16 köşeli ve külâhı kurşunludur. Bu minareler, yenilenmek üzere Vakıflar'ca 1961'te yıktırılmıştır.

Minarelerin gerisindeki kuzey avlunun iki yanındaki ve bir de ortasındaki kemerli üç büyük kapısıyla doğu ve batı yönlerde üçerden 6 tane ve orta kapının iki tarafında da altışardan 12 olmak üzere, cem'an 18 tane demir parmaklıklı açık pencere mevcuttur.

Doğu minare bitişiğindeki muazzam kemerli kapının üzerinde Mahmud Adlî tuğrası ile, her iki yönünde üçer açık pencere ve kitâbe bulunmaktadır. Musalla, mihrabın dışı hizasındadır.

Batı yöndeki temizlik yerinde, üstteki çıkma binayı taşıyan dört üstuvâni mermer kolonla tahta kaplı dörtgen direkler mevcuttur. Altta kible cephe de derin gider yollu, boydanboya demir ayaklı uzun oturma tahtalarının karşısında ayna taşları mermerden 8 musluk ile gerisindeki direklere raptedilmiş uzun tahtalar bulunmaktadır.

Cami, hâlen 450-500 cemaat alabilir durumdadır. Harap son cemaat yeri onarılınca, bu miktar 600'ü aşabilir.

Üsküdar Küçük Çamlıca'da, Uzun Çayır'a hakim bir noktada, Çilehâne Camii'nin batı cihetindedir. Yaptıran Şeyhülislam Ömer Lûtfi Efendi mescidin avlusunda gömülüdür. Sandukası üzerinde ölüm tarihi 18 Zilkade 1314 ve 8 Nisan 1313 (1896-97) olarak görülmektedir.

Avluya, üstü parmaklıklı 1.00x1.80 metre ölçüdeki demir kapıdan girilmekte olup, zemini iki basamak aşağıdadır. Sâhası 5.00x8.00 metre ve çevre duvarı 70 santim kalınlıktadır. Caminin esas duvarları 110 santimdir. Avlunun sol yönünde 4.50x12.00 metre genişlikte bir imam meşrutâ evi vardır.

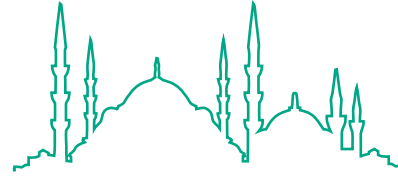
Caminin dış kapısı 1.00x1.80 metre ebadlı, ayakkabı çıkarma yeri 2.50x2.25 metre genişlikte ve Malta taşı zeminlidir. Cümle kapısı 1.00x2.00 metre ölçülü olup, solundaki 4.00x2.20 metre sâhalı yer kütüphane odasıdır. Cümle kapısı dışındaki sâhanın kuzeyinde 0.60x1.20 metre ölçülü ve dört camlı bir pencere ile önünde musluklu bir içme suyu küpü vardır.

Odanın kiblesinde ve doğusunda altışar camlı birer pencere mevcuttur. Minare kuzeybatı köşede, ahşap 27 basamaklı, şerefe çevresi tahta çıtalı, külâhı sahan kapağı biçiminde ve kurşunludur. Mihrap gömme ve 1.00x1.60 metre ölçüde olup minber ve kürsü yoktur.

Pencereler kiblede 2, batıda 1 tane altışar camlı ve kuzeyde de bir tane dört camlı olacak şekilde, hepsi 4 pencereden ibarettir.

Yapılış tarihi 1309 (1892) olan mescidin ve meşrutâ evin çatıları âdi kiremitle örtülü, tavanları ahşaptır. Cami ile meşrutâ arasında Ömer Lûtfi Efendi'nin eşi Fatma Hanım'ın şimdi susuz bir çeşmesi ve bunun karşısında da mermer bir kuyu bileziği görülmektedir.

Mescid 60-70 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BODRUMÎ ÖMER LÛTFİ EFENDİ MESCİDİ

İSTANBUL CAMİLERİ

BOSTANCIBAŞI CAMİİ

Boğaziçi Beykoz'da, On Çeşmeler yakınındadır. Yaptıranı Mustafa Ağa olup, yapılış tarihi ise bilinmemektedir. Kendisinin de nerede gömülü olduğu belli değildir. Zamanla harab olan cami, Sultan III. Selim'in Has Harem Haznedarı Afitâb Usta tarafından yenilenmiştir. Cümle kapısı sağındaki yedi beyitlik kitâbesinin tarih mısraı şudur:

“Oldu bu Ma’bedi âli eseri tarzi cedit”

1224 (1710)

Caminin sâhası 15.60x14.40 metre ve kesmetaş duvarlarının kalınlığı 92 santimdir. Dış kapı kalın doğrama ve bütün ahşap kısımlar gibi filizî renk yağlıboyalıdır. Mozaik zeminli ayakkabı çıkarma yeri 1.60x3.40 metre genişlikte, cümle kapısı önündeki hasırlı sâha ise 1.75x1.60 metredir. Kapı doğrama ölçüsü 1.75x2.60 metre olup önü perdelidir.

Son cemaat yerlerinden sağ taraftaki 5.25x4.90, sol yöndeki ise 5.00x8.30 metre genişliktedir. Kuzey cephesinde dörder camlı ve sürme, üçerden 6 pencere vardır. Sol yönde 1.25x2.50 metre ölçülü bir mihrapçıkla, onun doğusunda mahfel merdiveninin kapısı görülür. Sâhalar yerden 35 santim yüksekliktedir. İki yan cephe dokuzar dikdörtgen camlı ve camekânlıdır. Ayakkabılığın önünde de dörder buzlu camlı bir camekân mevcuttur.

Mihrap derin gömme, 2.50x3.50 metre ebadında ve her yanı nakışlıdır. Minber 10 basamaklı, 0.82x3.00 metre ölçüde, kürsü kible yöndeki sol iki pencere arasında, cilâlı ve ahşap yapılıdır.

Pencereler altta dokuzar camlı, 1.16x2.50'şer metre ebadlı; doğu-batı yönlerde üçerden 6, kiblede 4 ve kuzeyde 3 olmak üzere, hepsi 13 tane ve dıştan demir parmaklıklıdır. Üsttekiler kemerli, yedişer camlı 1.06x1.75'er metre ölçülü; kible yönde 4, yanlarda da üçerden 6 tanedir ve dıştan yuvarlak camlı birer alçı çerçevesindedir.

Sağ taraf son cemaat yerinden 13 basamaklı merdivenle mahfelin kuzey kısmına, buradan da 3'er basamakla yanlara çıkılmaktadır. Kuzey mahfel 7.30x14.40 ebadında olup, önündeki müezzinler kısmı ise 1.50x6.30 metre sâhalıdır. Kontrplakla bölünen sol taraf kadınlara ayrılmıştır. Doğru ve batı mahfeller 5.75x2.85 metre genişlikte ve merdiveni 112 santim enindedir. Kapısı iki büyük buzlu ve üstteki ikisi sabit küçük buzlu camlıdır. Yan mahfellerin altları 2.55x15.60'ar metre sâhalı, tavana kadar yükselen üstleri tahta kaplamalı 22-23 santim kalınlıkta ve dörtgen; beşerden 10 ve kuzey mahfelde de dört direk ile desteklenmiştir.

Minare kapısı caminin içerisinde, kuzey mahfelin batı baş tarafı altındadır.

Yerden 2.5 metrelik kısmı kesmetaş gövdeli, üst tarafıysa tuğladandır. Basamak sayısı 52 ve külâhı kurşunludur.

Son cemaat yeri duvarlarının dış yüzü tahta kaplamalıdır ve yağlıboya ile boyanmıştır. Tavanlar ahşaptır. Işıklandırma için kuzey mahfelin tavanından üçerden 6 floresan ile asma bir lamba indirilmiş olup, cami sâhasında beş küçük ve bir büyük asma lamba ile mihrap yakınında billûr bir avize ve yanlarda da iki petrol lambası asılıdır.

Dış kapının iki yanında birer musalla bulunmaktadır. Avlu çevre duvarsız, kapının karşısındaki çatısı kurşunludur. 1274 (1858) tarihli muvakkithânenin kible cephesi önündeki beton su deposunun kiblesinde 7 musluklu, gider yollu ve uzun oturma tahtalı temizlik yeri vardır. Deponun üstü oluklu saca örtülü çardaklıdır.

Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

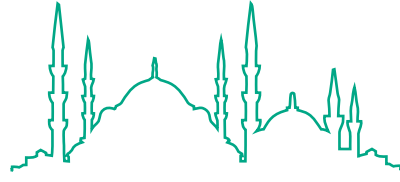
Not: Beykoz'un meşhur On Çeşmeler'i önündeki alanda yüzyıllar görmüş cesim çınarlar ve çevresinde halkın istirahatine tahsis edilmiş kanepeler bulunmaktadır. On Çeşmeler İstanbul'da Şehremini civarında Odabaşı Camii'ni yaptıran Bihrûz Ağa'nın hayırlarındandır. Sonradan Sultan I. Mahmud devrinde Gümrük Emini İshak Ağa'nın nezâreti altında yenilenmiştir.

Şair Nevres tarafından yazılan yirmi beyitlik manzum kitâbenin tarih mısraları şunlardır:

*Beykoz'un buldu suyun yaptı bu dilkeş çeşmeyi
Şâhı bâlâ menzilet Sultan Mahmud-ı Veli
1159 (1746)*

Son mısra, ebced hesabıyla 2 fazla tutmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

BULGURLU KÖYÜ CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı-Namazgâh köyü arasında, sağ yöne ayrılan asfalt üzerindedir. Yaptıran Teberdâr Mehmed Ağa'nın kabri ve ölüm yılı bilinmemektedir. Caminin karşısında Sultan I. Mahmud'un silâhtarlarından Süleyman Ağa'nın 1164 (1751) tarihli sıbyan mektebi ve civarda Hüdâyi Aziz Mahmud Efendi Vakfı'nın hamamı bulunmaktadır.

Cami 11.50x7.50 metre sâhalı ve taş duvarlarının kalınlığı 98 santim olup, avlu kapısı batı yöndedir. Kalın doğrama kapının ebadı 1.55x2.20 metredir. Ayakkabılığı 2.45x1.50 metre genişlikte, 13 basamaklı mahfel merdiveni sol yönde, son cemaat yeri doğu tarafta ve 2.40x3.60 metre sâhalıdır. Doğu ve kible yönlerde dörder camlı ve 0.92x1.60 metre ebadlı birer pencere ile doğuda sahadan bölünmüş ayrı bir oda görülmektedir. Sağ kısımdaki son cemaat yeri 2.40x5.00 metre ölçüdedir.

Mahfel 7.50x7.75 metre ebadlı, yan cephelerinde 0.88x1.05 metre ölçülü birerden 2 ve kuzey yönünde de 2 tane olacak şekilde cem'an dört pencerelidir. Mahfel ortadan tavana iki dörtgen ahşap direklerle bağlı olup, maksûreler de ortalarından mahfele aynı şekilde raptedilmiştir.

Minare tuğla yapılı, kapısı mahfelin sağında, şerefesi demir parmaklıklı, külâhı kurşunlu ve boğumludur. Basamakları 22 tanedir.

Pencereler içten kemerli, sekizer camlı 1.40x2.20'şer metre ölçülü; yanlarda ikişerden 4 tane dikdörtgendir ve zeminleri malta taşıyla döşelidir. Kuzeyde, kible yönde de bunlardan ikişer pencere daha vardır. Kuzeydekilerin ölçüleri 1.12x1.50 metredir.

Maksûreler 3.00x2.90'ar metre genişlikte, cümle kapısı kalın, boyalı ve 1.50x2.30 metre ebadlıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.25x3.00 metre ebadlı, minber 9 basamaklı ve 0.80x3.30 metre ölçülüdür. Kürsü sol köşeye tesbitli, tavan ahşap, çatı ise yeni kiremitle örtülüdür.

Tavanda 4 küçük topkandil ile dörtgen bir çember asılıdır. Ayrıca 2 asma petrol lambası, 2 karpuz lamba, bir fener, mihrap önünde 2 ve maksûrelerde de 4 sâde ampul bulunmaktadır. Maksûreler yerden yirmişer santim yükseklikte olup, ikisi arasındaki sâha 2.90x1.60 metredir.

Caminin batı cephesi dışında iki cesim çınar ağacının gölgelediği dar mezarlıkta 8-10 kabir görülmektedir. Önünde kenarı kırık bir dibek taşı vardır: Bulguru pek meşhur olduğundan, köyün adını bu şöhretten almış olduğu söylenebilir.

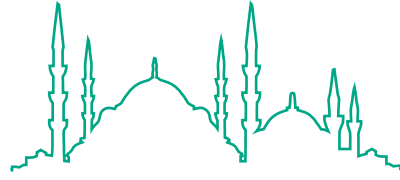
BULGURLU KÖYÜ CAMİİ

Kabristanın sağ tarafında meşrutâ ev ve bitişiğinde 1292 (1876) tarihli büyük hazneli akmaz bir çeşme, yanında üç musluklu taştekte ve çatısı yeni kiremitle örtülü, beton zeminli bir temizlik yeri vardır.

Minarenin karşısında Sultan III. Osman'ın 1169 yılında (1756) yenilenen çift katlı okul binası, ilerisinde ve hamamın berisinde de beton yapıli iki helâ ile üç idrarlık bulunmaktadır. Köyün alanında, 9 basamaklı taş merdivenle önüne inilen içme suyu çukur çeşmesinin adi kiremitli çatısı altında karataş döşenmiş sâhası beton zeminlidir.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BULGURLU MESCİD CAMİİ

Caminin içerisinde kible yön batı köşe yakınında kimliğini öğrenemediğimiz bir yatırın 1.75x2.00 metre genişlikte ve dört yönü 20 buzlu camlı, kiblesindeki bir pencerecik kısmı camsız şekilde, üstü açık bir türbesi mevcuttur.

Caminin içerisinde kible yön batı köşe yakınında kimliğini öğrenemediğimiz bir yatırın 1.75x2.00 metre genişlikte ve dört yönü 20 buzlu camlı, kiblesindeki bir pencerecik kısmı camsız şekilde, üstü açık bir türbesi mevcuttur.

11.15x9.25 metre sâhalı caminin taş duvarlarının kalınlığı 75 santim olup, cep-heler biraz çarpıkçadır. Mihrap kavis kemerli 1.70x3.40 metre ebadında, derin gömme ve içi mermer benzeri sarı-beyaz boyalıdır. Minber 10 basamaklı, kontrplak yapılı ve yeşil renkte çitalarla şekillendirilmiş beyaz boyalı ve 0.80x3.20 metre ölçüde olup, çardağın ön cephesi camlı, külâhı 4 üçgen dilimli, kürsü doğu cephenin ortasında, kaidesi sıvalı ve ters mahrut biçimli, çanak çevresi 2.90 metre, tahta parmaklıklı, yerden yüksekliği 170 santim ve merdiveni de dayamadır.

Pencerelerden dördü sabit onar camlı, 1.00x1.70'er metre ölçülü ve alt ikişer camı buzlu, mozaik zeminli ve dışarı demir parmaklıklı olup; kible ve doğu yönlerde ikişerden 4 tanedir.

Mahfel merdiveni batı yön maksûrede 11 ahşap basamaklı, önü trabzanlı ve 3.40x8.20 metre sâhalıdır. Kuzeyinde birer metre karelik dörder buzlu camlı 2 pencere vardır. Tavanında fener biçimli mahfazalar içerisinde üçer ampul görülmektedir. Alttan, üstleri tahta kaplı 88'er santim çevreli dörtgen dört direk desteklidir.

Tavan ahşaptır ve ortasında iç içe üç yeşil renk çemberle süslenmiştir. Göbeğinde 12 süt rengi ve sivri ampullü, billûr zincirli bir küçük avize ile köşelerde birer kapaklı sefertası şeklinde abajurlu lambalar asılıdır. Mihrap önünde üstüvâni, birer sâde ampullü iki mermer şamdan bulunmaktadır.

Üsküdar'da, Çavuşderesi Caddesi'nin üzerindedir. Yaptırının adı ve gömüldüğü yerle ölümü ve caminin yapılış tarihleri bilinmemektedir. Hadîka'da yakınında 1090 (1880) tarihinde yapılmış bir mektepten bahsedilmekte ise de, şimdi ondan bir iz bile yoktur.

Caminin Ragıp Mehmed Paşa tarafından fevkani olarak yenilediği, fakat onun da harabolması üzerine Berber Şa'ban Efendi'nin tekrar yaptırdığı ve zamanla yine onarıma muhtaç

duruma gelerek Bağdatlızâde Hacı Ahmed Efendi'nin 1268 (1852) yılında tamir ettirdiği avludaki temizlik yeri de, mevcut kitâbeden öğrenilmektedir. Bu defa cami hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yenibaştan mükemmel surette yaptırılmış ve ibadete açılmış bulunmaktadır.

Caminin içerisinde kible yön batı köşe yakınında kimliğini öğrenemediğimiz bir yatırın 1.75x2.00 metre genişlikte ve dört yönü 20 buzlu camlı, kiblesindeki bir pencerecik kısmı camsız şekilde, üstü açık bir türbesi mevcuttur.

11.15x9.25 metre sâhalı caminin taş duvarlarının kalınlığı 75 santim olup, cep-heler biraz çarpıkçadır. Mihrap kavis kemerli 1.70x3.40 metre ebadında, derin gömme ve içi mermer benzeri sarı-beyaz boyalıdır. Minber 10 basamaklı, kontrplak yapılı ve yeşil renkte çitalarla şekillendirilmiş beyaz boyalı ve 0.80x3.20 metre ölçüde olup, çardağın ön cephesi camlı, külâhı 4 üçgen dilimli, kürsü doğu cephenin ortasında, kaidesi sıvalı ve ters mahrut biçimli, çanak çevresi 2.90 metre, tahta parmaklıklı, yerden yüksekliği 170 santim ve merdiveni de dayamadır.

Pencerelerden dördü sabit onar camlı, 1.00x1.70'er metre ölçülü ve alt ikişer camı buzlu, mozaik zeminli ve dışarı demir parmaklıklı olup; kible ve doğu yönlerde ikişerden 4 tanedir.

Mahfel merdiveni batı yön maksûrede 11 ahşap basamaklı, önü trabzanlı ve 3.40x8.20 metre sâhalıdır. Kuzeyinde birer metre karelik dörder buzlu camlı 2 pencere vardır. Tavanında fener biçimli mahfazalar içerisinde üçer ampul görülmektedir. Alttan, üstleri tahta kaplı 88'er santim çevreli dörtgen dört direk desteklidir.

Tavan ahşaptır ve ortasında iç içe üç yeşil renk çemberle süslenmiştir. Göbeğinde 12 süt rengi ve sivri ampullü, billûr zincirli bir küçük avize ile köşelerde birer kapaklı sefertası şeklinde abajurlu lambalar asılıdır. Mihrap önünde üstüvâni, birer sâde ampullü iki mermer şamdan bulunmaktadır.

Maksûre 3.00x4.50 metre sâhalı, doğu yönde olup, minare kapısı nihayettedir. Batı yön maksûre 2.00x3.00 metre genişlikte, mahfel merdiveni ise bunun dışındadır. Her iki maksûrenin tavanlarında üçer ampullü birer fener asılıdır. Merdiven altı tabutluk olarak kullanılmaktadır.

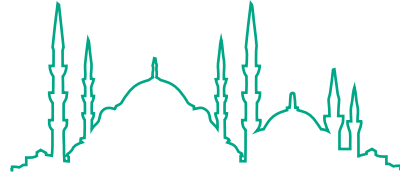
Son cemaat yeri 1.80x2.40 metre sâhalı olup pek küçüktür. Beton zeminli üstü halı ve kilimlidir. Ayakkabı çıkarma yeri girişin sağında, eşiği iki basamak yüksekte, kuzey cephesi dokuz camlı bir pencere ile kapatılmış kapılı ve sol yönü çift camlı öğrenci odasıdır.

Avlu geniş ve beton zeminlidir. Batısında altı-üstlü imam ve müezzin meşrutâsı, karşıda giriş kapısının solunda beton tavan ve zeminli derin gider yollu, yedişer musluklu ve oturma tahtalı temizlik yerinin gerisinde de, iki beton direk arasında uzun bir tahta bulunmaktadır. Avlu kapısı, üstü parmaklıklı ve çift kanatlı olup demirdendir.

Minare beton yapılı, gövdesi sıvalı, şerefesi demir parmaklıklı, peteği kısa ve külâhı da betondur. Basamakları 44 tanedir.

Cami 250-300 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BURGAZADA CAMİİ

8 basamaklı ve yanları şekilli parmaklıklı, çardağı boyluca ve külâhı 6 köşelidir. Camide kürsü yoktur. Altındaki evlerin ve odaların bir kısmı kiraya verilmiş, bir kısmı da meşrutâ olarak imamlara tahsiye olunmuştur. Bunlara caddeden beton merdivenlerle inilmektedir.

Kubbenin köşelerinde bulunan ve üçerden 24 tane alçı penceresi 16'şar küçük, kasnak altındaki üst pencereler 1.00x2.00'şer metre ölçülü, klâsik kemerli ve beton çerçevesi 8 üst pencere ise 18'er büyük yuvarlak camlıdır. Alt kat son cemaat pencerelerse üçü sekizer ve biri dört camlı, cem'an 4 tanedir.

Işık kubbe merkezinde şişeli, billûr zincirli büyücek bir avize asılı olup, alt köşelerde cem'an 7 ve üstlerde de çift ampüllü 8 aplik vardır.

Ayakkabı çıkarma yeri renkli ve zarif şekilli, 10x20 sıra çini tuğla ile döşelidir. Sol yönünde klâsik kemerli, tek kanatlı minare kapısı vardır. Dış kapı yanlarıyla, birlikte 8 büyük ve 16 küçük buzlu camlı olup yapısı sanatlardır. Ölçüsü 3.25x2.75 metre ebadlıdır.

Cümle kapısı vernik cilâlıdır. Cümle kapısının solunda görülen oda son cemaat yeri durumundadır. Burası 4.15x7.50 metre genişliktedir. Cami sâhasına geçmek için aralarında geniş bir açık geçit vardır. Giriş kapısı hârelî vernik cilâlı olup, üzerinde 24 parçalı mavi zeminli, çevresi bej renkli kuşaklı ve çini üstüne yazılmış keşideli nefis sülûs "Besmele-i Şerife" levhası bulunmaktadır. Üstünde müezzin mahfeli bulunmaktadır. Alttan iki üstuvâni demir kolonla destekli şâhası 2.00x9.50 metre beton korkulukludur. Son cemaat odasından dönen 14 basamaklı beton merdivenle üstüne çıkılır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, kavis kemerli ve 1.90x2.80 metre ölçüde olup derinliği 60 santimdir. Minber ahşap ve 8 basamaklı, yanları şekilli oyma parmaklıklı, çardağı boylu, külâhı kurşunlu ve yapısı da zariftir. Minare kısa boylu, sivri külâhlî, 60 basamaklıdır.

Vapur iskelesinin sağındaki kıyıyı takiben 250 metre kadar ilerledikten sonra sola ayrılan yokuşun üzerinde, fevkani, beton kubbeli ve minarelidir. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla 1952 yılında yapıлып ibadete açılmıştır.

Bina 8 köşelidir. Mimarı Bürkan Ongun'dur. Yüzlerin ölçüsü 3.70'şer metre, çapı 7.50 metre ve duvar kalınlığı 42 santimdir. Mihrap kemerli, ölçüsü 1.90x2.50 ve derinliği 0.60 metre, minber

BURGAZADA CAMİİ

Temizlik yeri alt kata inilen sağ merdivenin aşağısında, imam meşrutâsının hemen önündedir. Helâlar ise daha aşağıda, denize yakındır.

Cami 100-120 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BÛRHÂNİYE CAMİİ

Boğaziçi Beylerbeyi civarındaki Fıstıklı Mescid karşısından Üsküdar Tophanelioğlu'na gidilen yolun sağındaki ve aynı isimdeki köyde olup, kuzey ve batı yönleri fevkanidir. Yaptıran Sultan II. Abdülhamid ve caminin yapılış tarihi 1320 (1903)'tür. Dış kapısının kemeri üstündeki iki satırlık kitâbesi, önündeki sayalıklı mâni' olduğundan okunamamıştır.

Cami 10.30x9.20 metre sâhalı olup, adi taş duvarlarının kalınlığı 95 santimdir. Cümle kapısı, tablalı, düz, yeşil yağlıboyalı 1.50x2.40 metre ölçüde, ayakkabılık beton zeminli ve 2.70x1.50 metre genişlikte, cümle kapısı önündeki muşamba kısım ise 1.75x1.60 metre ölçülüdür.

Son cemaat yeri hasırlı, sağ yöndeki 4.85x3.50 metre olup boyu 80 santim kısadır. Mahfele, sol yön kible doğudaki tek kanatlı kapıdan girilen sofanın ilerisine raptedilen, dönen 13 basamaklı tahta merdivenle çıkılmaktadır. Mahfel alttan 4 ahşap direklerle desteklenmiştir. Son cemaat yerinin üstünü tamamen kaplayan dış mahfel ikiye bölünmüştür. Kible yönü iç mahfelin kuzey ortasında bulunan kapıdan müezzinlere mahsus oturma yerine geçilir. Bunlar biri büyücek 2.30x3.80 ve öbürü de 2.30x2.60 metre biraz daha küçük sâhalı iki odacıktan ibarettir.

Sofalı merdivenden çıkılan imam oturma yeri de iki oda ve bir sofalıdır. Merdivenin üst basamağı önündeki 1.20x2.90 metrelik sofadan doğu yöndeki küçük, batıdakiyse dar uzun ve 2.70x6.50 metrelik olan büyük odaya girilmektedir. Sofa ve odanın doğu cihetlerinde birer, batı yön sofada bir ve kuzey yönünde de iki tane altışar camlı, hafif kemerli 4 pencere vardır.

Ön mahfele sağ maksûreden 11 basamaklı ayrı merdivenle çıkılır. Mahfel, alttan dörtgen ve boyalı 8 ahşap sütunla desteklidir. sâha genişliği 1.80x7.50 metre, önü boydanboya kafesli ve kafeslerle merdivenin trabzanları arasındaki sâha 1.80x2.00 metredir.

Tavan iç içe kabartma ve dörtgen çevre çerçevesi, göbek sarı yağlıboyalı ve bütünü filizî yağlıboya zeminlidir. Pencerele son cemaat yerindekilerin tıpkısı olup; doğu yönde 3, kible ve batıda ikişerden 4 olmak üzere hepsi 7 tanedir.

Minare kaidesi dörtgen ve çatı hizasına kadar yüksek, kapısı kuzeybatı mahfelde taş yapılı, gövdesi kısa, şerefenin gezi çevresi dar, külâhı alemine kadar şekilli kesmetaştan ve basamak sayısı 23 olup, giriş kemeri bir çocuk boyu kadar çok alçak yapılmıştır.

Mihrap gömme, içi nakışlı ve 1.50x3.80 metre ebadında, minber 9 basamaklı, kenarlar oymalı ve kabartma motiflidir. Ölçüsü 0.80x3.00 metredir. Çardak ve külâh uygundur. Kürsü dörtgen, birer metre cepheli, yerden yüksekliği 170 santim ve merdiveni dayamadır.

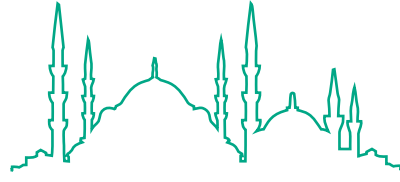
Maksûreler 2.00x3.80 metre sâhalı olup, sağdakinin 90 santim enindeki mahfel merdiveni de bu ölçü içerisinde. İki maksûre arası 2.10x1.80 metredir. Ön ve yanlarıyla merdivenin sol kenarı, altlı üstlü trabzanlıdır.

Caminin dış kapısı önündeki -altı bodrumlu saha- 2.90x6.00 metre ve çevresi beton korkulukludur. Kapı iki ahşap direk duvara bağlanmış olup, üstü adi saca kaplı bir saçakla korunmuştur. Bu sahadan avluya iki basamakla inilmektedir. Doğu yöndeki kapının sahanlığına üç basamakla çıkılır. Önü aynı biçimde saçaklıdır. Tek kanatlı kapısı beş tablalı, sahnı 2.30x1.50 metre ölçülü, pembe beton zeminlidir.

Kible-doğu yönde musalla, kapının tam karşısında mermer bilezikli ve suyu mevcut bir kuyu, çevrede de birkaç dut ile ıhlamur bulunmaktadır. Temizlik yeri bu arada bulunup üstü kapaklı, üç musluklu, bir mermer abdest teknesi ve önünde gider yollu, uzun oturma tahtalı olup, yanında da Elmalı Suyu akan bir çeşme-cik vardır. Batı yönde, çatısı oluklu saca örtülü, camiden 4-5 metre ayrı, iki basamak yüksekte beton zeminli ve üç musluklu helâ mevcuttur. Caminin pencereleri demir parmaklıklılı, kemer ve iki yanları çift sıra tuğla ile örülüdür.

Tavanın ortasında kâr-ı kadim bir topkandil asılıdır. Mihrap önünde beyaz abajurlu bir asma lamba ile mahfel ve maksûrelerin önlerinde birer küçük 3 petrol lambası, yan cephelerde duvarlara tesbitli ve kılıfları yaldızlı birer karpuz lamba ile birer de petrol duvar lambası bulunmaktadır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CA'FERAĞA CAMİİ

Kadıköy'de Moda Caddesi üzerinde, sağdadır. Yaptıran Bâbüssaâde ağalarından Ca'fer Ağa'nın kabri burada bulunmakla birlikte, tarihsizdir. Caminin ilk yapılış tarihi de bilinmemektedir.

Avluya, kible yönündeki üst kısmı parmaklıklı demir kapıdan üç basamakla inilmektedir. Sağındaki 4.25 metre ve solundaki 11.00 metre uzunluktaki çevre duvarları parmaklıklıdır. Ara yerde de, kapının iki basamak aşağısında mozaik sahanlık vardır. Parmaklıkların baş taraf ve orta yerlerindeki 5 destekle beraber, kapı dahil caminin kible yön çevre duvarı yirmi metreyi bulmaktadır. Kapının doğu cihetinde kısa duvarlı bir çiçek bahçesi, batısında ve caminin kible köşesi önünde de bânisinin kabri görülmektedir.

Avlu kapısının sol yönündeki çevre duvarlarıyla kible cephe arasında bulunan sâha da ağaçlı ve çiçekli bahçe durumundadır. Sağ yöndeki bahçenin nihayetinde iki beton ayağa oturtulmuş 1957 tarihli bir mermer içme suyu deposu görülmektedir. Bunun sol tarafında, caminin kuzeydoğu köşesinde beton çatı ve zeminli, gider yollu, uzun oturma tahtalı, cephesi mermer kaplama ve dört musluklu temizlik yeri bulunmaktadır. Bunun da ilerisinde, ayrı kapılı, beton yapılı ikişer helâ ve musluk vardır. Çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Solundaki kapı müezzin meşrutâsına açılmaktadır.

Cami 7.00x7.00 metre genişlikte, duvarları tuğla yapılı ve 40 santim kalınlıktadır. Minare tuğla gövdeli, 51 basamaklı, dıştan sıvalı, peteği kısa, külâh kurşunludur. Kapısı avluya açılmıştır.

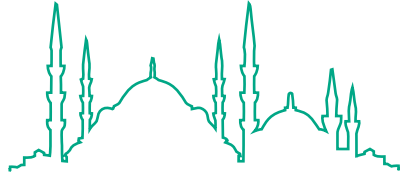
Camiye giriş kapısı önü, 20 camlı camekânlıdır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.50x1.90 metre genişlikte olup, sağ yönünde raflarla çevrili bir de ayakkabı muhafaza odacığı bulunmaktadır. Cümle kapısı 1.50x2.50 metre ölçüde kalın doğrama ve boyalıdır. İçeriye girilince, soldaki 13 basamaklı merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Mahfelin sâhası 2.40x7.00 metredir. Mihrap gömme, tavan, kürsü ve minber ahşaptır. Tavanda büyücek bir topkandil ve mahfelde bir karpuz lamba asılıdır. Eh-râmî çatısı yeni kiremitlidir.

Pencereler caminin doğu, kible ve batı cephelerinde sivri kemerli; 15'er camlı ikişerden 6 ve kuzey cihetinde de bir olmak üzere, cem'an 1.10x2.80'er metre ölçüde ve 7 tanedir. Dışları demir parmaklıklıdır.

Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla son defa mükemmelen ve tamamen imâr ve ihyâ edilmiş olan cami 200-250 kadar cemaat alabilir.

C A ' F E R A Ğ A C A M İ İ

İSTANBUL CAMİLERİ

CEVİZLİ CAMİİ

temizlik yeri, meşrutâları vesairesinin ikmali ancak 1965'te mümkün olabilmiştir. İkişer odalı, banyolu, mutfaklı ve helâli 2 ev ile mermer bir musalla, gasilhâne, 7 musluklu ve oturma taşlı temizlik yeri, 3 umumi helâ ve 4 idrarlıkla bir lavabo üstü; yeni kiremitli çatı altında birleştirilmiş durumdadır.

Sâhası 14.25x11.75 metre ve tuğla duvarlarının kalınlığı 50 santimdir. Son cemaat açık sâhası, avludan beş basamak yüksektedir. Cami, esas zeminine birlikte karataştan yapılmıştır. Merkezî kubbe ile küçük kubbeleri beton yapılıdır.

Üç yönlü mahfellere, caminin kuzeydoğu köşesinden dönen 17 beton basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Kuzey mahfel, son cemaat yeriyle maksûrelerin üstünde olup sâhası 6.50x11.70 metre; altta önden 135'er santim çevreli, küçük kubbelerin kemer ayaklarına dayanan 2 beton üstuvâni kolon ile üstte de iç ve dış kısımlar arasındakilerle birlikte 4 kolon bulunmaktadır. Kolonların arası doğu-batı istikametinde üç kemerlidir. Ortadakiler 4.00'er, yandakilerse 3.70'er metre açıklıktadır. Doğu ve batı yan mahfeller 11.20x2.15'er metre sâhalıdır. Kuzey mahfelin ortası 0.90x1.80 metre genişlikte çıkmalı ve her üç yönün yanları bükme şekilli demir parmaklıklıdır.

Pencereler altta 1.25x2.00'şer metre ölçülü ve dikdörtgen, üçü sabit yedişer camlı; iki yan cephede üçerden 6, kible ve kuzey yönlerde ikişerden 4 olmak üzere hepsi 10 tanedir. Üsttekiler 1.20x1.20'şer metre ölçülü ve dörder camlı; dört cephede üçerden 12 tane dikdörtgen, kubbe kasnağının altında da kavis kemerli üçer tanesi sabit yedişer camlı -kuzey yön hariç- üç cephede üçerden 9 pencere şeklinde dağılmaktadır. Kuzey yönde, çift sıralı 6 küçük kubbe bulunmaktadır.

Cümle kapısı cevizden kalın, altışar tablalı çift kanat ve 1.75x2.25 metre ebadlıdır. Üstünde üç camlı sabit bir çerçeve bulunmaktadır. Mihrap 3.00x3.80 metre ölçülü, kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, minber mermer duvarlı, 9 basamaklı ve sanatlı zarif yapılıdır. Kürsü mihrapla kıblenin sol penceresi arasında, duvara tesbitli, bir buçuk metre yükseklikte, iki metre çevreli, betondan ve dayama merdivenlidir.

Haydarpaşa-Pendik banliyö tren hattının 16 küsur kilometre uzaklığında, Maltepe ile Kartal arasında, aynı isimdeki istasyondan beş dakikalık mesafededir. Arsası, Gerede'nin Kalaç köyünden Hacı Ahmet tarafından bağışlanan camiye, önce Rizeli Fırıncı Hamit Bey'in verdiği 60.000 lira ile başlanmış, devamında da hayırsever halkımızın para ve malzeme yardımlarıyla tamamlanarak 1963 yılında ibadete açılmıştır. Bu güzel mâbedin ufak tefek noksanları

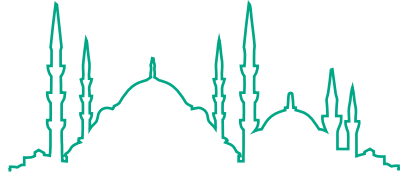
CEVİZLİ CAMİİ

Minare kapısı kuzey mahfelin batısında, 73 basamaklı ve briket yapılıdır. Gövdesindeki manzum kitâbede, bir hayırsever zâtın oğlu için 20 Ağustos 1963'te yaptırdığı yazılıdır. Son cemaat yeri 3.00x5.00'er metre genişlikte ve cümle kapısı önündeki kısım 1.90x3.00 metre ebadlıdır.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişlikte olup Maltepe'deki Fezullah Efendi Camii ayarında, yedi kubbeli ve ihtişamlıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇAKIRAĞA CAMİİ - BAYEZİD KETHÜDÂ CAMİİ

Kadıköy'de, Osman Ağa Camii'nin yakınındadır. İlk yapılışı 962 (1555) yılından önce olan camiyi yaptıranın veya yaptıranların kimlikleri bilinmemektedir. Avlusuna iki yanı kısa çevre duvarlı ve şekilli kalın demir parmaklıklı kapıdan girilir. Zemini kırmızı tuğla döşelidir ve sokaktan iki basamak aşağıdadır.

Son cemaat kapısı 2.50x2.154 metre ölçülü, üst kısmı buzlu camlı ve doğrama, namaz sâhası 5.00x3.50 metre, doğu yönü çift buzlu camlı, 1.10x1.30 metre ölçülü bir ve batısı da cami ile son cemaat arasında üç camlı bir pencerelidir. Cümle kapısı kalın tablalı 1.10x2.20 metre ebadında doğrama, beyaz yağlıboyalıdır. Cami 9.00x8.40 metre sâhali olup, tuğla duvarlarının kalınlığı 40 ve 46 santimdir.

Minare kapısı, cümle kapısı ve ayakkabılık, cami ile mahfelin doğu yönü sırasındadır. Yapısı tuğladan, basamakları ahşap ve 28 tane, külâhı kurşun kaplı ve boğumlu olup, gövdesi çok kısadır.

Mahfele, son cemaat yerinin kuzeyindeki 10 basamaklı merdivenle çıkılır. Doğu yöndeki kısmın sâhası 7.50x3.20 metre, iç mahfel 2.70x5.70 metre genişlikte olup; önündeki kafesli beton korkuluk 12 santim kalınlığında ve 38 santim yüksekliğindedir. Kuzey cephesinde ikişer buzlu camlı dikdörtgen pencere; yan mahfelin kible cihetinde 3 ve doğu yönünde de 2 tane buzlu camlı olmak üzere, cem'an 5 adettir. Tavanında iki sâde ampul asılıdır.

Mihrap kâr-ı kadim istalaktitli, 1.40x3.00 metre ebadlı ve alınlığı celî sülüs kabartma mermer levhalıdır. Minber 8 basamaklı, 0.78x3.00 metre ölçüde, kenarları ve üçgen kısmın çevresi kırmızı şeritli, ortası dalgalı esmer, bütünü ak mermerden, çardağı kısa ve külâhı sekiz köşelidir. Tavan beton, göbeği şekilli ve çukurca, çatı yeni kiremitle örtülüdür.

Pencereler 1.15x2.40 metre ölçüde, dışları demir parmaklıklı, doğu cephede 1, kible yönde 2, batıda 3 mermer zeminli, hafif kemerli, altışar camlı olup hepsi 6 tanedir. Bir tanesi çeşit boyda dokuz camlıdır. Tavandan mahfelin önüne üç ampullü bir, mahfelin önünden de aşağıya şişeli bir avize indirilmiş olup, son cemaat yeri tavanında da bir sâde ampul asılıdır.

Temizlik yeri tavanı üç üstuvâni kolonlu, mozaik zeminli ve mermer aynataşlı, 7 musluklu, derin gider yollu ve üstleri tahta kaplı beton oturma yeridir. İlerisinde, sağ yönde görülen bekçi kulübesinden üç basamak yüksekte mozaik ve

tuğla zeminli ve ayrı çatılı üçer helâ ile idrarlık bulunmaktadır. Gerisindeki beton avludan 13 basamakla çıkılan üst kat odalarda öğrenci yatakhane ile altta sağ yönde bir boş oda, orta ve sol yönde bir hol ile musluklu, mermer tekneli bir de çamaşırlık mevcuttur.

Temizlik yerinin sol bitişiğinde çok güzel üç musluklu bir içme suyu deposu vardır. Meşrutâlar temizlik yerinin gerisinde olup alt katı müezzin, üstüye imama ait yeni bir bina olarak yapılmıştır. Kible yön avlunun giriş sol yönünde sedli çiçek bahçesi, bahçenin dış köşesindeki sokakta da temiz mermer yapılı bir akar çeşme vardır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Not: Bu camii Hadîka'nın C.2, 255. sayfasında "Çakırağa Mescidi" adıyla kaydedilmiş, bir sayfa sonra da "Kadıköyü'nde bununla dört cami ve mescid bulunduğu..." ifade olunmuş olduğuna göre, halkça buna "Bayezid Kethüdâ Camii" denilip "Çakırağa" nâmında bir cami bilmediklerinde ısrar edilmesi neticesinde, ilk yaptıran Çakırağa (Bayezid Kethüdâ)'nın imâr veya tecdit eden zât olmaları ve eski yaptıranın da zamanla isminin unutulmuş olması ihtimalini hatıra getirmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇALIK AHMED AĞA CAMİİ

dır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 2.00x4.00 metre ebadında, minber sarı cilâlı ahşap, 0.92x3.60 metre ölçülü ve 14 basamaklı, kürsü sol cephe duvarında ve yeşil yağlıboyalıdır.

Beton minaresi 1958'de Lüleburgazlı Recep Usta eliyle yeni yapılmış olup geniş ve aydınlık, 52 basamaklı, şerefe çevresi oyma korkulukludur ve kapısı mahfeldedir.

Kartal istasyonu yakınında, tren yolunun alt tarafında, çarşıdadır. Yaptıran “Çalık” nâmıyla anılan Ahmed Ağa'nın ölüm yılı ve caminin yapılış tarihi belli değildir. Sonradan 1234 (1819) tarihinde Sultan II. Mahmud tarafından yenilenmiştir.

Sâhası 15.50x12.00 metre ve duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Son cemaat yerine doğu ve batı yönlerdeki iki kapıdan girilir. Beton zeminli ayakkabı çıkarma yerleri 1.60x2.70'er metre ebadlıdır. Mahfele son cemaat yerinin iki başındaki 14'er tahta basamaklı merdivenlerden çıkarılır.

Mahfelin ortası içerlek ve yanları çıkmalıdır. Orta kısım 8.00x8.00 metre, yanları ise 9.00x3.50'şer metre sâhalıdır. Bütünü 12.00 metre boyundadır. 3.75 metrelik kısmı kontrplakla bölünüp kadınlara ayrılmıştır. Alttan dört ahşap direk destekli mahfelin tavanı ahşap ve yağlıboyalı olup, sâhası üç ampulle aydınlatılmaktadır.

Pencerelerden üsttekiler 1.00x1.75'er metre ölçülü, demir çerçevesi ve kemerlidir. Doğu ve batı yönlerde ikişerden 4 tane irili ufaklı 2'er camlı, kuzey cephede de aynı ölçüde 2 olmak üzere cem'an 6 ve merdiven başlarında da birer küçük pencere mevcuttur. Alt pencereler kavis kemerli, 30'ar camlı, üç yönde dörderden 12 tane 1.12x2.20'şer metre ebadlı ve demir parmaklıklıdır.

Tavan ahşaptır. Merkezinde ve çevresinde iki billûr avize ile dört asma petrol lambası, üç renkli fanus ve 6 küçük ampullü bir avize asılıdır.

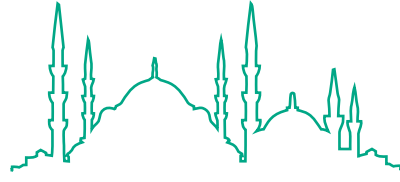
Son cemaat yeri 4.80x12.50 metre sâhalıdır. Cümle kapısının iki tarafında 1.25x2.00'şer metre ölçüde birer tane dokuzar camlı dikdörtgen pencere ve kuzey cephe ortasında da çeşit boy 20 camlı bir pencere bulunmaktadır. Sahada 2 içme suyu küpü mevcuttur.

Batı duvarı dışında celî sülüs yazı ile “*Ahmediye Cami-i Şerifi*” yazılı mermer kitâbesi ile avlu kapısı kemeri üzerinde Mahmudi Adlî turası ve altı beyitli imâr kitâbesi ile üçüncü Nesih hatlı kitâbede de caminin Kartal yangınında yandıktan sonra Dervişzâde Tüccar Hacı Ahmed Efendi metrûkatından ihyâ ettirildiği okunmaktadır.

Avlunun her yanı beton zeminli olup, minare önünde iki mermer musalla vardır. İlk bâni Ahmed Ağa'nın yazısız mezarı üzerinde yalnız baş kısmı mevcuttur. Karşısında Kartal Müftülük binası fevkani ve yeni beton yapılıdır. Altında 10 musluklu, mermer aynataşlı, gider yollu ve beton zeminli mükemmel bir temizlik yeri bulunmaktadır.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇAVUŞOĞLU CAMİİ

Kartal'daki Çalık Ahmed Ağa Camii'nin bir kilometre kadar güneybatısında, Yakacık köyü asfaltının sağ yönünde, bu isimdeki mahal- lenin ortasında, tek büyük ve üç küçük sağır beton kubbeli ve tuğla duvarlı olup, dış sıvası henüz yapılmamış durumdadır. Sâhası 11.60x9.40 metre ve duvarlarının kalınlığı 38 santimdir. Hayırsever halkımızın bağışlarıyla tamamlanmasına çalışılmaktadır. İbadete açılışı 1 Haziran 1963 günündedir.

Mihrap dikdörtgen gömme ve ölçüsü 2.00x4.00 metre, minber tuğla ve beton karışık yapılı, 10 basamaklı, iç ve dış yanlarıyla basamakları mermer kaplama, kapısı hafif kavis kemerli, alınlığındaki "Kelime-i Tevhid" mühür gibi kazınmış siyah yazılı, ebadı 0.80x3.10 metre, dörtgen mermer kolonları 32'şer santim çevreli, külâhı altı köşeli, yanlarındaki üçgen sâhalar kavuniçi renkte ve beşer santim eninde mermer kuşaklıdır. Caminin kürsüsü henüz yapılmamıştır.

Kubbe onbir metre çapında ve yüksekliği de 10 metre kadardır. Merkezinden beş kollu, dörderden 20 zayıf abajurlu bir askı inmektedir. Mihrabın duvarlarında iki kde üçük petrol lambası vardır.

Altta 0.90x1.50'şer metre ölçüde ve dördü açılır şekilde, ondörder dikdörtgen küçük camlı; yan cephelerde dörderden 8, kible ve kuzey yönlerde 1.20x1.50'şer metrelik ikişerden 4 tane, üçü sabit yedişer camlı cem'an 12 pencere bulunmaktadır. Üsttekiler beton çerçeveli, çapraz kafesli ve kemerli; üç yönde ikişerden 6 ve mahfelin gerisinde de beşer tanesi sabit dokuzar camlı olmak üzere, hepsi 9 tanedir.

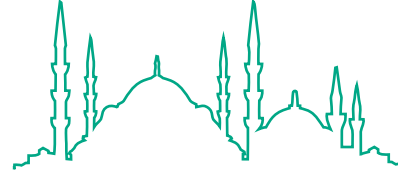
Maksûrelerin önleri açık olup 2.20x4.00'er metre genişlikte, mahfeli tutan dörtgen kolonlar 130'ar santim çevreli, mozaik 15 basamaklı merdiven son cemaat yerinin doğu yönünde, mahfelin sâha genişliği 5.20x9.00 metre, ortası 50 santim hafif çıkmalı ve eni 3 metredir.

Cümle kapısı 1.20x2.40 metre ebadlı, beşer tablalı, boyasız doğrama ve beş santim kalınlıktadır. Son cemaat yeri 2.50x9.00 metre sâhalı olup, kuzeyindeki 0.90x1.30 metrelik iki pencere yeri henüz çerçevesizdir. Dış kapı yeri 5.80x2.50 metre ebadlıdır, ancak kapı kanatları henüz takılmamıştır.

Cami 250-300 cemaat alabilir sâhalıdır.

Boğaziçi'nde, Çengelköy iskelesinin yakınındaki caminin batı yönü denize karşıdır. Yaptıranı olan Kaptan Abdullah Paşa, Çengelköylüdür. 1238 (1823) yılında sadrazam olmuş, dört ay kadar bu makamda bulunduktan sonra azledilmiştir. Asıl ismi Hamdullah ise de Abdullah diye anılmaktadır. Caminin yapılışı 1234 (1819) yılındadır. Zamanla harab olduğundan, son defa 1382 (1963)'te esaslı bir onarım görmüştür. Sâhası 11.80x6.50 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 67 santimdir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.06x2.70 metre ebadındadır. Minber ve kürsü henüz daha yaptırılmaktadır. Tavanı ahşap, yeşil yağlıboyalı ve çatısı yeni kiremitlidir. Tavanın ortasında beşli bir cihaz asılıdır. Maksûre kuzeyde 1.60x5.15 metre genişlikte olup, batısındaki kapıdan 24 tahta basamaklı merdivenle ahşap çerçevesi minareye çıkılmaktadır. Bu minare kaldırılarak yerine yine ahşap oluklu çinko kaplanmış gövdeli, 37 tahta basamaklı, şerefi demir parmaklıklı bir yenisi yapılmış ve 1965 Ramazan-ı Şerîfi'nden beş hafta önce ikmal edilmiştir. Şerefenin külâhı kısa ve şemsiye biçimindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇINARLI (ABDULLAH PAŞA) CAMİİ

Pencereler hafif kemerli, üçeri sabit dokuzar camlı ve 2.05x2.00'şer metre ölçüde; dört cihette ikişerden 8 tane ve dışları demir parmaklıklıdır. Zeminleri taş döşenmiştir. Cümle kapısı sokaktan bir basamak yüksekte, 1.80x2.80 metre ölçülü ve ahşaptır. Girişin solunda 75x75 santimlik dört camlı bir pencere vardır.

Kible-batı köşedeki büyük hazneli akar çeşmenin güneyinden bir masura su, dâimi olarak akmaktadır. Caminin kible yönü önünden deniz kıyısına inen Pazarkayı Sokağı'ndan geçilirken, sağ yön alanda çok kalın gövdeli ve cesim bir çınar bulunmaktadır. Bu alanın kuzeyindeki Çınarlı Camii Sokağı da, minarenin hemen yanına çıkar.

Çınarın deniz cihetine uzanmış, kalın direklerle desteklenmiş uzun dalının karşısında üstü oluklu sacı, zemini beş basamak yüksekte iki helâ ile idrarlık ve mermer delikli tekneli el yıkama musluğu bulunmaktadır. Cümle kapısı ile sağ köşedeki çeşme arasında, üstleri tahta kaplanmış birer oturma taşıyla 5 abdest musluklu temizlik yeri mevcuttur.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Küçük Çamlıca tepesinde, Bulgurluköy ve Bodrumî Ömer Lûtfi camileri civarındadır. Pir Hüdâyî Aziz Mahmudî Efendi'nin çilehânesi imiş. Yapılış tarihi takriben 1000 (1592) senesidir.

Sâhası 4.60x9.15 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 75 cm, ahşap tavanlı ve çatısı âdi kiremitlidir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minberi 5 basamaklı, 0.70x1.75 metre ölçüde ve cümle kapısı da 0.80x1.70 metre ebadlı ahşaptır. Önünde çatısı âdi kiremitli, 1.08x3.60 metrelik ayakkabı çıkarma yeri ile solunda da son cemaat kısmı bulunmaktadır.

Minare çok kalın ve güdük, kapısı avluda ve yerden 3 basamak yüksektedir. Eşikten şerefeye 17 basamağı vardır. Tamamı 20 basamak yüksektedir. Kadriye Tanrıverdi isminde hayırsever bir hanım tarafından 1958'de inşa ettirilmiştir. Yapısı briket, basamakları beton, şerefesi oymalı ve külâhı kısadır.

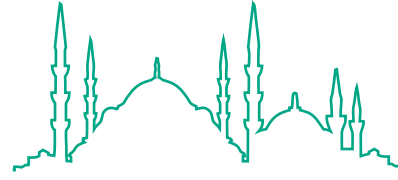
Minarenin sağ tarafında 5 taş basamaklı merdivenle çıkılan geniş avluda imam meşrutâ evinin karşısındaki 1291 (1875) tarihli mermer abdest musluklarının teknesi gider yollu ve oturma tahtalıdır. Teknenin yüzünde ta'lik hatla 2 satırlık şu kitâbe görülür:

*Pir Mahmud Hüdâyî-i azizülkadrin bu makamı yapıp maksimi âboldu bina
Levhi nazmoldu bu tarih-i güherle tezyin "Neveser yaptı zehi himmet-i"*

Kâmil Paşa
1291 (1875)

Kuzey avlunun kapısı yanında, yeni yapılmış bir helâ ve idrarlık görülmektedir.

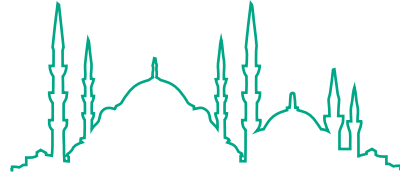
Cami 35-40 cemaat alabilir durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇİLEHÂNE CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇİNİLİ CAMİİ

Üsküdar'da Toptaşı Atiyk Valide Camii civarında, Murad Reis Mahallesi'ndedir. Yaptıranı, Sultan I. Ahmed'in eşi ve Sultan İbrahim'le IV. Murad'ın anneleri Mâhpeyker Kösem Valide olup, caminin yapılış tarihi lâfzan "Oldu bin ellide Hayrülvalide" mısraının ifade eylediği üzere, 1050 (1840) yılıdır.

Cami dört köşe planlı, tek sağır kubbeli, 9.20x9.20 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 120 santimdir. Duvarlar yerden dört metre yukarıya kadar nefis çinilerle kaplanmıştır. Mihrap 1.20x3.20 metre ölçüde olup, alınlığındaki "Fenâ-dethül... filmihrab Sadakallâh..." Âyet-i Kerîmesi mavi zemin üzerine beyaz hatlı, çinidendir.

Minber som mermerden, 11 basamaklı, göbek ve kenarları oyma ve kabartma çok zarif ve sanatlı, 0.87x3.25 metre ebadlıdır. Çardağın mermer kolonları beyaz-siyah geçmeli ve külâhı çini kaplamalıdır. Kürsü sol köşede, ahşap sanatlı ve geçme şekillidir. Mihrabın iki yanında sanatlı, zarif kapaklı birer küçük dolap bulunmaktadır. Pencere kapakları da şekilli doğramadır.

Pencereler, altta 1.20x1.70'er metre ebadında dikdörtgen ve dörder camlı; doğuda 2, batıda 3, kible ve kuzeyde de ikişerden 4 olacak şekilde hepsi 9 tanedir. Üst pencereler kemerli, renkli ve şekilli, dıştan yuvarlak camlı alçıdan ve 1.30x2.80 metre ölçülüdür. Ortadakiler daha boylu olup; kible ve kuzey yönlerde üçerden 6, doğu ve batı yönlerde biri normal, öbürü daha boylu aynı biçimde ikişerden 4 şeklinde, hepsi 10 tanedir.

Minberin doğu, mihrabınsa batısındaki orta pencerenin kemerinden başlayıp "Besmele", "Ayete'l-Kürsî" ve "Sadakallâh..." ile biten mavi zemin, beyaz hatlı yazı, 6 pencere ve doğu yön dolabının kemerinde tamamlanmaktadır. Mihrabın iki yönündeki pencere kemerlerinin üstlerinden başlayarak minberin sağ yanında biten "Fetih Sûresi" de yine aynı renkte zemin üzerine yazılı ve dolapların kemerleri üzerinde daha ince bir hatla işlenmiş bulunmaktadır.

Cümle kapısı hafif kavis kemerli, 1.20x2.70 metre ölçüde olup, mermer sövelerinin kalınlığı 20 ve genişliği 30 santimdir. Kemerin üzerindeki nesih yazılı 6 beyitlik kitâbenin son mısraı da:

“Bu cami’de olan tâat ola makbuli Sübhâni” (1050)’dir.

Kapı önündeki muşambalı sâha 1.10x2.20 metre, mermer zeminli ayakkabı çıkarma yeri ise 2.25x2.25 metredir. Son cemaat yerlerinden caminin doğu ve batı cepheleri dışındaki sâhalar 12.50x3.50’şer, kuzey yöndeki 3.50x8.10’ar ve iki kısım arasındaki kapı önü sâhası da 2.30 metredir. Zeminleri altı köşe tuğla döşelidir. Tavanları ahşap, sarı çıtalı, küçük kare şekillidir. Çevrede 80’er santimlik 22 kolon ile araları demir kafesli parmaklıklar vardır. Kapıların yanına avludan 8’er kesmetaş basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Öndeki mermer sâhanın çift kolonlu çatısı bir sayalılık durumundadır. Son cemaat yerinin çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Kubbenin merkezinde bir büyük, köşelerde de dört küçük topkandil asılıdır. Şamdanlar üzerindeki birer karpuz lamba camiyi aydınlatmaktadır. Avluya biri kible, öbürü kuzey yönde ve 2.10x2.80 metre ölçüdeki, üstleri sac kaplama iki kapıdan girilir. İkinci kapı 5 taş basamak yüksektedir.

Şadırvan kuzeydoğu köşede, sekiz mermer kolon ve ondört göbekli yüzlü, üstü demir çerçevesi ve tel kafesli kubbe şekilli örtülü, önü ise birer oturma tahtalı ve muslukludur. Ayna taşlarının üzerlerine eklenmiş oyma kafesli mermer kuşak 0.80x1.00 metre ebadlı, çevresi 12.00 metre ve kuşağı 75 santim yüksekliktedir.

Minare kesmetaştan, gövde oluklu, peteği uzunca, külâhı kurşunlu ve 64 basamaklıdır.

Son cemaat yeri merdivenlerinin solunda mermer bir musalla bulunmaktadır. Avlunun kuzey cephe çevre duvarında demir parmaklıklı 8 açık pencere vardır. Minarenin karşısındaki kuzey köşede erkekler için 3, kadınlar için 1 helâ bulunan üstü kiremitli ayrı bir bölüm vardır. Caminin duvarları horasan harçlı taştandır. Avlu cesim çınarlar ve boy boy servilerle süslüdür.

Caminin içi 180-200 ve son cemaat açık sâhaları da ilâveten 120-150 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇUKURBAYIR CAMİİ

Boğaziçi'nde Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nın civarında, tuğla fabrikasının batı yönünde, fevkanidir. Çevre duvarları briketten yapılmıştır. Dıştan ölçüsü 13.40x10.30 metre olup tuğla duvarlıdır. İki giriş kapılıdır. Orta kapı önündeki sahanlığa, iki yönlü yedişer beton basamakla çıkılmaktadır. Doğu yönde yan kapı önündeki sâha 6 basamaklıdır.

Caminin batısında imam ve müezzinler için birer odacık yaptırılmıştır. Berilerinde, o yöndeki kuyudan tulumba ile çekilip bir bidona doldurulan suyla beslenen ve yarım parmak boruya geçirilmiş 5 musluklu ve gider yollu, uzun oturma tahtalı temizlik yeri bulunmaktadır. Bitişğinde iki helâ ve bir idrarlık görülür. Üstü çatılı, yeni kiremitli müştemiât dışında ve doğu yan kapı karşısında beton çatılı bir kahve evi ile bir marangoz dükkânı, cami akarı olarak inşa ettirilmiştir.

Cümle kapısı çift kanatlı, yan kapı ise tek kanatlıdır. İçeriye girilince maksûre batı yönde, yerden iki basamak yüksek zeminli ve iki saf genişliktedir. Mahfele doğu yöndeki 15 basamaklı merdivenle çıkılmakta olup, sâhası 4.00x13.00 metredir. Aşağıda, merdiven kapısının solu ile cümle kapısı arasındaki pencere önü, ayakkabı rafları konulmuş beton zeminlidir. Mahfelin ortası dörtgen iki beton direk ile desteklidir.

Pencereler altta kemerli ve yedişer camlı; kible ve kuzey yönlerde ikişerden 4, doğuda 3 ve batıda da 4 olacak şekilde hepsi 11 tanedir. Üsttekiler yanlarda ikişerden 4, mihrabın iki yönünde birerden 2 ve kuzeyde de 3 olmak üzere, cem'an 9 tane beşer camlı pencereden ibarettir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ahşap ve 13 basamaklı, kürsü tuğ yapılı ve ahşap kenarlı, tavan boyasız, çatı yeni kiremitlidir.

Minare beton, gövdesi sıvalı ve sarı badanalıdır. Basamak sayısı 56 ve yüksekliği 26 metredir. İnşa eden ustası Ali Dekan'ın ifadesine göre, İstanbul'da yaptığı minarelerin sayısı 25'i bulmuştur.

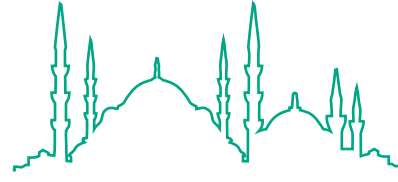
350-400 cemaat alabilecek sahada bulunan bu cami, İmam İnebolulu Mehmet Taşçı'nın gayret ve hayırsever halkımızın bağışlarıyla yapıp 1960 yılında ibadete açılmıştır.

Üsküdar'da Toptaşı semti aşağısındadır. Yaptıranlar Hacı Ferhad ve Hacı Mehmed isimli iki kardeştir. Kabirleri Üsküdar'ın Seyyit Ahmet Deresi Mezarlığı'nda imiş. Konya'dan İstanbul'a gelişleri sırasında Atiyk Valide Camii yapılmakta olduğundan bazı hizmetlerinde bulunmuşlar, inşaat bitince de kalan enkazın kendilerine verilmesini dileyerek Valide Sultan'ın müsaadesiyle bu mescidi yaptırmışlar. Yapılış tarihi Atiyk Valide Camii'nden dört yıl sonra, 995 (1587) senesindedir. Minber ve minaresi sonradan eklenmiştir.

Cami 12.20x7.10 metre ebadlı olup, taş duvarlarının kalınlığı 75 santimdir. Dış kapı üç tablalı, doğrama, kahverengi yağlıboyalı ve eşiği iki basamak yüksektedir. Sağ içerisinde, ölçüsü 0.70x1.90 metre olan tek kanatlı minare kapısı bulunmaktadır. Girişin kemeri üzerinde, yumurta biçimi çerçeve içerisinde ta'lik yazılı kârtma "*Besmele-i Şerîfe*" mevcuttur.

Minare tuğla yapılı, 21 ahşap basamaklı, kaidesi dörtgen, gövdesi kısa, şerefe çevresi beton korkuluklu, peteği ince ve külâhı kısadır.

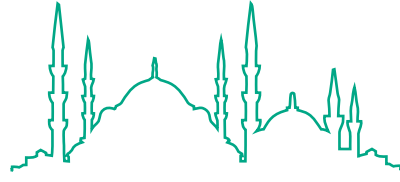
Avlu 4.50x9.15 metre genişlikte ve beton zeminlidir. Doğu yönünde yeni kiremitli bir helâ ile karşısında tabutluk vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

DEBBAĞLAR CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

DERESEKİ KÖYÜ CAMİİ

Boğaziçi'nde, Beykoz'un 6 kilometre içeri-
sindeki Karakulak memba suyuna gidilen
asfalt yolun nihayeti yakınında, sol yönde, ilko-
kul binasının batı yanındadır. Yaptıranı Şeyhü-
lislam Molla Fenâri olup, yapılış tarihinin 954
(1548) yılından önceki beş seneden birisinde ol-
ması lâzımgelir.

Sâhası 9.80x6.10 metre ve duvarlarının kalın-
lığı 80 santimdir. Dışkapı tablalı, kalın sanatlı
ve 0.60x2.15 metre ölçüde doğrama olup, cümle
kapısı da boyalı ve 1.30x1.80 metre ebadlı, aynı vasıf ve biçimdedir. Ayakkabılık
beton zeminli ve 5.00x2.80 metre genişliktedir. İç kapının önü hasırlıdır.

Son cemaat yerinin sağ yönü, köyün Heyet Odası'dır. Burası, dıştan açılmış ayrı
kapıdan kullanılmakta olup, sol tarafı öğrencilerle cami hademesine ayrılmıştır.
Sâhası 5.50x2.70 metre genişlikte ve kapısının ölçüsü de 0.85x1.80 metredir. Ku-
zeyinde birer tanesi sabit beşer camlı ve 1.00x1.70 metre ebadında ve batı yönünde
de sekizer camlı ikişerden 4 tane sürme çerçevesi pencere vardır. Tavan ahşap, çatı
adi kiremitli ve çok eski olup, çökme tehlikesi göstermektedir. Gerek çatı ve gerek
tavanın onarımı elzem durumdadır.

Mahfele, ayakkabılığın sağındaki 8 ahşap basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası
2.50x5.50 metre, önü kafesli ve ortası kavis çıkmalıdır. Altan 2 ahşap direğe otur-
tulmuştur. Doğu yönünde 0.70x1.00 metre ölçülü, üst üç tanesi sabit yedişer camlı
2 tane ile kuzeyinde de ikişer buzlu camlı yine 2'den, cem'an dört dikdörtgen
pencere bulunmaktadır.

Maksûrelerden soldaki olanı 2.50x2.15 metre genişlikte, sağ yöndeki ise daha
kısacıdır. İki arasında sâha 2.50x1.60 metredir ve önleri parmaklıklıdır. Mih-
rap 0.70x2.20 metre ebadında, yarı üstuvâni gömme ve sâde yapılı, minber 7 ba-
samaklı, boyalı ve 0.70x2.40 metre ölçülü, kürsü dörtgen, 0.88 metre genişlikte,
yüksekliği 1.20 metre ve merdiveni dayamadır.

Pencereler 1.05x2.30'ar metre ebadında, üst kısımlarında küçük kare şekilli altışar
tanesi sabit, alttaki altışar tanesi büyük 12'şer camlı; üç yönde ikişerden 6 ve kuzey
yönde de 0.80x1.10 metre ebadında 2 olmak üzere, cem'an 8 dikdörtgenden ibarettir.

Minarenin kapısı, Heyet Odası'nın kapalı duran kapısının solundaki mahfel
merdivenine gidilen beton sâha içerisinde, yapısının alt kısmı taştan, üst tarafı
tuğla duvarlı ve 35 basamaklıdır. Minarenin caddeye bakan kible yönündeki ayrı
çatılı Heyet Odası'nın işleyen kapısı, caddeden beş basamak yüksektedir.

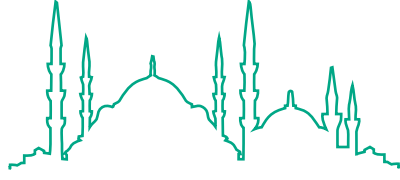
DERESEKİ KÖYÜ CAMİİ

Dış mahfelin sağ yön son cemaat yerinde bulunan merdiveni 11 basamaklı ve mahfel sâhası da 4.50x9.40 metredir. Doğu ve batı yanları birer dört, birer de çift camlı ikişerden 4 dikdörtgen pencerelidir. Işık, mihrapta ve yan cephe duvarlarındaki apliklerle, tavanın merkezine asılı abajurlu bir elektrikli lambayla, mihrapta-ki iki petrol lambasıyla, önündeki pembe kavanozlu bir ampulle ve etrafta da dört beş sâde ampulle sağlanmaktadır.

Kuzeydoğu avlu dışında, Fahrüddin Altan isminde hayırsever bir zât tarafından önu gider yollu, bir uzun kanepeli, üç musluklu ve beton saçaklı abdest alma yeri ile, karşısındaki harap imam evinin arka tarafına iki de helâ yaptırılmıştır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DUDULLU AŞAĞI MAHALLE MESCİDİ

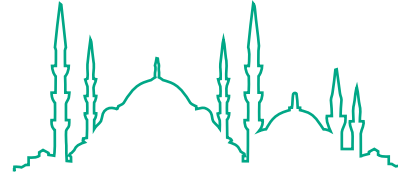
Aynı köyün alt mahallesinde, Aşağı Dudullu'dadır. Giriş kapısı batı yönündedir. İçeriye girilince kuzey yönde 6 basamak yüksekte mahfeli ve buradan minaresine çıkılmak için de bir kapıcık vardır.

Mihrabı sâde olup, minberi ve kürsüsü yoktur. Üç cephesi dörder camlı ikişerden 6 pencere-
reli olup, mahfelin doğu başında da bir pencere-
recik mevcuttur. Tavanı ahşap ve çatısı kiremit-
lidir. 32 basamaklı minaresi 1960 yılında yapılmıştır. İki girişli ve çevresi parmaklıklı küçük bir avlucuğu vardır.

Sâhası 70-80 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da bu isimdeki parkın ve kaymakamlık binasının karşısında, Halk ve Doğancılar caddelerinin kavşak noktasındaki polis bekleme kulübesinin gerisinde, sed-saha üzerindedir. Yaptıran Çakırcıbaşılardan Mihmiran=Beylerbeyi Hasan Paşa olup, Edirne'de yaptırdığı medresesinin civarına gömülmüştür. Caminin yapılışı 966 (1558) yılındadır. Çatısı önce kurşun örtülü iken, mütevellilerinden Cellep Feyzi kiremite çevirtmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DOĞANCILAR CAMİİ

Zamanla harap olan cami, Üçüncü İkbâl Şâyeste tarafından evvelkinden alâ yaptırılmış ve halk şâdedilmiş olduğu son cemaat kapısının üzerinde görülen 5 beyitlik kitâbede kaydolunmuştur. Kitâbenin son kıt'ası:

*Söylendi bu iki tarih bir beyt icre bak
Yaptı bak Üçüncü İkbâl Hanım ma'bedi*

*Eyledikde hâme beyti nazmı Ziverpenâh
Sa'yini Şayestei ecri cezil idellâh.*

ifadesine göre, üçüncü mısra ebced hesabıyla 1263 (1846) ve dördüncü 1287 (1871) tuttuğundan, bu tarihlerden hangisinin kastedildiği kestirilememiştir.

Hadîka'daki C.2 ve s.32'deki kayda göre, caminin karşısında bulunduğu bildirilen hamam bugün mevcut değildir. Ancak o hamamı yaptıran Hacı Ahmed Paşa'nın caminin kuzey cihetinde sekiz cepheli ve kubbeli kesmetaş yapı türbesinde, kendisiyle eşi ve çocuklarına ait olması muhtemel iki sanduka daha vardır.

Avlunun kuzey duvarı önünde çift musluklu, üstü beton kapaklı, gider yollu bir taş tekne mevcuttur. Üzerinde görülen 1053 (1644) tarihinin, ya o vakitteki bir onarımın veya yalnız teknenin yapılış tarihinin olması ihtimal dâhilindedir.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, içi filizî yağlıboyalı olup ölçüsü 1.10x3.00 metre, minber 9 basamaklı, kapısı hafif kemerli, yanları tahta parmaklıklı ve tablalı, ebadı 0.60x3.80 metre, çardak sade, külâh küçük ve sekiz köşeli, yeşil boyalıdır. Kürsü -90 santim yükseklikte- dörtgen şekilli ve ayaklı, kuzeydoğu köşede ve dayama merdivenlidir.

Pencereler altta kavis kemerli, üzeri sabit dokuzar camlı 1.10x2.00'şer metre ölçülü; üç yönde ikişerden 6 tanedir ve dışları demir parmaklıklıdır. Kuzey yönde çift camlı dikdörtgen dörder camlı iki küçük pencere ile cümle kapısının üstündeki iki ayrı mahfel gerisinde çift camlı üç pencerecik vardır.

Maksûreler 2.60x2.75'er metre genişlikte olup önleri trabzanlıdır. Mahfellere, her iki yönden 9'ar basamaklı merdivenlerle çıkılmaktadır. sâha ölçüleri maksûrelerin tıpkısıdır ve alttan dörder direklerle desteklidir. Sağ cihette kontrplakla bölünmüş bir müezzin odası vardır.

Tavan, yeni ve boyasızdır. Merkezinde küçük bir topkandil, köşelerde ise birer abajurlu ampul asılıdır. Çatı adi kiremitlidir. Mihrapta 2 floresan lamba bulunmaktadır. Cümle kapısının dışında kuzey ciheti 15 küçük camlı, iki yanı açık kapı durumunda, üstü yeni kiremitli ve 1.10x1.50 metre sâhalı bir ayakkabı sayalığı mevcuttur. Kapının ebadı 1.06x1.80 metre, sanatlı, kabartma şekilli ve çift tablalıdır. Avlu 4.50x9.15 metre genişlikte olup beton sâhalıdır. Sokağa çıkılınca solda, çevre duvarlı kabristanda 4 mezar görülür. Bunların cami ile hususi ilgileri olup olmadığı öğrenilememiştir. Batı duvarı iki bölüm demir parmaklıklılıdır.

Cami 11.00x13.00 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 65 santimdir. Son cemaat kapıları doğu ve batıda kalın, boyalı, doğrama, ölçüleri 1.70x2.90'ar metre ve sâhası da 3.60x10.20 metredir. Ayakkabılıklar çini tuğla zeminli ve 2.50x2.70'er metre sâhalıdır. Batı yönündeki sağında kontrplakla bölünmüş ayakkabı muhafaza yeri bulunmaktadır. Bitişğinde 24 camlı bir camekân vardır. Son cemaat yerinin kuzey cihetinde altışar camlı ve 1.20x2.70'er metre ölçüde üç dikdörtgen pencere mevcuttur. Bütün pencereler demir parmaklıklıdır. Tavanı yeşil zeminli ve geniş çıtalıdır. Bu saha, bir kavanozlu ve iki sâde ampulle aydınlatılmaktadır.

Cümle kapısı yedişer tablalı çift kanat kalın doğrama, 1.50x2.20 metre ebadında, kahverengi yağlıboya ve çuha perdelidir. Mermer sövelerinin kalınlığı 12 santim ve genişliği de 22 santimdir. Kemerini kırmızı-beyaz parçalı ve dalgalı geçme şekillidir.

Mihrap kavis kemerli gömme ve dışa çıkmalı 4.35x2.15 metre ölçüde olup, kemerinin üstünde celî sülüs hatlı “*Fendethül Melâike...*” Âyet-i Kerîmesi ile çerçevesinin üst kenarı üzerinde üç kademeli alçı bir siper bulunmaktadır. Kemer ve çevre mermerdendir. Minber 9 basamaklı, yanları yaldızlı ve kabartma çiçek şekilleriyle süslüdür. Kapısının üstündeki “*Kelime-i Tevhid*” levhasının tacı kabartma, iki yandaki dörtgen ve yüzleri yivli başlıklı üstuvâni kolonların uçları fener biçimlidir. Çardağın dört ince sütun arasındaki kemerlerinin alt ve üstleri kabartma tezyinatlı, külâhı sekiz köşe ve gri, kaidesi beyaz renkte, alemiyse küçüktür. Ölçüsü 0.75x3.25 metredir.

Kürsü dörtgen ve 1.50 metre yükseklikte, yüzleri 88'er santim genişlikte ve dayama merdivenli olup, doğu cephenin 2. ve 3. pencereleri arasına yerleştirilmiştir. Pencereler kavis kemerli, 1.20x2.70'er metre ölçülü, üçeri sabit dokuzar camlı; kible ve doğuda dörderden 8 ve batıda da 5 olmak üzere hepsi 13 tane; ayrıca kuzeyde, maksûrelerin gerisinde alttan üçer tanesi sabit yedişer camlı 0.92x1.80'ar metre ebadlı ikişerden 4 de dikdörtgen pencere vardır. Minarenin basamak sayısı 47'dir.

Camii 500-550 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DUDULLU KÖY CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı-Alemdağı asfaltı üzerinde, 13. km'dedir. Bu yolun Sultan Abdülaziz devrinde yapılışı sırasında köyün iç arka tarafında bulunan eski cami caddenin kenarına getirilmiş olup, 1960 yılında da mükemmelen imar edilerek bir de beton minare inşa ettirilmiştiir. 45 evden ibâret olan hamiyetli köy halkının 25.000 lira gibi mühimce teberrularıyla meydana gelmiştir, takdir olunur.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber, kürsü ve tavan ahşaptır. Minaresi 44 basamaklıdır. Dış kapıdan girilince son cemaat yerinin üstünde, caminin içerisine de taşan dört saf genişlikteki mahfel görülür.

Cümle kapısından doğu, batı ve kible yönlerinde altışar camlı ikişerden 6 pencere ile caminin iki yan cephesinde dörder camlı iki pencere mevcuttur.

Avlu beton zeminli, çevre duvarları kısa ve üstleri parmaklıklıdır. Dışında helâlar ve civarda Âdile Sultan akar çeşmesi bulunmaktadır. 1304 (1887) tarihini taşıyan bu çeşmeyle ilgili duvara dayanmış eski kitâbeden “Şevk-ı Nihâl usta tarafından 1270 (1859) yılında tamir ettirildiği, ilk yaptıranın Enderun'dan çıkma Hâfız Abdülkerim Ağa olduğu ve ilk yapılışının da 1144 (1732) senesinde olduğu” anlaşılmıştır.

Avluda, kible-doğu köşede beton bir su deposu yaptırılmıştır. Caminin 30 metre kadar kuzeyinde, cadde üzerinde bulunan ve suyu civardaki ayazmadan getirilen dört musluklu çeşmeden, gelip geçen yolcular ve cemaat faydalanmaktadır. Bu su gayet leziz ve temizdir. Çeşmenin saçağının gölgesi altında dinlenmek veya yoldan geçecek vasıtaları beklemek üzere oturma taşları da mevcuttur.

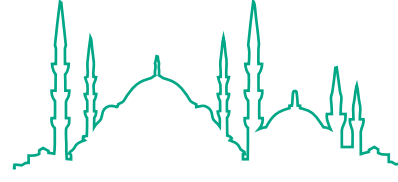
Camii 130-150 cemaat alabilir.

Boğaziçi'nde, Beykoz-Ömerli köyü yolunun 4.5'uncu kilometre mesafesindeki bir sırt üzerinde, hayırsever halkın bağış ve gayretleriyle yapılp, 1958 yılında ibadete açılmıştır. Temelinin atılış günü 1 Ağustos 1957 ve açılışı da 21 Mart 1958'dir.

Dış kapı doğu cephede ve 1.25x2.30 metre ebadlıdır. Ayakkabı çıkarma yeri beton ve sâhası 3.00x2.50 metre genişliktedir. Mahfele, hemen sağındaki 13 basamaklı beton merdivenle çıkılır. Merdiven başında 0.90x1.15 metre ölçülü ve dört camlı bir pencere vardır. Mahfelin ortası mihraba doğu çıkmalı olup, tamamı 1.50x8.30 metre sâhalıdır.

Minare beton briket yapılı olup mahfelden şerefeye kadar 50 basamaklı, yerden şerefeye kadar ise 63 basamak yüksekliktedir. Gövdesi ince uzun ve görünüşü zariftir. Merdivenin üst başında müezzin ve altında da birer imam odası bulunmaktadır. Ölçüleri birbirinin tıpkısı olup 3.60x5.00 metredir. Kuzeylerinde ikişerden 4 ve batı yönlerde birerden 2 pencere mevcuttur.

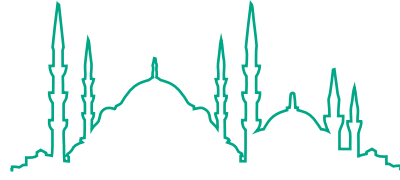
Caminin sâhası 7.90x8.30 metre, duvarlarının kalınlığı 50 santimdir. Çatı yeni kiremitle örtülüdür. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 1.20x3.00 metre ebadlıdır. Minber 9 basamaklı ve 0.80x2.40 metre ölçüdedir. Kürsü ise mevcut değildir. Camin aydınlatması, petrol lambası ile yapılmaktadır. Cümle kapısı geçmeli ahşap ve 1.20x2.30 metre ölçülüdür. Pencereler onar camlı, kemerli; üç yönde ikişerden 6 tane ve herbiri 1.50x4.50 metre ebadlıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ELMALI ÇİFTLİĞİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ESENEVLER MAHALLE CAMİİ

Üsküdar'da Ümraniye civarında, bu isimdeki mahallenin üst kıyısında, geniş meydandadır. Hayırsever semt halkının gayret ve bağışlarıyla birbuçuk tuğla genişlikte çevre duvarları beton bir tavanla örtülmüş olup, temel kısmı karataş yapılı ve sâhası da 11.00x11.00 metre genişliktedir.

Mihrap sivri kemerli ve içi üç yüzlü gömme şekillidir. Yan safhaları 75'er santimden 1.50 metre, ortası 1.25 metre ve eni de cem'an 2.75 metre olup, boyu tavana dayanmaktadır. Minber ve kürsü henüz yapılmamıştır.

Alt pencereler dikdörtgen biçimli, 1.50x1.75 ebadında; doğu cephede 3, kible, kuzey ve batıda ikişerden 6 olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Üsttekiler klâsik kemerli, 0.95x1.60'ar metre ölçüde; kible ve batı yönlerde ikişerden 4, doğu ve kuzeyde de üçerden 6 pencereden, cem'an 10 tanedir. Minare kapısı mahfelde, kuzeybatıdaki pencerenin solunda, 0.80x1.60 metre ebadlı ve

hafif kemerlidir. Mahfele bu köşedeki merdivenle çıkılmaktadır. Mahfel sâhası 3.75x9.50 metre olup, önünde de (ortadaki daha geniş olmak üzere) üç çıkması mevcuttur. Alttan tavana kadar uzatılmış birer metre çevreli dörtgen iki beton direk desteklidir.

Caminin giriş kapısı çift kanat sağlam ahşap ve ölçüsü 2.00x2.00 metredir. Kapının kuzey karşısında emme-basma tulumbalı bir kuyu açılmıştır. Sağ yön geride bir katlı iki oda, mutfak, banyo ve helâli bir ev ile bitişiğinde yanyana iki büyük dükkân yapılmış, fakat bunların camiye mi, bir şahsa mı ait oldukları öğrenilememiştir.

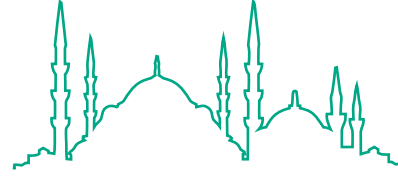
Temizlik yeri ve helâlar da henüz yaptırılmamıştır. Cami 230-300 cemaat alabilir.

Kadıköy'de Acıbadem-Çamlıca asfaltının solundaki Tekin Sokağı'nda, Osmaniye Mahallesi'ndedir. Yaptıranı olan Bahriye Feriklerinden Faik Paşa'nın kabri avlusundadır. Yapılış tarihi 1320 (1903) yılıdır. Meşrutâ evi avluda, caminin karşısında ve tamire muhtaç durumdadır.

Cami yontma taş duvarlı ve minareli, kurşunlu kubbesi sağır, yani penceresizdir. Son cemaat yeri 1956-1957'de ilave edilmiştir. Bu kısım tuğla yapılıdır. Avlu 70.30x30.60 metre sâhalı olup ihlamur, dut, incir, badem, elma, ayva, kayısı ve öven gibi çeşitli meyve ağaçlarıyla değerlendirilmiştir. Ayrıca bir de çiçek bahçesi vardır.

Kiblede, mihrabın iki tarafında 2, yanlarda üçerden 6 tane sivri kemerli ve kuzeyde de ikisi dikdörtgen cem'an 10 pencere vardır. Cami bir kuş kafesi kadar zarif ve aydınlıktır. Minaresi taştan, sivri külâhlı ve 43 basamaklıdır.

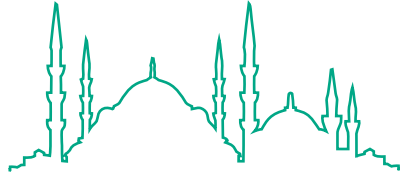
Avluda beton yapılı temizlik yeri ve yakınında helâlar vardır. Dış kapının girişi yanında mahfel merdiveni görülür. İçeriye de taşan bu mahfelle birlikte cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FAİK PAŞA CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

FATİH CAMİİ

Boğaziçi Anadoluhisarı'nda, Küçüksu asfaltı üzerindedir. Kesmetaş yapılı ve minareli avlunun çevre duvarı on bölümlü, üstü demir parmaklıklı ve iki giriş kapılıdır. Avlu zeminini beton olup, sâhası oldukça geniştir.

Minare dörtgen kaideli, gövdesi üstuvâni, çanaklığının altı köşebent destekli, şerefesi oyma kafesli, külâhı kesmetaştan ve basamak sayısı 47'dir.

Son cemaat yeri, ikisi yanlarda ve üçü de önde beş klâsik kemerlidir. Kemerler 27'şer sabit, altları 16'şar açılır camlı 2.00x4.80'er metre ölçüde camekânlıdır. Orta kemerin altındaki kapılar, yanlarındaki sabit kanatlarla birlikte 2.50x4.50 metre genişliktedir. Sâhaları 3.20x3.50'şer metre olup hasır döşelidir. Cami dörtgen planlı 10.50x10.50 metre sâhalıdır ve duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Minaresi kesmetaş yapılı ve 47 basamaklıdır.

Beton zeminli ayakkabı çıkarma yeri 0.80x2.50 metre sâhalıdır. Cümle kapısı önündeki muşamba kısım 2.30x2.00 metredir. Tavan çıtalarla bölünmüş küçük kare şekilli olup ortada bir sâde ampul asılıdır. Caminin ehramî çatısı yine kiremitle örtülmüştür. Cümle kapısı kalın, tablalı, doğrama ve 1.45x2.50 metre ebadlıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve dışa çıkmalı olup, ölçüsü 2.10x3.50 metredir. Minber ise 9 basamaklı, gri yağlıboyalı, kenarları oyma ve birbirine geçme halkalar şekilli olup, 0.80x3.50 metre ebadlıdır. Maksûrelerin önleri trabzanlı, 3.10x3.50'şer metre genişliktedir ve sağdakinden 15 tahta basamaklı merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Mahfel 75 santim çevreli 7 direğe oturtulmuş, önü trabzanlı ve 3.10x9.50 metre ebadlıdır. Tavan çıtalı kare şekilli, ortası geometrik tezyinatlıdır. Merkezinde şişeli, orta boy bir tane ve mihrap önünde de iki küçük billûr avize asılıdır. Mihrabın iki yanında abajurlu birer duvar lambası, şamdanlar üzerinde iki karpuz lamba bulunmaktadır. Köşelerde de 4 sâde ampul vardır.

Alt pencereler 0.70x1.90 metre ölçülü; üstten üçer tanesi sabit on birer camlı, dört yönde ikişerden 8 tanedir. Üsttekiler 0.70x1.50'şer metre ebadında ve dörder tanesi sabit onar camlı mahfelin doğusunda 2 tane; caminin doğu, batı ve kiblesinde de dörderden 12 olmak üzere hepsi 14 tanedir. Alt pencereler demir parmaklıklı, bütün pencerelerin üstleri nakışlı ve ahşap kısımları yağlıboyalıdır.

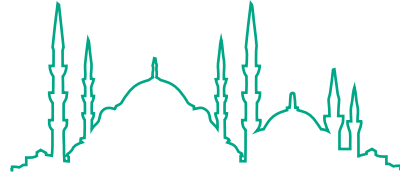
Avluda birkaç çam, birkaç da meyve ağacı yetiştirilmiştir. Kible yönde iki beton musalla taşı, son cemaat yerinin kuzeydoğu dış yönünde sağ başta bir, doğu

FATİH CAMİİ

cephede ise üç musluklu, kabartma süslü, çevresi derin gideryollu ve bütün kapaklı mermer tekneden ibaret beton oturma yerli bir temizlik mahalli bulunmaktadır.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FATMA HÂTUN CAMİİ

Üsküdar'da Selamsız-Bağlarbaşı Caddesi üzerinde, Tekkekapısı mevkiindedir. Yaptıranın ölüm yılı bilinmemektedir. Bir yangında harab olan mescid Zülüflü Ocağ'ından Hacı Mustafa isimdeki Teberdâr tarafından yenilenmişse de, onun da vefat yılı bilinmemektedir.

Cami çapraz sâhalı olduğundan cephe ölçüleri ayrı ayrı; doğu yön 9.00 metre, batı 6.70 metre, kuzey 6.80 metre ve kible yön 7.50 metre şeklinde olup, bütün duvarları ahşaptır.

Mihrap kavis kemerli gömme, 1.50x2.25 metre ölçüde ve içi perde şekilli nakışlıdır. Minber 6 basamaklı ahşap, beyaz yağlıboyalı, 0.75x1.95 metre ölçüde, çardak sade, külâh kısa ve yeşil renkte, kapı ve çardak direkleri üzerindeki 4 tornalanmış yıldızlı topuzlu ve alemlî, kürsü sol köşeye tesbitli, ayaklı ve çevresi tablalıdır. Maksûre kuzeybatı köşede ve 1.50x1.80 metre genişliktedir.

Cümle kapısı kalın, birer uzun tablalı çift kanatlı olup, ölçüsü 1.50x2.00 metredir. Mahfele kuzeydoğu köşeden 12 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.50x6.80 metre, kuzeyindeki sivri kemerli iki pencere 0.75x1.15 metre ebadında ve içeri sabit beşer camlıdır. Mahfelin önü trabzanlı, ortasından tavana dayanmış bir direk destekli, tavan ise yeşil zeminli ve sarı çitalıdır.

Pencereler kemerli, altısı sabit onar camlı ve demir parmaklığı doğuda, kible ve kuzey yönlerde ikişerden 6 tane olup, doğudakilerden biri üçü sabit 7 camlıdır.

Işık vermesi için tavanda orta boy bir topkandil asılıdır. Ayrıca mihrap duvarında abajurlu iki lamba ve kemerinin çevresinde 40 kadar çeşit renkli küçük süs ampulü, kürsü önünde duvara tesbitli bir ampul, mahfelin tavanında beş, şamdanların üzerinde iki, mihrabın her iki yanında birer zarif dörtgen fener ile kürsünün sol tarafında ayaklı bir petrol lambası mevcuttur.

Son cemaat yeri 4.50x3.80 metre sâhalıdır. Cümle kapısı caminin doğu cihe-tinde, kible yönü dörder camlı ve sürmeli iki pencerelidir. Üstündeki müezzin odasına 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır.

Minarenin kapısı odanın önünde olup, şerefesine 13 basamakla çıkılmaktadır. Minare ahşap yapılı ve dış yüzü sac kaplamalıdır. Şerefesi saçaklı, çevresi demir parmaklıklı, külâhıysa kısacadır.

Ayakkabı çıkarma yeri mermer zeminli, bir metre kare ölçüde olup, batısında

FATMA HÂTUN CAMİİ

kilimli bir sâha vardır. Merdivenin altbaşı sağında müezzin meşrutâsının kapısı görülür. Odanın doğu yönü iki, batısı ise bir sürme penceresidir. Ön tarafı 14 camlı camekânlıdır. Ayakkabılığın batısında, sed duvar üzerinde musluklu bir içmesuyu küpü ve sağ yönünde de tahta kapaklı, tavanı makaralı bir kuyu bulunmaktadır.

Dış kapı sokaktan dört basamak yüksektedir. Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FENÂİ ALİ EFENDİ CAMİİ

Üsküdar Nuhkuyusu'nda, Alacaminare civarındadır. 1126 (1714) yılında Kütahyalı Şeyh Ali Efendi tarafından tekke olarak yaptırılmış ve Şeyh 32 yıl daha yaşadıktan sonra vefat etmiştir. Ölümüne ait Kilisli Hüseyin ismindeki zâtın söylediği dört kıt'alık manzum tarihin son mısraı şudur:

“Esseyid Fenâyi Dârı firdevsi makam”

1158 (1745)

Merhumun Manisa'da da bir cami ve bir tekkesi varmış. Şeyh Selâmi Ali Efendi'nin 1104 (1693)'de vefatı üzerine Kütahya'dan Üsküdar'a gelmiş, Selâmi Tekkesi'ne şeyh olmuş ve bir müddet sonra ayrılarak Çavuşbaşı Mektebi'nin karşısında bu camiyi ve birkaç hücre odalı tekkeyi yaptırmıştır. Avlunun ortasında, özel türbede gömülüdür.

Mektep, tekkeden on sene önce vezirlerden Türk Ahmed Paşa tarafından binâ edilmiştir. Kendisi Varadin Savaşı'nda şehid olmuş. Zamanla harap olan okul, Millet Meclisi Telgraferi Başveznesisi Hacı Ali Efendi tarafından onarılmıştır. Beş beyitlik kitâbesinin son mısraı:

“Yaptı bu mektebi sıbyane Rızaen Lillâh”

1298 (1880)

Cami 8.15x11.70 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 48 santimdir. Tavanının merkezi kabartma çember içerisinde göbek motiflidir. Ortasında billûr saçaklı orta boy bir avize ile mihrabın önünde küçük ikinci bir avize asılıdır. Çatı eski kiremitlidir.

Mihrap kavis kemerli yarı üstuvâni gömme, 1.20x2.95 metre ölçülü ve düz beyaz sıvalıdır. Minber 8 basamaklı 0.88x2.90 metre ebadında, kapı ve çardağı kemerli, külâhı armudî, yeşil yağlıboyalı, alemlî yıldızlı, bütünü beyaz boyalıdır. Kürsü dörtgen şekilli büyük bir koltuk biçiminde, yan yüzleri 70'er santim genişlikte, yüksekliği 1.25 metre ve dayama merdivenlidir.

Pencerelerden ikişer tanesi sabit sekizer camlı, mermer zeminli, demir parmaklıklı 1.08x2.00 metre ölçülü olup kible, doğu ve kuzey yönlerde ikişerden 6 tanedir.

Maksûrelerden sağ taraftaki 1.70x2.50 metre, soldaki ise bundan 50 santim daha kısadır. Caminin iki giriş kapısı vardır: Doğru yön ve orta kapılar kalın, üçer tablalı, filizî yağlıboyalı, sanatlı olup; doğu yönündekinin ölçüsü 1.15x2.50 metre, orta kapının ise 1.50x2.50 metredir.

Doğu cephedeki mahfele orta kapının sağındaki 15 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 1.80x6.50 metre, önü doğrama ahşap korkuluklu ve yeşil

yağlıboyalıdır. Minarenin kapısı kible-doğu köşede ve basamakları 32 tanedir. Solda dikdörtgen sekizer camlı iki pencere mevcuttur.

Kuzey ve batı yön mahfellerden, son cemaat yerinin batısı baş tarafından 17 tahta basamakla çıkılan batı kısımdaki 4.75x1.80 ve kuzeydeki 1.90x10.00 metre sâhalı, ön ve yanları kafesli olup, bu kısmın doğu cihetinde ve öbürününse sağ tarafında sekizer camlı birer pencere mevcuttur. Merdivenin ve maksûrelerin yan ve önleri de trabzanlıdır. Kuzey mahfelden batı mahfele 1.00x3.50 metrelik bir geçit sâha ile aralarında tek kanatlı bir kapı vardır.

Son cemaat yeri tahta zeminli ve yaygısızdır. Solunda 1.75x3.30 metre ölçülü, kuzey ciheti sekizer camlı iki pencere ve kilimli istirahat odasının kapısı, birer uzun tablalıdır. Orta kapıdan girilen koridorun sağındaki kadınlar mahfelinin merdiveni ile soldaki odanın arası 1.80x5.00 metre genişliktedir.

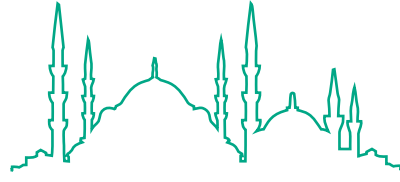
Doğu giriş kapısının önünde kible yönü tek kanat kapılı, kuzey ciheti çift camlı küçük pencere, zemini ve tavanı beton ayakkabı çıkarma sayalığının solunda minare görülür. Dörtgen kaideli, mahrut kısmı dört yüzlü, gövdesi sıvalı, şerefe çevresi duvarlı, peteği kısa ve külâhı takke biçimli minarenin basamakları 32 tanedir.

Işık kaynağı için, şamdanlar üzerinde iki büyük karpuz lamba ile orta kapının iç tarafında tavanda üçlü abajurlu bir askı, batıdaki kadınlar mahfeli döşemesi altında bir abajurlu ampul ile doğu kapısının önündeki mahfel altında bir sâde ampul bulunmaktadır.

Temizlik yeri doğu avlu nihayetindeki müezzin meşrutâsının sağında, beton tavan ve zeminli, uzun oturma tahtalı, gider yollu ve dört muslukludur. Doğu yönündeki iki helâ Vakıflar İdaresi'nce yeni yaptırılmış, soldaki meşrutâ da halkın başlılarıyla vücuda getirilmiştir.

Türbe giriş avlu kapısının tam karşısında olup, sekiz cepheli ve üstü yeni ki-remitle örtülüdür. Kuzey yönde görülen üstuvâni mermer bilezik, caminin son cemaat kısmının altındaki sarnıca aittir. Avlu giriş kapısının sağında, minarenin karşısındaki çevresi şebekeli iki cesim mermer sandukadan biri Mısırlı Halim Paşa'nın, öbürü ise eşi Şem'i Nûr Hanım'ındır.

İSTANBUL CAMİLERİ

FENERYOLU CAMİİ

Kadıköy Tuğlacı ve Hâlis Bey camileri arasında, Göztepe trenyolunun berisinde, istasyonun karşısındadır. 1366 (1947) yılında hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapılmıştır. Sâhası 9.10x8.00 metre ve duvarlarının kalınlığı 55 santimdir.

Mihrap klâsik istalâktitli ve alçı yapılıdır. Minber 8 basamaklı, sarı cilâlı, kestaneden, sâde güzel yapılı ve 0.75x2.50 metre ölçülüdür. Kapısı ve çardağı sanatlı, külâhı çok yüzlü olan minberin

alemi yoktur. Kürsü sol köşede ayaklı, zarif tarzda, kestaneden yapılmıştır. Maksûreler 2.30x2.50'şer metre genişlikte, ön ve birer yanları klâsik oymalı ve sekiz köşe yıldız şekilli parmaklıklıdır. İki arasında sâha 2.30x2.70 metre ölçüdedir. Mahfel alttan 70'er santim çevreli 6 üstüvâni sütunla desteklidir. Tavan çıtalarla bölünmüş küçük kare şekilli, merdiveni sol son cemaat yerinde ve 17 tahta basamaklı, çevresi ise maksûre ve mahfelin tıpkısı oyma yıldız şekilli parmaklıklıdır.

Minare kapısı sağ maksûrede ve yapısı betondandır. 61 geniş basamaklı, şerefe çevresi beton kafesli, peteği 16 yüzlü, külâhı da kurşunludur.

Alt pencereler sekiz küçük sabit kare ve bütünü onikişer camlı 1.10x1.80 metre ölçüde dikdörtgen mermer zeminli ve demir parmaklıklılı olup; yanlarda üçerden 6, kiblede 2 ve kuzeyde de aynı biçim ve ölçüde 2 olmak kaydıyla hepsi on tanedir. Üst pencereler ise 1.15x1.20 metrelik klâsik kemerli, altışarı kemerde sabit, sekizer camlı mahfelin iki yan cephesinde birerden 2, kuzeyde 3 tane mermer zeminli 5 tane ve caminin yanlarında üçerden 6, kible yönünde de 2 tane klâsik pencere ile ortasında "Lâfza-i Celâl" yazılı bir yuvarlak ve çeşit renkli ince zarif şekilli pencereden ibarettir.

Tavanlar filizî yeşil zeminli ve sarı ince çıtalı küçük kare şekillidir. İç kısım sekiz köşe kubbe, çevresi klâsik kuşaklı, sâhası arabesk nakışlıdır. Dıştan çatı yeni kiremitle örtülüdür. Cümle kapısı sarı cilâlı, kestaneden tablalı 1.40x2.40 metre ebadlıdır. Kanatlardan sağdaki "İnnemüttakıyne... ve uyun", solda ise "Üdhuluna Bi Selâm..." Âyet-i Kerîmeleri kabartma hatla yazılıdır.

Son cemaat yeri 1.90x6.30 metre sâhalı ve mermer zeminlidir. Batısında iç pencerelerin ayından bir tane ve kuzeyinde de 2 tane pencere bulunmaktadır. Dış kapı hafif kavis kemerli, kalın tablalı doğrama, çevresi siyah ve pembe şeritli mermer sövelidir. Kemerinin iki başında birer karpuz lamba vardır. Kemerde "Men benâ lillâhi..." Hadis-i Şerifi, celî sülüs hatla mermer üzerine kabartma yazılıdır.

Sahanlık dört basamak yüksekte olup basamakların eni 30'ar santim ve kapı önü 1.30x1.10 metre sâhalıdır.

Kubbenin merkezinde billûr bir avize ile çevresinde kenarları kavisli bir çember asılıdır. Şamdanlarda iki sâde ampul, mahfelin tavanında sırça çanaklı üç ampul ve son cemaat yeri tavanında cümle kapısı önünde de zarif klâsik bir fener asılıdır.

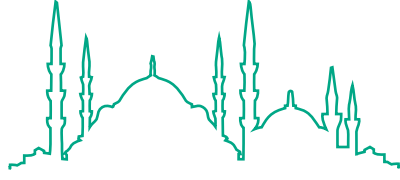
Doğu yön avluda çift katlı imam ve müezzin meşrutâları mevcuttur. Kuzeydoğuda üstleri yeni kiremitli iki helâ ile bir idrarlık görülür. Mermer sâhası iki basamak yüksektir. Avlu çiçekli ve ağaçlı, çevre duvarlar harpuştalı ve yolları betondur.

Şadırvan ön avluda, iki basamak alçak zeminli, yarım daire biçiminde, her yanı som mermer yapılı, 6 musluklu ve 5 oturma taşlı, 13 cepheli, derin gider yollu, kabartma arabesk tezyinatlı üstü açık bir havuz şeklindedir. Avluya batı yöndeki demir kapıdan girilir. Çevre duvarları kısa, üstleri demir parmaklıklıdır. Girişin sağındaki yeni bina, 1957 tarihli Cami Yaşatma Derneği'ne aittir.

Ön bahçe çamlar, süs ağaçları, çiçekler, mazı ve taflanlarla pek zarif bir park durumundadır. Girişin sol tarafında mermer bir masa ile çevresinde üç kanepeler bulunmaktadır. Burası yaz gecelerinde cemaatin sohbet ve muhabbetleriyle şenlenir.

Cami 280-300 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FERİDİYE CAMİİ

Haydarpaşa'da İbrahim Ağa Camii'nin geri tarafında, asfalt yokuş yolun sağ yönündedir. Caminin bânisi Nevciyan Feridun Paşa ve yapılış tarihi 1328 (1912)'dir.

Demir kapılı ve kısa çevre duvarlarının üstü parmaklıklı avlunun ortasındadır. İçeriye buzlu camlı ayakkabılıktan geçilir. Bina sekiz köşeli, içten kubbeli ve çatısı kurşun kaplıdır. Kapı ve mihrap cepheleri hariç, öbür 6 yönde ikişer camlı ve üçer kanatlı açılır-kapanır pencere ile üst taraflarında kafes şeklinde onsekizer küçük camlı sabit pencereler vardır.

Müezzin mahfeli, minarenin bağlı bulunduğu kapı cephesinin üzerinde ve 8-10 kişi alabilecek genişliktedir.

Minare beton yapılı, çanaklığı dar, çevresi yüksek ve oyma kafesli, külâh kurşunludur ve 41 basamaklıdır.

Temizlik yeri beş musluklu olup kurunmak için lataya havlular asılır. Avlunun duvar kenarları çiçek ve ağaçlarla bezelidir. Caminin kiblesi dışında meşrutâ bir de ev bulunmaktadır.

Cami 120-140 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Karacaahmed Mezarlığı'nın arasından geçen Haydarpaşa-Kısıklı ve Üsküdar caddelerinin kavşak noktasında, fevkanidir. İlk yaptıranı Rodoslu Hacı Hafız Ahmed Ağa ve camiyi yenileyense torunlarındandır. Tecdit tarihi 1272 (1856) yılıdır.

Ahmed Ağa, Sultan Abdülmecid'in Rikâp-darlarındanmış. Kapı üzerindeki yedi beyitlik kitâbede, caminin esasen ahşap iken harabe yüz tuttuğundan üçüncü kuşak torununun caminin temeline kadar yıktırıp taştan tekrar yaptırdığı yazılı olup tarih beyti şudur:

*"Gelip beş vakti kılınca dedi tarihini Şevket
Cenab-ı Fethi Paşa kıldı bak bu camii ihyâ"*

1272

Caminin içerisinde asılı bir levhada da şu üç satır görülmüştür:

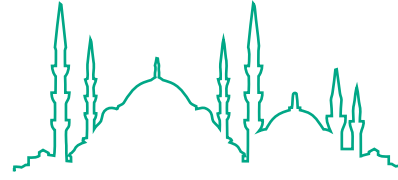
*"İşbu cami-i şerifi müceddeden bina ve ihyâya bâis
Ve müvaffakolan merhume ve mağfuretün lehâ Rodosî
Hâtun Binti Hasanağa Rûhiyçün Fâtiha"*

1209 (1795)

Buna göre, caminin evvelce bir kere daha yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Binası 7.15x10.80 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 108 santimdir. Dış kapı önünde mermer zeminli, üstü tavanlı, sağ köşesinde üstuvâni bir kolon bulunan 1.50x1.70 metre sâhalı sahanlık bulunur. İki basamak yüksekteki kapıdan girilince 12 tahta basamaklı merdivenle son cemaat sâhasına çıkılmaktadır. Sol yönde 3.00x10.00 metre genişlikteki bu yerin altı tabutluktur. Sondaki 2.50x2.20 metrelik odanın doğusunda 1.12x2.20 metre ölçülü 13 camlı bir pencere mevcuttur. Batı yönde ise 9 camlı bir kapı bulunmaktadır. Cümle kapısı uzun tahtalı, 1.30x2.10 metre ebadlı ve kalın doğramadır.

Maksûre sağda olup 1.70x4.00 metre genişliktedir. Mahfele 10 basamaklı merdivenle buradan çıkılır. İç mahfelin ortası kavis çıkmalı olup dış mahfelin ebadı 1.50x10.80 ve içtekinin de 3.00x5.30 metredir. Dış mahfelin batısında 13 camlı bir pencere vardır. Merdiven ve mahfelin kiblesi oyma parmaklıklıdır.

Minarenin kapısı mahfel merdiveninin solunda, yapısı tuğladan, şerefesi demir parmaklıklı, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 44'tür. Musalla, minarenin dış yanındadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

FETHİ PAŞA CAMİİ

FETHİ PAŞA CAMİİ

Mihrap üstuvâni hafif gömme, ölçüsü 1.50x3.20 metre, minber 8 basamaklı, sarı yağlıboya ve nakışlı, çardağı kısa, külâhı on köşeli olup 0.72x2.50 metre ebadındadır.

Pencerelerden dokuzu sabit onüçer camlı ve 1.12x2.20'şer metre ölçülü, hafif kemerli; kiblede 4 ve yanlarda üçerden 6 olmak kaydıyla tahta zeminlidir ve hepsi 10 tanedir. Kuzeyde dokuzar camlı ve 1.50x1.50 metre ebadlı 2 dikdörtgen pencere vardır.

Işıklandırmak üzere tavanda bir kavanoz asılıdır. Ayrıca mihrabın kemerinde iki abajurlu ve mahfel altında da iki sâde ampul bulunmaktadır. Tavanı ahşap, çatısı adi kiremitle örtülüdür.

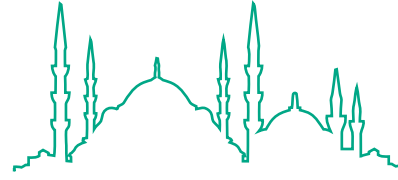
Cami 220-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Bülbüldere-Bağlarbaşı Caddesi üzerinde, Şeyh Camii ilerisinde sağ koldadır. Yapılış tarihi 1300 (1883) olup, hayırsever halkımızın bağışlarıyla yapılmıştır. Duvarındaki iki kıt'alık kitâbesinin son beyti ile tarihi şöyle ifade olunmuştur:

*Re'fetâ itmamına yazdım zehi tarihi tâm
Abidâ gel camii Feyziyyede eyle namaz”
1300*

İSTANBUL CAMİLERİ

FEYZİYYE CAMİİ

Bu kitâbe önce caminin cadde üzerinde bulunan giriş kapısı üzerinde iken, 1956 yılında caminin yenilenmesi sırasında avlu kapısının kible yönüne alınması üzerine batı yön duvara nakledilmiştir. Cami 6.70x6.30 metre sâhalı olup son cemaat yeri 5.50x5.15 metre genişliktedir. Taş duvarları 74 santim kalınlıktadır. Son cemaat yeri batı yöndedir. Her iki kısmın tavanları beton ve çatıları da yeni kiremitle örtülüdür.

Mihrap som mermerden, sivri kemerli, içi yedişer safhalı ve ölçüsü 1.80x3.50 metredir. Minber 9 basamaklı, yanları tahta parmaklıklı, çardağı orta boyda, üst kenarı oyma tezyinatlı, külâhı sekiz köşeli, kahverengi yağlıboyalıdır. Kürsü sol kible köşede ve dörtte bir daire biçiminde, ters mahrut biçimli, ayaklı, çanak çevresi ve yerden yüksekliği ise birerbuçuk metredir.

Pencereler demir parmaklıklı, mermer zeminli 0.90x1.60 metre ölçüde olup; kible, doğu ve kuzey yönlerde ikişerden 6 ve batıda minberin sağında da 1 şeklinde, hepsi dörder camlı 7 dikdörtgen pencereden ibarettir.

Cümle kapısı kuzeybatıda sanatlı, kahverengi vernikli cilâlı, uzun tablalı ve 1.20x2.20 metre ebadlıdır. Minarenin kapısı son cemaat yerinin kuzeydoğusunda olup, yanında 15 basamaklı mahfel merdiveni bulunmaktadır. Mahfel 2.15x6.25 metre sâhalı, önü kalın parmaklıklı, tavanının merkezi kabartma alçı göbeklidir. Caminin tavanından 12 ampullü, sırça kollu ve billûr saçaklı orta boy bir avize sarkmaktadır. Ayrıca köşelerde beyaz abajurlu yuvarlak kutu biçiminde dört tane, mahfelin tavanında bir ve son cemaat yerinde de üç olmak üzere, cem'an sekiz lamba asılıdır. İç duvarlar pencere zeminlerine kadar yeşil, üst kısımlar ise sarı yağlıboyalıdır.

Son cemaat sâhası esas camininki kadardır. Kiblesinde iç pencerelerden bir, batısında da iki pencere mevcuttur. Mahfel merdiveniyle son cemaat kapısı arasındaki kilimli sâha 1.50x3.20 metre ve ayakkabı çıkarma yeri 3.00x0.70 metre sâhalı olup, kapının yanındaki raflar 1.50x2.50 metredir.

Sayalıkların dış kapısının yanında, kapısı kible yönünde, 3.50x1.30 metre genişliğindedir. Hasır döşenmiş kısmında tek tek namaz kılınmaktadır. Bitişindeki istirahat odası sayalıkların cihetinde 30, kible cihetindeki kapısı ile birlikte 18 ve batı yönünde de 6 olmak üzere, cemaatın 54 camlıdır ve genişliği 2.00x2.40 metredir.

Bu odanın bitişindeki aynı beton tavan altında, "İbrahim Âsaf Germen Hayratı" yazılı som mermerden 1.00x2.50 metre ölçüde ve bir metre yükseklikte, üstü üç mermer kapaklı 6 musluklu ve oturma tahtalı büyük depolu bir temizlik yeri bulunmaktadır. Tavan, kible batı köşeden dörtgen bir beton kolonla desteklenmiştir.

Minare tuğla duvarlı, 23 basamaklı, dışı sıvalı, çanaklık altı kademeli, şerefe çevresi demir parmaklıklı ve külâhı betondandır.

Meşrutâlara, mihrap çıkması önündeki beton sâhanın doğu yönünde bulunan kapıdan geçilir. Sağdaki imamın ve soldaki müezzin evinin avlusundan caddeye de bir kapı bırakılmıştır. Avlunun çevre duvarları 14 bölüm demir parmaklıklılıdır. Musalla taşının önünde, Hüdâî Aziz Mahmud Efendi'nin Asâdarı'nın 1038 (1726) tarihli kabri ve köşede cesim bir çınar mevcuttur.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

Kadıköy Maltepesi'nde, Ankara asfalt yolu üzerindedir. Hayırsever halkımızın bağışlarıyla temeli atılıp, hükümetin mühim yardımıyla tamamlanarak 1955 yılında ibadete açılmıştır. Sâhası 20.20x15.20 metre ve duvarlarının kalınlığı 54 santimdir. Arsasının genişliği, caminin 4-5 mislidir.

Cümle kapısı kalın, sanatlı 1.50x2.30 metre ölçüde doğrama, söveleri 15-45 santim kalınlık ve genişlikte mermerden ve kemerlidir. Kemerin üzerinde “Euzü Besmele” ile 1373 (1956) rakamları görülmektedir.

Son cemaat revakları 95'er santim çevreli 6 mermer kolon ve kırmızı-beyaz parça 7 kemerlidir. Sâhası 3.10x6.60 metre genişliktedir. Sağ tarafın kiblesinde celî sülüs hatla “İnnessalâte...” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. sâha zemini yerden 15 santim yüksekliktedir. Kuzeyinde 2.80x7.60 metre genişlikte açık bir son cemaat sâhası daha vardır.

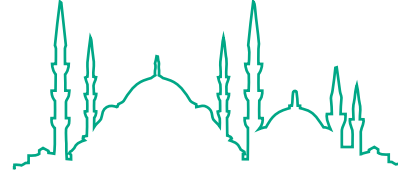
Mahfeller yanlarla kuzey yönde “U” şeklinde ve üç cephelidir. Kuzey mahfel 3.30x15.20 metre, yandakilerse 16.90x3.30 metre sâhalıdır. Kuzeydeki mahfel, son cemaat revaklarına çıkık durumdadır.

Doğu giriş kapısı yerden dört basamak yüksektedir. Bu kapıdan 27 camlı son cemaat camekân odasına girilir. Ebadı 4.60x2.90 metre olan sâhanın üstü mahfel merdivenidir. Karşı mahfele de ikinci bir merdiven bulunmaktadır. Yan mahfellere 22 ve bunlardan da kuzey kısma 6'şar mozaik basamakla çıkılır. Mahfeller, 22 santim çapında yanlarda altışardan 12 ve kuzey mahfelde de daha kalınca olmak üzere 2 beton sütunla desteklenmiştir.

Pencereler altışar camlı 1.35x2.05'er metre ölçülü, dikdörtgen; doğu ve batı yönlerde üçerden 6, kuzeyde 4 ve kiblede de 0.95x1.60 metre ebadlı 2 olmak üzere, cem'an 12 alt pencere olup; üsttekiler doğu ve batı yönlerde 1.10x1.80 metre ölçülü ve dörder camlı kavisli üçerden 6 ve kuzey cephede de 5 dikdörtgen pencereden ibarettir. Mihrabın üzerinde bir de yuvarlak pencere mevcuttur. Alt pencereler 54 gözlü kalın demir parmaklıklıdır.

Mihrap klâsik istalâktitli 2.70x5.40 metre ölçüde, minber 13 basamaklı, sanatlı, sarı cilâlı ve 0.80x3.70 metre ebadlı, kürsü sanatlı, ahşap ayaklı ve dörtgen şekillidir.

Tavan betondur. Merkezinde büyük boy bir topkandil ve mihrap önünde de küçük ve zarif bir avize asılıdır. Merkezinde daire içerisinde, mavi zemin ve beyaz

İSTANBUL CAMİLERİ

FEYZULLAH EFENDİ CAMİİ

celî sülüs hatla “Sûre-i Fâtiha”, etek çevresinde “Sûre-i Mülk” ve mihrap kemerinde de “Kad Nera Tekalübe... Şatral...” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

Minare beton yapılı, temel kısmının çevresi yerden 70 santim yükseklikte ve 120 santim genişlikte sedli, çanaklık istalâktitli, petek uygun, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 78’dir.

Avluya son cemaat sâhasından dört mermer basamakla inilmektedir. Minarenin kuzeyinde sekiz mermer kolonlu, beton çatısı şemsiye biçiminde, mermer aynaları 82’şer santim eninde, 1.50 metre yükseklikte ve çevresi 6.80 metre, derin gider yollu, üstleri tahta kaplı beton birer oturma yerli şadırvan mevcuttur. Suyu motorla çekilmektedir.

Minarenin batısı karşısında tek çatı altında tabutluk ve gasilhâne, önünde de üç helâ ile altı idrarlık vardır. Gerilerinde de odun-kömür deposu ile bekçi odası bulunmaktadır.

Caminin çatısı ehrâmî kurşun kaplı olup tavan etekleri, pencerelerin çevreleri, mihrabın yan duvarları, pencere araları ve kapıların kemer ve çevreleri arabesk ve milli motiflerle, panolarla süslenmiştir.

Cami 500-550 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi Beylerbeyi'nde, İstavroz mevki ilerisinde, Derebostanı Sokağı'ndadır. Yaptıran Eyüp Cami-i Şerifi hatibi iken İmam-ı Sultâni, olup Mekke-i Mükerrerme pâyesiyle taltif edilen Hafız Emin Efendi'dir.

Tekbîrle çıkdı Safvet tarihin etti telkin

Kıldı Emin Efendi Bezmi Naime rihlet

1261 (1845)

tarihinde vefat etmiş ve caminin kiblesindeki kabristana gömülmüştür.

Cami 12.30x7.50 metre sâhalı ve tuğla duvarlarının kalınlığı 66 santim olup, tavanı Bağdadî üzerine sıvalı ve çatısı adi kiremitle örtülü, yer yer harap durumdadır. Cümle kapısı 1.50x2.15 metre ölçüde düz ahşap, önü ise 1.50x2.30 metre sâhalı sayalıklıdır.

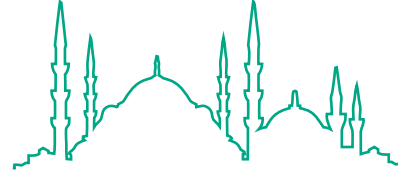
Maksûrelerden soldaki 3.50x2.70 metre genişlikte olup, sağ taraftakinin boyu bir metre daha kısadır. Sağda 10 basamaklı ahşap mahfel merdiveni mevcuttur. Mahfel 3.50x6.50 metre sâhalı, ortası kavis çıkmalıdır ve sol yönü kadınlara ayrılmıştır. Minarenin kapısı hemen sağındadır. 28 basamaklı minareni gövdesi sıvalı, külâhı boğumlu ve kurşunludur. Mahfelin kuzey cephesinde dörder camlı 0.82x1.12 metre ölçülü iki dikdörtgen pencere vardır.

Mihrap yarı üstuvâni derin gömme ve 1.80x3.20 metre ebadlıdır. Minber 8 basamaklı ve 0.84x3.00 metre ölçüde, kürsü sol kible köşede, ahşaptır. Alt pencereler 1.12x2.18 metre ölçülü, altışar camlı ve zeminleri malta taşıyla döşelidir. Kiblede 2, batıda 3 ve doğuda da 4 olmak üzere cem'an 9 tane olup; kuzey cephede de 1.60x1.45 metre ebadlı ve dörder camlı 2 pencere mevcuttur.

Tavanın merkezinde "Besmele-i Şerife" ve "Nûr Âyeti" daire içerisinde yazılı olup, buradan 60 ampullü bir topkandil asılıdır. Mihrap önünde abajurlu bir asma petrol lambası, mahfel çıkması önünde de bunun eşi görülmektedir. Maksûrelerin önlerinde birer küçük topkandil, pencerelerin karşılarında billûr çanaklı 7 ve mihrabın duvarında da iki sâde ampul bulunmaktadır.

Avlu, adi taş kaldırımlıdır. Karşı yönde çift katlı imam meşrutâ evi bulunmakta olup harap durumdadır. Çatısı eski kiremitle örtülüdür. Doğusundaki helâ cemaatçe de kullanılmaktadır. Avlu kapısının sol cihetindeki Terkos musluğundan cemaat da faydalanmaktadır.

Doğu yön geniş avlunun, mütevellisi tarafından yabancılara satıldığı ifade olunmuştur. Bu cihetten iki metre aşağıya inilince, sağdaki kapıdan girilen ve

İSTANBUL CAMİLERİ

FISTIKLİMESCİD CAMİİ

F I S T I K L I M E S C İ D C A M İ İ

caminin altında yer alan boş bir kat bulunmaktadır. 12.50x8.00 metre genişlikteki bu yer evvelce meşrutâ ev imiş. Çevresinde 5-6 pencere vardır. Onarılsa yine bu işe yarayabilir.

Camii 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy Caddebostan mevkiinde, asfalt Bağdat Caddesi'nin genişletilip seviyesinin yükseltilmesi sebebiyle zemini birkaç basamak çukurda kalan geniş bir avlu ortasında, sarı renkli kesmetaş yapılı ve üstü kurşunlu bir sağır kubbeyle örtülü haldedir. Yaptıran, Sultan II. Abdülhamid'tir. Tahta çıkışının 25. yıldönümüne rastlayan 19/8/1316 (1899) tarihinde temeli atılmış ve Reşad Paşa'nın nezâreti altında yapılmış olduğu, dış kapısının üst tarafına konulmuş üç satırlık mensur kitâbeden okunmaktadır. Avludaki şadırvan, sekiz beton sütun üzerine oturulmuş şemsiye biçiminde ahşap bir çatı altında olup haznesinin üstü kapaklı, bütünü mermer yapılı, sekiz köşeli ve 8 muslukludur.

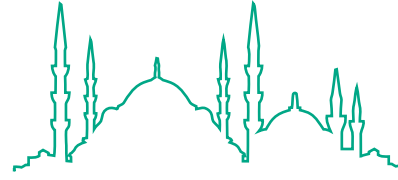
Dış kapının iki yönünde altışar camlı birer pencere bulunan son cemaat yerinde mahfel merdiveni görülür. Mahfel, son cemaat yeri gibi üç saf genişliktedir. Cümle kapısı sanatlı, doğramadır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü ise zarif yapılıdır.

Pencereler mihrabın iki tarafında 22'şer camlı ve kemerli 2 tane, yan cephelerin ortalarında birer büyük, sağ ve sol yanlarında da birer küçük üçer çerçeveli ve 6 tane olmak üzere, cem'an 8 pencereden ibarettir. Duvarlar 82 santim kalınlıktadır. Minare külâhına kadar kesmetaş yapılı, 49 mermer basamaklı ve gövdesi sekiz köşelidir.

Avlunun kuzey sağ köşesindeki üç musluklu mermer yapılı zarif bir içme suyu deposu ile batı cephe dışında, demir tüccarı Bâki Tezcan'ın hayratı yazılı olan, 1955 tarihli mermer musalla bulunmaktadır. Helâlar şadırvanının kuzey cihetindedir ve yanında bir de bekçi odası mevcuttur.

Avlunun duvar boyları, fidanlar ve devamlı açan çiçeklerle bezenmiştir. Çevresinde büyük serviler, kavaklar, çamlar ve meyve ağaçları da yetiştirilmiştir. Dış kapının iç yönündeki ayakkabılık üç yönden doğrama kapılı ve zarif camekânlıdır.

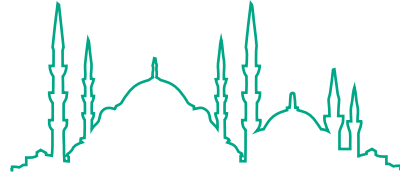
Caminin 8.70x8.70 metrelik dörtgen sâhası, cem'an 280-300 cemaat alabilecek bir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

GALİP PAŞA CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

GÖLBAĞÇE CAMİİ

Kadıköy'de Moda civarında, bu isimdeki mevkidedir. Hayırsevere halkımızın bağış ve gayretleriyle yapıp, 1381 (1962) Ramazan'ından bir ay önce ibadete açılmıştır. Buraya Mühürdar Caddesi'nden sola ayrılan Tuğlacı Emin Bey Sokağı'ndan ilerlenerek doğruca Leylak Sokağı geçildikten sonra, Bademaltı Sokağı'nın köşesinden sağa dönülerek sol cihette bulunan Şair Latif Sokağı'nın karşı yön ilerisindeki caminin önüne varılmaktadır.

Cami beton kubbe ve duvarlı, dörtgen planlı ve 14.80x14.80 metre sâhali ve fevkani olup, duvarlarının kalınlığı üç cephede 75, kuzey giriş cephesinde 85 santimdir.

Mihrap som mermer, iç içe çift kademeli, ön kısmı üstuvâni, geri tarafı ise yüzden 160 santim derinlikte sivri kemerlidir. 2.20x4.00 metre ebadındaki kemer 7 safha, gömme ve dışa çıkmalıdır. Kenarları üç santim eninde somaki şeritli, ön kısmın yanları 66 santim genişlikte mermer kaplama, kemerin iki tarafındaki üçgen sâhalar kabartma şekilli ve ortaları da kül kotiflerle süslüdür. Alınlığın üstünde Hattat Hâmid imzalı nefis celî sülüs "*Fevelli Vecheke...*" Âyet-i Kerîme yazısı, mermer zemin üzerinde kabartma ve yaldızlıdır. Bu levha ile kabartma kasnak arasındaki sahayı dolduran aynı zâtın keşideli "*Besmele-i Şerife*"sinin hemen altında, beş satıra sığdırılmış celî sülüs "*Fâtiha-i Şerife*" yazısı bulunmaktadır. Mihrap, iki iç yana gizlenmiş elektrik cihazlarıyla çok mâhirane surette aydınlatılmıştır.

Pencereler demir çerçevesi 20'şer santim eninde, alt ve üstte 60'şar ve ortada da 120 santim ölçülüdür. Herbiri üç sırada yedişerden 21'er camlı, bütünü 1.50x2.50 metre ebadlı, zeminleri renkli mozaik oluo camların 17'si sabit geri kalan 4'ü açılır durumdadır. Kible ve kuzey yönlerde ikişerden 4 ve yanlarda da üçerden 6 olmak kaydıyla hepsi 10 alt pencere ile üstte de yuvarlak camlı; kible cephede 2, batıda 3 ve doğu yönde de 4 şeklinde hepsi 9 klâsik alçı pencereden ibarettir. Kubbe kasnağında, her cephede üçerden 12 tane çapraz kafesli alçı pencere görülmektedir.

Minber som mermerden 11 basamaklı ve ebadı 1.00x2.60 metre, kapısının üst kenarı oyma klâsik lâle şekilli, üstleri kabartma yaldızlı ve ince motiflidir. Kemerinin üzerinde "*İnnehu min Süleymane...*" âyeti ile "*Besmele-i Şerife*" yazısı bulunmaktadır. Çardağın iki yanı çapraz oyma kafesli, 20'şer santim çaplı dörtgen ayakları sekizer köşeli, ay-yıldız şekilli alemli ve külâhının kaidesi çember biçimindedir. Kürsü sol kible köşeye tesbitli, betondan, çanak kısmı beş yüzlü, biri açık kapı, dördü yeşil renkte birer dörtgen tabla biçimli olup merdiveni dayamadır.

Maksûreler 2.30x5.15'er metre sâhali, ön ve birer yan cepheleri korkuluklu, pencerelerin alt etekleriyle maksûrelerin önleri üçer raflı ayakkabılıklarla çevrilidir. Kible yön duvarlarının pencere zeminlerinden aşağıları mermer kaplamadır. İki maksûre arasındaki sâha 2.30x3.70 metredir. Cümle kapısı yeri 1.80x2.70 metre ölçüde olup, yeşil renkte kalın çadır bezi perdelidir.

Son cemaat yeri caminin sâha zemininden iki basamak aşağıda ve bütünü 4.00x7.30 metre genişlikte olup, sağda dış mahfele çıkılan merdivenle dış kapı iç yönündeki 2 metrelik kısım da bu ölçüye dahildir. Sâhanın yarısı hasırlı, öbür yarısı ise ayakkabı çıkarma sâhasıdır. Merdiveni 22 basamaklıdır. Dokuzuncu basamaktaki kadınlar giriş kapısının sahanlığından sola dönülerek önce dört, sonra yine dokuz basamakla mahfele çıkılmaktadır. Son cemaat sâhasının kuzeyinde iki ve doğu yönünde de içtekilerin tıpkısı 1 taneden, cem'an 3 pencere bulunmaktadır. Ön ve dış mahfeller arasında iki yanda kemerli birer açık kapı ve ortada açık bir pencere mevcuttur. Kapıların eşikleri ikişer basamak yüksektir.

Ön mahfel 3.20x14.85 metre sâhali ve ortasındaki dikdörtgen çıkmanın ebadı 1.35x4.15 metredir. Çıkma 20 santim olup yüksek zeminli ve önü boydanboya beton korkulukludur. Sağ başta minarenin kapısı vardır. Yapısı betondan, dörtgen kaideli, mahrutu kısa, gövdesi boylu, çanaklığı istalâktitli, şerefesi oluklu beton çevreli, peteği ince ve külâhı da betondur. Alemi madenîdir. Basamak sayısı, mahfelden itibaren 68'dir.

Temizlik yeri, minarenin batı yönü karşısında beton zeminli, duvarlı ve tavanlı, önü ise geniş beton saçaklıdır. İç sol yönünde ayrı açık kapalı sâha 7 musluklu, derin gider yolludur ve elbise askıları bulunmaktadır. Kuzey ve batı yönlerinde ikişerden dört açık pencere, güneyinde de bir el yıkama musluğu mevcuttur.

İçeride erkekler için dört helâ ve uzun bir idrar kanalı ile dışarıda ayrı kapılı bir kadınlar helâsı bulunmaktadır. Zemin mozaik olup, kanalın üst arka tarafında beş açık pencere vardır. Giriş kapısı kalın üç tablalı doğramadır. Kapının üst tarafında da iki açık pencere görülür.

Helâların güney cihetinde üstuvâni yüksek ve beton ağızlıklı kuyunun çevresi dörtgen, tuğla duvarlı ve bir pencerelidir. Kuzey yön avluda önlü-arkalı ve ikişer odalı uzun bir çatı altında kiralık evler ile cadde üzerine bir de dükkân yapılmıştır. Son cemaat yerinin doğu cephesinin altı tabutluktur.

Cami 750-800 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

GÜLFEM HÂTUN CAMİİ

Üsküdar'da Kara Davut ve Yeni Valide camileri yakınında, Mahkeme Arkası Sokağı'ndadır. Yaptıranı, Kanunî Sultan Süleyman'ın cariyelerinden (odalıklarından)dir. 1069 (1659) yılında ölmüş ve caminin mezarlığına gömülmüştür. Hadîka'da C.2, s.205'te ölüm tarihi; kabir taşındaki açık rakama rağmen 969 olarak gösterilmiştir.

Cami, yapılışından bugüne kadar üç defa yanmış ve tekrar yapılmış olup, halen son bir esaslı onarıma muhtaç durumdadır. Sâhası 8.00x9.20 metre, duvarları adi taş ve horasan harç yapılı ve kalınlığı da 104 santimdir.

Mihrap geniş istalâktitli, 1.25x3.50 metre ebadlı, sâde yapılı ve gömmedir. Minber 11 basamaklı, yanları tablalı, ölçüsü 0.75x3.00 metre, çardağı uygun, külâhı sekiz köşeli, kürsü sıvalı, çevresi 180 santim ve yüksekliği de 1.30 metredir.

Alt pencereler her yönde ikişerden 8 tane olup; bunlardan dördünün üçü sabit dokuzar camlı, öbür dördü ise sekize camlı ve dikdörtgen biçimlidir. Ölçüleri 0.85x1.70 metredir. Pencereler kalın demir parmaklıklı olup, kemerlerin dışları tuğla ile örtülüdür.

Maksûreler 1.50x3.75'er metre genişlikte, yerden 25 santim yükseklikte ve önleri trabzanlıdır. İki arasında sâha 2.40x1.80 metredir.

Cümle kapısı kalın, tablalı, doğrama ve 1.15x2.50 metre ölçüde olup, üzerindeki kitâbenin son tarih mısraı;

Gülistane "şebih oldu yapıldı cami-i Gülfe"

1285 (1869)

tarihinde halk bağışlarıyla yapılmış olan tamire aittir.

Son cemaat yerlerinden sağ yöndeki hasır döşeli ve sâhası 2.50x5.50 metre, soldaki ise 1.80x4.80 metre ve zemininin altı köşe tuğlalıdır. Cümle kapısının önü kilimli olup, sedlerin yerden yüksekliği 40 santimdir. Dış kapının iki yanı sürmeli ve sekizer camlı iki pencerelidir.

Ayakkabı çıkarma yeri kaldırım zeminli ve 3.40x2.00 metre genişliğindedir. Sol yönde tahta perde ve kapılı müezzin evi vardır. İmam meşrutâsı doğu avlunun kible cihetinde ve tek katlıdır.

Dış kapı da kalın, sanatlı 1.40x2.40 metre ebadlı doğramadır. İçeriye girilince solda, tek musluklu, delikli mermer tekneli ve kapaklı bir su deposu görülür. Dış

kapının kuzeydoğu köşesindeki adi tahta kapı, müezzin evinin dıştan giriş kapısıdır. Son cemaat yerinin batı yönünden 10 basamaklı tahta merdivenle mahfele çıkarılır. Mahfelin sâhası 5.70x15.20 metre olup önü trabzanlı ve ortadaki 1.50x6.00 metrelik kısmı kavis çıkmalıdır. Mahfel alttan 70'er santim çerçevesi üstleri tahta kaplanmış dörtgen üç direkle desteklidir. Kuzey cephesindeki 5 ve yanlardaki birerden 2 tane cem'an 7 pencere, sekizer camlı ve sürme şekillidir. Tavanı çok harap ve sarkık durumdadır. Camide iki topkandil ile sâde ampuller asılıdır.

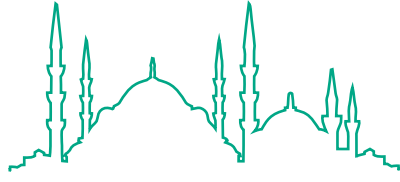
Minare kapısı son cemaat seddinin kible-batı köşesinde, yapısı kesmetaş, kaidesi dörtgen, mahrutu kısa, gövdesi dıştan sıvalı, külâhı kurşunlu ve basamakları 6'dır. Çatı adi kiremitli olup, saçaklar adeta dökülmektedir.

Avlu toprak zeminlidir. Minarenin bulunduğu batı avluda ve doğu kısımda birkaç tane kabir bulunmaktadır. Gülfem Hâtun'un merkadi dışında üç musluklu, mermer kapaklı kesmetaş temizlik teknesinin suyu, hemen yakınındaki kuyudan tulumba ile çekilip duvar üzerinde bulunan bidona dolmakta, oradan da tekneye gelip kullanılmaktadır.

Üst pencereler klâsik kemerli, sekizer camlı ve üç yönde ikişerden 6 tane olup, çerçeveleri dış kenardadır.

Camii 350-400 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

GÜMÜŞSUYU CAMİİ

Boğaziçi'nde, Beykoz-Paşabahçe yolunun Abraham Paşa Korusu ilerisinden ayrılan dar yokuşun nihayetinde, fevkanidir. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yapılp 1369 (1950) yılında ibadete açılmıştır.

Dış kapı önüne batı yönden doğu cihete yükselen 10 mozaik basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sahanlık 1.50x2.50 metre sâhalı ve 27 camlı camekânla çevrilidir. Kapıdan 3.00x7.50 metre genişlikteki son cemaat yerine geçilir. Sağında minare kapısı ve sol tarafta da 14 ahşap basamakla mahfel merdiveni vardır.

Mahfelin dış kısmı, son cemaat sâhasının aynı genişlikte olup iç kısım kavis çıkmalıdır. Doğu batı yönlerine 1963 yılı sonlarına doğru eklenen kısımların sâhaları 9.25x2.50'şer metredir. Ön mahfel 3.50x12.50 metredir.

Caminin içi 9.25x12.50 metre genişlikte ve tuğla duvarlarının kalınlığı da 45 santimdir. Minare 60 basamaklı, gövdesi oluklu, beton briket yapılı, şerefe çevresi oyma kafesli ve külâhı betondandır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, içi yağlıboya perde şekilli ve 1.35x3.20 metre ebadlıdır. Minber 9 basamaklı, ahşap 0.85x3.20 metre ölçüde, kürsü sol kible köşede, sâde yapılı ve ahşaptır.

Caminin alt katında berber, kasap, bakkal ve manav dükkânları ile karşı yönde yol aşırı Gümüşsuyu musluklarının berisinde bir de kalaycı dükkânı, camiye irâd olarak yaptırılmıştır. Kible cihetinin alt katında imam ve müezzin evi vardır.

Minarenin mukabili caminin doğu köşesinde 8 beton basamaklı merdivenle çıkılan bir yan kapı mevcuttur. Bu yönde bir de musalla taşı vardır. Yol aşırı karşıda iki helâ ve bir temizlik yeri yaptırılmıştır. Cami son defa yapılan yan mahfellerden önce 300-350 cemaat alabilir durumda iken, şimdilerde artık 400-450 cemaat namaz kılabilir hale gelmiştir.

Boğaziçi'nde Beykoz Çayı'nın baş taraf sağ yön sırtları üzerinde, fevkanidir. Bir adı da Çayır Camii'dir. Yaptıranı olan zât Beykozlu hayırseverlerden olup, artık halen hayatta değildir. Caminin yapılış tarihi 1334 (1916)'dır. Sâhası 13.00x19.30 metre ve mihrap çıkması 5.60x10.80 metredir.

Duvarlar taştan, olup kalınlığı 66 santimdir. Tavanının yüksekliği 5.80 metredir. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 1.70x3.70 metre ebadında, minber 12 basamaklı boya tezyinatlı, ahşap ve 0.86x3.20 metre ölçülü olup kürsü de aynı vasıflıdır.

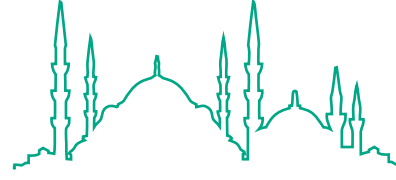
Pencereler altta dışları demir parmaklıklı 1.05x2.30'ar metre ölçülü, altısı sabit ve dörtgen, dördü dikdörtgen 10'ar camlı; mihrap çıkmasının kible ve yanlarında ikişerden 4, caminin kible batısında 1, doğu cephesinde 2 ve batı yönünde de 3 olarak dağılmış durumda olup, cem'an 10 pencereden ibarettir. Mihrap çıkmasında yine 4, mahfelin doğu ve kiblesinde ikişerden 4, batı yönünde 3, kuzeyinde 7 olmak üzere, dörder camlı 0.96x1.55 metre ebadlı 18 de dikdörtgen üst pencere mevcuttur.

Kible yön iki başta 1.90x2.60 metre ebadlı boyalı, tablalı, kalın doğrama birer giriş kapısı bulunmaktadır. Dış yönleri mermer, iç yönleri ise çini zeminli ayakka-bı çıkarma sâhaları 2.00x2.00'şer metre genişliktedir.

Mahfel, üç cephede "U" şekillidir. Doğü yandan 15, batıdan da 17 basamaklı merdivenlerle üzerine çıkılmaktadır. Yan mahfeller 8.00x4.60'ar, kuzey mahfel ise 2.70x8.60 metre sâhalıdır. Bunun ortası 0.82x3.70 metre ölçüde dikdörtgen çıkmalı, hepsi alttan ikişerden 6 ahşap direk destekli ve 7 kemerlidir. Tavan ahşap, çatı yeni kiremitle örtülüdür. Tavanda üç ampullü bir askı ve 4 karpuz lamba asılı olup, şamdanlarda da iki karpuz lamba mevcuttur.

Minare kapısı doğü giriş kapısının iç tarafında, mihrap çıkmasının yan duvarında, yapısı tuğladan, 47 basamaklı, şerefe çevresi demir parmaklıklı ve külâhı çinko kaplamadır. Camii 280-300 cemaat alabilir.

Müştemilât batı cümle kapısının karşı tarafında olup, aynı çatı altında derin gider yollu, üçer musluk ve oturma taşlı, gerisi uzun bir oturma tahtalı ve beton zeminli temizlik yeriyle arkada iki helâ ve üç idrarlık bulunmaktadır. Abdest musluklarının dört direk üzerine kurulmuş çatısı yeni kiremitlidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI ALİBEY CAMİİ

HACI ALİBEY CAMİİ

Avlu kaldırım döşeli, doğu giriş kapısı ve çevre duvarlarının üstleri demir parmaklıklı ve batı kapısı açıktır. Doğu kapının bitişiğinde yanyana imam ve müezzin meşrutâları ile caminin altında 4 dükkân vardır.

Üsküdar'da Sultantepe'sinde, baş yöndedir. Yaptıran (Kul cinsinden) Hatice Hâtun'un türbesi, mihrabın önündedir. İlk yapılda fevkani ve ahşap olan mescid yanmış ve 1318 (1901) tarihinde yenilenmiştir. Bu ikinci yapılışın tarihini tesbit eden iki beyitlik kitâbenin son mısraı şudur:

“Tamam oldu bin üçyüz onsekizde camii zibâ”

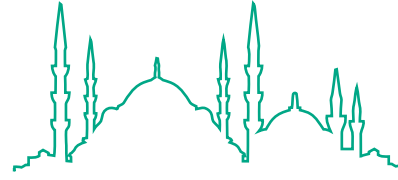
Görüldüğü üzere bu tarih ebced hesabıyla değil, lafzîdir. Tekrar onarıma muhtaç duruma düşen cami, 1957 senesinde hayırsever halkın yardımlarıyla imar ve ihyâ edilmiştir. Sâhası 7.00x4.10 metre ve duvarlarının kalınlığı 64 santimdir. Sokak kapısı 1.25x2.50 metre ölçülü, çift kanatlı tablalı, sanatlı doğrama ve yağlıboyalı olup, eşiği üç basamak yüksekte ve önü de mozaik zeminlidir.

İçerideki koridorun sağında bir helâ ve odunluk, bitişiğinde gider yollu, üç musluklu, cephe ve zemini mermer kaplı temizlik yeri ile sol köşede biri musluklu iki içme suyu küpü mevcuttur. Giriş kapısının tam karşısında üstü tek buzlu camlı kapıdan müezzin meşrutâsına ve kapısı çatıda bulunan minareye çıkmak için tavanın kapağına dayatılmış 12 adı basamaklı gezici merdivenin bulunduğu sayılığa girilir. Minare tuğla yapılı, dıştan sıvalı, çanaklığı sade, uygun petekli, külâhı kısa ve alemi tuğladan olup, basamak sayısı 28'dir.

Son cemaat kapısı çift tablalı tek kanat, boyalı ve 0.60x2.50 metre ölçülüdür. Sâhası kilim döşeli, 3.00x2.00 metre genişlikte, namaz kılınacak kısmı sol yöndedir ve doğusunda altı camlı dikdörtgen bir pencere vardır. Cümle kapısı da aynı ölçüde ve biçimdedir.

Maksûre yerden 20 santim yükseklikte, 1.50x3.75 metre sâhalı ve önü tahta parmaklıklıdır. Tavan beton, çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Çevresi saçaklı ve olukludur. Mihrap hafif kavisli gömme, 1.20x2.50 metre ebadındadır. Camini minberi yoktur. Kürsü köşedeki duvara tesbitli, çanak çevresi ve yüksekliği 1.5'ar metre, merdiveni dayamadır.

Pencereler kavis kemerli, 1.00x2.00'şer metre ölçüde, üçeri sabit dokuzar camlı, mozaik zeminli; kible yönde 2, doğuda 3, kuzeyde 0.90x1.70 metre ölçülü ve kuzeybatı yönde de yüksekte çift camlı birer pencere mevcuttur. Alt pencerelerin camlarından ikişer tanesi buzlu camlı ve dışları demir parmaklıklıdır. Kapılar, pencereler, parmaklıklar ve kürsü krem renginde yağlıboyalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI HASNÂ HÂTUN MESCİDİ

Tavanın ortasında bir büyük karpuz lamba ile köşelerde süt beyaz abajurlu olmak üzere; cami içerisinde 4, son cemaat yerinde ve cümle kapısı önünde de birer lamba asılıdır.

Sokak kapısının giriş sağ yönünde, helâ ve odunluğun pencereleri dışında som mermer yapılı ve tek musluklu, delikli tekneli bir çeşmecik vardır. Halen suyu akamaz durumdadır. Cephesinde “*Ve minel-mai...*” Âyet-i Kerîmesi kabartma sülüs yazı ile ve “*Halil-Zehra*” isimleri yeni harflerle kazılmış olup, 1376 (1957) yapılış tarihi okunmaktadır.

Bâninin kible cephe dışında bulunan türbesi kemerli ve dokuz camlı penceresinin çevresi tuğla ile örülmüş olup, önündeki sanatlı demir çerçeve üzerinde ilk inşaya ait olması muhtemel kitâbe nesih yazılı ve üstüste yağlıboyalar yüzünden okunamayacak durumdadır. Yalnız alttaki 1318 rakamı, ihyâ tarihini göstermektedir.

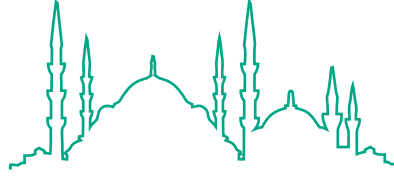
Mescid 100-120 cemaat alabilir.

Boğaziçi'nde, Çengelköy Dere Sokağı ileri-sinde, fevkanidir. İlk yapılış tarihi bilinmemektedir. Dış kapı önündeki sahanlığın sağındaki duvarda mevcut yedi beyitlik manzum kitâbede caminin 1296 (1878) tarihinde yandığı, 16 yıl arsa halinde kalıp vakfı bulunmadığından hayırsever halkın yardımlarıyla yapılmasına başlandığı, fakat toplanan para yetişmeyince inşaatın yarıda kaldığı ve nihayet zamanın padişahı Sultan II. Abdülhamid'in lûtfu ile ikmal edildiği anlatılmaktadır. Tarih mısraı şudur:

“Lûtfi hakla buldu müjde camii karye hîtam”

İSTANBUL CAMİLERİ

HACI ÖMER EFENDİ CAMİİ

1312 (1895)

İlk bânisi olan Hacı Ömer Efendi'nin mezarı tarihsizdir. Cami 11.15x7.00 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 55 santimdir. Mihrap 1.70x4.40 metre ebadlı, yarı üstuvâni gömme, minber ahşap sabit 2 basamaklı, dörtte bir daire biçimindeki kürsü 1.5 metre çevrelî ve yüksekliktedir. Maksûreler 2.60x2.60'ar metre sâhalı, kenarları şekilli, oyma kafesli olup, ikisi arası 3.00x1.50 metre genişliktedir. Mahfel sâhası 6.15x6.85 metredir ve alttan dört ahşap direklerle desteklidir.

Alt pencereler dikdörtgen ve altışar camlı, 0.90x1.88'er metre ölçülü; yanlarda üçerden 6 ve kuzeyde 2 tanedir. Üsttekiler 0.85x1.70 metre ebadında olup dokuzarı sabit onikişer üçgen biçimli, çeşit renkli camlı, yanlarda dörderden 8 ve mahfelin kuzeyinde de 2 olmak üzere, hepsi 10 tanedir.

Cümle kapısı kalın, tablalı doğrama, 1.50x2.40 metre ölçülü ve kahverengi yağlıboyalıdır. Son cemaat yerinin sağ kısmı 1.80x2.50 sâhalı ve batısında gider yollu, üç musluklu temizlik yeriyle; sol yöndeki 2.50x2.50 metre sâhalı ve doğusunda da müezzin meşrutâsına bir kapı vardır.

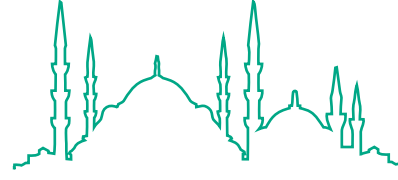
Yanlarda ve dış kapının kuzeydoğusunda birerden 3 dikdörtgen alt pencere bulunmaktadır. İki son cemaat arasındaki sâha 2.50x1.60 metre genişliktedir.

Dış kapı sahanlığının merdiveninin ilk basamağı yanındaki sol cihette çift odalı müezzin meşrutâsı ve minarenin sağ yönündeki sokağın köşesinde de iki katlı, tuğla duvarlı imam meşrutâ evi bulunmaktadır.

Cami 300-350 cemaat alabilir.

Minare kapısı mahfel merdiveninin sekizinci basamağının hemen sağ tarafında olup, mahfel merdiveninin tamamı 13 basamaklı ve minare de buradan itibaren 26 basamaklıdır. Böylece basamaklarının toplamı 34'e tamamlanan minare dörtgen kaide-
li, üstuvâni gövdesi dıştan sıvalı, şerefesi demir parmaklıklı ve külâhı da kurşunludur.

Boğaziçi'nde Kanlıca ve Paşabahçe arasında, Çubuklu Karakolu'nun bitişiğindedir. Yaptıranı olan ve Bostancıbaşılarından "Ağababası" diye tanınan Halil Ağa'nın ölümü ve caminin yapılış tarihleri bilinmemektedir. Vaktiyle bu mesirede mevcut olan kışlanın camisi imiş. Civarındaki tatlısu çeşmesi Sultan III. Ahmed'in veziri Nevşehirli İbrahim Paşa'nın eseridir ve yapılış tarihi 1134 (1722)'dir. Bitişiğindeki çimenlikte de yine onun yaptırdığı ikinci bir çeşme de aynı tarihlidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

HALILAĞA CAMİİ

Avlusuna, bir metre yükseklikteki çevre duvarında bırakılan açık kapı yerinden girilir. Beton zeminli sâhanın sağ tarafında büyük bir su haznesi ile önünde 8 musluklu ve beton ayaklı oturma tahtalı, gider yollu temizlik yeri mevcuttur. Temizlik yerinin sağında, caminin batı duvarına bitişik meşrutâ evin kapısı görülmektedir. Kapının eşiği beton zeminli sahadan iki basamak daha yüksektedir. Dış kapıya da dört basamakla çıkılıp ayakkabılıktan son cemaat yerine geçilirken, her iki tarafta birer merdiven bulunmaktadır. Soldakinden 14 basamakla mahfele çıkılmaktadır.

Mahfel iki kısımdır: İç mahfelin maksûrelerin üzerinde bulunan kısmıyla minberin karşısındaki çıkıntılı kısım ve dış mahfel. Bu çıkıntının sağındaki sivri kemerli açık pencere yerinden geçilen bölümde minare bulunmaktadır. Burası son defa ilave edilmiştir. Abdest muslukları yanında kaydettiğimiz meşrutânın üst katı seviyesinde olan bu kısmın batı yönünde 1 tanesi minareye bitişik üç tane beşer camlı ve kible yönünde de meşrutâya açılmış önü kafesli 2 pencere vardır. Meşrutânın bahçesine bakan şekilli ve renkli camlı altıncı pencereden sonra minbere yakın sivri kemerli açık bir pencere yeri daha mevcuttur.

Tavan yeni yapılmış, boyasız ve ortasından iki ahşap direk ile desteklidir. Müezzin mahfelinin gerisinde sağlı sollu yuvarlak ve altı köşeli yıldız biçiminde çitâlarla bölünmüş birer pencere görülmektedir. Hoparlör bu çıkıntının önündedir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ve kürsü boyalı, ahşaptır. Tavandan orta boy kâr-ı kadim bir topkandil ile son cemaat yerine, mahfele ve caminin içine müteaddit ampuller sarkıtılmıştır.

Dış mahfelin kuzeyinde 12'şer camlı 3 küçük pencere vardır. Mahfelin tavanı 3 ahşap direk ile desteklidir. İç mahfel zemininden bir basamak yüksek sâhalı olup, cami ile beraber tavanı zeytunî yağlıboyalıdır. İlâve kısmın ve meşrutânın çatıları yeni kiremitli, camininki ise eski kiremitlidir.

HALİLAĞA CAMİİ

Minare tuğla yapıdır ve 49 basamağı vardır. Dıştan sıvalı, şerefesi demir parmaklıklı ve külâhı kurşunludur.

Cami 400-450 cemaat alabilir durumdadır.

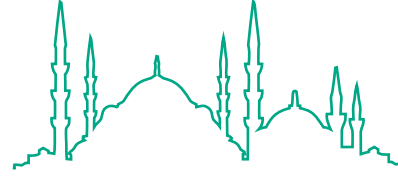

Kadıköy’de, Feneryolu ve Erenköy istasyonları arasında olup, tren yolundan yüksektedir. Yaptıranı Hâlis Bey hayırseverlerden olup, caminin yapılış tarihi 1317 (1900) yılıdır. Son cemaat kapısının üzerindeki 6 beyitlik kitâbede Göztepe sâkinlerinin çoktan muhtaç oldukları böyle bir camiye, Nazmi isimli veya mahlâslı şair ebced hesabı ve noktalı harflerle şu tarihi tutturmuştur:

“Sa’yini meşkur ede Mevlâ Mehemmed Hâlisin

Mevkiinde bu muallâ camii kıldı bina”

Rebiulevvel 1317 (1900)

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂLİS BEY CAMİİ

Cami 20.50x10.25 metre sâhalı olup, karataş yapılı duvarlarının kalınlığı 78 santimdir. Planı arka arkaya aynı şekil ve ölçüde sekizer köşeli içten çift kubbeli olup; biri caminin, öbürüyse mahfelin üstünü kaplamaktadır.

Son cemaat yeri 5.15x9.15 metre sâhalı, kapının ölçüsü 1.60x3.00 metre, kemerli, mermer söveli, tablalı kalın demirden ve üstü kabartma motifli çift kanatlıdır. Kuzeyinde demir çerçeveli ve 1.50x2.00 metre ölçülü, 12’şer camlı 2 ve yanlarda da birerden 2 tane mermer zeminli 4 pencere vardır. Kapının iç yönündeki camekân 28 camlı ve önündeki 1.00x3.25 metrelik sâha muşamba döşelidir. Batı yönde mahfel merdiveni 15 tahta basamaklıdır.

Mahfel 10.25x9.25 metre genişlikte olup ortadan hafif kavis çıkmalı ve önü şekilli oyma tahta parmaklıklıdır. Kuzey cihetinde klâsik sivri kemerli, onarı sabit ondörder camlı ve 1.50x1.90’ar metre ebadlı 2 pencere vardır. Merdivenin üst basamağı önündeki camekânın ve kapının 15 küçük ve 18 büyük dikdörtgen 33 camı vardır. Çevre ölçüsü 6 metredir.

Minare kapısı mahfelin batısında, yapısı betondan, şerefesi demir parmaklıklılı, basamak sayısı 33 ve külâhı betondur.

Cümle kapısı kalın, tablalı, doğrama ve koyu yeşil yağlıboyalıdır. Maksûrelerin birer yanlarıyla önleri zarif parmaklıklılıdır ve üstteki mahfelin aynı ölçüsündedir. Mihrap klâsik istalâktitli, üst kenarı kabartma tezyinatlıdır. Minber sâde yapılı, 9 basamaklı, kapısı ve çardağı normal, külâhı kalın, bütünü süt beyaz yağlıboyalıdır. Kürsü doğu cepheye iki pencere arasında geniş yüzlü, derin çevreli bir sandık biçimlidir. Çatı yeni kiremitli ve saçaklarının çevresi çinko olukludur. Kubbelerin içleriyle etrafındaki tavanlar zarif arabesk nakışlıdır.

Camiye ışık sağlamak üzere, kubbelerde billûr zincirli birer avize ile yan cep-helerde birer karpuz lamba asılıdır. Mahfel çıkmasının önünde yeşil renkli ve üçlü bir karpuz lamba askısı, şamdanlar üzerinde iki sâde ampul, maksûrelerle cümle kapısı tavanında abajurlu birer lamba ile son cemaat yerinde beyaz abajurlu bir ampul vardır.

Avlunun kible yönünde bulunan giriş kapısı 1.50x2.50 metre ebadlı ve demir parmaklıklıdır. Çevresindeki kısa ve üstü demir parmaklıklı duvar ise 20 küsur metre uzunluktadır. Kuzeydoğu köşede 1952 tarihli, üç musluklu ve ayaklı bir içme suyu deposu bulunmaktadır.

Şadırvan, 6 üstuvâni demir kolon üzerinde 6 musluklu ve üstleri tahta kaplı birer oturma yerli, derin giderlidir. Ayrıca, üç uzun tahta kanepeli temizlik yerinin zemini ile avlunun çoğu kısmının zemini betondandır. Şadırvanın karşısında büyük bir tulumba ile suyu çekilen demir kapaklı bir kuyu bulunmaktadır. Doğu cihette, şadırvanın kiblesinde mermer zeminli üçer helâ ve idrarlık mevcuttur. Çatısı yeni kiremitle örtülü olup, demir çerçevesi bir açık ve yanında da biri kafesli 2 pencere ile havalandırılmaktadır. Meşrutâ evler doğu avludadır. Kiblesindeki 5 cesim çam ile gerideki 2 çınar, avluyu gölgelendirmektedir. Mihrap dışında, önu demir parmaklıklı bir sed-bahçe vardır.

Cami 600-650 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da, Nuhkuyusu ve Toptaşı semtleri arasında, Zeynepkâmil Hastanesi'nin üst tarafındaki Kadıköy-Kısıklı tramvay yolu üzerinde olup, yeri yüksektedir. Yaptıran, Sultan II. Abdülhamid'in Haznedar Ustası Nakşî Fekek Kalfa'dır. Caminin yapılış tarihi, ebced hesabıyla;

"Zehi Hânei Hudâyı Ebed"
1301 (1994)

ibâresiyle ifâde edildiği gibi caminin içerisinde asılı levhada müderris ve şair İbrahim Re'fet Efendi'nin yazdığı uzun kasidenin son beyti ayrı ayrı:

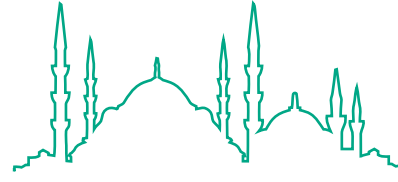
*"Etkiyaya şem'i rahmet ârifî dârülamel
Bâbı tevbe beyti tâat ma'bedi ehli safâ"*
1300 (1883)

mısraları, mücevher yani noktalı harfleriyle caminin bitirildiği 1300 tarihini ve yukarıda kaydolunan Fârisî ibârede de ibadete açılışını tesbit etmiş olabilir.

Avlusuna 8-10 basamaklı taş merdivenle çıkılmaktadır. Cami tek sağır kubbelidir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber ile kürsü ahşap ve boyalıdır. Son cemaat yerinden üzerine çıkılan ve içeriye de taşan mahfelde birkaç küçük pencere ile iç kısma geçilen bir kapı mevcuttur. Cami sâhasında onar camlı yüksek 6 pencere vardır.

Minarenin bütünü beton yapılı, 40 basamaklı, gövdesi oluklu, peteği kısa ve külâhı boğumludur. Abdest muslukları ve helâ avludadır.

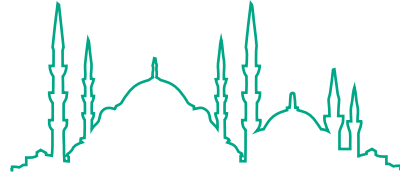
Cami 90-100 kadar cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

HAZNEDAR USTA CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

HÜSREV AĞA CAMİİ

metre ölçüdeki yanların üçgen kısımları ikişer kademeli yeşil çerçeve içerisinde yüksek kabartma ve ikişer safhalıdır. Kapısı ince oyma taşlı, çardağı uygun, külâhı tavana dayatılmış şekilde, yeşil yağlıboyalıdır. Kürsü dörtgen, 3.40 metre çevreli ve 1.5 metre yükseklikte, dayama merdivenli, ahşap ve sâde yapılıdır.

Alt pencereler mermer zeminli, demir parmaklıklı 1.25x3.25'er metre ölçülü ve sivri kemerli, ikişer tanesi sabit sekizer camlı; üç yönde ikişerden 6 ve kuzeyde de 0.95x1.75 metre ebadında 2 dikdörtgen pencere mevcuttur.

Maksûreler 25'er santim yüksek zeminli, 1.60x3.50 metre sâhalı ve önleri trabzanlıdır. İki arasında sâha 1.50x2.35 metredir. Cümle kapısı kalın doğrama, çift tablalı, 1.50x2.15 metre ebadında ve önü perdeli, koyu yeşil yağlıboyalıdır. Son cemaat yeri beton zeminli ve çıplak, yani hasır ve kilimsiz olup, genişliği her iki yönde 2.50x4.00'er metredir. Sağ tarafta üstü camlı minare kapısı ve solda da mahfel merdiveni bulunmaktadır.

Ayakkabı çıkarma yeri 1.50x2.00 metre genişlikte, muşambalı kısım 1.00x2.00 metre ölçüde, son cemaat kapısı kalın altışar tablalıdır. İki yanlarında dikdörtgen altışarı sabit camlı 1.35x1.20 metre ebadlı ve demir parmaklıklı 2 pencere vardır.

Minare dörtgen kaideli, kesmetaş yapılı, dıştan sıvalı, peteği tuğladan ve kısa, 27 basamaklı, çanaklığı kalın ve külâhı çinko kaplamadır. Tavan yeşil yağlıboyalı, geometrik şekilli beyaz çıtalı olup çok eskimiştir. Çatı adi kiremitle örtülüdür. Tavanın merkezinde mavi renkte büyük bir sırça kavanoz, minber ve kürsünün yanlarında da birer küçük topkandil asılıdır. Maksûrelerin üzerindeki tavanda da birer abajurlu lamba asılıdır. Ayrıca mahfel çıkmasının altında da bir asma petrol lambası vardır.

Mahfele, dördü kapısının dışında kalan 14 tahta basamakla çıkılmaktadır. Sâhası 2.35x6.15 metre ve ortadan kavis çıkmalı olup, sağ cihette kontrplakla bölünmüş bir imam odası bulunmaktadır. Merdivenin batı kıyısı ve mahfelin önü

Üsküdar'da Rumî Mehmed Paşa Camii'nin berisinde, eski hamamın arka tarafındaki sokaktadır. Yaptıran mihrabın dış yönünde gömülü olup, mezar taşı tarihsizdir. Caminin yapılış tarihi de bilinmemektedir. Sâhası 7.40x9.90 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 78 santimdir.

Mihrap kavis kemerli, 1.30x4.00 metre ebadlı, yarı üstuvâni gömme ve çıkmalı, derinliği 1.5 metre, sâde yapılı ve badanalıdır. Minber 9 basamaklı, beyaz yağlıboyalı, kalın ahşap, 0.77x2.70

trabzanlıdır. Kuzey cephesinde, son cemaattekilerin tıpkısı mermer zeminli 2 pencere mevcuttur. Mahfel, çıkmanın iki başındaki zeminden tavana 80'er santim çevreli birer direk ile bağlanmıştır. Kuzey cephe duvarı 36 santim kalınlıktadır.

Mihrabın kemerinde dörtgen şekilli kırmızı renkli bir kavanoz, yanlarında birer abajurlu duvar lambası ve şamdanlar üzerinde de iki ampul bulunmaktadır. Dış kapıdan 5 taş basamakla avluya inilince, doğu yönde beton çatılı ve tek katlı imam meşrutâ evi görülür. İleride adi kiremitli bir helâ ile minarenin kaidesinin kible yönünde beton zemin ve tavanlı, suyu tulumba ile çekilen dört musluklu, gider yollu, uzun oturma tahtalı temizlik yeri ve güney avluda da bâninin kabri önünden sokağa açılan demir parmaklıklı bir pencere bulunmaktadır. Avlunun çevre duvarları iki metre yükseklikte taştan ve üstleri harpuştalıdır. Sokak kapısı kalın, tablalı, beton saçaklı ve yeşil yağlıboyalı doğrama olup, dış yüzünde caminin ismi yazılı bir tabela mevcuttur.

Camii 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İBRAHİM AĞA CAMİİ

Kadıköy'de, Haydarpaşa yakınındadır. Yaptıranı olan, Sultan III. Murad devri kapıağalarından İbrahim Ağa'nın kabri buradadır ve taş tarihsizdir. Caminin ilk yapılışı 888 (1483) tarihindedir. Surre alayı yola çıkarılınca her yıl burada dua edilir ve Hac yolcuları ile akrabaları ve dostları burada vedalaşmış. Bu sebepten ötürü, civardaki "söğütlü çeşme"ye "Ayrılık Çeşmesi" denilmiştir.

Cami 9.60x10.40 metre sâhalı olup, taş duvarlarının kalınlığı 68 santimdir. Kuzey cephe duvarı 25 santim daha kalın yapılmıştır. Dış kapı önündeki beton zeminli sâhalık, sokaktan bir basamak yüksektedir. Kapı sanatlı kalın, doğrama ve tablalı, ölçüsü 1.50x2.20 metredir. 21 camlı camekân da 3.80x3.00 metre ebadlı olup, ayakkabı çıkarma yeri beton zeminlidir. Son cemaat sâhası tahta döşemeli ve 1.80x3.70 metre genişliktedir. Kuzey yönündeki 1.20x1.50 metre ölçüde ikisi sabit dört camlı pencere ise, içten baklava biçimi demir parmaklıklıdır.

Mahfele, dış kapının batı yön bitişindeki 18 beton basamaklı merdivenle çıkılır. Ortası dikdörtgen çıkmalı, cephesi trabzanlı ve sâhası 5.00x10.30 metre olup, alttan birer metre çevreli dört direk desteklidir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 2.10x4.20 metre ebadlı, içi boya tezyinatlıdır. Minber 8 basamaklı ve 0.72x2.70 metre ölçülü, sarı yağlıboyalı, sâde yapılı, kürsü dörttebir daire biçimli ve doğu kible köşede tesbitli, 4 sabit tahta basamaklı, çevresi 1.75 metre ve bir o kadar da yüksekliktedir.

Pencereler 1.20x1.70 metre ebadında, ikisi sabit küçük ve ikisi büyük açılır dörder camlı dikdörtgen şekilli, dıştan baklava biçiminde demir parmaklıklılı; doğu yönde 3, kible ve batıda da ikişerden 4 olmak üzere cem'an 7 tanedir. Üst pencereler badem şekilli çok camlı; üç yönde ikişerden 6, mahfelin doğusunda 1 ve kuzeyinde de 3 tane sivri kemerli, 1.12x1.15 metre ölçüde ikisi sabit dörder camlı 4 pencereden ibarettir. Kuzey pencereler dokuzar camlı 2 tane ve 1.08x1.65 metre ebadlı dikdörtgen şeklindedir.

Minare kapısı mahfelin batısında, alt kısmı taştan, üst tarafı tuğla yapılı, dıştan sıvalı, çanaklığı peteğine uygun, basamakları 26 tane ve külâhı kurşunludur.

Maksûreler 1.00x3.80 metre genişlikte olup, iki yönleri trabzanlıdır. İki si arasındaki sâha 1.55x3.10 metredir. Mahfelin tavanında bir avize ile bir de floresan asılı olup, mihrabın önünde de iki karpuz lamba mevcuttur. Cami

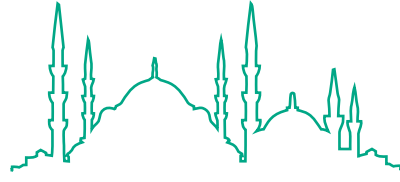
İBRAHİM AĞA CAMİİ

hoparlörlüdür. Cümle kapısı kalın tablalı, sanatlı, doğrama ve yağlıboyalıdır. Ölçüsü 1.55x2.50 metredir.

Doğu yöndeki beton zeminli avlu 7.80x11.60 metre sâhalıdır. Kible yönünde iki musalla vardır. Meşrutâ evler caminin hemen yakınındadır.

Cami 150-200 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İCADIYE CAMİİ

Üsküdar'da Bağlarbaşı yolu üzerinde, adını bu mevkiye veren meşhur kuruçeşmenin karşı tarafındadır. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla Belediye'den satın alınmış olan 900 küsur metrekarelik arsa üzerindeki 22x22 metre sâhada ve iki metre derinlikte açılan gayet sağlam beton temeller üzerine, 1964 Haziran ayında işe başlanıp 1 Nisan 1966 Kurban Bayramı cuma günü ibadete açılmıştır.

Planını tanzim ve inşaatı idare edenler Yüksek Mimar Ömer Kirazoğlu ve Yüksek Mühendis Kâzım Ekin ile kalfası Mehmet Kozoğlu'dur. İdare Heyeti: Başkan Mustafa Çalikoğlu (Jandarma binbaşılığından ayrılma), Hacı Faik inşaat müteahhiti ve kalfası, ikinci başkan Osman Tiryakioğlu, muhasebeci Vahit Ersoy (emekli yarbay), sekreter Hacı Edip Günal ve Hüsnü Yılmaz, üye Necmüddin Durukan (veznedar).

İç sâha 17x17 metre genişlikte olup, son cemaat revakları 5.25x12.75 metre ve yan revaklar da 3.00x10.50'şer metre sâhalıdır. Caminin kuzey revaklarına, avludan sağlı sollu 9'ar beton basamaklı merdivenlerle çıkılır. 1.80x2.70 metrelik ön sahndan, beş klâsik kemer ve dört silindir kolonlu orta sahanlığa geçilir. Burası 2.50x8.00 metre genişliktedir. Son cemaat yeri 4.50x12.50 metre olup, üst sâhası da aynı ölçüdedir. İki başında da 24'er kesmetaş basamaklı dönen merdivenlerle mahfellere çıkılmaktadır.

Altta, iki başta 2.25x2.25'er metre ebadında birer camekânlı oda vardır. Bunların birer cephesi 21'er camlı çerçevesi ve kapıları 0.90x2.20'şer metre ölçüde, üst kısımları çift camlı, doğrama kısımları sâde ve olukludur. Avluya açılan dış cephelelerde sekizer tanesi dikdörtgen, onsekizer karışık biçim ve boyda camlı, klâsik geniş kemerli pencereler vardır.

Cümle kapısı çift kanat kalın doğrama ve 2.20x3.00 metre ölçüde kâr-ı kadim sanatlı, sarı cilâlı ve her kanadı üçer bölümde 140'ar küçük geçme parçalı, zarif şekillidir. Maksûreler, girişin her iki tarafında 2.50x4.25'er metre sâhalı, önleri klâsik kemer biçimli ve menfezlerle parmaklıklıdır. İki başındaki odaların birer yönü 26'şar camlı ve kible cepheleri de 30'ar buzlu camlı camekânla aydınlatılmıştır. Yan revaklara açılan çift camlı kapılarının üstlerinde, ayrıca beşer camlı birer çerçeve mevcuttur. Yan revaklar dörder bütün ve ikişer yarım beton kolonlu, beşer klâsik kemerli ve 3.00x10.50'şer metre genişliğinde olup, üstleri de aynı ölçülü ve revaklıdır.

Cami sâhasının çevresi 24 klâsik kemer ve beton çerçevesi olup, otuzar yuvarlak camlı ve 15 metre çapında bir büyük kubbeye örtülüdür. Yerden yüksekliği 20 metre olan bu kubbenin ağırlığını, mahfellerden geçip kasmağa dayanan 120'şer

santim çevreli 8 beton silindir kolon taşımaktadır. Kolonların araları, birer sivri klâsik kemerle bağlanmıştır.

Mahfeller kible yönde ve -mihrap genişliği olan 5 metrelik kısım hariç- dört cephelidir. Birer yanları, klâsik kemer şekilli menfezlerle çevrelidir. Kuzey mahfel 2.50x17.00 metre, iki yarım kısım 2.50x12.00 metre ve doğu-batı mahfeller 3.00x14.50'şer metre sâhalıdır. Kuzey kısmın ortasındaki iki basamak yüksek zeminli müezzinler mahfelinin ölçüsü 2.50x5.00'er metredir.

Üst pencereler beton çerçeve ve klâsik kemerlidir. Yanlarda ikişerden 4, kuzey cephede 3 tane 23'er yuvarlak camlı 7 pencere ile mahfel çevresinde dikdörtgen şekilli, biri vasistas 5'er camlı yanlarda ikişerden 4, mihrap cephesinde ise 3 tane dikdörtgen beton çerçeve ile yuvarlak camlı 0.90x1.50'şer metre ebadında cem'an 7 pencere ve müezzinler mahfeli gerisinde de iki baştaki sabit, ortaları sağa ve sola sürmeli 0.85x2.00 metre ebadlı ve çifter camlı dört çerçeve geniş bir pencere daha mevcuttur.

Minare 24 basamakla çıkılan mahfellerin batı köşesindeki kapıdan şerefesine daha yüz küsur basamakla çıkılacağına göre cem'an 130 basamağa sahibolacak ve zeminden alemine kadar yüksekliği 35 metre olacaktır. Kaidesi dörtgen ve bütünü kalın demir çubuk beton yapılıdır.

Müezzin mahfeli arkasında, zemini merdiven koridorları seviyesinde 5.00x13.00 metre sâhalı salon şimdilik muvakkaten Kuran Kursu olarak kullanılacaktır. İleride ise Kur'an odası, avlunun minare karşısında ayrılan yerde yapılması düşünülen meşrutâların yanında olacaktır. O vakit burası kütüphane durumuna konulacaktır. Salonun kuzey cephesinde orta kısmı dokuzar camlı ve üç kanatlı, iki tarafında beşer camlı 4 dikdörtgen pencere ile giriş kapıları bitişiğinde 4'er raf- lı ve altı-üstlü ikişer dolaplı gömme kitaplıklar mevcuttur. Salonun kiblesinden caminin içerisine, klâsik kemer biçimli ve menfezli 14 ışık yeri bırakılmıştır. Cami sâhasındaki vasistaslı ve dörder dikdörtgen camlı 1.40x2.00'şer metre ebadındaki alt pencereler, dört cephede dörderden 16 tanedir.

Mihrap dikdörtgen gömme şekilli ve henüz tamamlanmamış durumdadır. Minber betondan 10 basamaklı, natamamdır. Kürsünün yapımına ise henüz başlanmamıştır. Tuğla duvarların alt kısımları 50 santim ve üst rafları 35'er santim kalınlıkta, iç yüzleri sıvalı ve beyaz badanalıdır. Şadırvan ve temizlik yerleri ile helâlar, minarenin batı yönündeki imam ve müezzin meşrutâları yanına yapılacaktır.

Cami 750-800 cemaat alabilir.

İHSÂNİYE CAMİİ

Üsküdar'da Doğancılar'ın ilerisinde Paşakapısı civarında, Çatmacılar ve Çit sokakları arasındadır. Yaptıran Sultan III. Osman ve caminin yapılış tarihi 1169 (1756)'dur. Cami, bu nâmı taşıyan semtin evleri ve dükkânları ile birlikte yeniden kurulmuştur. Yapılış yılını ifade eden yedi beyitlik kitâbenin son mısrası:

“Hak için Osman yaptı İhsâniyeyi”

1169

“Osman” ve “yaptı” kelimeleri medsiz hesap edilmek şartıyla; ebced hesabı ile 1169 rakamı bulunmaktadır.

Temizlik için, avludaki büyük su haznesinin minarenin sağ yönü hizasında 5 ve batı cephesinde de üçü muattal 4 musluk mevcuttur. Cepheleri mermer, ayna-taşları kabartma tezyinatlı, 1240 (1825) tarihli ve uzun oturma tahtalıdır. Aslında çeşme olarak Dârüssaâde Ağalarından Hâfız İsa'nın hayır eseri ve feriklerden Cemil Paşa tarafından onarıldığına dair iki kitâbede izahat vardır.

Camiye cümle kapısının dışındaki kontrplak tavanlı, üstü yeni kiremitli, 1.25x2.50 metre sâhalı, iki yönden kapılı, yanları onardan 20 ve kuzey yönü de aynı sayılı, cem'an 40 camlı sayalıktan girilir. Kapı tek kanatlı, kalın, koyu yeşil yağlıboyalı, 1.70x2.80 metre ölçüde uzun tablalı ve doğramadır.

Caminin son cemaat yeri yoktur. Mahfele batı yöndeki 15 mozaik basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.60x9.60 metre olup, sağ başta bir kişilik müezzin çıkması vardır. Ortadan hafif kavisli mahfelin önü, zarif tahta parmaklıklarla çevrilidir. Alttan iki ince, iki de kalın beton sütunla desteklidir.

Cami 13.40x9.60 metre genişlikte olup, duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Tavanın köşeleri birer dörtgen, orta kısımları ise birer dikdörtgen sekiz bölme-li olup, merkezi büyük bir dörtgen çerçeve içerisindeki göbek çemberden beyaz renk geniş çıtalarla gümüş şûâlî şekillidir. Bütünü, kenarlardan merkeze doğru yükselen kubbemsi biçimlidir. Göbekte küçük bir avize asılıdır. Mihrabın kemerinde üç ampullü kahverengi çanaklı bir askı ile iki floresan ve şamdanlarda da iki karpuz lamba bulunmaktadır.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, 2.15x4.80 metre ebadlı ve içi beş dilimlidir. Kemer sarı ve sâhası da filizî yeşil renklidir. Minber 9 basamaklı, sâde yapılı ahşap, beyaz yağlıboyalı, 0.80x3.20 metre ebadlı, çardak normal, külâhla kıyı kıyıdır. Sanatlı ve yekpâre yapılıdır. Kürsü doğu kible köşede, dörttebir ters mahrut biçimli, sarı cilâlı ve dayama merdivenlidir. Minare 26 basamaklıdır.

Alt pencereler altışar camlı, dikdörtgen 1.20x1.70 metre ölçülü; yanlarda üçerden 6, kiblede 2 ve kuzey cephede de boyu 40 santim kısa 1 adet olmak üzere, cem'an 9 tanedir. Dışları kalın demir parmaklıklıdır. Üsttekiler mahfelin kuzeyinde ve dikdörtgen 0.97x1.30'ar metre ebadlı 4, caminin kible yönündekiler klâsik kemerli ve küçük büyüklü 21'er şekilli camlı 2, yanlarda da üçerden 6 olmak kaydıyla hepsi 12 tanedir.

Minare kapısı mahfel merdiveninin sağında 20 taş basamaklı, gövdesi üstuvâni, dıştan sıvalı, şerefe çevresi kabartma şekilli ve külâhı alemine kadar kesmetaştır.

Caminin doğu cephesinde ikinci bir giriş kapısı daha mevcuttur. Ölçüsü, orta kapının tıpkısı yapılışlıdır. Cümle kapısı solundaki pencerenin içerisinde bir içme suyu küpü görülür. Binayı ışıklandırmak için yanlarda ikişerden 4 duvar lambası, mahfelin altında bir floresan lamba, sütunlarında birerden 2 tane şişeli lamba, maksûrelerin önlerinde üçer ampullü iki askı ile her iki kapının dışlarında birer karpuz lamba bulunmaktadır.

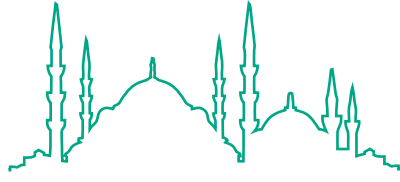

Avluların kuzey ciheti geniş ve kiblesi dar üçgen şekilli, kuzeyde ön kısmı beton zeminli ve alçak çevre duvarlarının arka tarafında çamlar ve kahve çiçekleriyle süslü bir bahçe şeklinde olup, bunun batısında 10 beton basamakla inilen çukur bir saha, üsttekinin orta yerinde demir çıkırlıklı ve mermer ağızlıklı bir kuyu, Çit Sokağı'nda da 27 basamakla inilen ikinci avlu kapısı bulunmaktadır. Meşrutâların alt bitişiğinde, çatısı adi kiremitli ve beton zeminli sâhanın solunda gider yollu, el yıkama musluklu iki helâ vardır.

Cümle kapısı üzerindeki mevcut iki kıt'alık manzum kitâbede, caminin 1287 yılından 12 yıl önce yazmasıyla, halkın her yönde ibadet yeri araştırdığı bir sırada Vakıflar İdaresi'nce yeni baştan kârgir olarak yaptırıldığı beyan edilerek, şu son iki beyitle tarihi tesbit edilmiştir:

*(Senih) ihyâsına tek (bir) ile tarih eden inşat
"Metin oldu yine a'lâ yapıldı bu ibadetgâh"
1287 (1871)*

O tarihten bugüne kadar zaman zaman onarımlar gören cami, son senelerde hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla mükemmel surette yine tamir edilmiş durumdadır. Sâhası 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İKBÂLİYE CAMİİ

Kadıköy'de Gazhâne'nin üst tarafında, Acıbadem sırtları üzerinde, fevkanidir. Alt kısım duvarları taş yapılı, üst katı ise ahşaptır ve dış yüzleri çinko kaplamalıdır. Yaptıranı İkbâl Hanım olup, caminin yapılışı 1326 (1908) yılındadır. Kapısına iki yönden onikişer mozaik basamakla çıkılmaktadır. Önündeki sahanlık camekânlıdır. Merdiveni arasında, sahanlık zemini altında tek kanatlı kapıdan meşrutâ odalara girilir.

Mihrap gömme ve çıkmalı, minber ve kürsü ahşap, müezzin mahfeli ise geniş olup, bir kısım cemaat da buradan faydalanmaktadır. Minaresi ahşap ve 34 basamaklıdır.

Pencereler kiblede, mihrabın iki tarafıyla doğu ve batı yönlerde 12'şer camlı ikişerden 6 olup, kuzeyde dörder camlı 2 pencere daha vardır. Tavanı ahşap, çatısı adi kiremitle örtülüdür. Avluda abdest muslukları ve helâlar vardır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Ayazma civarında, 1007 (1798) tarihli Ayşe Sultan Çeşmesi ile yakınındaki klâsik meydan çeşmesinin kuzeyindedir. Yaptıran Çağalezâde Sadrazam Sinan Paşa'nın Mirahur Hacı Mehmed Ağa'dır. Caminin yapılışı 1005 (1693) yılından önce olup, 1963 senesinden ikiyüz yetmiş küsur yılı aşmış bulunmaktadır.

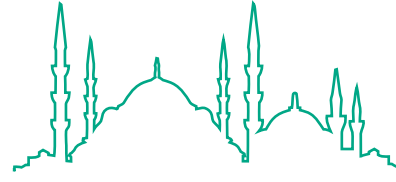
Sâhası 8.00x10.50 metre ebada sahiptir. Ayrıca doğu yöndeki mahfel ile altındaki müezzin meşrutâsının 11.70x3.70 metrelik ebadlık sâhası bu ölçünün dışındadır. Duvarları adi taş yapılı ve 58 santim kalınlıktadır.

Kuzey mahfele, cümle kapısının sağ yönündeki 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 3.20x10.80 metre ölçüde olup, bitişiğindeki ortası kavisli çıkma doğu kısımla birlikte çevreleri trabzanlıdır. Mahfel pencereleri altışar camlı; doğusu 6 ve kuzeyi 7 olmak üzere cem'an 13 adet dikdörtgendir ve ölçüleri 0.80x1.15'er metredir.

Kuzeydoğu köşede 2.50x2.00 metre genişlikte, mahfelden bölünmüş bir oda mevcuttur. Doğru mahfel 48'er santim çevreli olup dörtgen 3 ahşap direğe ve kuzey kısımına 5 ahşap direğe bağlanmıştır. Merdivenin üst kible ve doğu kıyıları trabzanlıdır. Orta basamaklar hizasında, kuzeyde tek camlı bir pencerecik vardır. Merdiven alt başında bulunan kapısı tek kanatlı ve 0.80x1.80 metre ebadlıdır. Son cemaat yeri 3.00x3.50 metre, ayakkabılık ise ikişer metrekaireli betondan bir sahadır. Cümle kapısı önündeki muşambalı kısım 1.00x2.00 metre ölçüdedir. Dış kapı kavis kemerli, beşer tablalı, sanatlı, klâsik geçme şekilli ve 1.80x2.60 metre ölçülüdür.

Maksûreler 1.80x4.20'şer metre sâhalı, yerden 25 santim yükseklikte ve önleri trabzanlıdır. Tavan boyasız ahşaptır ve merkezinden beş ampullü, billûr saçaklı küçük bir askı inmektedir. Mihrap kavis kemeri boğumlu, derin gömme, ölçüsü 1.10x2.80 metre, içi yağlıboya perde şekilli, minber 9 basamaklı, yanları tahta parmaklıklı, üçgen kısımları tablalı, kapı alınlıklı ve 0.70x2.90 metre ebadında, kaidesi menfezli, çardağın çevresi kapalı, külâhı ise miğfer biçimlidir. Kürsü geometrik klâsik geçme 90'ar santim cepheli dörtgen, 1.5 metre yükseklikte ve dayama merdivenlidir.

Pencereler içten kapaklı, dıştan demir parmaklıklı ve 6'şar camlı; kible yönde 3, batıda 3 tane büyük, kuzey ve doğuda da onar camlı 5 olacak şekilde hepsi 11 dikdörtgen alt pencereden ibarettir. Üst pencereler çift çerçeveli, dıştakiler kavis

İSTANBUL CAMİLERİ

İMRAHOR CAMİİ

İMRAHOR CAMİİ

kemerli, onikişer camlı 1.00x1.50 metre ebadlı, içtekiler üç yönde ikişerden 6 ve kibledekiler alçı yapılıdır. Işık için mihrapta 2 duvar ampülü, şamdanlarda ikisi meşale biçimli ve ikisi de karpuz şeklinde 4 elektrik lambası bulunmaktadır.

Minare kesmetaş dörtgen kaideli, mahrutu tuğla, kesmetaş karışık ve ters-yüz üçgen şekilli, gövdesi uzun ve sıvalı, çanaklığı kaba, peteği kısa, külâhı küçük ve 50 basamaklıdır. Dibinde musalla taşı mevcuttur. Sağındaki doldurulmuş dörtgen bilezikli kuyu, yıllardan beri terkedilmiş durumdadır. Son cemaat kapısı dışında, aşağıdan yukarıya daralan 9 basamaklı merdivense taşrandır.

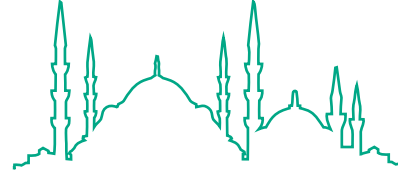
Camii 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde Paşabahçe-Beykoz arasında, Sahibmolla Caddesi üzerinde, fevkanidir. Yaptıran Bostancıbaşı Sinan Ağa'nın kabri, hemen karşı cihetteki mezarlıktadır. Ölüm yılı ve caminin ilk yapılış yılı meçhuldür. Zamanla harap olan ma'bet, yine Bostancıbaşılardan Terzi Hüseyin Ağa tarafından yenilenmiş ve altına bir de okul ilave olunmuştur. Bu zâtın ölümü 1179 (1766) senesinde olup, kabri Karacaahmed'de ve çayır karşısında imiş.

Camiye kuzeydoğu köşedeki kapıdan, önce 1.50x2.25 metre ölçülü beton zeminli ayakkabı çıkarma yerine girilerek ve muşamba kaplı ahşap 13 basamaklı merdivenle son cemaat yerine çıkılarak geçilir. Son cemaat sâhası 4.50x9.90 metredir. Cümle kapısı 1.50x2.00 ebadında kalın, doğrama ve yağlıboyalıdır. Cami 9.30x9.90 metre genişliktedir. Maksûreler doğu-batı iki başta 2.50x2.00 metre ebadlı olup önleri parmaklıklıdır.

Mahfel 7.30x9.90 metre sâhalı, merdiveni 14 basamaklı, önü bütün kafesle çevrilidir. Sağdan iki metrelik kısmı duvarla bölünerek müezzinlere ayrılmıştır. Kuzeyinde altışar camlı ve kemerli 5, doğusunda 3 tane dikdörtgen 8 pencere ile müezzinler bölümünün sağında da 85 santim kuturlu daire biçiminde 1 pencere bulunmaktadır. Cami sâhasında 1.10x2.90'ar metre ölçüde ve 18'er camlı; doğu yönde 4, kiblede 2 ve batıda da 2 metre yükseğe açılmış 35'er santim daha boylu 3 pencere vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

İNCİRKÖY CAMİİ

Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber 0.75x2.50 metre ebadında ve 7 basamaklı, kürsü ise sol köşede ahşap olup, tavanın ortasından bir avize ile dört küçük abajurlu ampuller sarkmaktadır. Mihrabın yanlarına dörder ampullü duvar lambaları tesbit edilmiştir. Maksûrelerde de ikişer sâde ampul bulunmaktadır.

Temizlik yeri dış kapının sol bitişiğinde, gider yollu, 5 musluklu, bir oturma tahtalı ve kanepelidir. Gerisindeki kapıdan müezzin meşrutâ odalarına girilmektedir. Buranın sol tarafında ayrı bir de tabutluk vardır. Deniz kıyısındaki adi çatılı 5'er helâ ve idrarlık umuma açıktır.

Caminin kible-doğu dışındaki kapıdan girilen minaresi tuğla yapılı, gövdesi boylu, 42 basamaklı ve külâhı kurşunludur.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Karacaahmed Mezarlıkları içerisinde, Seyyit Ahmet Deresi'nin sol kıyısında ve dalgalı bir arazide olup, batısı fevkanidir. Yaptıranı Hoylu Hacı Hüseyin Ali ve mescidin yapılış tarihi 1274 (1858)'dir. Sâhası dıştan 16.20x11.00 metre ve duvarlarının kalınlığı 62 santim, tavanı beton, çatısı ise yeni kiremitle örtülüdür.

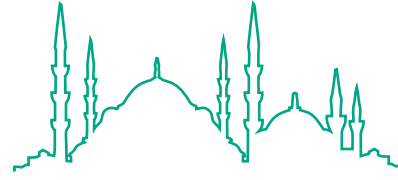
Mihrap gömme, sivri kemerli ve 2.60x5.20 metre ölçüdedir. Alınlığındaki mermer levhada kabartma celî sülüs hatla yazılı “*Fenâdethül Melâiketü...*” Âyet-i Kerîmesi, alçı yapı ve kabartma tezeynatlıdır. Levhanın köşesinde ince bir hatla “*Mirza Aliekber Han, Ceneral Konsolos*” ibâresi görülmektedir.

Minber 10 basamaklı ve 0.84x2.30 metre ebadlı, gürgen ağacından yapılmış cilâlı, sâde ve güzel, kürsü 3 basamaklı merdiven biçiminde, 0.90x2.00 metre eninde ve birbuçuk metre yükseklikte olup cilâlıdır. Maksûreler 3.30x3.30'ar metre sâhalı ve trabzanlı olup, ikisi arasındaki sâha beton zeminli ayakkabılıktır.

Mescidin batı yönünden, önce 11 basamakla beton bir düzlüğe çıkılır, yahut doğu cihetinden 7 basamak inilerek 90'ar santim çevreli 4 üstuvâni kolon ve üç kubbe şekilli beton tavan altındaki sedler önüne yarım dairevî üç mermer basamakla çıkarılır. İki sed arasındaki sâha 6.00x2.70 metre ve sedlerin herbiri 5.25x3.50'şer metre genişliktedir. Sağ yöndeki görülen kapıdan kadınlar kısmına girilmektedir.

Mescidin batısındaki çift katlı ek binanın üst katı tamamıyla kadınlara ayrılmıştır. Alt katında kuzeyden kibleye doğru; köşede çay odası, sağ bitişiğinde ise önünde demir ayaklı üç kanepeler bulunan ve eşiği iki basamak yüksek çift kanatlı kapı ile sivri kemerli ve altışar küçük kare camlı, çerçeveleri altışar dörtgen camlı 3 pencereci gasilhânenin geniş mahali, sağında bir küçük kapı ve 2 pencereci bekçi odası görülür. Bunun önünde de, Hacı Mehmed Bâki Vakfı yazılı ve 1321 (1904) tarihli, Fârisî ibâre ve 6 beyitli kitâbesi bulunan mermerden yapılmış aynalı ve delikli taşlı, suyu kesilmiş bir çeşmecik vardır.

Boyu 16.20 metre olan binanın üst kat sivri kemerli pencereleri 11 tane ve iki baş tarafında kalın sanatlı, üstleri kabartma ve dökme motifli birer demir kapı bulunmaktadır. Kadınlar kısmıyla esas mescid arasında içeriden 4 büyük ve kafesli pencere bırakılmıştır. Pencereleri sivri kemerli, demir parmaklıklı, 1.50x4.00'er metre boylu olup kible yönde 2 ve yanlarda da dörderden 8 olacak şekilde, hepsi 10 tanedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İRANLILAR CAMİİ

Cümle kapısı son cemaat sedlerinden iki basamak yüksekte ve çift kanatlı, üçer tablalı, kabartma ve dökme motiflerle süslü olup 1.70x2.30 metre ebadındadır. Mermer söveleri 16-22 santim kalınlıkta ve genişliktedir. Üstündeki mermer kitâbe taşında celf sülüs hatla “Kaalellâhü ... innessalâte ... mekûtâ” Âyet-i Kerîmesi ve “Fârisî in der vakfi Aliekber-i Tebrizî” yazısı ile 1339 tarihi görülmektedir. Sağ kanatta da dökme bir etiket vardır.

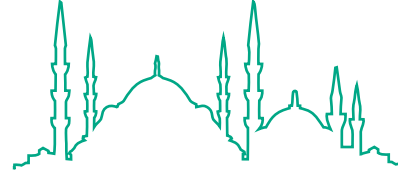
Avlunun alt kısmına inilirken, sağ tarafta beton yapıları bir su haznesi bulunmaktadır. Batı yönünde çift musluklu ve gider yollu, bir uzun oturma tahtalı temizlik yeri geçilerek, birkaç basamak aşağıda geniş ve çevresi ulu ağaçlarla bezenmiş havuz alanına gelinir. 5.00x5.00 metre genişlikteki demir parmaklıklı birinci havuzun kible yönünde musalla taşı ve iki basamak altta daire biçimli ve demir parmaklıklı ikinci havuz alanı, avluyu serinletmektedir. İkinci havuzun güneyinden sekiz taş basamak aşağıda Seyyit Ahmed Deresi'nin kıyısında beton zemin ve çatılı, içleri musluklu iki helâ vardır. Kuzeyden güneye hafif bir şırıltı ile akan derecik, muhitin şiirliliğini daha da artırmaktadır.

Cümle kapısının karşı tarafında bir duvara tesbit olunmuş Fârisî ibâreli kitâbede, özet olarak şöyle denilmektedir:

“Benim Çemberlitaş'ta han içerisinde bir odam vardı. Onu 6.000 liraya sattım. O parayı bu mescide vakfettim”.

Not: İstanbul'da vefat eden İranlılar, bu mescidin çevresine gömülmektedir.

Kadıköy vapur iskelesinin yakınında olduğu için bu isimle anılmaktadır. Yaptıran Sultan III. Mustafa ve ilk yapılışı 1179 (1761)'dir. Önce ahşap yapılı imiş. Bir yangında yanıp kül olduğundan Sultan Abdülmecid tarafından 1275 (1762) tarihinde yeniden yaptırılarak, büyük dedesinin ruhu şâdedilmiştir. Minaresinin zamanla sakatlanması üzerine Vakıflar Başmüdürlüğü'nce temelinden itibâren kesmetaş ve metin olarak yenilenmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

İSKELE CAMİİ

Deniz cephesine karşı bulunan son cemaat kapısı üzerindeki 9 beyitlik manzum kitâbesi, Yesârîzâde Mustafa İzzet'in enfes ta'lik hattıyla yazılmış olup şöyle bitmektedir.

*Decde-i şükreyleyip (Safvet) dedi tarihini
"Camii ziybende emri Han Abdülmecid"*

1275

İlk binadan yüzyıl sonra yapılmış olan bugünkü mâbedin sâhası 9.70x9.70 metre ve duvarlarının kalınlığı 120 santimdir. Tamamı kesmetaştır.

Mihrap hafif kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, içi beyaz boyalı ve yeşil renk perde şekilli, 1.60x3.40 metre ebadlı, minber 10 basamaklı, kalın ahşap, yanları yeşil renk oyma motifli, kapısı ve çardağı 20'şer santim çevreli dörtgen sütunlu, külâhı sekiz köşeli 0.70x3.20 metre ölçüde, beyaz yağlıboyalıdır. Alemi madenidir. Kürsü sol kible köşede, ters mahrut biçimli, çanak çevresi geometrik oyma kafesli, çevre ölçüsü 1.5 metre, yüksekliği 180 santim, sarı cilâlı ve dayama merdivenlidir. Maksûreler yer seviyesinde, 1.80x3.20 metre genişlikte olup, her ikisi arasındaki sâha da aynı ölçüdedir.

Pencereler kavis kemerli, üçü sabit dokuzar camlı; kible, doğu ve batıda ikişerden 6 tane ve herbiri 1.50x2.80 metre ebadlıdır. Yanlarda ayrıca ortalarında yine kemerli ve onbirer tanesi sabit dokuzar camlı birer büyük pencere ile kuzey cephede altışar camlı 0.90x1.90 metre ölçülü 2 dikdörtgen pencere daha mevcuttur. Bunlarla caminin içerisindeki pencerelerin sayısı 10'a balığ olmaktadır. Son cemaat yerinin iki yan cephesinde birer ve kuzey yönde de iki olmak üzere, cem'an 4 kavisli pencere mevcuttur. Bütün pencereler dıştan demir parmaklıklı ve zeminleri betondandır.

Cümle kapısı kalın, üçer tablalı, sanatlı doğrama, 1.50x2.50 metre ölçüde ve meşin perdelidir. Eşiğine iki mermer basamakla çıkılır. Sâhası 3.75x8.00 metre olup, tavanı enli dört ayak ve kemerle desteklenmiştir. Ayakkabı çıkarma yeri altı

köşe tuğla zeminlidir ve son cemaat yerini hilâl şeklinde çevrelemiştir. Bu kısma kuzey orta kapıdan girilmektedir. Sol ciheti çift, öbürü dört kanatlı olan camekânında yirmişerden 120 küçük kare cam takılıdır. Çift kanatlı taraf 1.30x2.30, geniş taraf ise 2.15x2.30 metre ölçüdedir.

Mahfele, ayakkabı çıkarma yerinin batısındaki 18 basamaklı merdivenle çıkılır. Mahfelin ortası geniş ve yanları birbirine eşit olup, 3 kavis kemerli kible cephesinin ayrı ayrı ölçüsü $1.80+2.30+1.80 = 5.90$ metre ve üç hafif kemer gerisindeki sâhanın yön ölçüsü ise $7.20+4.40+7.00 = 18.60$ metre boyunda, yani çarpık biçimlidir. Kible yön duvarları, caminin esas duvarlarının tıpkısı 120 santim, öbür cephelerdeki duvarlar 52'şer santim olup, yarıyarıya ince yapılıdır.

Mahfele giriş üst kapısı 1.15x3.00 metre ölçülü, çift kanat ve üçer tane tablalı, doğrama ve yeşil yağlıboyalıdır. Dış yönündeki küçük sahanlıktaki karşı kapı, cami hademesinin aylıklarının tahakkuk ve tediye işlerini gören muhasebe odasına aittir.

Aşağısı, ayakkabılık sâhasının karşısındaki bir kapıdan geçilerek 16 taş basamakla çıkılan dershâneler kısmı ve bir salonla birlikte, bir küçük ve bir de büyük odadan ibarettir. Ölçüleri sırasıyla 5.40x7.60, 1.80x3.20 ve 6.00x4.80 metredir. Salonun kuzeyinde hafif kemerli, sekizi sabit oniki camlı bir pencere, küçük odada 4 camlı bir pencere, merdivenin üst kapısının sağında 20 camlı bir camekân ve öğrenciler için üçer kişilik sıralardan büyük odada 8, küçüğünde ve salonda da birerden 2 olmak üzere, cem'an 10 tane pencere mevcuttur.

Mahfel pencereleri dış kenardan tesbitli demir çerçevesi, kavis kemerli, 12'si sabit 16'şar camlı 2 ve biri 12, öbürü 20 camlı birerden 2 tane kuzey yönde; son cemaat giriş kapılarının tam üstünde biri 115 santim öbürüyse 150 santim eninde ve boyları kuzey pencerelerin eşiti 2 tane ile doğu cephede biri 150, öbürüyse 160 santim enli ve 230'ar santim boylu 2 pencere daha mevcuttur.

Tavan geniş çatalı ve yeşil renkli ahşap olup, kubbe etrafındaki çatı kemerleri kurşunludur. Tavanın ortası 78 santimlik dikdörtgen bir direk ile desteklidir. Caminin üst pencereleri yuvarlak camlı, kemerli ve alt pencereler ölçüsünde olup, üç yönde ikişerden 6 tanedir ve çerçeveleri dış kenarlara geçirilmiştir.

Işık için kubbe merkezinden büyük bir topkandil, maksûreler önüne 5'er abajurlu zarif birer askı, mihrap önüne de değişik biçimde bunlardan birer tane indirilmiştir. Şamdan ve duvarlarda da ikişer tane görülmektedir.

Minare kapısı alçakça, son cemaat yerinin kible batısında, 90 basamaklı, şerefe çevresi kesmetaş duvarlı ve külâhı kurşunludur.

Son cemaat yerinin kuzeydoğu yönündeki muhasebe odasının altındaki oda, dayalı-döşeli bir istirahat odasıdır. Bitişğinde ise hasır deposu olarak kullanılan bir oda daha görülmektedir. Avluda da odun-kömür deposu olan salaş bir bina vardır. Mahfel merdiveni ile son cemaat sâhası arasındaki altı köşe tuğla zeminli ve camlı kapıdan, minarenin bulunduğu beton zeminli batı avluya geçilmektedir.

Temizlik yeri doğu avludadır. Ayna taşları gider yollu ve zemini mermerden olup, kiblede kuzeye 6 musluklu ve oturma tahtalıdır. Birinci kısmın sağ başında, musalla ile muslukların arasında kapaklı, mermer bilezikli, -suyu motorla çekilen- bir kuyu görülmektedir. İkinci kısım, yeni kiremitli çatı altında 10 musluklu ve aynı yapıdadır. Gerisinde 4 idrarlık ve bir tanesi kadınlar için altı kapılı 6 helâ bulunmaktadır.

Caminin doğu cihetindeki üstü parmaklıklı geniş demir kapıları ile doğu giriş kapısı arasında uzun bir koridor-yol ile sokağa çıkış sol tarafında som mermer yapı, dört musluklu bir içme suyu deposu mevcuttur. Caminin hoparlörü de vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

İSTİKLAL MAHALLESİ CAMİİ

Üsküdar'da Ümraniye civarında, bu isimdeki mahallenin alt başındaki sırt üzerindedir. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yapılmış olup, karataş temelli ve birbuçuk tuğla kalınlıkta beton harçlı duvarlı, bir büyük ve üç küçük sağır kubbelidir.

Esas sâhası 7.00x9.20 metre, son cemaat kısmı ayrıca 3.20x9.00 metre genişliktedir. Dört duvarla köşelere ve mahfelin önündeki beton desteklere oturtulan büyük kubbesi 9.00 metre çapındadır. Kible köşelerdeki iki ayak 35x90 santim, mahfel kible ortasındaki ayaklar 0.70x1.00'er metre, cümle kapısının sağ ve solundakiler 40x70'er santim, doğu ve batı yanlardakiler 50x55'er santim ve kuzey köşelerdekiler de 40x40'ar santim kalınlıktadır.

Mihrap dikdörtgen bir çerçeve içerisinde klâsik kemerli, yanları 25x30'ar santim genişlikte içeriye çıkma ve 2.30x3.70 metre ölçülü olup hafif gömmedir. Minberi, kürsüsü ve minaresi henüz yapılmamıştır. Meşrutâ evler, temizlik yeri ve helâları yoktur. Avlunun çevresi de duvarsızdır.

Mahfeller üç yönlüdür: Kuzey mahfele batı yönden, son cemaat köşesinden çıkılır. Ortadaki mahfel geniş üç kemerli ve alttan iki ayakla desteklidir. Bu kısmın sâhası 5.40x9.20 metre ve ortasından 1.00x3.40 metrelik hafif kemerli çıkmalıdır. Yan mahfeller ise 6.50x1.50'şer metre sâhalıdır.

Alt pencereler dikdörtgen ve 1.20x1.80'er metre genişlikte, üç yönde ikişerden 6 tane olup, üsttekiler klâsik kemerlidir. Kible cephenin alt sırasında birerden 2 ve kubbe kemerlerinin altında bu onbir pencerenin üstlerinde doğu, kible ve kuzey cephelerde ortadakiler büyükçe iki yanındakiler ise orta boy olmak üzere üçerden 9 tane, batı yönde hepsi aynı boyda birerden üç tane ve nihayet ortadakinin üstünde yalnız kemer şeklinde küçük bir pencereyle iki tarafında da birerden iki pencerenin sayıları toplamı 26'yı bulmaktadır.

Cami 350-400 cemaat alabilir.

Boğaziçi'nde Vaniköy ve Küçüksu vapur iskeleleri arasında, çatılı ve fevkani yapıdır. İlk yaptıran Sultan I. Mahmud olup yapılışının tarihi belli değilse de, caminin üst tarafındaki çarşı içerisinde aynı hükümdarın yaptırmış olduğu çeşme üzerinde görülen 1163 (1749) rakamından ya birkaç yıl önce veya sonra, yahut da aynı yılda yapılmış olması mümkündür. Bilâhare yakınındaki sarayda çıkan bir yangın sonucunda yanıp kül olarak birkaç yıl metruk kaldıktan sonra, bu tarihten otuz küsur yıl önce Vakıflar İdaresi'nce verilen 80.000 lira ödenek ve hayırsever halkımızın bağışlarıyla, hatta hamiyetli müteahhidinin de hakkından feragat ederek yaptığı 20.000 lira maddi fedakârlıklarla 1350 (1931) yılında ikmal edilen cami, tekrar ibadete açılmıştır.

Sâhası 12.00x9.00 metre ve kesmetaş duvarlarının kalınlığı 78 santimdir. Mihrabın bütün yüzü çini kaplama olup, iki yanı vazolardan yükselen lâleler ve türlü çiçeklerle, iç kısmı da ince tezyinatla bezenmiştir.

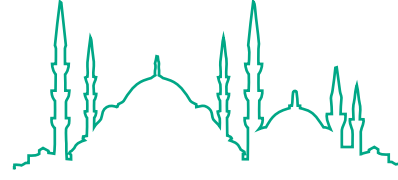
İfade olunduğuna göre bu nefis eser, ismi hatırlanmayan ve İstanbul'un Eski Ali semtinde yanan bir camiden getirtilen, en az iki-üç yüzyıllık sanat değerlerimizin klâsik bir örneğidir. Yerinden söküldüğü sırada dökülmüş ve zedelenmiş kısımları İmam Efendi tarafından cam üzerine aynı renkler kullanılıp resmolunarak, belli belirsiz durumda yerlerine konulmuştur.

Minber 10 basamaklı, ahşap ve 0.89x2.80 metre ebadındadır. Kürsü sol köşede, ayaklı ve ahşap yapılıdır. Maksûreler 1.90x3.60 metre genişliktedir. İki arası 1.90x1.70 metre olup, zemini muşambalıdır. Minare kapısı sağ maksûrede, yapısı bütün beton, 50 basamaklı ve külâhı kurşunludur.

Tavan küçük kare şekilli olup, merkezinde bir avize asılıdır. Çatı yeni kiremitle örtülmüş ve saçakları geniş yapılmıştır. Duvar pencerelerinin çerçevesi ince nakışlıdır. Cümle kapısı sarı cilâlı doğrama, tablalı ve 1.80x2.75 metre ölçülüdür.

Pencereler altta sekizer camlı, demir parmaklıklı ve mermer zeminli; dördü sabit ve her yönde ikişerden 8 tane olup, 1.25x2.00'şer metre ebadlıdır. Üstteki pencereler sivri kemerli, alçı yapılı ve 1.20x1.12'şer metre ölçülü; mahfelin iki yan cephesinde birerden iki, kuzeyinde iç caminin batı yönünde dört ve doğu cihetinde de üç olmak üzere, hepsi 9 tanedir.

Son cemaat yeri 2.60x2.20 metre sâhalı, hafif kemerli kapısı doğrama ve 1.50x3.60 metre ebadlıdır. Mahfel 3.40x5.00 metre genişlikte olup, üzerine sağ son

İSTANBUL CAMİLERİ

KANDİLLİ CAMİİ

cemaat yerinden 15 basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Merdivenin bulunduğu sağ yönde bir de alt pencere vardır.

Sayalığın dış kapısı önüne 13 mermer basamakla çıkılmaktadır. Cemekânın iki yanında 16'şar, kuzeyinde 32 cam ve çift kanatlı birer kapı bulunmaktadır. Batı yöndeki kapıdan o taraftaki okul ile cami arasındaki avluya merdivensiz geçilir. Avluda bir musalla bulunup, kible yöndeki giriş kapısının solundaki üç musluklu, üstü kapaklı taş teknenin önü oturma taşlıdır. Yanında tek musluklu ikinci bir mermer tekne daha vardır. Okulla cami arasındaki avlu bir duvarla ayrılmıştır. Caminin altındaki bodrum, tabutluk olarak kullanılmaktadır. Kible yön avlu kapısından 6 taş basamakla caddeye çıkılır.

İskele ile caminin arasında ve iskelenin tam karşısında, yol ortasında dörtgen şekilli ve iki yönü birer musluklu akar çeşme 1233 (1817) tarihlidir. Bunun da Sultan II. Mahmud'un eseri olması ihtimal dahilindedir.

Cami 350-400 cemaat alabilir sâhalıdır.

Boğaziçi'nde Anadoluhisarı ile Çubuklu arasında, iskele meydanının gerisindedir. Yaptıran İskenderpaşa, Kanunî devrinde Bostancıbaşığa, Kahire Valiliği'ne, Anadolu Eyaleti'ne ve Kıbrıs'ın Magosa Kalesi'nin fethine memur edilmiş, bu kalenin alınmasına muvaffak olduktan iki gün sonra ise nefes darlığı hastalığından orada vefat etmiştir (978 (1571)).

Hadîka'da yazıldığı veçhile, o tarihlerde Çerkes İskender Paşa nâmıyla Kapıcıbaşıklık'tan Halep Defterdarlığı'na, sonra Van eyaleti, Erzurum Beylerbeyliği, Diyarbakır, Bağdat Valilikleri ile 970 (1563) tarihinde vukua gelen Basra isyanını bastırmaya memur askere başkumandan nasbolunmuş, âsileri itaate getirdikten sonra azledilmiş ve 976 (1569)'da tekrar Mısır Valiliği'ne getirilmiş, üç yıl sonra da ma'zulen İstanbul'a gelmiş olan ve aynı senede istihâleden akıllı, kâmil, âlimleri sever, şeci' ve bahadır bu zât da İstanbul'da ölmüş bulunduğu göre, türbede yatan zâtın Çerkes İskender Paşa olması ihtimali kabul edilmekte, yanındakinin de oğlu Ahmed Paşa olduğu zikredilmektedir.

Cami 10.00x13.50 metre sâhalı olup, taş ve tuğla karışık duvarlarının kalınlığı 112 santimdir. Caminin ibadete açılış tarihi şu mısralarla belirtilmiştir:

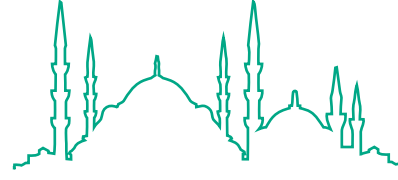
“Gel mescide ey pâk eyle tememma”

978 (1571)

Sayalık, dış kapının önünde, sokaktan bir basamak yüksekte, çevresi mermer ve orta yeri de tuğla rengi ince taşlarla döşenmiş olup, üstü iki direğe oturtulmuş tavanlıdır. İçeriye girilince ellişer santimetrekare ölçülü mermer zeminli ayakkabı çıkarma yeri ile iç kapı önünde muşambalı bir sâha bulunmaktadır.

Son cemaat yerleri 35'er santim yükseklikte ve sâhaları 4.70x5.60'ar metre olup, sağ yöndekine girişin sağında çift musluklu, derin gider yollu abdest alma teknesi ile bir de musluklu içme suyu küpü vardır. Sâhaların kuzey yönlerinde sürme çerçevesi ve dörder camlı üçerden 6, cümle kapısının iki tarafında da sekizer camlı ikişerden 4 pencere mevcuttur. İki baştan birer ahşap merdivenle, caminin içerisine taşan üç saf genişlikteki dış mahfele çıkılır.

Mahfelin gerisinde aynı ölçü ve şekilde sürme çerçevesi ve dörder camlı 7 pencere mevcuttur. Duvarlar tuğladan olup kalınlıkları da 112 santimdir. Mihrap yarı üstüvâni gömme, 1325 (1908) yılındaki onarımda çini benzeri yağlıboya ile tezyin olunmuş ve alınlığında celî nesih hat ile bir *“Besmele-i Şerife”* yazısını taşımakta

İSTANBUL CAMİLERİ

KANLICA (İSKENDERPAŞA) CAMİİ

olup, yanlarında hakiki çini motifler bulunmaktadır. Kapının üzerindeki üç beyitlik kitâbenin son beyiti ile caminin yapılış tarihi:

Kale Rıdvanül'ulâ tarihahü Kulnâ Bismillâhirrahmâ... 967 (1560)

şeklinde ifade edilmiştir. Kürsü, minber ve tavan ahşap, ehramî çatısı yeni kiremitli, tavanın çevresi ve üst pencerelerin alınları zarif nakışlarla süslenmiştir. Tavanda bir büyük billûr avize ile altı fanuslu ampul asılıdır.

Pencereler altta sekizer camlı olup kiblede mihrabın iki tarafında birerden 2 ve yanlarda da ikişerden 4 pencere halindedir. Bunların ortalarında birer de dolap mevcuttur. Üst pencereler doğu ve batı yönlerde ikişerden 4, kiblede 3, renkli ve şekilli 7 tanedir. Dış kenarlarda da aynı biçim ve sayıda birer pencere daha vardır. Alt

pencereler geçme, birer çift tahta kapalıdır. Söveler küfekidendir.

Deniz kıyısında, iskelenin giriş sol tarafında bir yanı erkeklerle, öbür yanı kadınlara ait tuğla duvarlı, beton zeminli, üstü yeni kiremitli, iki kapılı ve üç pencere helâlar binası vardır. Meydanın ortasında dört yüzlü, mermer kaplı ve iskeleye bakan cephesi bir büyük musluklu, cami cihe-tinde dört küçük musluklu, beton ayaklı uzun bir oturma tah-talı ve suyun fazlasını atan bir

pirinç lüleli, önleri ızgaralı gider yollu büyük bir meydan çeşmesi bulunmaktadır.

Türbe bu çeşmenin karşısında olup, kapı ve pencerelerinin söveleri mermerden, çift kanat ahşap kapılı, sekiz köşe yapılı, kemerli ve yedişer camlı üç pencere ve üstü kurşunludur. Kapısının kemeri üstünde "Eser-i Rifat Paşa" kelimeleri yazılı bir kitâbecik bulunan kesmetaş bina önce muvakkıthâne iken, şimdi muhtarlık olarak kullanılmaktadır. Muvakkıthânenin doğu bitişiğinde, dört yüzünde onikişer camlı 15 penceresi ile bir kapısı bulunan türbe, ahşap tavanlıdır.

Minaresi kesmetaş yapılı ve 63 basamaklı, çanaklığı istalâktitli, kapısı dışarıda ve külâhı kurşunludur. Kapısının önünde bir musalla mevcuttur. Meydan çeşmesinin yanında sırlar görmüş bir çınar ile, önündeki beton sâhalı alanda 6-7 çam ile çevrede de birçok çeşitli ağaç yetiştirilmiştir.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy Kurbağalidere civarında, Gazhane Caddesi'yle Saray Ardı Sokağı arasında, kesmetaş yapılı ve minarelidir. Yaptıran Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa olup, caminin yapılış yılı olan 1317 (1900)'ye atıf tarihi, cümle kapısı üzerinde Rifat tarafından söylenen manzum 9 beyitlik ve noktalı harflerle tarih tutan şu son iki mısradadır ifade edilmiştir:

“Ola makbuli dergâhi celili Hazreti Vehhab

1317

Münevver Cami-i pür feyzi ulyayi Hasan Paşa” 1317

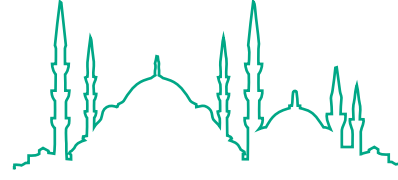
Caminin avlusuna, Saray Ardı Sokağı'ndaki demir parmaklıklı kuzey yön orta kapısından üç taş basamakla inilmektedir. Sayalıklar son cemaat kapısının dışında, tavanı öne meyilli, 2.15x3.00 metre sâhalı, sağında ayrıca ayakkabı muhafaza rafları bulunan bir metrekare genişlikteki kısımla birlikte mermer zeminli, çevresi çeşit boy 30 camlı camekânlıdır. Son cemaat kapısı ikisi sabit dört kanatlı olup, sâha sol yönde ve 3.00x5.20 metre genişliktedir. Tavanı kurşunî renk yağlıboyalıdır.

Kemer kısmı sarı, yeşil, mavi ve kırmızı renkte çeşitli biçimde 8 ve altlarında dikdörtgen yine 8 olmak üzere cem'an 16 sabit 20'şer camlı birerden 2 metre ebadlı cevizden yapılmış doğramadır.

Son cemaat yeri üzerindeki orta mahfelden 12 basamakla çıkılan ve şerefesini çevreleyen sanatlı demir parmaklığından yukarısı seneler önce yıkılan minaresi, daha sonra da gövdesi harabolunca bütünüyle söktürülüp yerine daha kısa boyda ve eğri bir minare yaptırılmış ise; de Vakıflar Başmüdürlüğü'nce 1962 senesi içinde bunun yerine ilk minarenin tıpkısı yeniden, gövdesi kornişli ve 58 basamaklı halde inşa ettirilmiştir. Cami 11.20x12.00 metre sâhalı olup, kesmetaş duvarlarının kalınlığı 68 santimdir.

Pencereler son cemaat yerindekilerin tıpkısı olup; caminin kible yönünde 2, yanlarda üçerden 6 ve kuzeyde de biri sabit beşer camlı 0.90x2.00 metre ölçülü 2 dikdörtgen pencere şeklindedir. Zeminleri mermer, dıştan demir parmaklıklı ve cem'an 10 tanedir.

Mihrap cevizden yapılmış sanatlı, yanları üçgen tablalı, kenarları açık pencere şekilli, içleri çıkırıklanmış sekizer ince parmaklıklı ve 0.82x3.10 metre ebadında, kapı ve çardak sütunlarının üstleri zarif birer hokka biçimli, külâhı sekiz köşeli ve 10 basamaklıdır. Kürsü ters mahrut biçimli, doğu kible köşeye tesbitli, dörttebir daire şekilli, çanak çevresi parmaklıklı, yapısı sanatlı, yükseklik ve çevre ölçüsü birerbuçuk metre olup merdiveni dayamadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KAPTAN PAŞA CAMİİ

Maksûreler 3.00x4.50 metre genişlikte ve önleri oyma tahta parmaklıklıdır. İkisi arasındaki sâha 3.00x3.00 metre ebadındadır. Önlerindeki 68 santim çevreli dört dörtgen direk ön mahfel desteklenmiştir. Yeni eklenmiş altı direk üzerinde 2.50x4.50'şer metre sâhalı ve üstlerine 7'şer dayama basamaklı merdivenlerle çıkılan ikişer saf genişlikte ve daha kısa boyda iki de yeni ön mahfel bulunmaktadır.

Caminin kubbesi içten dört duvara bindirilmiş 9 metre kutrunda, içi çok zarif nakışlı ve 36 dilimli olup, dış çatısı ehram şekilli ve yeni kiremitlidir. Etek durumdaki çevre tavanların ortasında 17 ampullü madeni kolları zarif bir askı, köşelerde ikisi kible yönde, öbür ikisi iç mahfel üzerinde dört büyük karpuz lamba, yan cephelerde birer mavi renkli kavanoz, mahfel çıkması önünde bir asma petrol lambası, mihrap önünde bilûr zincirli bir küçük avize, mihrabın iki yanında birer duvar lambası ile kemeri ve yan çerçevelerinde birerden 3, şamdanlar üzerinde 2 ve ara duvarlarda madeni ayaklı birer karpuz lamba ile cümle kapısı, iç mahfel ve maksûrelerle son cemaat sâhasında da birçok sâde ampuller görülmektedir.

Mahfele 17 basamaklı tahta merdivenle, sağ yön son cemaat yerinden çıkılmaktadır. Son cemaat yerinin üstündeki kısım ile birlikte iç mahfel sâhası 5.20x12.00 metre, hafif kavisli çıkması 0.30x2.80 metre ve önü oyma tahta parmaklıklıdır. İç mahfelin üstünde de, 11 basamakla çıkılan yeni ilave bir üst mahfel daha vardır. Bu da 3.00x12.00 metre genişlikte ve önü parmaklıklıdır. Caminin duvar etekleri, çerçeveleri, parmaklıkları ve bütün ahşap kısımları krem renkte yağlıboyalıdır.

Avlunun orta kapı girişi sağında beş musluklu, mermer bir içme suyu deposu vardır. Aynasında yeni harflerle Morali Melek Keçeci ibâresi ve 1956 tarihi bulunmaktadır. Bunun batısında beton çatılı, yeni kiremitli bir müezzin odası mevcuttur. Avlunun çevre duvarları batıda yüksek ve üstleri harpuştalıdır. Cami ile bu koridor odası arası 2.25 metre genişliktedir. Kuzey duvarlarının üstü demir parmaklıklıdır.

Şadırvan doğu avlunun ortasında tuğla yapılı altı köşeli, gider yollu, altışar musluklu ve oturma tahtalı, üstü kiremitlidir. Karşısında bekçi kulübesinin yanında, dört basamak yüksek zeminli dört helâ ile üç idrarlık bulunmaktadır. Caminin altı tabutluktur. Musalla kible-doğu yönde, sokağa çıkış kapı yeri açık, harpuştalı çevre duvarı ise alçak yapılıdır.

Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

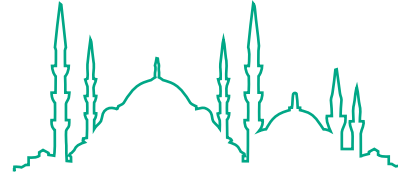
Üsküdar'da Hâkimiyet-i Millîye Caddesi üzerinde, Gülfem Hâtun Camii'nin karşısında, sol yöndedir. Yaptıran Kara Nişancı nâmıyla anılan Davut Paşa, 911 (1506) yılında Gebze'de ölmüş ve oraya gömülmüştür. Genç Osman'ın şehâdeti ile ilgili Kara Davut Paşa, bu zât değildir. O Aksaray'da Murad Paşa Camii'nin şadırvanı yakınında kabristanında gömülü iken, caminin son onarım ve avlusunun tanziminde yerinden kaldırılıp öbür tarafa nakledilmiştir. Bu Kara Davut Paşa ise Sultan II. Bayezid'in vezirlerindedir. Zamanla tamire muhtaç duruma gelen caminin batı kapı üzerindeki kitâbesinde kaydedildiği üzere; mütevellisi tarafından onartılmış olduğu gibi, sonradan yanması üzerine Sultan II. Mahmud'un bendelerinden Hüseyin Ağa tarafından 1237 (1822) yılında ve tekrar yanıp uzun zaman muattal kaldıktan sonra Hacı Aziz Ağa tarafından 1285 (1869)'da yine imar edildiği bilgisi, orta kapı üzerindeki kitâbede görülmektedir.

Cami, 7.80x21.50 metre sâhali olup, adi taş ve horasan harçlı duvarlarının kalınlığı 94 santimdir. Ortası, yani mihraplı kısmı tavanlı ve çatısı ehram şekilli, iki baş kısımları ise birer sağır kubbelidir. Caminin 1964 yılında son restoresinde ortadaki çatı kaldırılıp, kubbe yeniden ve aslî şekilde yapılmıştır.

Mihrap kavis kemerli, hafif gömme, 1.30x2.90 metre ebadlı ve üst yarısı mavi, alt tarafı ise yeşil düz yağlıboyalıdır. Minber 10 basamaklı, üç kısım ve 12 köşeli bir çember içerisinde ince çıtalarla 12 üçgen şekillidir. Ölçüsü 0.58x3.10 metre ve yeşil zeminlidir. Yanları düz tahta parmaklıklı, kenarları oymalı, çardağı normal, külâhı kısa ve kaidesi kabartma süslüdür. Kürsü dörtgen, yüzleri 75'er cm genişlikte, yüksekliği 1.30 metre ve merdiveni dayama olup, mihraplı kısmın sol tarafındadır. Tavan açık yeşil yağlıboyalı, çıtaları sarı renkte, küçük kare şekilli, göbeği ise geniş beyaz kuşaklıdır.

Pencereler altta 0.90x1.32'şer metre ölçülü ve dörder camlı; kubbeli kısımların güneyinde ikişerden 4, mihrabın iki tarafında birerden 2, batı kubbenin kuzey yönünde 1 ve doğu kubbenin doğusunda 3 tane altışar camlı ve dikdörtgen olmak üzere, cem'an demir parmaklıklı 10 pencereden ibarettir. Üsttekiler kemerli, dış kenar çerçeveleri 12'şer camlı 1.00x1.50'şer metre ebadında ve orta kısmın kiblesinde iç tarafta sekizer camlı 3 tane, kuzeyinde ve yan kubbeli kısımlarla orta kısım arasındaki kemerlerde ise ikişerden 6 olacak şekilde, hepsi 9 tanedir.

Mahfele sol maksûreden 10 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 1.60x6.70 metre, ortadan kavis kemerli ve önü trabzanlıdır. Cümle kapısı

İSTANBUL CAMİLERİ

KARA DAVUT PAŞA CAMİİ

kuzeyde, mihrabın karşısındadır. Çift kanadı ikişer tablalı ve filizî yağlıboyalı olup ölçüsü 1.10x1.90 metredir. Batı yön cadde üzerindeki kapı ise 1.20x1.80 metre ebadlı ve önü 18 camlı camekânlıdır. Camekânla kapı arasındaki sâha 2.00x2.50 metre olup zemini hasır döşelidir ve burada tek tek namaz kılınmaktadır. Kapı önündeki muşamba kısım 2.00x1.00 metre, ayakkabı çıkarma yeri ise beton zeminli ve 1.80x1.60 metre genişliktedir.

Maksûreler orta kısmın kuzeyinde, cümle kapısının iki tarafında, önleri trabzanlı ve 1.50x2.70'er metre genişliktedir. Orta sâha ile iki yan kısımların aralarındaki geniş kemerlerin açıklığı 5.70 metredir. Son cemaat yerleri altı köşe tuğla zeminli, üstleri açık ve sâha kullanılamaz durumdadır. Doğu kısmın gerisinde, avludan 5 basamak yüksekte müezzin meşrutâsı bulunmaktadır. Tamire muhtaç imam evi de caminin civarındadır.

Minare kesmetaş yapılı olup, kapısı son cemaat yerinin kible batısındadır. Gövdesi 16 yüzlü ve boylu, şerefesi demir parmaklıklı, peteği kısa, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 87'dir.

Kubbelerde birer topkandil asılı olup, şamdanlarda 4 sâde ampul ve batı kubbe ile minberi ayıran kemerde de dört ampullü bir askı bulunmaktadır. Kubbelerin üstleri kurşunlu, orta kısmın çatısı yeni kiremitlidir.

Temizlik yeri batı yandaki kapının önünde, camekânın dışında, üç yönü alçak duvarlı ve önü demir parmaklıklı Alemdar Ahmed Baba'nın 1091 (1680) tarihli kabri sâhasının hemen gerisinde; önü uzun oturma tahtalı, gider yollu, 5 musluklu ve bütün kapaklı taş bir tekneli olup, üstü çardaklıdır. Avlunun nihayetindeki helâlar ise son zamanda belediyece kaldırılmıştır.

1964 yılında Vakıflarca esaslı surette restore ettirilmiş olan cami, 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi'nde, Paşabahçe İspirto Fabrikası Arkasındaki sırt üzerinde, fevkanidir. Hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapıp 1960 yılında ibadete açılan bu güzel mâbedin sâhası 12.00x12.60 metre ve tuğla duvarlarının kalınlığı 32 santimdir. Değerli vâizlerden Hacı Osman Efendi'nin, caminin yapılmasında çok mühim delâlet ve himmeti olmuştur.

Cümle kapısının önüne 11 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sahanlık beton zeminli ve genişliği 1.50x2.00 metre, kapı doğu yönde, minare ise batıdadır. Maksûre 3.00x3.50 metre sâhalı ve orta yerdedir. Mahfel merdiveni cümle kapısının sağ tarafında ve 10 tahta basamaklıdır. Yan cephelerle kuzey yönü çevreleyen mahfellerden orta kısım 3.50x10.25, yanlar ise 8.75x3.20'şer metre sâhalı ve yerden tavana kadar boylu, 76'şar santim çevreli 7 üstuvâni beton kolona bağlıdır. Tavan kontrplak kaplama, çatı yeni kiremitlidir. Mihrabın iki yanı bir tuğla boyu çıkıntılı, içi düz girintili ve ölçüsü 1.70x2.70 metre, minber 8 basamaklı ve 0.85x2.80 metre ebadında, ahşap yapılıdır.

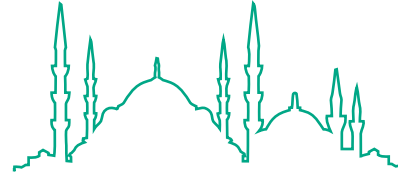
Pencereler altta dörder camlı, 0.90x1.30'ar metre ebadlı ve kemerli; kuzey, doğu ve kible yönlerde dörderden 12, batı yönde de 3 taneden 15 pencereden ibaret olup, üsttekiler de yine kemerli ve 0.82x1.12 metre ölçüde, alttakilerin aynı miktardadır.

Minare beton yapılı, kaidesi ve mahrutu normal, gövdesi oluklu ve külâhı kurşunludur. 87 basamaklıdır.

Caminin alt katında dört dükkân ile imam-müezzin meşrutâsı olarak yapıp şimdilik kiraya verilmiş iki ev bulunmaktadır. Avlu henüz çevre duvarsızdır. Üst kata çıkış merdiveninin 7-8 metre doğu yön karşısında üstü beton örtülü yerde ikişer helâ ve idrarlıkla bir de el yıkama musluğu mevcuttur. Caminin kuzey yönü gerisinde bir halk çeşmesi varsa da, suyu nöbetle verilebildiğinden namaz vakitleri bazen su bulunmamaktadır.

Işık için, mihrabın iki yanında çift ampullü birer aplik duvar lambası ile mahfelin altında ve üstünde 5'er sâde ampul mevcuttur. Tavanda ise orta boy bir avize asılıdır.

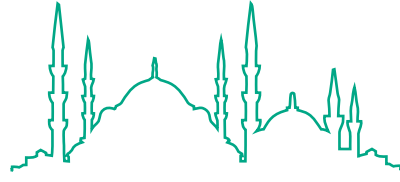
Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KARAGÖZSİRTİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

KAYMAK MUSTAFA PAŞA CAMİİ

Üsküdar'da Şemsipaşa civarında, Doğancılar Caddesi'nin eski hamam mevkii- nin üst tarafında, tebhîrâne karşısındaki Aziz Mahmud Efendi Sokağı'nda ve sağ cihetteki sırt üzerinde olup, doğu yönü fevkanidir. Vaktiyle burada Hamza Fakıyh isminde bir zât tarafından yaptırılmış olan mescidin zamanla harabolması üzerine bugünkü mevcut kubbeli binayı yaptıran Kaymak Mustafa Paşa; Sultan III. Ahmed'in damadı olan Maktul İbrahim Paşa'nın damadıdır. Kaptanpaşalığa tayini 1133 (1721)'dedir. On yıl sonra 1143 (1731)'de Patrona Halil vakasında şe-

hit edilerek büyük dedelerinden Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Çarşıkapı'daki medresesinin mezarlığına gömülmüştür. Bu camiyi 1140 (1728) yılında yaptırmıştı. Allah rahmet eyleye. İlk bâni Hamza Fakıyh'ın ölüm tarihi 905 (1500) olup, mezarı mihrap önündedir.

Cami bir yangında hasara uğramışsa da, Şerife Hafize Hanım isminde bir hayırsever bayan tarafından onartılarak 1309 (1892) tarihinde tekrar ibadete açılmıştır. Cümle kapısı üzerindeki dört satırlık ta'lik yazılı kitâbenin son iki beyti, tamire başlanış ve açılış tarihlerini göstermektedir:

*“Mübârek bed'ine bir (Tam) ve ikmale (Güher) birle
Bu vech ile iki tarihi (Re'fet) eyledi imlâ”*

*“Hüdâvenda ebed dergâhı pâkinde kıla makbul 1308
Hizayı Bâriçün yaptı (Şerife) Camii zibâ” 1309*

Avluya, doğu yöndeki ve yanları 180 santim kalınlıktaki kesmetaş duvarlı, çatısı kiremitli ve 7 santim kalınlıkta tablalı doğrama kapıdan geçilerek, adi kaldırım- lı ve geniş basamaklı yoldan güney-kuzey istikametinde iki taraflı ve kenarları kesmetaş korkuluklu 20'şer basamaklı merdivenle iç avlu önündeki sahanlığa çıkılmaktadır.

Cami tek büyük merkezi kubbe ve üç küçük mahfel kubbelerinden müteşekkil olup, horasan harçlı ve kesmetaş yapılı duvarlarının kalınlığı 115 santimdir. Sâhası dörtgen planlı ve 11.70x11.70 metre, son cemaat yeri 4.70x4.70 metre genişlikte, iki kısım arasındaki muşambalı yer 2.55x2.10 ve ayakkabı çıkarma yeri de 2.15x2.60 metre kesmetaş zeminlidir. Sayalıklar 1.80x2.10 metre sâhalı, kesmetaş zeminli, üç cephesi 53 camlı camekânla çevreli olup, dış kapı önüne üç yönlü 5'er taş basamakla çıkılmaktadır.

Cümle kapısı sanatlı, çift tablalı, sarı cilâlı, 1.60x2.50 metre ebadında, kemerinin dışı 1.50x2.70 metre ölçülü, alt kısımları çift tablalı olup, üstleri altışar kısa ve üçer uzun, dokuzar camlı kapılar mevcuttur. Son cemaat yerinin kuzey yönünde 1.10x1.80 metre ölçülü ve dörder camlı ikişerden 4 dikdörtgen pencere vardır. Sol cihette 30 camlı camekânla bölünmüş bir istirahat odası bulunmaktadır. İçlerinde geniş bir kanepeler görülmektedir. Doğu cephe, dörder camlı ve demir parmaklıklı 2 pencerelidir.

Kubbe, üç cephenin duvarlarıyla yarım kubbelere ve ön mahfelin kemerleri üzerine oturtulmuştur. Çevresinde kavis kemerli, renkli ve şekilli, dış kenarlara tesbitli yuvarlak camlı 16 pencere vardır. Göbekte “*İnnallâhe Yümsiküs...*” Âyet-i Kerîmesi celî sülûs hatla yazılmıştır. Merkezinden şişeli, orta boy bir avize ile mahfel önüne kâr-ı kadim iki topkandil ve kible yön köşelere de birer abajurlu lamba indirilmiştir. Mihrabın önünde birer duvar lambası, şamdanlarda da karpuz lambalar bulunmaktadır.

Mihrap kâr-ı kadim istalâktitli, içi 1.50x2.75 metre ve kenarlarındaki çift sıracını kaplanmış kısımlar 24'er santim genişlikte, yarı üstuvâni gömme ve beyaz yağlıboyalıdır. Minber som mermer, 11 basamaklı, yanları klâsik oyma geometrik şekilli, üçgenlerin ortasındaki dairenin zeminleri yeşil renkte, üstleri kabartma lâle ve yıldız şekilli, ebadı 0.88x3.20 metredir. Kapısının kemeri üzerinde “*Kelime-i Tevhid*” yazılı olup, taç kısmı lâle motifli, çardağı dört üstuvâni kolonludur. Üç cephe kemeri bir Hadis-i Şerifile tezyin edilmiştir. Kürsü ahşap, dörtgen, klâsik geçme şekilli, ayaklı, yüzleri 82'şer santim genişlikte ve yüksekliği 1.70 metre olup, cevizden yapılmıştır. Maksûreler 2.25x3.30'ar metre ölçülü, önleri trabzanlı, tavanları yeşil zemin ve beyaz çitalı ahşaptır.

Alt pencereler sekizer camlı, demir kafesli içten kapaklı 0.84x1.50'şer metre ebadlı, sövelerinin kalınlığı 12 cm, genişliği 25'er santimdir. Üç yönde dörderden 12 ve kuzeyde de 3 olmak üzere hepsi 15 dikdörtgen pencereden ibarettir. Orta pencereler klâsik kemerli, üçeri sabit yedişer camlı 1.50x1.90'ar metre ölçülü; doğu yönde 2, dış mahfelde renksiz ve cami sâhasında kible yönde mihrap üzerinde -bir tanesi biraz küçük- 5 ve yanlarda üçerden 6 tane klâsik kemerli, camlarının iki başı yazı ve çiçek motifli, dışarıdakilerse yuvarlak camlı, cem'an 13 pencere bulunmaktadır. Ölçüleri 1.50x1.80'er metredir.

Sâhası 2.25x9.15 metrelik mahfele, batı yön maksûrenin köşesinden 10 taş basamakla çıkılır. Dörtgen kaideleri yarımşar metre çapında ve üst kısımları 150'şer santim çevreli 2 mermer kolon, sahayı örten üç küçük kubbenin kemerlerini taşımaktadır.

İç mahfelin yanlarında alt pencerelerden birerden 2 tane ve kuzey yönünde kavis kemerli 0.90x1.90 metre ölçüde, üçer tanesi sabit yedişer camlı 3 pencereden

biri, dış mahfele geçilmek için açık kapı durumundadır. Dış mahfel son cemaat sâhasının üstündedir. Sağ yöndeki kapısının eşiği üç basamak yüksekte olan ve dönen 14 ahşap basamaklı merdivenle çıkılan bu kısmın sâhası 4.70x9.00 metredir. Burası kadınlara verilmiştir. Gerisinde dörder camlı, demir parmaklıklı, 1.10x1.80 metre ölçülü 5 tane ve batı yönünde de sekiz camlı, daha büyücek 1 dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Dış mahfelin zemini üç basamak yüksektir.

Minare kesmetaş yapıli kaidesi dörtgen, mahrut kısmı küp biçiminde, şerefe çevresi taş duvarlı, peteği kısaca ve külâhı kurşunludur. Basamakları 73'tür.

Caminin dış kapısı karşısındaki çatısı yeni kiremitle örtülü iki odalı ev, öğrencilere tahsis edilmiştir. İmam ve müezzin meşrutâları avlunun doğusunda olup, giriş kapısı kible yönü sokağa açıktır. Kesmetaş çift kemerli batı avlu kapısı Kaptanpaşa Sokağı'nda olup, eşiği bir basamak aşağıdadır. Tavanı ahşap, kanatları yedişer tablalı, doğrama ve meşedendir. Karşısında Midhatpaşa Kız Enstitüsü'nün kapısı vardır.

Caminin kible yönü Cami Sokağı'dır. Bu iki sokağın kavşağındaki muhteşem çeşme, Kaptanpaşa'nın hayrıdır. "Yeni Çeşme" adıyla tanınmakta ve 1142 (1729) tarihini taşımakta olan bu güzel esere, Şair Nedim'in söylediği tarih beytini de buraya kaydedelim¹:

*Nedimâ böyle tahrir eyledi tarihi itmâmın
"Bu dilcû çeşmeyi yaptı kapudan Mustafa Paşa"*

Doğu avlu kapısının giriş sol yönünde görülen 1141 (1728) tarihli klâsik çeşme, Şehzâde Seyfüddin'in validesi tarafından yaptırılmış olup kitâbesinin son tarih beyti²:

*Dedim bir mısraı dilcû ile (Rahmi) ana tarih
"Al iç su kıldı icrâ maderi Sultan Seyfüddin"*

Cami iç duvarlarının yerden 2.80 metrelik kısımları mavi, yeşil, kırmızı, mor ve siyah renkli klâsik motifler taşıyan kıymetli çinilerle kaplı olup küçük kubbe ve yarım kemerlerle boşluklar da kalemişi nakışlarla ve panolarla doldurulmuştur. Pencere kapıları filizî yağlıboyalı, üçer tablalı, ince ve zarif yapılidir.

Temizlik yeri, batı yön avlu kapısının çıkış sağ bitişiğinde olup çatısı dört beton direğe bindirilmiş, üstü yeni kiremitli 4 musluklu, gider yollu ve ayak basma taşlıdır. Kuzey cihetteki açık kapıdan girilen beton zeminli çatısız holün solunda iki helâ bulunmaktadır. Caminin yanlarıyla kible dış yönleri sed zeminli ve kabristanla çevrilidir. Kible ihata duvarında 5x8 sırada 40'ar gözlü 5 tane ve batı cephesinde de 6x8 sırada 48'er gözlü 4 tane açık pencere vardır. Duvarlar kesmetaş harpuştalıdır.

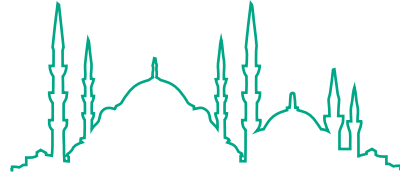
Camii 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

1 "İstanbul Çeşmeleri" adlı eserimizin 2. cildinin 333.-334. sayfalarında bu eser hakkında fotoğrafisi ile gerekli açıklamalar görülebilir.

2 Aynı eserin 324.-325. sayfalarındaki bilgi ve fotoğrafa bakılabilir.

KAYMAK MUSTAFA PAŞA CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

KAZASKER CAMİİ

Erenköy-Kozyatağı asfaltı üzerinde, sağ yöndedir. Yaptıran “Fetva Kapısı Yetim Malları” İdare Meclisi Başkanı iken 1321 (1903) yılında ölen Kasidecizâde Hâfız Süleyman Efendi olup, caminin yapılış tarihi Eazzü'l-Hayrât 1320 (1902)'dir.

Cami, 8.00x7.80 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Avlusuna iki yanındaki tuğla yapılı kalın sütunlara bağlanmış olan demir kapılardan girilir. Çevre duvarı taştandır. Beton zeminli avlusu genişçe olup, orta yerindeki 6 cepheli, geniş saçaklı, mozaik zeminli, cepheleri mermer kaplama, altışar musluk ve oturma tahtalı şadırvanı Hacı İsmail Hakkı Devval isminde bir hayırsever tarafından 1957 yılında yaptırılan zarif bir eserdir. Batı cephesinden başlayarak çevresinde şu yazılar bulunmaktadır:

1- Sahibülhayrât velhasenat 2- Kâlellâhü Teâlâ fi kitâbihil -aziz ve cealnâ... 3- Ve Sekahüm... 4- (Yazısızdır) 5- Efdalüssadakati Şürbülmâi (Sakyülmai olacak) 6- Ve Enzelnâ Minesemaî...

Şadırvanın doğu yan cihetinde, üst ve çevresi beton yapılı, üç musluklu ve oturma taşlı, suyu yanındaki tulumbadan alınan bir temizlik yeri daha vardır. İmam ve müezzin evlerinin kapısı caminin avlusuna açıktır. İmam evinin yakınında ayrı bir beton çatılı tabutluk, şadırvanın sağ tarafında müezzin meşrutâsının kuzey bitişiğinde iki helâ, üç idrarlık ve bir de delikli mermer tekneli el yıkama musluğu bulunmaktadır.

Camekânlı sayalıklı 2.15x2.30 metre sâhalı, üstü oluklu sacı örtülmüş ve üç cephesi 67 camlı olup, alt kısmı kalın saçtan yapılmıştır. Sağında Germenli Ali Şefik ve ailesinin hayrı mermer bir içme suyu deposu, 1956 tarihli ve çift muslukludur. Yanındaki bütün ve sekiz köşe musalla taşı üzerine bir kapak eklenerek çevresi ziftle sıvanmıştır.

Son cemaat yeri ve kapısı 1.40x2.50 metre ölçülü olup kapı yeşil yağlıboyalı, sâhası 3.20x6.50 metre ve duvarının kalınlığı 72 santimdir. İç yön sağ tarafta ayakka-bı muhafaza rafları görülür. Sağ ve sol cephelerde 1.00x2.35'er metre ölçülü, hafif kemerli ve altışar camlı birer dikdörtgen pencere vardır.

Maksûreler 1.35x2.70'er metre genişlikte ve şekilli oyma parmaklıklıdır. Mihrabın yanları 35'er santim eninde mermer çevreli, iç kısmı yarı üstuvâni gömme, perde şekilli, bütünü 2.70x4.20 metre ebadında, minber 10 basamaklı 0.80x3.00 metre ölçülü ve ahşap, kürsü sekiz köşeli ve ayaklı, 2.15 metre çevreli, 110 santim yükseklikte ve sabit 3 basamaklıdır. Tavanlar, beyaz çitalıdır. Merkezinden 6 ampullü zarif bir askı indirilmiş olup, mihrabın iki yanında da abajurlu birer ampul mevcuttur.

KAZASKER CAMII

Mahfele, son cemaat yerinin sağından 14 basamaklı ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Önü trabzanlı, ortası çıkmalı ve 3.40x6.70 metre sâhalıdır. Merdivenin çevresi düz parmaklıklı, kapısı 0.70x2.00 metre kalın ahşap, tek kanatlı ve kilitlidir. Mahfelin batı yönünde, merdivenin üstünde 1.00x1.35 metre ölçüde altı camlı bir pencere ile altında yine altı camlı, fakat 1.00x1.80 metre ebadlı ve hafif kemerli bir pencere, kuzeyinde yine aynı pencerelerden 2 tane ve doğu yönde de 1 tane demir parmaklıklı ve mermer zeminli, cem'an 5 pencere görülmektedir.

Minare tuğla yapılı, kapısı mahfelin batısında, 28 beton basamaklı, şerefesi kafes duvarlı ve kabartma oyma şekilli olup külâhı çinko kaplıdır.

Pencereler kavis kemerli, üçeri sabit dokuzar camlı 1.25x4.00'er metre ölçülü; kiblede 2, yan cephelerde 0.75x2.40'ar metre ebadlı ve altışar camlı üçerden 6 ve dikdörtgen ve kuzey cephede de 2 olmak üzere, cem'an mermer zeminli 10 pencere vardır.

Cami 140-150 cemaat alabilir sâhalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KAZDAL YAKUP CAMİİ

Üsküdar'da Bağlarbaşı-Beylerbeyi asfaltı üzerinde, sağ yöndedir. Yaptıran Rizeli Hacı Yakup Kazdal ve caminin yapılışı 1953 yılındadır. Zâtın kendi arazisi üzerine yaptırılmıştır. Birkaç fabrika sahibi olan bu hayırsever zât, Rize'de de büyük bir cami ile köyü Hanis'te bir mescid inşa ettirmiş ve 1963 yılı ortalarında İstanbul'da vefat etmiştir.

9.90x10.30 metre sâhalı caminin duvarları 75 santim kalınlıkta ve kesmetaş yapılıdır.

Cümle kapısı 1.60x2.20 metre ölçüde doğrama ve tek camlıdır. Dış kapı da aynı ebadlı ve camlıdır. Son cemaat yeri 3.20x4.40 metre sâhalı, iki yan cephesinde 1.30x2.00'şer metre ölçülü birerden iki, kuzeyinde kezâ iki olacak şekilde cem'an 4 penceresi vardır. Mahfele doğu yöndeki 16 ahşap basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Üzerindeki dış mahfel 3.20x9.30 metre sâhalı, iç mahfel ise 3.10x10.30 metre ebadlı ve önü perdelidir. Dış mahfelin gerisinde sekizer camlı 3 ve yanlarda da 2 pencere vardır.

Minare kapısı iç mahfelin batısında, külâhı alemine kadar kesmetaş standır. Basamak sayısı 37 tane ve beton yapılıdır.

İki mahfel arasında 1.30x2.30 metre ölçülü bir kapı ile son cemaattekilerin tıpkısı iki de pencere vardır. Mihrap istalâktitli 1.50x4.00 metre ebadında, yarı üstuvâni gömme, minber ise sanatlı, ahşap ve boyasızdır. Camide kürsü yoktur. Minberin ölçüsü 0.86x3.30 metre ve basamakları 10 tanedir. Tavanı beton, çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Çevresi geniş saçaklıdır.

Alt pencereler son cemaat pencerelerinin tıpkısı ölçüdedir. Doğu yönde 3, batı ve kiblede ikişerden 4 tane sekizer camlı 7, kuzey yönde ise daha geniş ölçüde ve 16'şar camlı 2 pencereyle birlikte 12 dikdörtgen pencereden ibarettir. Zeminleri mozaiktir.

Işık için ön mahfelin tavanında iki karpuz lamba, dıştakinde üç sâde ampul, mihrabın karşısında küçük bir avize ile caminin çevresinde dört karpuz lamba ve iki maksûre arasındaki 3.00x1.50 metrelik sâha üzerinde de bir sâde ampul bulunmaktadır.

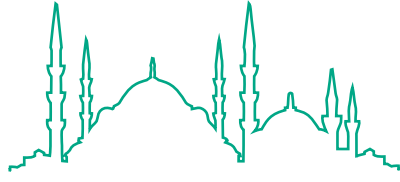
Dış kapı önündeki 2.00x2.00 metrelik beton saha, avludan iki basamak yüksektedir. Kuzeyinden geçen beş metre ilerideki Bağlarbaşı-Beylerbeyi asfaltına sekiz beton basamakla inilir. Doğu avludaki tek çatılı imam-müezzin meşrutâsı ikişer odalıdır.

KAZDAL YAKUP CAMİİ

Temizlik yeri, meşrutâ evin sol bitişiğinde ve beton zeminli, sekizer musluklu ve oturma taşlıdır. Yanında iki helâ ile gerisinde tabutluk bulunmaktadır. Çevre duvarları henüz yapılmamıştır. Yalnız caminin batısı hizasından meşrutânın arka cephesine kadar caddeye inen merdivenin iki tarafında birer kısa duvar mevcuttur. Bu cephede 8-10 çam fidanı yetiştirilmektedir.

350-400 cemaat alabilecek genişlikte olan caminin suyu bol değildir. Temizlik musluklarından yalnız bir tanesinden sızan su ile abdest almaya çalışılmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KERİME HÂTUN CAMİİ

Boğaziçi'nde Çengelköy'de, Kalantor Sokağı'nın kuzeyinde ve Hamam Arkası Sokağı'nın kiblesinde, avlu giriş kapısının karşısındaki üç sokağın köşesinde, tümsektedir. Yaptıranı Kapıağalarından Ahmed Ağa'nın annesi Kerime Hâtun olup, caminin yapılışının 1068 (1658) tarihine denk düştüğü, cümle kapısının kemeri üstündeki dört mısralık kitâbesinden öğrenilmektedir.

Avlusuna, iki alçak çevre duvarı ortasından ve iki dörtgen sütun arasında bulunan 1.50x2.00 metre ölçülü parmaklıklı demir kapıdan girilir. Sağda cesim bir dut ağacıyla 7-8 çam ağacı ve çiçeklerle bezenmiş üçgen bir bahçe ile sol yönünde üstü gerisindeki duvara bağlanmış olan tavanlı, 7 musluklu, gider yollu, önü uzun çitallı ve demir ayaklı kanepeli bir temizlik yeri bulunmakta olup, burası orta avludan beş basamak aşağıdadır. Büyük su haznesinin yanında da derin gider yollu ve oturma tahtalı 4 küçük musluk mevcuttur. Buna ait duvara dayanmış mermer bir kitâbede, bu haznenin eski Sadrazam Mehmed Hüsrev Paşa'nın Baş Kavası Ahmed Ağa tarafından 1270 (1853) tarihinde yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Cümle kapısı uzun tablalı olup, kalın hafif kavisli kemerinin üstünde yukarıda kaydettiğimiz kitâbe görülür. Ölçüsü 1.50x2.25 metredir. Dış tarafındaki 1.30x1.90 metrelik camekânlı sâhanın kapısı batı yöne açılmakta olup, doğusu 20 ve kuzeyi 30 kare camlıdır. Üstü kurşun kaplamadır.

Minare kapısı avluda, yapısı geniş kesmetaştan, dörtgen kaideli, peteği kısa, külâhı kurşunlu, basamakları 45 tanedir. Sağ yönünde musalla bulunmaktadır. Doğu avlunun yedi basamak yukarısında, beton zeminli ve çatılı birer helâ ile idrarlık vardır. Çevresinde çamlar ve meyve ağaçları yetiştirilmiştir.

Caminin tavanı ahşap, göbeği kabartma yıldız biçimlidir ve ortasında billûr bir avize asılıdır. Çatı geniş saçaklı, üstü yeni kiremitle örtülüdür. Sâhası dörtgen planlı 10.00x10.00 metre ölçüde ve duvarlarının kalınlığı 90 santimdir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.25x4.50 metre ölçüde, minber 8 basamaklı, parmaklıklı, üçgen kısmı oyma şekilli 0.78x2.80 metre ebadlı, boyalı ahşap olup kürsü sol köşede ve sabit 3 tahta basamaklıdır. Çevre ve cephesiyle kemeri nakışlı ve pano tezyinatlıdır. Maksûreler 2.60x4.00'er metre sâhalı, trabzanlıdır ve ikisi arası mesafe 1.80x5.00 metredir. İki başta, alt pencereler ölçüsünde çift kapaklı birer dolap vardır.

Alt pencereler dikdörtgen altışar camlı, 0.82x1.50'şer metre ebadlı ve zeminleriyle tavanları boyalı tahtadan, demir parmaklıklı ve kapaklıdır. Kible yönde 4 ve yanlarda da üçerden 6 tane olacak şekilde, hepsi 10 penceredir.

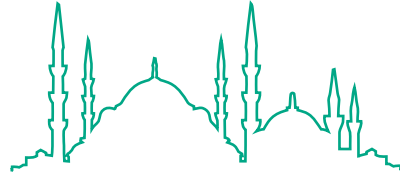
Mahfele, sağ maksûreden 11 ahşap basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Mahfelin önü trabzanlı, ortası yarım daire çıkmalı ve 2.75x10.00 metre sâhali olup, alttan 6 direkle desteklidir. Pencerelerin üstleriyle tavanı zarif nakışlıdır.

Üst pencereler 0.90x2.20'şer metre ölçüde, klâsik kemerli ve çift çerçevesidir. Dış çerçeveler küçük altı köşe camlı, alçıdan ve aynı sayıdadır. İç çerçeveler ise bölme şekilli ve alçı taksimatlıdır.

Işık; tavanın kible yön köşelerinde beyaz abajurlu birer lamba, mihrabın önünde billûr bir avize, yan duvarlarda şişeli dört karpuz lamba, mahfel altı ile şamdanlarda 2 sâde ampul, mahfelde abajurlu ve dilimli karpuz biçimli 3 ve altında da yine 3 karpuz lamba ile sağlanmıştır.

Camii 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KINALIADA CAMİİ

Maltepe ve Burgazada karşısındaki ilk Mada olan Kinalı'nın vapur iskelesi önündeki Ali Beran Meydanı'nın sol tarafında ve deniz kıyısında olup, orijinal yapılıdır. Avukat Raif Fikret Kurt tarafından teberru' edilen 448 metrekarelik arsanın tamamını kaplayan mâbedin temeli 14 Nisan 1964 tarihinde atılıp hayırsever halkımızın bağışlarıyla inşasına başlanarak, 1965 senesinin Ramazan-ı Şerif'i başında ibadete açılmıştır.

Çoğunluğunu gayrimüslimlerin teşkil ettiği bu şirin adada kırk kadar Müslüman evi mevcut olup, bunlarla İstanbul halkından caminin açılış gününe kadar elde edilen teberruların yekûnu 170 bin küsur lirayı bulmuş ve hemen tamamı sarfedilmiştir. Mevcut noksanların ikmali için, bu miktarın ikiyüzünü dolduracağı tahmin edilmektedir.

Caminin proje ve planı ile inşaatın kontrolü Mimar Turhan Uyaroğlu ve Başar Acar tarafından hazırlanarak ifa edilmiştir. Bu hayır işinin idare işi ise şu zevat tarafından deruhte edilmiştir: Başkan Nazif İlter, Âzâlar Turhan Uyaroğlu, Raif Fikret Kurt, Yılmaz Peda ve Başar Acarlı. Caminin etrafında 6 dükkân, bir imam odası, bir kütüphaneli okul, bir sağlık merkezi ve bir de idare heyeti odası yapılmıştır.

Kuzey cepheden avluya bırakılan açık giriş yerinin sağ ve sol yönünde 50 santim kalınlıkta ve iki metre kadar yükseklikteki kesmetaş yapılı duvarlarla çevreli sâhadan 6 basamakla; 3x6 metre genişlikteki zemini gayri muntazam çeşitli mermer parçalarıyla döşenmiş son cemaat yerinin sağından içeriye girilir.

Cümle kapısı 1.20x2.00 metre ölçüde, çift camlı ve geniş çerçevesi, üst tarafı 7x15 sıra küçük dörtgen beton kafesli ayrı çerçevesidir. Sol yanını kaplayan 50x75 sıralı ve altı parça aynı kafes şekilli, kristal camlı büyük çerçevesi kuzey cepheden içeriye girilince, dılı'leri ayrı ayrı ölçüde altı köşeli bir sahayla karşılaşılır. Bunun mihrap yönü 5.15 metre, doğu cephesi 5.20 metre, batı tarafı 5.25 metre, ikinci yarının kuzey cephesi 5.30 metre, doğu ve batı yönleri ise 9.00 ve 5.50 metredir. En geniş orta açıklık 10x70 metre olup, iki yandaki çeşit renkte ışık pencereleri ise 30 ve 46 santim enindedir.

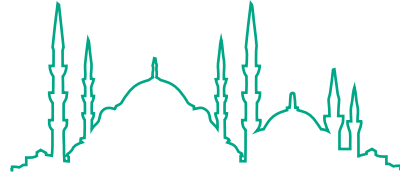
Sâhanın ön yarı kısmının çatısı üçgen kanatlı, geri kısmından daha yüksek ve çadır görünümlüdür. Yalnız kuzey kısmının kibleye doğru derinliği, son cemaat yeriyile birlikte daha fazladır. Ön çatının en geniş ortayı kaplayan kenarı boydan-boya demir çerçevesi ve camlı olduğundan caminin içini oldukça aydınlatmakta

olup kible ciheti beş, batı kuzey tarafı iki ve diğer yönü de üç camlı pencereyle çevrelenmiş, güneybatı cephesi ise boydanboya ışık verici durumda olduğundan caminin her tarafında loş bir aydınlık sağlanmıştır.

Mihrap, minber, kürsü ve minare henüz yapılmamıştır. Caminin zeminini örten büyük yeşil renkli yeni halılar, Avukat Bekir Sami Gömülgen tarafından ihdâ edilmiştir. Cephelerin kuzey ciheti hariç her üç yön duvarlarının eteklerinde de, ayakkabıları koymaya mahsus dolap ve boşluklar vardır. Cümle kapısının iç tarafındaki ayakkabı çıkarma yerinin dört tarafı ayrı ayrı ölçüde ve çarpık sâhalıdır.

Son cemaat sâhasının altındaki gasilhâneye, avludan 5 kesmetaş basamaklı merdivenle inilmektedir. Burası kuzey yönden aydınlatılmıştır. Avluya giriş kapı yerinin sağ tarafında dört mermer sabit iskemleli ve musluklu temizlik yeri, son cemaat merdiveninin sağ bitişiğinde tabutluk ve yanında da üç idrarlıkla iki helâ ile doğu avlunun kiblesinde ayaklı mermer bir musalla bulunmaktadır.

Cami 200-250 kadar cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KISIKLI CAMİİ

Üsküdar-Alemdağı asfaltının Bulgurlu köyü ve Çamlıca yollarının ayrıldığı noktada, tramvay durağının sol yönündeki tümsek köşededir. Yaptıran Bostancıbaşılardan Abdullah Ağa'nın kabri burada minarenin sol yakınında olup, ölüm tarihi 895 (1490) senesidir. Caminin yapılış yılı bundan önce, fakat kesin olarak belli değildir. Zamanla harab olan mâbed, 1346 (1927)'de Vakıflar İdaresi'nce yenilenmiştir.

Minare son cemaat yerinin batı yön bitişindedir ve kapısı avluya açıktır. Yapısı beton, basamakları 64 tane, şerefesi kafesli beton çevreli ve külâhı kurşunludur. Caminin sâhası 10.15x10.15 metre olup, duvarları 80 santim kalınlıktadır.

Avlu kapısı kuzey yönde ve 1.50x2.10 metre ölçülü, parmaklıklı kalın demir tablalıdır. Eşiği iki beton basamak yüksektedir. Sağ tarafı kısa çevre duvarlı, iç yönü bahçe kıblesinde, üstü oluklu saca örtülü ve bütün kapaklı mermer teknenin iki başında, birer cephesi üç musluklu ve gider yollu temizlik yeri vardır. Avluya girişin doğu cihetinde, yeni kiremitli ve aynı çatı altında üçü erkeklere, biri de kadınlara mahsus 4 helâ ile bir lavabo mevcuttur. Avlu beton zemindir. Caminin çevresinde 10-12 çam yetiştirilmiştir.

Son cemaat kapısı kalın doğrama, sarı cilâlı ve ölçüsü 1.50x2.35 metre olup, üst kısmı klâsik kemerli 25 küçük kare camlıdır. İki yandaki sâhalar 3.00x2.50'şer metre genişliktedir. Aralarındaki ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli ve iç kapı dışındaki sâha muşambalı, kapısı cilâlı kalın doğrama ve 1.40x2.50 metre ölçüdedir. Namaz kılma kısımları hasır ve kilimlidir. Sağ yöndeki 24 küçük kare camlı camekânla bölünmüş oda şekilli, bütün yan ve kuzey cepheleri 45'er, sol cihetteki sâhanın kuzey ve doğu yönleri de aynı miktar camlı ve geniş kenar çerçevesindedir. Tavan çıtalarla küçük dörtgenlere bölünmüş olup, kapı önünde sekiz köşeli ve sanatlı bir fener asılıdır.

Maksûreler 3.00x3.20'şer metre genişliktedir. Sağdakinden mahfele 17 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.00x9.00 metredir. Mihrap klâsik yapılı, 2.10x3.50 metre ebadında ve yarı üstüvâni gömmedir. Minber 8 basamaklı 0.84x2.50 metre ölçülü, kürsü tavana çıtalı küçük kare şekillidir.

Pencereler altta 1.20x2.00'şer metre ölçülü ve 15'er camlı; doğu yönde 3, öbür üç yönde ikişerden 6 tane olup üsttekiler 0.70x1.40'ar metre ebadlı ve kemerli olacak şekilde, doğu ve kıblede 6'şardan 12 ve batı yönde de 4 tanedir. Tavanın göbeğinde büyük bir billûr avize, mihrap önünde bir küçük avize ile üç karpuz lamba ve ampuller asılıdır.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

KISIKLI CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

KOŞUYOLU CAMİİ

Kadıköy-Haydarpaşa arasındaki İbrahim Ağa Camii'nin yanından geçen asfalt yoldan ilerleyip ikinci büyük köprüden geçildikten sonra, sol yöndeki yokuş sokağa girilince biraz daha yürüyerek caminin önüne gelinir. Sağ tarafta Acıbadem sırtları, sol yönde Feridiye Camii ve Koşuyolu Caddesi bulunmaktadır. Civarındaki muhteşem ilkokul binası ise Reşat Nuri Güntekin adına ve birkaç sene evvel yapılmıştır.

Caminin bânisi mahallenin hayırsever halkından olup, adının açıklanmasını istemeyen bir zâttır. Cami yeri önceleri kır kahvesi iken, Belediyece camiye bağışlanmıştır. Burası yüksek bir set üzerinde bulunduğundan, bu hayırsever zât önce kenarına 1958 yılında 85 bin lira harcayarak gayet metin bir istinat duvarı yaptırdıktan sonra, 6 Haziran 1965 tarihinde temeli atılarak caminin yapılmasına başlanmış ve bir kısmı inşa edildiği sırada hayırsever zât irtihal etmiş, fakat oğlu Saffet Kozluca inşaatı devam ettirerek nihayet namaz kılınabilir duruma gelince de, 1 Ramazan 1385 akşamı (24 Aralık 1965) teravih namazıyla ibadete açılmıştır.

Caminin projesini tanzim eden birlik mühendislerinden İsmail Bey, 35.000 lira karşılığında inşaatı kontrol görevi ile birlikte üzerine almıştır. Bizim ziyaretimizin tarihi olan 28 Mart 1966 gününe kadar yapılan masraf 150.000 lirayı bulmuşsa da, yapılacak daha birçok iş mevcuttur. İmar Kolu'nun Başkanı Mustafa Küçükturnan'ın faaliyetleri cidden şâyan-ı takdir ve şükranı hak etmektedir.

Cami 14.00x14.00 metre sâhali ve tek sağır kubbelidir. Çok sağlam beton temeller üzerine karataş duvarlı olup, zeminden yukarısı delikli kırmızı tuğla ile örülmüştür. Mihrap henüz yapılmamışsa da, bunun için ayrılan yeri 1.80x3.60 metre genişliktedir. Minber kontrplak yapılı ve -herhalde muvakkat- olup 1.80x3.60 metre ölçüde, 9 basamaklı, kapısının üstü oyma şekilli, ölçüsü 0.85x3.00 metre ebadlı, çardağı düz, külâhı sivri ve dardır. Kürsü bilâhare yapılacaktır.

Mahfel son cemaat yerinin üstünde, yerden yüksekliği 3.50 ve kubbe kasnağına kadar 2.50 metredir. Ortadan mahfeli tutan ve kasnağa dayanan dörtgen iki beton kolonun herbiri 2.15 metre çevrelidir. Yukarıya, soldan muvakkat ve 15 ahşap basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Önü, ortadan düz bir çıkmalıdır.

Kubbenin çevresinin altı ve tavanının dört köşesi birer kubbecik biçiminde oyuktur. Son cemaat yeri 6.00x14.00 metre ölçüdedir. Caminin sâhası ile birlikte genişliği 14.00x20.00 metre olmaktadır. Caminin giriş kapısı, şimdilik kuzeydoğu

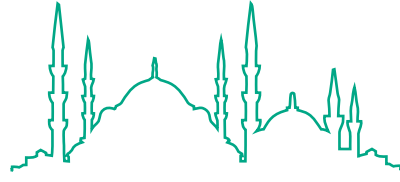
K O Ő U Y O L U C A M İ İ

köşesinde, önü eğreti sahanlıklıdır. Kubbenin çevresi dörderden 64 camlı 16 pencere ile etek üzerine dantel gibi sıralanmış bir ışık hâlesi durumundadır.

Esas pencereler dikdörtgen biçimli ve henüz çerçevesizdir. Üsttekiler 1.40x1.50'şer metre ebadlı, alttakiler ise 1.40x2.40'ar metre ölçüdedir. Kiblede alt ve üstte ikişerden 4, yanlarda üçerden yine altlı-üstlü 4 cephede üçerden toplam 12 pencere bulunmaktadır. Mahfelin kuzey duvarında irili ufaklı gelişigüzel serpiştirilmiş 20 tane dörtgen camlı delik görülmektedir.

Cami, 7-8 bin cemaat alabilir durumdadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KOZYATAĞI CAMİİ

Kadıköy'de, İçerenköy civarındadır. Yaptıranı Süleyman Halim Efendi, Rufâi tarikatı şeylerinden imiş. 1319 (1901) yılında ölmüş ve kendi camine gömülmüştür. Cami önce dergâh ittihaz edilmiş, bilâhare camiye çevrilmiştir. Caminin yapılış tarihinin bu zâtın ölümünden 30 sene kadar önceye denk düştüğü ifade edildiğine göre, 1287 (1871) yılına itibar edilebilir.

Karşısındaki mektebin duvarında görülen iki kıt'alık kitâbede Yetimler Meclisi Reisi Süleyman Sırrı Efendi tarafından son mısra ile şu tarih düşürülmüştür:

Yazıldı bil'bedâhe Re'fet itmâmına tarih

"Yapıldı zümrei sıbyana bu nev mektebi râna"

1317 (1899)

Caminin avlu kapısı çift kanat demirden, iki yanı dörtgen tuğla sütunlu çevre duvarlıdır ve içeride ortada küçük bir havuz vardır. Avlunun çevresi çamlarla ve çeşitli çiçeklerle bezenmiştir. Zemin mozaik döşeli, girişle cami arası 6 geniş kademeli basamaklı yol durumundadır. İleride doğu cephede uzun oturma tahtalı, gider yollu ve iki musluklu temizlik yeri, kapısız ve yeni kiremitle örtülü bir çatı altındadır. Batı yönde, minarenin yakınındaki dar kapının sağında "Remzi Paşa ve Ferzâne rûhuna" ithaf edilmiş çift musluklu, mermer ayaklı ve kapaklı bir mermer içme suyu deposu ile sağ tarafında "Nâdire Servet" rûhuna daha küçük hacimde giderli ve üç musluklu, oturma tahtalı bir abdest alma yeri bulunmaktadır. Karşı yönde kısa ayaklı bir de mermer musalla mevcuttur.

Minare beton yapılı, gövdesi orta boyda ve kalın, peteği kısa, kapısı batı son cemaat yerinde, 44 beton basamaklı, külâhı kurşunlu ve alemi paratonerlidir.

Camiye, üstü ve kuzey yönüyle batısı 22 camlı sayalıklı ayakkabı çıkarma yerinden geçilerek girilir. Dış kapı demir çerçevesi ve 1.25x1.00 metre ebadlı, son cemaat sâhası 3.00x6.40 metre ölçülü ve duvarlarının kalınlığı 30 santim olup, kısmen çini kaplıdır. Kapının iki tarafında 0.90x1.30 metre ebadlı ve 12'şer camlı, çerçeveleri demirden iki pencere vardır.

Sol yöne ilâve ikinci son cemaat yerinin sâhası 4.90x3.50 metredir. Doğu yönü dört camlı ve bir metre karelik küçük bir pencerelidir. Cami 7.75x9.25 metre sâhalı olup, duvarları 80 santim kalınlıktadır. Mihrap sâde yapılı ve hafif gömme, içi krem yağlıboyalı, yanlarıysa kahve renklidir. Ölçüsü 1.60x2.30 metre olan minber gürgenden, sarı cilâlı ve oyma yıldız şekilli, kürsü ise ayaklı dörtgen 85x85 santim eninde ve dayama merdivenlidir.

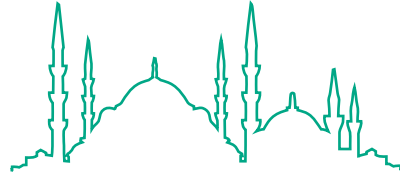
K O Z Y A T A Ğ I C A M İ İ

0.90x1.50'şer metre ölçüde dikdörtgen, sekizer tane değişik üç renkli camlı ve dördünün camları tamamen sabit, üç tanesinin ise yalnız bir camı açılır şekilde, orijinal biçimli 7 pencere bulunmaktadır. Zeminleri çini tuğla döşeli ve dıştan demir parmaklıklı pencerelerden biri kible yönünde, üçerden altısı ise yanlardadır.

Cümle kapısı kavis kemerli ve 1.50x2.50 metre ebadlıdır. Mahfele 12 tahta basamaklı merdivenle çıkarılır. Sâhası 2.00x5.00 metre olup, kapısı 6 küçük buzlu camlı ve tek kanatlıdır. Mahfel, alttan iki üstuvâni kolonla desteklidir. Tavanı ahşap, çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Işık kaynağı olarak, tavanda çeşit boy ve şekilli 9-10 avize asılıdır. Mihrapta abajurlu iki duvar lambası ile iki zarif fener ve çevrede de birkaç sâde ampul mevcuttur.

Camii 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KULELİ CAMİİ

Boğaziçi'nde Vaniköy-Çengelköy arasında ve deniz kıyısında, Askeri Lise'nin yakınında, fevkanidir. Yaptıran Kaymak Mustafa Paşa'dır. 1133 (1721) yılında kaptan-ı deryâ ve Nevşehirli İbrahim Paşa'ya damat olup on sene sonra Patrona Halil İsyanı'nda kaynatasıyla birlikte şehit edilmiş olup, Çarşıkapı'daki dedesi Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın medresesinin mezarlığına gömülmüştür. Caminin yapılışı 1137 (1725)'tedir. Yakınında bir de çeşme yaptırılmıştır.

Cami zamanla harabolmuş ve 1253 (1838) senesinde Sultan II. Mahmud tarafından yenilenmiştir. Son cemaat kapısının üzerindeki iki kıt'alık manzum kitâbenin sın iki mısraı, tarihini tesbit etmektedir:

"Kıldı Kuleli semtini câyi Firdevs" 1253

"Nev camii zibâ eser, şahane" 1253

Cami, dörtgen planlı 10.85x10.85 metre sâhalı olup, içten orta boy bir kubbeye köşelerden dört küçük kubbe şekilli ve dıştan ehrâmî çatısı kurşun kaplıdır. Ortası alemlidir. Duvarlarının kalınlığı 94 santim ve yapısı taştan binanın bitişiğindeki ahşap fevkani meşrutâ evin denize açılan kapısına geniş 11 taş basamakla çıkılmaktadır. Kuzey yöne açılan ikinci kapısı sokak zemininden pek az yüksektedir.

Caminin son cemaat kapısına da iki yönlü 10'ar basamaklı ve geniş taş merdivenlerle çıkılır. Önünde iki sütun üzerine oturtulmuş 1.75x2.50 metrelik bir sayalılık vardır. Kapı da hemen hemen aynı ölçüdedir. Son cemaat yeri 4.80x10.80 metre sâhalı, ortasında beton zeminli ayakkabı çıkarma yeri bulunmaktadır. Kuzey yönünde 5 ve batıda da 1 tane altışar camlı 1.16x2.00'şer metre ölçülü 6 pencere ile kible yönünde yine aynı ölçüde 2 olmak üzere, cem'an 8 pencere bulunmaktadır. Mahfele doğu cihetteki 13 ahşap basamaklı merdivenle çıkılır. Minareye de bu merdivenin gerisindeki kapıdan geçilir. Minare taş-tuğla karışık horasan harçla yapılmış olup 52 basamaklı, normal gövdeli, çanaklık ve petekli, külâhı kurşunludur.

Cümle kapısı kalın, tablalı ve yağlıboyalı, 1.80x3.00 metre ölçülüdür. Camide, sağ yön son cemaat yerinden bölünmüş bir öğrenci odası bulunmaktadır. Maksûreler ve üzerindeki ön mahfel iki baştan kibleye doğru düz çıkmadığı ve ortaları, yanların yarı genişliğinde olup içerlektir. Bunların ölçüleri yanlar için 3.00x4.20 metre, orta içinse 1.50x1.50 metredir. Nihayetlerinde birer dolap görülmektedir.

Mahfel alttan 24'er santim çaplı 4 direğe tutturulmuştur. Kuzey cephesinde altışar camlı 5 pencere vardır. Sağ yöndeki çıkma olanı hünkâr mahfeli

KULELİ CAMİİ

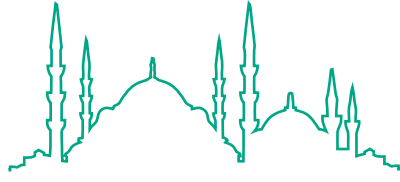
durumundadır. Caminin tavan yüksekliği 6 metredir. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve ölçüsü 2.60x4.20 metre, alınışındaki yaldızlı celî sülüs “*Küllemâ dehale..*” yazısı ise çok câzip ve nefistir. Minber 8 basamaklı 0.70x2.90 metre ebadlı ve temiz yağlıboyalıdır. Kürsü doğu yön 2. ve 3. pencereleri arasında duvara tesbitli ve yüksekte olup merdiveni dayamadır.

Pencereler kavis kemerli, 12’şer camlı, mermer zeminli 1.20x3.20’şer metre ölçülü; doğuda 3, batıda 1 ve de kiblede 4 olacak şekilde cem’an 8 tanedir. Merkezî kubbede bir büyük ve güney köşelerde de birer küçük avize ile iki lüks abajurlu elektrik feneri asılıdır.

Temizlik yeri caminin batısındaki meşrutâ evin yanında ve ayrı çatı altında bir uzun oturma tahtalı, gider yollu ve ikişer musluklu, iki taş teknelidir. İçerisinde bir helâ ve iki idrarlık bulunmaktadır.

Cami sâhası 250-300 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KULOĞLU CAMİİ

Kadıköy'de Suadiye ve Küçükalyı arasında, Bostancı'da tren yolunun gerisindedir. Vaktiyle Galata'da Tophane civarında bir han içerisinde iken satılıp, bedeliyle istibdâlen burada bina ve ihyâ olunmuştur.

İlk yaptıranı olan ve “Kuloğlu” nâmıyla anılan Çamaşırcı Mustafa Bey'in kabri eski yerinde kalmış olup, vakfiyesinin tarihi 1011 (1603)'tür. Bu vakfi tamamlamak için caminin mumunu ve minaresinin kandil yağını vakfeden Muammer Hâtun da bâninin yanında gömülü imiş. Biz bu yeri bulup göremedik.

Cami dörtgen planlı, kubbeli ve 108 santim kalınlıkta kesmetaş duvarlıdır. Sâhası 10.30x10.30 metredir. Avlusu beton zeminli ve çok geniş, çevre duvarlarının üstü demir parmaklıklıdır. Kible, kuzey ve batı yönlerde parmaklıklı 4 demir giriş kapısı vardır.

Son cemaat kapısının karşısında sekiz beton kolonlu, klâsik kemerli ve geniş saçaklı, mermer aynataşlı ve kırmızı mozaik çevreli, sekiz musluklu, gider yollu, üstleri tahta kaplanmış birer oturma iskemleli ve kubbeli şadırvanın etrafı 4 kanepelidir. Avlunun doğu cephesindeki büyük ilkokul binası, muhitin ihtiyacını rahatça karşılayacak mükemmelliktedir.

Son cemaat yeri dışında, sağ yönde üç musluklu ve kapaklı mermer bir de içme suyu deposu vardır. Kapı, tablalı kalın sanatlı doğrama, namaz sâhası 3.60x3.65'er metre genişlikte, kırmızı renk beton zeminli ve sol kısmı tahta perde ile bölünmüş oda halindedir. İki aradaki cümle kapısının önü 2.00x4.00 metre genişlikte ve hasır döşeli olup, ayakkabılık 1.25x2.75 metre mermer zeminlidir ve eşiği avludan iki basamak yüksektir. Üstü üç sağır kubbe ile örtülmüştür.

Cümle kapısı içte ve dışta iki tanedir. Dış kapı sanatlı, tablalı, kalın ve doğrama 1.50x2.50 metre ebadlı olup, içteki kapı 6 büyük camlı ve aynı ölçüdedir. Maksûreler 2.35x3.25'er metre genişlikte, önleriyle birer yanları geometrik oyma şekilli parmaklıklıdır. İki arası 2.40x3.20 metre sâhalıdır. Mahfel merdiveni batı kısımdadır. Mahfeller üstüste iki katlıdır. Birinciye 12, ikinciye ise ilâve 8 basamakla çıkılır. Sâhaları 2.70x10.30'ar metre, önleri düz tahta parmaklıklı, alttan 70'er santim çevreli iki direk ile desteklidir. Pencere üst mahfelde 0.72x1.12'şer metre ölçüde klâsik kemerli, 15'er badem şekli küçük camlı ve alçı yapılı; kuzeyde 5, yanlarda birerden 2 tane ve üzerlerinde de ortadaki uzun, iki tarafındakilerse birer daire biçimli 3 takım pencere daha bulunmaktadır.

Mihrap som mermer, istalâktitli ve klâsik kemerli 2.20x4.40 metre ebadlı olup, alınlığındaki “Fevelli vecheke...” mermer levhası siyah zeminli ve sarı boyalıdır.

Minber 0.84x2.90 metre ebadında, kapısının kemeri kabartma tezyinatlı, çardağı normal, külâhı kahverenkli ve sekiz köşelidir. Kürsü ters armut biçimli, 1.65 metre çevreli ve dayama merdivenlidir.

Pencereler altta 1.20x2.00'şer metre ebadlı iki küçük ve iki büyük dörder camlı, kalın demir parmaklıklı ve mermer zeminli dikdörtgen şekilde; kible cihetinde 2, yanlarda üçerden 6 ve kuzey yönünde de 2 olmak üzere cem'an 10 tanedir. Söveleri 20-30 santim kalınlık ve genişliktedir. Üsttekiler cami sâhasının üç yönünde sekizlerden 24 tane ve kubbenin çevresinde de altı köşeli küçük camlı 16 klâsik kemerli pencereden ibarettir. Cami hoparlörlüdür.

Minare kapısı batı avluda, eşiği üç basamak yüksektedir. Kaidesi dörtgen, mahrutu dalgalı, gövdesi çok yüzlü, çanaklığı istalâktitli, peteği kısaca, külâh eteği çinili ve üstü kurşunludur. Gövde basamaklarının sayısı 73 ve tamamı da 76'dır. Kapısının yanında musalla bulunmaktadır.

Son cemaat yerinin kuzeydoğu köşesinden 9 tahta basamaklı merdivenle çıkılan dış mahfelin sâhası 3.00x9.20 metre ve merdivenin eni de 60 santimdir. Son cemaat camekânları demir çerçevelidir. Yanlarda ve kuzey kemerler içerisinde 48x50 santimlik 40'ar tane, kapı kısmının kemeri içerisinde üstte 22 ve kapıda da 24 tane 28x58 santimlik 46 tane cam vardır.

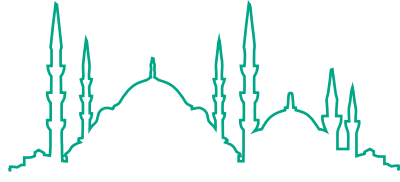
Kubbenin içi, pencere kenarları, köşelerdeki pandantifler ve alt pencerelerin üzerlerindeki ayrı kemer şekilli kısımların tamamı nakış tezyinatlıdır. Kubbenin merkezinde "Besmele-i Şerife" ve "İhlâs Sûresi" yazılıdır.

Caminin ışıklandırılması için göbekte bir büyük kâr-ı kadim topkandil, çevreden sekiz zincirle sarkıtılan 8 köşe çembere takılı 32 ampul ve iki yanda birer petrol lambası, mihrap duvarında abajurlu birer lamba ile şamdanlarda çok zarif birer petrol lambası ve mahfel merdivenin sol tarafında da asılı bir elektrik lambası bulunmaktadır.

Avlunun dışındaki imam ve müezzin meşrutâ evlerinin sol cihetinde yeni kiremitli çatı altında bir su deposu, üç helâ ve iki idrarlık ile beride tabutluk ve gasilhâne vardır. Avluda mevcut kuyunun yanında bir de su çekmek için motor görülür.

Camii 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KUZGUNCUK CAMİİ

Boğaziçi'nde Beylerbeyi ve Üsküdar arasında, Paşalimanı ve Babanakkaş yakınında, deniz kıyısında, fevkanidir. Hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapıp, 1371 (1952) yılında ibadete açılmıştır. Tek sağır kubbeli, dörtgen planlı ve 9.70x9.70 metre sâhalı ana yapıyla, doğu cephesinde ekli 5.90x4.50 metrelik kısımdan müteşekkildir. Duvarları 64 santim kalınlıktadır.

Parmaklıklılı çift kanat demir kuzey avlu kapısından, mozaik 7 basamakla beton sâhalı dış kapı önüne çıkılır. Doğu cephede de, sağa-sola sürme olarak açılıp kapanan ikinci bir tablalı demir kapı mevcuttur. Avlunun kible doğu köşesi önünde ayaklı mermer musalla, solundaki yüksek çevre duvarı eteğinde de, biri kible yön duvarına yüksekten tesbit edilmiş su deposuna bağlı borudan, öbürü ise genel borudan gelen su ile önü uzun oturma tahtalı, derin gider yollu ve yedi musluklu temizlik yeri bulunmaktadır. Batı yön kible köşesinde şofbenli, lavabolu, başucuna sıcak-soğuk su akan çift musluklu ve beton ayaklı mermer bir tenesir konulmuş gasilhâne mevcuttur. Sâhası 5.40x3.00 metre ölçüde, sanatlı kapısı geçme şekilli ve ölçüsü 0.85x2.00 metredir. Doğu cephesinde 4 buzlu camlı bir pencere vardır. Zemini betondandır.

Mihrap som mermer yapılı, cephesi 3.20x5.00 metre ölçüde ve iç içe kademe şekillidir. Bu ölçü de dahil, yanlardaki 85'er santim genişlikteki düz çerçevelerin orta kısmının sağ ve sol taraflarından 72'şer santim içeri girilip 18'er santim mesafede iki yöne dönüldükten sonra; beş yüzlü girişin baş taraflarında 30'ar santimlik birer ve ortada da 40 santimlik üç mermer levha ile kavis tamamlanarak, ek yerlerinden çekilen hatların birleşmesiyle kemer husule gelmiş ve böylece orijinal bir şekil elde edilmiştir. Mihrabın dış yüzü yarı üstuvâni çıkmalıdır.

Minber 11 basamaklı 0.85x3.30 metre ebadlı, sarı cilâlı, kenarları geometrik zarif oyma şekilli, kapısı ve çardağının kemerleri oyma tezyinatlı şekilli ve külâhı 16 yüzlüdür. Kürsü ayaklı 95x95 metre ölçüde dörtgen şekilli, 1.60 metre yükseklikte, çevresi geometrik klâsik oyma süslü ve dayama merdivenlidir. Caminin minaresi 81 basamaklıdır.

Maksûrelerin ön ve bir yanları parmaklıklılı olup, sol yöndekinin ölçüleri 3.40x3.30'ar metredir. Doğudakinin gerisi ise ayakkabı raflarıyla çevrelidir. Mahfel, alttan 180 santim çevreli dörtgen 3 mermer kolon üzerine oturtulmuştur. Üzerine sağ yön maksûreden 15 beton merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.40x9.80 metre, önü ve merdivenin üstü klâsik oymalı, beton parmaklıklılı olup, tavanı pano ve nakışlarla süslenmiştir.

Pencereler alttan altışar camlı, bütün dökme, şekilli parmaklıklılı 0.85x1.85 metre ebadlı; doğu ve batı yönlerde dörderden 8, kuzeyde ek kısımla birlikte 6 ve kible yönünde de buzlu camlı 2 olmak üzere, cem'an 16 tanedir. Üsttekiler cami kısmında 0.85x2.50, ek kısımda ise 0.65x1.80 metre ölçülü olup; caminin batı ve kuzey cihetlerinde üçerden 6, ek kısmın kible, doğu ve kuzey cephelerinde ikişerden 6 ve doğusunda da 2 olmak kaydıyla cem'an 14 tane ve kubbenin kasnağı altında da dört cephede kemerli, sekizer küçük camlı şekilli birerden 4 pencereden ibarettir. Kibledeki iki üst pencerenin arasında daire şeklinde, ortası "Lâfza-i Celâl"li bir pencere daha bulunmaktadır. Mihrap cephesindeki pencerelerin iki yanında birer büyük, doğu yönünde iki ve kiblede üç de daha kısa boyda lâle, gül, karanfil, sünbül ve başka çiçeklerle süslü 7 çini panoyla ve zeminden üst pencereler hizasına kadarsa düz yeşil çinilerle duvar yüzleri kaplanmıştır. Ek kısmın pencere altları da aynı renk çini kaplıdır.

İç ve dış kapılar 1.50x2.20'şer metre ebadlı, kalın kâr-1 kadim geçme şekilli ve sanatlı, önü hasırlı ve 2.00x2.15 metre genişlikte, ayakkabı çıkarma yeri ise 1.00x2.15 metre sâhalı olup mozaik zeminlidir. Kapının üst tarafında 5 küçük camlı sabit çerçeve vardır. Dış kapının sağ kanadında "Kâlennebiyyü Aleyhisselâm", soldakinde ise kabartma hat ile "Essalâtü İmâdüddin" yazılıdır. Kemerini kırmızı-beyaz parçalı ve hafif kavislidir.

Son cemaat yerlerinden sağ tarafta olanı camekânlı ve çerçevesi demirden, sol yönde olanı ise tek kanat kapılı oda durumundadır. Sâhası 2.00x3.70 metre, camekân 2.00x3.00 metre ölçülü, yedisi sabit 9 camlı, tavanı beton ve döşemesi tahtadandır. Caminin bünyesine ekli son cemaat çıkmasının her iki yanının kuzey cephesi dıştan mermer kaplamalıdır. Kapının eşğine mozaik avlu zemininden iki basamakla çıkılır. Son cemaat yerleriyle iki kapı arasının tavanları nakışlarla süslüdür. Kapının dışındaki saçak altında ta'lik bir "Besmele-i Şerife" yazılı olup, bir de karpuz lamba asılıdır. Doğru ve batı cephelerde küçük kare şekilli ve 4x8 sırada 32 camlı birer dar ve kuzey yönde de 10x8 sırada 80 geniş camlı 2 pencere mevcuttur.

Ek kısmın çatısı beşik örtüsü biçiminde, kurşunlu ve son cemaatin çatısı ziftlidir. Kubbenin merkezi ve etekleriyle küçük yarım kubbecikler biçimli pandantiflerde ve pencere çevrelerinde kalemişi nakışlar vardır. Ek kısım tavanının göbek ve etekleri de zarif nakışlarla süslüdür.

Mihrap tavanının ön tarafına raptedilen billûr yarım küre biçimli abajur içerisindeki ampulle caminin içine bol ışık sağlanmakta olup, şamdanlar üzerinde de birer sâde ampul bulunmaktadır. Mahfel önünde billûr zincirli küçük boy bir avize, iki yanda zarif abajurlu birer duvar lambası, mihrap önünde çok şişeli ve yan

cephelerde sivri ampullü birer, ayrıca ek kısımda da cem'an 6 tane çeşitli biçim avize vardır.

Kubbenin merkezinde *"Besmele-i Şerife"* ve *"İhlâs Sûresi"*, kubbe kuşağında celî sülûs hatla *"Haşır Sûresi"*nin son üç âyeti ile *"Esmâü'l Hüsnâ"* yazılıdır.

Avlunun doğu yön kuzey köşesinin sokak aşırı karşısında mozaik zeminli, duvarlarının yerden bir metrelik etekleri mermer kaplamalı ve karşılıklı iki cephede derin gider yollu, birer uzun oturma tahtalı, tek kanat kapılı, sekiz musluklu ikinci bir temizlik yeri mevcuttur. Aynı çatı altında iki helâ ve üç idrarlığın batı cephesinde 53 ve doğu yönünde 21 küçük kare camlı ve demir çerçeveli birer pencere ile tepeden açık bir havalandırma bacası bulunmaktadır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Haydarpaşa-Üsküdar tramvay yolunun üzerinde, Karacaahmed Mezarlıkları'nın karşısındadır. İlk yapılışı dergâh olmak üzere Sultan III. Selim tarafından, yenilenişi ise II. Mahmud'un kâhyası Pertev Efendi eliyledir. Tecdidine caminin içerisinde asılı beş kıt'alık kitâbenin şu son beyti tarih düşürülmüştür:

*Söyledi (Ziver)i dâiy dahi tarih-i tamam
"Kıldı bu dergeh-i vâlâyı bina Mahmud Hân"
1251 (1836)*

Doğu yönde bulunan avlu kapısının dış yüzündeki iki beyitlik kitâbenin tarih mısraı da şudur:

*"Bu cami'de olan tâat olur makbuki sübhânî"
1251*

Kapının iç tarafında beşbuçuk kıt'alık uzun kitâbenin; biri başlanış, öbürüyse tamamlanış tarihini belirten son iki mısra:

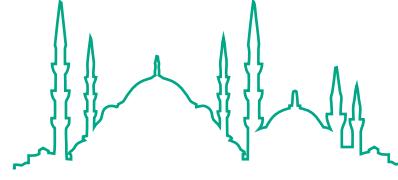
*"Bu dergâhı mücedded yaptı kutbı din Mahmud Hân" 1250
"Bu zibâ tekye-i Behcetfezâ tarhı cedit oldu" 1251*

Bu kitâbenin yazısı merhum Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin nefis ta'lik hattı ile yazılmıştır. Son mısradaki "Behcet" kelimesiyle, tekkenin ilk şeyhine imâ olunmuştur. Bu zât, kapının çıkış sağ yönünde gömülüdür.

Avlunun kuzey cihetindeki Şair Nesimi Sokağı'na, açık ikinci kapısından beş taş basamakla inilir. Kapı çift kanatlı, tablalı ve demir parmaklıklıdır. Tıbbiye Caddesi'ne açık birinci kapı da aynı yapıda olup, ölçüsü 2.20x3.00 metredir. Cadde yön çevre duvarlarında, demir parmaklıklılı 10 açık pencere vardır.

Son cemaat kapılarından biri doğuda, öbürü ise kuzey cephede olmak üzere iki tanedir. Birinci kapı 1.90x2.70 metre ebadlı, 5 santim kalınlıkta tahtadan ve birer tablalıdır. Kuzeydeki kapı ile cümle kapısı aynı ölçüdedir. Doğu kapının önü beton zeminlidir ve 7 sac levha ile siperlenmiştir. Son cemaat sâhası 3.30x10.80 metredir. Kapıdan önce, 1.30x3.30 metrelik hasırlı kısımlı ve sekiz camlı camekândan kilimli sâhaya geçilir. Batı yönde minare kapısı görülür. Buradan 13 basamaklı merdivenle mahfele çıkarılır.

Minare dörtgen kaideli, normal gövdeli, ince ve kısa petekli olup külâhı kurşunludur. Basamakları 76 tane, yapısı bir sıra kesmetaş ve üç sıra tuğladandır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜK SELİMİYE CAMİİ

Cümle kapısı dış kapının tıpkı biçim ve ölçüsünde olup, önü kalın perdelidir. Cami 13.50x10.80 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Mihrap kavis kemerli, derin gömme, içi yağlıboya perde şekilli, ebadı 2.10x4.60 metre, alınlık ve taç kısmı iki yandaki 50'şer santim eninde, çevre önünde dörtgen kaide ve barok stil başlıklı üstuvâni mermer kolonlarsa ileriye çıkmalıdır. Alınlığında yeşil zemin üzerine kabartma celî sülüs hatla “Küllemâ dehale...” Âyet-i Kerîmesi yazılı olup, taç kısmı oyma ve kabartma şekillidir.

Minber sâde beyaz ve siyah damar yağlıboyalı, yanı ve üçgen kısımları çıtalı 0.70x3.30 metre ebadında, 12 basamaklı, kapı ve çardağı dörtgen latalı, külâhı ince uzun, beyaz yağlıboyalıdır. Kürsü dörtgen, yüzleri birer metre genişlikte, ayaklı ve dayama merdivenli, beyaz zemin ve sarı renk boyalı, kabartma tezyinatlıdır.

Pencereler mermer zeminli, dıştan 6x8 sırada 48 gözlü demir kafesli, sekizi sabit 12'şer camlı ve 1.15x3.25'şer metre ölçülüdür. Kible ve kuzey yönlerde dörderden 8, yanlarda üçerden 6, hepsi 14 pencereden ibarettir. Üst pencereler ikisi sabit altışar camlı, 1.12x1.50'şer metre ebadında; kuzeyde 3 ve doğuda da 4 camlı 1 tane 1.20x1.20 metre ölçülü 4 pencereden ibarettir. Üç cephenin yukarılarında daire biçimli birer ile cümle kapısının yukarısındaki çerçevede camsız oyma güneş şûâi şekilli bir de dairevî açık pencere bulunmaktadır.

Sol mahfelin kible ve batı cepheleri kafesli, kabartma ve oyma şekillerle süs-lüdür. Doğu-batı kısımların sâhası 6.75x3.35 ve kuzey geçit 1.50x4.00 metre genişliktedir. Maksûrelerin çevresi trabzanlı olup 3.00x3.75 metre genişlikte ve her ikisinin arasındaki sâha da 3.00x3.00 metredir. Son cemaat yerinin üstündeki mahfeller de maksûreler gibi biri doğuda, öbürü batıda ve ön kısımlarından birleşmiş olup, geriden 1.20 metre enindeki geçitle birbirine bağlanmıştır. Mahfellerin çıkma kısımları maksûrelerin üzerinde ve alttan 50'şer santim çevreli ikişer mermer kolonla desteklidir. Bu kolonlar mihraptakilerin tıpkısı dörtgen kaidelidir ve başlıkları aynı biçimlidir. Tavan beyaz zeminli filizî çıtalarla yarımşar metrelilik karelere bölünmüştür. Göbek kısmı güneyden kuzeye beyzî şekilli ve çevresi kabartma çiçeklidir. Etekler de aynı kabartma tezyinatlıdır.

Mihrabın karşısında tavanda sivri ampullü 6 tane billûr zincirlerle üstuvâni şekil verilmiş bir avize ile merkezde orta boy 1 ve çevrede de 8 topkandil asılıdır. Mihrabın iki yanında birer ve ortadaki topkandil üzerinde de bir ki olmak üzere cem'an üç floresanlı lamba ile kemerinde sâde ve büyük bir ampul bulunmaktadır.

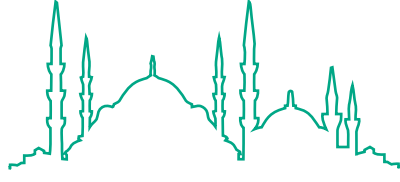
Kuzeybatı avluda hazneli, derin gider yollu, üç musluklu ve birer oturma tah-talı temizlik yeri ihtiyacı gideremediğinden, suyu tulumba ile çekilmek üzere bir de beton tekne hazırlanmış ve üç tarafına 6 musluk takılmışsa da, kuyunun suyu

K Ü Ç Ü K S E L İ M İ Y E C A M İ İ

yalnız kış ayları esnasında yükselebildiğinden yaz mevsimlerinde bundan faydalanılmamaktadır. Kible yön avluda görülen ayrı bina eski kütüphane olup, şimdi artık imam oturma yeri olarak kullanılmaktadır. Ehrâmî çatısı adi kiremitli ve ortası alemlidir. Caminin çatısı kurşunludur.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜKBAKKALKÖY CAMİİ

Kadıköy'de Bostancı'nın gerisinde, İçerenköy civarındadır. Buraya Haydarpaşa'dan Bostancı'ya trenle, Bostancı'dan da otomobil ve otobüsle gidilebileceği gibi; doğrudan bu vasıtalarla Kadıköy'den sekiz kilometre uzaklıkta olan İçerenköy'e varılıp, birbuçuk kilometrelik yolu yaya olarak veya hareket saatleri biraz seyrekçe olan Küçükbakkalköy otobüsleriyle de doğruca gitmek mümkündür.

Köy, son sekiz-on yılda hızla genişlemekte olduğundan halen 600 evi aşmış durumda ve daha da açılmaya elverişli bir alan üzerindedir. Cami hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yapılp, 1957 yılında ibadete açılmıştır. Sâhası 12.50x10.50 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 70 santimdir.

Mihrap sivri kemerli ve yarı üstuvâni gömme, derinliği 30 santim, ölçüsü 1.15x2.00 metre, minber kahverengi cilâlı ahşap, 10 basamaklı ve 0.75x3.25 metre ebadında, kapısı sâde, çardağı kısa boylu ve külâhı sekiz köşelidir. Kürsü çıkırıklanmış 6 uzun ayaklı ve altı yüzlüdür. Çevre ölçüsü 3 metre ve merdiveni dayamadır.

Pencereler altta 1.12x1.60 metre ebadlı, kenarları tuğla ile örülü, birer tanesi sabit beşer camlı ve dikdörtgen biçimlidir. Kible ve kuzeyde ikişerden 4 ve yanlarda da dörderden 8 olmak üzere, hepsi 12 tanedir. Üstteki pencereler ikişeri sabit camlı ve kavis kemerli 0.80x1.00'er metre ölçülü; kible ve kuzey yönlerde üçerden 6 ve yanlarda da dörderden 8 olmak kaydıyla, cem'an 14 tanedir. Alt pencereler demir parmaklıklıdır.

Tavan ince çitalarla ellişer santimlik karelere bölünmüş kontrplak şeklinde olup, çatı yeni kiremitlidir. Maksûreler parmaklıksız, beton tabandan biraz yüksekçe ve 4.00x4.00 metre genişliktedir. İki arasında sâhanın 4.00x2.00 metrelik kısmı ayakkabı çıkarma yeridir. Cümle kapısı saca kaplanmış demirdendir ve ölçüsü 1.40x2.20 metredir. Son cemaat yeri beton zeminli, üstü açık ve sâhası da yoldan beş basamak yüksektedir.

Minare kapısı sağ taraf son cemaat yerinde, tek kanatlı ve 0.80x2.00 metre ebadlıdır. Minarenin yapısı betondan, 63 basamaklı, gövdesi uzunca ve sıvalı, çanaklığı istalaktitli, şerefe çevresi kafesli, peteği kısa ve külâhı da siyaha boyanmış betondandır.

Işık, dört petrol lambası ile sağlanmaktadır. Köyün İçerenköy'e kadar olan yolu yer yer bozuk olup, henüz buralara elektrik getirilememiştir. Camiden 45-50

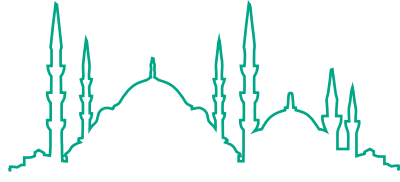

K Ü Ç Ü K B A K K A L K Ö Y C A M İ İ

metre kadar ileride üstü saçaklı, beton yapı ve bol akan hâlis Kayışdağı Sulu zarif bir çeşme vardır. Batı yönde briket duvarlı, üstü açık bir helâ ile sağ yönünde de beton bilezikli bir kuyu bulunmaktadır.

Cami 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜKYALI CAMİİ

Kadıköy'de Bostancı ve İdealtepe arasında, tren yolu üzerinde, istasyon yakınıdır. Buralı hayırsever zenginlerden Şevki Çavuş isminde bir zât tarafından 1947 senesinde inşası başlatılmış, ancak yarıya kadar yapıldıktan sonra bu zâtın ölümü üzerine Kavalalı Hacı Tâhir ve Serzli Hacı Hasan Efendi ile halkın gayret ve bağışlarıyla ikmal edilerek, 1951'de ibadete açılmıştır.

Cami, geniş bir avlu-bahçe içerisindedir. Minber, mihrap ve kürsünün bulunduğu sâha dışarıya çıkmalıdır. Minare 62 basamaklıdır. Son cemaat yeri de mihrap çıkmasının karşılığında ve tıpkısıdır. Sağında camekânlı bir oda ve solunda da, sâhanın üstüyle içeriye taşan geniş mahfel merdiveni bulunmaktadır. Kuzey cephesinde, dış kapının iki yönünde sekizer camlı 2 tane ve üzerindeki mahfelde de altı sıra dörder küçük altı köşeli camlı 3 alçı pencere vardır.

İç kapının iki yanındaki maksûreler zarif parmaklıklarla çevrilmiştir. Cami sâhasında sekizer camlı üç yönde ikişerden 6, mihrap çıkmasının her cephesinde birerden 3 pencere ile bunların üst taraflarında aynı sayıda ve biçimde alçı pencereler görülmektedir.

Avlu çevre duvarlı olup, son cemaat kapısı sağa alındığına göre solda, yani kuzey cephe duvarının önünde 5 musluklu bir su deposu ile ilerisinde, yani caminin doğu yön cephesi karşısında bir gasilhâne, güneyinde erkekler için 3 tane ve ayrı bölümde de kadınlara mahsus bir helâ ile yine ayrı bölümde önü geniş saçaklı beton bir tabutluk; sol yanda mermer ayna taşlı temizlik yerinin cephesindeki mermer plakalara mühür gibi kazıma yazılı kitâbelerden 1948 tarihli olan soldakinde “*Su te’sisatını yaptıran yüksek mühendis Ali Pınar’ın annesi merhume Râika Pınar ve Binbaşı merhum Arslan Sert’in hatırlanıp ihlâsla yâdedilmesi*” istenilmekte, sağdakinde de “*Merhum Manisa Valisi Rıza Çevik ile eşi Bedia Çevik ve Küçükyalı sinema faciasına kurban giden oğulları Adnan Çevik rûhuna*” 24 Ocak 1959 ibâresi görülmektedir.

Boğaziçi'nde Beylerbeyi'ndeki çifte minareli caminin batı yönündeki caddeden kibleye doğru yükselen tepe üzerinde, geniş mezarlık sâhası arasındadır. Cami 1327 (1909) yılında Cemal Bey isminde bir zatın delâleti ve hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle, Sultan II. Abdülhamid'in de nakdî yardımlarıyla vücuda getirilmiştir. Kapısı üzerindeki tarih kitâbesi aynen şöyledir:

“Hüsni niyyet, sa'yügayret, bir de Tevfik-i Hudâ

Birleşip geldi vücûda böyle te'sisi güzün.

Levh-i dilden çıktı bir tarih (Cemal)ullâh için

Bu muallâ camii yapdırdı bak ihvanı din.

1327

Cami 10.90x10.90 metre sâhalı olup, karataş yapılı duvarlarının kalınlığı tam 1 metredir. Mihrap derin üstuvâni gömme ve dışa çıkmalı olup, ölçüsü 2.40x4.00 metredir. Minber 10 basamaklı, yanları parmaklıklı 0.70x3.60 metre ebadlı, kürsü ise doğu cephedeki iki pencere arasında yükseğe tesbitli ve gömme olup, dayama merdivenlidir. Tavanın yüksekliği 5 metre, pembe boyalı, kalın çıtalarla şekillendirilmiştir ve çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

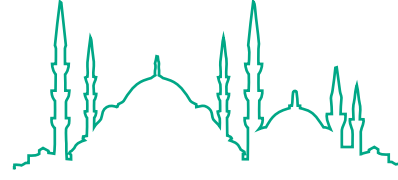
Pencereler kemerli 1.25x3.00'er metre ölçülü; üç yönde ikişerden 6 tane sekizer camlı ve demir çerçeveli, mermer zeminli ve dıştan parmaklıklıdır.

Maksûrelerin önleri şekilli demir parmaklıklı ve 1.50x5.75'şer metre genişliktedir. Gerilerinde onar camlı 1.15x1.80'er metre ebadlı birer dikdörtgen pencere vardır. Mahfel alttan 6 ahşap direk destekli, 4.80x10.00 metre sâhalı, merdiveni doğu son cemaat yerinde ve 13 basamaklı olup, ikisi arasındaki sâha 1.50x1.80 metredir. Merdivenin altında tekneli bir abdest musluğu vardır. Cümle kapısının üst kısımları dörder küçük ve birer büyük camlı, 1.50x2.25 metre ölçüde ve çift kanatlıdır.

Son cemaat sâhası 3.00x3.00 metre ölçüde ve batısı camekânla bölünmüş bir oda durumundadır. Üst pencereler 20'şer camlı 0.92x1.70'er metre ebadlı olup, kible yönde 4 tanedir.

Minaresi taştan, kapısı mahfelin batı cephesinde, kaidesi dörtgen, mahrutu kısa, peteği güdük, külâhı kapak biçiminde ve basamak sayısı 27'dir.

Caminin ahşap kısımları bütün yağlıboyalı olup her tarafı gayet temiz tutulmaktadır. Müezzîn Hafız Şevki Işıkoğlu'na bu sebeple 1927 yılında gönderilmiş

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜPLÜCE CAMİİ

olan takdirnâme, cümle kapısının iç yönünde asılıdır. Işık kaynakları olarak tavanın merkezinde şişeli ve orta boy bir, mihrap önünde abajurlu bir küçük lamba ile köşelerde iki pembe kavanoz ve iki ters kâse biçimi abajurlu lamba, maksûreler önünde de yine bunlardan iki tane, mihrabın yanlarında iki duvar lambası ve şamdanlar üzerinde de iki büyük ampul bulunmaktadır.

Ayakkabı çıkarma yeri taş zeminli olup, cümle kapısı önündeki muşambalı sâhalardan birincisi 2.40x1.30, ikincisi ise 1.20x1.30 metre genişliktedir. Dış kapı kalın demir yapılı, 1.50x2.50 metre ölçüde, önündeki sayalıklı beton zeminli, ahşap çatısı ehram biçiminde, üç yönü 144 küçük kare camlı, karşılıklı çift kapılı ve sâhası 2.50x3.00 metredir.

Çok geniş avlusunun sokak üzerine de imam ve müezzin için son yıllarda halkın bağışlarıyla birer mükemmel meşrutâ ev inşa olunmuş, böylelikle caminin mühim bir noksanı tamamlanmıştır. Caminin doğu avlusunda meydan çeşmesi durumunda bir şadırvanı ve ilerisinde bir de helâsı bulunmaktadır. Doğru kible yönde de birer tabutluk ve gasilhâne mevcuttur.

Cami 300-350 cemaat alabilir sâhalıdır.

Üsküdar'da, Ahmediye ve Tavâşi Hasan Ağa camileri arasındaki alan üzerindedir. Yaptıran Akağalardan Dârüssaâde İsmail Ağa ve caminin yapılış tarihi de El'ârif Yekfihil İşâre 1045 (1636) olarak Hadîka'nın 2. cildinin 214. sayfasında kayıtlı ise de, son cemaat kapısının kemeri üzerindeki kitâbede:

*Beş vakitte cemaatla salât oldukça edâ
İde gufrân bânii evvel ve sâniye Hudâ*

*Esasen binonsekizde yaptın İsmail Ağa
Ba'dehû eyledi ihyâ caminin (Şevket Paşa) 1320 (1903)*

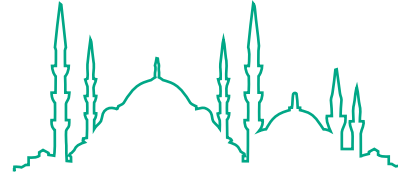
ibâresi görüldüğüne göre, yapılış yılının 1018 (1610) ve 1045 tarihinin de bâninin ölüm yılına ait olması ihtimali düşünülebilir. Merhumun mezarı Malatya'da imiş.

Caminin karşı tarafındaki çiftahamam ile doğu duvarındaki akar çeşme ve Aya-sofya Camii yakınındaki tekke ile Bâbühüsâyun kurbundaki imâret, hep bu zâtın hayırlarındandır. Caminin sâhası 7.90x7.50 metre, taş duvarlarının kalınlığı 84 santim ve tavan yüksekliği 5.75 metredir.

Mihrap küçük kavis kemerli, yarı üstuvâni gömmedir. Alınlığındaki celî sülüs kabartma "Besmele-i Şerife" ise meşhur hattatlarımızdan merhum Mustafa Rakım Efendi'nin olup, tarihi 1270 (1824)'tür. Bunun, caminin bir onarımında konulduğu tahmin olunabilir. Minber som mermerden, 7 basamaklı 0.85x2.40 metre ebadlı, kapısının üst kenarı üçgen biçiminde, çardak ayakları beton yapılı, külâh kaidesi sekizer köşeli, alemi ise hilâl şeklinde ve madenidir. Kürsü kible doğu yönde, beş yüzlü, çevresi ince tornalanmış parmaklıklılı ve 160 santim ölçülü olup, yüksekliği de aynıdır. Maksûreler trabzanlı 2.00x3.00'er metre genişlikte ve ikisi arasındaki sâha 2.40x1.70 metredir.

Pencereler kesmetaş zeminli, kalın demir kafesli ve dörder camlı olup, ölçüleri 0.85x1.40'ar metredir. Kible ve doğu yönlerde ikişerden 4 tane olup, batıdaki 1 tane ikinci pencere camlı bir kapı ile değiştirilmiş olup, gerisi tonos kemer tavanlı küçük bir oda şekline getirilmiştir. Nihayet kuzeyde, maksûrelerin arkasında da aynı pencerelerden birer tane olmak üzere, hepsi 7 taneden ibarettir.

Tavan ahşap, geniş çitaları beyaz renkli, zemini filizî yeşil yağlıboyalı ve göbeği sekiz köşe yıldız şekillidir. Köşelerde birer küçük topkandil ile mihrap kemeri üzerinde bir floresan lamba mevcuttur. Cümle kapısı çift kanat üçer tablalı ve sanatlıdır. Dış yönü çuha perdelidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MALATYALI İSMAİL AĞA CAMİİ

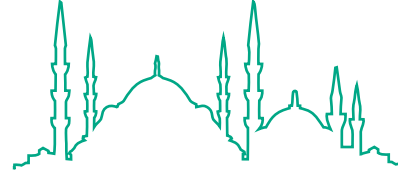
Son cemaat yerinin doğu cephesi 4.70 metre, batısı 3.50 metre ve kuzey yönü 7.80 metre ebadında olup çarpık sâhalıdır. Kapısı doğu yönde 1.50x2.70 metre ölçüde, kahverengi yağlıboyalı, tablalı ve eskimiştir. Ayakkabı çıkarma yerinin zeminini dörtgen tuğlalı ve 1.20x1.50 metre sâhalıdır.

Dış mahfele, son cemaat batısından 14 ahşap basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Doğu ve batı cihetleri aynı alttaki son cemaat sâhası ölçüsünde olup, kuzey merdiven üstü ise bir o kadar noksan ölçülüdür. İç mahfelin önü trabzanlı, ortası içerlek ve 2.50x7.50 metre sâhalıdır. Doğu cephesinde 0.90x1.50 metre ölçülü ve dört camlı 1 pencere, kuzey yönde kafesle kapatılmış iki pencere yeri, batıda ise minare kapısı bulunmaktadır. Dış mahfelin kible-batı köşesinde imam ve müezzin meşrutâlarına geçilmek için bir kapı bırakılmıştır. Kuzey cephede dörder camlı 3 ve doğuda da 1 taneyle birlikte, hepsi 4 dikdörtgen pencere vardır. Minare taş yapılı ve 39 basamaklı olup, külâhı onarılmak üzere kaldırılmıştır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Anadolu banliyö tren hattının Süreyyapaşa İstasyonu ilerisinde, Haydarpaşa'ya 14.3 kilometre mesafedeki Maltepe İstasyonu ile çarşı meydanı yakınında, deniz kıyısında, Orhantepe'nin kuzeyinde, meşhur Alemdağı'nın batısında ve gençler top sâhasının yakınındadır. 460 metre karelik arsası köy sâkinlerinden Hacı Ahmet Ata Köseoğlu tarafından satın alınarak, mevcut bir kilise harabesi üzerine 1963 yılının Temmuzunda bir cuma günü temeli atılarak inşasına başlanmıştır. Hafriyat sırasında kilise temellerinin altında ahşap bir mescid kalıntısı ve İslam mezarlıkları bulunmuş, kazı esnâsında çıkan kavuklu mezar taşları ve iriyarı insan kemikleri, burada daha önce bir mescid bulunduğu sonucunu vermiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MALTEPE FEYZULLAH EFENDİ CAMİİ

Caminin adı kendisine izâfe edilen Feyzullah Efendi, Maltepe'yi kuranlardandır. Halen çarşı meydanında bulunan zarif çeşmesinin yapılış tarihi, bizim “İstanbul Çeşmeleri” adlı eserimizin 2. cildinin 312. sayfasında da kayıtlı olduğu üzere 1141 (1729)'dur. Bu zât, Damadzâde Feyzullah Efendi'dir ve babası da Ebulhayr Ahmed Efendi nâmıyla şöhrat bulmuştur. Kendisi Galata ve Bursa Mollası, Mekke-i Mükerrreme ve İstanbul payelerini kazanmış, 1152 (1739) tarihinde Anadolu Kazaskeri olduktan sonra, Rumeli payesini ve iki defa Rumeli sadrını, 1168 (1754) yılında meşihat makamını ihraz etmiş ve o sene ayrılmış, 1171 (1757) tarihinde ikinci defa şeyhülislam olmuş ve yine aynı yılda infisal edip 1175 (1751) tarihinde Haliç Sütlücesinde vefat etmiş, orada yaptırmış bulunduğu zaviyesine gömülmüştür. Riyâzîye ilmîne vakıf, musikiye aşına ve beste yapacak kudrette imiş. Dedesi Bursa kadısı iken babası Bursa mollası iken kendisi doğmuştur.

Maltepe'de 1375 (1957) yılında Feyzullah Efendi adına inşa edilmiş olan ilk büyük camiye sonradan “Cumhuriyet Camii” nâmı verilmiştir. Bu ikinci camiyi yaptıranlardan, başta Hacı Ahmet Ata Köseoğlu olmak üzere operatör doktor Hacı Abdülkadir Bey 50 bin lira teberru etmiş ve teşebbüse geçilmiştir. Bidâyetten 5 bin lira vermiş olan Doktor Ali Rıza Gülsever gibi Hacı Abdülkadir Bey de ancak bu miktar verebileceğini söylemişse de, Ahmet Ata Bey'in bunu onbine çıkarmasını ricâsı üzerine “Allah emrederse veririm, etmezse veremem” demekle beraber, temel atma töreninden bir hafta önce rüyasında Hazreti Peygamber'in kendisine cami için ellibin lira vermesi hakkındaki emrini derhal yerine getirmiştir.

Diğer taraftan Maltepe köyü halkından 3.000 lira kadar bir para toplanabilmiş, 12.000 lira kadar da İstanbul'daki hayırsever tanıdıklardan temin olunmuştur.

Diğer bağışlarla birlikte cem'an 70.000 liranın üzerini, keşif bedeli 273.000 lirayı doldurduktan sonra bütün tezyinât ve teberrularıyla beraber Hacı Ahmet Ata Köseoğlu 300.000 liraya iblâğ ederek caminin ikmali sağlanmış bulunmaktadır.

Cami 15.00x10.00 metre sâhalı olup, tek sağır kubbesinin yüksekliği 13 metredir. Fevkani binasının karataş temellerinin üst tarafı tuğladan ve altmış santim kalınlıktadır. Alt katta ikişer oda, birer sofa, mutfak, banyo ve helâli birer imam ve müezzin meşrutâsı bulunmaktadır.

Son cemaat revaklarına, iki yönlü merdivenlerle çıkılmaktadır. Üstünü kapayan üç sağır kubbecik dört üstuvâni beton kolonlu ve ikisi yanlarda beş klâsik kemerlidir. Sâhasının altında 15 musluklu, derin kanallı bir temizlik yeri vardır. Gerisindeki kanepeler, cemaatin soyunması ve dinlenmesi için konulmuştur. Muslukların orta gerisinde geniş bir su deposu mevcuttur.

Caminin kubbesi reks tabir edilen ve beheri 20 santim kalınlıkta, 20x20 santim genişlikte ve herbiri dörderbuçuk kilo ağırlıktaki 3.700 tane akustik tuğladan yapılmıştır. Bu tuğlalar, Avrupa'da tahsilini bitirmiş bir mütehasıs zâtın icadıdır ki; Türkiye'de birinci defa Menemen'de, ikincisi Mustafakemalpaşa kazasında, üçüncüsü Adana'da ve nihayet dördüncü olarak da Maltepe Köyü Camii'nde kullanılmıştır. Yerden cami zemini seviyesine kadar karataştan, üstü revakların kemer ayakları hizasına kadar betondan dörtgen şekilli, mahrutu kırmalı, gövdesi ve peteği 16 yüzlü, çanaklık ve şerefe çevresi uygun yapılı kesik betondan, külâh kurşunlu, alemleri bakırdan ve kubbenin alemleri gibi altın yaldızlı, 2.10 metre boyundaki minarenin -alem hariç- yüksekliği 33 metre olup, 64 basamaklıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve dışa dikdörtgen çıkmalı olup, cephesi Kütahya çinisiyle kaplanmıştır. Çevresindeki "Âyete'l-Kürsî" ve alınlığındaki "Âyet-i Kerîme", Hattat Halim Bey'in eseridir. Minber ve kürsü henüz daha yeni ısmarlanmıştır. Kapısı cevizden, öbür kısımları gürgenden ve sanatlı şekilde olup, sekiz bin liraya yaptırılmaktadır. Mahfel 3.00x8.00 metre sâhalıdır ve merdiveni sol kuzey köşededir.

Pencereler üstte, kasnak altında her cephede birerden 4 ve altında da üç yönde üçerden 9 olmak üzere cem'an 13 tane ve 1.00x2.10'ar metre ölçülüdür. Dış yüzeydekiler beton çerçevesi, yuvarlak camlı, iç yöndekiler ise alçı çerçevesi müzeyyen ve renkli, klâsik kemerlidir. Alt pencereler de dikdörtgen biçimli olup, diğerleriyle aynı ebaddadır. Bunlar kible ve kuzeyde ikişerden 4 ve yanlarda da üçerden 6 tane olarak, cem'an 10 pencereden ibarettir.

Cami 600-650 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

MECİDİYE MAHALLESİ CAMİİ

Kadıköy civarında Acıbadem mevkiinde, Çamlıca asfaltı solundaki Faik Paşa Camii'nden tahminen 250 metre kadar ileride, sola ayrılan adi kaldırımlı yolun sağ yönünde, ahşap ve fevkanidir. Yaptıranı Belediye Müfettişlerinden Hacı Faik Bey ve yapılış tarihi 1308 (1892)'dir.

Güney cephesindeki dış kapı ile önündeki hendek arasında 35 metre eninde ve 7 metre boyunda beton bir geçit-köprü vardır. Doğu yönündeki borudan bir düzeye akan, içilebilir bir su mevcuttur. Kapı en üstünden iki ahşap direğe oturtulmuş olup, gölgelik durumunda mihrap çıkması bulunmaktadır.

Batı cephe dışında, yüksek meşeye dayatılmış adi bir merdiven görülür. Caminin birkaç yıl öncesine kadar duran ahşap minaresi harab olup yıkıldıktan sonra, son senelerde ezanlar artık bu ağacın üzerinden okunmaya başlanmıştır.

Dış kapıdan alt kata girilince, 1.5 metre eninde ve 5.5 metre derinlikte taşlık bir sâha ile buradan üst kat merdivenine kadar 4.50 metre boylu ve tahta döşemeli bir koridor mevcuttur. Kapının yakınında, sağ yönde odun-kömür deposu görülür. Üst kata, koridorun sonundaki kiblede kuzeye 7 basamakla ulaşılan bir sahanlıktan sonra dönen ilâve 6 basamakla çıkılmaktadır. Yukarıda, merdivenin sağındaki bir küçük ve solundaki bir büyük oda, imamın ikametine tahsis edilmiştir. Mahfel kısmında 7 basamaklı bir merdiven vardır.

Caminin sâhası, minare yerindeki odanın önünden mihrap duvarına kadar 7.50 metre ve büyük odadan 5.90 metre derinlikte olup 7.15 metre genişliktedir. Mahfel ise 2.65 metre yüksekliktedir ve sâhası 7.50x2.70 metredir.

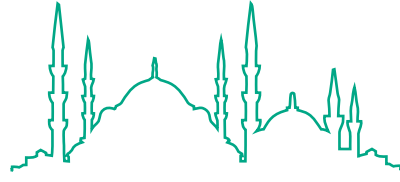
Doğuda 1, batı cephede 2 ve kuzey yönde de yine bir olmak üzere, cem'an 4 tane dörder camlı pencere vardır. Caminin doğu cihetinde 1, mihrabın sol yönünde 2 ve mihrap girintisinin iki yanında ikişer camlı birerden 2 tane ve batı cephesinde de yine dörder camlı 2 pencere daha mevcuttur.

Mihrap çıkması, cami sâhasından yanlarda 25'er santim ve yarım daire kısmında da bir metre daha derindir. Minber kürsü ve tavanlar ahşap, çatı adi kiremitlidir. Caminin elektriği vardır. Minare kapısı mahfelin sağ kuzey köşesindedir. Bu fakir mâbedin ahşaptan olsun yeni bir minarecik ilâvesiyle, harap durumda olan saçak, pencere ve odalarının imâr ve tamiri yerinde olur.

Beş vakitte ibadete açık bulunan cami, 100-120 cemaat alabilir genişliktedir.

MECİDİYE MAHALLESİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

MERYEMZÂDE CAMİİ

Boğaziçi'nde Beykoz On Çeşmeler yanındaki sol yokuşun ilerisinde, sağ taraftadır. Yaptıran Mehmet Efendi hac yolunda vefat etmiş olup, ölüm yılı ve caminin yapılış tarihi bilinmemektedir. Bugünkü binanın tahminen 70 senelik olduğu ifade olunmuştur. Bâni Meryemzâde'nin, Beykoz civarında Sultaniye mesiresinde de minaresiz bir mescidi varmış. Mesire yakınında görülen Gümüş Suyu, etrafındaki tepelerden inmekte imiş.

Cami 6.15x7.50 metre ebadlıdır. Yalnız batı cephesinin kiblesi dar, kuzey yönü ise daha geniştir. Duvarlar bir tuğla boyu kalınlıktadır. Maksûre sağ cihette ve 1.50x3.50 metre genişliktedir. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 1.60x3.20 metre ölçülü, minber ahşap ve sâde olup, kürsüsü yoktur. Mahfele sağdan 11 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Önü kafesli ve sâhası 2.80x7.50 metredir. Merdivenin 5 basamağından sonra sol yönde minare kapısı bulunmaktadır.

Minare taş ve tuğla karışık yapılı, şerefesi demir parmaklıklı, külâhı boğumlu ve kurşunlu, kapıdan üst tarafı ızgara şeklinde 20 demir ve yüksekliği 25 basamaklıdır.

Pencereler sürme çerçeve ve sekiz camlı, 1.10x2.20'şer metre ebadında; doğu ve kible yönlerde ikişerden 4 e kuzeyde de 1.20x2.60 metrelik 1 olmak üzere, cem'an 5 tanedir. Cümle kapısı kalın, ahşap, filizî renkte yağlıboyalı, 1.40x2.60 metre ölçülü ve dış yönündeki muşambalı sâha 1.50x1.20 metre genişliktedir. Sol yönünde ayak kabı rafları vardır. Beton sâha 1.00x1.50 metre olup, doğusundaki tahta kapılı ve bölmeli 2.90x2.70 metre genişlikteki yer ise, kadınlar için namaz odasıdır. Gerisinde sekiz camlı ve sürmeli

bir pencere mevcuttur. Batı yönde merdiven önü sahacığının gerisinde aynı biçimli, yine sekiz camlı bir pencere daha vardır.

Dış kapı 1.50x2.70 metre ebadlı ve kalın ahşaptır. Bütün ahşap kısımları yağlıboyalıdır. Tavanda sivri ampullü bir büyük asma lamba asılıdır. Çatı adi kiremitlidir.

Cami 100-120 cemaat alabilir.

Üsküdar vapur iskelesi ve meydanın güneyinde, Mimar Sinan eserlerinden, fevkanidir. Avrupalıların Gran Senyör, Muhteşem unvanıyla andıkları Kanunî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan adına yapıлып, eşi Rüstem Paşa'nın ilk sadâretinde 954 (1548) tarihinde ibadete açılmıştır.

Caminin üzeri bir merkezî kubbe ile doğu ve batı köşeleriyle kıblesinde birerden üç yarım kubbe, ikişer küçük yarım kubbe ve doğu-batı kible köşelerinde de birer ufak sağır kubbeden müteşekkildir. Büyük kubbenin iç çevresi demir parmaklıklı gezi sâhalıdır.

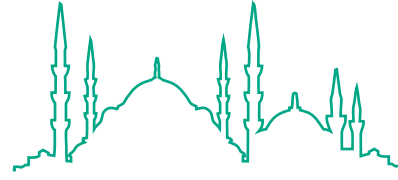
Orta yerde 10.40'ar metre çevreli kesmetaş iki kubbe ayağı vardır. Giriş kapılarından biri kuzey yönde büyük ve öbürü de batıda, küçük abanoz yapılı olmak üzere iki tanedir. Orta kapı 2.00x3.80 ve batı kapısı 1.50x3.20 metre ebadlıdır. Birincisi 10 santim kalınlıkta, sedef kakma, kabartma klâsik şekilli, dış ve içten klâsik kemerli, istalâktitli ve ihtişamlıdır. İkinci kapı ise kemik kakma ve klâsik geometrik kabartma şekillidir. Dış kemerde “Üdhulûha Biselâm” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

Cami tek şerefeli çift minareli olup, çevresindeki imaret, mektep, medrese, türbeler ve revaklı son cemaat yeriyle bir de şadırvanı bu manzûmeyi bir kat daha ulvîleştirmektedir. Cümle kapısının üzerindeki Arabî ibâreli kitâbenin nihayetinde caminin Zilhicce ayında tamamlandığı kaydolunduğuna göre, bazı tarihçiler Milâdî 1547 yılını göstermişlerse de, doğrusu 1546 olacaktır.

Bilindiği üzere Mihrimah Sultan'ın biri Edirnekapı'da ve öbürü de yenilemek suretiyle Merdivenköy'de birer camisi daha bulunmaktadır. Bu hayırsever hâtinin ölümü, İskele Camii'nin imâlinden on yıl sonradır ve babasının türbesinde yatmaktadır. Allah rahmet eyleye. Eşi Rüstem Paşa kendisinden dört yıl sonra 968 (1561)'de ölmüş ve Şehzâde Camii kabristanındaki türbesine defnedilmiştir. Rüstem Paşa'nın başka karısından doğan Osman Bey ise Sultan III. Murad devrinin başlarında ölmüş ve bu caminin sağ minaresinin önüne gömülmüştür.

“Cinan ola makamı Osman” ibâresi 984 (1576) ölümüne tarih tutturulmuştur. Önünde ise, Beşiktaş'taki camiyi yaptıran meşhur Kaptan Sinan Paşa yatmaktadır. “Daldı rahmet denizine kapudan” 961 (1553) ise, merhûmun vefatına tarihtir.

Cami 20.00x25.00 metre sâhalı olup, kesmetaş duvarlarının kalınlığı 140 santimdir. Mihrap 2.90x6.00 metre ölçüde, som mermerden, klâsik istalâktitlidir. Alınlığında, yeşil zemin üzerine kabartma celî sülüs hatla “Fenâdethül Melâiketü” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

MİHRİMAH SULTAN (İSKELE) CAMİİ

Minber 0.84x3.80 metre ebadlı, 14 basamaklı, kenarlarının merkezi yıldız ve çevresi geometrik geçme daireler biçiminde, oymalı üçgen kısmı daha ince birer dantelâ şeklinde, mermer işçiliğinin -benzerleri yalnız bizde görülebilen- enfes örneklerdendir. Kapısının taç kısmı oyma ve kabartma arabesk tezyinatlıdır.

Kürsüler dörtgen biçimde, yüzleri 90'ar santim genişlikte, yükseklikleri 1.60 metre, kabartma, oyma ve kakma şekilli, dayama merdivenli olup; biri batı yön ortasında, öbürü ise sol fil ayağının önündedir.

Alt pencereler 1.40x2.70'er metre ölçüde, kalın demir parmaklıklı, içten klâsik geometrik geçme şekilli ahşap kapaklı, söveleri mermerden, 16-26 santim kalınlık ve genişliktedir. Dikdörtgen ve onar camlı doğu cephede 3, kiblede 4, batı yönde 2 ve kuzey cihette de 8 olmak üzere, cem'an 17 tanedir.

Müezzinler mahfel ve maksûreleri orta kapı üzerinde ve 2.90x3.75 metre sâhâlı, maksûre kapının giriş solunda ve yine aynı ölçüde olup, alttan 98 santim çevreli 6 somaki kolon, mahfeli taşımaktadır. Maksûre gerisindeki kenar içerisinde, cephesi 21 camlı bir camekânla önü kapatılmış olan imam istirahat ve çalışma odası bulunmaktadır.

Mahfele, cümle kapısı bitişiğindeki köşeden 15 taş basamakla çıkılır. Bu kısımdaki cemaat mahfeli 3.50x4.00 metre genişliktedir. Müezzinler kısmının sağ cihetinde kemer ve önü 1.35x2.10 metre genişlik ve 3.35 metre kemer ve 6.60 metre sâhâlı cemaat mahfelidir. Onun solunda 1.45x10.60 metre ebadında, kuzeydoğu kemeri önünde ahşap 16 dönen basamaklı ayrı bir merdivenle çıkılan kadınlara mahsus üçüncü mahfel, üç direk ile desteklenmiştir. Sağdakinin önü trabzanlı, müezzin mahfelinin yanları ve önü kabartma şekillerle süslü mermer korkuluklu, kadınlarınkinin ön ve yanları ise trabzanlıdır. Müezzinler kısmının arka ve yan tarafları demir parmaklıklı olup, gerisindeki merdiven sofasından son cemaat yerine, kapı durumundaki pencere yerinden "*tekbir duyurma cumbası*"na çıkılmaktadır.

Kubbenin pencereleri renkli camlarla şekillendirilmiş olup, içiyle dışından çift çerçevesi ve kemerli alçıdan 16 tanedir. Yarım kubbelerin kasnak altında; kible, doğu ve batıda dörderden 12 tane aynı şekilli ve renkli camlı pencere ile altlarındaki küçük yarım kubbecikler üzerinde üçerden 12 alçı pencere vardır. Ayrı biçimde caminin doğu-batı ön yarısında altalta klâsik kemerli ve biri normal, ötekisi ise çok ince motif ve çiçekli ikişerden 4 büyük ve mihrabın üst kısmında da daha zarif 1 tane olmak üzere, hepsi 5 pencere bulunmaktadır.

Kuzeyde, orta kapının üst tarafındaki mahfelin yukarısında alt sırada 4 tane ve ortada da 1 tane aynı biçimde olmak üzere 5 adet kemerli orta boy pencere vardır.

Üstteki tek pencerenin iki yanında daire biçimli birer ve kible yönün de her iki başında birerden yuvarlak ve renkli şekilli cem'an 4 pencere ile mihrap cephesinde 2, caminin doğu cihetinde 3 ve batısında da yine 2 olmak üzere hepsi 11 yuvarlak pencere mevcuttur.

Bütün ve yarım kubbelerin içleri, pencere ve yarım pencereler durumundaki klâsik kemerli pencerelerin çevreleri, kıblenin iki başındaki sağır kubbecikler ve kemerlerin altları ince nakışlıdır.

Işıklandırma için merkezî kubbeden inen kâr-ı kadim bir büyük, mahfellerden iki küçük, mihrabın yanlarından ve önünden 5 orta boy ile caminin çevresinden altı küçük topkandil inmekte ve şamdanlar üzerinde de iki karpuz lamba bulunmaktadır.

Orta kapının iki tarafı dışındaki son cemaat sedleri 6.40x13.00'er metre sâhalı, yükseklikleri 52'şer santim, mermer zeminli, ikişer sağır kubbeli ve 180'er santim çevreli üçer üstuvâni kolonlu, iki tanesi doğu ve batı yönlerde, beşi ise kuzey kenarda cem'an yedişer klâsik kemerlidir. Cümle kapısı önündeki sâha 6.40x5.30 metre ölçülüdür. Her iki sedde de birer mihrap ve baş yanlarında minarelerin kapıları vardır. Kemerler damarlı pembe somaki ve parçalı beyaz mermerdendir. Üzerlerinde "Kelime-i Tevhid" yazılıdır. Kapının önü dörtgen tonos kubbelidir. Kapı önündeki sâhanın giriş sol tarafındaki kolonun tunç bileziğinde, mühür gibi kazıma şu iki mısra görülmektedir:

"Lâtekün Lilâyi Mecruhülfüâd İnnemerriaku Alâllâhil Kerim"

Rebüul'evvel fi Düşembih

Osman Hilmi sene 1030 (1621)

Tavan ve saçaklar öne meyilli, çitalarla küçük karelere bölünmüş, çatılı ve kurşun kaplamadır. Revaklar üç yönlüdür. Yan kısımlardakiler 8.80x5.00'er metre, kuzeydeki 4.70x13.00'er metre sâhalı, zeminleri yan cephelerde küfeki, kuzey yönünde ise adi kaldırım taşıyla döşelidir. Kuzey cephe 7 üstuvâni kolonlu ve iki geniş ayaklıdır. Doğru ve batı yönler ikişer kolonlu ve ikişer geniş ayaklı olup bütün bu kolon ve ayaklar arasında klâsik; yanlarda üçerden 6, kuzeyde 1 kemer ve bunların içerilerinde sağ ve sol kible yönde birer, kuzeyde onbir, doğu yönde bir ve batı cihette de üç olmak üzere, cem'an 24 bölümlü kalın parmaklıklı demir kafesler bulunmaktadır. Kafeslerin ikisi kuzey, öbür ikisi ise yan cephelerin kapılarıdır. Kuzey cephenin boyu 41.30 ve yanları 8.85'er metredir. Batı yan kapı sahanlığı sâhası 4.30x7.00 metre olup, iki kolon ve çift kemerlidir. Dış kemer üzerinde "Üdhulûha Biselâm..." Âyet-i Kerîmesi yazılıdır.

Şadırvan 21 cepheli olup, musluklarından çoğu koparılmıştır. Ayna taşları kabartma süslü, su seviyesinden yukarı klâsik oyma kafesli, merkezindeki mermer çanağın ortasının kenarları kıvrımlı ve her yönü birer küçük lülelidir. Çevresi birer

oturma mermerli, gider yollu, üstü demir çubuklarla kubbe şekilli, tavanı çıtalı ve küçük kare şekillidir. Ölçüsü yerden su seviyesine kadar 1.30 metre, etrafı 14.50 metre, kafesler ise üst kenarlarındaki kabartma süslerle beraber 70 santimdir. Her cephede birer demir elbise askısı vardır. Çatısı kurşunludur ve tavanı son cemaat yeri saçaklarıyla birleştirilmiştir. Çatıyı tutan 5 mermer kolon 145'er santim çevrelidir. Hünkâr mahfeli üstuvâni ve sekiz tane renkli sütun üzerindedir.

Doğu yönde bulunan iskele meydanından 12 taş basamakla kemerli küçük kapıdan şadırvan sâhasına girilmektedir. Batı cihetteki kapının muazzam meydan çeşmesinin karşısında bulunan merdivenlerinden 16 basamakla sahanlığa, 4 basamakla ikinci sahanlığa ve 3 basamakla üçüncüye, nihayet 7 basamakla da -yani cem'an 30 basamakla- caddeye inilir.

Şadırvan avlusunun meydana bakan kuzey ve batı yönlerinin çevre duvarları küfeki taşından geniş ve yüksek, ortadan meydan cihetine çıkmalıdır. Altındaki büyük hazneli akar çeşmenin üç beyitten ibâret kitâbesi şu mısralarla bitmekte ve ebced hesabıyla tarihini ifade eylemektedir:

“Çeşme-i âbihayat icrasın” 1092 (1681)

Son cemaat revaklarının doğu cihetindeki iki mâmur türbe ve ilerisinde halen İstanbul Sağlık Merkezi olarak kullanılan muazzam medrese binası ile daha ileride meydan seviyesinde de umumi helâlar bulunmaktadır.

Minareler kesmetaş yapılı, gövde ve petekleri 24'er yüzlü, çanaklıkları istalâktitli, çevreleri geometrik klâsik kafesli ve külâhları kurşunludur. Her ikisi de 100'er basamaklıdır.

Kadın ve erkekler için batı yöndeki avluda 1964'te yapılan yeraltı helâları çok temiz tutulmaktadır. Bunlardan birincisi 2 helâlî, öbürü ise 4 helâlî ve 6 idrarlıklıdır.

Kadıköy'de Göztepe-Suadiye arasında, Erenköy civarındaki Yeni Sahra Kabristanı'nın alt tarafında, Merdivenköy'dedir. İlk yaptıranı bilinmemektedir. İfade edildiğine göre, köyün kuruluşu İstanbul'un fethinden hemen sonra olduğuna göre; Hicrî 9. yüzyılın ikinci yarısının ortalarına doğru olsa gerektir. Yenileyeni ise, Kanunî'nin kızı Mihrimah Sultan imiş.

Cami 10.50x7.50 metre sâhalı ve taş yapılu duvarlarının kalınlığı 85 santimdir. Cemaate yetmez duruma geldiğinden ötürü, 1961 yılında kuzey cihetine 6.60x5.40 metrelik yeni bir sâha eklenmiştir. Briket çevre duvarlı avlusu, caminin 5-6 misli genişliktedir. Dış kapı 1.40x2.50 metre ölçülü ve sanatlıdır. Doğusundaki eski cümle kapısı da tablalı, sanatlı ve 1.20x1.85 metre ölçülüdür.

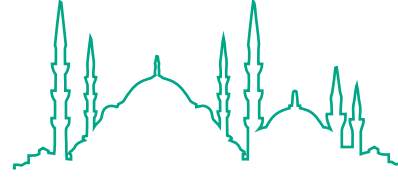
Sayalıklar dış kapı önünde, mermer zeminli ve 1.25x1.90 metre genişlikte, kible ve batısı duvarlı, kontrplak tavanlı, doğu yönü çift camlı küçük bir pencereledir. Ayakkabılık 1.50x2.30 metre ve cümle kapısı önündeki sâha da 1.50x1.50 metre genişliktedir. Son cemaat yeri doğu yönde olup, 4.00x3.60 metre sâhalıdır.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve sade, ebadı 0.95x2.10 metre, minber 10 basamaklı ve 0.80x2.80 metre ölçüde, kürsü dörttebir daire şekilli, üç ayaklı, duvara tesbitli ve oyma parmaklıklıdır. Tavan ahşap ve çok eskidir. Çatı adi kiremitle örtülüdür.

Pencereler 0.85x1.55 metre ebadında, dörder camlı, demir parmaklıklılı, dikdörtgen şekilli, doğu yönde 1 ve kiblede 2 olmak kaydıyla, cem'an 3 tanedir. İlâve kısmın batısında 1, doğu yönünde ve kuzeyinde de 2'şerden 4 tane bulunmak üzere, hepsi 5 tanedir.

Maksûre önü parmaklıklılı ve sâhası 2.75x7.50 metredir. Üzerindeki mahfele, doğu kiblede dayama 8 basamaklı adi merdivenle çıkılmaktadır. İki kısımdır: Öndeki eski mahfelin sâhası 3.30x7.50, ilâve kısım geride ve 5.60x5.40 metre ölçülüdür. Kapısı kuzeydoğu yönde, 1.00x1.90 metre ebadlı ve üst kısmı 6 camlıdır. Alttan 9 ahşap direk desteklidir. Arka mahfele, ön mahfelin kapısının solundaki 11 basamaklı merdivenle çıkılır. İçtekinin önü trabzanlı ve ortası çıkmalıdır.

Pencereler caminin doğusunda ve ilave kısmın kuzeyinde, altta ve güney cephenin üstünde dörder camlı; ikişerden 6 ve batı cephenin üstünde de 4 tane şeklinde, cem'an 10 tanedir. Kible yön altta ise 1.00x1.50'şer metre ebadlı ve altışar camlı 2 pencere daha vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

MİHRİMAH SULTAN CAMİİ

Minare kapısı iç mahfelin batısında, yapısı horasan harçlı taş ve tuğla karışık, kidesinin 1.5 metrelik kısmı dörtgen, mahrutu sâde, gövdesi sıvalı, şerefe çevresi demir parmaklıklı, üst kapı yeri kemerli ve alçak, kesmetaş basamakları ise 21 tanedir.

Caminin batı bitişiğinde, 4.75x4.50 metre genişlikte bir okul odası vardır. Kapısı 0.76x1.90 metre ölçüde, üst kısmı 6 dörtgen camlı, ahşap döşeme ve tavanlı, pencereleri 1.20x1.15'şer metre ebadlı ve ikişer camlı, batı yönde biri caminin içine açılır 2 ve biri de kuzeyde olmak üzere, hepsi 3 tanedir. Bu okul odası da, ek kısım gibi yeni yapılmıştır.

Işıklandırılması için tavanda billûr zincirli ve 6 şişeli bir avize, camiye çevreleyen dörtgen demir çember üzerinde kâr-ı kadim 22 kandil ile köşelerle iki ortada 6 büyük çanaklı ve içleri ampullü 28 ki, cem'an 50 kandil ve mahfelin altıyla sâhasında da 2'şer sâde ampul asılıdır.

Avlu kuzey cihette çatısı yeni kiremitli, sağda kapıları ayrı bir tabutluk ile solda iki helâ bulunmaktadır. Beton avlu sâhasının kiblesinde ayaklı bir musalla taşı ve batı kiblesinde beton ikinci bir musalla vardır. Sol yönde çok kalın ve boylu bir çınar mevcuttur. Caminin batı duvarı önünde bir dere yatağı ve üzerinde köprü görülür. Çınarın doğu yanından dört basamakla, çatısı yeni kiremitli, beton zeminli, iki yönlü derin gider yollu ve bir boru üzerinde altı musluklu temizlik yerine inilir. Kuzey yönde köyün genel kahve evi vardır.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

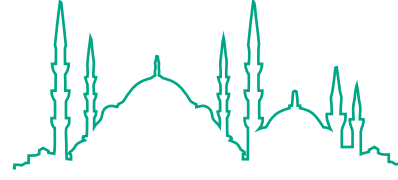
Haydarpaşa tren hattının Pendik istasyonu civarında, kesmetaş yapılı ve minarelidir. Hayırsever Muhlis Bey tarafından inşasına başlatılmış, lâkin duvarlarının ikmaline bir karış kala parası tükenince civar halkının gayretleriyle tamamlanarak, 1336 (1917) yılında ibadete açılmıştır.

Bilhassa Dolayba (Dolayoba) köyünden Tevfik, Vâhid, Ahmed ve Hacı Mıstık ağalar gerekli keresteyi getirip bağışlamak suretiyle geniş yardımda bulunmuşlardır. Ayrıca Zehra Hanım ismindeki hayırsever bir hâtun da caminin çevresindeki 5 dönümlük arsasını teberra' ederek, pek yerinde bir hayır işlemiştir. Allah cümlesinden râzı olsun. Cami 9.00x8.80 metre sâhalı, duvarlarının kalınlığı 115 santim ve dış yüzü yontma pembe taştandır. Zemini evvelâ alttan seksen santim boşluk üzerine ahşap döşemeli iken, sonradan göçme ihtimali düşünülerek doldurulup üstü betonlanmış, fakat rutubeti önlemek için tabanına da tahta döşenmiştir. Minaresi 47 basamaklıdır.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme ve 2.20x4.00 metre ölçüde, iki yanı 36'şar santim eninde beyaz olup, iç kısmıysa mavi ve yeşil yağlıboya ile süslenmiştir. Minber 7 basamaklı ve 0.86x2.60 metre ebadlı, kapısının yanları ve çardağın dört ahşap direği 37'şer santim çevreli ve sekizer köşelidir. Yanları oyma şekilli tahta parmaklıklı, külâhı damarlı esmer ve beyaz boyalı, kenarları ise kahverenkli. Cami hoparlör tesisatlıdır. Kürsü dörtgen şekilli, 180 santim çevreli, birbuçuk metre yükseklikte ve merdiveni dayamadır. Minberin sağında ise 2.15x2.15 metre ölçülü, kapısı yedi tablalı, minberinkine benzer çardaklı, külâhı hilâlli; "Sakal-ı Şerif" ve öbür değerli eşyayı muhafazaya mahsus, cilâlı gürgenden yapılmış sanatlı bir dolap bulunmaktadır.

Pencereler hafif kavis kemerli, onikisi sabit çeşit boyda 24'er camlı 1.30x3.00'er metre ölçülü; doğu, kible ve batı yönlerde ikişerden 6 tane olup, kuzey yöndekiler dikdörtgen ve 1.00x1.85'er metre ebadlı, dörder tanesi ise sabit büyük ve küçük boyda onikişer camlı 2 tanedir. Zeminleri dıştan içeriye 16'şar santim meyillidir. Duvarlarının 115'er santimlik etekleri ile pencere zeminleri mavi renkte, eteklerin üst kenarları ise beyaz kuşaklıdır.

Maksûreler 1.50x3.50 metre genişlikte, tahta parmaklıklı ve 20 santim yüksekliktedir. Mahfele, son cemaat yerinin kuzeybatı ve kuzeydoğu köşelerinden 15'er dönen basamaklı ahşap merdivenlerle çıkılmaktadır. Dış mahfel 5.30x7.50, içteki ise 1.65x9.10 metre sâhalıdır. Bunun ortası kavis çıkmalı, önü tahta parmaklıdır. Ön mahfel ikisi ince ve ikisi 50'şer santim çevreli dört ahşap direk üzerindedir. Caminin iki giriş dış kapısı vardır: Biri kuzeydeki, öbürüyse batıdaki yan kapıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

MUHLİS BEY CAMİİ

Her ikisinin de ölçüleri 1.60x2.80'er metre, biçimleri aynı, kanatlar üçer tablalı ve sanatlıdır. Yedişer santim kalınlıkta gürgenden, cümle kapısı kazıma ve kabartma şekilli, koyu kahverengi cilâlı olup, ölçüsü 1.50x2.50 metredir.

Tavanlar ahşap, çatı yeni kiremitli ve çatının çevresi çinko olukludur. Dış mahfel alttan, son cemaat yerinden birer metre çevreli dördü kalın ve 37'şer santim çevreli diğer dördü de ince ahşap direklerle desteklidir. Son cemaat camekânı ve pencereleri hafif kemerli ve 24'er camlı iç pencerelerin tıpkısı doğuda 1 tane, kuzeyde 2 tane, kalın demir parmaklıklı üç pencerenin ve 19 camlı camekânın kuzey ciheti tahta kaplamalı olup, ölçüsü 3.40x2.60 metredir. Kuzeydeki kapı kapalıdır. Ayakkabılıklar beton zeminli, batıdaki 3.35x1.65, kuzey cihetteki ise 1.00x1.80 metre genişliktedir. Batı yöndeki hasırlı ve 3.00x2.25 metrelik sâhanın solunda muhafaza rafları mevcuttur.

Batı kapının dışından dört basamakla çıkılan 2.00x9.30 metrelik sâhalı zeminin kenarları kesmetaş ve ortası da kırmızı tuğladandır. Kapının kemeri üzerindeki beyaz mermer levhada "İnnehû Min Süleymane..." Âyet-i Kerîmesi ile keşideli "Besmele-i Şerife" bulunmaktadır. Kuzey kapının sahanlığı 3 basamaklı, 2.30x3.20 metre genişliktedir. Kapının kemeri üzerindeki "İnnesselâte Kânet..." Âyet-i Kerîmesi, kabartma celî sülüs hatla yazılıdır. Caminin dış çevresi kuzey cephede 8 metre, öbür cephelerde ise birer metre genişlikte beton zeminlidir.

Doğu cephenin karşısındaki orta yerde beton yapılı, çatısı yeni kiremitli binanın bir yüzünde tabutluk ve su ısıtma tertibatlı olmak üzere biri kadınlara, öbürüyse erkekler için iki gasilhâne, kible yüzünde bir bekçi odası, kuzey tarafta 7 musluklu ve oturma tahtalı, gider yollu temizlik yeri ve gerisinde de iki helâ ile dört idrarlık bulunmaktadır. Önünde ayrıca bahçeyi sulamak için 1962 yılında satın alınan, mevcut kuyudan su çekmeye mahsus motora ait kapalı bir yer yapılmıştır.

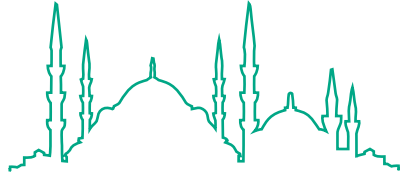
Minare kapısı dış mahfelin kible cihetinin sağ yönünde, 47 basamaklı, kaidesi dörtgen ve kısa mahrutlu, yapısı tuğladan, dışı sıvalı, şerefesi duvarlı, peteği uygun ve külâhı kurşunludur.

Çevresindeki geniş arazinin her tarafına yüz kûsur metrelik boru döşenerek sulama işi düzenlenmiş ve az bir zamanda birçok seçme ağaç yetiştirilmiştir. Çok gayretli ve çalışkan imamının, bu başarıda mühim payı olduğu görülmektedir.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

MUHLİS BEY CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

NAKKAŞ CAMİİ

Boğaziçi'nde, Kuzguncuk-Beylerbeyi Caddesi üzerindeki Baba Nakkaş Mezarlığı karşısında, deniz kıyısında, fevkanidir. Yaptıranı Şeyhülislam Uryânizâde Es'ad Efendi olup caminin yapılışı bilinmemekle beraber, bânisinin ölüm yılı 1306 (1889) olduğuna göre bu tarihten önce olması lâzım gelir. Vaktiyle burada mevcut ahşap mescit yıktırılarak onun yerine, temelleriyle deniz cephe duvarları çok kalın olarak taştan, üst tarafı ise Bağdadî ve tahta kaplama olarak yaptırılmıştır.

Cami 10.00x8.80 metre sâhalı ve duvarlarının üst kısmı 25 santimdir. Tavan, döşeme, kapı, pencere, mihrap, minber ve kürsü tamamen ahşap ve yağlıboya-lıdır. Avluya, caddenin kıblesinden kalın ve tablalı doğrama kapıdan girilerek 3 basamakla inilir. Beton sâhalı caminin batısına gelinerek yedi geniş taş basamakla cümle kapısı önündeki 1.80x1.20 metrelik sayalığa çıkılır. Batı ve kuzey yönleri 15'er camlı camekânla çevreli sayalık, kapısızdır. Cümle kapısı 1.60x2.40 metre ölçüde tablalı, sanatlı kalın, doğrama, tavan çıtalı ve yerden 4.70 metre yüksekliktedir.

Mihrap hafif kemerli, gömme ve 1.70x3.50 metre ebadında, içi sıva üzerine nakışlı ve çevresi yeşil yağlıboya çerçevesindedir. Minber 10 basamaklı ve 0.84x2.80 metre ölçüde, filizî zemin ve koyu yeşil çıtalı, çardak çevresi kafesli ve külâhı miğfer biçimlidir. Kürsü dörtgen, yüzleri 95'er santim kabartma zarif motifli, yüksekliği 160 santim ve merdiveni dayamadır.

Pencereler sekizer camlı sürme ve 1.20x2.50'şer metre ölçülü olup, yalnız batı yönde 3 taneden ibarettir. Altta müezzin meşrutâ evi ve üstü kuzeyde mahfel durumunda olan kısma 0.62x1.80 metre ebadlı kapıdan girilince ortası koridor olup, her iki yanındaki odaların ilerisinde 11 basamaklı mahfel merdiveni mevcuttur. Sofa 3.50x1.80, doğu oda 3.50x4.20 ve batı oda 3.50x2.15 metre ölçüdedir. Sol odanın kuzey cephesinde 0.82x1.45 metrelik dört camlı sürme ve sağdakinin aynı yönünde ve şeklinde 2'şer pencere ile solda bir hamamlık, sağda da bir dolap mevcuttur ve tavanlarında birer sâde ampul asılıdır.

Caminin tavan merkezinde abajurlu büyük bir asma petrol lambası ile bir küçük elektrik cihazı ve bir de mihrabın iki tarafındaki duvarlarda tesbitli birer ampul bulunmaktadır. Mahfel ortadan ikiye bölünmüştür: Sağ yöndekinin kıblesi açık, soldakinin ise kafesli olup genişliği 3.40x8.80 metredir ve minare kapısı da kuzeybatısındadır. Merdivenin geri yönünde sürme bir pencere vardır.

N A K K A Ş C A M İ İ

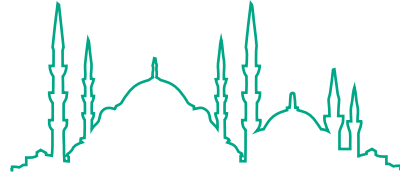

Minare ahşap yapılı 18 basamaklı, şerefesi çinko zeminli ve dar sâhalı, çevresi oyma kafesli, üst kısmı fener biçiminde ve sekiz direklidir.

Caminin kible doğu köşesinde üç tablalı, düz ve tek kanatlı kapının iç tarafında bir eşya deposu bulunmaktadır. Kible hafif sola meyillidir. Caminin bodrum kısmı kayikhâne ve kapısı da sokak kapısının giriş sağ yönünde, yerden 3 basamak aşağıdadır. Deniz cihetinde, yani cadde yönündeki kuzey kısmın çevre duvarlarının nihayetinde, üstü çatısız ve örtüsüz meydanda tabutlar görünmektedir. Solunda üstü eski kiremitli, tek küçük pencere, tavan-sız beton zeminli iki helâ ile bir idrarlık mevcuttur. Sokağa çıkışın sağındaki delik taşlı ve iki musluklu tekneli çeşme, abdest almaya mahsustur. Burada bir de musalla mevcuttur.

Cami 220-250 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

NAMAZGÂH CAMİİ

Boğaziçi'nde Beykoz'un 5 kilometre içerisinde, Karakulak memba suyuna gidilen asfalttan Akbaba köyüne ayrılan yolun solunda, evvelce yerinde bir namazgâh bulunan meydandadır. Hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapıp, 1378 (1959) Ramazan-ı Şerifi'nde ibadete açılmıştır.

Sâhası 8.70x7.80 metre ve tuğla duvarlarının kalınlığı 54 santimdir. Caminin biri kuzeyde çift kanatlı, öbürü ise doğu yönde tek kanatlı iki kapısı vardır. Orta kapının ebadı 1.40x2.20 metre ve yandakinin de 0.92x2.12 metredir.

Tavan ve döşeme ahşap, çatı ise yeni kiremitlidir. Yan kapıdan girildiğine göre, ufak bir ayak kabı çıkarma yerinden sonra 12 tahta basamaklı merdivenle mahfele çıkılır. Mahfel 2.90x7.80 metre sâhalı, önü parmaklıklı olup, geri tarafında çift camlı 70x70 santim ölçülü iki dikdörtgen pencerecik görülür. Mahfel, alttan iki direk ile desteklidir. Aşağıdaki yan kapının batısında da dört camlı sürmeli bir pencerecik daha vardır.

Alt pencereler kavisli, dörder camlı; üç cephede ikişerden 6 tane demir parmaklıklısıdır. Üsttekiler de ikişer camlı yine kavis kemerli ve aynı yönlerde 6 tane dir. Cümle kapısının iç yönünde 2.00x4.00'er metre genişlikte maksûreler bulunmaktadır. Minarenin kapısı sağ maksûrededir. Sol yan kapıdan, mahfel merdivenine ayrılmış bir sahacık vardır.

Minare tuğla duvarlı, 40 basamaklı, şerefe çevresi demir boru parmaklıklısıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve dışa çıkmalı, ölçüsü 0.90x2.80 metre, minber 10 basamaklı, kürsü sol kible köşeye tesbitli ve sabit 3 dayama basamaklıdır.

Tavan filizî yağlıboyalı, merkezinde ters kâse biçimi beyaz abajurlu 1 ampullü bir askı ile duvarlarda ikişerli 2 aplik ve çevrede de birkaç sâde ampul görülmektedir. Bütün ahşap kısımlar yağlıboyalıdır.

Cami 220-250 cemaat alabilir.

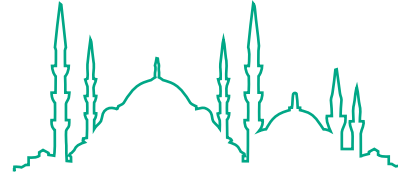
Üsküdar-Kısıklı-Alemdağı asfaltı üzerinde, Ümraniye köyünün berisindedir. Yaptıranı Şişman Cavid Ağa isimli bir hayırsever olup, caminin bina tarihi 1316 (1899) yılıdır. Bina Eminliği'ni, Has Hazine Muhasebecisi İbrahim Bey yapmıştır.

Caddeden beş mozaik basamakla çıkılan sed-avlunun ortasındaki demir kapılı ve çerçevesi 180 camlı camekândan ve dış kapıdan girilince, sağdan 13 basamaklı merdivenle mahfelle çıkılmaktadır. Ölçüsü 2.30x6.80 metre olan mahfel merdiveninin üst başında, sağ yönde minarenin kapısı görülür.

Minare ahşap, 25 basamaklı ve şerefe çevresi tahtadandır. Mahfelin doğu ve batısında dörder camlı birerden 2 ve kuzeyinde de 3 olmak üzere, hepsi 5 pencere mevcuttur. Dış kapı 2.25x3.15 metre ebadlı, iki tarafında dörder camlı birer ve batı yönde de bir olacak şekilde, cem'an 3 pencere mevcuttur. Cümle kapısı doğrama, eni ve boyu biraz dar ve kısadır. İki arasındaki mermer zeminli ayakkabılık ve muşambalı sâha 2.25x1.60 metredir.

Maksûreler iki yönlüdür ve sağdakinin gerisinde dört büyük camlı 2 sürme çerçevesi pencere vardır. Ölçüleri 1.30x1.70'er metredir. Cami 7.30x7.90 metre sâhalı, üç cephesi sekizer camlı ikişerden 6 pencerelidir. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve ebadı 1.50x3.50 metredir. Minber 9 basamaklı ve sâde yapılı, kürsü ve tavan ahşaptır. Tavanın ortasından, çevresine ve merkezine 10 ampul raptedilmiş büyük bir askı sarkmaktadır. İmam ile müezzin evleri yapılmamıştır ve temizlik yeri helâları da yoktur.

Cami 160-180 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

NAMAZGÂH KÖYÜ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

NASÛHÎ TEKKE CAMİİ

Üsküdar'da, Doğancılar Parkı'nın karşısındaki çıkmaz sokak içerisinde. İlk bânisi Damat Hasan Paşa ve yapılış yılı 1125 (1713)'den öncedir. Ahşap yapısının yanması üzerine, kârgir olarak 1280 (1864) senesinde Rüstem Paşa camiyi yenilemiştir. Dış kapısının üzerindeki on mısralık kitâbesi, şu tarih beyti ile bitmektedir:

*Tekyei Pir Nasûhidir Efendi bu makam
"Yapdı îzed yoluna mâbedi Rüstem Paşa"*

1280

Hasan Paşa, Sultan IV. Murad'ın kızı Hatice Sultan'ın eşi olup aslen Moralıdır. Kendisi Duhulü Cennat, Hatice Sultan da Sultan I. Mahmud devrinde ölmüşlerdir. Ölüm yılları Rüstem Paşa'nın 1125 (1713) ve eşinin de 1156 (1744) seneleridir.

Cami 10.30x12.20 metre sâhalı olup duvarları taştandır. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme 1.30x2.80 metre ebadında, beyaz badanalı ve sade, minber 9 basamaklı, düz yapılı ahşap, çardağın kemerleri kabartma süslü ve külâhı miğfer biçimlidir. Kürsü dörtgen, yüzleri 95x95 metre ölçüde ve yüksekliği 130 santimdir. Minberin sağ yanına dayalı ikinci kürsü cilâlı, narin ve biraz küçük dörtgen şekillidir.

Pencereler sürme 0.90x2.40'ar metre ölçülü, demir kafesli ve sekizer camlı olup; kible yönde, yeşil yağlıboyalı 4 dikdörtgen pencereden ibarettir.

Maksûreler 1.50x5.20'şer metre sâhalıdır ve ikisinin arasındaki yer 1.50x1.70 metre genişliktedir. Gerilerinde çift kapaklı, 1.70'er metre yükseklikte dörder dolap vardır. Mahfele, 15 tahta basamaklı merdivenle doğu yöndeki maksûreden çıkılır. Sâhası 3.00x12.15 metre, önü parmaklıklı, yerden tavana dayanan 78'er santim çevreli ve üstleri tahta kaplanmış haldeki 6 tane ahşap direğe bağlıdır. Doğu yöndeki 3.00x2.40 metre sâhalı oda, hünkâr mahfeli imiş. Kuzey mahfelin gerisinde beton zeminli, altışar camlı ve demir parmaklıklı 4 dikdörtgen pencere mevcuttur.

Tavan filizî zemin ve beyaz çıtalıdır. Merkezinde 24 ampullü bir askı ve kâr-ı kadim 4 küçük topkandil asılıdır. Mihrap duvarlarında iki sâde ampul ile maksûrelerin ve boy saatinin önünde de 5 sırça çanak mevcuttur. Caminin içten doğu cephesindeki sarı pirinç açık parmaklıktan, Pir Seyyid Mehmed Nasuhi ile yakınlarından yirmi kadarının sandukaları görülmektedir. Türbenin tavanında şişeli bir avize ile 5-10 sırça çanak asılıdır.

Caminin minaresi yoktur. Ezanlar, mahfelin kuzey orta penceresi önünde okunmaktadır. Caminin giriş kapısı kalın 1.60x2.80 metre ölçülü ve sanatlı doğrama, ayakkabılık kırmızı tuğla zeminli, solda içerisinde ayakkabı rafları bulunan

önü pencereli küçük bir oda ile sağ yönde de iki musluklu zarif içme suyu deposu görülür. Camiye, üst kısımları birer camlı ve 0.65x2.20'şer metre ölçülü kapıdan girilmektedir. Eşiği avludan dört basamak yüksektedir. Duvarlar, çeşit hatlarla yazılı değerli levhalarla bezelidir.

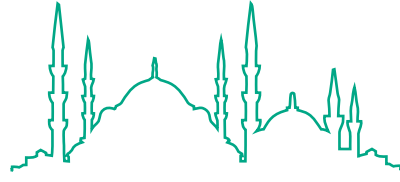
Caminin imam meşrutâsı yoktur. Sokaktan caddeye çıkılırken soldaki tek katlı ev müezzin meşrutâsıdır. Bu evin cadde yüzünde, caminin bânisi Hasan Paşa'nın 1117 (1705) tarihli mâmur bir de çeşmesi bulunmaktadır¹. Güzel sülüs hatlı kitâbesinin tarih beyti:

Dedi tarihin (zamiri) dil döküp âbı revan
"Hemçü Zemzem akdı beyti Hakka bu âbı rahiyk"
 1117

Cümle kapısının solundaki kapı türbeye aittir. Cami 220-250 cemaat alabilir genişliktedir.

¹ Bu çeşme, bizim "İstanbul Çeşmeleri" adlı eserimizde C.2, s.294'te ve 234/28 sıra numarasında kayıtlıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ORTAÇEŞME CAMİİ

Boğaziçi'nde Beykoz'da, Yalıköyü'nün ilerisinde, çayırın sağ yönündedir. Yaptıranlar Nevşehirli merhum Hoca Hayri Efendi'nin delâletiyle hayırsever halkımız ve yapılış tarihi de 1357 (1938) yılıdır. İhtiyacı karşılamaz olunca, 1961 senesinde caminin batı bitişiğine 9.60 metre derinlikte, kiblesi 5.60 metre ve kuzeyi de 2.30 metre ölçüde çarpık bir son cemaat yeri eklenmiştir. Bu kısmın batı ve kiblesinde 1.70x1.80 metre genişlikte onikişer camlı birer ve kuzeyinde de 1.25x1.15 metre ölçülü, dört camlı 1 taneden, cem'an 3 pencere vardır.

Dış kapı 1.20x1.70 metre ebadlı ve 6 camlı olup, üstü de ayrıca dört sabit camlıdır. Beton sâhali ayakkabılık ve hasır döşenmiş iç kapı önü bakım-sız bir halde, yani temiz değildir. Cümle kapısı 1.30x2.70 metre ölçüde tablalı, kalın doğrama ve yağlıboyalıdır. Caminin sâhası 9.15x13.70 metre ve

duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.40x2.50 metre, minber 9 basamaklı, 0.84x3.15 metre ebadında, boyalı ahşap olup, caminin kürsüsü yoktur. 12'şer camlı ve 1.70x1.80'er metre ölçülü; batıda 1 ve kiblede de 2 taneden, cem'an 3 penceresi vardır.

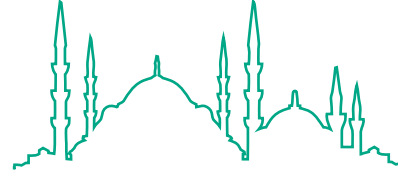
Mahfeller batı yönde 9.15x3.85 metre ve kuzeyde de 2.70x7.30 metre sâhali olup iki kısımdır. Üzerine, minarenin yanındaki 10 tahta basamakla çıkılır. Önü kafesli ve parmaklıklıdır. Her iki mahfel de, 45'er santim çevreli 9 ahşap direk üzerindedir.

Minare kapısı, cümle kapısının dış yön kuzeyindedir. Yapısı beton, basamak sayısı 27, şerefe çevresi tuğladan ve kafesli, külâhı betondur ve yeşil renge boyanmıştır. Üst pencereler sekizer camlı 0.90x1.70'er metre ölçülü olup, kible yönde 2 tanedir.

Dış kapı önündeki sahanlığın iki yönündeki üçer basamakla sokağa inilen caminin ek kısmının kible-batı köşesinde, üç musluklu ve 1958 tarihli küçük bir çeşme ile karşısında temizlik yeri bulunmaktadır. Beton bir çatı altında ve geri tarafta da uzun bir su deposu mevcuttur. Derin gider yollu, 6 musluklu ve birer oturma taşlı abdest alma yerinin çevresi üç uzun tahta sedirlidir. Çatısı dört beton direk üzerindedir. Kible-doğu direkte bir de emme-basma tulumba bulunmaktadır. Tulumbanın altında uzun bir yalak-tekne vardır. Cami ile temizlik yeri arasında demir kapaklı bir de kuyu ağızlığı bulunmaktadır. Bunun yanında ise musalla görülür.

Cami 220-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy çarşısının içindedir. Yaptıranı kapıağalarından olup, caminin yapılış tarihi 1021 (1613) yılıdır. Yerinde vaktiyle Kadı Mehmed Efendi isminde bir zâtın mescidi bulunduğundan, “Kadıköy” adı da bu zatın şöhretinden doğmuştur. O mescit zamanla harabolunca, Sultan I. Ahmed’in iradesiyle Osman Ağa’nın bu camiyi yaptırdığına ait kapısının üzerindeki mevcut üç kıt’alık kitâbe -otuz beş sene evveline kadar durmakta iken şimdi artık kazınmış ise de- daha önce tarafımızdan nakledilmiş idi.

İSTANBUL CAMİLERİ

OSMAN AĞA CAMİİ

Caminin abdest musluklarıyla civarındaki halen susuz çeşmeyi yaptıran Osman Ağa ise başkasıdır. Caminin sâhası 17.00x14.00 metre ve duvarlarının kalınlığı 125 santimdir. Tavanı kubbemsi yapılı, dört çevresinin birleştiği göbek ise dikdörtgen şekillidir.

Mihrap ortadan kertikli, kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, içi sâde sarı boyalı, çevre kısmı kahverengi yağlıboyalıdır. Ölçüsü 1.80x3.50 metredir. Cami hoparlörlüdür. Minberi 11 basamaklı ve 0.78x3.60 metre ebadında, yanları kahverengi çitalarla üçgen, dörtgen ve baklava biçimlidir. Kapısı alınlıklı, külâhı ince ve uzun, alemleri yıldızlıdır. Kürsü kalın ve boylu trabzan biçimli, 6 ayaklı ve köşeli olup cep-heleri 52’şer santim genişlikte, yüksekliği 160 santim ve merdiveni dayamadır.

Pencereler sivri kemerli 1.10x3.15’er metre ebadında, beşer tanesi sabit onbire camılı; kible ve kuzeyde dörderden 8, yanlarda ise altışardan 12 olmak üzere hepsi 20 tane-dir. Bunlardan kuzey cephe-deki bir pencere mahfel merdiveninin altına rastladığından kemersiz, dikdörtgen biçimli ve altı camlıdır. Pencerelerin zeminleri betondur.

Maksûrelerin önleri şekilli oyma parmaklıdır. Ölçüleri 3.00x5.50 metre olup, sağ yönde-ki mahfele 10 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. İç mahfel, maksûrelerin önlerinden 47’şer santim çevreli ve dörtgen 6 ahşap direk-desteklidir. Sâhası 3.80x13.50 metre olup önü trabzanlıdır. Merdivenin üstü kapatılmıştır. Son cemaat yeri üzerindeki dış mahfele 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılarak, doğu-kible köşedeki kapı-çıktan üç basamak yüksek zeminli iç mahfele geçilir. Burası 4.70x13.50 metre sâhalı, ahşap tavanlı, alttan ince ve kalın 14 direk üzerindedir.

Cümle kapısı kalın ceviz tahtasından, sanatlı, kabartma motifli, göbekli ve oyma kafesli 1.40x2.70 metre ölçülüdür. Maksûrelerin önlerinde yerden iki metre yükseklikte, 2.50x5.70’er metre sâhalı 12’şer santim çaplı dörtgen onar ayaklı ve dayama merdivenlerle çıkılan birer mahfel ise sonradan ilave edilmiştir.

Son cemaat yerleri 3.50x1.40 metre, kible yönündeki mihrapçıklar kemerli, yarı üstuvâni gömme ve 0.80x3.40'ar metre ölçüdedir. Sol cihetteki dış mahfelin merdiveni, sahadan kontrplak perde ve bir kapıcıyla bölünmüştür. Son cemaat yerinin kuzey cephesinde kemerli, beşer tanesi sabit dokuzar camlı, mermer zeminli, demir parmaklıklı 4 pencere mevcuttur. Sâhaya, ortadan geniş ve yanlardan da dar demir kapılardan girilir. Ortadaki 1.70x2.60, yanlardaki 1.00x2.70'er metre ölçülü olup, demir çerçeve ve çift sac kaplamalıdır. Yan kapıların üst kısımları ise 5'er sabit camlı ve kemer pencerelidir.

Sayalığın üç yönü sekizer sırada otuzardan 240 küçük kare camlı, üstü oluklu saca örtülü ve demir çerçevelidir. Genişliği 2.40x2.50 metredir. İçeride, son cemaat yerinde 1.50x2.50 metrelik ve 23 camlı oda müezzine aittir.

Minare kapısı son cemaat sâhasının batı kapısı dışında ve bitişiğindedir. Dörtgen kaideli, çok kısa mahrutlu, gövdesi sıvalı, şerefe çevresi duvarlı, ince petekli, külâhı kurşunlu ve boğumlu olup, 63 basamaklıdır.

Işık, kubbenin göbeğinden üç kademeli, billûr saçaklı, 20 ampullü orta boy ve mihrap önünden 7 ampullü, billûr zincirli ve küçük birer avize ile mihrabın yanlarında abajurlu iki duvar lambası ve şamdanlarda 4 sâde ampul, doğu ve batı cephe duvarlarında şişeli ve ikişerli birer aplik, maksûreler ile cümle kapısında birer, dış mahfelde ise iki tane floresan lamba ve iki sâde ampulle temin olunmaktadır.

Avlu altı köşe ve tuğla benzeri kırmızı beton zeminli olup; kiblesinde ikişer ayaklı üç mermer musalla, batı yön karşıda altı-üstlü bir imam ve müezzin meşrutâ evi, yanında çatısı hava alma bacalı ve zemini avludan 5 basamak yüksekte dört helâ ile mermer safhalarla ayrılmış 7 idrarlık, bir tekneli ve iki musluklu ve bir de bekçi odalı kısmın sağında da beton tavan ve mozaik zeminli temizlik yeri bulunmaktadır.

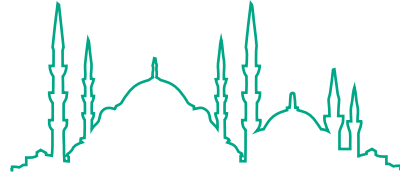
Gider yollu, 14 musluklu ve tahta kaplamalı birer beton oturma taşlı kısım ile helâ basamaklarının sol tarafında üstü beton kapaklı, gider yollu üç musluklu ve oturma taşlı mermer tekne ile minarenin sağında bir emme-basma tulumba bulunmaktadır. Helâlardan sokağa da bir kapı bırakılmıştır. Temizlik yeri üzerindeki beton tavan, 4 beton kolon üzerindedir.

Çevre duvarları batı yön avlu kapısından temizlik yerine kadar kısa yapılı ve üstleri demir parmaklıklılıdır. Avlunun kuzeybatı köşesinde yüzyıllar görmüş cesim bir çınar, sahayı gölgelemektedir. Yoldan içeriye doğru iki yanı parmaklıklı giriş kapısının sağında üç mermer ayaklı, uzun gider yollu ve 7 musluklu som mermer içme suyu deposu 1952 tarihli ve sol yönünde ayrı çatılı ve kapılı imam-müezzin oturma odası vardır.

Caminin doğu yön bitişiğindeki üstü kiremitli, ahşap yapılı yeni yapılmış ek kısmın kible ve batı cephelerinde, altlı üstlü altışar camlı üçerden 16 dikdörtgen pencerele bölümlün, orta son cemaat kapısının ve oturma odasının solunda görülen kısmı daima kapalı olup, yalnızca Cuma ve bayram günleri esas camiden taşan cemaat için kapısı açılmaktadır. Bu kısımda ahşap direklere oturtulmuş mahfeller, sâhasının tamamını kaplamaktadır. Bu sebeple içerisi bol bol 400 kişi ve esas mabet de 600 cemaat alabilir durumdadır.

Cami yenilenmek üzere 1965 Ramazanından önce yıktırılmış, fakat maalesef hâlâ bir türlü yapılamamıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

PAŞALİMANI CAMİİ

Üsküdar-Kuzguncuk'ta, bu isimdeki li-
manın karşısındaki çıkmaz yokuştadır.
Yaptıranı olan ve Sultan III. Mustafa'nın silâh-
tarlığından çıkarılan Abdurrahman Ağa olup,
caminin yapılış tarihi de 1180 (1767)'dir. Dört
sene sonra ölen bâninin kabri, Dedeler yakınını-
daki Yanık Ömer Kapısı civarında imiş. Caminin
yanında zamanında bir de Bektaşî tekkesi varo-
lup, 1241 (1826) yılında yıktırılmıştır.

Cami 13.80x10.80 metre sâhalı ve duvarla-
rının kalınlığı 90 santimdir. Dış kapı önündeki 1.50x2.15 metre genişlikte beton
sahanlığa 8 geniş basamakla çıkılır. Kapı kalın çift kanatlı, beşer tablalı, kahveren-
gi yağlıboyalı ve 1.80x2.30 metre ebadlıdır. Ayakkabılık beton zeminli, 1.80x2.00
metre sâhalı, muşambalı kısım 1.50x2.00 metre genişliktedir. Sağ tarafta adi
tahta perdeli ayakkabı sâhasına tek camlı bir pencerecik bırakılmış oda, müezzin
oturma evi durumundadır. Kuzey yön sokak cihetine de üçü sabit yedişer camlı iki
penceresi olup, batısı penceresizdir.

Son cemaat yeri, girişin solunda ve zemini 35 santim yükseklikte, tahta dö-
şemeli ve 3.00x2.50 metre genişliktedir. Tavanı ahşap olup kuzeydoğu köşesinde
90x50 santim ebadlı, yarım metre yükseklikte çimento sıvalı, delikli tekneli ve
musluklu bir çinko tekneye doldurulmuş su ile abdest alma yeri vardır. Doğu kıb-
lesinde görülen kapının iç yönünde mahfel merdiveni bulunmaktadır. Sâhanın
kuzey cephesinde -biri son cemaate, öbürü ise merdiven sâhasına açılmış- mü-
ezzin odasındakilerin tıpkısı birer pencere daha vardır. Zeminleri Malta taşlıdır.
Kible doğuda caminin içerisine bakan demir parmaklıklı 0.92x1.50 metre ölçülü
ve altı camlı bir pencere mevcutsa da, bunun alttan birer camı kontrplakla kapa-
tılmıştır. Cami sâhasının kuzeydoğusu, yedi camlı 2 pencerelidir.

Cümle kapısı kalın, koyu yeşil yağlıboyalı, düz tablalı ve 1.80x1.20 metre ölçüde-
dir. Mihrap kavis kemerli ve yarı üstuvâni gömme, ebadı 0.88x3.25 metre, minber 8
basamaklı, yanları geçme tablalı, 0.75x3.00 metre ölçülü, çardağı parmaklıklı, külâ-
hı darca, kapısı kabartma taçlı, kürsüsü doğu yön pencerelerin ortasında ve hafif-
çe duvara gömülü, çanağı dikdörtgen, 2.50 metre çevreli ve dayama merdivenlidir.
Tavan filizî zemin ve beyaz çıtalı, çatı ehramî şekilli ve eski kiremitlidir. Ortasında,
etraftan dört köşe kâr-ı kadim büyük bir topkandil ile ikişer pembe fanus ve sırça
çanak asılı olup, mihrap duvarında da iki petrol lambası bulunmaktadır.

Pencereler üstte 10'u küçük, ikisi büyük 12'şer camlı dış ve yedişer camlı iç yön-
lerden çift çerçevesi; kible yönde 4, yanlarda beşerden 10 olmak üzere 15 tanedir.

Alttakiler altışar camlı; kiblede 4, batıda 5, kuzeyde 1 ve doğuda da 4 şeklinde, cem'an yine 14 dikdörtgen pencereden ibarettir.

Mahfele sağ maksûreden 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Kalın döşemeli sâhası 7.00x11.50 metre, doğu cihetindeki Eski hünkâr mahfelinin önü kafesli, ölçüsü 3.25x2.75 metre ve genel mahfel ölçüsüne dâhildir. Alttan 82'şer santim çevreli, yerden tavana dayanmış 6 ve ortadan üstü tahta kaplama 2 olmak kaydıyla cem'an 8 ahşap direğe bağlanmış mahfelin kiblesi tahta korkulukludur. Maksûreler trabzanlı ve 3.00x4.25'er metre genişliktedir. Sol yöndekinin önü kafeslidir ve kadınlara tahsis edilmiştir. Birinin doğu öbürününse batısında, alt pencereler ebadında çift kapaklı birer dolap vardır.

Minare kapısı sağ mahfelde olup minare dörtgen kaideli, taş yapılı, gövdesi içten tuğla duvarlı, peteği üstuvâni, çanaklık altı çift kademeli, şerefe çevresi oyma kafesli, külâhı kurşunlu ve basamakları 33 tanedir. Kaidenin kible yön bitişiğinde bodrum kapısı, sağ ilerisinde de demir kafesli küçük bir pencere mevcuttur.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

PEKSİMETÇİ CAMİİ

Boğaziçi'nde, Anadoluhisarı'nın gerisindeki Göksu Deresi nihayetinde, kuzeybatı ve kible yönleri fevkani, karataş duvarlı ve metin yapılıdır. Zamanında yerinde bulunan ve "Değirmen Mescidi" adındaki yokolmuş mescidi ihyâen "Bebek Peksimetçi Fırını"nın ustabaşısı Salih Ağa'nın yenilediği ma'bet 1960-1962 yılları arasında genişletilerek, hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla tekrar ihyâ edilmiş ve ibadete açılmıştır. İlk bâni Salih Ağa'nın 1180 (1767)

yılında vefat ettiği Hadîka'da kayıtlıdır.

Cami 13.80x16.20 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 75 santimdir. Kuzeybatı yakınında Defterdar Mehmet Bey İlkokulu adındaki muhteşem bina, 1956 yılında inşa olunmuştur. Caminin dış kapısı tablalı, sarı cilâlı 2.10x4.00 metre ölçüde ve kalın doğramadır. Son cemaat yerleri 3.00x4.60'ar metre sâhalı olup, soldakinin kuzey cihetinden dönen 21 beton basamaklı merdivenle mahfele çıkılır. Her ikisinin birer yanında ve gerilerinde 0.95x1.75'er metre ebadlı 4 pencere bulunmaktadır. Mahfelin önü beton parmaklıklı, ortası hafif kavis çıkmalı ve 5.00x16.20 metre sâhalıdır.

Caminin zemini, tavanı ve çatısı betondandır. Tavanda 5 tane ayrı ayrı sâde ampul, maksûrelerin tavanında 3 karpuz lamba, mihrabın yanlarında birer ve cephe duvarlarında da ikişer ampullü 7 aplik ile mahfelde 3 sâde ampul, nihayet son cemaat yerinde de 3 karpuz lamba görülmektedir.

Cümle kapısı sarı cilâlı, tablalı, kalın doğrama olup, ölçüsü dış kapının tıpkısıdır. Maksûreler 2.40x3.90 metre ebadında ve ikisinin arası 2.40x4.20 metre sâhalıdır. Sağdakinde minarenin kapısı vardır. Mihrap 1.50x3.50 metre ölçülü, yarı üstuvâni gömme, muvakkat minber ise 7 basamaklı ve 0.95x2.55 metre ebadındadır. Yenisi yapılıncaya değıştirilecektir. Kürsü sol köşede tesbitli ve 5 beton basamaklıdır.

Minare alttan yukarıya 30 basamağı tuğla duvarlı, yukarısı şerefeye kadar 58 taneden, cem'an 88 basamaklıdır.

Pencereler üstte sivri kemerli, üçer tanesi sabit beşer camlı 0.95x1.75'er metre ölçüde; mahfelin gerisinde 3, caminin iki yan cephesinde dörderden 8 ve kiblesinde de 2 olmak üzere, cem'an 13 tanedir. Ayrıca bir de mihrabın üzerinde daire biçimli ve ikisi büyük, biri ise az küçük sivri kemerli 3 pencere bulunmaktadır. Alt pencereler üsttekiler ebadında olup, üst kısımları üç çeşit renkli, üçer tanesi sabit ve ikişer tanesi büyük ve dikdörtgen şekilli, mozaik zeminli; kiblede 2, yanlarda ise üçerden 6 olmak üzere hepsi 8 tane ve kuzeyde maksûrelerin gerisinde, üstteki beşer tanesi sabit dokuzar camlı, 2.00x1.75'er metre ebadında birer pencere daha mevcuttur.

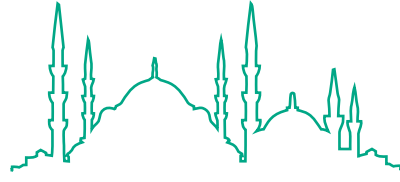
Salih Ağa yapısı caminin dış kapısı üzerinde, Sultan II. Mahmud'un yaptırmış olduğu son tamire veya tecdide ait kitâbesinin, caminin bu defa yenilenmesinden sonra yerine konulmamış olmasını dikkate alarak, hatıra olarak buraya kaydını uygun gördük:

*Muktdâyı dinü devlet mübtenâyı saltanat
Padişahi mülkü millet rüknü dini Ahmedi
Ol Emirülmü'mininin niyeti hayriyyesi
Bendegâni sevtir sûbi sevaba maksadı
Zikri Hakka (Varidin)i Göksuda teşvik için
Lûtfedip bu camii tecdide ferman eyledi
Hak müeyyet eyleyip tevfikini etsin refik
Emri nusre-tev'emi tedbiri olsun sermedi
Söyledim itmamina tarih-tahsini tamam
"Han Mahmud'üfiâl ihyâ kıldı ma'bedi"*

1254 (1839)

Camii 550-600 cemaat alabilir sâhalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

PENDİK ÇARŞI CAMİİ

ancak bu para kâfi gelmeyince iş müteahhide verilerek sâhanın hazırlanması ve temel kazılması için takriben 210 bin lira daha harcandıktan ve 1957 senesinde temelleri atıldıktan sonra, inşaatına 1963 yılına kadar devam edilerek o sene alt kat tamamlanmış ve ibadete açılmıştır.

Dernek kolu şu zâtlardan teşekkül etmiştir: Sefer Meşeli, Rahmi Ekin, Beşir Erol, Ahmet Belgin, Fahri Kuntaroğlu, Fahri Köken ve Sacit Akboy. Bugüne kadar kol tarafından yapılmış olan masraflar tutarı da 250 bin liraya yaklaşmış durumdadır.

Cami fevkani, tek büyük ve onsekiz küçük kubbeli olup alt katı dükkânlara bölünecek ve bunlardan elde edilecek irâd, caminin yaşamasına ve her türlü giderlerini karşılamaya tahsis olunacaktır. Temeller gayet metin, betondan, bir metre kalınlıkta, tavan yüksekliği 3 metre ve alttan üç ayrı kalınlıkta dörderden oniki dörtgen kolonla desteklidir. Kalınlar 1.20'şer, ince kolonlar ise birer metre çevrelidir.

İçiçe sâha ölçüsü kiblede kuzeye 17, doğudan batıya ise 22 metredir. Bu kattaki eğreti mihrap 2.20x3.00 metre ebadlı ve iç tarafa çıkmalıdır. Derinliği 90 santimdir. Hafif kavisli ve yarı üstüvânî, içi beyaz, etrafı yeşil boyalı ve badanalıdır. Minber betondan, kapısız ve 0.90x2.40 metre ölçüde, çardaklı ve külâhsız, yanları ise kademeli ve yukarıdan zemine çember kafeslidir. Bunlar ilk üst sırada 10 tane-den başlayıp her sırada birer artarak, dördüncü sırada 13'e çıktıktan sonra beşinci sırada 8'den başlayıp birer eksilerek onbirinci sırada 2 taneye inmekte olup, son derece orijinal şekillidir. Yanları 5'er santim kalınlıkta, 1.50 metre yüksekliktedir ve 7 basamaklıdır.

Giriş kapı yeri batı cephenin ortasında olup, doğu cephedeki karşılığı duvarla kapatılmıştır. Sağ ve sol yanlarının üst kısımlarında 0.60x1.00'er metre ölçülü ve tek camlı üçerden 6 küçük ve orta kısımlarında da, giriş tarafta; üstte 3 ve karşı tarafta da 4 tane pencere mevcuttur. Üst kat pencereleri, her cephede en yukarıda birerden 4, ortada beşer tane yuvarlak camlı ve kemerli ve iki yanda da daire biçimli 2 pencere şeklidir. Mihrabın yarım kubbesi, sekiz kemerli pencerelidir.

Pendik vapur iskelesinin karşısındaki Gazipaşa Caddesi'ne girilirken, sağ taraftadır. İstasyondan inildiğine göre aynı caddenin nihayetindeki meydan çeşmesinin gerisinde, sol yöndedir. Evvelce burada mevcut harap bir Rum kilisesinin yerine bina edilmiştir.

1956 yılında kurulmuş olan Cami Yaptırma ve Yaşatma Kolu'nun teşebbüsüyle hükümetçe ödenen yirmi bin liralık yardım tahsisatı karşılığında enkazın temizlenmesine başlanmış,

Küçük kubbeler her iki yanda dörderden 8 tane, ayrıca beş tanesi maksûreler üzerinde, beş tanesi de son cemaat revakları üzerindedir. Yükseklikleri yerden alemlere kadar yirmişer metredir. Büyük kubbenin çapı 27.85 ve yarım kubbenin de yerden kasmağa 14 metredir.

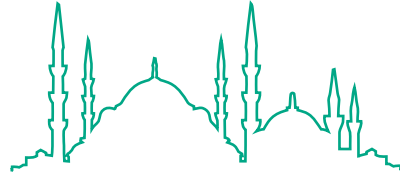
Son cemaat revakları 2.60x8.40'ar metre sâhalıdır. Mahfel ve maksûreler üçer yönlüdür. Minare dörtgen kaideli, mahrutu ters-yüz sivri üçgen biçimli, gövdesi oluklu, çanaklık altı kabartma tezyinatlı, şerefenin çevresi kafesli, külâhı sivri ve uzun, yerden yüksekliği 35 metredir.

Cami 2800-3000 cemaat alabilir büyüklüktedir.

Üst kat duvarlar henüz tamamlanamamıştır. Caminin yapılacak daha çok işi vardır. İkmali belki 1966 yılı sonuna kadar müyesser olur. Fakat namazlar muntazaman alt katta kılınmaktadır. Hayırsever halkımızın biraz daha yardıma devamları beklenmektedir. Minare, meşrutâlar, avlu duvarları, temizlik yerleri ve helâlâlar vesaire caminin bütün noksanları tamamlandıktan sonra inşa ve ikmale çalışılacaktır.

Kubbenin çevresinin altı ve tavanının dört köşesi birer kubbecik biçimi oyuktur. Kubbenin çevresi dörderden altmışdört camlı 16 pencere ile etek üzerine dantel gibi sıralanmış bir ışık hâlesi durumundadır. Son cemaat yeri 6.00x14.00 metre ölçüdedir. Caminin sâhasıyla birlikte genişliği 14.00x20.00 metre olmaktadır. Caminin giriş kapısı şimdilik kuzeydoğu köşede olup, önü eğreti sahanlıklıdır.

Esas pencereler dikdörtgen biçimli ve henüz çerçevesizdir. Üsttekiler 1.40x1.50'şer metre ebadlı, alttakiler ise 1.40x2.40'ar metre ölçüdedir. Kiblede altta ve üstte ikişerden 4, yanlarda üçerden yine altı-üstlü dört cephede üçerden 12 pencere bulunmaktadır. Mahfelin kuzey duvarında irili ufaklı gelişigüzel serpiştirilmiş 20 tane dörtgen camlı delik görülmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

RÂSİM PAŞA CAMİİ

Kadıköy'de Haydarpaşa civarında, Yel-değirmeni mevkiinde, kuzey ciheti Râ-simpaşa Rıhtım ve doğusu da Kırkahvesi sokaklarıyla çevreli, fevkani yapılıdır. Yaptıranı, Acıbadem'deki İkbâliye Camii'nin bânisi İkbâl Hanım'ın eşi olup, eski bahriye nâzırlarındandır. Genişletilerek yapılaş tarihi 1337 (1919) senesindedir. Sâhası 9.40x8.30 metre ve duvarlarının kalınlığı 62 santim olan cami hoparlörlüdür.

Avlusuna, çevre duvarları yarım metre kalınlıkta ve 1.20 metre yükseklikteki 1.60x2.00 metre ebadlı, üst kısmı parmaklıklı demir kapıdan girilir. Doğu yön avlunun kible ciheti, dar açılı üçgen biçimlidir. Mermer ayaklı musalla buradadır. Avlunun her yön zemini betondandır.

Son cemaat yeri kapısı 1.15x2.40 metre ölçüde olup, sahanlığına 11 mozaik basamakla çıkılmaktadır. Merdivenin kuzey tarafı, şekilli zarif parmaklıklıdır. Son cemaat sâhası 3.75x2.10 metre genişliktedir. Ayakkabı çıkarma yeri sırlı tuğla döşeli 1.65x2.15 metre ebadlı ve raflıdır. Bu arada, imam ve öğretmen odasının tek kanatlı kapısı bulunmaktadır.

Maksûreler 2.70x3.00'er metre genişlikte, trabzanlı ve yağlıboyalıdır. Mahfele sağ maksûreden 14 basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası dört ahşap direk destekli ve 3.65x7.50 metre ebadlıdır. Merdivenin kuzey yön orta yerinde 1.50x0.78 metre ölçülü, altısı küçük ve dördü de büyük on camlı bir pencere vardır. Camin minaresi 37 basamaklıdır.

Mihrap 1.15x3.20 metre ebadlı, derin gömme ve içi yağlıboyalıdır. Minber 9 basamaklı 0.85x3.00 metre ölçüde ve sâde yapılıdır. Tavan kabartma göbekli, filizî zeminli, kahverengi çıtalı ve geometrik şekillidir. Beyaz renkli göbekten billûr bir avize ile mihrap önüne üçlü ampullü bir askı inmekte ve mihrapta 5 karpuz lamba ile iki buzlu ampul, yanlarda da iki beyaz abajurlu lamba bulunmaktadır. Ayakkabılık tavanıyla son cemaat yeri kiblesinde de birer büyük beyaz abajurlu lamba mevcuttur.

Cümle kapısı 1.50x2.50 metre ebadında, tablalı, kalın doğrama ve bütün ahşap kısımlar gibi boyalıdır. Pencere klâsik kemerli, demir parmaklıklı ve çerçevesi, 1.65x3.00 metre ölçüde; altısı açılır çeşit renkli otuzar camlı olarak yanlarda üçerden 6, kible yönde 2 ve kuzeyde de 1 adet, cem'an 9 tanedir.

Alt kattaki Kur'an ders hânesinin kapısı yanında üç musluklu, mermer bir içme suyu deposu bulunmaktadır. Gasilhâne ve tabutluk, son cemaat yerinin beton zemini altındadır.

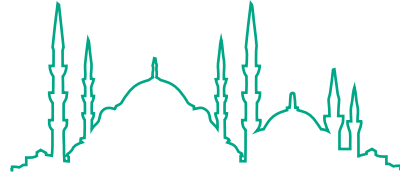
R Â S İ M P A Ş A C A M İ İ

Temizlik yeri batı avluda, mozaik zeminli ve beton tavanlı olup, sâhası avludan iki basamak yüksektedir. Başta delikli mermer tekneli ve tek musluklu, sol tarafta dört musluklu ve gider yollu temizlik yerinin, beyaz fayansla önü kaplanmış duvarlarının yukarısında beş demir elbise askısı bulunmaktadır. Geride de ikişer helâ ve idrarlık görülür. Tavanında bir ampul asılı olan giriş kapısı ayrıdır. Kapısının solunda bir tulumba ve bir de musluklu bidon vardır. Arkada sarnıç ve müezzin evinin kapısının önünde de ayrı çatılı mutfak vardır.

Avlunun batı yönü ve caminin dışında duvara bağlanmış 19 kalın demir basamakla, caminin çatısına çıkılması kolaylaştırılmıştır. Saçakları geniş ve ahşaptır. Dershâne üç odaya ayrılmış olup batı yönü bir ve doğusu üç taneden, önleri demir parmaklıklı cem'an 4 pencerelidir.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

RUMÎ MEHMED PAŞA CAMİİ

edilmiştir. Kapı önüne üç basamakla varılır.

Cami dikdörtgen planlı 19.00x12.00 metre, horasan harçlı olup, kesmetaş duvarlarının kalınlığı 1.65 metredir. Ayrıca mihrap seddi 7.00x12.00 metre genişlikte, üstü tek yarım kubbelidir ve büyük kubbe ile arası tek geniş kemerlidir. Seddin yüksekliği 33 santimdir.

Merkezi kubbe 11 metre çapında, çevresi kavis kemerli 8 alçı pencere, öbür üç cephenin kemerleri içerisinde çift sıralı; altta dörder ve üstte de üçerden yedişer camlı cem'an 21; kiblede mihrabın üst tarafında ise ortada biri büyük, yanlarındaki ikisi küçük üçer alçı pencere ile 24 pencere bulunmaktadır. Bunlar iç ve dıştan çift çerçvelidir. Caminin zemini altı köşe tuğla döşelidir.

Mihrap klâsik istalâktitli ve kemerli, 2.30x4.50'şer metre ebadlı ve sâdedir. Minber 12 basamaklı, kenarları düz tahta parmaklıklı, üçgen kısmı 11 tablalı, ölçüsü 0.87x3.80 metre, kapısı kabartma şekilli taçlı, çardağı ve külâhı uygundur.

Kürsü beyzî çanaklı, çevresi oymalı tahta, parmaklıklı ve üç metre genişlikte, yüksekliği 150 santim, merdiveni dayamadır. Maksûrelerden sağdaki 3.80x4.50 metredir. Sol taraftakinin boyu, bundan bir metre daha kısadır. Buradan mahfele 13 basamak merdivenle çıkılmaktadır. Tavan küçük kare şekillidir. Mahfelin doğu ve batı yanları maksûrelerin tıpkı ebadında, cümle kapısı üzerindeki orta kısım ise 1.50x2.60 metre ölçüdedir. Alttan altışar ahşap direk, maksûreleri desteklemiştir.

Alt pencereler altışar camlı dikdörtgen ve 1.04x1.75'er metre ölçülü; kible ve kuzeyde ikişerden 4 ve yanlarda birerden 2 olarak, hepsi 6 tanedir ve altı köşe tuğla zeminli, kapakları sanatlı, üçer tablalıdır.

Cümle kapısı kalın, koyu yeşil yağlıboyalı 1.50x3.00 metre ebadında, üçer tablalı, klâsik kemerli olup, girişin sağ ve sol yönleri birer mihrapçıklıdır. Son cemaat sedleri 70 santim yükseklikte, 5.50x11.25 cm genişlikte, altı köşe tuğla benzeri beton zeminli, üzerlerini örten beş sağır kubbeyi taşıyan 6 somaki kolon

Üsküdar'da, Şemsipaşa ve Ayazma camileri arasında, tek büyük kubbelidir. Yaptıranı Fatih'in vezirlerindendir. Mahmud Paşa ile İshak Paşa arasında iki sene sadrazamlıkta bulunmuştur. Yapılış tarihi 878 (1472)'dir. Caminin şadırvanı, medresesi ve yakınında bir de hamamı mevcutken, sâir müştemilâtı gibi harap ve yokolmuştur. Cümle kapısının üzerindeki Arapça bir kıt'alık kitâbenin son mısraında, tarihi "*Minnâ tekabbel rabbenâ*" ibâresiyle tesbit

180'er santim çevreli ve iki sed arasındaki sâha da 3.50x5.50 metredir. Caminin esas bünyesine eklenen, sağır kubbeli ikişerden 4 yan odanın genişlikleri 5.30x5.30'ar metredir. Bunlar vaktiy-le dersâne olup müderris veya imam ve öğret-menlere ait imiş. Alttakileri dörder camlı dörder tane, üsttekileri kemerli ve yuvarlak camlı, yine dört tane ve alçı 8'er pencerelidir.

Minare kesmetaş yapılı ve kapısı sağ maksû-renin kible köşesinde olup, basamakları 70 tane-dir. Gövdesi kalın, peteği narince-dir. Minare-nin yapılışında Bizans kokusu sezilir.

Avlunun biri güneyde ve bir evin altından geçilen küçük, öbürü ise doğu yöndeki sokak cihetine açık, iki cepheli ve 5'er taş basamakla inilen üstü parmaklıklı demir iki kapısı vardır. Avlunun kuzey cephesi kısa çevre duvarlı ve de-mir parmaklıklıdır. Batı avluda iki küçük helâ ve abdest almaya mahsus çift musluklu mermer bir tekne mevcuttur. Doğu avlu sâhası yüksek çevre duvarlı ve dardır. Kibledeki büyük türbe-de Mehmed Paşa medfun olup, çevresinde de birçok kabirler bulunmaktadır.

Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SABANBAĞLARI CAMİİ

Çıkmalı, ölçüsü 1.35x3.50 metre, iki yanı 70'er santim eninde düz kenarlı ve kemerinin içerisi kademe şekillidir. Alınlığındaki mermer safha üzerine siyah boya ile celî sülüs "Küllemâ dehale..." âyeti yazılıdır.

Minber 9 basamaklı, yanları onüçer tablalı ve ebadı 0.75x3.00'er metre, kaidesinin tabanı 6 menfezli, kapısı ve çardağı uygun, külâhı sekiz köşeli, yapısı sarı cilâlı kestanedendir. Camide üçeri sabit yedişer camlı, 1.25x2.15'er metre ölçüde, kavis kemerli; doğu yönde 3, kible ve batıda da ikişerden 4 olmak üzere hepsi 7 tane ile nihayet kuzeyde de 0.90x1.20'şer metre ebadlı ve dörder camlı 2 dikdörtgen pencere daha mevcuttur.

Maksûreler 2.90x3.10'ar metre genişlikte olup, sağdakinde minarenin kapısı ve her ikisinde de birer üstuvâni beton kolon bulunmaktadır. İki maksûre arası 3.00x1.40 metre ölçüde ve yerden 14 santim yüksekliktedir. Minare beton yapılı, kaidesi dörtgen, kısa mahrutlu, şerefesi oyma kafesli, gövdesi 24 yüzlü, peteği ince, külâhı camlı ve basamakları 52 tanedir.

Mahfele, doğu yönden dönen 14 ahşap basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 8.30x7.70 metre, ortası kavis çıkmalı, kenarları trabzanlı, tavanı beton ve doğusunda elli santim çaplı bir tane, caminin aynı yönünde de bir tane daire biçiminde teker camlı iki pencere ile yanlarda birerden 2 ve kuzey yönde de 2 adetten, cem'an dört tane dörder camlı pencere mevcuttur. Mahfelin batısında kontrplak bir de imam odası vardır. Caminin yakınındaki meşrutâ evlerin yapılmasına da başlanmıştır.

Ayakkabılıklar 70'er santim eninde ve 1.30'ar metre boyunda, beton zeminlidir. Minarenin yanında 2.15x1.50 metre sâhalı sahanlığın üstü beton bir direğe oturmuş olup, kendisi de beton tavanlıdır.

Işık kaynağı olarak, kubbenin merkezinde süt rengi sivri ampullü sarı madeni askı ile mihrabın iki yanında çift ampullü iki duvar lambası, maksûrelerin tavanlarında birer sâde ampul ile mahfelin tavanından dört sâde ampul ve batı yön

Haydarpaşa banliyö tren hattının nihayetinde, Pendik'in Yeni Mahallesi'nde hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle yapıp, 1955 yılında ibadete açılmıştır. Minaresi ise dört yıl sonra, 5 Eylül 1959'da ikmal olunmuştur. Sâhası 11.00x7.70 metre ölçüde ve tuğla duvarlarının kalınlığı 55 santimdir.

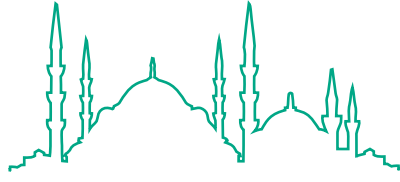
Çatısı yeni kiremitli, içten ortası kubbe biçiminde, kenarları beton tavanlı ve tabanı tahta döşemelidir. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve

kapının kemerinde de bir karpuz lamba bulunmaktadır. Caminin yapılış tarihi de bu kapı üzerinde gösterilmiştir.

Caminin kuzeydoğu yönü karşısında gider yollu, birer oturma tahtalı ve dört musluklu temizlik yeri ile gerisinde de, aynı çatı altında 2 helâ ve muslukların arkasındaki su deposunun üzerinde tabutluk görülmektedir. Çatı yeni kiremitlidir. Caminin çevre duvarları henüz yapılmamıştır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SALACAK CAMİİ

Üsküdar'da bu isimdeki iskelenin üst tarafında, yokuş yolun solundadır. Yaptıran Fatih Sultan Mehmed Han olup, caminin yapılış yılı 888 (1483)'ten öncedir. Zamanla harabolup yıkılır duruma gelince, Sultan I. Mahmud tarafından 1166 (1753) yılında yenilenmiştir. İçerisinde duvara asılı yedi kıt'alık manzum kitâbe levasının son mısraı "*Mâ'bedi Bülfehthi Âbadeyledi Mahmud Han*", ebced hesabı ve noktalı harflerle bu tarihi göstermektedir.

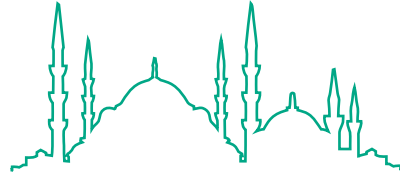
Cami dörtgen planlı 7.80x7.80 metre sâhalı ve duvarları taştandır. Minaresi tuğla yapılı ve basamak sayısı 35, şerefesi demir parmaklıklı, külâhıysa kurşunludur. Kapısı son cemaat yerindedir.

Mihrap kavis kemerli ve yarı üstuvâni gömme, sâde yapılı ve 1.50x2.20 metre ebadlıdır. Minber 9 basamaklı, düz 0.72x2.70 metre ölçüde, yanları parmaklıklı, üçgen geçme şekilli, çardağı orta, külâhı yeşil yağlıboyalı ve sekiz köşelidir. Kürsü doğu-kible köşeye tesbitli olup alt kısmı sıvalı, çanağı 135 santim çevreli, yüksekliği 1.60 metre, kenarları oyma şekilli ve merdiveni dayamadır. Maksûre sağda, yani batı yöndedir ve sâhası 1.60x5.00 metredir. Mahfele minarenin 8. basamağından geçilmekte, oradan da şerefeye ilâve 27 basamakla çıkılmaktadır.

Alt pencereler altışar camlı, demir parmaklıklı, içten kapaklı 0.88x1.50'şer metre ölçülü olup, her cephede ikişerden 8 tanedir. Cümle kapısı 1.40x2.15 metre ebadlı, çift kanatlı ve ikişer tablalı, kalın perdelidir. Önündeki muşambalı sâha 1.30x2.20 metre, ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli ve 3.00x2.20 metre genişliktedir. Son cemaat seddi 30 santim yükseklikte, sağ yönde mihraplıdır. Sâhası 3.60x4.40 metre olup, sol geri yönünde büyük bir eşya dolabı vardır. Üstünde kapalı ve boş bir oda mevcuttur. Bu odanın sokak yönünde, sürmeli ve dörder camlı iki penceresi vardır. Kapının solunda demir çerçevesi, altı camlı yüksekte bir pencere daha bulunmaktadır. Kapı tablalı kalın ve yeşil yağlıboyalı, 1.60x2.20 metre ebadlı, dış yönünde tavanlı, taş zeminli, iki baştaki setleri tahta kaplamalı ve birer metre çevreli dörtgen iki direğe oturtulmuş 2.20x2.90 metre sâhalı sayalıklıdır. Caminin çatısı eski kiremitli, tavanı ahşap olup, göbeğinde orta boy bir topkandil asılıdır.

Temizlik yeri ve helâları olmayan cami, 150-200 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SARIKADI KÖYÜ CAMİİ

Üsküdar Alemdağı asfaltının 27/18. kilometresinden sağa ayrılan sapağtan 500 metre kadar içeride, meydanın ortasındadır. Köyün bu adı, Sarı Kadı Mehmed Dede'nin oğlu Mustafa Dede'den gelmiştir. Bu zât Şeyh Necmüddîni Kübrâ soyundan ve Fatih'in erlerindenmiş. Gerek köy halkı ve gerekse onlardan işitencerce köyün adı herkes tarafından "Sarı Gazi" şeklinde söylenmektedir. Mustafa Dede'nin ölümü 887 (1483) yılında olup, türbesi caminin kuzey yönü karşısında, meşrutâ evlerin hemen bitişiğindedir.

Camiyi yaptıran Üsküdar'daki Atiyk Valide Camii'nin bâniyesi, Sultan III. Murad'ın annesi Nurbanû Sultan'dır. Yapılıştan bir müddet sonra Sultan III. Mustafa'nın yazı hocası Bosnalı Osman Efendi mescidin vakıflarına müteveli olunca bir minber koydurmuştur. Bu zât 1181 (1768)'de vefat etmiş ve Üsküdar'daki Ayazma Camii'nin mihrabı önüne gömülmüştür.

Zamanla harap olan cami, 1275 (1859) tarihinde Sultan III. Selim'in baş kadını tarafından yenilenmiş ve cümle kapısının üzerine bozuk ifadeli 12 satırlık, güyâ manzum bir kitâbe konulmuştur. Cami halen yine onarıma muhtaç durumdadır. Hayırsever köylülerimizin gayrete gelerek yakında bu işi başaracaklarından umutluyuz.

Caminin sâhası 7.70x7.70 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, yapısı sade ve ölçüsü 0.85x2.25 metredir. Minber 8 basamaklı, düz tahta parmaklıklı, kapısı hafif kemerli, çardağı ve külâhı kısa, yeşil yağlıboyalı ve ölçüsü 0.80x2.60 metredir. Kürsü dörttebir daire şeklinde olup sol kible köşeye tesbitli, çevresi ince trabzanlı, yüksekliği 1.35 metre, çevresi 150 santim ve merdiveni dayamadır.

Maksûrelerin önleri trabzanlı, sağdaki 2.15x3.15 metre, soldakinin boyu ise bundan 1.15 metre daha kısadır. İkisi arasındaki mesafe 1.20 metre genişlik ve 1.15 metre derinliktedir. Mahfele doğu yön maksûreden 9 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Alttan üç ahşap direk destekli mahfel 2.80x6.70 metre sâhalı ve önü trabzanlıdır. Minarenin kapısı merdivenin sağ taraf orta yerindedir.

Minarenin alt kısmı tuğla, üstü beton yapılı ve 35 tahta basamaklı, şerefesi demir parmaklıklı, külâhı kurşunludur. Pencereler kavis kemerli, altışar camlı, demir parmaklıklı, malta taşı zeminli, 0.70x1.70'er metre ölçülü olup, üç yönde ikişerden 6 tanedir. Tavan kontrplak, döşemesi kalın tahtadan, çatısı yeni kiremitlidir. Tavanda lüks lambası asılıdır.

Cümle kapısı 1.10x1.70 metre ebadlı, kanatları çift tablalı ve kalın tahtadandır. Dış kapı da aynı biçim ve ölçüdedir. İki arasındaki koridor 1.40x4.00 metre sâhalıdır. İç kapının dış yönündeki odalardan biri iki, öbürü ise tek basamak yüksek eşikli olup; birincisi odunluk olarak kullanılmakta, ötekinin içerisinde ise bir helâ ile bir de ocak bulunmaktadır. Sayalıklar dış kapı önünde 3.00x3.60 metre genişlikte, beton zeminli, üstü çatılı ve odalarla birlikte adi kiremitlidir.

Caminin kuzey cephesi karşısındaki susuz çeşme üzerinde ta'lik hatla şu kitâbe okunmaktadır:

*Atiyk Valide Sultan çeşmesidir bu Mürurı dehir kılmıştı gerşi kim ifnâ
Cenabı validesi dehr Mahmûd Han Yeniden eyledi ta'mir ile şûyın icrâ
Muvaffak eyledi ihyâsına ânı çünkim İki cihande aziz ide Hazreti Mevlâ
1208 (1794)*

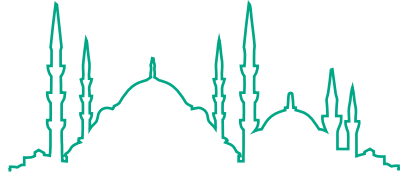
Sarı Gazi'nin türbesinin kapısı üzerindeki nesih yazılı kitâbe de şudur:

*Mâderi Sultan Selim Han İbn-i Sultan Mustafa
Mihrişah Sultanı vâlâ himmeti re'fetmeâb
Kesbi ruhaniyeti ervâhı ehlüllâh için
Eyledi bu türbe-i ra'nâyı tamire şitâb*

1208

Bu türbenin güneyinde meşrutâ evler mevcuttur. Cami 180-200 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SELİMİYE CAMİİ

Üsküdar ve Haydarpaşa arasındaki meşhur büyük kışlamızın yakınındadır. Yaptıranı, Eyüp Cami-i Şerifi'nin ikinci bânisi Sultan III. Selim'dir. Eyüp Camii'nin yenilenmesi bitirildikten sonra, Binâemini Uzun Hüseyin Efendi bu caminin inşasına da emin nasbolunmuş; 1216 (1801) yılında işe başlanıp 1220 (1805) senesi Muharrem'in beşinci günü ikmal olunmuştur. Caminin tamamlanmasından sonra minareleri kalın düştüğünden dıştan tıraşlanarak inceltilmiş, fakat 1238 (1822)'de şiddetli bir lodos rüzgârından minarelerden biri yapıdan, öbürü ise temelinden yıkılmış ve cami de sakatlanmıştır. Caminin zarar gören yerleriyle minareleri, öncekinden çok daha sağlam şekilde onarılarak yenilenmiştir.

Orta giriş kapısının üzerindeki iki kıt'alık kitâbenin ebced hesabıyla tarihini belirten son beyti şudur:

Yaptı a'lâ tahrile cami İmamü'l-müslimin 1219 (1805)

Bir mücessem nûrdur bu ma'bedi Sultan Selim 1219 (1809)

Cami, tek yüksek kubbeli, dörtgen planlı ve 15.30x15.30 metre sâhalıdır. Kesmetaş duvarlarının kalınlığı 108 santim, mihrap çıkması ayrıca 3.90x7.70 metre ve zemini de yerden 16 santim yüksekliktedir. Caminin mimarî üslûbu Barok karakterlidir. Caminin biri kuzeyde büyük ve ikisi de yanlarda küçük 3 kapısından; orta cümle kapısı tablalı kalın ve sanatlı, 2.00x3.70 metre ebadlı, yan kapıları ise 1.50x3.00'er metre ölçüde kavis kemerli, mermer söveli olup, ortadaki muhteşemdir.

Mihrap som mermerden 3.75x5.25 metre ölçülü, yarı üstuvâni gömme ve içi beş safhalı, kemeri beş kademelidir. Taç kısmının alınlığında celî sülüs kabartma "Küllemâ Dehale..." Âyet-i Kerîmesi, bunun üst tarafında da "Ve Haysü Mâ küntüm... Şatreh" âyeti kabartma çerçeve ile motiflidir. Cami hoparlörlüdür.

Minber 14 basamaklı som mermer yapılı, 0.94x4.06 metre ölçülü, yan cepheleri üçer kabartma ve beyzî biçimde olup, üçgenlerin merkezleri daire, çevresinin uçları ise üçgen biçimlidir. Kapısının alınlığında "Kelime-i Tevhid" yazılıdır. Çardağı 4 kolonlu, külâhı dar ve uzun yapılıdır. Kürsü batı yön pencereler arasında tesbitli, som mermerden, ayakları kabartma motifli, çanağı dörtgen, çevre ölçüsü 280 santim olup, ön yüzü hafif dalgalı kavisli kenarlı ve dayama ahşap merdivenlidir.

Alt pencereler 1.15x2.25'er metre ebadlı, sekizer camlı dikdörtgen, zemin ve söveleri ise som mermerdendir. Mihrap çıkmasında yanlarda birer, kiblede de iki

olmak üzere hepsi 4 tane; caminin sâhasında da doğu, güney ve batı yönlerde dörderden 12 ve kiblede de 2 şeklinde, cem'an 18 tane pencere vardır.

Orta ve üst pencereler: Mihrap çıkmasının kible yön ve yanlarında 4 tane dar, mihrap üzerinde 1 geniş, alçı şekilli, kavis kemerli 5 uzun, bunların üst tarafında ikisi yanlarda ve öbür ikisi güney cephede dörttebir daire biçimli alçı pencere ile esas cami bünyesinde minberin sağ yönü ile mukabilinde, güney cihette alttakiler birer uzun ve kemerli, üstlerinde daire biçiminde birer tane olmak üzere 4 alçı pencere ve cem'an 13 pencere vardır.

Mihrap sâhasının geniş kemeri üzerinde, iki yanındakiler kısa, ortadaki ise daha uzunca aynı biçimli 3, doğu ve batı cepheleri kemerlerinin içerilerinde üstte üçer, batı yönde ve bunların alt ve daha alt sırasında da üçer olmak üzere bu cephede 9; doğu yönün ikinci ve üçüncü alt sıralarında 5'erden 12 tane olacak şekilde hepsi 22 pencere görülmektedir. Kubbenin çevresinde kavis kemerli, alçı tezyinatlı 20 tane içten ve 20 de dıştan çerçevesi pencere, iki kasnak arasını doldurmaktadır.

Kubbe iki yan duvarla mihrap çıkmasının ve mukabil kuzey cephede de müezzinler mahfeli önündeki iki geniş kemerin ve dört köşe askısının pandantiflerinin şekillendirdiği kasnak çemberine oturtulmuş olup, çevresinin önü demir parmaklıklı gezi durumundadır.

Kuzey mahfeller üç kısımdır: Ortadaki müezzinlere mahsus olup üstü beşik örtüsü ve yan kısımları ise birer sağır kubbelidir. Her iki yandan 15'er taş basamaklı merdivenlerle çıkılan bu üç sâha 4.30x15.50 metre genişliktedir. Mahfellerin söve ve kemerleri 1.30x2.50 metre ölçüdedir ve merdivenlerin üstünde bulunan kapıların üzerinde "*Yâ müfettihal-ebvâb... Hayrâlbâb*" duâsı yazılıdır. Doğu tarafta kapalı bir kapı mevcuttur. Bunun üzerinde "*Allâhümmeftah li Ebvâbe Rahmetike*", batıdaki hünkâr mahfeline açılan kapı üzerinde de "*Allâhümmağfirli Verzukni ve âfini*" yazısı okunmaktadır.

Mahfelin önündeki mermer korkuluklar 10'ar santim kalınlıkta ve 55'şer santim yüksekliktedir. Yan mahfellerin zeminleri ortadakinden birer basamak aşağıdadır. Orta kısmın önü kavisli ve iki tarafı trabzanlıdır. Doğu yöndeki kapalı olan ve batıdakindense hünkâr mahfeline geçilen som mermer 2.00x4.00 metre ölçülü iki kapının iç yönlerinde "*Allahümme yâ musarrifel kulûp sarrif kulûbena alâ tântike*" ve doğu yöndeki kavis kemerli büyük kapının üzerinde de "*Allahümme yâ mukallibel kulûb sebbit kulûbena alâ dinike*" yazılı olup, müezzinler kısmının dış cephesinde çift kapaklı iki geniş dolap mevcuttur.

Kuzey mahfel pencereleri kemerli ve altışar camlı 1.10x1.90'ar metre ölçüde ve sanatlı, kalın çift kapaklı olup, her iki yanda ikişerden 4 pencere mevcuttur.

Ortadaki beyzî ve yanlardaki daire şeklindeki üç pencere ile hepsi 7 tanedir. Bütün alt pencereler demir parmaklıklı ve sanatlı, ahşap çift kapalıdır.

Küçük sağır kubbelerin kasnakları altında “*Ya Hazreti Bilâli Habeşi*” ve “*Ya Hazreti İbn-i Ümmü Mektûm*” yazılıdır. Maksûreler yerden 25 cm yükseklikte, 3.35x3.00’er metre sâhalıdır ve önleri trabzanlıdır. Gerilerinde ve kuzey mahfellerin altında bulunan esas maksûreler ise 3.90x5.15’er metre sâhalı, tavanları sıvalı ve ıstampa nakışlıdır.

Işık sağlamak üzere, kubbe merkezinden caminin sâhasını dolduran iç içe iki tane üçer yönlü çember ile mihrap çıkması önünde düz bir demir çubuğun ortasında 32 bölümlü geçme şekilli daire üzerinde yüzlerce ampul asılıdır. Mihrap ve mahfelin önlerinde birer ve dört köşede de birerden cem’an 6 küçük kâr-ı kadim topkandil ile şamdanlarda 2 sivri ampul, mahfel altı kemerlerinde ve tavanlarında da birkaçar sâde ampul bulunmaktadır.

Hünkâr mahfeli; sofa ve salon olarak iki kısımdır. İçten, kuzeybatı kapıdan girilen sofanın sâhası 5.15x2.00 metre, salonunki 5.50x4.90 metredir. Sofanın kible ve kuzey cihetlerinde birer, salonun kıblesinde 1 ve batısında da üç tane altışar camlı dikdörtgen 6 pencere vardır. Salonun üstü beşik örtüsü tonos kemerli, sofanın tavanı sıvalı Bağdadî’dir.

Salonun camiye bakan doğu cephesi, zemininden 80 santim eninde mermer kenarlı, üstü iki baştan ve ortadan kemerli ve geniş, araları iki dar kafesli, şekilli ve yaldızlıdır. Kafeslerin üst kenarları, oyma ve kabartma tezyinatlıdır. Döşemeler kalın tahtadandır. Sofadan salona geçiş kapısı tek kanatlı ve hafif kavis kemerli iki düz tablalıdır. Sofadan mahfele çıkış kapısının kemerinin iç yönünde celî sülüs hatla “*Rabbena âtina...*” Âyet-i Kerîmesi bulunmaktadır.

Caminin dışındaki hünkâr istirahat dairesinin üst katına geçilen kapalı kapının kemeri üzerinde “*Selâmün kavlen min rabbın rahim*” âyeti bulunmaktadır. Bu kapının kuzey köşesindeki ve yakınındaki üçüncü kapı da kapalıdır.

Büyük kubbenin içi merkezden kasnağa sekiz bölümlü olup, zarif motiflerle süslüdür. Üç daire ortasında bulunan göbek ince tezyinatlıdır ve etrafındaki geniş çember içerisinde “*Besmele-i Şerife*” ile “*Nûr Âyet-i Kerîmesi*” ve iki çember arasında da tekrar nakışlar mevcuttur. Caminin çevresindeki geniş kuşakta da “*Fetih sûresi*” yazılıdır.

Minareler kesmetaş yapılı, 100’er basamaklı, kapıları orta cümle kapısının iki tarafındaki revaklarda, birer şerefeli, gövde ve petekleri oluklu, şerefeleri oyma kafesli, külâhları ise alemlerine kadar kesmetaştandır.

Revaklar doğu yön giriş kapısının sol tarafında 16.00x3.80 metre sâhalı, üstuvâni sekiz mermer kolon ve altı kemerli, avludan 8 mermer basamakla çıkılan dörtgen tuğla zeminli, üstü beşik örtüsü tonos ve kurşun kaplı tavanlıdır. Son cemaat yeri caminin orta giriş kapısının dış yönünde 4.20x9.00 metre genişlikte, ikişer üstuvâni ve 125'er santim çevreli mermer kolonlu ve avlu zemininden üç yönlü onar mermer basamakla önüne çıkılan son cemaat sedleri de 2.75x5.15'er metre sâhalı ve mermer zeminlidir. Sağ seddin kiblesinde, tekbirleri dışarıya duyurmak için müezzinler mahfelinde çıkmalı bir cumba bulunmaktadır.

Son cemaat yerlerinin birer küçük ve orta ile orta kapının ötekilerden geniş tavanları da beşik örtüsü ve tonos kemerli, üstleri kurşunludur. Batı yön revaklar doğudakiler gibi 12 kolon üzerinde, tavanları tonos kemerli ve üstleri kurşunludur.

Müderriş evi caminin doğu yan kapısı sağında 14 mermer kolon üzerinde, altı geçitli ve kapısının önüne on basamakla çıkılan tarzda olup, bu dairenin kapısı kapalı olduğundan içerisi görülemezdir. Abdest alma yeri doğu giriş kapısı önündeki sahanlıktan on basamakla inilen avlu zemininin sağında, revak kemerlerinin altında, gider yollu, beş uzun oturma tahtalı ve 15 muslukludur.

Revaklara açılan yan kapıların kemerlerinin dış yüzlerinde 1- "*Selâmün aleyküm Bima Sabertüm...*", 2- "*Selâmün... tibtüm...*" ve sağdaki kapının kemeri üstünde, 3- "*Üdhulûha Biselâm... âyetleri ile caminin doğu kapısı kemerinde de "Allahümmağfirli zünûbi Vefthah li Ebvabe Fadlike"* duası yazılıdır.

Avluda dört yönde birer kapı vardır: En büyüğü kuzey yöndeki olup, hepsi geniş ve çift kemerlidir. Orta kapı sahanlığından doğu-batı yönlere adi taş basamaklarla inilmektedir. Basamakların birer ciheti kalın küfeki taşından korkulukludur. Muhteşem kemerinin dış yüzünde "*İnema Ya'mürü...*" Hadis-i Şerifi ile iç tarafında da "*İnnessalâte Tenhâ...*" Âyet-i Kerîmesi görülmektedir.

Doğu avlu kapısından içeriye girişte tonos örtülü, içerlerinde akar sulu muslukları bulunan 10 helâ ile karşı duvarın önünde derin gider yollu idrarlık, girişin sağ tarafında da dört musluklu ve tonos örtülü harap bir abdest alma yeri daha görülür. Buradan avluya geçilirken sağda, çatısı göçmüş muvakkıt evi ve bitişiğinde üç bölümlü sebil ile ilerisinde üstü çift kapaklı cesim bir mermer tekne mevcuttur. Soldaki helâların avlu yüzünde, çatıları kurşunlu taş duvarlı üç müezzin evi bulunmaktadır. Nihayette doğu köşede çift katlı, çatısı çift alemlî ve adi kiremitli eski taş mektep binası, maalesef boş ve harap durumdadır. Binanın kapısı cadde yönündedir.

Kible yön avlu kapısı bu cihetteki sed kabristanların ortasındadır ve Selimiye Kışla Caddesi'ne açılmıştır. Çift kemerli ve muhteşemdir. İç tarafında üç büyük musalla taşı ve yüzlerce mezar mevcuttur. Çevre duvarlarında; bu kapının çıkış

SELİMİYE CAMİİ

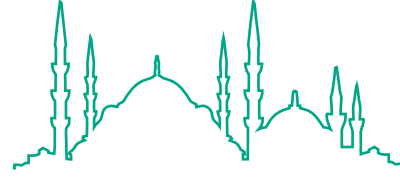
batı yönünde 19, doğu cihetinde 14 ve avlunun doğu cephesinde de 2 tane demir kafesli açık pencere vardır. Ayrıca batı yönde de güneyden kuzeye 16 pencere bulunduğu göre, her üç taraftaki açık pencerelerin yekûnu 51 tane olmaktadır. Kuzey cephe avlu duvarı kısadır.

Meşrutâlar caminin duvarlarında, dört yönü sokakla çevrili bir adanın ön cihetinde, her iki köşede biri 6, öbürü 4 odalı ve çift kapılı; büyüğü imam, küçüğü ise müezzine ait iki ev ile orta sokakta dört ayrı ve harapça bir müezzin evi vardır.

Cami 750-800 cemaat alabilir genişliktedir.

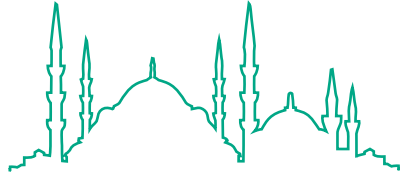
Hicri 912 (Milâdi 1506) senesinde, Sultan II. Bayezid'in Bâbüssaâde Ağası (Kapı Ağası) Selman Ağa tarafından yaptırılan ve Bâb'üs-Saâde Ağa Camii olarak da bilinen yapı, 1960'lı yılların ikinci yarısında halen metruk vaziyette bulunduğundan dolayı, kitabı hazırlayan İbrahim Hilmi Tanışık tarafından Üsküdar cihe-tindeki camiler listesine alınmakla birlikte, not-ları arasında yapıya ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Sözkonusu Selmanağa Cami-i'nin 1970'li yılların başına kadar maalesef harap bir vaziyette ulaştıktan sonra, Süleyman Çakır adındaki Eskişehirli bir hayırsever tarafından -inşa edildiği ilk haline ait tuğla minaresi müstesna- diğer bölümlerinin tamamıyla yenilendiği ve avlusuna bir de betonarme abdest alma yeri ilâve edildiği hususundaki kayıtlara istinâden (Konyalı, Âbideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi, İstanbul, C.1, s.271), caminin Tanışık merhumun vefatından sonra yeniden inşa edilerek 1973 yılı için-de ibadete açıldığı malûmdur¹.

İSTANBUL CAMİLERİ

SELMANAĞA CAMİ

¹ Hazırlayan notu.

İSTANBUL CAMİLERİ

SİNANÜDDİN CAMİİ

Boğaziçi'nde, Anadoluhisarı'nın tam arka cihetindeki yokuşun nihayetindedir. Yaptıran "Muhaşşi" nâmıyla bilinen Sinanüddin Yusuf bin Hüsamüddin Efendi'dir. Bu zât Amasya'dan İstanbul'a gelip tahsilini tamamladıktan sonra 954 (1548) yılında İstanbul kadılığına, dört yıl sonra da Anadolu Kazaskerliği'ne tayin olmuş, emekliye ayrılıp ibadetle meşgul iken 986 (1579)'da vefat etmiş ve Fatih Kıztaşı civarındaki -şimdi arsa durumunda olan- Yayla Camii'nin mezarlığına gömülmüştür. Ölümünde 93 yaşında imiş. Caminin yanındaki fevkanî okulu da bu zât yaptırmıştır. Bu gün mevcut bulunan mektebin duvarındaki kitâbede ifade olunduğu gibi, Mehmed Ali Paşa ve Adile Sultan'ın kızı Hayriye Hanım o zaman harap duruma gelen mektebi yenilemiş, lâkin kendisi de o sırada ölüm şerbetini içmiştir. Üç kıt'alık kitâbenin tarih beyti şudur:

Yaptı bu mektebi Hayriyyeyi hanım sultan

İde mağfur o merhumeyi mevlâ her gâh

1280 (1870)

Camiye 1.60x3.00 metre ölçüdeki kalın kapıdan girilir. 2.80x4.20 metre sâhanın 1.25x1.75 metrelik tahta döşemeli ayakkabılık kısmında 1.00x2.00 metre ebadlı ve sekizer camlı; yanlarda 2 ve kuzeyde de 4 olmak üzere, cem'an 6 dikdörtgen pencere vardır. Tavanı ahşap olup, ortasında bir ampul asılıdır.

Cümle kapısı tablalı, kalın doğrama ve 1.50x3.00 metre ölçülüdür. Cami 6.90x9.10 metre sâhalı, tuğla kuşaklı ve horasan harçlıdır ve taş duvarlarının kalınlığı 72 santimdir. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.60x3.40 metre ölçülü, minber 7 basamaklı ve 0.97x2.60 metre ebadında, boyalı sade, kürsü ise dörtgen, yüzleri 90'ar santim, tek basamaklı ve seyyardır. Maksûreler 1.60x3.15'er metre genişlikte, tavan ahşap, çatı adi kiremitle örtülüdür.

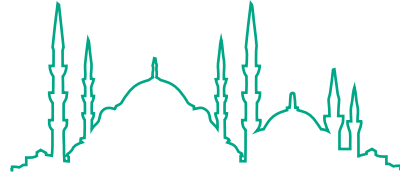
Pencereler kavis kemerlerinde beşi sabit sekizer camlı, 1.05x2.75'er metre ölçüde; doğusu 3 ve öbür cepheleri de dörderden 12 olacak şekilde cem'an 15 tanedir. Camide mahfel yoktur. Tavanın merkezinde bir avize, biri ters tas biçimli ve abajurlu, iki tanesi şamdanlarda ve diğer dördü de duvarlara tesbitli ampul vardır.

Minare, caminin kuzeydoğu köşesinde ve 42 basamaklıdır. Yapısı taştan olan külâhının tepesinde alem yerine dörttebir daire çerçevesi şekilli bir mermer bulunmaktadır.

Cami 120-150 cemaat alabilir.

SİNANÜDDİN CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

SOĞANLI KÖY CAMİİ

Kartal'ın Yakacık köyü civarındadır. İlk yaptıranı bilinmiyor. Sadece cümle kapısı üzerindeki tuğra ve ta'lik hatlı şu kitâbeden:

*Hazreti Abdülmecid Hana Hudâvendi Mecid
Nusratü iclâlü zafer, üçleri kılsun muîn
Tab'ı pâkin maili hayrat kılmış feyzi Hak
Eyler ihyâyî meberrâta zehi sa'yi bihîn
Bu kariyye icre âbadeyleyüp bu camii
Eyledi bu mevki'de kâin mü'minîni kâm'bin
Yokolup â'dâsı Varolsun demâdem şevketi
Zâtı pâkin eylesün Mevlâ kederlerden emîn
Söyledi Ziver kulu tarihini cevher gibi
“Yaptı ma'bed kıl duâ gazi emirül mü'minîn*

1271 (1855)

caminin Sultan Abdülmecid tarafından ihyâ olunduğu anlaşılmakta olduğuna göre ve karşısındaki büyük meydan çeşmesi üzerindeki:

Merhum Haseki Sultanın bin yetmişbeş tarihinde

İnşa buyurdıkları bu çeşmenin bu defa müceddeden inşası

Teşrinievvel 1304 / Saferül Hayr 1306

ibâresinde de zikredildiği üzere bu köye hünkâr ve sultanların göstermiş oldukları yakınlığa istinâden¹, camiyi ilk yaptıranın da saray mensuplarından biri olması ihtimalini hatıra getirmektedir.

Sâhası 10.50x8.00 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 82 santim olup, tavan yüksekliği 4 metre, çıtalı ve ahşap yapıdır. Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme, 1.05x3.00 metre ölçüde ve sâde, minber 8 basamaklı ve 0.72x3.00 metre ebadlı, kapısı hafif kemerli, çardağı küçük, külâhı uzun ve dar, kaidesi oymalı çember şekilli, yapısı beyaz çıtalı ve yeşil sâhalı, kürsü dörtgen biçimde ve yüzleri 90'ar santim genişlikte, yerden 140 santim yüksekte ve merdiveni dayamadır.

Pencereleri kavis kemerli, 1.10x2.50 metre ölçülü, dörder tanesi sabit onikişer camlı; yanlarda üçerden 6 tane olup, kible ve kuzey yönler pencerelidir. Kenarları tuğla ile örülmüş, dıştan şekilli demir parmaklıklıdır. Tavan çok harap görünmekte olup, ortası iki eğreti direkle desteklidir. Tabanı dörtgen tuğla döşelidir. Cümle kapısı kuzeydoğuda olup ölçüsü 1.60x2.20 metre, tek uzun tablalı ve kalın doğramadır. Ayakkabı çıkarma yeri mahfelin altında ve 2.10x8.00 metre sâhalı, dörtgen tuğla zeminlidir.

¹ Caminin Sultan Abdülmecid tarafından ihyâ olunduğu anlaşıldığına ve meydandaki çeşme üzerinde de; “Merhum Haseki Sultan'ın 1075 tarihinde inşa buyurdıkları bu çeşmenin bu defa müceddeden inşası” kaydı görüldüğüne göre.

Mahfele, kuzeybatıdaki 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Merdivenin alt üç basamağı, kapısının dışındaki ayakkabılık sâhasındadır. Kapının iç tarafında, zemini 5 basamak çukurda kalan sokağa da bir kapısı bulunan tabutluk ile mahfele giriş kapısının karşısında kuzey yönünden 4 ve doğusundan da 2 tane dörder camlı ve çerçeveleri harap 6 dikdörtgen pencereci sübyan okuma odası bulunmaktadır. Sâhası 3.20x8.00 metre olup, doğu yönünün kiblesi daha geniş ve kapısı tek kanatlıdır.

Minarenin kapısı mahfelin kuzeybatı köşesinde, yapısı horasan harçlı tuğladan, 26 basamaklı, peteği beton ve külâhı kurşunludur. Şerefesi demir parmaklıkla çevrilidir. Caminin çatısı, son tamirde yeni kiremitle örtülmüştür.

Tavandan mihrabın önüne bir küçük ve sâhanın ortasına da bir orta boy 2 topkandil asılıdır. Sayalıklar tuğla zeminli, sokaktan iki basamak yüksek sâhası 2.50x1.80 metre ölçüde ve çift kanatlı kapısı adi tahtadandır. Üstünde sabit sekiz camlı bir çerçeve ile kuzey yönde 14 cam vardır. Bu yönde ayakkabı koymaya mahsus raflar da mevcuttur.

Yukarıda bahsettiğimiz meydan çeşmesinin kible yönünde ve batısında birer ile doğu cephesinde de 2 tane olmak üzere, cem'an 4 musluktan cemaat abdest almakta ve köyce de buradan gerekli su sağlanmaktadır. Alanın ortasında bir metre yükseklikte ve çevresi duvarlı sed üzerinde çok kalın gövdeli cesim bir çınar ağacı meydanı gölgelemektedir. Caminin duvarlarının dış yüzeyleri 17 bin lira harcanarak, Vakıflar İdaresi'nce mükemmelen onartılmıştır. İçerisinin de tamir olunacağı memnurlukla öğrenilmiştir.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SOĞANLIKÖY YENİMAHALLE CAMİİ

Kartal'da Yakacık köyü civarında, bu köyün Göçmenler Mahallesi'ndedir. Yaptırını inşa işleri müteahhitlerinden hayırsever Zihni Bağdatlı olup, 100.000 lirayı aşan şahsî bağış ve gayretleriyle 1963 yılı içinde bu güzel mâbedi meydana getirmiştir.

Sâhası 12.20x9.80 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 50 santimdir. Pencere kenarları tuğla ile örülüdür. Kubbe 8.50 metre yüksekliktedir. Mihrap dalga kemerli, yarı üstuvâni gömme ve çıkmalı, 1.00x3.00 metre ebadlı, minber 8 basamaklı, yanları tablalı, 0.77x2.08 metre ölçüde, çardağı uzunca ve külâhı incedir. Kürsü henüz yaptırılmamıştır.

Pencereler altta ve 1.15x1.60'ar metre ölçülü, üzeri sabit dokuzar camlı, batı yönde 3 ve öbür cephelerde de ikişerden 6'dan hepsi 9 dikdörtgen; üsttekiler sivri kemerli, beton çerçeve ve yuvarlak camlı, doğuda mahfelin gerisinde, yani kuzeyinde üçerden 6 batı ve kible yönlerde de ikişerden 4 olmak üzere cem'an 10 ve altlı üstlü hepsi 19 tanedir.

Mahfele kuzeybatı köşeden 13 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 4.50x2.00 metre olan mahfel, ortadan dikdörtgen çıkmalı olup, üstten 30 santim çapında dörtgen iki beton kolonla tavana bağlanmış, alttan da daha kalın ve araları 2.75 metre açıklıktaki iki beton sütunla desteklenmiştir..

Minare beton yapılı, kapısı mahfelde, merdivenin üst basamağının sağında ve batı cephededir. Mahfelden 13 basamakla alt kapısına ve avluya da beş basamakla inilmektedir. Mahfelden şerefeye 48 basamakla çıktığına göre, minarenin tüm basamakları 66 tanedir. Kaidesi dörtgen, gövdesi briket duvarlı, mahrutu kısa, şerefe çevresi çapraz kafesli ve külâhı betondur. Minareyi inşa eden Recep ustadır.

Cümle kapısı çift kanatlı, üçer tablalı ve ölçüsü 1.30x2.20 metre olup, üstündeki sabit çerçeve üç camlıdır. Dış kapı da aynı biçim ve ölçülüdür. Ayakkabılık beton zeminli, çatılı ve 2.40x5.40 metre sâhalıdır. Gerisinde biri 1.45x1.10, öbürü ise daha küçük, onbire yuvarlak camlı ve dörder açılır camlı birerden iki pencere vardır.

Temizlik yeri ve helâlar henüz yapılmamıştır. Cami 250-300 cemaat alabilir.

Üsküdar'da, Selamsız Caddesi ile Top-hanelioğlu Sokağı arasındadır. Doğu cephesi sokaktan iki metre yüksekte, sâhası 12.00x6.50 metre genişlikte ve taş duvarlarının kalınlığı 72 santimdir. Yaptıran Solakbaşı Sinan Ağa, caminin kiblesindeki kabristanda gömülüdür. Mezar taşı yazısız ve tarihsizdir. Caminin yapılışı, Hadîka'nın beyanına göre "Cami-i Şerif Binayi Solak Sinan" ibâresi doğru ise ebced hesabıyla 1155 olmak lâzım iken, 955 gösterilmiştir. Gerçi cami her iki tarihten sonra birkaç onarım görmüş ve bu tamirlerin en yenisi de 1961 yılında olmuştur.

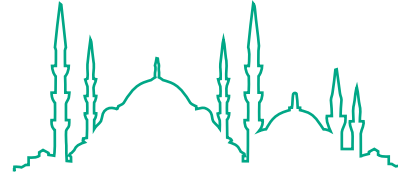
Mihrap 1.25x2.15 metre ebadında, küçük kavis kemerli, içi beş satırlı, ortası yağlıboya "Kâbe" şekilli ve bir çift nalın resimlidir. Minber 5 basamaklı, kapısının tacı oymalı, kısa çardaklı, sekiz köşe yeşil külâhlı, alemi lâle biçiminde, 0.67x2.20 metre ölçülü ve tamamı beyaz yağlıboyalıdır. Kürsü ayaklı dörtgen, yüzleri 86'şar santim eninde ve yüksekliği 1.60 metre olup dayama merdivenlidir.

Pencerelerden ikisi sabit altışar camlı, 1.00x1.80'er metre ölçülü, demir parmaklıklı ve çerçevelerle zeminleri filizî yağlıboyalıdır. Doğu, kible ve batı yönlerde ikişerden 6 tane dikdörtgen, kuzeyde 80x90'ar santim ölçüde 2 ve mahfellerin kuzeyinde de yine 2 şeklinde, hepsi 10 taneden ibarettir. Ayrıca cümle kapısının üst tarafında altı sabit camlı ve 1.60x0.90 metre ölçülü bir çerçeve ile sağ mahfelin batısında dört camlı bir de sürme pencere bulunmaktadır.

Maksûreler 3.15x2.75'er metre sâhalı, çevreleri trabzanlı ve ikisinin arası 3.15x1.70 metre genişliktedir. Mahfele, her iki maksûreden 8'er tahta basamaklı birer merdivenle çıkılır. Mahfel 3.15 metre derinlikte ve 5.50 metre uzunluktadır. Tavan beton, çatı adi kiremitli, maksûrelerin tavanları ahşap ve filizî yağlıboyalıdır. Tavanın merkezinde yarım küre abajurlu ve üç ampullü bir cihaz ile köşelerde de birer abajurlu lamba asılıdır. Mihrabın yanlarıyla şamdanlar üzerinde ikişer ve cümle kapısının iç ve dış tarafında da ayrıca birer sâde ampul mevcuttur.

Cümle kapısı 1.60x2.30 metre ebadında, kanatları çift tablalı, kalın ve koyu yeşil yağlıboyalı doğramadır. Ayakkabı çıkarma yeri mozaik zeminli, 1.50x1.75 metre sâhalı, dışındaki sayalıklar demir çerçeveli, yanlarda 12'şer camlı birer kapılı, kuzey yönü 21 camlı ve beton tavanlı sahnin genişliği 1.00x1.20 metredir. Kapılardan avluya altışar taş basamakla inilmektedir.

Minare kapısı sağ maksûrede, yapısı horasan harçlı tuğladan, kalın gövdeli, çanaklığı sığa, şerefe çevresi demir parmaklıklı ve basamakları 16 tanedir. Kapısının

İSTANBUL CAMİLERİ

SOLAK SİNAN CAMİİ

önündeki çıkma-sed, musalla yerine kullanılmaktadır. Minarenin sağındaki demir parmaklıklı kapıdan kabristan sâhasına iki taş basamakla çıkılır. Kible bitişiğinde briket duvarlı, üstü örtülü tabutluk ile bunun karşısındaki tahta parmaklık içerisinde bâni Sinan Ağa'nın mezarı ve başucunda cesim bir servi, nihayet batı cihette ve kible yönde de yüzden fazla kabir bulunmaktadır.

Kuzey avlunun doğu köşesinde üç musluklu, kapaklı ve derin gider yollu, taş tekneli temizlik yeriyle gerisinde bir helâ vardır. Sağ tarafta imam evinin kapısı görülür. Müezzin meşrutâsı ise, caminin doğu cephesinden geçen Tophanelioğlu Sokağı'ndadır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy'de bu isimdeki cadde üzerinde, Haydarpaşa tren hattının ilk köprüsünün berisinde, sol taraftadır. 1951-52 yıllarında muhittin bir camiye olan derin ihtiyacını gören hayırsever zevattan Muammer Halıcı, Rıza Yalçınkaya ve Sabri Kurt'un ilk teşebbüsleriyle ve bilâhare kurulan özel dernekçe faaliyete geçilerek, Anıtlar Derneği ile de münasebet tesis edilmiştir.

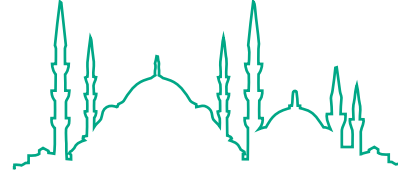
O tarihte İstanbul Vali ve Belediye Reisi Fahrettin Kerim Gökay'ın muzaheretiyile gelişen çalışmalar 1960 yılından itibaren bir zaman inkıtaa uğramış ise de, dernek başkanı M. Yalçın'ın azim ve gayretiyle ve eski İdare Heyeti'nin başında geceli gündüzlü faaliyetleri sayesinde ondört ay gibi kısa bir zamanda meydana getirilen muhteşem mâbed, 1 Ocak 1965 gününde Cuma namazıyla birlikte ibadete açılmıştır. Aynı zamanda, Türkiye'de Cumhuriyet devrinde yapılan camiler içinde, büyüklük sırasına göre dokuzuncu camidir.

Caddenin güneyden kuzeye yükselen sırtı kaplayan 2.800 metrekarelik arsa-sı Belediye'den ihale yoluyla satın alınarak 1.700 metrekarelik kısmı inşaat sâhası olarak ayrılmıştır. Halen mühim kısmı vücuda getirilmiş olan binanın ebâdı 30.00x40.00 metrekareye iblâğ edilecek ve minareleri çift olacaktır.

Cami, çevresi 32 pencerele bir büyük esas kubbe ile köşelerde 4 kubbeli, orta ve son cemaat yeri üzerinde de 14 küçük sağır olmak üzere, cem'an 19 beton kubbe-lidir. Duvarların iç yüzleri reks denilen akustik vasıflı delikli tuğla ile örülmüştür. Dış yüzleri ise kesmetaş kaplamalı olacaktır. Büyük kubbenin çember ölçüsü 57 metre olup köşelerdeki dörtgen beton ayakların ebadı alttan 1.12x1.12 metredir ve yukarıya doğru genişleyerek bunlardan vücuda gelen pendentifler ile dört cephe-nin geniş kemerleri üzerindeki kasnağın üzerine oturtulmuştur. Görünüşü pek mehip (azametli) ve ihtişamlıdır.

Caminin ilk mimarı, aynı zamanda Şişli Camii'nin de mimarı olan merhum Ali Vasfi Egeli'dir. İkinci olarak bu işi üzerine alan mimar Eyüp Kömürcüoğlu'nun Al-manya'da bulunduğu sırada, tüm hazırlıkların tamamlanması üzerine kendisine mektup yazılarak müsaade alınmış ve üçüncü mimar İstepan Aratan tarafından bu hayırlı iş fahrî olarak deruhte edilmiştir.

Cami fevkanidir. Alt katına ilk partide 45 dükkân yapılmıştır. Doğu avluda ya-pılacak olanlarla birlikte yekûnu 70'e tamamlanacak ve bu yönde meşrutâ evler, şadırvan ve helâlar vücuda getirilecektir. Cami iki imam ve dört müezzinlidir. Alt

İSTANBUL CAMİLERİ

SÖĞÜTLÜÇEŞME CAMİİ

kısımın kibledoğu köşesindeki pasajdan geçildikten sonra, şimdilik ahşaptan yapılmış 26 basamaklı merdivenle caminin üst katının batı yönü dışındaki geniş teras sâhasına çıkılmaktadır. Burada demir çerçevesi ve 100 küsur camlı sayalıklar bulunmaktadır. Tek kanatlı eğreti kapısından geçilerek son cemaat yerine girilir. Aşağıda pasajın nihayetindeki bölmelerde yine eğreti 17 abdest alma musluğu mevcuttur.

Son cemaat yeri 3.85x27.50 metre genişlikte ve iki başındaki mahfel merdivenleri 26'şar beton basamaklıdır. Kiblesinde sivri kemerli 2 küçük gömme mihrapçık vardır. Cümle kapısı kalın ve doğramalı, yirmişer zarif tablalı ve sanatlı olup 1.60x2.80 metre ebadlıdır. Maksûreler üç yönlüdür: İki kuzey baştakiler 4.00x4.70'er metre, doğu-batı cephedeki ise 3.85x23.20 metre sâhalıdır.

Kible köşelerdeki kubbe ayaklarının teşkil ettiği 3.85x4.25'er metre karelik boş sâhalarda önleri otuzar camlı birer oda hüsule getirilmiştir. Ortada 3.85x19.00 metre sâhalı sette tuğla yapılı, sivri uzun kemerli gömme ve içeriye -şamdanlıklar eninde- çıkmalı muhteşem mihrap, tamamen Kütahya çinisiyle kaplatılacaktır. Minber ve kürsü som mermerden olacak, caminin zemini parke döşenecek ve şamdanlıklar mermer kaplamalı vücûda getirilip, cami kaloriferle ısıtılacaktır. Mahfellerden yan cephelerdekiler 3.85x33.00'er metre sâhalı

olup, altlarından altışar geniş klâsik kemer ve sekizer üstuvâni kolonla, kuzeydekiler ise 7 kemer ve 8 kolonla desteklidir. Herbir kolonun çevresi 1.15'er metredir.

Pencerelerden kubbe çevresindeki otuziki tane klâsik kemerli, beton çerçevesi ve yuvarlak camlıdır. Cephelerdeki geniş kemerlerin içerisindekilerden ortadakiler uzun boylu, iki tarafındakiler kısaca altışardan 24 tane; beton çerçevesi, yuvarlak cam ve klâsik kemerli kible köşelerdekilerse ikişer tanesi aynı biçimde kemerli ve ikişer tanesi dikdörtgen dörder camlı ikişerden 4, aynı cephede beton çerçevesi, yuvarlak camlı ve kemerli yine dörderden 8 ve kuzeyde yine dikdörtgen dörder camlı 16 tane şeklinde dağılmaktadır.

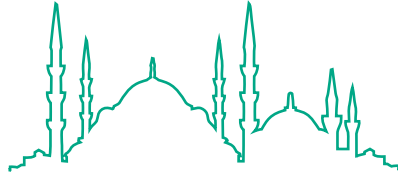
Alt pencerelerden alt ve üstteki birerden ikisi sabit dörder camlı dikdörtgen ve 1.00x2.00'şer metre ebadında; kible yönde 12, kuzeydeyse içlerinden ikisi dolap yapıldığından 10, doğu cephede 13 ve batıdakilerden biri muvakkat giriş durumuna konulduğundan 12, nihayet son cemaat yerinde de 10 pencere ile cem'an 133 taneden ibarettir.

Işık; kubbe merkezinden billûr saçaklı bir büyük, mihrap önünden bir orta boy, ilk cephe kemerlerinden birer küçük avize ve mahfel ile maksûrelerin ve son cemaat yerinin tavanlarıyla ön taraflarından da renkli abajurlu ampullerle temin olunmaktadır.

Harcanan bağış paralarının toplamı 2.000.000'a yaklaşmış, ancak planın ikmali için bir misli masrafa daha ihtiyaç bulunduğu ifade olunmuştur. Kuzey avlunun gerisindeki muazzam ilkokul, İstanbul Darülmualimin'in (Öğretmen Okulu'nun) Tatbikat Mektebi Müdürlüğü'nü hakkıyla îfa edip, son resmî görevi olan Maarif Vekâleti Müsteşarlığı'nda iken Hakk'ın rahmetine kavuşan muhterem hocamız İhsan Sungu'nun -çok yerinde bir kadirbilirlik eseri olarak- adını taşımaktadır ki; bu mâbedde okunacak ezanlardan merhûmun aziz rûhu ziyâdesiyle huzur duyacaktır.

Cami bugünkü durumuyla 3-4 bin cemaat alabilir halledir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SUADIYE CAMİİ

Haydarpaşa-Bostancı tren yolu üzerinde, sol yöndedir. Yaptıran Mâliye Nâzırlarından Reşad Paşa'nın kızı Suad Hanım ve caminin yapılış tarihi de 1325 (1908)'dir. Geniş avlusu bir metre yükseklikte olup, üstü demir parmaklıklı duvarla çevrilidir. Dört köşesinde altışar cepheli, kubbeli kesmetaş yapılı zarif kubbeciklerden biri beş musluklu ve birer oturma mermerli temizlik yeri, birisi heyet odası ve öbürlerinden ikisi de helâ ve idrarlık olarak kullanılmaktadır.

Cami 11.25x11.25 metre sâhalı, avlunun ortasında tek sağır kubbeli, 80 santim kalınlıkta sarı kesmetaş duvarlı ve minarelidir. Kaidesi dörtgen olan minare kısa, yivli gövdeli, çanaklık altı istalâktitli, çevresi ters-yüz kavisli, külâhı kapak biçimli ve alemlî taştandır. Dış kapıdan girilince 1.50x2.40 metre genişlikteki ayakkabı çıkarma yerinin hemen sağında camekânla bölünmüş 2.50x3.80 metrelik bir oda durumundaki son cemaat yeri ile sol tarafta da ayakkabı muhafaza yeri görülür. 1.80x2.60 metre ölçülü demir kapının iki yanında 1.85x4.25'er metre sâhalı, önü trabzanlı ve dalgalı maksûreler vardır. Üstü son cemaat yerini de kaplayan 4.90x10.00 metre ölçülü ve beton tavanlı mahfele, son cemaat yerinin solunda bulunan 18 ahşap basamaklı merdivenle çıkılmaktadır.

Pencereler dört cephede kemerli ve boydanboya zarif dökme parmaklıklı, 37'şer camlı 1.90x1.50 metre ölçüde ikişerden 8 tane ve son cemaatin gerisinde 1.90x2.60 metre ölçüde dikdörtgen 32 camlı 2 taneyle birlikte, hepsi 10 muhteşem pencereden ibâret bulunmaktadır.

Demir kapıların üzerine celî sülüs hatla “*Üdhulûha Biselâm...*” Âyet-i Kerîmesi ile tâ'lik hatlı bir kıt'alık kitâbeki “*Cami-i Hayrat*” ibâresinin ebced hesabıyla caminin yapılışı gösterilmiştir.

Duvarların iç cepheleri çok değerli çinilerle kaplıdır. Mihrap 2.70x5.30 metre ölçüde, içi 5 safhalı, alınlığında “*Fenâdethü...*” âyeti yazılıdır. Minber 0.93x4.40 metre ebadında, 14 basamaklı, yüksekliği 10.50 metre, kapısının tacında kabartma “*Kelime-i Tevhid*” yazılı olup külâhı armudî şekilli, üstü yaldızlı alemlidir. Kürsü doğu cephe pencereleri arasına tesbitli şekilde, yüzü kabartma tezyinatlı, klâsik ve som mermer yapılıdır. Minberin kenarlarıyla göbeği düz ve daire biçimi oyma tezyinatlıdır. Kubbe göbeğinde şişeli küçük bir avize ve köşelerde de kâr-ı kadim 4 topkandil asılıdır. Mihrap önünde de billûr bir avize bulunmaktadır.

Giriş kapısının dış sağ yönünde, Caddebostan'daki Galip Paşa Camii'ninki gibi

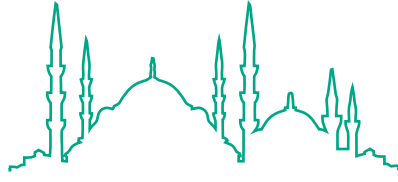

S U A D İ Y E C A M İ İ

mermerden 1956 tarihli bir içme suyu deposu vardır. Avlunun orta kapısı ile caminin giriş kapısı arasındaki sâha tamamen ve doğu-batı-kible cihetlerinin çevresi de 2 metre genişlikte beton zeminedir. Duvar boyları ve toprak sâhalar çam, akasya ve meyve ağaçlarıyla süslenmiştir. Kible yönündeki avlu kapısının sağındaki bekçi kulübesinin yanında musalla taşı bulunmaktadır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SULTAN MUSTAFA CAMİİ

Boğaziçi'nde Paşabahçe'de, Çubuklu Caddesi ile İskele Caddesi'nin kavşağında, sağ köşededir. Berisinde mermer cepheli ve hazneli, teknesi çukurda, üstü beton yapılı büyük akar çeşmenin arka tarafında çatısı yeni kiremitli, kadın ve erkeklere mahsus temizlik yeriyle bir bekçi odası görülür. Temizlik yeri idrarlıklı ve lavabolu olup 4 helâlidir.

Camiyi yaptıran Sultan III. Mustafa ve yenileniş tarihi 1177 (1764)'tür. Civarında bir hamam, bir mektep ve bir küçük çarşı ile bir de havuz mevcuttur. Avlu kapısından girilince solda kiblesi dar ve kuzey yönü üçgen şekilli sâhanın İskele Caddesi'ne bakan çevre duvarı, yedi bölüm ve çift demir parmaklıklılıdır. Musalla taşı da bu sâhanın içindedir. Kapı ile kaydettiğimiz çeşme arasında ise, 3 açık demir parmaklıklı pencere yeri vardır.

Büyük çeşmenin cami avlusunun sağında bulunan haznesinin önü oluklu sacla örtülü ve gölgelikli, kible cephesinde uzun oturma tahtalı ve 5 tane ve batı cephesinde de 4 taneyle birlikte cem'an 9 musluklu, çatısı adi kiremitli temizlik yerinin yanında kapalı bir de oda görülmektedir.

Avlusu beton zeminlidir. Son cemaat kapısının önündeki beton sayalığa, 10 basamaklı merdivenle çıkılır. Bu kapının sağında kuzey avluya bir penceresi olan son cemaat yerine girilirken batı yönde bir kapı, kuzey cephede sekizer camlı 2 ve doğu yönde de 1 pencere vardır. Bu doğu penceresinin cümle kapı köşesinde de henüz yeni açılmış tek kanatlı bir kapı mevcuttur.

Son cemaat sâhasına taşmış olan minarenin sağ tarafından girilen çift kanatlı kapı ile kible yön arasında üstü ayrı ahşap çatılı ve dokuzar camlı 5 pencere ile güneyinde odamsı bölümü bulunan ikinci bir sâha görülür. Bunun solundan 13 ahşap basamaklı merdivenle dört saf genişlikteki mahfele çıkılmaktadır. Bu kısmın önü perdelidir ve kadınlara mahsustur. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber, kürsü ve tavan ahşaptır. Tavanda bir petrol lambasıyla kâr-1 kadim 6 topkandil asılıdır. Çatı adi kiremitlidir.

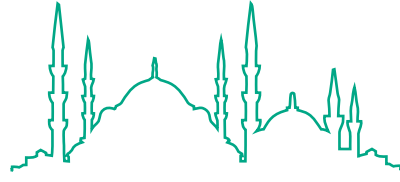
Caminin doğu ve batı cephelerinde kemerli ve onbirer camlı dörderden sekiz pencere vardır. Batı yöndekilerden bir tanesi mahfel merdivenine açılmıştır. Kibledede 2 ve kuzeyde cümle kapısının solundaki son cemaat yerine açık 1 pencereyle birlikte, hepsi 11 taneden ibarettir. Pencerelemin demir parmaklıkları ve bütün ahşap kısımları yeşil yağlıboyalıdır.

SULTAN MUSTAFA CAMİİ

Minare kapısı sağ maksûrede, yapısı tuğladan, şerefesi sıvalı, dar ve uzunca boylu külâhı sivri ve 41 basamaklıdır. Fevkani olan caminin alt katındaki imam evinde rutubet yüzünden oturulmadığından, dış kapının sağındaki oda imamlara tahsis edilmiştir.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ

Üsküdar'da, Doğancılar'a çıkan Halk Caddesi ile Viran Saray Sokağı'nın köşesinde, caddenin sol yönünde, tümsekli. Yaptıran, sultan IV. Murad'ın vezirlerindendir. Yapılışı 1098 (1637) yılından öncedir. Paşa iki sene sadrazamlık etmiş ve bu tarihte katledilerek buraya gömülmüştür. Mezarının önündeki kitâbeye göre yumuşak huylu ve insafli bir zât olan Süleyman Paşa'nın Eğri Kalesi'ndeki mü'minlere acıyıp onlara zâhire gönderilmesini ilân etmesi

üzerine; bu emri beğenmeyen bazı kötümser düşünceli erler ayaklanarak Kurban Bayramı günü üzerine hücum edip, bu günahsız veziri öldürmüşlerdir. Üç kıt'alık kitâbenin son beyti şöyle bitmektedir:

Dedi tarihini erbabı basıyret anın Cenneti Adn'e varıp anda Süleyman oldu
1098

Yanında ise, 1041 (1632)'de katlolunan Recep Paşa medfundur. Bu zât önce bostancıbaşılıktan vezirliğe ve Kaptan Halil Paşa'nın Akdeniz'e gidişinde kendisi de Kaptanpaşa'ya vekâletle Karadeniz'e gönderilerek savaşta yararlığı görülüp Derya Kaptanlığı'na, sonra kaymakamlığa ve daha sonra da Hafız Ahmed Paşa'nın katli üzerine sadrazamlığa atanmışsa da, bir ay sonra kendisi de öldürülmüştür.

Cami 10.50x13.00 metre sâhalı olup, kesmetaş duvarlarının kalınlığı 115 santimdir. Caddeden giriş kapısı önündeki sahanlığa 8 basamakla çıkılmaktadır. Kapı 1.60x2.40 metre ebadlı, kemerinin genişliği 120 santim ve önündeki hasırlı sâha da 1.80x2.20 metredir. Son cemaat yeri 3.10x5.60 metre sâhalı, zemini kırmızı beton ve çatısı 94'er santim çevreli 4 beton sütun üzerindedir. Söveleriyse 12-25 santim kalınlıkta ve genişliktedir.

Mihrap 1.60x4.50 metre ölçülü, içi beş mermer safhalı, istalâktitli benzeri dar ve yüksek kemerli, minber 12 basamaklı ve 0.80x3.00 metre ebadlı, yan cepheleri yivli, sarı cilâlı meşe veya kestaneden yapıma çardağı sâde güzel, külâhı kısa, minare petek biçimindedir. Kürsü dörtgen olup cepheleri 82'şer santim genişlikte, yüksekliği 1.35 metre ve merdiveni dayamadır. Minare 55 basamaklıdır.

Maksûreler beton zemin ve korkuluklu 3.20x5.15 metre sâhalı, zeminleri tahta döşemeli olup, doğudakinin nihayetinde 16 camlı bir camekân vardır. Bunun sâhası 1.50x2.50 metredir. İki maksûre arası 1.50x2.30 metre genişliktedir. Mahfele batı yönden 15 beton basamaklı ve korkuluklu dönen merdivenle çıkılır. Tavanı betondandır. Mahfelin genişliği 3.30x13.00 metredir.

SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ

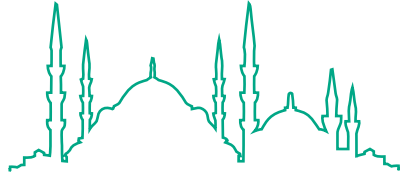
İkişer tanesi sabit sekizer camlı; kible ve kuzey yönlerde ikişerden 4 ve yanlarda da üçerden 6 pencereden hepsi 10 tane olup, dikdörtgen şekillidir. Ölçüleri 1.10x1.80'er metre, mermer zeminli, dıştan demir kafesli, söveleri kesmetaştan, 17-18 santim kalınlık ve genişliktedir. Üst pencereler klâsik kemerli, beton çerçevesi, onbeşer camlı, ölçüleri 1.20x2.25'er metredir. Kiblede biri yarım mihrap üzerinde 5, yanlarda üçerden 6 ve kuzeyde mahfelin gerisinde de 2 olmak üzere, cem'an 13 tanedir.

Işık kaynakları olarak caminin batı cephesinde 1, doğu yönünde 2 ve kiblesinde de 3 duvar lambası ile mahfelde çift ampullü 4, tavan merkezince de 6 ampullü bir askı bulunmakta olup, ayrıca şamdanlarda iki de karpuz lamba mevcuttur.

Temizlik yeri avlunun kuzey ve doğu köşesinden 7 basamak aşağıda mozaik zeminli, uzun oturma tahtalı, gider yollu ve üç muslukludur. Çatısı beton ve içi elektrikli olup, yanında iki helâ mevcuttur. Caminin çatısı yeni kiremitli, ehramî şekilli ve ortası alemlidir. Ön avlu çiçeklerle süslenmiş şekilde yarı beton zeminli, giriş kapısı ise demir parmaklıklıdır.

Cami 350-400 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞADIRVAN CAMİİ

Erenköy civarında, Merdivenköy-Böcekli camileri arasında, kesmetaş yapılı, tek kubbeli ve sekiz köşelidir. Evvelce Ahırkapı semtinde Enderun ağalarına mahsus olarak yapılmış bulunurken arsası trenyoluna gittiğinden, bedeli ile burada yeniden bina olunmuştur. Tecdit tarihi 1292 (1875)'dir. Duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. 54 basamaklı minaresinin 21. basamaktan yukarısı betondur.

Cami 1948 yılında 12.000 lira harcanarak hayırsever tüccarlarımızdan Topbaş kardeşler tarafından onarıldığı gibi, minarenin kısmen yenilenmesi için Vakıflar İdaresi'nce tahsis edilen 51.000 liraya ilâveten 20.000 liradan başka, temizlik yerinin yeniden yapılması ve bazı yerlerin imarı için de yine bu hayırsever kardeşlerce 10.000 küsur lira daha bağış yapılarak çok yerinde yardımda bulunulmuştur.

Caminin kapısı üzerindeki kitâbede de yazılı olduğu gibi esas yola giden bu cami için, gerek devlet ve gerekse halk tarafından mühim yardımlarda bulunulmuştur. İlk inşası, şu beytin ikinci mısrayla tesbit olunmuştur:

Yazdı Hakkı tarihini ehli salât “Beş vakitte gel namaza kıl bu cami’de devam
1292

Yanındaki okulun kitâbesi de şu dört satırla ifade edilmiştir:

İslâmbul pâyelilerinden Şûrayi Devlet Azây, sâbikasından Tırnakçızâde
Mehmed Sait Ziver Bey Efendi merhumun Ruhiyçün bina olunmuştur
1292

Cami dörtgen planlı 10.40x10.40 metre sâhalı olup, kubbesinin çapı 10.20 metredir. Mihrap kavis kemerli, hafif gömme, çevresi kalemişi nakışlı ve 1.75x5.00 metre ebadlıdır. Minber 9 basamaklı, kenarları oyma şekilli, üçgeni kabartma, ortası daire içerisinde oymalı, ölçüsü 0.80x2.60 metre, külâhı ince ve uzundur. Kürsü tablalı, sarı cilâlı, sanatlı, dörtgen 82x82 santim cepheli ve dayama merdivenlidir.

Pencereler kavis kemerli, demir parmaklıklı, dörderi sabit onar camlı, 1.60x3.50'şer metre ölçülü; doğu ve batı yönlerde ikişerden 4 tane olup, zeminleri mermerdendir. Mahfeldekilerden birer tanesi sabit beşer camlı, aynı yönlerde 1.00x1.80'er metre ebadında ve birerden 2 tanedir. Son cemaat yerindeki dış kapının iki tarafında bulunan 1.10'ar metrelik kemerlerin dış çevrelerinin camlı kısımlarının ölçüsü ise 0.60x1.60'ar metre olup, ikişer camlıdır.

Kubbenin merkezi arabesk benzeri nakışlı olup, içi de nakışlı ve sekiz dilimlidir. Kasnak altındaki 5 pencerenin çevresi kırmızı ıstampa nakışlıdır. Arka

mahfele, doğu yön son cemaat yerinden 15 basamaklı merdivenle çıkılır. Ön mahfel üç kısımdır: Ortası dikdörtgen 1.20x1.75 metre ölçülü çıkma gerisinde, dış kısma kavis kemerli ve tek kanatlı bir kapı vardır. İki yanlardaki çapraz çıkmalar ise 1.20x1.50'şer metre sâhalıdır. Bunların tavanları ahşap, açık kahverengi yağlıboyalı ve merdivenin sağı ile üst kenarları trabzanlıdır.

Cümle kapısı kalın, sanatlı tablalı doğramadır. Ölçüsü 1.50x2.20 metredir. Caminin 8 cephesinden biri mihrap, biri kapı, ikisi kapının iki tarafında ve 1.45x2.25'er metre ebadında çift kapaklı dolap olup, geri kalan diğerleri pencerelerdir. Kapının mermer sövelerinin kalınlığı 16 santim ve genişliği 23 santimdir.

Son cemaat yeri 3.00x10.20 metre sâhalı olup, üstündeki dış mahfel de aynı ölçüdedir. Kapının ebadı 1.40x2.50 metre, dört camlı, tablalı ve kahverengi yağlıboyalıdır. Sâhanın döşemesi tahtadandır. Mahfel merdiveninin bitişiğinde de çift kanatlı bir kapı mevcuttur. Dış son cemaat sâhası dörtgen tuğla zeminli, 10.50x10.00 metre genişliktedir. Doğu ve batı yanlardan avluya açılmış birer demir kapı ile kuzey yönünde müezzin meşrutâsına da bir kapı vardır. Bu kısmın üzerindeki dış mahfel de tıpkı ölçüdedir.

Alt kısmın pencereleri altışar camlı ikişer tane ve yanlarda da ikişerden 4 tane 1.10x1.80'er metre ölçülü dikdörtgen pencereden ibarettir. Bu kısımda üst mahfeli, 92'şer santim çevreli 8 ahşap direk taşımaktadır. Demir kapılar dörder tablalı kalın, çift kanatlı ve 1.50x2.50'şer metre ebadlıdır. Batı yandaki avludan 4 basamakla çıkılır. Dışında iki taraflı dökme kolonlara bağlı kâr-ı kadim dörtgen şekilli birer fener bulunmaktadır.

Minare bu kapının kiblesinde yarı kesmetaşla yapılmış üstuvâni gövdelidir ve külâhı alemine kadar kesmetaştandır. Kapısı batı yön son cemaatte, basamakları 54 tane olup, bunun 21'den üst tarafı (yani geri kalan 33 tanesi) beton yapıldır.

Avlu kapıları kible yönde ve demir parmaklıklı, batıda kısa ve doğu cihette de yine demir parmaklıklı olup; çevre duvarlardan caddelere birer de kapı yeri vardır. İki arasında beton zeminli sahadan iki basamak aşağıda derin gider yollu, üç oturma tahtalı ve üç musluklu, üstü açık, çatısız ve tavansız abdest alma yerleri ile doğu avlu köşesinden iki basamak yüksekte de dörder demir ayaklı, beş oturma tahtalı ve beş musluklu, 1.20x6.00 metre sâhalı, mermer ayna taşlı, derin gider yollu, beton çatısı yeni kiremitle örtülü ve iki üstuvâni beton kolonla destekli modern bir temizlik yeri olup, merhum Hacı Hulusi Topbaş tarafından yaptırılmıştır. Aynı çatının altında kuzey yönde, tavanı havalandırma bacalı ve mozaik zeminli 2 helâ ile 3 idrarlık ve bir de mermer tekneli el yıkama musluğu olup yağlıboyalı kapılı, musluğunun solundaki giriş kapısının üstüyle idrarlıkların gerisi birer

pencereli, duvarlarının eteklerinin yerden birer metrelik kısımları mozaik kaplı ve helâ kapılarının üstleri de buzlu camlıdır.

Temizlik yerinin doğu taraf bitişiğinde görülen 6 tablalı, tek kanatlı ve eşiği 3 basamak yüksekteki kapı ile dış mahfele çıkılmaktadır. Dış mahfelin batı yönü 4 ve doğusu da 3 olmak üzere cem'an 7 dikdörtgen ve yine ön mahfeldekilerin tıpkısı ölçüsünde pencerelidir.

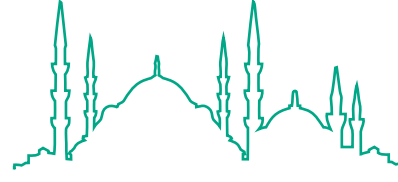
Batı giriş kapısıyla kible yönündeki asfalt cadenin kuzeyindeki minarenin önü, mâmur bir sed-bahçe durumundadır. Burada 8-10 kadar çam ağacıyla bir de musalla vardır.

Işık kaynakları olarak kubbenin merkezinde kâr-ı kadim dört kandil ve beyaz abajurlu bir tane ile mihrap önünde iki baştan kubbeye asılı demir çubuğun ortasında billûr tezyinatlı ve beyaz abajurlu bir asma petrol lambası, iki yanda birer topkandil, kible duvarında birer abajurlu lamba ve nihayet cümle kapısı önü ile mahfelin orta çıkmasında da abajursuz birer petrol lambası görülmektedir. Yan çıkmalardan sağdakinin önü ince kafeslidir. Son cemaat yerinin tavanında ve mihrap kemerinde de birer floresan lamba ile kible cephesinde çanak şekilli iki kandil mevcuttur.

Camii 550-600 cemaatalabilir büyüklüktedir.

Boğaziçi Beykoz'da, Abraham Paşa Korusu'nun Paşabahçe istikametindeki bitiminde bulunan Şel (Shell) Kumpanyası'na ait barakanın solundaki patika yoldan çıkılan sırtta, çamlıklar arasındadır. Yapısı briket duvarlı ve 6.40x5.00 metre sâhalı küçük bir binadır. Hayırsever halkımızın bağış ve gayretleriyle 1959 yılında yapılmış ve ibadete açılmıştır. İki sene sonra da bir minare ilâve edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞELÜSTÜ CAMİİ

Cümle kapısından girilince, sağ yönde görülen 9 basamaklı gezici merdivenle mahfele çıkılmaktadır. Sâhası 1.35x4.00 metre ölçülü olup, ortası yarım metre daha geniş ve çıkmalıdır. Duvarların köşeleri birer boy kalınlıkta ve tuğla yapılıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, 1.50x3.00 metre ebadlı, minber 8 basamaklı ve 0.70x2.10 metre ölçülü olup, caminin kürsüsü yoktur. Çatısı yeni kiremitlidir.

Pencereler 1.00x1.90'ar metre ebadlıdır ve üç cephede ikişerden 6 tanedir. Kapı, pencere ve öbür ahşap kısımlar yeşil yağlıboyalıdır.

Minare briketten yapılmıştır ve 48 basamaklıdır. Kapısı dışarıda, çanaklığı tuğla tezyinatlı, külâhı ise betondur. Maksûre doğu yönde ve 1.30x1.80 metredir. Caminin kuzey tarafına, iki odalı bir de imam meşrutâsı yapılmıştır. İmam Meslek Okulu mezunudur. Batı avludaki temizlik muslukları ve helâsı ancak 1965 yılında yapılabilmıştır.

İsmi, sonradan daha münasip olarak "Çamlı Tepe Cami"ne çevrilmiş olup, içi 80-100 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEMSİPAŞA CAMİİ

(1580) yılında yaptırmış ve aynı sene içinde vefat ederek türbesine gömülmüştür.

Ölümü Küsûful'maarif ibâresiyle gösterilmiş olduğu gibi, cümle kapısı üzerindeki şu kıt'a ile de ifade olunmuştur:

*Şemsi Paşa eyledi bu camii bünyâd çün
Umarızkim ola merhûm yeri Darüsselâm
Ulviyâ hâtif görünce dedikim yarihini
“Secdegâh olsun habibin ümmetine bu makam”
988(1581)*

Cümle kapısı 1.60x2.50 metre ebadlı, kalın ve sarı cilâlı doğramadır. Ayakkabı çıkarma yeri 1.50x1.80 metre genişlikte, kapının mermer söveleri 17-38 santim kalınlıkta ve genişliktedir. Kemerli kenetli geçme şekillidir. Cami dörtgen planlı, 8 köşeli kasmağa oturtulmuş tek kubbeli ve 8.00x8.00 metre sâhalıdır. Kesmetaş duvarlarının kalınlığı 123 santimdir.

Pencereler 1.35x2.08 metre ölçülü; kuzey ve doğuda ikişerden 6 ve batı yönde de 3 olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Üstte kemerli, renkli ve şekilli alçıdan, kuzey ve batıda üçerden 5, kible ve doğu cephelerde de ikişerden 4 taneden cem'an 10 pencere ile kubbenin kasnak altında da dört yönde bunlardan birerden 4 tane daha bulunmaktadır.

Mihrap 2.35x4.50 metre, mermer yapılı, kâr-ı kadim istalâktitli ve klâsik biçimlidir. Minber 0.72x2.70 metre ebadında sarı cilâlı, kürsü kible-doğu köşedeki pencere önünde, sarı cilâlı ve ahşaptır. Minare kesme taştan, şerefesi istalâktitli, külâhı kurşunlu ve basamak sayısı 62'dir.

Türbe, caminin doğu cephesine bitişik ve 2.25 metre genişlikte olup, üstü kemerli zarif dökme parmaklıkla ayrılmıştır. Fakat bânisinin kabri batı yöndeki hatıreye nakledildiğinden, yalnız sanduka yerinde bırakılmıştır. Ramazanlarda bu da kaldırılarak, bir kısım cemaat daha namazlarını burada kılacaklardır.

ŞEMSİPAŞA CAMİİ

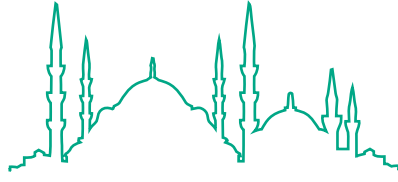
Kubbede çevresi çemberli, büyük bir topkandil asılı olup, mihrapta iki tane ampullü şamdan vardır. Revaklardan kuzey cihette sağ taraftaki 3.20x3.90 metre, sol yöndeki 3.20x7.20 metre sâhalı ve 5 üstuvâni mermer kolonlu, batı yöndeki 3.20x9.00 metre sâhalı ve 4 kolonlu olup zeminleri 45 cm yükseklikte ve aralarındaki kemerlerin sayısı 10 tanedir. Alt pencereler, dıştan 6x9'ar gözlü kalın demir parmaklıklıdır.

Medrese cami avlusunun batı ve kuzey yönlerindedir. 12 küçük sağır kubbeli hücrelerle bir büyük kubbe altındaki dershanesinin çevresi bütün camekânla çevrilmiş olup, şimdi Halk Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. Kubbeciklerin ve büyük kubbenin üzerleri kurşunlu, kuzey yönü 9, batısı 8 kemerli ve giriş cephesi de 2 olmak üzere, cem'an 19 kemerlidir. Hücrelerden 10 tane baca yükselmektedir.

Girişin sol tarafındaki helâların yarısı kapatılıp eşya deposu yapılırken, sol yönde iki helâ ile dışında da dört musluklu, gider yollu ve birer oturma tahtalı abdest alma yeri tanzim olunmuştur. Çatısı ehrâmî kurşunludur. Avlunun deniz cephesinde daimi kapalı bir kapısı ile çevre duvarları demir parmaklıklı açık penceresi ve kible yönündeki kabristanın sokağa çıkışa göre sağında da ikinci ve daha büyük bir demir kapısı daha vardır. Kütüphane her gün açık olduğundan, bu kapı öbürü gibi kapalı değildir.

Camii 120-150 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEREFÂBAD CAMİİ

Üsküdar'da Harem iskelesinin gerisinde, fevkanidir. Yaptıran Evkaf Nâzırlarından Defterdar Tâhir Efendi'dir. Caminin yapılış yılı belli değildir. Avluda görülen mezar taşında "Bu cami ile altındaki çeşme ve civarındaki mektebin bânisi Eâzımı ricali Devlet-i Âliye'den Esseyyid Mehmed Tahir Efendi'nin Anadolu Defterdarı iken, Piyas'ta rihlet ve gariki deryayı rahmet..." olduğu kaydedildikten ve Ruhîyçün Fatîha'dan sonra 1248 rakamı görülmekte olduğuna göre,

bu rakamın bâninin ölüm yılına işaret ettiği ve caminin bu tarihten önce inşa edilmiş olduğu tabiidir.

Caminin yerinde "Şerefâbad" adı verilen "Kavak Sarayı" yapılmadan evvel, burada 1122 (1711) tarihinde hayırseverlerden bir zâtın mescidi bulunmakta imiş. Riyete nazaran camii 1242 (1827) yılında yapılmış. Bu atıf bânisinin ölümünden 6 sene önceye tetabuk etmekte olduğundan, doğruluğunu kabul etmektedir.

Caminin sâhası 14.20x12.60 metre ve duvarlarının kalınlığı 95 santimdir. Mihrap kavis kemerli yarı üstuvâni gömme, yanları üstuvâni birer mermer kolonlu ve ölçüsü 2.50x4.25 metredir. Kemerinin üzerinde celî sülüs hatla "Felenüvelliyenneke... Mescidil Haram" Âyet-i Kerîmesi, kolonlardan birinin üzerinde "Kalellâhu Teâlâ" ve öbüründe de "Sadakallâh..." yazılıdır.

Minber 11 basamaklı, yeşil yağlıboyalı, ahşap ve 0.70x3.40 metre ebadlıdır. Yanları ve üçgen kısımları yaldızlanmış şûâ şekilleriyle süslüdür. Kürsü doğu yön pencerelerin ortasında, birer metre cephele dörtgen şekilli, 1.80 metre yüksekliğinde ve merdiveni dayamadır.

Alt pencereler altışar camlı, 1.10x1.90 metre ebadlı ve dikdörtgen; kiblede 4, yanlarda beşerden 10 ve kuzeyde de 3 şeklinde hepsi 17 tane olup, zeminleri malta taşlıdır. Şamdanlıklar da aynı zeminlidir. Üst pencereler ise kavis kemerli olup dörder tanesi sabit sekizer camlı, 1.08x2.00'şer metre ölçüde; caminin sâhasında doğu, kible ve batı yönlerde beşerden 15, mahfelin gerisinde 2 ve kuzeyinde de ikisi bütün ikisi ise yarım 4 tane dikdörtgenden ibaretir. Bütünler 6, yarım 4'er camlıdır. Bu kısmın tavanı ahşap ve çok eskimiştir. Döşemeleri kalın tahtadandır. Ön ve arkadaki mahfeller arasında üstleri tahta kaplama, dörtgen ve birer metre çevreli üç ahşap direk mevcuttur.

Merdivenin üst basamağı solundaki kapı, imam oturma odasına aittir. Bunun altında, aynı ölçüde bir de müezzin oturma odası vardır. Her ikisi onarıma muhtaç

durumdadır. Maksûreler 3.30x4.80'er metre sâhalı, çevreleri trabzanlı olup ikisi arasındaki sâha 2.50x3.30 metre, mahfel 75'er santim çevreli dört üstuvâni mermer kolonla desteklidir.

Cümle kapısı çift tablalı, kalın doğrama 1.80x2.80 metre ölçüde, çevreleri kahverengi ve tablaları yeşil yağlıboyalıdır. Tavan ahşap, dörtgen göbekli, içi altı köşe ve kabartma yıldız şekilli ve tavanın bütünü de küçük kare şekillidir. Merkezinde orta boy, altı köşe kavisli ve sırça çanaklı 6 ampul ile ortasında bir de yeşil karpuz lamba asılıdır. Caminin güney, doğu ve batı yönlerinde, tavandan 15 zincirle asılmış demir çubuklar üzerinde kâr-ı kadim kandiller içerisinde sâde ampuller görülür.

Mihrap kemerinde “*Besmele-i Şerife*”, şamdanların birinde “*Lafzâ-i Celâl*” ve öbüründe de “*İsm-i Nebî*” yazılı üç karpuz lamba vardır. Duvarlarda çerçeveleri daire şekilli, siyah zemin ve sarı boya ile yazılmış 14 tane kıymetli levha asılıdır.

Cümle kapısının önündeki son cemaat yerinin kilimli sâhası 1.70x4.70 metre ve ayakkabı çıkarma yerinin tuğlalı ve çimento sıvalı kısmı 5.20x4.70 metre ölçülüdür. Cümle kapısının söveleri som mermer, üstü kabartma taçlı ve beyzî kenarlıdır. sâha içerisinde siyah zemin üzerine yaldızla yazılmış “*Selâmün... tıbtüm...*” Âyet-i Kerîme yazısı ise sanatlı ve kabartmadır.

Ön mahfel ortası çıkmalı, kalın trabzanlı ve sâhası 3.40x12.60 metredir. Gerideki mahfel; cümle kapısıyla son cemaat yerinin ve ayakkabılığın 6.90x4.70 metrelik kısmı dışında bırakılarak, kuzey cihetindeki bir metre enli dar geçidin iki ön yönündeki kısımları 5.00x5.00'er metre ölçüdedir ve çevresi kalın trabzanlıdır. Kible batı köşedeki minarenin ve mahfel merdivenine çıkılan küçük sofanın kapısı da tek kanatlı olup yeşil yağlıboyalıdır. Minarenin kapısı çok dardır. Yapısı tuğladan, 72 kesmetaş basamaklı, şerefe çevresi kafesli, külâhı boğumlu ve kurşunludur.

Caminin altındaki bodrumlar, kiracılar tarafından muhtelif eşya deposu olarak kullanılmaktadır. Avlunun batı kapısının üstü beton tavanlı ve iki yanı ince birer üstuvâni mermer kolonludur. Sövelerinin kemeri üzerinde “*Kelime-i Şehâdet*” okunmaktadır. Deniz kıyısına inilmek için, sahanlığının önündeki on taş basamaktan geçilir. Burada imam ve müezzin odalarının çıkma kapısının köşesine kalın bir somaki kolon dikilidir. Gerisindeki kapı ise odun-kömür deposu olarak kullanılan yere aittir.

Avlunun doğu yönündeki uzun oturma tahtalı, derin gider yollu, suyu köşedeki büyük depodan gelen bir boruya takılmış dört musluklu temizlik yerinin üstü düz çinko örtülü ve iki ahşap direk desteklidir. Caminin çatısı eski kiremitli, ek kısmı ise yeni kiremitle örtülüdür. Temizlik yerinin yanında ve aynı çatı altında biri kadınlara, diğer ikisiye erkeklere ait 3 helâ vardır. İçerlerinde birer musluk ve tepelerinde de birer sâde ampul mevcuttur.

Ş E R E F Â B A D C A M İ İ

Kible yönündeki avlu kapısı cesim, beton tavanlı, mermer söve ve kavis kemerli olup, batıdan deniz cihetine 5 taş basamaklı sahanlıktan inilmektedir. Kapı kalın, tablalı ve 2.15x3.00 metre ebadlıdır. Çıkışa nazaran sağda, caminin doğu duvarına bitişik kabristanda sekiz-on mezar görülür. Kuzeydeki sed-bahçe, ağaçlı ve çiçeklidir.

Cami, (mahfel hariç) 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Bağlarbaşı'na çıkılan cadde-
nin sol yön alt başında olup, minaresi-
nin uzunluğu ile dikkati çekmektedir. Yaptıranı
Kethüdâ Arslan Ağazâde (Divitçi Mustafa) ve
caminin yapılış tarihi 1061 (1651)'dir. Dış kapısı-
nın üzerindeki iki kıt'alık kitâbenin son beyti,
bu tarihi şöyle ifade etmektedir:

*Bir tamam oldukta Hafız dedi tarihin anın
"Camii ashabi sünnet cayi erbabi sülük"*

1062

Ebced hesabıyla burası bir fazla tutmakta ise de, caminin ibadete açılış tari-
hi olması hatıra gelmektedir. İç kapının üzerinde de beş kıt'alık ikinci kitâbede;
zamanla harap olan camiye gören Bahri Paşa tarafından keyfiyetin padişaha arzo-
lunması üzerine derhal onarımı ferman buyurulmuş ve 1304 (1887) tarihinde imâr
olunduğu, son beyitte şöyle belirtilmiştir:

*Nase ilân eylesün Kâzım kulu tarihini
"Bu muazzez camii yaptırdı Han Abdülhamid"*

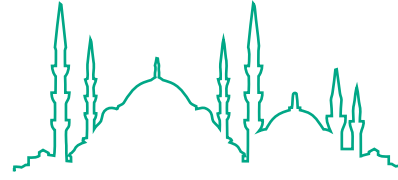
1304

Bu mısra da 3 fazla tutmakta, fakat birinci mısra da görülen "Nâ (Se)" imâsı
bunu çözmüş bulunmaktadır.

Caminin kesmetaş yapılı duvarlarının kalınlığı 96 santim ve sâhası 13.40x14.30
metredir. Son cemaat yerlerinden sağ taraftaki 3.50x6.00, sol yöndeki ise 3.50x3.20
metre sâhalı olup döşemesi hasırdandır. Ayakkabı çıkarma yeri 2.20x2.20 ve muşam-
balı sâha da 1.30x2.20 metredir. Dış kapı yeşil yağlıboyalı kalın, tablalı ve 1.80x3.00
metre, cümle kapısı yeşil zeminli, kahverengi tablalı ve 1.50x2.60 metre ebadlıdır.

Mahfele, sağ yön son cemaat yerinden dönen (17 basamaklı) merdivenle çıkıl-
maktadır. Önü trabzanlı, sâhası 6.95x14.25 metre mahfel, alttan dörtgen iki ahşap
direkle desteklidir. Maksûreler üç yönlüdür: Kuzey yönündekinin ölçüsü 2.50x3.50
metre, yanlardakilerin 8.00x2.00'şer metredir. Kuzey yön iki maksûre arasındaki
sâha mermer zeminli ve 2.25x3.25 metre genişliktedir. Çevreleri trabzanlıdır.

Pencereler klâsik kemerli, demir parmaklık ve mermer zeminli, yirmişer tanesi
sabit 28'er camlı, 1.90x4.20'şer metre ebadlı olup; üç yönde ikişerden 6 ve kuzeyde
sekizeri sabit onaltışar camlı 1.45x2.15'er metre ölçülü 2 tane olmak kaydıyla, hep-
si 8 dikdörtgen pencereden ibarettir. Son cemaat yerinin gerisindeki iki pencere
ile dış kapının üzerinde bulunan pencerelerin 1.85x1.50 metrelik altısı sabit onar
camlı, yalnızca kemer kısımlarından 3 tanesi mahfeldedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEYH CAMİİ

Minare kesmetaş yapılı, kapısı mahfel merdiveninin gerisinde, dörtgen kaideli, mahrutu uygun, gövdesi 24 yüzlü, şerefe çevresi kesmetaş duvarlı, külâhı kurşunlu ve basamakları 97 tanedir.

Işıklandırma için caminin tavan merkezinde kâr-ı kadim bir topkandil, kible cephede üç ampüllü modern bir askı, doğu yönde madeni çerçevesi yine üçlü eski bir askı, sol maksûrenin yanında 17 ampüllü ve sarı dökme çerçevesi büyük üçüncü bir askı ile batı yanda bir küçük sırça avize ve çevrede de dört çanak ile birçok sâde ampul bulunmaktadır. Mihrabın iki yanında da birer duvar lambası vardır.

Kible yön avluda bir musalla, minarenin batısında ve caminin doğu kible cihetiyle cadde arasında iki yönlü kabristanlarda bir hayli mezar ve burada bâninin babası Arslan Ağa'nın kabri görülmektedir. Meşrutâlar caminin dış kapısı karşısında ahşap ve çift katlıdır. İmam ve müezzin meşrutâ evi de, bu kapının sağındaki arsa içerisinde. İkisi arasında görülen özel türbede ise Şeyh Mustafa ve ailesi gömülüdür.

Şadırvan imam evinin önünde sekiz musluklu ve on yüzlü, üstleri beton üzerine kaplama oturma tahtalı, mermer aynalı, ortası mermer ayaklı, çanağı kubbe-si ve çatısı ise beton saçaklı olup, çevresi tel kafeslidir. Temizlik yerinin batısında 4 helâ ve 2 idrarlık mevcuttur.

Cami 300-350 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da Sultantepe'sinde, Bülbülde-re'deki Feyziye Camii'nin solundaki sırt üzerindedir. Sâhası 11.50x6.80 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 90 santimdir. Derinliğin mihrap önünde ve sed durumunda olan kısmı 4.25, gerisi ise 7.25 metre ve 20 santim daha aşağı zeminlidir.

Yaptıranı, Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi'dir. Ölümü 1147 (1735) olup, babası 1093 yılında vefat eden Mirza Mehmed Efendi, Şeyhülislam Seyit (Fezullâh) Efendi'nin damadı imiş. 1143 (1731)'de şeyhülislam olmuşsa da, yedi ay sonra kendi isteği ile ayrılarak, evinde taat ve ibadetle meşgul iken irtihal edip Tunusbağı Kabristanı'na gömülmüştür.

Son cemaat yerleri 2.85x5.10 metre genişlikte olup, sağdaki mihrapçıkla sol yöndeki olanı, iki musluklu beton abdest alma teknelidir. Sağda minarenin kapısı da görülür. Minare dörtgen kaideli, mahrut ve gövdesi kısa, 32 basamaklı, şerefe korkuluğu taştan ve külâhı da kurşunludur.

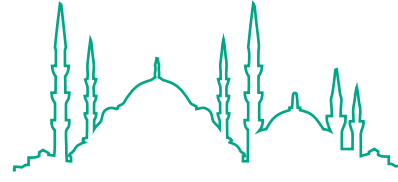
Mihrap yarı üstuvâni gömme, 0.90x1.40 metre ebadında, minber 7 basamaklı, yanları parmaklıklı, ölçüsü 0.72x2.60 metre, kürsü doğu cephe ortasında, tavan ahşap ve çatı ise adi kiremitlidir. Maksûreler 1.50x2.60'şar metre sâhalıdır. Mahfele sağ yöndekinden 8 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Mahfel sâhası 3.00x6.80 metre ebadlıdır. Doğusunda dört camlı, kuzeybatı yönünde ise altı camlı birer pencere vardır. Sol maksûrenin doğu ve kuzeyinde birerden 2, sağdaki ise yalnız kuzeyinde altı camlı bir pencere vardır. Alt pencereler 0.75x1.20 metre ölçülü altışar camlı üçerden 6 ve batı yönde de 1 olmak üzere hepsi 7 tane dir. Ayrıca kuzeyde de sekiz camlı bir pencere mevcuttur.

Mahfel, cümle kapısının kenarları hizasından ve ikişerden dört ahşap direk le desteklenmiştir. Cümle kapısı yağlıboyalı, kalın doğrama ve 1.70x2.00 metre ebadlıdır. Tavanın merkezinde dört küçük ve bir büyük topkandil asılı olup, mihrabın önünde beyaz abajurlu bir asma petrol lambası ile yanlarda da iki fanus bulunmaktadır.

Minberin sağında yerde, duvara dayanmış on beyitli ve tâ'lik yazılı levhada, caminin yapılış tarihi şu mısra ile ifade edilmiştir:

“Cami Nûr Mescidilhulle”

1143

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEYHİSLAM (ŞEYHÜLİSLAM) CAMİİ

Ş E Y H İ S L A M (Ş E Y H Ü L İ S L A M) C A M İ İ

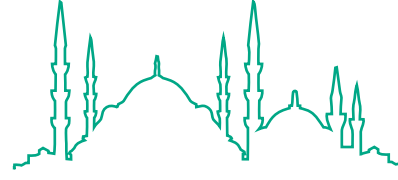
Buna göre bânisi camiden dört yıl sonra vefat etmiş olmaktadır.

Müezzin meşrutâ evi, batı yönde minarenin bitişiğindedir. Avlunun batısından alt taraftaki sokağa da birçok basamaklı bir yol bırakılmıştır, fakat işlemez durumdadır. Kapısı daima kapalıdır. Doğudaki kapı, avludan bir basamak yüksektedir. Avlu adi kaldırım zeminlidir.

Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy'de Yoğurtçu Çayırı'nın üst tarafındaki Bakla Tarlası mevkiinde, fevkanidir. Cami, çok geniş bir alan arkasında, 1.85 metre yükseklikteki çevre duvarlarının içerisindedir. Avlusuna üç-dört açık kapı yerinden girilmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞİFA CAMİİ

Son cemaat kapısı önündeki camekânlı sahanlığa 7 mermer basamakla çıkılır. 1.60x2.00 metre genişlikteki sâhası üç cepheden kapılıdır: Bunlardan yanlardakiler çift kanatlı ve 0.80x2.15 metre ebadlı, kuzeydekiler de aynı ölçülü, ancak camlarının sayısı yan kapılardakinin iki mislidir. Giriş cephesi beyaz mermerdendir ve aralarında pembe renkte dar şeritler vardır. Son cemaat kapısı üzerinde celî sülüs bir “*Besmele-i Şerife*” yazılıdır. Kapı 1.55x2.25 metre ölçüdedir. Ayakkabılık 1.50x1.80 metre genişlikte olup, ayrıca muhafaza rafları bölümlüdür. Soldaki oda, teberru toplama odasıdır.

Maksûrelerin sâhaları 4.20x2.80'er metre ve ikisi arasındaki açıklık 2.35 metredir. Minarenin kapısı sağ yöndekindedir. Cami 8.80x9.20 metre ebadlı ve duvarlarının kalınlığı 75 santim olup, temelleri taştan, üst kısımları ise tuğladandır.

Pencereler 1.30x1.80'er metre ölçülü, yanlarda sağda 3, solda 4 ve kiblede de maksûrelerin gerisinde birerden 2 olmak üzere, hepsi 9 tanedir. Zeminleri mermer döşenmiş olup, dışları demir parmaklıklıdır. Üsttekilerden mihrabın üzerinde yuvarlak, renkli camlı ve “*Lâfza-i Celâl*” yazılı alçı pencerenin sağındaki sivri kemerli pencerede “*İsm-i Nebî*”, soldakinde “*Elmustafa*”, öbürlerinde de “*Çâryâr*” ve “*Ahfâd-ı Resûl*” isimleri okunmaktadır. Ölçüleri 1.25x1.75 metredir. Caminin esas üst pencereleri sivri kemerli, kiblede 2, batı ve kuzeyde üçerden 6 ve doğu yönde de 4 taneden, cem'an 12'dir.

Mahfele, son cemaat yerinin solundan dönen 17 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Ön kısmın ortası çıkmalı, ebadı 2.25x9.25 ve arka mahfel 3.60x8.00 metre sâhalıdır. Mahfeller bir avize ve 6 fanuslu ampulle aydınlatılmaktadır. Mihrap klâsik yapılı üstuvâni gömme, kürsü ahşap, minber 0.80x3.15 metre ölçülü, cilâlı ve sanatlı, 10 basamaklıdır. Tavanın göbeğinde “*İhlâs Sûresi*” yazılı olup, çevresinde dört büyük avize asılıdır. Maksûrelerin tavanında da bir karpuz lamba mevcuttur. Duvarların dış yönden 1.80 metrelik etek kısımları, mermerle kaplıdır.

Minare beton yapılı, dışı sıvalı, kaidesi dörtgen, mahrutu kısa, şerefesi uygun, külâhı kurşunlu, çanaklığı istalaktitli ve 79 basamaklıdır. 1.10 metre genişlikte betondandır. Ana binanın çatısı eski kiremitle örtülmüştür.

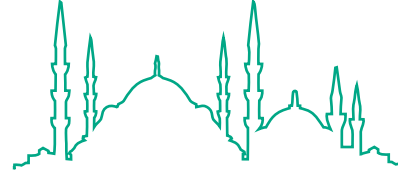
Ş İ F A C A M İ İ

Avlunun batı yönündeki sokağa 4 basamakla çıkılır. Kuzey cihet duvarsızdır. Bahçede çeşitli ağaçlar, güller ve çiçekler yetiştirilmiştir. Çıkış cephe karşısındaki beton yolun ortasından sağa dönülünce, 1955 tarihli ve dört köşeli mermer bir kuyu ağızlığı görülür. Temizlik yerinin çatısı kiremitli, mermer kaplama duvarlı ve zeminli, üçü koparılmış 6 musluklu, gider yollu ve bir uzun oturma tahtalıdır. Gerisinde, aynı çatı altında beton zeminli ikişer helâ ile idrarlık vardır. Temizlik yerinin doğu cihetinde çevresi çiçek bahçeli, çatısı yeni kiremitle örtülü bir imam ve müezzin meşrutâsı bulunur. Bunun kible yönünden Bakla Tarlası Sokağı'na açık bir kapı bırakılmıştır.

Cami 500-550 cemaat alabilir genişliktedir.

Boğaziçi Çengelköy’de, bu namdaki sırtın Kandilli Rasathanesi’nin doğu yön karşısında ve aynı yüksekliğine yakın tepededir. İskele meydanının sağ ilerisindeki Kavas Ahmed Ağa Çeşmesi karşısında bulunan Üzümcü Sokağı’ndan ve biraz ilerideki Kerime Hâtun Camii’nin önünden yükselmeye başlayan adi kaldırım yoldan 20-25 dakika yüründükten sonra önüne varılmaktadır. Arada görülen kabristan, Çengelköy Mezarlığı’dır.

İSTANBUL CAMİLERİ

TALİMHÂNE CAMİİ

Caminin kiblesi yönündeki karşı sırtlar üzerinde dağınık durumda görülen “bahçeli evler” dolayısıyla, bir adı da “Bahçelievler Camii”dir. Hayırsever halkımızın bağış ve yardımlarıyla yapıp 1965 yılı başında ikmal edilmiş ve 1384 Ramazan-ı Şerifi’nde teravîh namazlarıyla ibadete açılmıştır. Dörtgen planlı caminin duvarları briket yapılı, temelleri karataştan, çatısı ehram biçimli ve yeni kiremitle örtülü olup, tavanının ortası kubbeli ve beton yapılıdır.

Mihrap sivri kemerli ve yedi dilimli, bütünü mermer kaplamalı ve gömme, ölçüsü 1.90x3.00 metre, alınlığı celî sülûs “Küllemâ dehale...” âyeti levhalıdır. Minber 12 basamaklı, tuğla-beton yapılı ve kısa çardaklıdır. Kürsü betondan sol köşeye tesbitlidir ve merdivensiz çıkılır durumdadır. Minare briketten, dörtgen kaideli, kısa mahrutlu, sivri külâhlı ve 63 basamaklı olup, kapısı sağ maksûrededir.

Maksûreler 3.00x3.50’şer metre genişlikte olup önleri trabzanlıdır. Mahfele sol maksûreden 14 basamaklı beton merdivenle çıkılır. 3.00x3.90 metre genişlikteki mahfelin önünde, birer metre eninde üç çıkması vardır. İki baştakiler dikdörtgen, ortadaki ise kavis biçimlidir ve alttan iki beton direk desteklidir.

Pencereler yuvarlak camlı, sivri kemerli 0.50x1.50’şer metre ölçüde, beton çerçevesi; her yönde üçerden 12, alttakiler onikişer camlı, demir çerçevesi dikdörtgen, 1.00x1.80’er metre ebadlı; üç yönde üçer ve kuzeyde de 2 taneden, cem’an 11 pencereden ibarettir.

Cümle kapısı üçer tablalı, filizî yağlıboyalı ve doğramadır. Sayalık demir kapılı ve çerçevesi, beton zeminli ve cem’an 60 küçük camlıdır. Temizlik yerleri ve helâlar batı avluda olup, meşrutâ evlerse henüz yapılmamıştır.

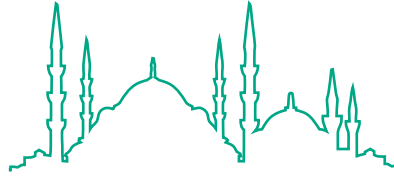
Cami 180-200 cemaat alabilir.

TALİMHÂNE CAMİİ

Üsküdar'da Ahmediye ve Malatyalı İsmail Ağa camileri ilerisinde, İnadiye Mahallesi'nde Gündoğumu Caddesi'nin sağ yönündeki sed üzerindedir. Yaptıranı, mihrap önünde gömülüdür. Caminin yapılış tarihi 995 (1586) olup, zamanla harabe durumuna gelince, kapısı üzerindeki beş beyitlik kitâbesinde ifade edildiği üzere Hatice Hanım isminde bir Hayırsever adeta Hızır gibi yetişerek camiyi yenilemiştir. Son tarih beyti şudur:

*Güherveş Re'fetâ nazmeyledim itmamına tarih
"Hatice Hanım ihyâ eyledi bu camii bâlâ"*

İSTANBUL CAMİLERİ

TAVÂŞI HASAN CAMİİ

1310

Cami 9.20x7.00 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 62 santimdir. Mihrap sivri kemerli, yarı üstuvâni gömme, ölçüsü 1.20x3.00 metre, içi perde şekillidir. Minber 8 basamaklı, 0.72x2.70 metre ebadında yanları tahta parmaklıklı ve 4 üçgen tablalı, üç menfezli, kapısı kemerli, külâhı sekiz köşe ve kısa, bütünü ise beyaz yağlıboyalıdır. Kürsü dörtgen yapılı, yüzleri 86'şar santim genişlikte, kenarları parmaklıklı ve dayama merdivenlidir. Tavan geniş çıtalıdır ve merkezinde büyücek bir topkandil ile bir asma petrol lambası asılıdır. Mihrapta abajurlu iki duvar lambası bulunmaktadır. Maksûrelerden sağ yöndeki 1.50x2.15 metre olup, soldaki ise 35 santim daha boyludur. Sağ yönde minare kapısı ve sol taraf nihayetinde de bir dolap mevcuttur. İki maksûre arası 1.50x1.80 metre sâhalıdır.

Pencereler 0.80x1.40'ar metre ölçülü, içten kapaklı, dıştan demir parmaklıklı ve altışar camlı; üç yönde ikişerden 6, kuzeyde de 0.88x1.60 metre ebadında 2 olacak şekilde, hepsi 8 tane ve dikdörtgen biçimlidir.

Cümle kapısı ikişer tablalı, 1.50x1.90 metre ölçülü kalın doğrama ve çuha perdelidir. Çatı eski kiremitle örtülüdür. Son cemaat yeri 3.60x2.00'şer metre genişlikte, sedlerin yüksekliği yarım metre, ikisi arasındaki hasır döşeli sâha 2.50x2.00 metre ölçüde, ayakkabılık 1.50x2.00 metredir. Giriş kapısı çiftler tablalı ve kalın doğramadır. Sokaktan kapının eşiğine 10 basamakla çıkılmaktadır.

Son cemaat sâhasının doğu yönünde altı camlı 1, kuzeyinde dörder camlı ve sürme birerden 2 ve kapının üstünde de sabit çerçevesi 1 tane pencere vardır. Bu pencereler de dıştan demir parmaklıklıdır.

Cümle kapısı, hasırlı sahadan bir basamak daha yüksektedir. Ölçüsü, dış kapının tıpkısıdır. Mahfele, batı son cemaat yerinden 11 basamaklı merdivenle çıkarılır.

Merdivenin altında musluklu bir teneke ile delikli bir mermer tekne mevcut olup, burası caminin abdest alma yeridir. Mahfel 4.00x4.00 metre sâhalı ve doğu mahfelden bölünmüş oda da 2.50x2.40 metre genişliktedir. Tavanı ahşaptır. Mahfel, alttan 75'er santim çevreli dörtgen iki direkle destekli haldedir. Kuzey kısmın iki başında dörder tane, ortasında ise altı camlı ve sürme üç penceresi bulunmaktadır. Önü kısmen kafesli, kalanıysa trabzanlıdır.

Minare Horasan harçlı, yarı boy taş yapılı ve üst kısmı tuğladandır. Şerefe çevresi taş parmaklıklı, külâhı ise kurşunludur. Basamakları 34 tanedir. Tabutluk, dış kapının sağ taraf bitişiğinden dört taş basamakla çıkılan kapının gerisinde olup, yanında bir de helâ vardır.

Cami 280-300 cemaat alabilecek genişliktedir.

Bostancı civarında, Başbüyük köyüne giden geniş yolun üzerinde, yakınındaki Altın-tepe'de yapılan Yenikarye Camii'nin ilerisinde, sırt üzerindedir. Yaptıranı, hayırseverlerden Varnalı Gâlip Bey ve yapılış tarihi 1320 (1902)'dir.

Sâhası 9.00x6.50 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 60 santimdir. Mihrap kavis kemerli ve hafif gömme, beyaz badanalı ve sâdedir. Ölçüsü 2.00x3.50 metredir. Minber 8 basamaklı, yeşil yağlıboyalı, çardağı boylu, külâhsız ve alemlidir.

Yan tablaları ıstampa çiçekli muşambadandır. Kürsünün köşebent biçimli çift ayaklarından biri kible, öbürü ise doğu yönlerine tesbitlidir. Üçüncüsü olan menteşeli orta ayaksa sağa ve sola çevrilebilir, yani portatiftir. Çanağı 155 santim çevreli ve ince tahta parmaklıklıdır. Menteşeli ayak icabında arkaya kaldırılmak suretiyle, ön safta açılan yerden namaz için faydalanılmaktadır.

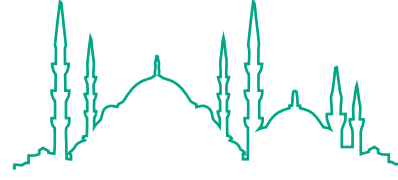
Tavan ahşap, yerden yüksekliği 4.50 metre ve yeşil yağlıboyalıdır. Göbeği daire biçimi kabartma şekillerle süslüdür. Merkezinde on tane beyaz ve sivri ampullü, billûr zincirli küçük bir avize ile mihrap önünde pembe ve mahfel önünde de yeşil birer kavanoz asılıdır. Mihrabın iki yanında birerden ve yan cephelerde de birerden, cem'an dört tane karpuz lamba vardır.

Kavis kemerli, beşeri sabit dokuzar camlı, demir parmaklıklıklı 1.12x2.70'er metre ebadında; üç yönde ikişerden 6 ve kuzeyde de 0.90x1.15'şer metre ölçülü dikdörtgen dörder camlı 2 pencere bulunmaktadır. Pencere zeminleriyle duvarların 80'er santimlik etekleri ve bütün ahşap kısımları yağlıboyalıdır.

Maksûreler trabzanlı, yerden 20 santim yükseklikte ve sâhaları 2.30x2.30'ar metredir. Sol yöndekinden dönen 10 basamaklı tahta merdivenle mahfele çıkarılır. İkisi arası mesafe 2.30x1.70 metre genişliktedir. Mahfel 2.30x5.30 metre sâhalı, önü trabzanlı, kuzey cephesi dörder camlı olup, alt pencerelerin tıpkısı şekil ve ölçüsünde üç penceresi mevcuttur. Mahfel alttan 52 santim çevreli 2 ahşap direklerle desteklidir. Uçları tavana dayatılmıştır.

Minare tuğla yapılı ve kapısı mahfelin kuzeybatı köşesindedir. Kaidesi dörtgen, peteği mahrut ve külâhı kısa kapak biçimlidir. Şerefe çevresi duvarlı ve basamak sayısı 20'dir.

Cümle kapısı sanatlı üçer tahtalı, 1.50x2.40 metre ebadında ve kahverengi yağlıboyalıdır. Caminin halıları yeni ve tertemizdir. Son cemaat yeri 3.30x6.00 metre sâhalı ve tavansızdır. Çatısı meyilli örtüsü altında bulunmaktadır. Kapısı 0.90x1.80

İSTANBUL CAMİLERİ

TEPE MAHALLE CAMİİ

metre ölçülüdür. Kuzey yönde 1.00x0.60 metre ebadlı çift camlı bir pencere vardır. Ayakkabılık sırlı tuğla döşeli ve 3.00x1.50 metre genişliktedir. Avlu zemini üç basamak alçaktadır.

Avlunun tamamı beton zeminli, çevre duvarları harpuştalı ve kısadır. Giriş kapılarından biri kible, öbürü ise batı yönde ve parmaklıklı demir yapılıdır. Güney-batı köşeye 70 tonluk bir su deposu yaptırılmıştır. Bu depo ortadan ikiye bölünerek yarısından mahalle halkı, öbür yarısından ise cemaat faydalanmaktadır.

Temizlik yeri gider yollu, üç musluklu, bir uzun oturma tahtalı olup, zemini beton ve çatısı da yeni kiremitle örtülüdür. Sağ arka köşede sokağa da bir akar çeşme yapılmıştır. Doğu yönde çift katlı ve harapça bir müezzin meşrutâsı vardır. Bu evin dış yönünde ve aynı çatı altında birer helâ ile idrarlık görülür. Sağ tarafındaki oda ise, tabutluk ve gasilhânedir.

Cami 180-200 cemaat alabilir.

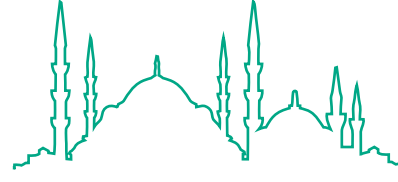
Boğaziçi'nde Paşabahçe-İncirköy arasındaki ki sırt üzerinde, Reşadiye Bağlar yolu ile Polonez yolu kavşağının köşesinde, fevkanidir. Yaptıranı, Beykozlu Hacı Ali Bey olup, 1331 (1913) yılında inşa edilmiştir.

Caminin sâhası 8.00x6.70 metre, duvarları Bağdadî, dıştan tahta kaplama ve içten sıvalıdır. Batı yön bitişindeki müezzin meşrutâ evi kiradadır. Altta köşede bir dükkân, solunda da bir kahve evi vardır. Dış kapıdan beton zeminli sayılığa girilince sağda gider kanallı, bir uzun oturma tahtalı 5 abdest musluğu görülür. Bu temizlik yerinin üzerindeki 12 basamaklı -üst kat-taki birinci son cemaat yerine çıkılan- merdiven ahşap yapılıdır. Sekizer camlı üç penceresi bulunan bu kısım biraz çapraz sâhalı olup, buradan ikinci kısma geçilmektedir.

Minare kapısı, dış son cemaat yerindedir. Yapısı tuğladan, gövdesi on yüzlü, şerefe çevresi oyma şekilli ve 41 basamaklıdır.

İç son cemaat sâhasının doğusunda, dokuzar camlı 2 pencere mevcuttur. Cümle kapısının batı yön solundaki 17 basamaklı merdivenden mahfele çıkılmaktadır. Mahfel 4.00x5.50 metre sâhalıdır. Doğu yönünde 2 ve batısında altışar camlı, 1.00x1.50 metre ölçüde üç pencere bulunmaktadır. Kapının sağ yanında 1.50x2.50 metre genişlikte maksûre vardır. Cümle kapısı geçme doğramadır. Mihrap yarı üstuvâni gömme, minber 9 basamaklı ve 0.78x2.90 metre, kürsü sol köşede, sıvalıdır. Caminin tavanı ahşap olup, merkezinde üçerli 9 ampullü avize biçimi bir askı ile bir de petrol lambası asılıdır.

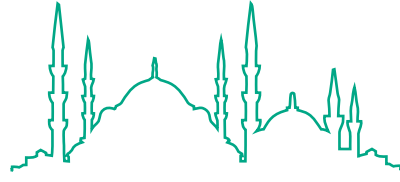
Cami 200-250 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TEPEKÖY CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

TERSANE KETHÜDÂSİ CAMİİ

Bir adı da “*Mehmed Çavuş Camii*”dir. Kadıköy yakasında Bostancı’dan üçbuçuk kilometre içeride, Kozyatağı semtinde, İçerenköy’ün Yuvarlak Sokak nihayetindedir. Yaptıranı Kethüdâ Mustafa Ağa ve caminin yapılış tarihi 1084 (1673) yılıdır. Zamanla harap olan cami, 1343 (1925) senesinde yenilenmiştir. Son cemaat yerinde, 1934 ziyaretimizde gördüğümüz ilk binaya ait bir kıt’alık kitâbenin ikinci beyiti şudur:

*Lafzan-ü ma’nen ana tarihtir bu mısra’
“Bin sekseniyle dörtte yaptı-vü oldu tarih”*

Cami 8.50x9.20 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 78 santimdir. Tavanı 7 metre yükseklikte, çatısı yeni kiremitle örtülü ve geniş saçaklıdır. Geniş avlusuna çevre duvarı yapılmamıştır. Dış kapı 1.80x2.80 metre ölçüde kalın tablalı ve doğramadır. Ayakkabılık beton zeminli ve 1.70x1.80 metre sâhalı olup, cümle kapısı önündeki tahta döşemeli yer de aynı ölçüdedir. Son cemaat yeri 3.20x2.70’er metre sâhalıdır. Mahfele, kuzeydeki 17 tahta basamaklı merdivenle sağ yönden çıkarılır. Mahfelin önü ve bir yanı parmaklıklı olup, genişliği 4.50x9.20 metredir. Cümle kapısı tablalı, kalın doğrama ve önü perdelidir.

Maksûreler 2.70x3.50 metre ölçüde, yanları ve önleri parmaklıklı, ikisi arasındaki sâha ise 2.75x2.15 metredir. Mihrap klâsik kemerli ve istalâktitli 2.20x4.30 metre ebadında alçıdan yapılmıştır. Minber 7 basamaklı, yanları kapalı, kenarlarıysa parmaklıklı 0.74x2.40 metre ebadlı olup kapı ve çardağı normal, külâhı sekiz köşelidir. Kürsü dörtgen ve 80x80 santim cepheli, dayama merdivenli ve yüksekliği 1.35 metredir.

Minare kapısı avluda, tuğla yapılı, dörtgen kaideli ve 63 basamaklıdır. Mahrutu kısa, gövdesi 20 yüzlü, şerefe çevresi oyma kesmetaş kafesli ve külâhı kurşunludur.

Pencereler altta üçü sabit dokuzar camlı 1.08x1.90’ar metre ölçülü, mermer zeminli; kible ve kuzeyde ikişerden 4, yanlarda üçerden 6 şeklinde ve demir parmaklıklı olup, hepsi on tanedir. Üsttekilerden üçeri sabit beşer camlı 0.90x1.25 metre ebadlı, klâsik kemerli ve mermer zeminli; doğuda 1, kuzeyde 3, caminin kible cephesinde 2, yanlarda üçerden 6 ve mahfeldekilerle birlikte hepsi 12 tane ibaret olup, mihrabın yukarısında bir yarım pencere ile son cemaat yerinin kuzeyinde de 2 tane alt pencere daha vardır.

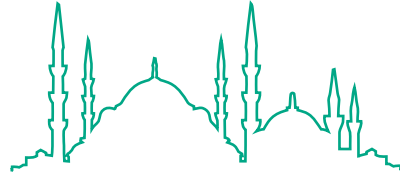
Tavan yeşil zeminli, sarı renkte ince çıtalı, küçük karelidir. Merkezinde ve mihrap önünde birer orta boy avize asılı olup, mihraba 2, dış kapının kemeri üzerine

de bir karpuz lamba konulmuştur. Son cemaat tavanı da, aynen iç tavan gibidir.

Avludaki tek katlı imam meşrutâ evinin duvarında, Mehmet Naim ve eşi Ayşe tarafından 1956 yılında yaptırılmış olduğu yazılıdır. Minarenin karşısında sekiz köşeli, 8 musluklu ve oturma tahtalı, gider yollu, geniş saçaklı yeni bir şadırvan bulunmaktadır. Sokağın karşı cihetinde de akar bir çeşme mevcuttur. Caminin helâları yoktur. 70-80 adım kadar aşağıdaki köyün umumi helâlarıyla ihtiyaç savulmaktadır.

Cami 250-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TOKATKÖY CAMİİ

Boğaziçi'nde, Beykoz-Dereadaki asfalt yolunun Ortaçeşme mevki ilerisinden sola ayrılan ahşap köprülü ve park cihetine doğru kaldırım döşeli geniş caddesi üzerinde, yoldan yüksekçe sed sahadadır. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla 1378 (1959) yılında temeli atılıp, 1381 (1962)'de Ramazan-ı Şerif'i başında ibadete açılmıştır.

Temelleri karataş ve çimento harçlı, duvarları çift tuğla 42 santim kalınlıklı, kontrplak kaplama, beton tavanlı çatısı geniş saçaklı ve yeni kiremitle örtülüdür. Sâha ölçüsü 10.80x11.40 metre genişlikte olup, beton zemini ahşap döşemelidir.

Dış kapı avludan dört beton basamak yüksekte, çift kanatlı, sağlam ve üçer tablalı doğramadır. İçeriye girilince soldan 18 tahta basamakla çıkılan mahfel, alttan dört sırada üçerden 12 direkle ve önden de iki beton dörtgen ayakla, tavanla beraber desteklenmiştir. Merdivenin bir kenarı ile mahfelin önü düz tahta parmaklıklıdır. Mihrap kemerli ve yarı üstuvâni hafif gömme, minber 8 basamaklı, yanları beş sıra üçgen ve kare tablalı, kapısı kemerli, çardağı açık ve külâhsız, kürsü ise eğretidir.

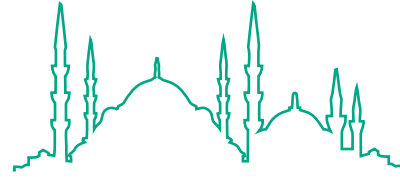
Pencereler 1.20x1.50'şer metre ölçüde, üçer tanesi sabit dokuzar camlı, doğu yönde 4, kible ve kuzeyde ikişerden 4 olacak şekilde 8 kavis kemerli alt pencere ve üstte de yedişer sabit camlı, kible kuzeyde yine ikişerden 4, doğu cephede 4, batıda 5 tane 0.90x1.20'şer metre ölçülü, cem'an 13 tane şeklindedir.

Minare beton briket, dörtgen kaideli, gövdesi oluklu, şerefesi kafesli, peteği uygun, külâhı beton ve basamak sayısı 78'dir. Mahfelin kuzeybatı köşesinden kapı yeri bırakılmıştır. Avlunun kiblebatı köşesine bir de çift katlı meşrutâ evi inşa olunmuştur.

Köy 600 evli olup, onbine yakın nüfusludur. Beykoz İskelesi'nden mâbede yaya olarak 25-30 dakikada gidilmektedir. Yolun iki tarafı muhteşem çınar ağaçlarıyla bezelidir. Üst taraftaki Yûşa' Tepesi de geniş manzarasıyla halk için hem bir ziyaretgâh, hem de namılı mesirelerdendir.

Cami 300-350 cemaat alabilir, fakat daha yapılacak noksanları vardır. Bu durumda harcanan para 90 bin küsur lirayı bulmuştur.

Üsküdar'da Selamsız Caddesi üzerinde, sağ yöndeki sırt üzerindedir. Yaptıranı olan Hamza Çelebi "Toygar" lâkabını taşıdığı için, bu semte "Toygartepe" denilegelmiştir. Caminin yapılış tarihi ve doğu yöndeki mezarlıkta bulunan yaptıranın kabrinde ölüm yılı yazılı değildir. Yalnızca, caminin 1339 (1920) tarihinde Hacı Emin Efendi nâmında bir hayırsever zât tarafından tamir ettirildiğine dâir mahfel duvarında evvelce görüp kaydettiğimiz, fakat şimdi artık yerinde olmayan kitâbeden öğrenilmiştir. Cami son defa 1963 Mart'ında iyi bir onarım görmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

TOYGAR HAMZA CAMİİ

Caminin sâhası 9.50x6.00 metre ve taş duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Kapısına Selamsız Caddesi'nden 20 beton basamakla çıkılır. Minaresi dörtgen kaide- li, taş yapılı, gövdesi tuğla ile örülmüş, dıştan sıvalı, şerefe çevresi demir parmak- lıklı, peteği kısa, külâhı güdük ve 17 basamaklıdır.

Mihrap kavis kemerli ve 1.10x2.30 metre ölçüde, sâde yapılı ve gömmedir. Min- ber 6 basamaklı, yeşil yağlıboyalı, 0.70x2.40 metre ebadlı, yanları ince çıtalarla 20.20 santimlik küçük karelerle bölünmüş, çardağı kısa, külâhı sekiz köşeli, dar ve uzun biçimlidir. Kürsü doğu kible köşede, ters mahrut şeklinde sıvalı, çanak çevresi trabzanlı ve yüksekliği de birbuçuk metredir. Tavan da minberin yanları gibi yirmişer santimlik küçük kare şekilli olup, çatısı adi kiremitlidir.

Camide dördü sabit altışar camlı ve 1.05x2.10 metre ölçülü; doğu ve batıda üçer- den 6 tane mermer zeminli, kuzeyde ise 0.82x1.25 metrelik dörder camlı 2 adet- ten, cem'an 8 dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Maksûrelerden sağ yöndeki 1.60x2.00 metre genişlikte olup, nihayetinde mi- nare kapısı görülür. Soldakinin boyu bir metredir. Çevreleri trabzanlı olup, mah- fele doğu yönün köşesindeki dönen ahşap 9 basamaklı merdivenle çıkılmakta- dır. İki maksûre arasındaki sâha muşambalı ve 1.60x1.30 metre ölçüdedir. Mahfel 1.60x4.70 metre sâhalı olup, bunun 2 metrelik kısmının sol baş tarafı kontrplakla bölünerek, bir müezzin odası yapılmıştır. Bütün mahfelde dört camlı sürme çer- çeveli küçük bir pencerecik vardır. Mahfel alttan 44 santim çevreli dörtgen iki direk ile desteklidir ve önü trabzanlıdır. Cümle kapısı kalın, sanatlı ve tablalı doğ- rama, ölçüsü 1.20x2.10 metre, ayakkabı çıkarma yeri beton zeminlidir. Kapının dışında 23 camlı, tavanlı, üstü oluklu sac la örtülü ve 1.50x2.20 metre genişlikte bir de sayalıklı vardır.

Caminin zemininden iki basamak aşağıda, kuzeydoğu yönde gider çukurlu, birer musluklu çinko abdest kapları asılıdır. Batı yönde minarenin önünde kapaklı, suyu makaralı kova ile çekilen bir kuyu ile karşısında da cemaate ait helâların sâhasına yapılmış küçük bir müezzin meşrutâ evi bulunmaktadır.

Cami, tavan göbeğinden asılı oniki kandilli kâr-ı kadim bir askı ile mihrabın karşısında kendinden çiçekli billûr küreyle ve mahfel önünde de erguvani bir kavanoz abajurlu sâde ampulle aydınlatılmaktadır.

Doğu yön avluda Hamza Çelebi'nin mezarı gibi demir parmaklık içerisindeki iki kabirden biri Kafkasya Beyleri'nden Hacı Zamam'ın oğluna, öbürü ise oğlu Said Bey'e aittir. Kible köşede üstü örtülü bir de tabutluk vardır.

Mezarlık seddinin altında Selamsız Caddesi üzerinde bulunan ve "*İstanbul Çeşmeleri*" adlı eserimizin 2. cildinin 298-299. sayfalarında Hacı Halil Efendi ismindeki hayırsever tarafından 1119 (1707) tarihinde yaptırılmış olan ve Nâzenin Usta isminde bir hanımın 1260 (1844) yılında tamir ettirmiş olduğu hakkında bilgi verilen dâimi akar çeşme görülür.

Saha 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy’de, Kızıltoprak-Feneryolu istasyonları arasında, tren yolundan içeridedir. Yaptıranı Hacı Mustafa Efendi, camide gömülüdür. Zamanla harap olan cami 1954-1955 tarihlerinde hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla yenilendiği zaman, bânisinin kabri de som mermerden ihyâ edilmiş ve üzerine doğum-ölüm tarihleri şöylece gösterilmiştir: Doğumu 1242 (1727), ölümü 1317 (1900). Filhakik, caminin ilk yapılışının 1285 (1869) olduğunu, avlu ve son cemaat kapıları üzerinde ebced hesabıyla gösteren kitâbelerden birincisinin son mısrası:

“Etti Elhâc Mustafa inşa bu a’lâ ma’bedi”

1285

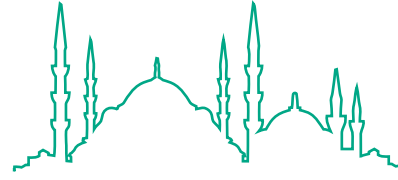
Cami 10.00x6.60 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Kible-doğu köşe ile kuzeybatı köşe 1.20’şer metre eninde çapraz duvarlıdır. Mihrap beyzî kemerli, yarı üstuvâni gömme, beyaz yağlıboyalı, çevresi zarif kabartma kuşaklı ve içi yedi dilimlidir. Ebadı 1.60x3.20 metredir. Minber 11 basamaklı, kapı ve çardağı narin, külâhı miğfer biçiminde, alemli ve yeşil, minberinse her yönü beyaz boyalı ve düz yapılıdır. Kürsü sol köşede yüksekten köşebend destlerle tesbitli ve merdiveni dayamadır. Çevresi 2.40 metre ölçüdedir.

Pencerelerin üst kısımları hafif kemerli ve ondörder yuvarlak camlı ve alçıdan olup, ebadı 0.54x1.80 metredir. Alttakiler üçeri sabit beşer camlı ve 1.10x1.80’er metre ölçülü; üç yönde ikişerden 6 tane ve zeminleri mermer, kuzey yöndekiler de aynı ebadda dikdörtgen biçimli ve 2 tanedir. Hepsi dıştan demir parmaklıklılıdır.

Maksûreler 1.75x2.25’er metre genişlikte olup, ikisini arasındaki sâha 1.85x1.85 metredir. Mahfele soldakinden dönen 13 beton basamaklı merdivenle çıkılır. Sâhası 2.50x5.50 metre, önü trabzanlı ve merdivenin sağ kenarı demir parmaklıklılıdır. Minarenin kapısı, mahfelin sağındadır.

Tavan beton, ortası içten kubbemsidir. Merkezinde kâr-ı kadim beş abajurlu ve üç sâde ampullü bir topkandil ile mihrabın önünde de yine bu biçimde billûr zincirli ve on buzlu, sivri ampullü bir askı asılıdır. Mahfelin tavanında abajurlu bir lamba ile mihrabın yanlarında da birer sâde ampul mevcuttur.

Cümle kapısı 1.70x2.80 metre ölçüde tablalı, sanatlı doğramadır. Son cemaat yerlerinden batı yönde olanı kadınlara ayrılmış olup, doğu yöndeki olanı da bu taraf gibi 2.00x3.50 metre sâhalıdır. 25’er santim kalınlıktaki duvarlarında, her iki

İSTANBUL CAMİLERİ

TUĞLACI CAMİİ

TUĞLACI CAMİİ

tarafın yanlarıyla gerilerinde 1.55x3.25'er metrelik birerden 4 dikdörtgen pencere vardır. Ayakkabılık mermer zeminli, 1.10x1.80 metre genişlikte, dış kapı düz tablalı kalın ve 1.50x2.50 metre ölçüde, doğramadır. Çevresi mermer söveli ve hafif kavisli kemeri üzerinde, iki satırlık bir de kitâbe bulunmaktadır.

Minare tuğla duvarlı, dışı sıvalı, kısa ve ince petekli, külâhıysa kapak biçiminde ve çinko kaplı olup, basamakları 30 tanedir. Caminin esas duvarlarının etekleri çevresi, 70'er santim genişlikte beton zeminlidir.

Meşrutâ evler caminin kible yönünde, ikişer odalı ve müştamilâtlıdır. Sağdaki imama, soldakiyse müezzine aittir. Temizlik yeri avlunun ön tarafında, sekiz köşe çatılı, üstü yeni kiremitli, ayna taşları mermer, 3 musluklu, derin gider yollu, birer mermer oturma taşlıdır ve arkasındaki depo Elmalı Suyu ile doludur. Karşısında mermer bir musalla vardır. Müezzin evinin solunda 2 helâ ve gerisinde de bir kadınlar helâsı mevcuttur. Avlunun çevre duvarları doğu ve batı yönlerde birerbuçuk metre yükseklikte, taştandır. Duvarın kuzey yönü alçak ve üstü demir parmaklıklıdır. Avluya giriş kapısı demirden olup, 1.80x2.00 metre ebadlıdır.

Cami 170-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Haydarpaşa-Gebze arasındaki İçmeler tren istasyonundan sonra bu isimdeki duraktan normal yürüyüşle 30-40 dakika süren asfalt yolun bitiminde, köyün meydan çeşmesinin sağındadır. Yaptıranı Sultan I. Ahmed olup, caminin yapılış yılı belli değildir.

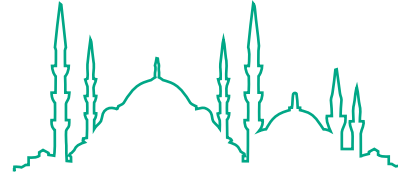
Çeşmenin kitâbesinde şöyle yazılıdır: “*Sahibü'l-Hayrat Davut Ağa, Ağayı Bâbüssaâde - sene 1079.*” Bu tarih, kitâbenin ikinci satırındaki “*Ve sekaahüm...*” âyetinin hemen altındadır. İçerideki şamdanlardan birinde ise 1079 rakamı okunmaktadır. Bânî Sultan Ahmed'in vefatı Hicrî 1026 (1617) olduğuna göre, caminin yapılışı herhalde ölümünden önceki 14 saltanat yılından birinde olsa gerektir.

Cami, köyün Mimar Sinan ve Eski Cami sokakları arasındaki meydanın tam ortasındadır. Esas kısmın sâhası, kuzeyden kibleye 11.00 ve doğudan batıya 13.50 metre iç ölçüdedir. Duvarlarının kalınlığı da tam bir metredir. Son cemaat yeri kuzey yönden girilince, doğudan batıya incelen uzun üçgen şekillidir. Kapının sol taraf gerisinde üç musluklu ve giderli temizlik yeri ile bunun doğu ve kuzeyinde de birer demir bidon bulunmaktadır. Kible yönü namaz kılmaya mahsustur. Batı taraftaki üçgenin dar ucundan, 9 basamaklı dayama merdivenle mahfele çıkılmaktadır.

Ayakkabı çıkarma yeri mozaik zeminli ve tahta kısmı muşambalıdır. Dış kapı ve giriş kapısından dıştaki olanı yeşil yağlıboyalı, çift kanat sağlam doğrama olup üstünde sekiz camlı, demir çerçeveli bir pencere mevcuttur. Dış kapının sağ ve solu ile batısındaki üç pencere dikdörtgen şekillidir. Cümle kapısı da üçer tablalı, üst kısmı dokuzar camlı, boyalı ve zarif yapılıdır.

Mihrap yaygın beyzî kemerli, yarı üstuvâni ve perde şekillidir. Minber sarı cilâli, 9 basamaklı, kapısı beyaz yağlıboyalı, çardak ve külâhı kısa, alemi yıldızlıdır. Kürsü sol köşeye tesbitli ve dayama merdivenlidir. Maksûreler girişin sağında uzun, sol kısımda ise kısa yapılmış olup önleri düz ve tahta parmaklıklıdır. Mahfelin altında, ikisi baş taraflarda 6 tane ahşap ve ince desteği vardır. Mahfelin önü kafeslidir. Sol maksûrenin önünden yukarıya 13 basamaklı dayama ahşap bir merdivenle de çıkılır. Caminin döşemesi ve filizî yağlıboyalı tavanı ahşaptır. Ortasından orta boy 4 avize ile dört topkandil çerçeveli ampuller sarkıtılmıştır. Mihrap önündeki iki karpuz lambayla çevredeki ampuller de camiye ziyâdesiyle aydınlatmaktadır.

Pencereler caminin esas kısmında altta dikdörtgen şekilli ve ikişeri sabit altışar camlı; kible yönde 4, doğuda 3 olmak üzere cem'an 7 pencere, üstte klâsik

İSTANBUL CAMİLERİ

TUZLA KÖYÜ CAMİİ

kemerli ve kabartma alçı ile şekillendirilmiş halde kiblede 5 ve doğuda da 3 taneden, cem'an 8 pencereden ibarettir. Alt pencereler dıştan demir parmaklıklıdır. Böylelikle 15 büyük pencereden ışık alan cami, gündüzleri de pırıl pırıldır.

Caminin inşasından çok sonra, adı bilinmeyen bir hayırsever vatandaş tarafından doğu cephesine 2.60x7.60 metre sâhalı ek bir kısım ilâve edilmiştir. Bu kısmın kible ve kuzey yönlerinde birerden 2 ve doğu cephesinde de 3 taneden, cem'an beş tane 0.85x1.10'ar metre ölçülü küçük pencere vardır. Bu kısmın üstü de mahfeldir. Minare tuğla yapılı, klâsik şekilli ve kapısı mahfelde olup, şerefeye 48 ve yere 13 basamakla çıkılıp inildiğine göre basamakları toplamı 61'e balığ olmaktadır.

Cami, ek kısmıyla birlikte 450-500 cemaat alabilir.

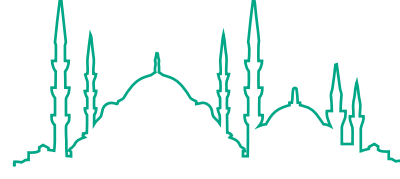
NOT: Sözü geçen Davutağa Çeşmesi'nin Hicrî 1326 (1908) tarihinde "*Merhum Cezzar Mustafa Beyin Kerîmesi Saadet Hanım tarafından*" tamir edildiğine dâir, altta ikinci bir kitâbe daha vardır. Çeşme halen mamur, suyu bol bol akmaktadır.

Cami Erenköy-Kozyatağı civarında ve aynı bu isimdeki mevkiinin yakınındadır. Yaptıran, Halil Efendi'nin eşi Fatma Hanım'dır. Yapılış tarihi 1335 (1916) yılıdır.

Sâhası 8.90x8.40 metre ve duvarları tuğladandır. Dış kapı kalın demirden, çift kanatlı ve 1.60x2.40 metre ölçülüdür. Önündeki mermer sahanlık ise üç yönlüdür. Eşiğine üçer basamakla çıkılmaktadır. Son cemaat yeri sol yönde ve 2.40x2.30 metre genişliktedir. Sağ taraf oda durumundadır. Cümle kapısı uzun tablalı kalın doğrama ve 1.40x2.00 metre ebadlı, önündeki hasırlı sâhanın gerisi ise 1.70x1.80 metre ölçüde ve mozaik zeminli ayakkabı çıkarma yeridir.

Maksûreler 3.00x2.15'er metre sâhalı ve şekilli oyma parmaklıklıdır. Mahfele, doğu yön son cemaat yerinden 12 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Sâhası 3.50x8.40 metre ve önü oymalı tahta parmaklıklıdır. Doğusunda 1.12x1.60 metre ölçülü 1 ve kuzeyinde de 3 olmak üzere hepsi 4 tane kemerli üst pencere ile, caminin 20.20'şer santim ölçülü 7.11 sırada 77 küçük kare camdan müteşkil; kiblede 2 ve yanlarda üçerden 6 cem'an 8 tane alt dikdörtgen ile kuzey cephede 1.00x1.80 metrelik dört tanesi küçük ve sabit sekizer camlı 2 penceresi vardır. Kible ve yanlardakilerden üst taraflarında klâsik kemerli, otuz sekizer kare camlı 8 tane pencere bulunmaktadır. Bütün pencerelerin çerçeveleri demirdendir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TÜCCARBAŞI (BÖCEKLİ) CAMİİ

Minare kapısı mahfelin batısında, yapısı çimento sıvalı tuğladan, dörtgen kaideli, gövde altı köşeli, çanaklık altı süslü, şerefe çevresi oyma kafesli, külâhı beton ve basamak sayısı 32'dir.

Mihrap klâsik kemerli, derin gömme 2.00x3.80 metre ebadında ve dikdörtgen çerçevesindedir. Minber 11 basamaklı, üç kısmın ortası oyma daire şekilli ve ayakları klâsik, çardağı ve külâhı normal, ölçüsü 0.76x3.00 metredir. Kürsü 2.35 metre çevreli, sabit ve beton ayaklı, dayama merdivenlidir.

Cami içten kubbeli olup, çatısı yeni kiremitlidir. Işık için kubbe merkezinde şişeli ve sırça zincirli bir avize ile çeşit renkli 8 zincirle asılmış birer kavanoz abajurlu ampul ve mahfelin tavanında da kâr-ı kadim 4 kandil çanağı mevcuttur. Dış kapının kemerinde süt beyaz bir de karpuz lamba vardır.

Avlu çok geniş olup, çevresi briket duvarlıdır. Avlunun kible yön dışındaki tek katlı bina ise, imam ve müezzin meşrutâsıdır.

Cami 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar-Kısıklı ve Alemdağı asfaltı üzerinde, Namazgâh köyünün ilerisindeki caddenin sağ tarafındadır. Yaptıranı Başmusa-hip Cevher Ağa ve yapılış tarihi 1315 (1961) yılında olan caminin doğusuna 2 tuğla boyu kalınlıkta, sağır kubbeli ve tuğla duvarlı, esas bina büyüklüğünde yeni bir kısım eklenmiştir.

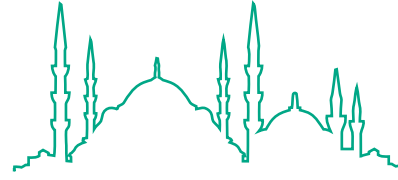
Cami 7.00x7.00 metre dörtgen planlı ölçüde olup karataş duvarları 75 santim kalınlıkta ve ehamî çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Pek kısa boylu olan minaresi, yeni yapılan kısmın inşası sırasında kaldırılarak onun yerine 77 basamaklı, mevzun, betondan, şerefe çevresi çapraz kafesli ve külâhı kurşunlu bir yenisi yapılmıştır. Ustası Lüleburgazlı Orhan Esen olup, ikmalî 1962'dedir. Eski binanın kuzey duvarı dışındaki yedi beyitlik maznun kitâbenin yazısı, maalesef boyları dökülmüş olduğundan okunamaz durumdadır.

Caminin kuzeybatı köşesinde postane binası ve doğu yön köşesinde de bir kahvehane bulunmaktadır. Bu iki bina arasında biraz içerlek yapılı kalan camiye, 1.40x3.00 metre ebadlı ahşap son cemaat kapısından girilir. 3.10x5.50 metrelik sâhanın batı yönünde 14 tahta basamaklı mahfel merdiveni ve altında da bir odacık vardır.

Mahfel 8.15x6.50 metre genişlikte olup, ortası 1.60 ve yanları 1.30'ar metre açıklıkta üç kemerli, gerisinde 2, doğu ve batı yanlarında ise 1'erden 2 tane şeklinde, cem'an dört beyzî pencere mevcuttur. Bunlar 0.80x1.80 metre ölçüdedir. Cümle kapısı doğrama, sanatlı, yağlıboyalı ve 1.60x2.00 metre ölçülüdür ve üstünde iki küçük camlı sabit bir çerçeve vardır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 1.50x2.50 metre ebadında, minber 9 basamaklı ve 0.90x3.00 metre ölçüde, kürsü ise ahşap yapıdır.

Pencereleri dokuzar camlı 1.15x3.00'er metre ebadlı ve kemerli; üç yönde dörderden 12 ve kuzeyde de 2 tane ile ayrıca yükseklikleri 160 santim ve üstte sivri kemerli, onar camlı; yeni binanın kiblesinde 1 ve batısında da 2 olmak üzere üç tanedir. Bunlardan eski kısmın kiblesinde 2 ve doğu yönünde de 1 tane pencere bulunmaktadır.

Batı cephesinde bir de 1.40x2.40 metre ölçülü kapısı bulunan yeni kısmın mahfeline, 14 beton basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Sağ köşedeki ikinci bir merdivenle de üstteki Kur'an Kursu odasına çıkılır. Ek mahfel 6.70x7.60 metre sâhalıdır. Minarenin gövdesi, bu eski ve yeni kısımların tam ortasında kalmıştır. Çevresi 5.20 santimdir. Kubbe kısmın onüçer camlı ve kemerli pencereleri 1.50x3.25'şer metre ölçüde; batı yönde 4 ve kiblede 1 tanedir. Batıda, çıkış kapısının üstüne rastlayan iki pencereninse yalnız kemerleri mevcuttur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÜMRANIYE CAMİİ

Cami hoparlörlü olup, istihap haddi yeni kısımla birlikte 450-500 kadardır. Yeni kısmın çıkış kapısı solunda 1.20x1.60 metre ölçülü bir küçük ve mahfelin altında altı camlı bir de büyük pencere mevcuttur. Yeni mahfeli destekleyen kalın beton sütunun çevresi 1.85 metre ve gerisindeki dörtgen iki ince sütunun ebadı da 17x24'er santimdir.

Avlu çok geniş ve bol ağaçlıdır. Kible-doğu köşesinde tabutluk, mihrabın karşısında gasilhâne ve hemen bitişiğinde de erkekler için 3, kadınlar içinse 1 helâ bulunmaktadır. Helâların berisinde 2.80x4.40 metre sâhalı, gider yollu, iki başlı ve ortada birer oturma tahtalı, 8 musluklu beton su deposunun ölçüsü; 1.38 metre ende, 2.25 metre boyda ve 1.30 metre yüksekliktedir. Yaptıranı Mehmet Tanrıverdi isminde bir hayırsever olup, yapılışı 1954 yılındadır. Helâları da yine bu zât yaptırmıştır.

Postanenin yanındaki aralık sokak içerisinde çift katlı ve geniş bina; imam ve müezzin meşrutâ evleriyle birlikte muhtarlığa, doktora ve fotoğrafçıya ait olan odaları da ihtiva etmektedir. Caddenin karşı tarafında görülen akar çeşmenin suyu çok bol ve lezzetlidir.

Üsküdar'da Ümraniye Camii'nin kible yön ilerisinde, Üsküplü öğretmenlerin kurdukları ve Arnavut Mahallesi diye anılan mahal- lin Kireçhane Sokağı'ndadır. Yaptıranı Necati Bey ve ibadete açılışı da 1962 yılının ilk aylarındadır.

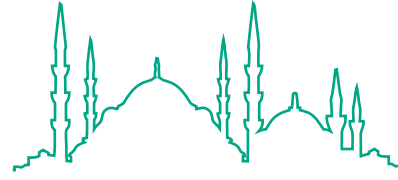
Cami 17.50x32.50 metre sâhalı ve briket duvarlı geniş avlunun ortasında 9.50x6.50 metre genişlikte, çift boy tuğla duvarlıdır. Sokaktan beş mozaik basamakla önüne çıkılan sahanlığın iki yönü korkuluklu ve 1.40x2.00 metre zemindir. Üzerinde 96'şar santim çevreli ve dörtgen şekilli üç beton kolonla desteklenen balkon, minare yapılarına kadar ezan okuma yeri vazifesini görmektedir.

Mahfele 12 tahta basamaklı dayama merdivenle çıkılmaktadır. Ortası kavis çıkmalı ve 3.00x6.50 metre sâhalı mahfelin önü ve kible yanı parmaklıklıdır. Cümle kapısı beşer tablalı ve 1.35x2.50 metre ölçüde olup doğramadır. Mihrap sivri kemerli, derin üstuvâni gömme ve ölçüsü 1.00x3.30 metredir. Minber ise henüz daha yeni yaptırılmakta imiş. Kürsü hafif kavisli ve sekiz köşe, iki metre çevreli ve dayama merdivenlidir. Şimdilik minber yerine de kullanılmaktadır.

Üstte, mahfelin yanlarında ve kuzey yönünde çift camlı 90x90 santimlik birerden 3 pencere ile mahfelin altında ve yüksekte iki yan cephede aynı pencere-lerden birer tane daha bulunmaktadır. Altta ise 1.50x2.30 metrelik dikdörtgen ve altışar camlı şekilde doğu, kible ve batıda dört pencere mevcuttur. Bunlardan ikisi 1.50x2.30'ar metre ölçülü, öbür ikisi ise yarım metre daha dar ebadlıdır.

Tavan ahşap ve çatı yeni kiremitle örtülüdür. Tavanda şişeli küçük bir avize asılıdır. Mahfel altında dört sâde ampul ile mihrapta da iki karpuz lamba vardır. Yaptırılacak minare için, mahfelin hemen sağından bir kapı yeri bırakılmıştır.

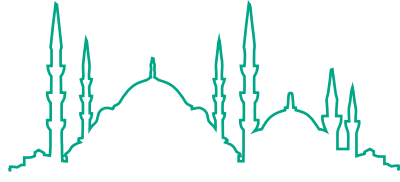
Cami 160-180 kadar cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÜSKÜPLÜLER CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

VÂNIKÖY CAMİİ

Boğaziçi'nde Kandilli ve Kuleli arasında, deniz kıyısında, vapur iskelesinin tam karşısındadır. Yaptıranı, Vâni Mehmed Efendi'dir. Sultan IV. Mehmed'in -Avcı- veziriâzamı olan Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa tarafından 1072 (1662) yılında Van'dan getirilmiş olan ve huzurda ders okutmaya memur edilen zattır. Eminönü'ndeki Yeni Cami'nin de ilk Cuma vâizliği kendisine tevcih olunmuş, o tarihte "Papaz Bahçesi" denilmekte olan "Vâni köyü" kendisine temlik

olduğundan şahsına bir yalı, bir medrese ve bir de bu camiye yaptırmış, Sultan I. Mahmud da caminin hünkâr mahfelini ilave ettirmiştir. Cami zamanla harap olmuşsa da, vezirlerden Divittar Mehmed Paşa 1166 (1753) yılında camiye yenilemiştir.

Vâni Efendi, Sultan II. Mustafa'ya şehzâdeliğinde hocalık ettiğinden ve de bu sebeple sözü geçer durumda olduğundan 1076 (1666) senesinde Mevlevîlerin simalarını, Halvetîlerin tahta tepmelerini menettirip Bektaşilerin Babaeski'deki tekkelerini yıktırıldığı gibi; 1081 (1671) senesinde memleketinde şarap satılmaması için gerekli emirleri çıkartmıştır. 1094 (1683) yılında Avusturya'ya sefer ilan edilince Ordu Şeyhliği'ne tâyin olunmuş, Peşte Kalesi'nde yenilmesi üzerine Bursa civarında Kestel köyündeki çiftliğine sürülüp orada oturduğu sırada 1096 (1685)'te ölmüş ve kendi camisinin kabristanına gömülmüştür. Ölümüne, "Dediler Kürsiye Vâni Efendi çıkdı cennete" tarih düşürülmüştür.

Cami 12.00x10.50 metre sâhalı ve taş duvarlarının kalınlığı 105 santim olup, geniş avlulu ve bahçelidir. Son cemaat yeri revaklı, 5.50x13.00 metre genişlikte ve uzunluktadır. Kuzeyinde 5 ve batısında da 1 tane doksan santim çevreli üstuvâni 6 direk ve 7 kavis kemer bulunan revaklı saha, beton zemlidir. Sağ yönde bir musalla, solda ise minarenin kapısı bulunmaktadır. Cümle kapısı minare kapısının sağında, caminin kuzeyindedir. Karşıda, yani kuzeydoğu köşede, yine bu batı giriş kapısı gibi 1.80x2.30 metre ölçüde ikinci bir kapı daha mevcuttur.

Minare tuğla yapılı, dışı sıvalı, çanaklık altı ve çevresi süslü, peteği uzunca, külâhı kurşunlu ve basamakları 78 tanedir. Beton zeminli ayakkabı çıkarma yeri 1.90x2.80 metredir ve döşeme tahtadandır.

Maksûreler kuzey cephenin ortasında ve 2.00x6.50 metre ölçüdedir. Mahfel merdiveni ise kuzeydoğu köşede 13 tahta basamaklıdır. Mahfelin sâhası 2.00x12.00 metre, önü trabzanlı ve yeşil-beyaz yağlıboyalıdır. Alttan üstleri tahta kaplanmış 19x20 santim kalınlıkta ahşap direklerle destekli mahfelin gerisinde onikişer camlı, 1.12x2.00'şer metre ölçüde 4 pencere vardır. Öndeki iki direk arasından, iki buçuk metre genişlikte bir kavis çıkmalıdır.

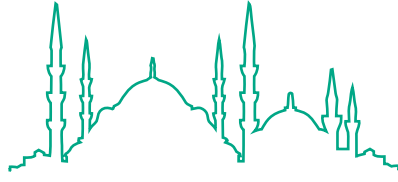
Mihrap sâde yapılı, yarı üstuvânî gömme ve 2.50x3.50 metre ölçüde, minber 9 basamaklı ve 0.83x3.20 metre ebadlı, kürsü doğu cephede, ikinci ve üçüncü pencereler arasındaki duvara yarım daire şeklinde tesbitli ve dayama merdivenlidir. Tavanı ahşap, bir kısmı onarılmış ve yağlıboyalı olup, cami esaslı bir tamire muhtaç durumdadır. Fakat Mülhak vakıflarından olduğundan, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce ödenek gönderilmesi beklenmektedir.

Pencereler altta altışar camlı, 1.00x1.70'er metre ölçülü ve dikdörtgen, kible yönde 4 ve öbür yönlerde de üçerden 9 olmak üzere, cem'an 13 tanedir. Doğü cephedeki üç pencere, bitişikteki meşrutâlar dolayısıyla ahşap çift kapaklıdır. İmam meşrutâsı olan üst katta da 6 kafes, kapak vazifesi görmektedir. Kızılay'ın Hemşire Yurdu'nda, müezzine kirasız bir yer verilmiştir. Alt pencereler demir parmaklıklılıdır. Üst pencereler kavis kemerli ve onaltışar camlı, 1.12x2.00'şer metre ebadında, içten ve dıştan çift çerçvelidir.

Caminin ve meşrutâ evin çatısı adi kiremitle örtülüdür. Avlu kible-doğu ve batı yönler kısa çevre duvarlıdır. Batı yöndeki revakların kible köşesinden demir parmaklıklılı ve vapur iskelesinin karşısındaki meşrutâ evin büyük kapısından 15 basamakla çıkılıp 13 basamakla inilen bahçenin sol yönünde 2 helâ ve kible yön dışında da büyük bir su deposu bulunmaktadır. Deponun dışındaki tulumbadan çekilerek temin edilen su, deponun zemini çatlamış olduğundan musluğu kurumuş durumdadır.

Cami 280-300 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YAKACIK CAMİİ

Kartal ilçe merkezinden 5-6 kilometre uzaklıkta, asfalt yolun nihayetindedir. Yakacık'a yaklaşıırken bu yolun sağ cihetinden Samandıra, sol tarafından Soğanlı ve ilerisinden de Sarıgazi köylerine birer kol ayrılmıştır. Kartal-Yakacık yolunun orta sol kıyısındaki kitâbesinde, tâ'lik hatla şu tarih beyit yazılıdır:

*Hem yolu hem dahi tarihini kıldı inşa
"Şu yolu açtı güzel himmeti Kâmil Paşa"*

1283 (1866)

Cami köy meydanının doğu kıyısında, tümsek zemin üzerinde, fevkanidir. Altındaki bodrumun kapısı ve üç penceresi, 5-6 cesim çınar ağacıyla süslü alana açılmaktadır. Batı cephede bulunan son cemaat yeri kapısı önündeki sahanlığa, iki taraflı 18'er kesmetaş basamakla çıkılmaktadır. Beton zeminli sahanlığın iki ucunda birer mermer kolona oturtulmuş olan; tavanı bir karpuz lambalı ve önü demir parmaklıklı zeminin ileriye çıkmalı kısmının altında ise, nefis bir içme suyu akan beş musluklu ve mermer yapılı bir çeşme mevcuttur.

Dış kapı 1.95x3.00 metre ölçüde kalın doğrama, karşısında doğu cihetteki ikinci kapı 1.35x2.65 metre ebadlı ve tablalıdır. Ayakkabılık iki yönlüdür: Meydan yönündeki sâha 1.50x2.50, kuzey yönündeki sâha ise 1.50x4.50 metre genişlikte ve mermer zeminlidir. Batı kapısının iç sağ köşesinde ayakkabı muhafaza rafları bulunmaktadır. Son cemaat sâhası da iki kısımdır. Doğru yönün sağ cihetinin ve kafesli batı kısmın yarısının trabzanlı sâhaları ayrı ayrı 4.15x4.50 ve 4.15x4.75 metre genişliktedir.

Kuzey gerisinde derin gider yollu, mermer yapılı ve dört musluklu bir temizlik yeri bulunmaktadır. Giriş kapısıyla temizlik yeri arasında minarenin kapısı vardır. Minare tuğladan, mahrut kısmı küp biçiminde, gövdesi sıvalı ve şerefe çevresi saca kaplanmış olup, basamakları 57 tanedir.

Mahfellere, son cemaat yerinin doğusundaki 13 tahta basamaklı merdivenle çıkarılır. Dış kısım 5.80x4.20 metre sâhali ve batı kenarıyla merdivenin üst kıyısı şekilli tahta parmaklıklıdır. İç kısım 3.00x10.25 metre genişlikte ve ortası çıkmalıdır. Bu kısım alttan 68'er santim çevreli ve sekizer köşeli 4 ahşap direklerle desteklidir. Ön mahfele, dış kısımdan bir kapı bırakılmıştır. Kapı sarı cilâli ve 0.88x2.00 metre ölçüde, geniş tablalı ve ince yapılıdır. İki mahfel arasında 2.00x1.50 metre ölçülü sekiz köşeli, camları şekilli bir pencere vardır. Doğru-batı cihetlerinde de altışar camlı birer pencere mevcuttur. Cümle kapısı kalın doğrama ve 1.75x2.75 metre ebadındadır.

YAKACIK CAMII

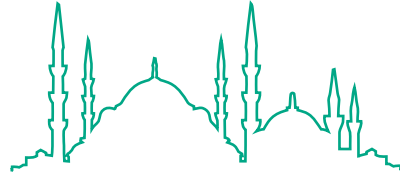
Cami 15.20x10.20 metre sâhalı olup, hayırsever halkımızın bağışlarıyla 1316 (1884) yılında yapılmıştır. Duvarlarının kalınlığı 80 santimdir. Mihrap kemerli, derin gömme ve 1.60x3.20 metre ebadında, minber 10 basamaklı ve sanatlı, yanları kabartma şekilli, sarı cilâlı ve 0.75x3.00 metre ölçüde, külâhı ise kalın yapılıdır. Kürsü sol duvara tesbitli, ayaklı ve dayama merdivenlidir.

Alt pencereler kavis kemerli, demir parmaklıklılı, mermer zeminli, 1.30x3.50 metre ölçüde çeşitli 22 boy ve biçimde camlı; kible yönde 2 ve yanlarda da beşerden 10 olmak üzere, hepsi 12 tanedir. Ayrıca kuzey yönde de yirmişer camlı dik-dörtgen 2 pencere vardır ve ölçüleri de 1.40x2.00'şer metredir.

Maksûreler 3.00x3.80'er metre genişlikte ve önleri oyma kafeslidir. Tavan ahşap, merkezi kabartma yıldız biçimli ve şûâlî olup, göbeğinde bir tane ve mihrap önünde de birer billûr avize asılıdır. Son cemaat yerinin tavanında abajurlu bir ampul vardır.

Cami 450-500 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YALIKÖY CAMİİ

Boğaziçi'nde, Beykoz İskelesi'yle Çayır-yolu arasındaki yoldan 4 beton basamak yüksekteki zeminin üzerinde, sol yöndedir. Yaptıranı, Beykoz Merkez Camii'nin de bânisi olan Bostancıbaşı Mustafa Ağa'dır. Yapılış tarihi 1150 (1738) yılından öncedir. Sonradan Sultan II. Mahmud'un başkadını tarafından 1269 (1853) senesinde tamir olunduğu, minaresi üzerindeki dört satırlık beyzî kitâbede görülmektedir.

Sâhası 7.80x7.80 metre dörtgen planlıdır. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve sâde yapılıdır. Duvarlarının kalınlığı 70 santimdir. Minber 8 basamaklı ve 0.86x2.20 metre ebadlı, kürsü ahşap ve sol köşeye tesbitlidir. Maksûre sağ yönde, önü parmaklıklı ve 1.50x2.10 metre ölçüde, mahfel merdiveni son cemaat yerinin kuzeyinde ve 13 basamaklı, önü kafesli ve ortasından 87 santim çevreli iki ahşap direk destekli olup, iç ve dış birleşik sâhası 7.40x8.70 metredir.

Kavis kemerli, üzeri sabit dokuzar camlı 1.06x2.80'er metre ölçülü; üç yönde ikişerden 6 ve mahfelde de dörder camlı iki yanda 0.75x1.04 metre ebadında birerden 2 penceresi bulunmaktadır. Son cemaat yerinin batısında dört camlı bir de dikdörtgen küçük pencere mevcuttur.

Son cemaat yeri sâhası hasırlı olup, genişliği 3.70x7.80 metredir. Kuzeybatısında ve mahfel merdiveninin altındaki temizlik yeri ise beton yapılı su deposunun önünde, demir ızgara iskemleli, üç musluklu ve beton zeminlidir. Kible yönü demir parmaklıkla çevrilidir.

Minarenin kapısı kuzeydoğuda, mahfel merdiveninin yanındadır. Merdivenin yukarısında büyük bir eşya dolabı ile yanındaki camekânlı sayalığın üzerinde, evvelce Müftülük Dairesi olarak kullanılmış bulunan bir oda mevcuttur.

Minare tuğla duvarlı ve 57 basamaklı olup, şerefesi peteklidir. Külâhı ise halen yenilenmektedir. Caminin tavanı ahşap ve yağlıboyalıdır. Merkezinde sekiz ampullü bir avize asılıdır. Mihrap ve cephe duvarlarında dört tane abajurlu ampul mevcuttur. Çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Ayakkabı çıkarma yeri ve cümle kapısı önü 2.60x1.60 metre genişlikte, iç ve dış kapılar ise 1.50x2.15'şer metre ölçüde olup; iç kapı uzun tablalı, dış kapı ise buzlu camlıdır.

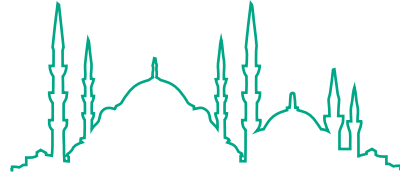
Alt pencereler sekizer camlı, demir parmaklıklı ve 0.94x1.40'ar metre ölçülü olup; doğu yönde 1, kuzeyde 2 tane ve ayakkabılığın doğusunda da alt ikisi sabit altı camlı bir pencere şeklinde dağılmıştır. Yüksek zeminli pencereler ise kavis kemerli olup, üçer tanesi sabit dokuzar camlıdır ve her üç yönde ikişerden 6 tanedir.

YALIKÖY CAMİİ

Sayalık 1.50x2.00 metre sâhalı olup, iki büyük ile bir de ensiz buzlu camlıdır ve tavanında bir karpuz lamba asılıdır. Kapısının karşısında musalla vardır. Avlu, geniş beton zeminli ve ağaçlıdır. Batı yönünde 4 helâ ve 6 idrarlık ile nihayetinde bir kadınlar helâsı bulunmaktadır. Temizlik yeri gider yollu, üç musluklu ve birer oturma tahtalı, beton çatılıdır. Helâların sol yönünde gasilhâne ve üstü kiremitli çatı altında bir tabutluk mevcuttur. Arka avlunun sâhası demir parmaklıklıdır.

Cami 200-250 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YAMAN EVLER CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı-Alemdağ yolu üzerinde, Ümraniye köyünün ilerisinde ve yolun sol tarafında, otobüslerin durak mevkiindedir. Çevre duvarları ortasında bulunan camiye, doğu ve batı yönlerdeki tahta parmaklıklı avlu kapılarından geçilerek girilir.

Dış kapı 1.50x2.50 metre ölçüde olup, üstünde enlemesine iki küçük camlı bir çerçeve vardır. Cami 12.00x9.00 metre sâhalıdır. Yaptıranı, hayırseverlerden Mustafa Yaman olup, yapılış tarihi 1378 (1959) senesidir. Batı yönde minarenin yanındaki kapı 0.86x2.50 metre ölçülüdür. Bu kapıdan doğu yön istikametinde 125 santim genişlikte bir koridor vardır. Uzunluğu 8.25 metre olan bu koridorun cümle kapısının önü ise ayakkabı çıkarma yeridir.

Minare beton yapılı, kısa kaideli ve petekli olup, basamakları 47 tanedir. Di binde musalla taşı bulunmaktadır. Şerefe çevre duvarı ile külâhı da betondandır.

Cümle kapısı, dış kapının ölçü ve biçiminde olup, tıpkısıdır. İki yönünde dokuz camlı ve dikdörtgen birer pencere vardır. Mahfel merdiveni, iki kapı arasındaki sâhanın doğu tarafındadır. Mahfel, dörtgen iki beton direkle desteklidir ve sâhası da 4.00x9.00 metre ebadlıdır. Pencereler altta 1.00x2.00'şer metre ölçülü doğu ve batı yönlerde birer kemerli ve dokuz camlı; kiblede iki ve yanlarda da birer de dokuz camlı 1.50x1.40 metre ölçüde dikdörtgen 2 tane olup, cem'an 6'dan ibarettir. Mahfelin ve caminin kemerli ve dokuz camlı üst pencereleri 0.80x1.40'ar metre ölçülü olup, dört cephede ikişerden 8 tanedir. Bunlardan dördü daha büyük ölçülü ve hepsi dikdörtgen şekillidir.

Mihrap yarı üstuvâni gömme ve çıkmalı, kürsü ve minber ahşaptır. Maksûre 2.00x2.00 metre genişlikte, caminin çatısı ehramî yeni kiremitle örtülü, saçakları geniş yapılıdır. Ayakkabılık mozaik zeminlidir.

Temizlik yeri cümle kapısının karşısında beton yapılı, beş musluklu, köşesinde emme-basma tulumbalıdır. Dışında, batı tarafında iki helâ ve idrarlıkla bir lavabo görülür.

Cami 220-250 cemaat alabilir genişliktedir.

YAMAN EVLER CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİ CAMİİ

Heybeliada'da, iskelenin sağ cihetinde Haşmet Bey Sokağı'nın sağ ilerisindeki İtfaiye Binası ve karşısındaki çeşmeler önünden geçilerek Lozan ve Refah Şehitleri caddelerinden sonra ilkokul karşısındaki Ümittepesi Sokağı'nda, sol yöndedir.

Geniş bir avlunun ortasına yapılmış olan cami 12.00x9.00 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 50 santimdir. Heybeliada'daki Bahriye Mektebi'nin camisini istibdâlen masrafları Kazasker Abdülkadir Efendi Vakfı'ndan karşılanarak yenilenmiştir. İbadete açılışı 1355 yılı Ramazanı'nın ilk gününde, yani 15 Kasım 1936'dadır.

Dış kapı önündeki sahanlığa, iki yönlü beşer basamak ve sahn ile ilâveten üç basamakla çıkılır. Yanları beton korkuluklu merdivenlerin yukarısındaki sahanlık sâhası 2.10x1.50 metre genişliktedir. Dış kapı kavis kemerli, sanatlı geçme ve kestane ağacından yapılmış olup, 1.40x3.00 metre ölçülü doğramadır.

Mahfele, son cemaat yerinin batısındaki 16 basamaklı mozaik merdivenle çıkmaktadır. İç ve dış iki kısımdan öndeki 3.20x4.25 metre, gerideki ise 2.40x9.20 metre sâhalı olup, bu kısım tamamen son cemaat yerinin üzerindedir. Ön kısım 80 santim çerçevesi dörtgen iki beton direk ile desteklidir ve tavanı betondur.

Cümle kapısı 1.40x2.40 metre ebadında sanatlı ve geçme, kalın kestane ağacından yapılmıştır. Önündeki hasırlı kısım 1.80x2.50 metre ölçüde, ayakkabı çıkarma yeri 1.30x2.50 metre genişlikte ve mozaik zeminlidir. Caminin tabanı tahta döşemeli olup, çatısı yeni kiremitle örtülüdür.

Mihrap yarı üstuvâni gömme, 2.15x4.00 metre ebadlı, minberi 6 basamaklı, çardağı kafesli, beyaz yağlıboya ve sarı cilâlı, ölçüsü 0.75x2.15 metre, kürsü dörtgen cepheli, merdiveni dayama, yüzleri 94'er santim genişlikte ve 1.60 metre yüksekliktedir.

Pencereler altta üçer camlı 1.15x1.80 metre ebadlı olup; kiblede 2 ve yanlarda da üçerden 6 olmak üzere, demir parmaklıklı ve mozaik zeminli cem'an 8 tanedir. Üstlerinde ayrıca kemerli ve yuvarlak camlı ve 1.30x1.10 metre ölçüde, mahfelin yan cephelerinde birerden 2 ve yapının içinde de üçerden 6 tane alçı penceresi bulunmaktadır. Tavanda 12 karpuz lamba asılıdır.

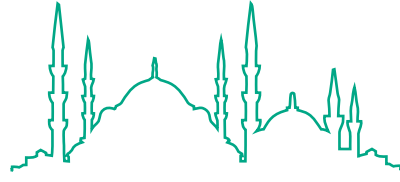
Minarenin kapısı batı yönde, dörtgen kaidesi taştan, mahrutu kısa, gövdenin üst kısmı beton ve basamakları 50 tanedir. Caminin secde yerleri bahçe tarhları

biçiminde ayrı ayrı düzenlenmiş olup yerden 5'er santim yükseklikte, üstleri muşambalı ve araları beton sıvalıdır.

Avlunun demir parmaklıklı kapısı sokaktan iki basamak yüksekte olup, doğu yön çevre duvarlarının üstleri de demir parmaklıklıdır. Kuzeybatı avluda zemine sekiz beton basamakla çıkılan iki helâ ve üç idrarlık ile bir musluklu, beton tekneli ayrı bir çatı bulunmaktadır. Berisindeki beton çatılı gasilhâne ve arka tarafında uzun oturma tahtalı, gider yollu, dört musluklu ve çatısı oluklu sacı temizlik yeri bulunmaktadır. Avlunun toprak zeminli sâhalarında birçok meyve ağacı yetiştirilmiştir. Meşrutâlar caminin ayakkabılık zemini altında olup, kapısına 5 beton basamakla inilmektedir.

Cami 220-250 cemaat alabilir genişliktedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİ TAŞOCAĞI CAMİİ

Boğaziçi'nde, Beykoz'un ilerisindeki ve Yalıköy'ün berisindeki yokuş yolun nihayetinde olup, yapısı fevkanidir. Hayırsever halkımız tarafından yapılan bağışlarla 1958 yılında inşa edilip ibadete açılmıştır.

Sâhası 8.50x8.50 metre dörtgen planlı, duvarları tuğladan ve kalınlığı 40 santimdir. Mihrap yarı üstuvâni gömme ve 1.15x2.70 metre ölçülü, minber 11 basamaklı, sâde yapılı ve yeşil yağlıboyalı, 0.80x2.50 metre ebadlı, kürsü 1.30 metre yükseklikte, 170 santim çevreli ve dayama merdivenlidir.

Pencereler kavis kemerli, üçeri sabit dokuzar camlı 1.45x2.70'er metre ölçülü; üç yönde ikişerden 6 ve kuzeyde 1.20x1.50 metre ebadında bir tane ile son cemaat yerinin kuzey ve batısında da aynı dikdörtgen pencerelerden birer tane daha mevcut olacak şekilde, cem'an 9 tanedir.

Cümle kapısı tablalı ve 1.30x2.20 metre ölçüde, yeşil yağlıboyalı, dış kapısı düz tahtadan, boyalı ve eşiği 3 beton basamak yüksektedir. Son cemaat yerinin sağ tarafı 2.00x3.00 metre genişlikte ve 15 camlı oda biçiminde olup, sol yönde 12 tahta basamaklı mahfel merdiveni vardır. Merdivenin altında iki içme suyu küpü mevcuttur. Temizlik yeri olmadığından, taşıma su ile abdest alınmaktadır.

Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli ve genişliği 2.00x2.00 metredir. Mahfel 5.00x8.50 metre sâhalı, önü parmaklıklı, ortadan çıkma kavis şekilli, alttan 160 santim çevreli beton bir dörtgen direk destekli ve yarım metre çevreli iki ahşap direk üzerindedir. Doğusunda 1, batı yönünde 2 tane kemerli ve yedişer camlı; kuzey cihetinde üçü sabit, yirmisi küçük kare camlı ve 0.80x1.30 metre ölçüde 4 penceresi bulunmaktadır. Merdivenin kuzeyinde de 6 camlı bir pencere daha vardır.

Minarenin kapısı mahfelin kuzeydoğusunda ve beton yapılı, şerefe çevresi demir parmaklıklı, peteği kısa, külâhı küçük ve 41 basamaklıdır. Caminin tavanı beş metre yükseklikte olup, çatısı yeni kiremitle örtülüdür. Tavanın ortasında üçlü bir elektrik aracı asılıdır. Alt katında kiralık bir oda, bir ev ve bir de dükkân bulunmaktadır. İmam meşrutâsı caminin yakınındadır.

Cami 180-200 cemaat alabilir genişliktedir.

Üsküdar'da İskele Camii'nin ilerisinde, sağ kolda, fevkanidir. Yaptıran Sultan III. Ahmed olup, vâlidesi Gülsüm Emetullah için 1122 (1711) yılında inşa ettirip ikmal edilerek ibadete açılmıştır.

Büyük oğlu Sultan II. Mustafa da, Galata'da annesi adına Galata Yeni Camii'ni bina ettirmiş ve hayli yıllar içinde ibadet edildikten sonra tamire muhtaç durumda iken, birçok yıllar kapalı ve terkedilmiş olarak durduğundan sonradan maalesef boş bir arsa halini alması üzerine satılmış; üzerine birçok depo, mağaza ve dükkân bina olunarak büyük bir çarşı meydana gelmiştir.

Üsküdar'daki caminin ibadete açılışından bir sene sonra iç avludaki şadırvan inşa edilmiş, dış avludaki sebille çeşme ise camiden bir yıl önce yapılmıştır. Caminin 12 kıt'alık uzun kitâbesinin son iki beyti şudur:

*Sezadır tâibâ derceylyüp bir beyti ma'mura
İki tarih ile hüsnü hitâmın etseler imlâ*

“Mahallinde yapıldı vâlide sultanın âsarı” 1122

“Güzide Beyti tâât İlâhi Ma'bed-î zibâ” 1122

Şadırvanın tarihi;

Dedim icra edince bir dem-i hurremde tarihin

“Zehi zibende şadırvan-ı Mülk ârây-ı Sultânî”

1123

Çeşmenin tarihi kıt'ası da;

Dercedip bir beyte iki tarih-i lâtif

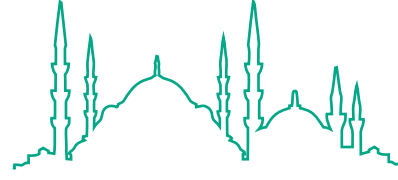
Her gelen atşâna der Hızreyleyip sevk-i sevâp

“Vâlide Sultan bünyâdetti bu nev çeşmeyi” 1121

“Ruhî pâk-i Mustafa aşkiyne gel iç âb-ı nâb” 1121

Emetullah Valide 1127 (1715) senesinde, yani caminin ikmalinden yedi yıl sonra küçük oğlu ile Edirne'ye gittiklerinde o yıl vefat etmiş ve naaşı İstanbul'a getirilerek, caminin köşesindeki açık türbeye gömülmüştür. Merhûme, iki oğlu ile eşi Sultan IV. Mehmed'in saltanatlarını görmüştür.

Cami 4 fil ayağı ve 4 kemerle 4 yarım kubbenin teşkil ettiği kasnağa oturtulmuş tek büyük kubbeli, bütünü kesmetaş ve mermerden 17.20x25.80 metre sâhalı olup, duvarlarının kalınlığı 142 santimdir. Çift şerefeli iki minarelidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİ VALİDE CAMİİ

Avlusuna doğu yönden iki tane; kible, batı ve kuzey yönlerden ise birer kapı bırakılmıştır. Caminin, kuzey cephede şadırvan avlusuna açılan büyük cümle kapısı ile doğu, batı yan cihetlerine açılan üç tane ve şadırvanlı avluya da yine üç kapısı mevcuttur.

Caminin yan kapıları 1.80x3.50'şer metre ebadında olup batı yöndeki sâde yapılı ve yeşil yağlıboyalıdır. Doğu kapısı klâsik sanatlı geçme şekilli kalın meşedendir. Orta kapı sekiz santim kalınlıkta, 2.20x3.50 metre ölçülü, klâsik geçme şekilli olup; doğu kapısının aynı sanat değerli ve klâsiktir. Yan kapılarının sahanlıklarına 11'er mermer basamakla çıkılmaktadır. Geniş saçaklı tavanları ince çıtalarla küçük kare şekilli, çatıları kurşun safhalı ve 32'şer santim çapında ikişer kolon üzerindedir. Zeminleri muşamba döşeli ve 3.75x1.50'şer metre sâhalıdır. Çevreleri 28'er camlı, sabit çerçevesi ve çift kanat kapılı camekânlıdır. Sayalılık 4.75x2.25 metre genişliktedir.

Kuzey cihette, şadırvanlı avlu kapısı önüne uzanan koridorun ölçüsü 8.30x2.20 metre olup, bir basamak aşağı zeminlidir. Kapıya üç yönlü 9 mermer basamakla çıkılır. Orta cümle kapısının dış cephesi kabartma ve sanatlı, istalaktit şekilli ve muhteşem çevresi dikdörtgen bir çerçeve içerisindedir. Kemerinin üzerine oturulmuş yeşil zemin ve sülüs hatlı muazzam bir de kitâbe bulunmaktadır. Önündeki mermer sâha 5.80x5.80 metre genişliktedir. Kapı iç taraftan üç kademe, biri parçalı öbürü dalgalı, üçüncüsü ise geniş iç içe 3 kemerli ve 142 santim derinliktedir.

Son cemaat sedleri, şadırvan avlusunun -iç yön kapı sâhaları hariç- dört cephesini kaplamıştır. Yükseklikleri 30'ar santimdir. Sâha ölçüleri; kible yönündeki iki cihettekilerin 6.60x11.70'er, kuzey kapının iki tarafındakilerin 4.30x8.50'şer ve doğu ile batı cephedekilerin 16.00x5.80'er metre olup, avlunun genel sâhası 37.00x30.00 metredir.

Sedler 165'er santim çevreli ve başlıkları istalâktitlidir. Çevrede 12 üstuvâni kolon, 20 sağır kubbe ve 18 klâsik kemer bulunmaktadır. Kible yön sedlerde birer istalâktitli kemerli gömme mihrapçık vardır. Sağ cihettekinin birinci kubbesi altında, mahfelin kuzeyinde bir de "*tekbir duyurma cumbası*" mevcuttur.

Her iki seddin baş taraflarındaki tek kanatlı ve geçme şekilli, sanatlı yapılı kapılardan minarelere çıkılmaktadır. Kesmetaş yapılı gövdeleri 16'şar yüzlü, çanaklık altları istalâktitli ve şerefelerinin çevreleri zarif yapılı minareler; birinci şerefeye kadar 94, ikinciye kadar 121 basamaklıdır. Külâhları mevzun, kurşunlu ve sivridir.

Şadırvan avlusunun üç cephesinde 1.32x2.34'er metre genişlikte ve 7.10 sıralı kalın demir kafesli 18 açık pencere bulunmaktadır. Şadırvan sekiz köşeli ve bir yüzü demir kapaklı, yedi yüzü dökme ve şekilli, zarif çerçevesidir. Su seviyesi bir metre yükseklikte olan şadırvanın ortasındaki çanağı gayet geniştir. Köşeleri birer üstuvâni kolonlu, kemerleri klâsik üsluplu, kolon başlıkları istalâktitli ve kabartma

tezyinatlı, tavanı nakışlı, kubbesi kurşunlu ve madeni alemler oyma şekillidir. Cep-heler 140'ar santim genişlikte olup, çevresi 11.20 metredir.

Yan avlu kapıları kalın, dokuzar tablalı ve 2.30x4.00'er metre ebadında, kah-verengi yağlıboyalıdır. Mihrap som mermer, beş safhalı kemeri klâsik istalaktitli, yarı üstüvâni gömme ve 2.70x8.50 metre ebadına sahibolup yanları çini kaplama-lıdır. Kenarları ise oyma ve kabartma şekilli, yıldızlı tezyinatlıdır. Kemerinin sağ ve solundaki üçgen satırlar, yeşil zemin üstüne kabartma motiflidir. Alınlığında celî sülüs hatla yazılı "Küllemâ dehale..." Âyet-i Kerîmesi vardır. Taç kısmının ale-mi lâle şekilli ve üçgen sâhanın ortası yarım kürelidir.

Minber 15 basamaklı, 1.00x4.50 metre ölçülü, som mermer, kenarları ve üç-gen kısmın geometrik oymaları zarif nakışlı ve daire dışındaki üçgen boşluklar kabartma arabeski şekillidir. Kaidesi oyma ve kabartma süslü 4 menfezli klâsik kemerli kapısının alınlığında "Kelime-i Tevhid" ile taç kısmında oyma lâle şekli bulunur. Alt kenarla çardağın üst kıyısı kabartma tezyinatlı, çardağın sütunları sekizer köşeli ve alem lâle biçimlidir. Kürsü geçme klâsik şekilli, ayaklı, dörtgen yüzlü ve 1.10x1.10 metre ölçüde, yüksekliği 1.80 metre ve merdiveni de dayamadır.

Alt pencereler onaltışar camlı, kalın demir kafesli 1.50x2.40 metre ölçülü iç-ten klâsik geçme şekilli çift kapaklı, mermer zeminli olup, sövelerinin kalınlığı ve genişliği 20-30'ar santimdir. Kible ve kuzey cephelerde dörderden 8, yanlarda ise üçerden 6 olmak üzere hepsi 14 tanedir.

Maksûreler üç yönlüdür: Kuzeydekiler orta kapının iki tarafındaki kemerle içe-risinde ve önleri mermer korkulukludur. Orta kapıya yakın olanlar 2.25x4.10'ar, yan kapılara yakın olanlarsa 2.30x3.00'er metre sâhalıdır. Yükseklikleri 30 santim-dir. Mahfellere, geniş kısımlardaki onsekizer dönen taş basamaklarla çıkılmakta-dır. Müezzin mahfeli kapının batı yönünde ve 2.60x4.50 metre sâhalı, korkuluklar klâsik geometrik oyma kafesli olup, kalınlıkları 12 ve yükseklikleri 48'er santimdir. Kuzey yön kemerlerin genişliği 3.90 ve derinliği de 2.40 metredir.

Yan maksûreler 4.80x17.15'er metre sâhalıdır. Kubbe, esas duvarlarla köşelerde-ki küçük yarım kubbe şekilli kemerlere ve sekizer köşeli 2.90'ar metre çevreli dört mermer ayağa bindirilmiştir. Ayakların ortalarında 102'şer santim çevreli üçerden 6 mermer kolonla, altışardan 12 klâsik kemer mevcuttur.

Üst pencereler 1.20x2.00'şer metre ölçülü, mermer zeminli ve söveli, demir kafesli ve geçme klâsik kapaklıdır. Yan cephelerde dörderden 8, kible yönde ve kuzeyde de ikişer çiftten hepsi 16 tanedir. Alt ve üst pencerelerin kemer kısımları sekizer kavisle çevreli birer çember içerisinde mavi, yeşil ve sarı renk camlı alçı-dan şekilli ve çift çerçevelidir. Dış çerçeveler 13'şer camlıdır.

Mahfellerdeki geniş kemerler içerisinde ortalarındaki ikisi boylu üçerden 9 ve yanda dokuzardan 18, kible ve kuzey yönlerde ise onbeşerden 30 tane kemerli pencere vardır. Kubbe kasnağının altında kalan esas duvar ve köşelerdeki yarım kubbe şekilli kemerlerde üçerden 24, nihayet kubbenin çevresinde de yine kemerli ve 15'er camlı 24 pencere daha vardır.

Kubbenin göbeğinde, çember içerisinde siyah zemin ve beyaz sülüs hatla “Besmele-i Şerife” ve “İnna lîlâhe Yümsiküssemavati” Âyet-i Kerîmesi yazılıdır. Cami 120 küsur pencereden ışıklanmakta, geceleri de kubbenin merkezindeki kâr-ı kadim bir büyük ve çevrelerle maksûrelerin tavanlarındaki mihrapta birkaç sâde ampullü iki askı ile bir tanesi mihrabın hemen önünde bulunana 3 asma petrol lambasıyla aydınlatılmaktadır.

Doğu, kuzey ve batı yön avlular yüzyıllar görmüş ağaçlarla gölgelenmiştir. Caminin doğu yönünde, biri kible doğuda yani şimdi Müftülük Dairesi yapılan eski hünkâr mahfelinin dış kısmı ile sebilin yanında, Valide Sultan'ın adına yaptırılmış olan şaheser sanat âbidesi muhteşem çeşmenin¹ sağındaki çift kemerli kapının hemen solunda, çift kanatlı ve demir kafesli kapı ile iki açık pencereli “türbe avlusu”; ikincisi de aynı yönün kuzeyindeki kavis kemerli giriş kapısının karşısında “kuzey avlu” adıyla bilinen cem'an 2 avlu bulunmaktadır. Bu kapının sağında çatısı adi kiremitli, tavanı eskimiş, küçük kare şekilli, zemini beton-mozaiik, gideryolu baştanbaşa uzun, aynaları kesmetaş, 33 musluklu ve beş uzun oturma tahtalı, mermer taş ayaklı ve beş sırtığı mihli elbise askılı temizlik yeri görülür. Burası esaslı bir onarıma muhtaçtır. Çatı ve tavanı, tahta kaplanmış dokuz ahşap direk üzerindedir.

Bu iki kapı arasındaki kesmetaş duvarlar birer metre kalınlıkta ve 5/9'ar metre gözlü açık pencerelidir. Müftülük Dairesi önündeki sahanlık dört mermer basamak daha yüksektedir ve genişliği 7.00x6.50 metredir. Dairenin giriş kapısı birer düz tablalı, kalın doğrama ve kahverengi yağlıboyalıdır. Üst katına 17 ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Salon ve odalar alttan, kaplama üç ahşap üstuvâni ve bir mermer kolon üzerine oturtulmuştur. Başlıkları mermerden, ahşap direkleri uzun, mermer kolon ise kısa boyludur.

Avlunun “Balaban İskelesi Kapısı” denilen orta kapısı yanında helâlar bulunmaktadır. Kemerli kapının iki yönlü merdivenlerinin ve alt odasının üzerindeki odalar ise, müstemilât ve başmüezzin meşrutâsıdır.

Hünkâr mahfeli caminin kible köşesinde ve 4.60x4.80 metre sâhali, mihrabı zarif kabartma ve yıldızlı motiflerle süslü 1.70x3.90 metre ebadlı, sivri istalaktitli

1 Bu çeşme için, bizim “İstanbul Çeşmeleri” adlı kitabımızın 2. cildinin 298-300 ve 301. sayfalarındaki izahlara ve fotoğrafa bakınız.

kemerli olup kenarları kırmızı zemin üzerine kabartma çiçeklidir. Batı cephesi 6 klâsik mermer korkuluk üzerinde onaltı bölümlü ve oyma şekilli 1.50x4.25 metre ölçüde beyaz yağlıboyalı şebeke ile çevrelidir.

Mihrap istalâktitli sivri kemerli, çevresi kırmızı zemin üzerine kabartma ve yıldız çiçekli olup, alınlığında yeşil zemin üzerine celî sülüs hatla “*Kalallah küllem dahale*” âyeti yazılıdır. Sol yanında 1.15x2.00 ölçülü ve 6 camlı, mermer söveli bir pencerecik vardır. Bunun üst tarafındaki kavis kemerli kısmın ortası daire şekilli mavi renkte olup, sarı camlı alçı pencerenin alt köşeleri ise yeşil beyaz camlıdır.

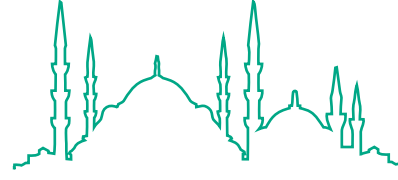
Giriş kapısı 1.20x2.40 metre ölçüde, beyaz yağlıboyalı, kenarları yıldızlı kabartma çerçevesindedir. Karşısında istirahat odası bulunmaktadır. İki arasındaki 3.60x2.15 metre sâhâli sofa ise Üsküdar Müftülük Dairesi'dir. Sofaya aşağıdan 17 basamak ve aradaki sahn geçilerek ikinci bir 18 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. İki merdiven arasında 1.70x4.30 metrelik sahn kısmının kible yönünde muhafızlar odası vardır. Bu odanın kapısı sağ yönde yani batı cihettedir. Sol tarafında bir tane ve sahnın doğusunda yine bir taneden, altışar camlı iki pencere vardır. Üst merdivenin doğu yönünde de aynı pencerelerden üç, kible yönünde bir ve nihayet alt merdivenin doğu yön orta yerinde de bir tane dokuz camlı pencere mevcuttur.

Helâlâlar ayrı bölmeli olup girişin sağında ilk ikisi kadınlara, öbür altısı erkeklere aittir. Kuzeyde 8, batı cihette 6 tane mermer taşlı, akar sulu cem'an 14 helâ ile karşı cihette 6 tane de idrarlık bulunmaktadır. Temizlik yerinin gerisi ortasında, uzun taş teknesinin üstü beşik örtülü ve üç yönü 8 musluklu, suyu tulumba ile çekilen ikinci bir abdest alma yeri vardır. Bunun üzerinde 1283 (1867) tarih rakamı bulunmaktadır. Helâlâlar köşesinden batı avlunun kapısına kadar 14 açık pencere görülür. Arada horasan harçlı taş duvarlı yapı ise, muazzam su haznesidir. Caminin kiblesi dışında, yüksek zeminli kabristanın doğu ve güney cephelerinde de 6 açık pencere mevcuttur. Musalla taşları bu mezarlığın berisindedir.

Cami 1250-1300 cemaat alabilir genişliktedir.

Kadıköy'de Bostancı ile Küçükalyı arasında, bu isimdeki mevkide, fevkani ve kubbelidir. Hayırsever halkımızın gayret ve bağışlarıyla 1958 yılı sonlarında temeli atılmış ve toprak seviyesine kadar yapıldıktan sonra alt kısmındaki 4.00x32.00 metrelik sahada teravih namazları kılınabilmiş, fakat sonradan inşaatı duraklayıp iki sene kadar bir zaman geçtikten sonra yeni bir hızla inşası ele alınarak, sıva vesaire gibi ufak tefek noksanlarla 1963 sonunda ikmâle yaklaşmış ve nihayet ibadete açık duruma gelmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİKARYE (ALTINTEPE) CAMİİ

Sâhası 20.20x22.20 metre, 1.5 boy (yani 35 santim kalınlıkta) tuğla duvarlı, merkezi kubbesinin kutru 14.25 metre, yüksekliği 19 metre ve çevresi 23 pencerelidir. Cümle kapısından sahanlığa üç yönlü 14'er beton basamaklı merdivenle çıkılır. Kapı batı yöndedir. Kuzey cephedeki giriş kapısı sahanlığı, sekiz basamakla yükselmektedir.

Mahfel üç yönlüdür: Üstlerine doğu cihetindeki 25 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Kuzey mahfel 14.00x5.00, yanlar ise 4.00x19.00'ar metre sâhalıdır. Altlarındaki beton kolonlar 35'er santim kolonludur. Bunların sayısı dörtgen şeklinde kuzeyde 3, batıda 4 tane ve üstuvâni şekilli kible ve doğu yönlerdeki de 11 olmak üzere, hepsi 18 tanedir.

Üst kible yönde 1.10x1.40 metre ölçülü yanlarda ve birer tanesi kible cihetlerinde altışardan 12 ile kuzeyde de 7 olacak şekilde, cem'an 19 dikdörtgen pencere mevcuttur. Alt cepheler 1.20x1.80 metre ölçüde; doğu yönde 4, batıda 3 ve kuzey cephede de 4 taneden cem'an 11 olup, ayrıca 2 tane de sağır pencere şekli görülmektedir.

Mihrap kavis kemerli, yarı üstuvâni gömme ve ebadı 1.15x3.25 metre, kürsü sol cephenin kible duvarına tesbitli, beton yapılı ve sabit merdivenlidir. Minber ise henüz yeni yapılmaktadır. Kible cihetinde gömme bir de dolap mevcuttur.

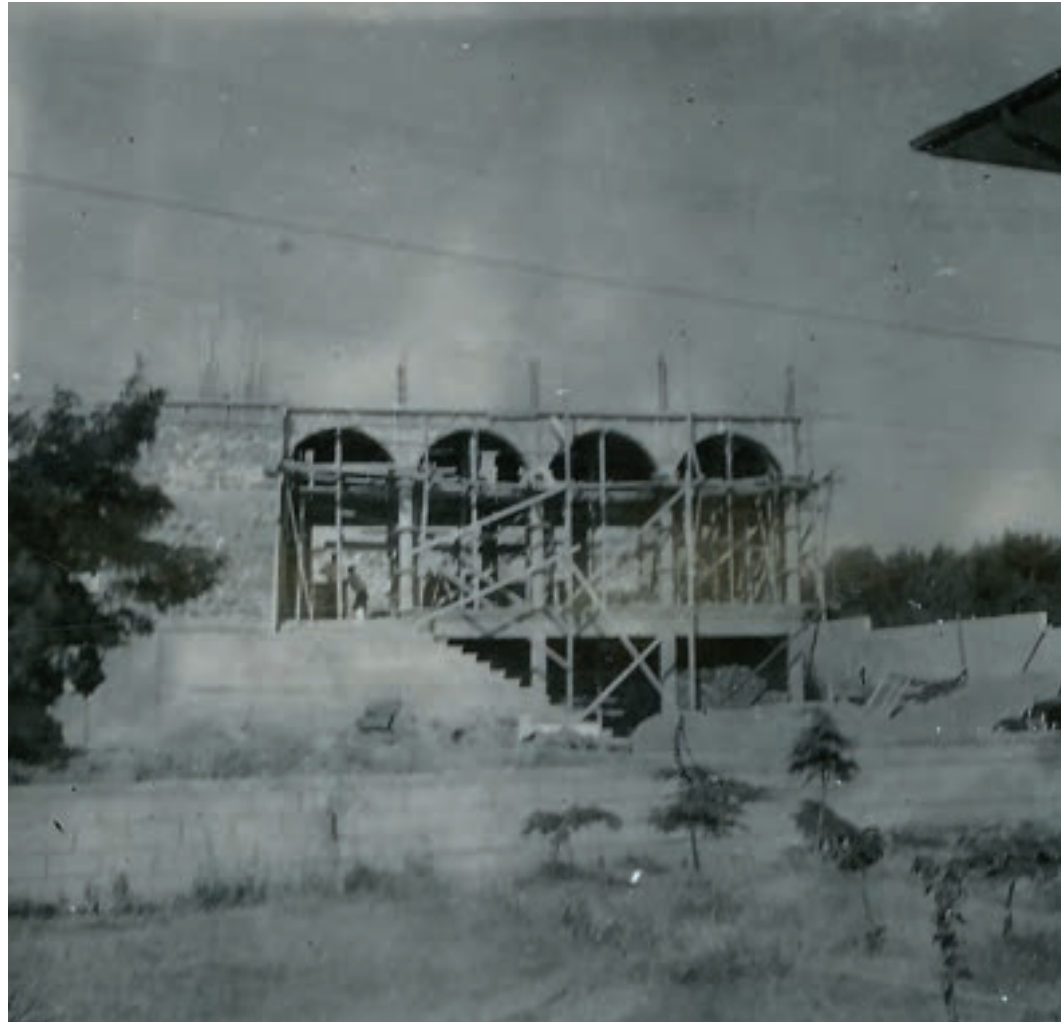
Minare beton yapılı, kapısı caminin batı giriş kapısı yanıyla mahfelde; basamakları mahfele kadar 23 ve şerefeye kadar tamamı 95, kaidesi cami sâhası içerisinde, mahrut mahfellerin tavanlarıyla merkezi kubbenin kasnakaltı arasında, kısa, şerife çevresi kafesli, peteği uygun ve külâhı da betondandır. Minarenin alt kapısı karşısında ayakkabı muhafaza odası bulunmaktadır.

Son cemaat açık sâhası sekiz üstuvâni beton kolonlu, ikisi yan cephelerde, parçalı 9 kavis kemerlidir. Batı cihetindeki sâha beş kolonlu ve bir tanesi yanda olmak üzere beş kemerlidir. Bu kısmın önünü camekânla bölünerek kadınlara

ayrılması düşünülmektedir. Dış kolonlar kuzeyde 7 ve batı yönde de 5 olmak üzere, -ki -otuzbeşer kuturlu- 12 tanedir. Esas kubbenin dış köşelerinde birer süs kubbesi, yan mahfellerin üzerinde üçerden 6 ve kuzey cihette de 5 olacak şekilde, cem'an 11 tane kubbe biçimli destek vardır.

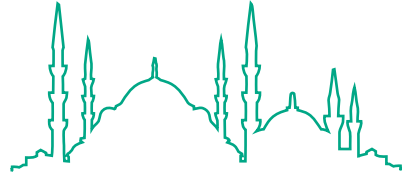
Cümle kapısının sağ tarafına tekneli bir musluk konulması da arzu edilmektedir. Bu kısmın altındaki boş sâhaya 7-8 musluklu temizlik yeri yapılacaktır. Sol cihetteki merdiven altı sâhası da tabutluk olacaktır. Müştemilât doğu avludadır. Beton çatılı yapının kible yönü gasilhânedir. Gerisinde erkekler için dört helâ ve idrarlık ile kuzeyde kadınlara ait bir helâ vardır. Caminin alt katındaki muvakkaten namaz kılınmakta olduğunu yukarıda kaydettiğimiz mahal ise Kur'an Kursu olacaktır. Caminin yakınında, hayırsever zevat tarafından bağışlanmış iki küçük meşrutâ ev mevcuttur.

Cami 1400-1500 cemaat alabilir genişliktedir.

YENİKARYE (ALTINTEPE) CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

YÛŞA' TEPE CAMİİ

Boğaziçi'nde, Beykoz-Sütlüce arasındaki tepededir. Boğaza ve Karadeniz'in bir kısmına nâzır ve hâkim noktada, her an esen rüzgarlı, ağaçlık, ferah ve gönül açıcı bir mevkiindedir. İlk yaptıran Sadrazam Mehmed Sait Paşa ve yenileyen Sultan Abdülaziz'dir. İbadete açılışı 1280 (1864) yılında, hayırsever halkımızın bağışlarıyla son onarımı ise 1959 senesindedir. İç ve dış duvarları çimento sıvalı, çatısı yeni kiremitli, minaresi taş yapılı ve şerefe demiri parmaklıktır. Basamak sayısı 38'dir.

Cümle kapısı sanatlı doğrama olup, üzerindeki siyah renkli cam levhanın "İnebolulu Marangoz Aziz Soğangöz tarafından hediye edilmiştir 1959" yazısı rıka hatla ve üstündeki "İnehû Min ... Bismillâhi ..." yazısı da celî sülûs hatla işlenmiştir. Kanatların üzerinde de sağlı sollu "Kelime-i Tevhid" yazılıdır.

Caminin bulunduğu sâhaya ulaşmak için kullanılan; Beykoz Çayırı ilerisinde Ortaçeşme Camii'ni geçtikten sonra Akbaba ve Deredeki-Karakulak asfaltından sola ayrılan yol, hem vasıta hem de yayaların gidip gelmelerine müsaittir. Beykoz vapur iskelesinden yaya olarak gidiş bir saat 15 dakika, dönüş ise 55 dakika sürmektedir. Yalnız tepede su yoktur. Sakaların hayvanlarla teneke teneke taşıdıkları sular hem içilir, hem de abdest alma ve temizlik işlerinde ihtiyacı gidermeye yarar.

Caminin doğu yön bitişindeki çevresi duvarlı ve kapılı, üstü açık türbenin ta'lik hatlı ve yeşile boyanmış beş satırlık kitâbesi 1380 (1893) tarihli ve aynen budur:

*Hem müferrih hem mukaddestir bu gühsârı bülend
Bâğı cennettir makamı (Yûşa') İbninnûrdur.*

*Zâtını etmiş nübüvvetle Mübeccel Kibriya
Kabri Hazrettir makamı (Yûşa') İbninnûrdur.*

Vâsılı maksûd elbet tevessül eylüyen
 Câyı vuslettir makamı (Yûşa') İbninnûrdur.
 Bu mahalli akdesi kabil mi tavsîf eylemek
 Aynı nimettir makamı (Yûşa') İbninnûrdur.
 Sa'diyâ ta'zim ile eyle ziyaret dâimâ
 Mahzı rahmettir makamı (Yûşa') İbninnûrdur. 1310

Caminin mihrabının sağ duvarına dayalı kitâbede de şu dört beyt okunmaktadır.

Hazreti Yûşa' nebiyyü mürsel İbni Nûn budur
 Hem Kelîmüllâh fetâsıdır Aleyhimesselâm
 Mu'cizatından birisi bu, gazâ eyler iken
 Gün gurûba gitmedi bir sâat oldu sonra şâm
 Hürmetîyçün Âmidî hafız Muhammed kûluna
 Cümle züvvare dahi vire Huda hüsni hitam
 Rihletinden evvel ol târihi hicrîye kadar
 İkinin üçyüz yirmi sâl iki mehtir tamam 1257 (1842)

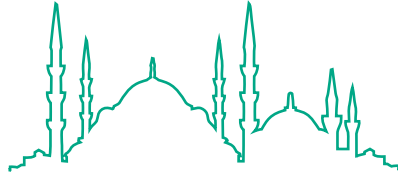
Caminin kuzey ciheti karşısında çatısı kiremitli, çevresi duvarlı ve açık kapılı yerdeki kuyunun mermer teknesinde şu üç satır yazılıdır

Sahibülhayrat velhasenat ser Kurana'yi
 Şehriyarî Haydar Beyin bendeleri
 Yûsufağa sene 1287 (1871)

Dış kapı üzerindeki kitâbe de şudur:

Ziyâyı sem'ı mihrabı hılâfet camii şevket
 İmâmü'l mü'minîn Abdülâziz Hanı kerem-mutad
 Bu vâlâ ma'bedi nârı harik etmiş iken sûzan
 O bânili esası dinü devlet eyledi âbâd
 Müezzinler Selâ etsün (Naîmâ) böyle tarihin
 "Ne zîbâ kıldı Han Abdülâziz bu cami bünyâd"
 Nemakahü Abdülfettâh Ser sikkekenan

Cami 180-200 cemaat alabilir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ZİHNİ PAŞA CAMİİ

Erenköy tren istasyonunun gerisinde, pembe renk kesmetaşlı, duvarları 84 santim kalınlıkta ve kubbelidir. Yaptıranı Ticaret ve Nafia Nâzırı Mustafa Zihni Paşa ve caminin yapılış tarihi 1320 (1904) yılıdır.

Sâhası 14.75x14.75 metre dörtgen planlı ve çevresi yuvarlak camlı 8 pencerelidir. Dış giriş kapısı üzerinde ortada 3, iki yanda 2'şer satırlık ta'lik yazılı kitâbede malûmat bulunmaktadır.

Avlusuna, biri batı yönde ve istasyona karşı 8 basamaklı merdivenli, öbürü de doğu taraftaki asfalt Tellikavak Sokağı'ndaki iki kapıdan girilir. Yanları dörtgen taş sütunlara bağlı geniş ve parmaklıklı kapılar ve avlu çevresindeki kısa duvarları da demir parmaklıklıdır.

Şadırvan, beton zeminli avlunun kuzey yönünde sekiz köşeli, çevresi saçaklı, kubbeli, 8 musluklu ve üstleri tahta kaplanmış birer mozaik oturma taşı olup, 1333 (1914) tarihlidir. Karşısında, son cemaat yerinin kuzeydoğu dış köşesi önündeki mermer ayaklı, gider yollu ve üç musluklu içme suyu deposunun tarihi 1952'dir. Bunun gerisindeki doğu avlunun sağ ön tarafında kilitli bir demir kapı bulunmaktadır. Sol taraf duvarlıdır. Arkada, okulun helâları ve sol yönde taş duvarlı, beton zeminli üç helâ ile iki idrarlık ve bir tekneli el yıkama musluğu, cami cemaatine mahsustur. Çift katlı Zihnipaşa İlkokulu, caminin kible yön bitişiğindedir.

Batı kuzey avluda kapıları görünen birer katlı iki bina, imam ve müezzin meşrutâlarıdır. Meşrutâların arkasında caddeye ve sokağa bakan kahve evi ve arpacı dükkânları ile İş Bankası şubesi, kunduracı, bakkal, muhallebici, berber, tuzcu, bisikletçi dükkânları ve nihayet son köşede okul mevcuttur. Avlunun batısında, çapraz çizgili tuğla zeminli sâhanın kible cihetinde üç musalla vardır.

Son cemaat kapısı kalın demir yapılı, dört kanatlı ve tablalarının yüzleri dökme motiflidir. Eşiğine mermer dört basamakla çıkılmaktadır. Kapı ve yanlardaki klâsik kemerli şekilli demir çerçeveli ve çok camlı çerçeveler 1.50x4.00'er metre ve kapının kemer sâhası da 2.60x5.40 metredir. Kemerin önünde 27 camlı bir asma siper bulunmaktadır. Ayakkabılık 1.00x3.20 metre genişlikte ve çini zeminlidir. Son cemaat yerleri 2.50x2.20 metre ebadlı ve ikisi arasındaki sâha 1.80x3.20 metre olup, buradaki zemin muşambayla döşelidir. Cümle kapısı 1.80x2.70 metre ölçüde, demirden üst kısımları birer büyük ve açılır camlı olup, ince demir çubuk kafeslidir. Kemerinin üzerinde "İnnassalâte kânet..." Âyet-i Kerîmesi celî sülüs yazılıdır. Tavan çapraz tonoslu, mavi zemin üstüne beyaz renk nakışlarla süslüdür.

Minare kapısı sağ yön son cemaat yerinde, kalın demir yapılıdır. Ayrıca mahfelden de ikinci bir kapısı vardır. Alt kapıdan 16 basamakla mahfele ve mahfelden de şerefeye 56 basamakla çıkılmaktadır. Minarenin basamak sayısı 72'dir. Yapısı kesmetaş, çanaklık altı istalâktitli, şerefe çevresi oyma kafesli mermerden ve külâhı kurşunlu minarenin basamakları çıkıldıkça daralmaktadır.

Mahfelin sol yön son cemaat yerinde bulunan kapısı, minareninkinin aynı ve kalın demirdendir. Yukarıya dönen 22 tahta basamaklı merdivenle çıkılır. Üst sahanlığın dört camlı kapısı önünden iki basamakla iç mahfele inildiği gibi, sağındaki sekiz basamakla dışta, yani gerideki mahfele de bir açık kemerden geçilerek çıkılır. Bu mahfelin iki başından 3.00x1.70'er metrelik kısımları üçer basamak aşağıda olup, orta kısım yüksektedir. Ön mahfel 5.80x15.20 metre sâhalıdır ve alttan 30'ar santim çevreli üstuvâni iki demir kolonla desteklidir.

İki mahfel arasındaki duvarda bir metre çapında daire şekilli ve bir tane de dörtgen ve 5 camlı pencereler vardır. İç mahfelin ortası hafif kavisli olup, önü oymalı tahta parmaklıklıdır. Dış mahfelin ve minberin alt kapıları 0.75x1.80 metre ölçülü, kapıları ise dörder küçük camlıdır. Doğu kapının kible yön dışında "*İnnallâhe Yağfirüzzünûbe...*", batıdaki de "*Allâhü Veliyyül ...*" ve "*Hüve Ni'mer...*" levhaları asılıdır. Merdivenlerin alt başlarında bir tanesi üstte kemerli, öbürleri demir çerçevesi ve sekizer camlı birer pencere mevcuttur.

Maksûrelerin ön ve yanları kalın oyma tahta parmaklıklılı 2.80x6.00'şar metre genişlikte olup, ikisi arasındaki sâha 3.00x3.00 metredir. Mihrabın kemer kısmı kapanık yarım daire biçimli ve 2.00x4.50 metre ölçüde, gömme, taç kısmı ise kabartma arabesk tezyinatlıdır. Cami hoparlörlüdür. Minberi 11 basamaklı ve 0.87x3.30 metre ebadında, kenarları altışar köşeli yıldız ve oyma şekillerle kafesli, kapısının taç kısmı arabesk şekilli ve çardağın üst kenarları da aynı biçimlidir. Külâhı dörtgen, yan üçgen sâhalarla eşik yakınında birer küçük üçgen ise kabartma şekillidir. Bütünü cevizî renk cilâli ve caziptir. Kürsü sol kible köşesinde, çevresi çıkırıklanmış ince parmaklıklılı, cilâli ve dayama merdivenlidir.

Pencereler mermer zeminli, camlarının üstleri çubuklarla şekillendirilmiş, sekizer camlı; kuzeyde 1.10x2.20'şer metre ebadında 2 dikdörtgen, doğu ve batı yönlerdekinin ortalarındakiler geniş, yanlarındakiler ise dar üçerden 6, kibledekiler 1.40x3.90'ar metre ölçülü 2 tane kemerli pencereden ibarettir. Yan yönlerdeki dar pencereler 1.00x3.00 ve ortalarındaki geniş pencereler ise 1.75x3.90'ar metre ebadındadır. Bütün pencereler demir parmaklıklılı ve şekillidir.

Caminin zemini düz yeşil ve tertemiz halılarla döşelidir. Işık, kubbe merkezinde asılı lüks sarı dökme on kollu ve on ampullü bir büyük, mihrap cephesinde

Z İ H N İ P A Ş A C A M İ İ

üçer kollu iki ve mahfelin iki başında da ön yönde ikişerden cem'an dört küçük zarif askı ile sağlanmaktadır. Kubbenin kasnakaltı sekiz köşelidir. Esas duvarların dört köşesinde hâsıl olan üçgenler ve yarımşar metre derinlikte doğu-batı cephelerde de birer uzun teknebaşı kesiti biçiminde boşluklar bulunmaktadır. Kubbenin iç çevresi, kapı ve pencerelerin çevrelerinin, tavanlarının ve duvarlarının üst kıyılarıyla yüzleri, kalemîşi nakış ve panolarla süslenmiştir.

Cami 400-450 cemaat alabilir genişliktedir.

Kızıltoprak tren istasyonunun yakınında, fevkani yapılıdır. Yaptıranı, Sultan II. Abdülhamid devri Maarif Nâzırlarından Mehmed Zühtü Paşa'dır. Caminin yapılışı 1301 (1883) yılındadır. Avlunun batı giriş kapısı üzerindeki iki kıt'alık ta'lik hatlı kitâbenin son beyti; ebced hesabıyla son mısraından 6 (çâr-yâni 4) çıkarılarak 1301 tarihi tutturulmuştur.

*Çıkardım Çâryâr'ın himmetiyle Hakkıya tarih
"Bu cami'de namaz kılsun kıyâm-ı Haşredek İslâm".*

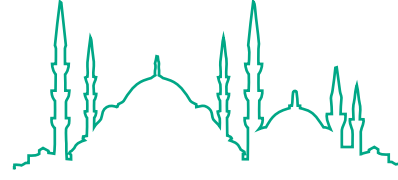
Avlu kapısı kısa ve demir parmaklıklıdır. İki yanındaki 2.25'er metre çevreli ve iki tarafta 12 bölümlü parmaklıklar, alçak yapılı duvarların üzerindedir. Girişin sağ yanında Zühtü Paşa'nın ve eşinin mezarlarıyla, hemen ilerlerinde iki kabir daha görülmektedir. Bâninin ölümü 1320 (1903) tarihindedir. Kapının sol yönünde de Hacı Râif Kürkçüoğlu isminde bir zâtın mermerden yapılmış ayaklı ve kapaklı üç musluklu içme suyu deposu ile doğu yön gerisinde tek katlı müezzin evi ve sağ bitişiğinde de çift katlı imam evi görülmektedir. Meşrutâların kiblesinde ve caminin son cemaat kapısı önünde, üç yönlü ve 8 taş basamaklı sahanlık vardır.

Temizlik yeri avlu kapısının tam karşısında, kuzeydoğu köşededir. Tavan ve zemini beton, derin gider yollu, üstleri tahta kaplı, sekiz beton oturma taşlı ve birer muslukludur. Helâlar çift katlı imam meşrutâsının altında, bir basamak alçak zemine sahiptir. Sağ yönde erkekler için 2 idrarlık ve 4 helâ ile bir de kadınlar helâsı bulunmaktadır. Helâların içleri musluklu olup, her yanı tertemiz tutulmaktadır. Tavanlarında birer ampul asılıdır.

Cami dörtgen planlı 17.15x17.15 metre sâhalı ve duvarlarının kalınlığı 69 santimdir. Binası tek sağır kubbelidir. Kasnakaltı üç yön kemerlerde; ortadakiler altışar camlı ve büyük, yanlardakiler ise küçük ve ikişer camlı 9 pencere bulunmaktadır.

Son cemaat yerleri 2.65x4.15'er metre genişlikte olup ikisi arası çift kanat kapılı, üstü kavanlı ve yan sâhalarla birlikte 80 kûsûr camlı camekânla bölünmüştür. Dış kapı üzerinde celfi sülüs hatla "Selâmün Aleyküm Tıbtüm ..." âyeti yazılıdır. Ölçüsü 1.80x2.60 metre ve kalın demir tablalı, dış yüzü oyma ve kabartma motiflerle süslüdür. Ayakkabı çıkarma yeri beton zeminli ve 2.15x2.00 metre genişliktedir. Cümle kapısı da dış kapının tıpkısı, kalın demir tablalı, dış yüzü dökme motifli ve aynı ölçülüdür.

Maksûrelerin birer yan ve önleri şekilli oyma tahta parmaklıklı, 1.50x4.00'er metre sâhalı ve ikisi arasındaki yer 2.15x1.70 metre genişliktedir. Mahfellere, sağ yön son cemaat yerinden dönen 15 tahta basamaklı merdivenle çıkılmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ZÜHTÜ PAŞA CAMİİ

Arkadaki kısım kadınlara ayrılmıştır ve sâhası da 2.65x7.15 metredir. Merdivenin üst başında altları tablalı, üst kısımları kible cephede 6 dörtgen camlı ve 1.50x2.00 metre ölçülü, batısı tek kanat kapılı, 1 dikdörtgen camlı ve 2.60x2.00 metre ebadlı camekân bir bölüm vardır. Tavan, potrelli beton yapılıdır.

İki mahfel arasındaki kalın duvarın ortasında 2.30 metre çevreli ayağın iki yanında ikişer metre genişlikte birinden öbürüne geçilmek için iki açık geçit bırakılmıştır. Ön mahfel, maksûrelerin arasından sekizer köşeli birer direk desteklidir. İç mahfel sâhası 1.50x10.00 metre, ortası içerlek kavisli ve yan tarafları oyma tahta parmaklıklılıdır.

Altta sivri kemerli, altısı sabit ve renkli onikişer camlı, 1.50x3.25'er metre ölçülü ve demir çerçevesi; kiblede 2 ve yanlarda da sekizeri sabit onyediser camlı üçerden 6, hepsi 8 alt pencere vardır. Son cemaat yerinin kuzeyinde de aynı şekil ve ölçüde, kuzeyde 2 ve batı yönde de 1 pencere mevcuttur. Bütün pencereler demir parmaklıklılıdır. Caminin kuzey cephesindeki iki pencere altışar camlı ve 1.50x2.30'ar metre ölçüdedir. Mahfel pencereleri kadınlar kısmının doğu yönünde 1 ve kuzeyinde de ikişer camlı 70x70 santim ebadında 2 olmak üzere, hepsi üç taneden ibarettir.

Caminin altında geniş beton zeminli sâha ile üç ayrı öğrenci odası bulunmaktadır. Bu dershânelere, temizlik yerinin kible yön sağındaki on taş basamakla inilmektedir. Geniş beton zeminli sâhanın kuzeydoğu köşesinde öğrencilere ayrılmış bir de mutfak vardır. Merdivenle alt kapı arasındaki eğreti çatı, yeni kiremitle örtülmüştür.

Mihrap 2.50x5.20 metre ölçüde, yarı beyzî kemerlidir. Alınlığındaki büyük kıt'ada "*Fenâdethül Melâiketü...*" Âyet-i Kerîmesi celî sülüs hatla kabartma yazılıdır. Cami, hoparlör tezyinatlıdır. Minber 10 basamaklı ve 0.90x4.00 metre ebadında, oyma parmaklıklılı, üçgen kısmı üzerinde kabartma ve yıldızlı başlıklı, şekillidir. Kapısının taç kısmında sülüs yazılı kabartma "*Kelime-i Tevhid*" yazılıdır. Kürsü sol köşede, çanağı üç yüzlü ve dayama merdivenlidir.

Üst pencerelerin alt kıyıları hizasından camiyi dolaşan geniş bir kuşak üzerinde, kûfî hat ile sekiz ayrı âyet yazılıdır. "*İsm-i Celâl*" ile "*Nâm-ı Nebî*" ve "*Çâr-yâr*" ile "*Ahfâd-ı Resûl*" levhaları, cesim çerçeveler içerisinde yerlerine asılmıştır. Kubbenin içi tamamen, mihrap ve pencerelerinse çevreleri ile duvarlar nakış ve panolarla bezenmiştir.

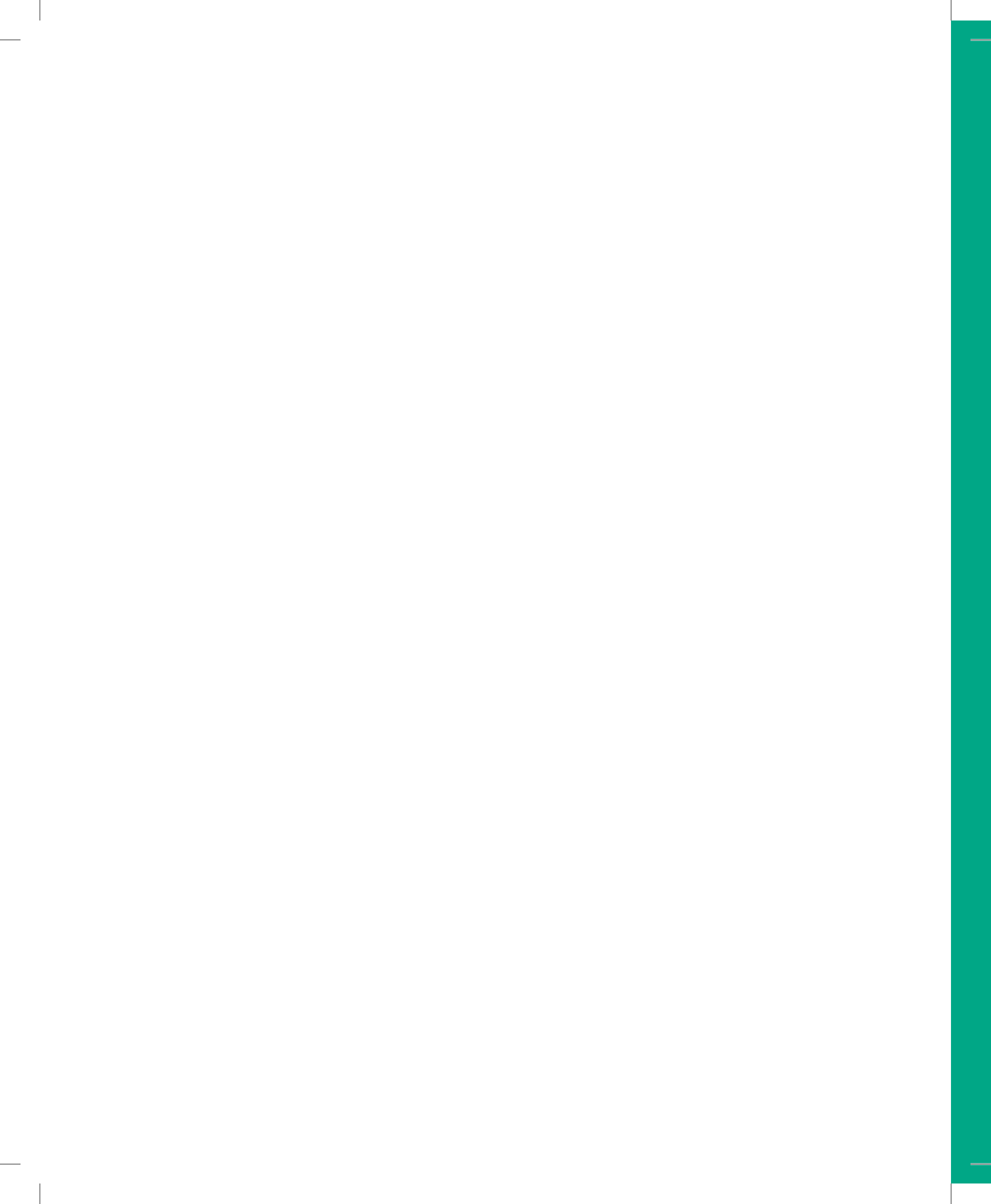
Işıklandırma için kubbe merkezinde billûr zincirli ve 18 şişeli orta boy bir avize ve maksûrelerin tavanında iki yeşil karpuz lamba ile duvar ve şamdanlar üzerinde de sâde ampuller bulunmaktadır.

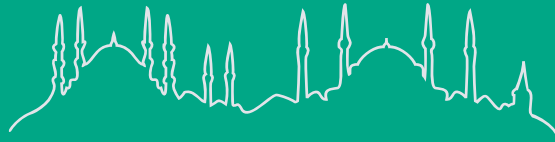
Z Ü H T Ü P A Ş A C A M İ İ

Minaresi beton kaideli ve kalın gövdeli, çanaklık altı kabartma süslü, peteği kısa, külâhı alemine kadar kesmetaş veya betondan, basamakları ise 47 tanedir. Caminin kible yön dışı, dar bir geçit durumundadır. Dershâne merdiveninin karşısında, doğu cephedeki Çeşme Sokağı'na dört taş basamakla çıkılan açık bir kapı bırakılmıştır.

Cami, 650-700 cemaat alabilir sâhalıdır.

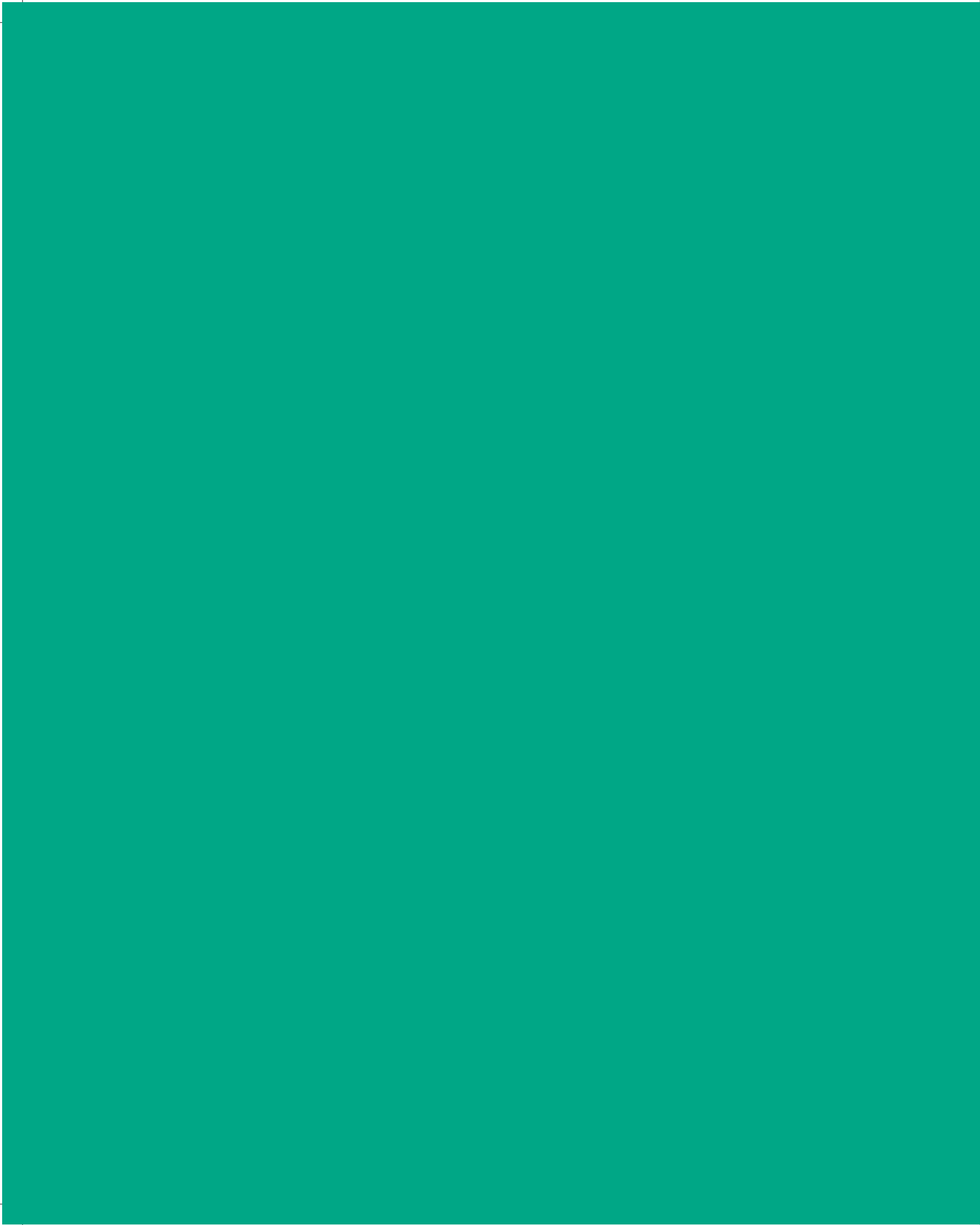

İSTANBUL CAMİLERİ

DİZİN

I, II, III, IV...

- I. Abdülhamid 305
- II. Abdülhamid 105
- II. Abdülhamid Camii 309
- II. Bayezid 124
- III. Ahmed 219
- III. Mehmed 254
- III. Murad 115
- III. Mustafa 130, 327, 423, 496, 510, 530
- III. Osman 341, 414
- II. Mahmud 13, 18, 33, 92, 121, 124, 207, 268, 334, 354, 428, 433, 454, 461, 499, 574
- II. Murad 54
- II. Mustafa 145, 264, 570, 581
- II. Selim 228, 246, 324
- I. Mustafa 276
- I. Sultan Ahmed 315
- I. Taşocağı Sokağı 21
- IV. Mehmed 298, 570, 581
- IV. Murad 156, 276, 360, 490, 532

A

- Abbas Ağa 13
- Abbas Ağa Camii 13
- Abbasağa Parkı 67
- Abdi Ağa 95
- Abdullahaga Camii 305
- Abdullah Paşa 305
- Abdurrahman Ağa 496
- Abdülbaki Ağa Çeşmesi 252
- Abdülbâki Efendi 308
- Abdülbâki Efendi Camii 307
- Abdülfettah Efendi 45
- Abdülkadir Efendi 200

- Abdülkerim Efendi 285
- Abdülmelik 29
- Abdüsselâm Camii 16, 61
- Abraham Paşa Korusu 396, 537
- Acıbadem 373, 416, 450, 474, 502
- Açıktürbe Sokağı 311
- Ada Camii Sokağı 309
- Adalar 133
- Adile Sultan 55, 518
- Adlî 305, 336, 355
- Ağa Cami 239, 517
- Ağırtopçu Sokağı 291
- Ağriboz Kalesi 321
- Ahırkapı 534
- Ahmed Ağa 165, 177, 354, 355, 383, 444
- Ahmed Çelebi 331
- Ahmed Çelebi Camii 311
- Ahmed Efendi 85, 198
- Ahmediye 355, 469, 551
- Ahmediye Camii 312
- Ahmediye Cami-i Şerifi 355
- Ahmed Reis 167
- Ahmed Rifat Sünbül 55
- Akadlar 149
- Akadlar Camii 149
- Akarca Camii 151
- Akarca Mescidi 125
- Akbaba 315, 488, 590
- Akbaba Köyü Camii 315
- Akbaba Mehmed Efendi 315
- Akdeniz 159, 532
- Akhöyük 251
- Akıntı Burnu 269
- Akka Kal'ası 136
- Aksaray 305, 433
- Alacaminare 378

- Alemdağı 370, 448, 471, 489, 510, 567
- Alemdağ Köyü Camii 317
- Ali Beran Meydanı 446
- Ali Çakmak 318
- Ali Çakmak Camii 318
- Alihoca Sokağı 111
- Ali Kethüdâ 23
- Ali Kethüdâ Camii 23
- Alipaşa Değirmeni Sokağı 40
- Ali Reis Camii 319
- Ali Vasfi Egeli 259, 525
- Altın-tepe 553
- Altunizâde Camii 320
- Altunizâde İsmail Efendi 320
- Amasya Valisi Mustafa 54
- Ambarlıdere Camii 25
- Ampir 72
- Amr ibn'ül Âs 293
- Anadolu Eyaleti 429
- Anadoluhisarı 374, 429, 498, 518
- Anadolukavağı 319
- Anadolu Kazaskerliği 518
- Anadolu Yakası 334
- Anber Ağa Camii 27
- Arabacılar Kışlası 207
- arabesk 18, 30, 42, 103, 105, 120, 138, 223, 261, 265, 313, 380, 381, 388, 405, 478, 534, 593
- Arakıyeci 322
- Arakıyeci Camii 322
- Arap Camii 29, 185
- Armutlu 47
- Arnavutköy 177, 219, 268
- Arnavutlar 136
- Arnavut Mahallesi 569
- Arslan Ağa 544

Âsâriye Camii 33
Askeri Deniz Müzesi 72
Askeri Lise 454
Aşağı Dudullu 366
Atiyk Valide Camii 324, 363, 510
Atmeydanı 133
Avcı 298, 570
Avusturya 124, 570
Ayasofya 38, 85, 117, 159, 324, 469
Ayasofya Camii 85, 469
Ayasofya Medresesi 38
Ayaspaşa 235
Ayaspaşa Camii 235
Ayazma 195, 330, 417, 504, 510, 538
Ayazma Caddesi 195
Ayazma Camii 327, 510
Ayazma İlkokulu 330
Aynalıçeşme 76, 137
Aynalı Çeşme Caddesi 251
Aynî Hâtun 165
Ayrılık Çeşmesi 410
Ayşe Sultan Çeşmesi 417
Azapkapı 29, 74, 246, 296
Azapkapı Camii 246
Aziz Efendi Mektebi Sokağı 332
Aziz Mahmud Efendi Camii 331
Aziz Mahmud Efendi Sokağı 331, 436
Aziz Mahmud Hüdâyî 308

B

Babadağı 136
Babaeski 570
Babanakkaş 458
Baba Nakkaş Mezarlığı 486
Bâbüssaâde Mahmud Ağa 189

Bademaltı Sokağı 392
Bademlik 35
Bademlik Camii 35
Bağçeköy Camii 37
Bağdadî 33, 188, 279, 389, 486, 514, 555
Bağdat 156, 391, 429
Bağdat Caddesi 391
Bağdatlızâde Hacı Ahmed Efendi 342
Bâğı Kuds 85
Bağlarbaşı 376, 385, 412, 442, 543
Bağlarbaşı Caddesi 376, 385
Bağ Odaları Sokağı 85
Bahçelievler Camii 549
Bahriye Caddesi 100, 136, 143, 263
Bahriye Feriklerinden Faik Paşa 373
Bahriye Mektebi 578
Bahriye Nâzırı Hasan Paşa 121
Bahriye Nezareti 142
Bakla Tarlası 547, 548
Bakla Tarlası Sokağı 548
Balmumcu Deresi 113
Baltalimanı 78
Baltalimanı Camii 38
Bankalar Caddesi 213
Barbaros Hayrüddîn 105, 159, 237, 238
Barbaros Hayrüddîn Paşa Türbesi 237
Barbaros Hayrüddîn Türbesi 105
Barok 72, 335, 512
Baruthane Caddesi 87
Barut mahzeni 133
Başbuğ Sokağı 233
Baş Hasan Efendi 76

Başbüyük 553
Başmusahip Cevher Ağa 567
Bayezid-i Cedîd Camii 40
Bayezid Kethüdâ 353
Bayezid Kethüdâ Camii 352
Bayraktar Mustafa Paşa Camii 321
Bebek 41, 498
Bebek Camii 41
Bebek Peksimetçi Fırını 498
Bedrüddîn Camii 43
Bektaşî tekkesi 496
Belgrad Seferi 130
Benlizâde Ahmed Raşid Efendi Çeşmesi 127
Berber Şa'ban Efendi 342
Beşiktaş 13, 27, 33, 67, 69, 81, 105, 113, 139, 181, 198, 219, 237, 258, 274, 276, 279, 477
Beyhan Sultan Çeşmesi 269
Beykoz 100, 315, 338, 339, 364, 371, 396, 397, 419, 476, 488, 492, 537, 558, 574, 580, 590
Beykoz Çayırı 397, 590
Beykozlu Hacı Ali Bey 555
Beykoz Merkez Camii 574
Beylerbeyi 159, 232, 305, 346, 367, 389, 442, 458, 467, 486, 538
Beylerbeyi Camii 334
Beylerbeyi Emirü'l Ümerâ 538
Beylerbeyi Hasan Paşa 367
Beyoğlu 18, 62, 91, 137, 151, 239
Beyoğlu Evlendirme Dairesi 151
Beytûmalcı Sokağı 85
Bezmiâlem Valide Sultan 28, 71, 144
Bihruz Ağa 339
Binâemini 512

Birlik Evler Camii 44
Birlik Evler Mahallesi 44
Bodrumî Ömer Lûtfi 337, 359
Bodrumî Ömer Lûtfi Efendi
Mescidi 337
Boğaziçi 23, 25, 37, 38, 41, 50, 52,
78, 102, 121, 126, 129, 145, 163, 171,
177, 188, 202, 216, 219, 223, 250,
268, 273, 291, 298, 300, 305, 315,
319, 334, 338, 346, 357, 362, 364,
371, 374, 389, 396, 397, 401, 403,
419, 427, 429, 435, 444, 454, 458,
467, 476, 486, 488, 492, 498, 518,
530, 537, 549, 555, 558, 570, 574,
580, 590
Boğazkesen Caddesi 45, 111, 130,
147, 159, 270
Bosnalı Osman Efendi 510
Bostanbaşı 62
Bostancı 456, 464, 466, 528, 553,
556, 587
Bostancıbaşı Abdullah Ağa 305
Bostancıbaşı Cami 338
Bostancıbaşı Mustafa Ağa 574
Bostaniçi Camii 45
Bozburun 47
Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa
142, 431
Böcekli 534
Budın 47
Buhari 251
Bulgarlar 29
Bulgurlu 448
Bulgurluköy 359
Bulgurlu Köyü Camii 340
Bulgurlu Mescid Camii 342
Burgazada 446
Burgazada Camii 344
Bursa 54, 130, 196, 300, 312, 331, 471,
570
Bursalı Şeyh İsmail Hacı Efendi
312

Bursa Mollası 471
Bülbüldere 385, 545
Bürhâniye Camii 346
Büyükkada 309, 310
Büyük Cami 184
Büyükdere 37, 52, 145, 163
Büyük Piyâle Paşa 184
Büyük Yokuş Sokağı 100

C-Ç

Caddebostan 391, 528
Câfer Çelebi 322
Cağalezâde Sadrazam Sinan Paşa
417
Camialtı Tersanesi 264
Cami-i Kebîr 29, 47, 263
Cami Koruma Derneği 139
Camlı Köşk 276
Canfedâ Hâtun 315
Canfeza Zâviyesi 117
Cavit Ağa Camii 50
Cebre Adası 228
Cemil Paşa 414
Cerrah Mahmud Efendi 52
Cerrah Mahmud Efendi Camii 52
Cevizli Camii 350
Cezayir 159, 228
Cezayir Beylerbeyi 228
Cezayirli 52, 94, 136
Cezayirli Gazi Hasan Paşa 52
Cihangir 54, 55, 92, 125, 151
Cihangir Camii 54, 125, 151
Cihangir Yokuşu 54
Cihannüma Sokağı 27
Cüнди Sokağı 143
Çağlayan Mahallesi 282
Çağhyan Camii 56
Çakırağa 353
Çakırağa Camii 352
Çakır Dede 71
Çalık 354, 356
Çalık Ahmed Ağa Camii 354, 356
Çamaşırçı Mustafa Bey 456
Çamlıca 373, 448, 474
Çamlı Tepe Cami 537
Çarşıkapı 156, 436, 454
Çârÿâr 21, 42, 49, 106, 140, 152, 248,
547, 595, 596
Çatmacılar 414
Çatmalı Mescid Camii 58
Çavuşderesi 324, 342
Çavuşderesi Caddesi 342
Çavuşoğlu Camii 356
Çayırbaşı 37, 52, 145
Çayırbaşı Caddesi 52, 145
Çayır Camii 397
Çayırıyolu 574
Çelebi Hasan Paşa 239
Çelebi Şeyhülislam 300
Çeliktepe Camii 60
Çengelköy 177, 357, 401, 444, 454,
549
Çengelköy Dere Sokağı 401
Çengelköy Mezarlığı 549
Çıkmaz Sokak 195
Çıksalın Camii 61
Çınarlı (Abdullah Paşa) Camii 357
Çiçekçiler Camii 149
çifte hamam 13, 47, 324
Çilehâne Camii 337, 359
Çinili Camii 360
Çorlulu Ali Paşa 264

Çubuklu 403, 429, 530
Çubuklu Caddesi 530
Çubuklu Karakolu 403
Çukurbayır Camii 362
Çukurcuma Camii 62

D

dalgalı 31, 60, 76, 143, 178, 208, 209, 210, 327, 352, 369, 421, 457, 512, 528, 582
Damadzâde Feyzullah Efendi 471
Damat Hasan Paşa 490
Damat İbrahim Paşa 23, 219, 222
Darülaceze 44, 289
Dârüssaâde 13, 23, 414, 469
Dârüssaâde Abbas Ağa 13
Dârüssaâde İsmail Ağa 469
Davut Paşa 433
Dâye Hâtun 66
Dâye Hâtun Camii 65
Debbağlar Camii 363
Defterdar Abdüsselâm 16
Defterdar Atıf Efendi
Kütüphanesi 254
Defterdar Burnu 121
Defterdar İbrahim Paşa 121
Defterdar Mehmet Bey İlkokulu 498
Defterdar Tâhir Efendi 540
Değirmen Mescidi 498
Deli Abdullah 305
Deniz Hastahanesi 285
Deniz Matbaası 142
Deniz Müzesi 71
Derebostanı Sokağı 389
Dereseki 558, 590
Dereseki Köyü Camii 364
Dere Sokağı 298
Dervişzâde Tüccar Hacı Ahmed Efendi 355

Dibek Camii 67
Dikilitaş Camii 69
Dispanser Caddesi 110
Divanyolu 239, 264
Divitçiler 322
Divitçiler Caddesi 322
Divitçi Mustafa 543
Divittar Mehmed Paşa 570
Doğancılar 367, 414, 436, 490, 532
Doğancılar Camii 367
Doğancılar Parkı 490
Dolayba (Dolayoba) 483
Dolmabahçe 71, 73, 85, 130, 133, 207, 219, 276
Dolmabahçe Camii 71, 73, 219
Dolmabahçe Sarayı 71
Dudullu Aşağı Mahalle Mescidi 366
Dudullu Köy Camii 370

E

Ebulhayr Ahmed Efendi 471
Eczacıbaşı Fabrikası 218
Edirne 130, 367, 581
Edirnekapı 202, 477
Eğri Kalesi 532
Eğri Seferi 200
Ekmekçibaşı Ali Ağa 67
Elmalı Çiftliği Camii 371
Elmas Mehmed Paşa 85
Emekyemez Camii 74
Emetullah 154, 581
Emetullah Valide 581
Emin Camii 76
Eminönü 298, 570
Eminzâde Hacı Ahmed Ağa 312
Emirgân 38, 78
Emirgân Camii 78

Emirgân Muhtarlığı 78
Enderun 370, 534
Ereğli 54, 251
Erenköy 50, 405, 440, 481, 534, 565, 592
Ertuğrul Camii 81
Erzurum Beylerbeyliği 429
Esbapçı Sokağı 312
Esedullah 165
Esenevler Mahalle Camii 372
Esentepe 205
Esmâ Hanım 49
Esmihan Sultan 246
Etiler 149
Evliya Çelebi Caddesi 43
Eyüp 159, 171, 196, 246, 285, 294, 300, 389, 512, 525
Eyüp Camii 512

F

Fahrettin Kerim Gökay 525
Faik Paşa Camii 373, 474
Fatih 29, 38, 67, 115, 124, 147, 256, 315, 504, 508, 510, 518
Fatih Camii 374
Fatih Sultan Mehmed 29, 124, 508
Fatma Hâtun 85, 100, 101, 147, 270
Fatma Hâtun Camii 85, 376
Fatma Hâtun Mektebi 101
Fenâi Ali Efendi Camii 378
Fenâri Muhyiddin Mehmed Efendi 62
Feneryolu 405, 561
Feneryolu Camii 380
Feridiye Camii 382
Feriköy 175

Feriköy Camii 87
Fethi Paşa Camii 383
Fezziyye Camii 385, 545
Feyzullah Bey 47
Feyzullah Efendi 351, 471
Feyzullah Efendi Camii 387
Fındıklı 133, 153, 196
Fıstıklı Mescid 346
Fıstıklı Mescid Camii 389
filizî 14, 60, 62, 67, 74, 82, 87, 93,
103, 117, 126, 131, 135, 140, 147, 161,
174, 184, 192, 199, 202, 208, 264,
276, 277, 338, 346, 367, 378, 380,
414, 434, 438, 462, 469, 476, 486,
488, 490, 496, 502, 523, 549, 563
Filiz Sokağı Camii 91
Firuz Ağa Camii 62, 92, 244
Firuzağa Mahallesi 130

G

Galata 29, 40, 43, 45, 74, 111, 117, 156,
191, 200, 213, 246, 254, 256, 293,
296, 456, 471, 581
Galata Kulesi 256
Galatasaray 18, 76, 137, 251
Galatasaray Ağası 18
Galata Yeni Camii 581
Galipdede Caddesi 200
Galip Paşa Camii 391
Gazhâne 416
Gazhane Caddesi 431
Gazi Hasan Paşa 94
Gazi Hasan Paşa Mescidi 94
Gazipaşa Caddesi 500
Gecekondular Mahallesi 179
Gedik 95, 96, 184
Gedik Abdi 96, 184

Gedik Abdi Camii 95
Girit Seferi 139
Göçmenler Mahallesi 522
Göknar Sokağı 198, 199
Göksu Deresi 498
Göztepe 380, 405, 481
Gülbağçe Camii 392
Gülfem Hâtun 395, 433
Gülfem Hâtun Camii 394, 433
Gülsüm Emetullah 581
Gültepe 110, 218, 281, 282
Gültepe Camii 97
Gültepe Mahallesi 281
Gümrükçü Hüseyin Paşa 167
Gümrük Emini İshak Ağa 339
Gümrük Emini Seyyid İshak Ağa
163
Gümüş Suyu 476
Gümüşsuyu Camii 396
Gündoğumu Caddesi 312, 551
Güngörmez 133
Gürcü İsmail Paşa 137
Gürcü Mehmed Paşa 124
Güzelce 47, 279, 285
Güzelce Ali Paşa Türbesi 279
Güzelce Kasım Paşa Camii 285

H

Hâce Hasna Hâtun Mahallesi 307
Hacı Ahmed Camii 98
Hacı Ahmed Paşa 367
Hacı Ahmet 350, 471, 472
Hacı Ali Ağa 153
Hacı Alibey Camii 397
Hacı Aziz Ağa 433

Hacı Beşir Ağa 23
Hacı Câfer Çelebi 322
Hacı Ebubekir Ağa 124
Hacı Emin Efendi 559
Hacı Faik Bey 474
Hacı Ferhad 363
Hacı Hafız Mahmud Efendi 292
Hacı Hafız Mustafa Tüzün 55
Hacı Halil Efendi 560
Hacı Halit Bey Sokağı 67
Hacı Hasnâ Hâtun Mescidi 399
Hacı Hulusi Topbaş 535
Hacı Hüseyin Ağa 191
Hacı Hüsrev 100, 184
Hacı Hüsrev Camii 100
Hacı İbrahim Vardar 281
Hacı İmam 38
Hacı Kemalüddin 126, 127
Hacı Mahmud Efendi 25, 204
Hacı Mahmud Efendi Camii 25,
102, 204
Hacı Mehmed 16, 139, 319, 363, 421
Hacı Mehmed Efendi 16
Hacı Mehmed Paşa 139
Hacı Mimî Camii 151
Hacı Osman İbni Abdullah 223
Hacı Ömer Efendi 296, 401
Hacı Ömer Efendi Camii 401
Hacı Şaban 103, 165
Hacı Şaban Camii 103, 165
Hacı Zamam 560
Hadîka 13, 85, 103, 139, 167, 177, 228,
244, 251, 276, 342, 353, 367, 394,
429, 469, 498, 523
Hâfız Abdülkerim Ağa 370

Hafız Ahmed Paşa 532
Hâfız İsa 414
Hafız Şirâzi 251
Hâkimiyet-i Millîye Caddesi 433
Halep 54, 429
Halep Defterdarlığı 429
Halıcıoğlu 16, 61, 169, 272
Haliç 16, 35, 61, 89, 103, 154, 165, 169, 173, 189, 241, 272, 471
Halil Ağa 276, 403
Halilağa Camii 403
Halil Paşa 71
Hâlis Bey 380, 405
Hâlis Bey Camii 405
Halk Caddesi 532
Halvetî 55, 189, 570
Hamam Arkası Sokağı 444
Hamid Hamza Paşa 139
Hamid-i Evvel Camii 334
Hamidiye Camii 105, 194
Hamidiye Çeşmesi 93, 107, 279
Hamza Çelebi 559, 560
Hamza Fakıyh 436
Harbiye 87, 175
Hareket Ordusu 310
Harem 294, 315, 540
Harmantepe 60, 97
Harmantepe Camii 97, 110
Hasan Bürhanüddin Türbesi 55
Hasan Çelebi 228
Hasan İbn-i Ahmed 228
Hasan Paşa 121, 136, 431, 490, 491
Has Harem Haznedarı Afitâb Usta 338
Has Hazine Muhasebecisi İbrahim Bey 489

Hasırcıbaşısı Yegânî Hacı Ahmed bin Abdüssamet 98
Hasip Paşa Çiftliği 318
Hasköy 89, 154, 272, 301
Hasköyü 103, 165
Hâşimî Dergâhı 231
Haşmet Bey Sokağı 578
Hatice Hâtun (-Hanım, -Sultan) 399, 490, 551
Hatice Turhan Valide Sultan 298
Hattat 49, 55, 83, 107, 111, 147, 392, 472
Hattat Hâmid 392
Haydarpaşa 350, 382, 383, 410, 450, 461, 464, 471, 483, 502, 506, 512, 525, 528, 563
Hayri Efendi 113
Hayriye Hanım 518
Haznedarbaşı Süleyman Ağa 27
Haznedar Mehmed Ağa 139
Haznedar Usta Camii 407
Haznedar Ustası Fesahat Usta Çeşmesi 263
Haznedar Ustası Nakşî Fekek Kalfa 407
Hazret-i Ali 251
Hekimbaşı Nuh Efendi 47
Hekimoğlu Ali Paşa 47
Hendek Camii 111
Heybeliada 578
Hezargrat 117
Hisar 41
Hoca Ali Kaptan 111
Hoca Hayri Efendi 492
Hoca Hayri Efendi Camii 113
Hocazâde Mehmed Efendi 300
Horasan 95, 103, 148, 152, 157, 174, 182, 189, 200, 221, 226, 296, 298, 552

Hoylu Hacı Hüseyin Ali 421
Hüdâyî 331, 359
Hüdâyî Aziz Mahmud Efendi Vakfı 340
Hümâyûn Âbâd 41
Hürriyet Âbidesi 56, 179, 260, 282
Hüsâmüddin Efendi 74
Hüseyin Ağa 272, 433
Hüsrev Ağa Camii 408

I-İ

Ihlamur Köşkü 69
İbâdullah 115, 287, 301
İbâdullah Camii 115, 301
İbrahim Ağa 139, 382, 410, 450
İbrahim Ağa Camii 382, 410, 450
İbrahim Efendi 85
İbrahim Paşa 160
İbrahim Paşa Camii 117
İbrahim Re'fet Efendi 407
İcadiye Camii 412
İclâliye Camii 119
İçerenköy 452, 464, 556
İhmal Paşa Camii 121
İhsâniye Camii 414
İkbâl Hanım 367, 416, 502
İkbâliye Camii 416, 502
İkbâl Şâyeste 367
İlk Namazgâh 124
İlyas Çelebi Camii 125
İlyas Çelebi Sokağı 125
İmam-ı Şâfiî 13
İmam Suyu Çeşmesi 79
İmrahor 327
İmrahor Camii 417
İnadiye Mahallesi 551

İncirköy 555
İncirköy Camii 419
İpekçi Sokağı 144
İranlılar Camii 421
İran Seferi 54
İshak Paşa 504
İskele Caddesi 530
İskele Camii 126, 237, 423, 477, 581
İskenderpaşa 429
İslam Mahallesi 285
İsmail Paşa 321
İsmail Rûmi Efendi 130
İstanbul Çeşmeleri 222, 438, 471, 491, 560, 584
İstanbul Kadısı 251
İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası 259
İstavroz 305, 389
İstiklal Caddesi 18
İstiklâl Mahallesi Camii 426
İstinye 129, 202, 216, 223
İtfaiye Camii 129
İtfaiye Dairesi 129
İzmirli Kasap Vahidüddin 88
İzzüddin Yokuşu 85

K

Kaadi Beyzavî 251
Kaadirîhâne (Hacı Piri) Camii 130
Kabataş 71, 85, 133, 196
Kabataş Camii 85, 133
Kadıköy 348, 352, 373, 380, 387, 391, 392, 405, 407, 410, 416, 423, 431, 450, 452, 456, 464, 466, 474, 481, 493, 502, 525, 547, 556, 561, 587
Kadı Mehmed Efendi 200, 493

Kadı Mehmet Sokağı 231
Kadriye Tanrıverdi 359
Kafkasya Beyleri 560
Kağıthane (bk. Kâhtâne) 56, 65, 190, 259, 260
Kahire 136, 429
Kahire Valiliği 429
Kâhtâne (bk. Kağıthane) 56, 65, 190, 259, 260
Kalantor Sokağı 444
Kalyoncu Kışlası 58
Kalyoncular Defterdarı İlyas Çelebi 125
Kalyoncular Kışlası Camii 136
Kamer Hâtun Camii 76, 137, 251
Kandilli 549, 570
Kandilli Camii 427
Kandilli Rasathanesi 549
Kandiye 139
Kanlıca 403
Kanlıca (İskenderpaşa) Camii 429
Kanunî 54, 66, 98, 147, 216, 228, 246, 279, 394, 429, 477, 481
Kanunî Sultan Süleyman 54, 216, 228, 394, 477
Kaptan Abdullah Paşa 357
Kaptan Halil Paşa 532
kaptan-ı deryâ 71, 264, 454
Kaptan İbrahim Ağa Camii 139, 258
Kaptanpaşa (Kaptan Paşa) 143, 156, 331, 438, 532
Kaptan Paşa Camii 142, 331, 431
Kaptan Sinan Paşa 237, 477
Karabaş 147, 151
Karabaş Camii 147, 151
Karacaahmed 383, 419, 421, 461
Karacaahmed Mezarlığı 383
Kara Davut 331, 394, 433

Kara Davut Paşa Camii 433
Karadeniz 171, 532, 590
Karagözsırtı Camii 435
Karagümruk 207, 315
Karahisarlı Ahmed Şemsüddin Efendi 228
Kara İmam Camii 143
Kara Kethudâ Camii 145
Karakulak 315, 364, 488, 590
Karakulak Suyu 315
Karamanlı Şeyh İshak 189
Kara Mustafa Paşa 139
Karanfilköy Camii 149
Kara Nişancı 433
Karanlık Mescid 151
kârgir 25, 47, 200, 215, 285, 319, 415, 490
Kartal 350, 354, 355, 356, 520, 522, 572
Kasımpaşa 45, 47, 58, 76, 94, 95, 98, 100, 115, 124, 136, 142, 143, 167, 173, 184, 225, 227, 228, 231, 233, 239, 241, 251, 263, 264, 283, 285, 287, 301
Kasım Paşa 47, 251, 285
Kasım Paşa Medresesi 251
Kavak Sarayı 540
Kavala 117
Kavalalı Hacı Tâhir 466
Kavas Ahmed Ağa Çeşmesi 549
Kayışdağı 465
Kaymak Mustafa Paşa 436, 454
Kaymak Mustafa Paşa Camii 436
Kaytancı Kasım Sokağı 175
Kazancıbaşı Ali Ağa 153
Kazancı Camii 153
Kazasker Abdülkadir Efendi Vakfı 578
Kazasker Camii 440

Kazdal Yakup Camii 442
Keçeci Pirî Camii 154
Kefalonya Körfezi 159
Kefeliköy 52
Kemankeş Caddesi 293
Kemankeş Camii 156, 293
Kemankeş Mustafa Paşa 156
Kemberburgaz 37
Kerime Hâtun 177, 444, 549
Kerime Hâtun Camii 177, 444, 549
Kethüdâ Arslan Ağazâde 543
Kethüdâ Mustafa Ağa 556
Kıbrıs 159, 232, 429
Kılıç Ali Paşa 33, 40, 52, 147, 159, 160, 162, 207, 235
Kılıç Ali Paşa Camii 40, 147, 159, 207
Kılıç Ali Paşa Hamamı 162
Kılıç Ali Paşa Mahallesi 33
Kınalıada Camii 446
Kırmızı Minare Camii 103, 165
Kısıklı 305, 318, 320, 340, 370, 383, 407, 489, 567, 576
Kısıklı Camii 448
Kışlak 124
Kıvılcım Sokağı 309
Kızılay Nişantaşı Dispanseri 267
Kızılay Şubesi 49
Kızıltoprak 561, 595
Kız Kulesi 133
Kıztaşı 518
Kilidülbahir 228
Kilyos 171, 188, 273, 300
Kilyos Kal'ası 171
Kireçburnu 52
Kireçburnu Camii 163

Kireçhâne Sokağı 569
Kiremitçi Camii 165
Koca Kasım Paşa 58
Koca Sa'düddin Efendi 300
Konya 363
Konyalı Hacı Tevfik Ağaoğlu 21
Kostantiniyye 29
Koşuyolu Camii 450
Kozyatağı 440, 556, 565
Kozyatağı Camii 452
Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa 570
Köprülüzâde Kaymakam Ahmed Paşa 153
Köse Kâhya 133
Kulaksız 115, 124, 174, 231, 241
Kulaksız Caddesi 174
Kulaksız Çarşı Camii 167
Kuleli 454, 570
Kuleli Camii 454
Kuloğlu 456
Kuloğlu Camii 456
Kumbarahane Caddesi 16
Kumbarahane Camii 169
Kumköy Camii 171
Kurbağalıdere 431
Kurban Bayramı 167, 412, 532
Kurşunlu Mahzen 293
Kurt Çelebi Camii 173
Kurt Çelebi Camii Sokağı 174
Kurt Kaptan 173
Kurtoğlu Sokağı 98
Kurtuluş 87, 227
Kurtuluş Camii 175
Kuruçeşme 41, 121, 177
Kuruçeşme Camii 177

Kuştepe Camii 179
Kuzguncuk 486, 496
Kuzguncuk Camii 458
Küçükbakkalköy 464
Küçükbakkalköy Camii 464
Küçük Çamlıca 337, 359
Küçükçekmece 16
Küçük Mecidiye Camii 181, 279
Küçük Piyâle 45, 228
Küçük Piyâle Paşa 45
Küçük Selimiye Camii 461
Küçüksu 374, 427
Küçükyalı 456, 466, 587
Küçükyalı Camii 466
Küplüce Camii 467
Kürkçübaşı Ahmed Bey 216
Kütahyalı Şeyh Ali Efendi 378

L

Lakerdacı Sokağı 256
Laleli 13
Levend 60, 97, 110, 149, 186, 192, 218, 259, 260, 281, 282
Levend Âfet Yolal Camii 186
Leylak Sokağı 392
Limni Adası 136
Lonca Sokağı 309
Lüleburgazlı Recep Usta 354
Lüleci Hendek Caddesi 111
Lüleci Hendek Sokağı 191
Lütfullah Efendi 276

M

Maçka 119, 194, 258, 265
Maden Mahallesi Camii 188
Magosa Kalesi 429

- Mahkeme Arkası Sokağı 394
Mahkeme Sokağı 29
Mahmud Ağa 189, 219
Mahmud Ağa Camii 189
Mahmud Efendi 25, 52, 311, 386
Mahmud İbn-i Abdülhay 43
Mahmud Paşa 504
Mâhpeyker Kösem Valide 360
Makbul 117
Makrîzâde 191
Makrîzâde (Bozacı Sokağı) Camii 191
Maktul Hüseyin Efendi 85
Maktul İbrahim Paşa 117, 436
Malatyalı İsmail Ağa 551
Malatyalı İsmail Ağa Camii 469
Malta taşı 27, 49, 121, 133, 227, 337
Maltepe 350, 351, 446, 471, 472
Maltepe Feyzullah Efendi Camii 471
Maltepe Köyü Camii 472
Marmara 54
Matbaa Arkası Sokağı 142
Mecidiyeköy 91, 259
Mecidiyeköy Camii 192
Mecidiye köyü 21, 260
Mecidiye Mahallesi Camii 474
Medine-i Münevvere 246
Mehmed Ağa 23, 145, 154, 270, 322
Mehmed Ali Paşa 85, 518
Mehmed Çavuş Camii 556
Mehmed Çelebi 254
Mehmed Efendi 200, 254, 300, 301
Mehmed Fehmi 55
Mehmed İzzetî Efendi 276
Mehmed Molla 196
Mehmed Nazif 55
Mehmed Zühtü Paşa 595
Mehmet Efendi 476
Mekke-i Mükerreme 246, 389, 471
Mesleme bin Abdülmelik 29
Menemen 472
Merdivenköy 477, 481, 534
Meryemzâde Camii 476
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa 436, 454
Mesleme 29
Mesnevi 251
Meşrutiyet Camii 194
Mevlevî Şeyhi Ataullah Efendi 254
Meydan Çeşmesi 229
Meydan Sokağı 277
Mısır 13, 47, 121, 202, 239, 429
Mısır Hıdivi İsmail Paşa 202
Mısırlı Halim Paşa 379
Midilli Adası 264, 293
Midillili Hacı Ali Reis 319
Mihrimah Sultan 237, 477, 481
Mihrimah Sultan Camii 481
Mihrişah Emine Sultan 327
Mihrişah Kadın 111
Mihrişah Valide 169, 263
Mihrişah Valide Sultan 169
Mimar Kemalettin 41
Mimar Mustafa Sarı 110
Mimar Sinan 47, 54, 55, 189, 196, 237, 248, 283, 477, 538, 563
Mimî Çelebi 151
Mirahur Hacı Mehmed Ağa 417
Mirza Mehmed Efendi 545
Mirzazâde Abdullah Ağa 147
Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi 545
Moda 348, 392
Moda Caddesi 348
Molla Çelebi Camii 196
Moralılar 136
Moskof 136
Muhaşşi 518
Muhlis Bey Camii 483
Muhtarnevvel Sokağı 27
Muhyiddin Fenarî 251
Mumcuzâde Yorgancı Mehmed Çelebi 225
Muradiye Camii 198
Murad Paşa Camii 433
Murad Reis Mahallesi 360
Musahip Cavit Ağa 50
Musahip Mesut Ağa 23
Muslihiddin Efendi 251
Mustafa Ağa 147, 244, 338
Mustafa Ağa Bin Korkud Bey 147
Mustafa Dede 510
Mustafa Halim 19
Mustafa İzzet (Efendi) 49, 55, 423
Mustafa Necip Çelebi 133
Mustafa Rakım 207, 209, 211, 469
Mustafa Rakım Efendi 469
Mustafa Zihni Paşa 592
Mutbakemini Çeşmesi 191
Mutfak Kapısı Sokağı 174
Müeyyitzâde 200
Müeyyitzâde Camii 200
Müeyyitzâde Kadıasker Abdurrahman Efendi 200
Müezzin Feyzi Sokağı 43
Müezzinzâde Ali Paşa 159
Müftülük Dairesi 574, 584
Mühürdar Caddesi 392

N

- Nakkaş Camii 486
Namazgâh 318, 340, 567
Namazgâh Camii 488
Namazgâh köyü 340, 567
Namazgâh Köyü Camii 489
Nasûhi Tekke Camii 490
Nâzenin Usta 560
Necatibey Caddesi 40
Nefise Hanım 58
Neslişah Camii 202
Neşatâbâd 121
Neşet Ağa Camii 204
Nevcivan Feridun Paşa 382
Nevşehirli İbrahim Paşa 41, 403, 454
Nikoğos Balyan 219
Nimet Abla (Özden) Camii 205, 207
Nişantaşı 194, 267
Nuhkuyusu 378, 407
Nurbanû Sultan 510
Nusretiye Cami 207

O

- Odabaşı Camii 339
Okçu Musa Camii 74, 213
Okmeydanı 19, 64, 115, 124, 167, 184, 227, 239, 259, 289
On Çeşmeler 338, 339, 476
Ordu Şeyhliği 570
Orhaniye Kışlası 50
Orhaniye Kışlası Camii 215
Orman Fakültesi 37
Ortabayır 282
Ortabayır Camii 218

- Ortaçeşme Camii 492, 590
Ortaköy 25, 50, 102, 121, 177, 181, 204, 215, 219, 279
Ortaköy Camii 50, 219
Ortaköy Deresi 102, 204
Ortamahalle 216
Osman Ağa 493
Osman Ağa Camii 352, 493
Osmaniye Mahallesi 373
Osman Reis Camii 223

Ö

- Ömer Avni Efendi 133, 135
Ömerli 371
Ömer Lûtfi Efendi 337
Özoğlu Sokağı 55

P

- Palabıyık Hasan Paşa 136
Papaz Bahçesi 570
Paşabahçe 362, 396, 403, 419, 435, 530, 537, 555
Paşabahçe İspirto Fabrikası 435
Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası 362
Paşakapısı 414
Paşalimanı Camii 496
Paşmakçı Şücauddin 38
Peksimetçi Camii 498
Pendik 350, 483, 500, 506
Pendik Çarşısı Camii 500
Perestev Kalfa 192
Pertev Efendi 461
Pertevniyal 23, 279, 300
Pertevniyal Valide 279, 300
Pertevniyal Valide Sultan 300

- Pertev Paşa 159
Pir Hüsamüddin Sokağı 98
Pîr-i Sâni Şeyh Hasan Bürhanüddin 55
Pişmaniye Camii 225
Piyâle Paşa 228
Piyale Paşa Camii 227, 233
Piyalepaşa İlkokulu 241
Polonez 555
Preveze 159

R

- Ragıp Mehmed Paşa 342
Raif Ağa 119
Ramazan 44, 55, 56, 72, 97, 103, 110, 121, 175, 178, 213, 244, 251, 281, 282, 287, 298, 357, 392, 446, 450, 488, 549, 558
Ramazan Mahfi 55
Râsim Paşa Camii 502
Ravza-i Mutahhara 138
Recep Paşa 532
Reis İsmail Efendi 158
Resmo 139
Reşad Paşa 528
Reşat Nuri Güntekin 450
Reşat Paşa 391
Reşid Mustafa Paşa 229
Reşitpaşa Mahallesi Camii 230
Revanici Sokağı 204
Rizeli Faik Bey 287
Rizeli Fırıncı Hamit Bey 350
Rizeli Hacı Yakup Kazdal 442
Rodos 47
Rodoslu Hacı Hafız Ahmed Ağa 383

Rufâi 452
Rum 29, 500
Rumali Ağa 274
Rumeli 41, 159, 246, 276, 300, 471
Rumelihisarı 38, 126
Rumelikavağı 250, 292, 298
Rumeli Kazaskerliği 300
Rumeli Yakası 41
Rumî Mehmed Paşa Camii 327, 408, 504
Rum Tekfuru 29
Ruşçuk 136
Rüstem Paşa 54, 237, 477, 490

S

Sabanbağları Camii 506
Saçlı Emir Camii 231
Sadâret 117, 139, 156, 229, 232, 293
Sadâret Makamı 156
Sadrazam 23, 117, 137, 139, 145, 283, 293, 327, 332, 444, 590
Sadrazam Kethudâsı 145
Sadrazam Mehmed Sait Paşa 590
Sadrazam Mustafa Paşa 293
Sadrazam Rağıp Mehmed Paşa 139, 327
Sadrazam Ruşçuklu Derviş Hasan Paşa 332
Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa 283
Safiye Sultan 298
Sahaf Camii 143, 233
Sahaf Muhyiddin 143, 144
Sahibmolla Caddesi 419
Sakal-ı Şerif 82, 107, 332, 483
Sakız Adası 228

Sakızağacı 18, 233
Sakızağacı Caddesi 18
Salacak Camii 508
Salıpazarı 54
Salih Ağa 233, 498, 499
Saliha Sultan 29
Salih Demirbaş 79
Sancak-ı Şerif 136
Saray Ardı Sokağı 431
Sarıkadı Köyü Camii 510
Sarı Kadı Mehmed Dede 510
Sarıyer 23, 171, 188, 273, 291, 300
Sefer Ağa 45
Selamsız Caddesi 13, 523, 559, 560
Selime Hâtun Camii 235
Selimiye Camii 512
Selim Paşa Yalısı 121
Serasker 29
Serdar-ı Ekrem Sokağı 200
Serencebey Yokuşu 27, 28
Serezli Hacı Hasan Efendi 466
Seyyid Ali Reis 115
Seyyid Mehmed Efendi 38
Seyyit Ahmet Deresi 363, 421
Seyyit Ahmet Deresi Mezarlığı 363
Seyyit Ca'fer 231
Seyyit İbrahim 231
Shell 537
Sıraserviler Caddesi 244
Simon Kalfa 219
Sinan 19, 33, 159, 184, 239, 419, 523, 524
Sultan Abdülaziz 23, 143, 279, 370, 590, 517
Sultan Abdülmecid 71, 192, 219, 265, 293, 331, 383, 423, 520

Sultan Ahmed Camii 133
Sultan İbrahim 156, 360
Sultan Mahmud 33, 207, 293, 305, 339
Sultan Mustafa Camii 530
Sultan I. Abdülhamid 78, 136, 334
Sultan I. Ahmed 71, 360, 493, 563
Sultan I. Mahmud 29, 126, 130, 159, 233, 293, 305, 339, 340, 427, 490, 508, 570
Sultan II. Abdülhamid 64, 81, 82, 87, 102, 107, 139, 194, 198, 215, 265, 346, 391, 401, 407, 467, 595
Sultan II. Bayezid 40, 43, 202, 433
Sultan III. Ahmed 41, 47, 71, 121, 124, 143, 154, 327, 403, 436, 581
Sultan III. Murad 115, 173, 200, 285, 324, 410, 477, 510
Sultan III. Selim 133, 169, 207, 267, 338, 461, 510, 512
Sütlüce 35, 590
Sütlüce Mahallesi 35
Sinan Paşa 19, 33, 184, 239
Sinan Paşa Camii 19
Sinan Paşa Camii (Beşiktaş) 237
Sinan Paşa Camii (Okmeydanı) 239
Sinanpaşa Köprü Sokağı 139
Sinan Paşa Mescidi 33
Sinanüddin Camii 518
Sinanüddin Yusuf bin Hüsamüddin Efendi 518
Sipahiler Ağası Mehmed Ağa 130
Sirkeciabaşı Camii 244
Sirkeci Muslihiddin Camii 95, 241
Sivaslı Hakim Seyyit Osman Efendi 231
Sivrikoz Camii 115
Soğanlı 572

Soğanlı Köy Camii 520
Soğanlıköy Yenimahalle Camii 522
Sokollu Taviil Mehmed Paşa Camii 246
Solakbaşı Sinan Ağa 523
Solak Sinan Camii 523
Söğütlüçeşme Camii 525
Suad Hanım 528
Suadiye 456, 481
Suadiye Camii 528
Sultantepe, -si 307, 399, 545
Sultanzâde 139
Sulukule 202
Sunullah Efendi 300
Süfyan ibn-i Uyeyne 293
Süleyman Halim Efendi 452
Süleymaniye 228, 276, 279
Süleymaniye Camii 276, 279
Süleyman Paşa 264, 532
Süleyman Paşa Camii 532
Sümbülzade Sokağı 311
Sünbül Efendi 55
Süreyyapaşa 471
sürgün 13
Sürgün Adası 310
Sürmeneli Camii 250
Sürmeneli Resûl 250
Sürûri Camii 251

Ş
Şadırvan Camii 534
Şahkulu Camii 254
Şair Latif Sokağı 392
Şair Nazım Sokağı 198, 199
Şair Nedim 438
Şair Nesimi Sokağı 461

Şair Nevres 126, 339
Şam 29, 136, 139, 216, 293
Şamlı Ömer Efendi 279
Şam Valiliği 139
Şâzeli Dergâhı 81
Şehbal Sokağı 309
Şehid Kaymak Mustafa Paşa 143
Şehremini Hacı Hâfız Mustafa Efendi 335
Şehsüvar Bey Camii 256
Şehzâde Mustafa 251
Şehzâde Süleyman 327
Şel (bk. Shell) 537
Şemsipaşa 436, 504
Şemsipaşa Camii 538
Şenlik Dede 67, 258
Şenlik Dede Cami 67, 258
Şerefâbad 540
Şerefâbad Camii 540
Şerife Hafize Hanım 436
Şermi Râbia Sultan 334
Şevki Çavuş 466
Şeyh Aziz Mahmud Efendi 331
Şeyh Camii 543
Şeyhislam (Şeyhülislam) Camii 545
Şeyh Mahmud Hüdâyi 331
Şeyh Mehmed Efendi 293
Şeyh Mehmed Zâfir 81
Şeyh Murad Efendi 293
Şeyh Necmüddini Kübrâ 510
Şeyh Selâmi Ali Efendi 378
Şeyhülharem Hacı Beşir Ağa 238
Şeyhülharem Hüseyin Ağa 18
Şeyhülislam 41, 200, 276, 279, 311, 337, 364, 486, 545
Şeyhülislam Ebussuud Efendi 279

Şeyhülislam Minkarizâde Yahyâ Efendi 311
Şeyhülislam Molla Fenâri 364
Şeyhülislam Ömer Lûtfi Efendi 337
Şeyhülislam Seyit (Fezullâh) Efendi 545
Şeyhülislam Uryânizâde Es'ad Efendi 486
Şeyhülislam Zekeriya Efendi 276
Şeyhülkurra Hacı Süleyman Efendi 244
Şeyh Vefa 254
Şile 317
Şiştane 43, 213
Şiştane Yokuşu 43
Şişli 21, 44, 56, 60, 64, 87, 91, 97, 110, 119, 149, 179, 186, 192, 194, 198, 205, 218, 259, 281, 282, 289, 525
Şişli Camii 259, 525
Şişman Cavid Ağa 489

T

Tabya Caddesi 65
Tacüttevârih 300
Tahir Ömer 136
Tahtakadı Camii 263
Taht Kadısı Mehmed Efendi 263
Takkeci 322
Taksim 27, 92, 135, 153, 235, 244
Taksim Suyu 27, 135
Talatpaşa Caddesi 110
Talimhâne Camii 549
Talip Paşa Sokağı 35
Tarabya 163
Tatarbeyi Sokağı 191
Tavâşi Hasan Ağa 469

Tavâşi Hasan Camii 551
Tavil Mehmed Paşa 74
Tayyar Paşa 156
Teberdâr Mehmed Ağa 340
Tekin Sokağı 373
Tellikavak Sokağı 592
Telvih 251
Tepeköy Camii 555
Tepe Mahalle Camii 553
Tersane Camii 264
Tersane Emmini 71, 85
Tersane Emmini İbrahim Ağa 71
Tersane Kethüdâsı Camii 556
Terzi Hüseyin Ağa 419
Teşvikiye 119, 198
Teşvikiye Caddesi 119
Teşvikiye Camii 265
Tevfikiye Camii 268
Tezkireci Osman Efendi 177
Tıbbiye Caddesi 461
Tokatköy Camii 558
Toklu Dede 190
Tomtom Camii 45
Tomtom Kaptan Camii 270
Topçubaşı İsmail Ağa 130
Topçu Feriki Ahmed Paşa 153
Topçular Şeyhi 45
Tophane 40, 45, 54, 62, 92, 125, 130, 147, 151, 159, 189, 196, 207, 270, 456
Tophanelioğlu 320, 346, 523, 524
Tophanelioğlu Sokağı 523, 524
Tophane Nâzırı Seyyid Paşa 189
Topkapı 216
Toptaşı 324, 360, 363, 407
Tosya 130

Toygar 559
Toygar Hamza Camii 559
Toygartepe 559
Tuğlacı Emin Bey Sokağı 392
Tunusbağı Kabristanı 545
Turşucu Camii 272
Tuzbaba Camii 274
Tüccarbaşı (Böcekli) Camii 565
Türk Ahmed Paşa 378

U-Ü

Uluç Ali Paşa 159
Unkapanı Köprüsü 246, 248
Uskumruköy 300
Uskumruköy Camii 273
Uzunca Ova Camii 274
Uzun Çayır 337
Uzun Hüseyin Efendi 512
Üftâde Efendi 331
Ümraniye 318, 372, 426, 489, 569, 576
Ümraniye Camii 569, 567
Ürgüplü Hayri Efendi 41
Üsküdar 13, 85, 237, 307, 311, 312, 317, 318, 320, 322, 324, 327, 331, 337, 340, 342, 346, 359, 360, 363, 367, 370, 372, 376, 378, 383, 385, 394, 399, 407, 408, 412, 414, 417, 421, 426, 433, 436, 442, 448, 458, 461, 469, 477, 489, 490, 496, 504, 508, 510, 512, 517, 523, 532, 538, 540, 543, 545, 551, 559, 567, 569, 576, 581, 585
Üsküdar İskele Camii (bk. İskele Camii) 237
Üsküdar Müftülük Dairesi 585
Üsküplü 289, 569
Üsküplü Hasan Fehmi Özsüt 289
Üsküplüler Camii 569

üstuvâni 13, 16, 22, 24, 27, 31, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 43, 45, 47, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 67, 69, 73, 74, 78, 79, 81, 86, 89, 93, 94, 98, 100, 102, 105, 111, 116, 122, 125, 126, 129, 131, 140, 143, 145, 147, 149, 153, 154, 161, 163, 166, 167, 171, 175, 177, 179, 181, 182, 188, 191, 192, 198, 199, 200, 202, 211, 216, 223, 225, 228, 229, 231, 233, 234, 235, 238, 240, 241, 246, 247, 250, 256, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 268, 270, 272, 277, 280, 281, 283, 284, 285, 295, 296, 299, 300, 301, 305, 309, 310, 315, 317, 318, 319, 322, 327, 328, 329, 330, 332, 335, 336, 340, 342, 344, 350, 352, 354, 357, 359, 362, 364, 367, 369, 370, 371, 374, 378, 379, 380, 383, 384, 389, 391, 392, 393, 396, 397, 401, 403, 406, 407, 408, 410, 414, 415, 419, 421, 423, 429, 435, 437, 440, 442, 444, 448, 453, 455, 458, 462, 464, 467, 469, 472, 476, 479, 480, 481, 483, 488, 489, 490, 492, 493, 494, 496, 497, 498, 500, 506, 508, 510, 512, 515, 518, 520, 522, 526, 530, 535, 537, 539, 540, 541, 545, 547, 551, 555, 558, 561, 563, 567, 569, 570, 571, 574, 576, 578, 580, 582, 583, 584, 587, 593
Üzümcü Sokağı 549

V

Vakıflar 25, 40, 105, 122, 147, 219, 223, 259, 264, 267, 283, 336, 379, 415, 423, 427, 431, 448, 521, 534, 571
Vakıflar Genel Müdürlüğü 105, 259, 571
Vakıflar İdaresi 40, 147, 219, 223, 264, 283, 379, 415, 427, 448, 521, 534
Vakıflar Memba Suları 267
Valide Sultan 23, 27, 29, 71, 169, 198, 280, 298, 327, 334, 363, 511, 584
Van 429, 570

Vânî Efendi (bk. Vâni Mehmed Efendi) 570
Vaniköy 427, 454
Vâniköy Camii 570
Vâni köyü 570
Vânî Mehmed Efendi (Vânî Efendi) 570
Varadin Savaşı 378
Varnalı Gâlip Bey 553
Veheb ibn-i Hüseyre 293
Venedik 159
Vezir Piyâle Paşa 184, 227
Viran Saray Sokağı 532
Vişne Efendi 276
Vişnezâde 276, 277
Vişnezâde Camii 276, 277

Y

Yahyâ Ağa 283
Yahyâ Efendi 181, 276, 279, 280
Yahyâ Efendi Camii 181, 279
Yahyâ Kemal (Beyatlı) Camii 281
Yahyâ Kethüdâ Camii 251, 283
Yakacık Camii 572
Yakacık köyü 356, 520, 522

Yalıköy Camii 574
Yalıköyü 492
Yaman Evler Camii 576
Yanık Ömer Kapısı 496
Yayla Camii 518
Yazıcı Mehmed Efendi 200
Yeldeğirmeni 285, 502
Yeldeğirmeni Camii 285
Yemen 232, 239
Yeni Cami 298, 327, 570, 578
Yeni Cami Türbesi 327
Yeniçeri Ağası Abdülbâki 251
Yeniçeşme 167, 173, 287
Yeniçeşme Camii 287
Yenikarye (Altıntepe) Camii 587
Yenikarye Camii 553
Yenimahalle (Okmeydanı) Camii 289
Yenimahalle (Sarıyer) Camii 291
Yeni Mahallesi 506
Yeni Sahra Kabristanı 481
Yeni Valide 394
Yeni Valide Camii 581
Yeraltı Camii 156, 293
Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi 207, 212, 423, 461
Yezid 29

Yıldırım Bayezid Medresesi 300
Yıldız 33, 69, 81, 83, 105, 113, 182, 279
Yıldız Parkı 279
Yiğitbaşı Sokağı 175
Yoğurtçu Çayırı 547
Yolcuzâde Camii 296
Yusuf Ağa 298
Yusuf Ağa Camii 298
Yuvarlak Sokak 556
Yüksekkaldırım 111, 254

Z

Zahire Nâzırı Arif Bey 38
Zekeriya Efendi 276
Zekeriya Köyü Camii 300
Zeynepkâmil Hastanesi 407
Ziftçi Hacı İbrahim Ağa 153
Zihni Paşa Camii 592
Zincirlikuyu 167, 225
Zindanardı 115
Zindanardı Camii 301
Ziya Efendi 33
Zühtü Paşa Camii 595
Zülüflü Ocağı 376

